

Ileana-Mihaela BOLDIȘOR

**EMISIUNEA DE TELEVIZIUNE –
CONSTRUIREA UNEI TRADIȚII POPULARE
(RECUPERARE ȘI REVALORIZARE FOLCLORICĂ)**

Ileana-Mihaela BOLDIȘOR

***EMISIUNEA DE TELEVIZIUNE –
CONSTRUIREA UNEI TRADIȚII POPULARE
(RECUPERARE ȘI REVALORIZARE FOLCLORICĂ)***

Prefață de

Prof. Univ. Dr. Habil. Gabriela Nedelcu-Păsărin

Tipărită cu binecuvântarea

Înaltpreasfințitului

† Dr. Irineu

Arhiepiscopul Craiovei

și Mitropolitul Olteniei

Editura Mitropolia Olteniei

Craiova,

2022

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BOLDIȘOR, ILEANA MIHAELA

Emisiunea de televiziune - Construirea unei tradiții populare (recuperare și revalorizare folclorică) / Ileana Mihaela Boldișor ; pref.: prof. univ. dr. habil. Gabriela Nedelcu-Păsărin ; tipărită cu binecuvântarea Înaltpreasfințitului dr. Irineu Arhiepiscopul Craiovei și Mitropolitul Olteniei. - Craiova : Editura Mitropolia Olteniei, 2022

ISBN 978-606-731-107-5

I. Nedelcu-Păsărin, Gabriela (pref.)

CUPRINS

PREFAȚĂ	9
INTRODUCERE	14
1. MASS-MEDIA ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ: COMUNICARE ȘI/SAU COMUNIUNE	18
1.1. Comunicarea prin mass-media	18
1.2. Mass-media tradiționale și moderne	28
1.3. De la paleoteleviziune la neoteleviziune	34
1.4. Istoria mijloacelor de comunicare audiovizuale în spațiul românesc	40
1.4.1. <i>Radio România</i>	41
1.4.2. <i>Televiziunea Română</i>	45
1.5. Concluzii parțiale	47
2. EDUCAȚIA PRIN MASS-MEDIA: VALORI ȘI EXIGENȚE	49
2.1. Coordonate ale educației estetice	49
2.2. Repere ale educației prin mass-media	52
2.3. Mass-media și cultura	61
2.4. Educația religioasă prin mass-media	67
2.5. Concluzii parțiale	77
3. ISTORIA MASS-MEDIA ORTODOXE ÎN ROMÂNIA	78
3.1. Mass-media și Biserica Ortodoxă Română: comunicare și comuniune	78
3.2. Presa religioasă ortodoxă înainte de Primul Război Mondial	81
3.3. Presa religioasă ortodoxă în perioada interbelică	84
3.4. Presa religioasă ortodoxă în perioada comunistă	87
3.5. Mass-media și Biserica Ortodoxă Română după 1989	91
3.5.1. <i>Presa religioasă și presa laică post-revoluționară</i>	91
3.5.2. <i>Centrul de Presă Basilica al Patriarhiei Române</i>	94
3.5.2.1. <i>Biroul de Presă și Relații Publice</i>	95
3.5.2.2. <i>Agenția de Știri Basilica</i>	96
3.5.2.3. <i>Vestitorul Ortodoxiei</i>	97
3.5.2.4. <i>Ziarul Lumina și Lumina de Duminică</i>	98
3.5.2.5. <i>Radio Trinitas</i>	102

3.5.2.6. <i>Trinitas TV</i>	106
3.5.2.6.1. <i>Trinitas TV - Televiziunea</i> <i>Patriarhiei Române</i>	106
3.5.2.6.2. <i>Grila de programe Trinitas TV</i>	108
3.5.2.6.3. <i>Audiențele Trinitas TV</i>	114
3.5.3. <i>Site-uri cu tematică ortodoxă (SITO)</i>	115
3.6. <i>Mass-media ortodoxe craiovene</i>	117
3.7. <i>Concluzii parțiale</i>	120
4. TRADIȚIE ȘI ÎNNOIRE ÎN FOLCLORUL ROMÂNESC	121
4.1. <i>Folclorul între tradiționalism și modernism</i>	121
4.2. <i>Folclorul și cultura românească</i>	125
4.3. <i>Satul românesc de la tradițional la modern</i>	134
4.4. <i>2019 – Anul omagial al satului românesc (al preoților,</i> <i>învățătorilor și primarilor gospodari) în</i> <i>Patriarhia Română</i>	143
4.5. <i>Concluzii parțiale</i>	149
5. RECUPERAREA ȘI REVALORIZAREA FOLCLORULUI AUTENTIC PRIN EMISIUNILE DE TELEVIZIUNE ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC	151
5.1. <i>TVR 1 – Tezaur folcloric – 35 de ani</i>	151
5.2. <i>TVR 1 – O dată-n viață, 18 decembrie 2015</i>	157
5.3. <i>TVR 1 – Vedeta populară, 1 decembrie 2019</i>	160
5.4. <i>TVR 3, TVR CRAIOVA – Cântec și poveste, 2018</i>	164
5.5. <i>TELE U CRAIOVA – Destine Populare. Folclorul</i> <i>românesc de la culegere la creație, 25 mai 2019</i>	169
5.6. <i>NOROC TV – Zestrea neamului, 9 decembrie 2017</i>	175
5.7. <i>Concluzii parțiale</i>	180
6. RECUPERARE ȘI REVALORIZARE FOLCLORICĂ LA TRINITAS TV: EMISIUNEA MAGAZIN FOLCLORIC	181
6.1. <i>Emisiunea Magazin Folcloric la Trinitas TV</i>	181
6.2. <i>Magazin Folcloric, 9 iunie 2019</i>	184
6.3. <i>Galele Magazin Folcloric</i>	188
6.3.1. <i>Gala Magazin Folcloric – un an de existență, 2016</i> ...	189
6.3.2. <i>Gala Magazin Folcloric – doi ani de existență, 2017</i> ..	196
6.3.3. <i>Gala Magazin Folcloric, 2018</i>	200
6.3.4. <i>Gala Magazin Folcloric, 2019</i>	203
6.4. <i>Concluzii parțiale</i>	207

CONCLUZII GENERALE	209
BIBLIOGRAFIE	218
ANEXE	231
Anexa 1 – TVR 1 – <i>Tezaur folcloric – 35 de ani</i>	231
Anexa 2 – TVR 1 – <i>O dată-n viață, 18 decembrie 2015</i>	234
Anexa 3 – TVR 1 – <i>Vedeta populară, 1 decembrie 2019</i>	239
Anexa 4 – TVR 3, TVR CRAIOVA – <i>Cântec și poveste, 2018</i> ..	249
Anexa 5 – TELE U CRAIOVA – <i>Destine Populare. Folclorul românesc de la culegere la creație, 25 mai 2019</i>	257
Anexa 6 – NOROC TV – <i>Zestrea neamului, 9 decembrie 2017</i> ..	270
Anexa 7 – <i>Emisiunea Magazin Folcloric, 9 iunie 2019</i>	279
Anexa 8 – <i>Gala Magazin Folcloric – un an de existență, 2016</i> ..	284
Anexa 9 – <i>Gala Magazin Folcloric – doi ani de existență, 2017</i> ..	295
Anexa 10 – <i>Gala Magazin Folcloric, 2018</i>	306
Anexa 11 – <i>Gala Magazin Folcloric, 2019</i>	315
Anexa 12 – <i>Grila săptămânală Trinitas TV</i>	324
Anexa 13 – <i>Grila de programe Trinitas TV 23 Decembrie 2019 – 1 Ianuarie 2020</i>	327

PREFAȚĂ

Boldișor (Becherescu) Ileana-Mihaela a ales ca temă de cercetare doctorală *Emisiunea de televiziune – construirea unei tradiții populare (recuperare și revalorizare folclorică)*, subiect generos ca spectru de investigare și interpretare a unui univers mediatic tematizat.

Tema tezei de doctorat a propus o abordare interdisciplinară, cu trei domenii vizate: comunicare mediatică, istoria presei religioase în plan național (cu axare pe presa religioasă din Oltenia) și religia mediată de mass-media (raportul dintre folclor și religie și transmiterea credinței religioase, a credinței ortodoxe, prin presă). Structurarea tezei a respectat arhitectura ideatică a acestor ținte comunicaționale și a rezultat o ierarhizare a subtemelor într-o derulare argumentativă susținută de prezentarea integrală a emisiunilor de folclor cărora le-a fost făcută analiza de conținut.

Comunicarea, în cazul analizei, este abordată prin prisma conceptului de activitate comunicațională, propunând un model de comunicare interactivă, care va evolua spre transmiterea mediată a realității, receptarea și consumul mediatic pasiv, ca mod comod de asimilare a informațiilor. În această evoluție a reacției comunicaționale rolul mijloacelor de comunicare în masă va fi determinant, funcția educativă și cea culturală fiind surclasate de funcția de informare și de cea de divertisment. Cultura tradițională va deveni subiect al emisiunilor cu impact la public, dar conținutul ideatic, și mai ales modelele promovate prin intermediul emisiunilor tematice, se vor abate de cele mai multe ori de la componenta axilologică și vor susține entertainment-ul audiovizual. Efectul mediatic va fi dublu, un efect imediat prin catalizarea interesului pentru producțiile televizate și un efect la distanță, cu un rol esențial în conturarea profilului consumatorului mediatic și formarea unei culturi mediatice de cod slab.

Volumul oferă o dublă perspectivă de analiză a fenomenului mediatic, de televiziune în special, a televiziunii de nișă, religioasă, *Televiziunea Trinitas: o perspectivă diacronică și o perspectivă sincronică*. Componenta de istorie a presei religioase în România deține o pondere semnificativă în economia lucrării.

Dubla specializare a autoarei, filologică și teologică, va fi evidențiată prin simbioza celor două abordări și va fi reperabilă în maniera de concepere și elaborare a capitolelor și subcapitolelor, respectând rigorile unei teze de doctorat.

Tema *Emisiunea de televiziune – construirea unei tradiții populare (recuperare și revalorizare folclorică)* va fi cercetată prin decodarea a două concepte importante pentru valorificarea patrimoniului imaterial, recuperare și revalorizare folclorică. Prin realizarea emisiunilor cu tematică folclorică se produce fenomenul de recuperare a subiectelor importante pentru reconfigurarea unor tradiții populare, prezentarea cu detalii semnificative, cu indici de identificare a sărbătorilor din calendarul popular mobil și a sărbătorilor cu dată fixă, proiectarea în prim-plan a personalităților din domeniul etnologiei, etnografiei și folclorului, antropologiei. „Punerea în undă”, transmiterea în audiovizualul public și privat a acestor emisiuni cu tematică folclorică, necesită respectarea exigențelor impuse de complexitatea subiectelor, cunoașterea domeniului de către producători și moderatori, dar și corelarea cerințelor pentru concurența pe piața media cu orizontul de așteptare al publicului. Autoarea surprinde cu acuratețe confruntarea presei religioase, în cazul în analiză, cu profilul deja format după trei decenii de libertate de exprimare și alegere a valorilor sau nonvalorilor culturale, a consumatorului de produs mediatic, televizual, dornic de subiecte cu tematică religioasă. Pentru o mai evidentă configurare a rolului pe care l-a avut și îl are în continuare Televiziunea Trinitas, structura volumului cuprinde descrierea și analiza de conținut a programelor cu tematică folclorică la televiziuni de nișă și la televiziunea publică națională. Perspectiva comparativă, fără a avea accente critice, este notabilă și aduce un plus de valoare rolului televiziunilor dedicate salvărdării patrimoniului imaterial, Societatea Română de Televiziune și Televiziunea Trinitas, televiziune a Patriarhiei Române.

Capitolul 1, *Mass-media în lumea contemporană: comunicare și/sau comuniune* propune un parcurs diacronic al evoluției fenomenului de televiziune, necesară prezentării pentru contextualizarea ulterioară a fenomenului televizual în România. Impactul vizual al producțiilor de televiziune este mult mai mare față de celelalte forme de presă, ceea ce a asigurat un succes pe piața mediatică, plasându-se pe primul loc în ierarhia preferințelor telespectatorilor. De aceea, apariția unei televiziuni de nișă dedicate religiei și valorilor culturale tradiționale și de cultură contemporană s-a dovedit a fi o necesitate asumată de cea mai îndreptățită instituție a statului de drept: Patriarhia Română. Autoarea subliniază corelarea dintre două concepte, comunicare și comuniune: „mass-media nu trebuie percepute doar drept cele mai importante surse de comunicare a informațiilor în lumea de azi, ci și ca posibilități moderne de comuniune între oameni. Astfel, între comunicare și comuniune trebuie să existe o

relație de interdependență”. Această interdependență trebuie asumată din perspectiva credinței religioase și a atașamentului față de valorile tradiționale românești, cele două atitudini stând de fapt la baza comportamentului comunitar rezultat al mentalității populare și al credinței religioase. Cele două se regăsesc ilustrate în componența secvențelor rituale ale sărbătorilor religioase, de cele mai multe ori conjugate în sărbători populare sau în ceremonialurile existențiale. Componenta folclorică și componenta religioasă vor constitui paradigmele vieții celor ce prin formație sau prin educație familială și instituțională susțin valorile culturale și religioase din convingere sau din atașament față de cultura moștenită intrafamiliar sau comunitar. Este, poate, cea mai rezistentă cultură la imixtiunile modernismului și cea care asigură reșezarea percepției raportului dintre valoare și nonvaloare sau valoare și tentația practicilor circumstanțiale.

Aceste idei sunt evidențiate de către autoare în cel de-al doilea capitol dedicat *educației prin mass-media*. În acest context sunt prezentate rolul, locul și impactul educației prin mass-media asupra societății contemporane. Analiza contextuală pune în evidență, în mod intenționat, o idee centrală a managementului de presă: cultura va fi definită atât prin valorile pe care le promovează, cât și prin felul în care este transmisă, elementele de conținut și tehnica specifică având rol determinant. Este și motivația alegerii subiectelor emisiunii, a actanților mesajului mediatic, a agendei setting promovată. În acest demers științific autoarea a prezentat repere ale istoriei presei religioase din Oltenia și momente esențiale din istoria televiziunii din România, cu detalierea parcursului istoric al televiziunii Patriarhiei Române, Televiziunea Trinitas.

Capitolului 3 al cercetării științifice, *Istoria mass-media ortodoxe în România*, evidențiază particularitățile presei religioase. Pentru a răspunde orizontului de așteptare al publicului divers ca vârstă și pregătire profesională, biserica trebuie să folosească mijloacele de comunicare moderne și tehnica modernă de diseminare a informațiilor pentru a nu se îndepărta și înstrăina de lumea actuală. Sarcina dificilă, îndeplinită cu prisosință, este de a trata triumphiul „Bermudelor” din jurnalism: realitatea obiectivă, realitatea subiectivă și realitatea jurnalistică. Astfel, biserica va apela la un jurnalism fondat pe o realitate imediată, filtrată prin personalitatea celor ce transmit mesajul (moderatori sau invitați), realizând o mediere a circumstanțialului grefat pe valori fundamentale de cultură și credință religioasă. Această simbioză va fi de regăsit în emisiunile analizate la Televiziunea Trinitas și se va reflecta în *Galele Magazin*

Folcloric de la acest post de televiziune, îndeplinind misiunea pastorală într-o lume mediatică de care trebuie, din ce în ce mai mult, să țină cont.

Capitolul 4, *Tradiție și înnoire în folclorul românesc* are o evidentă intenție de cercetare folclorică. Remarcăm raportarea subiectului la lucrări fundamentale ale culturii românești. Autoarea prezintă succint ideile pe care „părintele Dumitru Stăniloae le-a dezvoltat în legătură cu felul în care este perceput raportul dintre lumea occidentală și cea răsăriteană, scoțând în evidență strânsa legătură ce a existat de-a lungul timpului între viața oamenilor de la sat și credința creștin-ortodoxă”. Reflecțiile asupra spiritualității românești, contextualizarea satului în orizontul cultural al țaranului și definirea din această perspectivă a comportamentului comunitar sunt doar câteva repere la care face referire actuala cercetare științifică, argumentând astfel liantul între credința populară și credința religioasă.

În Capitolul 5, *Recuperarea și revalorizarea folclorului autentic prin emisiunile de televiziune în spațiul românesc*, autoarea face analiza de conținut a unor emisiuni de la postul public de televiziune, posturi private naționale de televiziune, post public regional și post de televiziune local al Universității din Craiova. Subcapitolele sunt astfel ierarhizate: *TVR 1 – Tezaur folcloric*; *TVR 1 – O dată-n viață*; *TVR 1 – Vedeta populară*; *TVR 3, TVR CRAIOVA – Cântec și poveste*; *TELE U CRAIOVA – Destine Populare. Folclorul românesc de la culegere la creație*; *NOROC TV – Zestrea neamului*. Sunt fluxuri de emisiuni cu tematică folclorică. Prezentarea grafică a audienței acestor emisiuni, a locului pe care îl au în preferințele publicului reprezintă un segment ce poate fi dezvoltat ulterior într-un studiu științific, cu atât mai mult cu cât intenția de analiză comparativă este asumată de către autoare, iar obiectivul esențial al actualei cercetări științifice, conturarea unor repere din istoria presei religioase din România, poate rămâne prioritar pentru viitoare contribuții științifice ale tinerei cercetătoare.

În Capitolul 6, *Recuperare și revalorizare folclorică la Trinitas TV: emisiunea Magazin Folcloric* sunt analizate câteva dintre edițiile emisiunii cu tematică folclorică difuzate la această televiziune națională de nișă. Analiza celor patru *Gale Magazin Folcloric* de la *Trinitas TV* contribuie la sublinierea strânsei legături între cultura populară românească și tradiția ortodoxă. Rezultă din datele sociologice că emisiunile sunt realizate profesionist și că este promovat folclorul autentic românesc. Este și segmentul, poate cel mai important ca mesaj, al actualei cercetări științifice, raportul dintre valorificarea folclorului, valorizarea lui și construirea unei tradiții populare prin emisiuni de televiziune, o pledoarie

argumentată, abordată „din interior”, fondată pe formația filologică și teologică a autoarei.

Dubla perspectivă de abordare, diacronică și comparativ sincronică, și arhitectura conținutului sunt atribute ale unei lucrări științifice pe care istoria presei o va reține.

Prof. univ. dr. habil. Gabriela NEDELCU-PĂSĂRIN

INTRODUCERE

Într-o societate care se află într-o continuă schimbare și transformare, în care aspecte noi ale realității tind mereu să înlocuiască forme mai vechi, comunitățile tradiționale încep să-și piardă locul și rolul pe care l-au avut în istorie pentru o lungă perioadă de timp. În aceste condiții, recunoașterea și promovarea valorilor tradiționale românești prin mijloacele moderne de comunicare în masă, prezente și folosite la scară globală în lumea modernă, trebuie să reprezinte o necesitate și o prioritate în vederea afirmării și păstrării identității, a formării noilor generații și a reintegrării culturii noastre naționale în marea cultură universală, acolo unde i-a fost mereu locul.

În cartea cu titlul *Emisiunea de televiziune – construirea unei tradiții populare (recuperare și revalorizare folclorică)*, care reprezintă teza de doctorat susținută în anul 2020, îmi propun să analizez importanța, actualitatea și impactul pe care televiziunea le are în procesul de reconstruire a tradiției populare prin recuperarea valorilor autentice românești. Procesul de revalorizare folclorică se desfășoară într-o lume în care se pune din ce în ce mai mult accent pe promovarea elementelor moderne înțelese ca noutăți, ceea ce nu de puține ori are ca efect nedorit denaturarea și uitarea tradițiilor folclorice percepute ca învechite. Deși acestea sunt transmise și păstrate în anumite medii socio-culturale din cele mai vechi timpuri, întruchipând în multe privințe viața autentică a poporului român, o parte a publicului actual consumator de mass-media pare să le neglijeze, necunoscându-le, în fapt, însemnătatea. În același timp, există și persoane care solicită și urmăresc emisiuni de televiziune în care sunt prezentate adevăratele valori culturale românești și universale.

Pornind de la aceste date generale, voi aborda tema propusă din mai multe perspective care se întrepătrund într-o viziune unitară asupra subiectului abordat.

În primul rând, titlul trimite la două aspecte: locul și rolul mass-media în lumea contemporană, scoțând în evidență importanța televiziunii în procesul mediatic modern; rolul și locul tradiției populare, în principal al folclorului, în viața omului secolului în care trăim.

Primul punct va fi împărțit în mai multe capitole și subcapitole: mass-media ca parte a comunicării moderne, educația prin mass-media, mass-media tradiționale și moderne, trecerea de la forma de început a televiziunii la noua televiziune din timpurile noastre, aspectele negative și pozitive ale mass-media în general și ale televiziunii în mod special. Pe de

altă parte, voi analiza rolul și locul televiziunii în țara noastră, realizând o prezentare succintă a istoriei audiovizualului românesc, parte integrantă a societății noastre asupra căreia exercită un puternic impact.

Cel de-al doilea punct, tradiția populară, cu un accent deosebit pe cunoașterea și promovarea folclorului autentic, îl voi trata în spațiul românesc, pentru a vedea care sunt dificultățile pe care le întâmpină cei care activează în acest domeniu cultural, în încercarea de îmbinare a tradiționalului cu modernul. În același timp, voi căuta să subliniez contribuția pe care folclorul românesc a avut-o de-a lungul timpului la dezvoltarea culturii naționale.

Aceasta este o primă împărțire de care voi ține cont. Pe de altă parte, pornind de la dubla mea formare, teologică și filologică, voi analiza subiectul din această dublă perspectivă. Prin urmare, alături de considerentele referitoare la comunicarea prin mass-media și folclor, mă voi apleca și asupra raportului acestora cu credința creștină, în special cu tradiția ortodoxă. Prin urmare, voi cerceta care este raportul dintre mijloacele de comunicare în masă și creștinismul ortodox, cum se poate realiza educația religioasă prin mass-media, cum se prezintă mass-media ortodoxe în țara noastră. În continuare, voi studia care este raportul dintre folclorul autentic românesc și credința creștin-ortodoxă și cum s-au influențat acestea de-a lungul timpului.

Toate aceste aspecte le voi trata în prima parte a cercetării mele, care are mai mult un caracter teoretic, necesar în structura generală a cărții. În partea a doua, care va avea un caracter aplicat, voi prezenta și analiza mai multe emisiuni de televiziune din țara noastră, care propun publicului teme folclorice, pentru a vedea dacă prin acest mijloc de comunicare în masă, televiziunea, este posibilă transmiterea folclorului autentic românesc așa cum s-a păstrat din generație în generație.

Ținând cont de aceste date, în abordarea întreprinsă voi porni de la ideea că, în societatea actuală în care mass-media ocupă un loc esențial, televiziunea fiind prezentă în viața de zi cu zi a publicului indiferent de vârstă, statut social, pregătire intelectuală etc., valorile autentice par să își piardă actualitatea. Privită mai mult ca o modalitate de promovare a ceea ce publicul dorește să vizioneze (televiziunile fiind în esență comerciale) și de divertisment (de multe ori senzaționalul, sub orice formă și prin orice modalitate, fiind căutat și promovat), nu de puține ori televiziunea prezintă oamenilor doar partea facilă a realității. Cu toate acestea, există segmente de public care solicită și așteaptă alte teme de la mijloacele de comunicare în masă, astfel încât posturile TV au început să fie specializate în funcție de necesitățile și cerințele publicului (știri, muzică, reportaje, sport, film etc.).

În aceste condiții, pe piața media din România există și posturi de televiziune care propun emisiuni cu caracter folcloric, sau posturi în care emisiunile care promovează și tratează folclorul ocupă un loc esențial, fiind difuzate la ore de maximă audiență. Însă și în acest proces există riscul de a propune publicului larg particularități folclorice autentice alături de altele mai puțin tradiționale. Printre aceste posturi și emisiuni voi încerca să observ care sunt cele care tind spre valorificarea tradițiilor autentice într-un mod creator și cum se îmbină acest deziderat cu necesitatea marketingului actual.

Un capitol aparte îl voi dedica emisiunii *Magazin Folcloric* de la *Trinitas TV*, postul Patriarhiei Române, încercând astfel să arăt care este legătura dintre creștinismul ortodox și folclorul românesc și cum se reflectă ea în timpurile noastre, prin intermediul televiziunii. Astfel, în cadrul cercetării pe care o voi întreprinde propun spre analiză felul în care folclorul autentic românesc este promovat atât la televiziunea publică și la unele televiziuni particulare de la noi din țară, cât și la *Trinitas*, post TV religios de nișă, care are acoperire națională, putând fi recepționat și de românii din străinătate. Prin această cercetare încerc să subliniez rolul pe care Biserica îl are în promovarea valorilor culturale autentice românești și felul în care cultura tradițională și religia creștin-ortodoxă se întrepătrund în vederea educării cultural-spirituale a cetățenilor.

Metodologia pe care o voi folosi constă în analiza de conținut, analiza impactului sociologic specific fiecărui post de televiziune pe care îl voi prezenta, precum și în consultarea surselor documentare primare din arhiva televiziunilor aflate în atenția cercetării mele. În acest caz, ipotezele vizează raportul dintre calitatea acestor producții de televiziune și orizontul de așteptare al publicului țintă pentru fiecare în parte.

Nu în ultimul rând, cercetarea surselor bibliografice va scoate în evidență atât analiza unor lucrări teoretice autorizate, cât și coroborarea acestora cu alte surse moderne, așa cum sunt paginile electronice. Accesarea acestora este absolut necesară în studiul pe care îl voi întreprinde, deoarece emisiunile pe care le voi analiza se găsesc stocate în format electronic pe site-urile oficiale ale posturilor TV sau pot fi accesate prin intermediul altor surse electronice.

Anexele de la final cuprind transcrierea tuturor emisiunilor TV pe care le voi prezenta în cele două capitole în care analizez unele producții TV din România care abordează teme folclorice. Rolul și importanța acestor Anexe este de a justifica analiza pe care o voi întreprinde asupra acestor emisiuni din țara noastră.

Cercetarea aceasta se oprește în anul 2020, atunci când am terminat de redactat teza de doctorat pe care am susținut-o public la data de 19 noiembrie, la Universitatea din Craiova.

Mulțumesc pe această cale doamnei Prof. Univ. Dr. Habil. Gabriela Nedelcu-Păsărin pentru sfaturile, îndemnurile și sugestiile pe care mi le-a dat pe tot parcursul doctoratului pe care l-am desfășurat sub coordonarea Domniei Sale. De asemenea, mulțumesc familiei mele pentru sprijinul acordat în acești ani de cercetare academică.

1. MASS-MEDIA ÎN LUMEA CONTEMPORANĂ: COMUNICARE ȘI/SAU COMUNIUNE

1.1. Comunicarea prin mass-media

Comunicarea este un act personal în viața omului prin care se urmărește transmiterea unor informații, gânduri, sentimente etc. *A comunica înseamnă a face cunoscut, a da de știre, a informa, a înștiința, a spune, a se pune în legătură*.¹ În limbajul curent, *a comunica* se referă la transmiterea unui mesaj către un receptor. „Atunci când se gândesc la sensul termenului de «comunicare», majoritatea vorbitorilor se gândesc la «a aduce la cunoștință» sau «a informa»”.² Astfel, comunicarea, sub toate aspectele ei, este actul care îl pune pe om în legătură cu semenii săi.

Ca parte integrantă a lumii în care trăim, canalele de comunicare în masă reprezintă instrumente esențiale ale comunicării. Din punct de vedere tehnic, canalele de comunicare în masă sunt identificate prin termenul *mass-media* (*mijloace de masă, mijloace de comunicare în masă*), cuvânt compus

¹ Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, *DEX. Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998, p. 205.

² Simona Ștefănescu, *Sociologia comunicării*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2009, p. 16. „Cea mai generală schemă a procesului comunicațional include doi agenți: *emițătorul* (E) și *receptorul* (R) care transferă unul altuia informații sub forma unui *mesaj* folosind un *canal de comunicare* și un sistem de *coduri*. Procesul comunicațional prezintă și elemente de control, fiind capabil de *autoreglare* în funcționare. Vorbim în acest caz despre *conexiunea inversă* (feedback FB), prin care informația circulă în sens invers, de la receptor la emițător, emițătorul având posibilitatea de a verifica în orice moment primirea mesajului. Comunicarea interumană este mult mai complexă decât ar sugera schema de mai jos: informațiile pot fi gânduri, trăiri, intenții, formulate explicit, în cuvinte sau implicit, în gesturi, intonație ș.a. Rolurile celor doi agenți se schimbă permanent, fluxul de informații funcționând, de fapt, concomitent în ambele sensuri, fiecare folosind mai multe canale pentru a transmite mesaje intercorelate formulate în *coduri* diferite (cuvinte, gesturi, expresii emoționale, alte forme de comunicare nonverbală). (...) Sistemul comunicării interumane presupune existența unuia sau mai multor *coduri comune* emițătorului (E) și receptorului (R), ca sisteme de semnificații convenite pentru fiecare simbol sau element component. Emițătorul își formulează gândurile și sentimentele – semnificație intenționată în *simboluri* pe care le emite sub forma unui mesaj folosind anumite mijloace sau canale de transmitere existente între el și receptor. Canalul de comunicare (vizual sau auditiv) ales de emițător declanșează funcționarea organelor de simț ale receptorului” (Alina Coman, *Tehnici de comunicare: proceduri și mecanisme psihosociale*, Editura C.H. Beck, București, 2008, pp. 2-3).

din *mass* (engl. *masă*) și *media* (lat. pluralul de la *medium*).³ Prin urmare, mass-media desemnează un proces de comunicare la scară largă, fiind „fie suportul, fie tehnica, fie suma instituțiilor, fie toate acestea la un loc, prin care se asigură circulația mesajelor, într-un mod din ce în ce mai rapid, pe arii geografice din ce în ce mai extinse, către conglomerate din ce în ce mai numeroase de oameni”.⁴ S-a ajuns chiar în punctul în care termenul *media* nu mai are nevoie de cel de *mass* pentru a defini realitatea la care se referă *mass-media*.

Ținând cont de aceste date, mass-media desemnează ansamblul instrumentelor prin care se realizează difuzarea informației către publicul larg, cu referire la toate modalitățile de comunicare prin care se ajunge la un număr cât mai mare de persoane, ocupând un loc important în viața omului contemporan. În aceste condiții, mass-media afectează profund viețile oamenilor. „Afilierea familiară și prietenii se schimbă pe măsură ce individul se maturizează și trece prin diferitele etape ale vieții. Școala ocupă numai o perioadă limitată din existența noastră. Doar o parte din populație frecventează, în mod regulat, biserica. În antiteză, mass-media fac parte din viața noastră zilnică și ne însoțesc din copilărie până la moarte. În plus, mass-media au o universalitate pe care nu o are nicio altă instituție: presa oferă un bagaj comun de idei și imagini, care depășește barierele sociale și geografice”.⁵

Astfel, mijloacele de comunicare în masă au un rol esențial în „organizarea sistemului de valori și de credințe care tind să se instaureze ca *norme* pentru colectivități (naționale, locale, regionale...)”.⁶

Dacă se analizează expresia *comunicare în masă* se poate observa că ea reprezintă o formulare care nu reflectă exact realitatea pe care vrea să o exprime, mai ales prin cel de-al doilea termen, *masă*. Acesta se referă, prin însăși structura lui, atât la un număr nedefinit de persoane, cât și la anumite produse media, fără a le cuprinde însă pe toate, indiferent de vechimea lor.

Mai trebuie observat și faptul că, raportându-se la anumite mijloace de comunicare de ieri și de azi, publicul rămâne redus numeric și mai puțin specializat, fiind alcătuit din indivizi care sunt, de cele mai multe ori, pasivi și nediferențiați. Această imagine s-a cristalizat în urma criticilor aduse

³ Cristian Florin Popescu, *Dicționar de jurnalism, relații publice și publicitate*, Editura Niculescu, București, 2007, p. 261.

⁴ Mihai Coman, *Introducere în sistemul mass-media*, Editura Polirom, Iași, 2016, p. 23.

⁵ Leo Bogart, *Commercial Culture: The Media System and the Public Interest*, Oxford University Press, New York, 1995, p. 8, *apud* Mihai Coman, *op. cit.*, p. 147.

⁶ Guy Lochar, Henri Boyer, *Comunicarea mediatică*, Traducere de Bogdan Geangălău, Editura Institutul European, Iași, 1998, p. 11.

culturii de masă și societății de masă, critici prin care s-a încercat să se scoată în evidență impactul negativ al comunicării actuale asupra oamenilor din cauza dezvoltării unei culturi neomogene care accentuează satisfacția imediată fără a promova însă și spiritul critic. „Dar această perspectivă critică este impregnată de un set de presupoziii care nu pot fi susținute și care nu pot decât să împiedice o înțelegere a mijloacelor de comunicare și a impactului lor în lumea modernă. Trebuie să abandonăm presupozitia potrivit căreia primitorii produselor mass-media sunt spectatori pasivi ale căror simțuri au fost în permanență opacizate de continua receptare a unor mesaje similare. Trebuie să abandonăm și presupozitia potrivit căreia însuși procesul de receptare ar fi unul neproblematic, necritic, prin care produsele sunt absorbite de indivizi, așa cum un burete absoarbe apa”.⁷

Prin toate caracteristicile sale, comunicarea în masă este parte a vieții populare, non-elitiste, prezentându-se societății actuale prin cultura de masă pe care o generează și prin care se definește. În aceste condiții, conceptul de *masă* se referă la o anumită modalitate de grupare a persoanelor diferită de alte forme asemănătoare, așa cum sunt grupul, publicul sau mulțimea. Astfel, „masa reprezintă un conglomerat uriaș de oameni care nu se cunosc între ei, nu se află în relații de proximitate spațială, nu comunică, nu au valori și scopuri comune și pe care nu-i leagă decât un singur lucru – consumul aceluiasi produs cultural, distribuit pe scară largă prin tehnologii moderne”.⁸

Chiar dacă majoritatea cercetătorilor pun alături expresiile *comunicare în masă* și *mass-media*, există și păreri opuse care le prezintă pe cele două ca nefiind identice pentru că sferile lor nu pot să se suprapună în totalitate. Sintagma *mass-media* trebuie analizată ca un întreg, iar nu prin definirea separată a celor doi termeni care o compun, *masă* neavând aici înțelesul pe care îl are în expresia *comunități de masă*. Din punct de vedere istoric, termenul *masă* a fost folosit pentru prima dată la începutul secolului al XX-lea pentru a desemna o realitate socială în care dominantă este eterogenitatea și lipsa regulilor de comportament specifice anumitor tradiții, în care persoanele nu se cunosc între ele deoarece trăiesc în cea mai mare perioadă a timpului în izolare totală și, prin urmare, nu interacționează și nu comunică într-un stil clasic. „«Masa» este văzută mai ales ca fiind pasivă (conotație negativă – mulțime de ignoranți), dar și ca reprezentând o forță (conotație pozitivă – puterea maselor, mișcări de masă). Oricum ar fi văzută,

⁷ John B. Thompson, *Media și modernitatea. O teorie socială a mass-media*, Traducător Miruna Tătaru-Cazaban, Editura Antet, București, 1998, p. 28.

⁸ Mihai Coman, *op. cit.*, p. 17.

ea dispune de o serie de caracteristici, dintre care cele mai importante sunt: 1. amploarea; 2. eterogenitatea; 3. anonimatul”.⁹

Prin urmare, termenul *mass* din expresia *mass-media* nu este echivalentul pasivului *masa*, ci se referă mai degrabă „la amplitudinea mijloacelor de comunicare, la faptul că ele sunt accesibile unei mari «mase» de oameni, care nu este, însă, în mod necesar una pasivă, atâta timp cât *mass media* au un anumit *public* sau mai multe *publicuri* care le urmăresc, iar caracteristica definitorie a publicului este tocmai *activismul său*”.¹⁰

Pe de altă parte, publicul nu poate fi definit doar în legătură cu *mass-media*, deoarece el este mai mult decât atât, existând chiar mai multe publicuri formate din persoane care sunt interesate de aceeași acțiune, întâmpină aceleași probleme și au aceleași idei. „De obicei, publicurile se identifică cu gruparea naturală a populației în clase și straturi sociale, în profesii, genuri, vârstă etc., însă de multe ori orice problemă socio-politică formează publicul ei, care transgresează criteriile respective (clase, profesii, genuri etc.)”.¹¹ Astfel, termenul de *public* se diferențiază de cel de *masă*.

Conceptul de *mass-media* întâmpină probleme nu numai în procesul de definire la modul general, ci și în comparație cu expresia *mijloace de comunicare*, *mass-media* semnificând mult mai mult decât reprezintă acestea. „Într-adevăr, noțiunile de *mass* și *media*, împreună, înseamnă *suporturile/ mijloacele* prin care se transmit mesaje unui *public numeros*, dar ele împreună semnifică și amplitudinea socială a mesajului, simultaneitatea receptării lui pe o arie largă și chiar, spun multe voci, standardizarea consumului de produse culturale, concomitent cu un nivel scăzut de receptivitate”.¹²

Comunicarea în masă se referă la faptul că anumite persoane, care sunt grupate într-o organizație bine structurată, folosesc diferite mijloace pentru a comunica mesaje diverse către un public larg. Astfel, comunicarea în masă poate fi definită ca un proces social organizat, o formă modernă a comunicării sociale apărută ca urmare a dezvoltării mijloacelor noi de transmitere a mesajelor și a instituțiilor sociale care au început să folosească tehnologiile moderne. În această acțiune complexă, folosirea într-un anumit mod a tehnicilor de comunicare influențează procesul comunicării, conducând la apariția unor tipuri noi de relații sociale.

⁹ Simona Ștefănescu, *op. cit.*, p. 173.

¹⁰ *Ibidem*, pp. 173-174.

¹¹ *Ibidem*, p. 174.

¹² *Ibidem*, p. 176.

Încercările de definire ale comunicării în masă trebuie să țină cont atât de dezvoltarea rapidă a tehnologiei, cât și de impactul pe care îl are asupra receptorilor, prin implicarea directă a acestora în procesul comunicării. În aceste condiții, termenul de *masă* din expresia *comunicare în masă* nu trebuie să primească însușirea negativă care i se asociază adesea. Indiferent de definițiile care s-au dat de-a lungul timpului comunicării în masă, mediul acesteia s-a schimbat constant datorită revoluției comunicării în epoca modernă, favorizată de dezvoltarea tehnologiilor noi.

Încă din secolul trecut s-a încetățenit expresia *mediul este mesajul*, cu referire la felul în care au evoluat mijloacele de comunicare în masă de-a lungul timpului și la raportul ce există între acestea și mesajul pe care intenționează să-l transmită. „Într-o cultură ca a noastră, obișnuită de mult timp să împartă și să despartă lucrurile ca să le controleze, este oarecum șocant să îți se aducă aminte că, în mod operațional și practic, mediul este mesajul. Aceasta nu înseamnă altceva decât a spune următorul lucru: consecințele personale și sociale ale oricărui mediu – cu alte cuvinte, ale oricărei extensii ale noastre – rezultă din noua dimensiune care este introdusă în activitățile noastre prin intermediul fiecărei extensii ale noastre sau prin orice tehnologie nouă”.¹³

În aceste condiții, tehnica modernă, inclusiv cea din sistemul mass-media, nu ar fi nimic altceva decât o extensie a noastră, presupunând în acest fel noi tipuri de relații cu celelalte organe sau extensii ale corpului uman. „De exemplu, nu este posibil să refuzi conformarea la noile proporții dintre simțuri sau «închiderea» simțurilor evocate de imaginea TV. Dar efectul apariției imaginii TV variază de la o cultură la alta în funcție de proporțiile dintre simțuri, existente în fiecare dintre aceste culturi”.¹⁴ În această schemă a extensiilor corpului nostru, atunci când se vorbește despre formele media¹⁵, se creionează întotdeauna perechi de termeni care se conțin

¹³ Marshall McLuhan, *Să înțelegem media. Extensiile omului*, Traducere din limba engleză de Ovidiu George Vitan, Editura Curtea Veche, București, 2011, p. 33.

¹⁴ *Ibidem*, p. 78. „Ne gândim la media ca mijloace de comunicare în primul rând: presa, radioul și televiziunea. McLuhan se gândește la mediu ca la o extensie a corpului sau minții umane: hainele prelungesc pielea, casa prelungeste mecanismul de reglare a temperaturii corpului. Scărița șei, bicicleta și automobilul sunt, toate, extensii ale piciorului uman. Un mediu sau o tehnologie pot fi orice extensie a corpului uman” (W. Terrence Gordon, „Introducere din partea editorului”, în: Marshall McLuhan, *op. cit.*, p. 8).

¹⁵ „Formele media sunt agenții schimbării în cadrul experienței noastre despre lume, în cadrul interacțiunii dintre noi, în modul în care ne folosim de simțurile noastre – simțuri pe care media le extinde. Ele trebuie studiate pentru efectele lor, deoarece interacțiunea constantă și inevitabilă dintre formele media ocultează aceste efecte și scade abilitatea noastră de a utiliza media în mod eficient” (W. Terrence Gordon, *op. cit.*, p. 9).

reciproc. „Astfel, telegraful conține cuvântul tipărit care conține scrisul care, la rândul său, conține vorbirea. Mediul conținut este mesajul mediului care îl conține, dar efectele celui din urmă sunt ascunse utilizatorului care se concentrează asupra celui dintâi. Deoarece aceste efecte sunt atât de puternice, orice mesaj, în sensul obișnuit de «conținut» sau «informație», are un impact mult mai redus decât mediul în sine. De aceea «mediul este mesajul»».¹⁶

Odată cu generalizarea la scară mondială a tehnicilor de comunicare, s-a ajuns la necesitatea intrinsecă a comunicării, reprezentând condiția existenței umane caracterizată atât prin sublinierea diferențelor dintre oameni, cât și prin promovarea competitivității acestora. Deja a fost pusă în circulație o nouă teorie după care este mai importantă acțiunea în sine decât calitatea ei, mergându-se până la ideea dispariției mesajului din actul comunicării umane, a funcțiilor poetică și expresivă „în favoarea funcției fatice și a funcției ludice. Căutarea contactului și efectele de credință au devenit esențiale în schimburile umane”.¹⁷ A apărut astfel un model comunicațional original în care se evidențiază modalitățile interactive, mediatizarea schimburilor sociale, informatizarea, conducând până la dispariția interacțiunii directe, individualizarea practicilor și transformarea datelor schimbate în mărfuri. Se poate observa însă că expresia *model de comunicare* nu se aplică doar relațiilor umane, „ci și relațiilor dintre uman și non-uman, de aceea este preferabil să adoptăm (...) expresia «activitate comunicațională»”.¹⁸ Acțiunea sau activitatea comunicațională se situează în centrul relațiilor sociale, spațiul public reprezentând locul de desfășurare al comunicării. Însă nu trebuie neglijat faptul că dezvoltarea mass-media din zilele noastre a condus la schimbări majore în relațiile dintre spațiul public și cel privat, accentuând obligativitatea și responsabilitatea actului comunicațional.

Societatea modernă poate fi definită din ce în ce mai mult în funcție de procesul de comunicare ce are un rol important în realitatea actuală deoarece influențează atât existența umană, cât și calitatea ei din punct de vedere valoric. Ca orice altă realitate, formele actuale ale comunicării, fie că este interumană, interinstituțională sau intercomunitară, depind de un anumit model etic comunicațional. „În cadrul acestor dezbateri legate de

¹⁶ *Ibidem*, p. 8.

¹⁷ Rosemarie Haineș, *Televiziunea și reconfigurarea politicului. Studiu de caz: alegerile prezidențiale din România din anii 1996 și 2000*, Editura Polirom, Iași, 2002, p. 9.

¹⁸ *Ibidem*.

comunicarea etică un loc important îl ocupă clarificările legate de statutul eticii, rolul ei în raport cu morala, cu legea sau cu deontologia”.¹⁹

Mijloacele de comunicare în masă au contribuit la dezvoltarea rapidă a interconexiunii și interdependenței dintre oameni, creionând o nouă formă de responsabilitate față de umanitate în general. Acest sentiment al responsabilității poate conduce la o nouă reflecție moral-practică diferită de etica tradițională, reflecție aflată în corelație cu realitățile actuale din lume. „Este dificil de spus dacă putem să ne dezvoltăm sentimentul responsabilității într-o formă de reflecție moral-practică ce va oferi o ghidare rațională a problemelor umane, și dacă putem dobândi o înțelegere suficientă a proceselor complexe create de om, pentru a interveni efectiv în ele. Dar a încerca să facem astfel ar putea fi cea mai bună – și singura – opțiune pe care o avem”.²⁰

Analiza comunicării se face în general atât din perspectiva relațiilor publice (perspectiva comunicatorului, a celui care difuzează informațiile), cât și din cea a jurnaliștilor (perspectiva celor care primesc, prelucrează și difuzează informațiile către publicul larg). „Responsabilitatea față de public, atât a comunicatorilor cât și a jurnaliștilor este uriașă. Necunoașterea modului de reacție a publicului la informațiile difuzate poate crea situații dramatice”.²¹

Caracteristica esențială a comunicării în lumea în care trăim este aceea că ea are loc la scară globală. Informațiile sunt transmise într-un timp rapid în cele mai îndepărtate locuri, oamenii având acces la mesaje diversificate ce provin din surse diferite. Mesajul devine aproape instantaneu cu momentul în care este difuzat, distanța fiind desființată cu ajutorul mijloacelor de comunicare. Oamenii pot interacționa în majoritatea situațiilor concrete de viață chiar dacă trăiesc la distanțe foarte mari unii de alții. Astfel, lumea contemporană este transformată prin reorganizarea timpului și spațiului așa cum au fost cunoscute în trecut, acest proces fiind

¹⁹ Sandu Frunză, *Comunicare etică și responsabilitate socială*, Editura Tritonic, București, 2011, p. 17.

²⁰ John B. Thompson, *op. cit.*, p. 252.

²¹ Ion Stavre, *Comunicare audiovizuală. Aspecte ale europenizării societății românești*, Editura Tritonic, București, 2011, p. 9. „Schimbarea globală de paradigme (...) afectează și paradigma jurnalismului de informare. Factori contextuali, determinanți în configurarea actualului model de jurnalism de televiziune, au antrenat și la noi apariția unor practici diferite de cele canonice care legitimează jurnalismul doar prin prisma raționalismului iluminist. Aceste practici nu sunt cazuri izolate. Ele tind să se generalizeze și sunt de luat în calcul în înțelegerea evoluțiilor din acest câmp profesional” (Mirela Lazăr, *Noua televiziune și jurnalismul de spectacol*, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 183).

cuprins în noțiunea mai largă de *globalizare*. „Nu există caracterizare mai bună a timpurilor noastre, indiferent dacă le atribuim modernității târzii, postmodernității sau pur și simplu globalizării, decât comunicarea. Până și globalizarea este, la limită, tot o variantă a generalizării comunicării: orice formă de schimb economic, de liberă circulație a oamenilor și ideilor, reprezintă un tip aparte de comunicare. De aceea globalizarea ca proces economico-politic este inseparabilă de extinderea și generalizarea comunicării”.²²

În ciuda acestei acțiuni galopante de globalizare a comunicării, responsabilitatea socială nu s-a generalizat, ci și-a păstrat, în anumite situații, caracterul local, așa cum se poate observa în campaniile de trezire a datoriei personale sau comunitare. În aceste condiții, cu toate că s-au multiplicat și s-au diversificat canalele prin care informația este transmisă la nivel global, iar comunicarea are posibilitatea să se realizeze aproape instantaneu, omenirea nu s-a obișnuit să-și însușească cu precădere acele informații esențiale care sunt relevante pentru întreaga existență umană. „Comunicarea media este deocamdată dominată mai ales de evenimente dramatice, violente, episodice, semnificative, locale, chiar dacă temele globale au început să intre și ele tot mai mult pe piața media. Este de așteptat ca dezvoltarea responsabilității sociale a mass-media să contribuie la eliminarea acestei situații paradoxale a responsabilității sociale”.²³

După cum s-a observat, globalizarea din timpurile noastre, care presupune răspândirea rapidă a tehnicilor de comunicare și acceptarea lor la scară largă, „a făcut ca distanța și simultaneitatea să transforme radical felul nostru de a fi în lume”.²⁴ Realitatea actuală conduce și către o nouă antropologie, deoarece schimbările produse de fenomenul globalizării nu afectează doar din punct de vedere economic viața omului, ci ating întreaga sa structură, din care face parte și elementul cultural. Efectele imediate ale globalizării asupra vieții sunt variate: declinul organizării statale așa cum a fost cunoscută în vechime, răspândirea rapidă a unei politici globale, violența crescândă la nivel planetar, migrația tot mai mare, creșterea importanței societății civile în defavoarea intervenției guvernamentale. Ca elemente de cercetare antropologică a globalizării, aceste efecte fac parte dintr-o antropologie hibridă care „reflectă toate acele tendințe ale epocii, bascularea dintre local și global, fagocitarea centralului, creolizarea și

²² Aurel Codoban *Comunicare și negociere în afaceri*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2007, p. 3.

²³ *Ibidem*, p. 143.

²⁴ Nicolae Panea, „De la globalizare la dormitor”, în: *Ramuri*, Nr.8/2017, p. 7.

matizarea culturală, bazată pe fluxuri culturale multiple, diferite și pe crearea unui nou flux (...), bazată pe hibridizare și sincretism”.²⁵

Atunci când se vorbește despre impactul mijloacelor de comunicare în masă asupra lumii globalizate, se insistă pe numărul mare de mesaje și imagini furnizate într-un timp scurt, ajungând la diminuarea până aproape de distrugere a sinelui, disoluție care este în același timp direct proporțională cu dezvoltarea relației dintre persoana umană și mesajul media. Pornind de la imaginea lucrurilor reflectate într-o cameră cu oglinzi, în cadrul acestei noi realități sinele se schimbă în funcție de fiecare mișcare. În aceste condiții, nimic nu mai este stabil, astfel încât, în epoca în care trăim, caracterizată prin dezvoltarea rapidă a mass-media, imaginile multiple devin sinele. Această prezentare a imaginii sinelui modelat de mijloacele moderne de comunicare în masă a fost influențată de literatura postmodernă din domeniul comunicării.

Experiențele oamenilor s-au schimbat radical față de cele ale semenilor nu numai din vechime, ci și din trecutul mai apropiat, în sensul în care realitățile trăite în prezent sunt influențate permanent de cele mediate, care au ajuns să ocupe un loc esențial în formarea personalității umane. Apropierea de experiența mediată îl ajută pe om în procesul complex de modelare a sinelui, creând oportunități noi în vederea experimentării acestuia. Viața, așa cum se prezintă în epoca dominată de mass-media, se găsește într-un proces de schimbare radicală, vechile structuri ale relației dinamice, de tipul „față către față”, fiind aproape perimate. În aceste condiții, omul încearcă să realizeze un echilibru în fiecare zi între viața practică și cea propusă și furnizată de experiențele mediate. „Această circumstanță morală, în care experiența mediată poate da naștere unor exigențe asupra sinelui și unui simț al responsabilității față de cei aflați la distanță sau față de evenimentele îndepărtate, este relativ nouă ca fenomen larg răspândit”.²⁶

Importanța canalelor de comunicare în masă este evidentă prin faptul că ele propun anumite valori publicului, ajungându-se până la împărțirea consumatorilor media din punct de vedere social, pornind de la felul în care oamenii recepționează mesajele furnizate. Împărțirea publicului în audiențe depinde de mai multe caracteristici, între care se numără cele educaționale, sociale, culturale etc. La jumătatea secolului trecut s-au introdus și s-au perfecționat măsurătorile de audiență, care erau în cea mai mare parte dependente de răspândirea rapidă a mijloacelor de comunicare. În aceste

²⁵ *Ibidem.*

²⁶ John B. Thompson, *op. cit.*, pp. 223-224.

condiții, succesul unei producții mediatică a ajuns să fie dependent de nivelul audienței, adică de consumul produsului media de către un anumit tip de public.

Analiza audiențelor a fost folosită pentru a înțelege cât mai bine nivelul de receptare a unui produs media de către publicul țintă. În cadrul comunicării de masă moderne, audiențele se măsoară în funcție de comportamentele oamenilor care trăiesc în zone geografice diferite, au preocupări socio-culturale diferite și nu comunică nici într-un cerc restrâns și nici cu transmitătorii mesajelor media. „Acești oameni consumă un produs mass-media în urma unei decizii asumate: în timpul lor liber ei ar putea, la fel de bine, să se plimbe, să discute cu cineva, să meargă la cumpărături, să se dedice unui hobby, să viziteze un obiectiv turistic oarecare etc.”²⁷

Audiențele pot fi împărțite în diferite grupe, clasificându-se după mai multe criterii: după felul consumatorilor produsului mediatic, ținând cont de natura și evoluția mijloacelor de comunicare în masă, între care se numără presa scrisă, radioul, televiziunea; după dimensiunile grupului țintă caracterizat printr-o formă mai mică sau mai mare de anonimat; după libertatea pe care indivizii sau grupul consumator o arată față de produsul mediatic pe care îl primesc. De asemenea, cei care dețin și furnizează informațiile prin diverse canale media nu au o cunoștință clară despre ceea ce gândește și simte cel care recepționează mesajul și nici cum se raportează la acest mesaj. Chiar dacă se analizează sondajele în funcție de anumite criterii, între care și statutul socio-demografic al publicului, cei care transmit un mesaj media nu dețin toate mijloacele prin care să poată cunoaște ce gândește receptorul în momentul primirii mesajului. „În activitatea lor profesională de zi cu zi, reprezentanții mass-media nu interacționează cu persoane reale și nu se află în relații de comunicare interpersonală concretă; ei se raportează la «audiențe», adică la o imagine pe care și-au construit-o despre consumatorii de mass-media și care se bazează mai puțin pe date științifice și mai mult pe o anume intuiție – nu o dată destul de departe de adevăr”.²⁸

²⁷ Mihai Coman, *op. cit.*, pp. 30-31. „Mass-media au lărgit într-o proporție nemaîntâlnită audiența artelor tradiționale. Să remarcăm că ele acționează atât ca factor de difuzare a acestor arte cât și ca agent creator. În general, ele exercită o influență directă și indirectă, uneori determinantă asupra artei” (Constantin Schifirneț, *Mass-media, modernitate tendențială și europenizare în era internetului*, Editura Tritonic, București, 2014, p. 318).

²⁸ *Ibidem*, p. 28.

1.2. Mass-media tradiționale și moderne

Mijloacele de comunicare în masă cunoscute în lumea întreagă sunt: presa scrisă, radioul, televiziunea, cinematograful, internetul etc. Ținând cont de felul în care este transmisă informația, există mijloace scrise (ziarele, revistele) și mijloace audio-vizuale (radioul, televiziunea, internetul). După noutatea și complexitatea lor, se disting mijloace tradiționale (ziarele, radioul) și mijloace moderne (televiziunea, cinematograful, internetul, complexe multimedia).

Indiferent de natura și împărțirea lor, mijloacele de comunicare în masă formează un sistem aflat într-o continuă schimbare, elementele componente având, în funcție de anumite perioade, o importanță mai mare sau mai mică pentru societatea privită în ansamblu sau pentru fiecare individ în parte. În același timp, mijloacele de comunicare în masă funcționează potrivit unor norme etice specifice, încălcarea acestora putând fi sancționată de receptorii mesajelor, adică de publicul țintă. Astfel, cetățenii trebuie să fie educați în vederea interpretării corecte a mesajelor recepționate, pentru a combate anumite planuri de influențare prin mijloacele de comunicare în masă. În cele din urmă, alături de sistemul democratic și, în același timp, făcând parte integrantă din el, mijloacele de comunicare în masă reprezintă modalități de control și sancționare specifice societății actuale. „Ele sunt mecanisme încă neegalate de avertizare timpurie. Ajută la definirea și publicarea riscurilor prea mari pentru a fi asumate. Domolesc impulsul nesăbuit de a naviga pe mări necunoscute, de a risca să te pierzi sau de a naufragia”.²⁹

Într-un sens extins, primul mijloc de comunicare în masă a fost tiparul, începând cu anul 1455. Importanța invenției lui Johann Gutenberg s-a arătat în faptul că, de atunci, „întreaga dezvoltare a civilizației umane va intra sub semnul său adoptând ritmuri și extensii impuse de această invenție. În aceste condiții este pe deplin justificat interesul ce s-a acordat și se acordă cunoașterii originilor și dezvoltării tiparului”.³⁰ La începuturile sale, acesta a fost utilizat în vederea difuzării exclusive a unor ideologii personale sau de grup, impuse și acceptate apoi de cetățeni în diferite perioade de timp. Așa s-a întâmplat în Franța cu primul săptămânal apărut în anul 1631 sub conducerea lui Théophraste Rénaudot, *La Gazette*, și cu *Nouvelles*

²⁹ John Keane, *Mass-media și democrația*, Traducere de Alina Doica, Editura Institutul European, Iași, 2000, p. 150.

³⁰ Doru Bădără, *Tiparul românesc la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea*, Editura Istros, Brăila, 1998, p. 3.

ordinaires des divers endroïtes, care au fost controlate direct de Cardinalul Richelieu. „Informațiile reprezentau nu atât politica oficială, conștiința exterioară a puterii, cât dorințele personale și subiective ale conducătorilor și, mai mult, activitățile cotidiene ale primului-ministru. În Anglia, nu numai că editorii și ziariștii cădeau sub incidența directă a unei legi impuse în secolul al XIII-lea atunci când atacau, într-un fel sau altul, politicienii sau puterea existentă, dar, ulterior, Henric al VIII-lea a creat chiar o listă de publicații și idei cenzurate conform propriilor dorințe”.³¹

Răspândirea informației în format tipărit a depins de schimbările profunde din secolul al XVII-lea, care au accentuat specificul locului și momentului, interacțiunea dintre actorii sociali, politici și culturali, precum și dezvoltarea și diversificarea relațiilor sociale. „În primele sale forme, cultura tipărită periodică a încorporat lupta dintre cei care voiau să controleze fluxul de informație publică și cei care voiau să disemineze această informație, în scopuri politice sau comerciale”.³²

Mass-media, așa cum le cunoaștem în zilele noastre, își au începuturile în secolul al XIX-lea, odată cu creșterea și diversificarea audienței. Ziarele, care se adresează publicului, au apărut în deceniul al treilea al acestui secol, informațiile fiind destinate unei elite aristocratice sau financiare, bancherilor și nobilimii militare. Un obstacol major în calea răspândirii informațiilor către marea masă a populației era reprezentat de costul ridicat al editării și de transportul dificil dintr-o zonă în alta. Prin faptul că ziarele tipărite manual și foile volante erau scoase la intervale mari de timp, nu era posibil accesul întregii populații la informațiile esențiale.

La începutul secolului al XIX-lea, ziarele încercau să prezinte cât mai repede și cât mai fidel momentul ajungerii vaselor cu mărfuri sau cu pasageri în porturi, pentru a difuza știri despre cei care debarcau. În acest sens, ziarele din New York, grupate apoi în asociații din ce în ce mai mari, trimiteau bărci în întâmpinarea vaselor pentru a fi primele care furnizează astfel de informații. „Dar numai o dată cu formarea presei de un penny a fost posibilă competiția pentru știri ca principală formulă comercială în presă”.³³ Astfel, în deceniul al patrulea al secolului al XIX-lea, prin apariția fenomenului *penny press* (ieftinirea presei), audiența s-a mărit în mod

³¹ Doru Pop, „Premisele rolului democratic al mass media”, în: Doru Pop (coord.), *Mass media și democrația*, Editura Polirom, Iași, 2001, p. 11.

³² Martin Conboy, „Industria tiparului – trecut, prezent și viitor. O trecere în revistă”, în: Richard Keeble (coord.), *Presa scrisă. O introducere critică*, Traducere de Oana Dan, Editura Polirom, Iași, 2009, p. 23.

³³ Michael Schudson, „Apariția presei de un penny”, în: Doru Pop (coord.), *Mass-media și democrația*, p. 32.

considerabil. Ieftinirea presei și orientarea spre publicul larg au reprezentat principalele beneficii ale dezvoltării acestui fenomen, publicațiile adresându-se din acest moment și oamenilor simpli. „O dată cu apariția și impunerea presei de masă, ritmul activităților umane în domeniul comunicării s-a accelerat. La sfârșitul secolului al XIX-lea, nivelul de dezvoltare tehnologică și cunoștințele dobândite despre societate se constituie într-un mediu prielnic apariției unui nou salt calitativ, cu uriașe consecințe asupra dezvoltării societății cu aportul «instrumentelor» mass-media”.³⁴

Mijloacele de comunicare în masă s-au dezvoltat semnificativ la începutul secolului al XX-lea, odată cu apariția mass-mediei electronice. Cea mai rapidă dezvoltare din această perioadă a fost cea între anii 1930-1970, favorizată în primul rând de accentul pus de societate pe industriile culturale. Această perioadă poate fi împărțită în trei etape: prima, în jurul anilor '30, caracterizată atât prin dezvoltarea presei tipărite, cât și prin răspândirea mijloacelor audio-vizuale; a doua, în jurul anilor '50, dominată de cinematografie și televiziune; a treia, în perioada anilor '70, caracterizată prin apariția noilor media. „În acest scurt interval de timp, mass-media intră într-un proces accelerat de up-gradare, sistemul funcționând, cu un termen împrumutat, simbiotic”.³⁵

După această perioadă, internetul a început să ia o amploare tot mai mare, ca sistem mondial de interconectare a calculatoarelor electronice, oferind mai multe facilități decât sistemele media tradiționale: accesul la baze de date din întreaga lume, poșta electronică, posibilitatea efectuării de tranzacții comerciale, realizarea de comunități care să aibă interese comune și să acționeze rapid atunci când este nevoie etc.

Odată cu trecerea timpului, mijloacele de comunicare în masă s-au orientat tot mai mult spre prezentarea a ceea ce interesa întreaga societate, nu doar un grup restrâns de indivizi care, în cea mai mare parte, aveau interese comerciale. Dacă la început rolul ziarelor a fost de a transforma anumite evenimente în știri, treptat ele au început să se impună ca adevărate standarde valorice. Dezvoltarea continuă și rapidă a mass-mediei (fie că este vorba de radio, televiziune și/sau internet) a condus la îndepărtarea populației de media tradițională, prin adaptarea rapidă la noile cerințe ale societății. „Secolul XX aduce cu sine presa de masă. Tot acum, ritmul dezvoltării tehnologiei se accelerează, o dată cu debutul *Epocii comunicării*

³⁴ Lucian Chișu, *Introducere în mass-media*, Editura Fundației România de Măine, București, 2002, p. 18.

³⁵ *Ibidem*, pp. 19-20.

de masă. Filmele, radioul, mai recent televiziunea, numeroasele tehnologii aferente și-au făcut apariția parcă peste noapte. Ne aflăm la mijlocul noii ere și la începutul tranziției către o alta – *Era computerelor*”.³⁶ Aceste previziuni de la finalul secolului trecut au fost mult depășite în doar două decenii ale secolului în care trăim.

La sfârșitul sec. al XX-lea se preconiza o dezvoltare rapidă a mass-media și se întrevedea impactul pe care acestea îl vor avea în întreaga lume, mai ales prin sistemele multimedia și prin internet, ca părți integrante ale vieților oamenilor. În același timp, exista și speranța că vechile media aveau să supraviețuiască, poate într-o formă modificată, alături de cele noi, care tindeau să le înlocuiască datorită schimbărilor numeroase și surprinzătoare. Lumea se îndrepta din ce în ce mai repede spre o formă de viață în care ar fi fost dominantă comunicarea realizată de consumatori dependenți de multimedia. Aceste noutăți ridicau însă și multe semne de întrebare. „O caracteristică a noilor media este recunoașterea faptului că toate informațiile sunt la fel – adică sunt digitale. Bineînțeles, rămâne de văzut către ce conduc toate aceste schimbări. Vor fi oamenii dispuși să renunțe la ziarul pe care îl citesc la cafeaua de dimineață sau la revistele pe care le răsfoiesc pe canapeaua din sufragerie la sfârșitul zilei? O posibilitate este ca noile media, oricare ar fi acestea, să se dezvolte alături de cele «vechi», care ar putea astfel să nu dispară. O teorie cunoscută este că noile tehnici de comunicare nu au luat în întregime locul celor vechi, dar le-au obligat pe acestea să își asume noi roluri”.³⁷

Astfel, la sfârșitul mileniului trecut se credea că, indiferent de forma pe care o vor lua mass-media în viitor, ele vor continua să ocupe un loc esențial în viața omului, fiind ochii și urechile societății. Urmând această direcție, s-a ajuns în zilele noastre în punctul în care deciziile cele mai importante să fie luate și transmise mai departe prin mijloacele de comunicare în masă, acestea reprezentând principalele modalități de difuzare a anumitor valori dinspre și înspre societate.

În cele din urmă, se poate observa că mass-media s-au dezvoltat considerabil în ultimele două secole, perioadă ce reprezintă un punct de reper atât în procesul pozitiv de înțelegere a realităților, cât și în cel negativ de manipulare a indivizilor prin felul în care au fost transmise informațiile.

³⁶ Melvin L. DeFleur, Sandra Ball-Rokeach, *Teorii ale comunicării de masă*, Traducere de Ducu Harabagiu și Cătălina Harabagiu, Editura Polirom, Iași, 1999, p. 2.

³⁷ J. Werner Severin, James W. Tankard Jr., *Perspective asupra teoriilor comunicării de masă. Originile, metodele și utilizarea lor în mass-media*, Traducerea de Mădălina Paxam și Maria Paxam, Editura Polirom, Iași, 2004, p. 15.

„Dacă se poate considera că la origine mijloacele de comunicare în masă au fost instrumente ale progresului, adică ale unei mai bune circulații a informației în cadrul societății, trebuie totuși să recunoaștem că misiunea lor inițială a fost adesea pervertită, în folosul unor persoane, al unor grupuri, al unor partide fără scrupule și, înainte de toate, preocupate de a-și impune autoritatea în fața poporului”.³⁸

Deoarece rolul mijloacelor de comunicare în masă a fost direcționat în timp spre transformarea permanentă a informațiilor adresate publicului larg, mass-media au căpătat funcții mereu noi în diferite perioade ale istoriei. Bunurile simbolice transmise de mijloacele moderne se bazează pe noțiuni, concepte și conținuturi specifice în vederea modelării viitoarelor audiențe. În aceste condiții, postmodernitatea deschide o nouă perspectivă omului, deoarece se ocupă și dezvoltă o cultură de consum, mass-media producând și propunând nevoi, dorințe, aspirații și divertisment. În zilele noastre, schimbarea socială este promovată și susținută de rețele electronice alternative și de noile media. „Oricum, noile tehnologii de comunicare s-au dovedit a fi factori cruciali în înțelegerea modului în care indivizii și societățile utilizează media și sunt afectate de ele”.³⁹

Așa cum s-a sesizat, mass-media sunt legate de noțiunea de *globalizare*⁴⁰, termen folosit din ce în ce mai mult începând cu anii '90 ai secolului trecut, în special cu referire la dezvoltarea tot mai rapidă a proceselor socio-economice și culturale din lume, fiind strâns legat de răspândirea instituțiilor democratice. Globalizarea a devenit conceptul principal prin care se poate înțelege societatea umană în mileniul în care trăim. Aceste date au determinat apariția unor noi structuri sociale și a unor modalități noi prin care statele și comunitățile interacționează. Fenomenul globalizării s-a dezvoltat sub impactul și a influențat în același timp mass-media. Astfel, de la o simplă sursă de comunicare, mass-media au devenit modalități centrale de comunicare între oameni în vederea unei mai bune conviețuirii. Cu timpul, această formă de conviețuire a ajuns să reprezinte dezideratul pe care îl urmăresc mijloacele de comunicare în masă.

Societatea globală, faza superioară a societății informaționale, a început să se dezvolte începând cu deceniul al doilea al secolului în care trăim, odată cu schimbarea vieții omului sub mai multe aspecte, mai ales

³⁸ Rémy Rieffel, *Sociologia mass-media*, Traducere de Ileana Busuioc, Editura Polirom, Iași, 2008, p. 59.

³⁹ Simona Ștefănescu, *op. cit.*, p. 181.

⁴⁰ Despre o perspectivă creștin-ortodoxă asupra fenomenului globalizării vezi: Adrian Boldișor, *Ortodoxia ieri, azi, mâine. Teme intercreștine și interreligioase pentru secolul XXI*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2019, pp. 24-52.

sub impactul creșterii importanței internetului în defavoarea televiziunii. Această nouă realitate a condus la apariția *omului digital*, cu două variante: omul creativ și consumatorul digital. „Consumatorul digital are acces la conexiuni personalizate cu alți oameni, este dornic să se conecteze și să-și savureze amploarea conexiunilor. Obsesia pentru *inter-conectivitate* este exploatată din plin de rețelele sociale. Prezența în rețelele de socializare – interconexiunea cu alții – devine parte din comportamentul zilnic. Dacă te opui, riști să dispari! *Omul digital creativ* – spre deosebire de consumatorul digital – este producător de valori și bunuri care sunt validate social, pentru că sunt de folos societății. Sunt valori și bunuri care îmbunătățesc mediul social general. (Nu doar pentru consumul propriu). *Omul digital creativ* își mută activitatea profesională în mediul în care transformările se produc prin remodelarea numerică nelimitată și nelimitabilă, pentru că este o modelare a virtualului. El deschide era libertății demiurgice. Intervenția sa în comunicarea cu publicul ameliorează, facilitează și chiar indică rolul răspunderii publice și responsabilizează. Din păcate, consumatorul digital interconectat poate oricând îmbrăca roba creativului și uneori nu este exclus să-l poată elimina”.⁴¹

În aceste condiții, în societatea globală actuală se poate vorbi de o dependență crescândă a oamenilor față de sistemele media. Există o relație de dependență care se stabilește între oameni și sistemul media ca întreg sau între aceștia și anumite segmente mediatic. Această relație nu are însă un sens unic, ci privește și modul în care sistemul media în ansamblu depinde de resursele controlate de alții. Fără a fi singurele mijloace moderne pentru atingerea anumitor scopuri, mass-media facilitează înțelegerea, orientarea, acceptarea și îndeplinirea acestora. De-a lungul timpului, sistemul mass-media a devenit din ce în ce mai necesar pentru obținerea consensului social, pentru coordonarea activităților politice și economice și pentru mobilizarea cetățenilor în diferite situații sociale critice. Consumul unui produs mediatic depinde atât de contextul în care este distribuit, cât și de produsul în sine. „Este o interrelaționare determinată între mediu și media, între istoria ca moment al producerii și istoria ca efect al receptării. Reacției prime a destinatarului produsului mediatic, de acceptare a ceea ce i se oferă

⁴¹ Irina Pop, „Noile tehnologii dominante: media tradițională, încotro?”, în: Ioan Laza, Florin Ardelean (coord.), *Mass-media în post-comunism: moștenire, evoluție, tendințe*, Editura Tritonic, București, 2017, p. 134.

ca noutate jurnalistică îi succede o a doua reacție, de a dori ceva în concordanță cu propria viziune asupra lumii”.⁴²

Analizând componentele istorice, logice și sociologice ale contextului în care este distribuit produsul mediatic, există speranța că mijloacele de comunicare tradiționale pot avea un viitor alături, iar nu în opoziție cu cele moderne. „*Istoric* – parcurgând erele anterioare și revoluțiile care le-au marcat – se vede că media (acum socotită) tradițională s-a conservat în nișe speciale. *Logic*, media tradițională nu are cum ajunge colonizată de altceva, pentru că ea răspunde la nevoi sociale specifice. Dintre acestea, cel puțin nevoia de conținuturi bine fundamentate și supuse reflecțiilor calificate și nevoia de producere de conținuturi necesare întreținerii și securizării sferei publice ca spațiu identitar, nu au cum fi îndeplinite în alte formule. *Sociologic*, evoluțiile digitale de până acum au dezvăluit un consumator de media tradițională acolo unde ne așteptăm mai puțin: în mediul creatorilor digitali”.⁴³

Însă viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat al mediei tradiționale depinde de felul în care reușește să-și protejeze calitatea conținuturilor pe care le difuzează, păstrând și promovând astfel sănătatea sferei publice.

1.3. De la paleoteleviziune la neoteleviziune

Modificările în cuprinsul mass-media s-au produs ca urmare a multiplicării canalelor de informare, a ofertei mediatice și a tehnicilor inovatoare, conducând la relativizarea majorității regulilor mediatice clasice. În acest proces de trecere de la jurnalismul tradițional la cel nou, locul ocupat de televiziune se observă mai ales în faptul că a reușit să realizeze mediatizarea informațiilor în cel mai scurt timp posibil. „Inovațiile tehnice au contribuit în același timp la transformarea structurală a comportamentelor de consum televizual, având consecințe importante asupra construcției informației. *Zapping*-ul favorizat de inventarea telecomenzii și interactivitatea facilitată de noile tehnologii sunt mai mult decât practici sectoriale legate de consumul de media. Ele vizează întreaga raportare la cultură”.⁴⁴

Astfel s-a făcut trecerea spre acceptarea unei imagini mai cuprinzătoare a producerii și utilizării normelor mediatice, deci și a celor

⁴² Gabriela Rusu-Păsărin, *Comunicare audio-vizuală*, Editura Universitaria, Craiova, 2005, p. 13.

⁴³ Irina Pop, *op. cit.*, pp. 140-141.

⁴⁴ Mirela Lazăr, *op. cit.*, p. 13.

televizuale, așa cum au fost cunoscute și formulate de-a lungul timpului. „Televiziunea încă de la apariție a constituit: un univers fascinant, o proiecție în oglindă a realității imediate; un «continuum» de mesaje ce se cer decodate în diferite chei; o tentație pentru identificarea cu protagoniștii scenei; o relație imediată cu lumea; un mod de a comunica: lumea reală și cea re-creată reprezintă un univers de sensuri potențiale”.⁴⁵

La începutul anilor '90 ai secolului trecut, Umberto Eco a lansat noțiunile de *paleoteleviziune* și *neoteleviziune*, care reprezentau două vârste ale micului ecran, prima caracterizată printr-o diferență categorică între realitate și ficțiune, în timp ce a doua se referea la amestecul acestor registre. „În neoteleviziune totul se petrece în interiorul aceluiași spațiu televizual, care se confundă el însuși cu spațiul cotidian. Este vorba despre trecerea de la tipul pedagogic de televiziune, la unul convivial, de proximitate. Relația afectivă privilegiază emoțiile”.⁴⁶

Având în vedere televiziunea pulsională, caracterizată prin accentul pus pe emoții, cei care analizează formele actuale ale televiziunii vorbesc despre denaturările și reducățiile pe care aceasta le presupune, mai ales în ceea ce privește trecerea de la verosimil la autenticitate prin fabricarea adevărului cu ajutorul mijloacelor disponibile. „Televiziunea care, timp de 50 de ani, s-a legitimat drept o putere morală și formatoare, devine azi compensatorie și substitutivă, obligată fiind de către public să se autocompună din biografiile celor care privesc la televizor”.⁴⁷

Astfel, între etapele paleoteleviziunii și neoteleviziunii există nu doar o distanțare cantitativă, ci și una calitativă, cu referire la trecerea de la caracterul didactic pe care îl avea televiziunea asupra publicului la începuturi, la dominația pe care o exercită partea afectivă asupra acestuia în prezent.

Odată cu trecerea timpului, în structura generală a televiziunii s-a făcut transferul de la un model clasic ce pune accentul pe organizarea precisă, specifică mai ales perioadei monopolului, la modelul actual al erei concurenței, caracterizat prin fluiditate, dar și prin mai mult haos. „Primul model – paleoteleviziunea – își definea programele în funcție de trei

⁴⁵ Gabriela Rusu-Păsărin, *op. cit.*, p. 76.

⁴⁶ Umberto Eco, „La télévision de proximité”, în: *Media Pouvoir*, iulie-august, septembrie, 1991, *apud* Daniela Zeca-Buzura, *Totul la vedere. Televiziunea după Big Brother*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 17. „Neo-televiziunea schimbă formatul, fondul și maniera de adresare. Raportul dintre emitent și destinatar este acum bidirecțional, destinatarul devine nu doar beneficiar al mesajului, ci coproducător. Este interpelat, implicat în instanțe de producție” (Gabriela Rusu-Păsărin, *op. cit.*, pp. 76-77).

⁴⁷ Daniela Zeca-Buzura, *op. cit.*, p. 32.

finalități comunicative: a distra, a informa, a educa. Grila de programe urma cu rigiditate aceste trei finalități; spectacolul era destinat divertismentului, momentul informativ furniza știrile din lumea întreagă, iar cel educativ ne îmbogățește cultura. Caracterul preordonat al programării crea între receptor și emițător un raport de tip vertical, paternalist și monodirecțional. Relația comunicativă era rigidă și destinatarul era considerat nu un partener egal, ci un subiect de educat și de dirijat”⁴⁸

În noua televiziune, raportul dintre emițător și receptor a devenit unul de paritate, privind spre ambele direcții, oferind în același timp încredere reciprocă. „Telespectatorul devine un interlocutor a cărui prezență este evocată continuu și solicitată. Consumul televizat este, astăzi, trăit ca o practică cotidiană”⁴⁹ Dacă paleoteleviziunea punea accent pe colectivitate, publicul fiind un grup în interiorul acesteia, neoteleviziunea favorizează practicile individuale, publicul putând să caute selectiv, între programele diferitelor posturi, ceea ce îl interesează în mod special. „Cotidianul devine sursă pentru provocarea jurnalistică. Receptorul participă și se identifică cu lumea «propusă». Lumea reală este compensată de lumea imaginarului, de spectacol. Pentru câteva ore telespectatorii uită de lipsuri, neîmpliniri, trăiesc, asimilându-și experiențe propuse, o altă viață. «Trezirea» la realitate în loc să descurajeze, amplifică dorința de re-întoarcere în imaginar”⁵⁰

Principalul scop al unui program TV este să-l atragă pe telespectator pentru a rămâne fidel atât unui anumit canal de televiziune, cât și anumitor emisiuni care răspund cerințelor lui. Acest deziderat este cuprins în noțiunea mai largă de „fidelizare” și se referă la ceea ce este cunoscut sub denumirea de „magnetism la distanță” ca atracție asupra telespectatorului, răspunzând astfel celor mai importante cerințe ale lui. „Dacă funcționează magnetismul la distanță pentru destinatarii produsului mediatic, funcționează un magnetism și pentru cei ce produc mesajul audio și televizual. Mirajul televiziunii este mai mare ca impact asupra personalității realizatorului decât mirajul radioului. Este promovarea imaginii. «Te știe lumea, te recunoaște pe stradă»”⁵¹

În trecut, educația se centra pe transmiterea de cunoștințe în vederea înțelegerii dihotomiilor dintre valoare și nonvaloare, dintre frumos și urât, dintre bine și rău etc. Această pregătire avea ca scop formarea tinerilor în vederea însușirii valorilor autentice pe tot parcursul vieții pentru a deveni

⁴⁸ Rosemarie Haineș, *Comunicarea televizuală*, Editura Eficient, București, 2000, p. 9.

⁴⁹ *Ibidem*, p. 10.

⁵⁰ Gabriela Rusu-Păsărin, *op. cit.*, pp. 77-78.

⁵¹ *Ibidem*, p. 240.

cetățeni cât mai buni, capabili să se adapteze oricărei cerințe a societății. O problemă care a ridicat multe semne de întrebare a apărut atunci când s-a încercat stabilirea clară a ceea ce este și ce nu este potrivit pentru binele societății: ceea ce este plăcut și folositor pentru marea masă a oamenilor poate fi, în același timp, mai puțin plăcut pentru o anumită elită intelectuală. „Așadar, a face deosebire între lucrurile care merită studiate și cele lipsite de valoare este similar cu a face deosebirea între oamenii valoroși și cei lipsiți de valoare. Alcătuirea unei colecții de subiecte de studiu depinde de acel grup de elită, format din indivizi educați, recunoscut de ceilalți cetățeni ca atare”.⁵²

Aceste sublinieri ale raportului dintre valoare și nonvaloare au influențat felul în care s-a dezvoltat și în care se prezintă televiziunea în zilele noastre, ținând cont de faptul că ea este în continuare mijlocul audiovizual cu cea mai mare răspândire și influență în societate. Aceste avantaje au creat și destule dezavantaje, legate mai ales de lipsa de valoare pe care o promovează. „Mai mult, acest argument lasă puțin loc alegerii câtorva producții de televiziune, care se diferențiază de celelalte prin epitete ca «valoros» și «bun». În contextul acestei selecții, apare, de asemenea, problema identificării criteriilor de selecție”.⁵³ Dificultatea se ivește atunci când se încearcă analiza valorică a televiziunii în general și a anumitor producții în mod particular. Deși au fost formulate argumente pro și contra în legătură cu valoarea televiziunii pentru societate, nu există încă o părere generală asupra viabilității și utilității criteriilor de apreciere.

Transformările care au apărut de-a lungul timpului în diferite sectoare ale vieții, fie că este vorba de cel economic, politic, social sau cultural, s-au răsfrânt și asupra practicilor de televiziune, influențând în primul rând modalitățile prin care sunt informați în mod regulat telespectatorii. „Concurența între confrăți împinsă la paroxism hipertrofiază actul captării unui telespectator asaltat de oferta informațională care vine și pe alte căi decât pe micul ecran. Jurnalistul stimulează contactul, complicitatea, comuniunea cu publicul său, împrumutând din practica animatorului (relația conversațională, sentimentul proximității) și abordează jocul seducției și al personalizării, dezvoltându-și talente de *entertainer*. Cu practici jurnalistice care cultivă spontaneitatea, emoția, subiectivitatea, se

⁵² Jonathan Bignell, Jeremy Orlebar, *Manual practic de televiziune*, Traducere de Carmen Catană, Editura Polirom, Iași, 2009, p. 18.

⁵³ *Ibidem*.

intră într-o eră a jurnalismului-spectacol-în-direct care dă peste cap canoanele deontologiei (imparțialitatea, neutralitatea, obiectivitatea)”.⁵⁴

Aceste schimbări au depins în mare măsură de dorința publicului de a se informa rapid pentru a fi mereu la curent cu cele mai noi știri și evenimente. În aceste condiții, televiziunea influențează atât agenda publică a societății, cât și pe cea personală a oamenilor, mai ales prin vizibilitatea informațiilor pe care le abordează și le propun telespectatorilor, ajungând-se astfel până la redefinirea priorităților în dezbaterile publice actuale.

În cele din urmă, apare un alt spațiu public, diferit de cel al raționalității, fără însă ca televiziunea să fie singura tehnică socio-culturală care influențează și transformă realitatea. Astfel, televiziunea este atât un factor de coeziune socială cât și o sursă de promovare a culturii. „Comunicarea audio-vizuală trebuie să stabilească un liant emoțional între emițător și receptor și să provoace o complicitate a radioului și a televiziunii cu publicul consumator de inedit. Se va produce această complicitate numai dacă «povestea» oferită va răspunde orizontului de așteptare al publicului”.⁵⁵

În ceea ce privește puterea pe care o are mesajul emoțional asupra publicului în zilele noastre, locul vechilor mijloace de comunicare, între care se numără teatrul, filmul și radioul, a fost luat de televiziune pentru că aceasta a reușit să pună laolaltă ceea ce până la apariția ei se găsea doar fragmentar. „Televiziunea poate combina valorile spectacolului în direct specifice teatrului, capacitățile de ordin mecanic ale filmului, orientarea spre sunet și spre public a radioului și propriile capacități electronice. Televiziunea poate utiliza cele mai bune elemente ale tuturor celorlalte medii de comunicare anterioare”.⁵⁶

O comunicare este eficientă dacă reușește să îmbine cât mai bine imaginea și textul. „Filmul și apoi televiziunea au accentuat această necesitate, imaginile în mișcare având un potențial de credibilitate și emoționalitate mult mai mare pentru mesajul publicitar”.⁵⁷ Astfel,

⁵⁴ Mirela Lazăr, *op. cit.*, pp. 16-17.

⁵⁵ Gabriela Rusu-Păsărin, *op. cit.*, p. 81.

⁵⁶ Robert L. Hilliard, *Redactarea materialelor pentru televiziune, radio și noile media*, Traducere de Miruna Andriescu, Editura Polirom, Iași, 2012, p. 26.

⁵⁷ Ion Stavre, *op. cit.*, p. 19. „Comunicatorii mesajelor audio și televizuale sunt privilegiați. Lucrează într-un univers de valori. Au acces și pot folosi spre exemplificare voci din fonoteca de aur, imagini din filmoteca de aur. Universul sonor și vizual de excepție semnifică la fiecare experiență o trăire inedită. A asculta vocea lui Nicolae Iorga sau George Călinescu, a te simți pentru o clipă contemporan cu ei este un privilegiu. Și mai ales este un mod de a alcătui o *arhivă sentimentală*” (Gabriela Rusu-Păsărin, *op. cit.*, p. 240).

televiziunea a depășit barierele clasice ale dihotomiei dintre subiectivitate și obiectivitate, reușind să le pună împreună și să le ofere publicului. În același timp, prin instrumentele mediatice pe care le folosește în transmiterea mesajelor, televiziunea a devenit în postmodernitate și un instrument în subordinea puterii. „Această putere e cu atât mai pregnantă cu cât, depășind limitele caracteristice ale unui media, se instituie «ca obiect economic și politic care se dorește decodat ca unul artistic, formativ, informativ; obiect manipulat care se prezintă drept neutru»”.⁵⁸

În timpul scurs de la apariția și răspândirea televiziunii în întreaga lume și până în zilele noastre, nu au fost formulate mereu păreri favorabile în ceea ce privește locul și importanța ei în viața oamenilor. De multe ori, aceste păreri au luat chiar o formă apocaliptică, mergând până la a vedea televizorul drept o unealtă a răului, o piedică în calea dezvoltării armonioase a personalității umane.

În aceste condiții, televiziunea propune telespectatorilor ieșirea dintr-o stare de oboseală permanentă și evadarea dintr-o lume care și-a pierdut sensul. Urmând aceste direcții, televizorul a ajuns să fie prezentat ca un străin care invadează casele oamenilor, devenind un adevărat membru al familiei care, însă, îi îndepărtează pe ceilalți creând o ruptură prin lipsa de comuniune interpersonală. „Televiziunea este mai mult decât o persoană: este o lume cu care ne împrietenim, împreună cu care petrecem adesea mai mult timp, în care investim mai multă afectivitate decât în cei apropiați. Lumea TV ne revendică numai pentru ea și permanent ne șoptește, ne sugerează cu subînțeles că există o altă viață care merită să fie trăită decât cea a monotoniei familiale, iar noi merităm această fericire”.⁵⁹

Toate aceste considerente trimit cu gândul la ideea că televiziunea se prezintă în zilele noastre ca fiind dominată de aspecte negative prin care își arată și își exercită puterea de manipulare asupra a ceea ce a fost cunoscut în istoria umanității ca reprezentând familia tradițională.

Pornind de la modul ambivalent în care a fost văzută televiziunea de-a lungul timpului, Umberto Eco încerca, la finalul sec. al XX-lea, să prezinte,

⁵⁸ Daniela Zeca-Buzura, *op. cit.*, p. 31. „Televiziunea înglobează ritualitatea cotidiană la nivelul a ceea ce este reprezentat sau la nivelul modalităților de reprezentare. Ea nu se prezintă numai ca un moment al elaborării și organizării realității, dar, considerând cotidianul ca model, devine la rândul său un model pentru cotidian. Ca model al unui model este vorba de fapt de o realitate reconstruită care tinde să se substituie adevăratei realități și care dorește să fie considerată ca atare” (Rosemarie Haineș, *Comunicarea televizuală*, p. 11).

⁵⁹ Virgiliu Gheorghe, *Efectele televiziunii asupra minții umane și despre creșterea copiilor în lumea de astăzi*, Editura Institutul de Cercetări Psihosociale și Bioetică, București, 2018, pp. 353-354.

într-o viziune proprie, felul în care va fi percepută televiziunea în mileniul al treilea de către un posibil istoric care va dori să analizeze rolul și impactul acesteia asupra societății în general și asupra fiecărui om în mod particular. „Dacă istoricul nostru va trăi într-o epocă de profundă religiozitate primitivă, concluzia lui ar fi că televiziunea era Imperiul Răului, un Moloch feroce care îi devora pe cei care încercau să-l cucerească și să-l încalce, sau mai simplu că acel medium aducea un teribil ghinion oricui apărea pe ecranele televizoarelor. Dacă ar fi în schimb dispus la un raționament analitic și la formularea unor ipoteze științifice, ar spune că acest instrument invadator va fi putut probabil să influențeze sensibil modul de gândire al oamenilor în planul consumului, dar cu siguranță nu și în cel al pasiunilor și al deciziilor politice. S-ar întreba atunci nedumerit cum de s-au dezlănțuit atâtea lupte pentru a stăpâni acest instrument, ajungând la concluzia că oamenii secolului nostru nu înțelegeau rostul mass-media”⁶⁰

În zilele noastre, televiziunea și-a pierdut din importanța pe care a avut-o în trecut în fața rețelelor de socializare, deoarece acestea au reușit să accentueze, într-un mod deosebit, o formă aparte de interacțiune între oameni. În aceste condiții, timpul petrecut de fiecare persoană pe rețelele de socializare a devenit considerabil mai mare decât cel petrecut, nu cu mult timp în urmă, în fața televizorului.

1.4. Istoria mijloacelor de comunicare audiovizuale în spațiul românesc

În perioada postmodernă în care trăim, atât progresul cât și democrația sunt dependente de spațiul public, care și-a mărit rolul și importanța odată cu apariția și dezvoltarea mijloacelor de comunicare în masă. În aceste condiții, cu cât mass-media sunt mai diversificate, cu atât opinia publică are o mai mare vizibilitate și o influență mai accentuată asupra evenimentelor în desfășurare.

Studiul mass-media în spațiul românesc trebuie să pornească de la realitățile din țara noastră, care a trecut după 1989 de la o formă de organizare totalitaristă la un ritm accelerat de democratizare, mai ales în contextul în care România face parte din Uniunea Europeană. Aceste schimbări majore s-au răsfrânt și se resimt și asupra felului în care mass-media de la noi sunt percepute atât pe plan local, cât și european, pornind de

⁶⁰ Umberto Eco, „De ce să te încaieri pentru televiziune?”, în: Umberto Eco, *Pliculețul Minervei*, Traducere din italiană de Mihaela Șchiopu, Editura Humanitas, București, 2004, p. 37.

la timpul destul de scurt care s-a scurs de când mijloacele de comunicare în masă au intrat în sfera de influență a democrației și profitului. „Cauzele sunt multe, dar menționăm doar lipsa de experiență și de resurse umane calificate. Cel puțin până acum nu s-a dovedit existența unui corp de profesioniști mass-media, specialiști în cunoașterea în profunzime a instituțiilor europene. România este un model de societate în tranziție, ceea ce duce la un traseu propriu în cadrul Uniunii Europene și se înscrie, inevitabil, într-un proces de modernizare, total diferit de cele cunoscute în ultimii 150 de ani”.⁶¹

În acest proces complex, cu urmări considerabile asupra vieții întregii societăți românești, un rol important l-au deținut și continuă încă să îl aibă radioul și televiziunea, la care s-au adăugat în ultimul timp și alte mijloace moderne de comunicare în masă, așa cum este internetul și sistemele multimedia.

1.4.1. Radio România⁶²

Istoria radioului este legată de mai multe descoperiri și invenții care au schimbat radical lumea în care trăim: în anul 1887, Heinrich Hertz a descoperit undele electromagnetice și propagarea lor prin aer; în anul 1890, Édouard Branly a creat detectorul undelor electromagnetice; în anul 1885, Alexander Popov a inventat antena; în anii 1896, 1897 și 1899 Guglielmo Marconi a reușit primele transmisii radiofonice. Tot Marconi este cel care, în anul 1907, a inaugurat primul serviciu radiotelegrafic regulat, care era folosit mai ales în domenii de activitate legate de presă și comerț. „Toate aceste descoperiri au avut la început utilizări speciale, îndeosebi militare, dar în final s-a ajuns la folosirea lor pentru crearea unui nou mijloc de comunicare în masă: RADIOUL. Accesul la informație devine un bun al majorității oamenilor, condiționat de posibilitatea fiecăruia de a poseda un receptor radio, care avea costuri destul de ridicate pentru acea perioadă. Radioul devine astfel un concurent serios al presei scrise, dovedindu-se în timp a fi totuși un partener în peisajul mass-media”.⁶³

Primul post de radio din lume a funcționat în Statele Unite ale Americii, la Pittsburg începând cu anul 1916, pentru ca, în anul 1920, odată cu primirea licenței de emisie, să devină post de radio oficial.

⁶¹ Constantin Schifirneț, *op. cit.*, p. 49.

⁶² „Radio România. Istoric”, URL: <<http://www.srr.ro/RadioRomania/istoric-5>>, [ultima consultare: 10.04.2018].

⁶³ Vasile Traciuc, *Jurnalism radio*, Editura Tritonic, București, 2003, p. 8.

La noi în țară, în anul 1905 Serviciul Maritim Român a pus în funcțiune primele comunicații de telegrafie la Constanța, pentru ca, anul următor, Marina Militară Română să instaleze trei posturi de radiotelegrafie la Călărași, Giurgiu și Cernavodă. În anul 1910, Compania de Geniu a instalat alte trei posturi de radiotelegrafie.

În anul 1912, Marina Militară a instalat patru posturi de telegrafie pe vase, iar Batalionul de Geniu a cumpărat 14 posturi portative de tip Marconi. Tot în acest an, din necesități militare, Vintilă Brătianu și Emil Giurgea au instalat în Parcul Carol din București un post de 12 kW cu semnale emisie-recepție, în timp ce Dimitrie Leonida s-a ocupat de energia electrică necesară. Toți acești pași au fost decisivi în răspândirea transmisiilor radio pe teritoriul țării noastre.

După această perioadă de început a istoriei radioului în țara noastră, a urmat o nouă etapă în care publicul ascultător s-a diversificat și s-a înmulțit ajungându-se la realizarea unei comunicări în masă și a unei instituții a radiodifuziunii.

În această direcție, în perioada 1921-1928 au fost instalate mai multe posturi de radiocomunicații, ajungându-se ca la sfârșitul deceniului al treilea semnalul de emisie să fie recepționat în aproape întreaga țară.

În primăvara anului 1925 Dragomir Hurmuzescu a propus înființarea postului național de radiodifuziune și a Asociației *Prietenii Radiofoniei*, primind apoi avizele ministeriale necesare. Recunoașterea oficială a venit la 22 octombrie 1925, sediul central fiind stabilit la Institutul Electrotehnic al Universității din București. „De asemenea, în programul său de activitate erau prevăzute demersuri autorizate pentru accelerarea legiferării libertății de recepție și construirea unui post de emisie, ținerea unor conferințe de popularizare, crearea unui radio-club, a unei școli de învățare a radiofoniei, apariția unei publicații periodice etc.”⁶⁴

La 25 februarie 1926 Asociația *Prietenii Radiofoniei* a deschis prima filială din țară la Craiova, având numele *Radio Club Craiova*, pentru ca, după o perioadă, Asociația să dețină și alte filiale la Cluj, Brăila, Timișoara, Caracal, Constanța, Brașov și Câmpina.

La 17 decembrie 1925 a luat ființă postul de radio experimental al Școlii de Geniu din București. În același an, la 19 noiembrie, a fost realizată prima emisiune radio în limba română, în cadrul expoziției *Luna Bucureștilor*. În anul 1927, profesorul Hurmuzescu a înființat un post care transmitea în fiecare săptămână emisiuni de divertisment pentru aproape

⁶⁴ Eugen Denize, *Istoria Societății Române de Radiodifuziune*, Volumul I, 1928-1944, Editura Casa Radio, București, 1998, p. 31.

2.000 de abonați. La sfârșitul aceluiași an s-au făcut demersurile legale în vederea înființării unei Societăți de Radio. Aprobarea constituirii *Societății de Difuziune Radiotelefonică din România* a venit prin actul publicat la 22 decembrie 1927. Prima Adunare Generală a avut loc la 17 ianuarie anul următor, pentru ca două luni mai târziu *Societatea* să fie înregistrată legal. În luna aprilie a fost comandat un nou post de emisie și s-a cumpărat o clădire în Str. General Berthelot și o suprafață de teren unde a fost instalată o antenă.

Postul *Radio România* a transmis joi, 1 noiembrie 1928, de la ora 17, prima emisiune, deschisă de Dragomir Hurmuzescu, președintele Consiliului de Administrație. Emisiunea a cuprins muzică, poezie și știri informative, meteorologice și sportive. În zilele următoare, alte emisiuni au fost transmise între orele 17:00-19:00 și 20:30-24:00, programul îmbogățindu-se cu rubrici noi. „Dezvoltarea radiofoniei la noi în țară cunoaște ritmuri destul de lente, din cauza lipsei receptoarelor, care erau fabricate numai în străinătate, cu costuri destul de ridicate, singurele accesibile fiind receptoarele de radio cu galenă (cu audiție în cască), cu un preț relativ redus și cu performanțe satisfăcătoare. Faptul că audiția era posibilă individual, în cască, constituia singura mare deficiență”.⁶⁵

Cu trecerea timpului, taxele pentru achiziționarea aparatelor radio au scăzut, astfel că o mare parte a populației a putut să folosească acest mijloc modern de comunicare în masă. În aceste condiții, a crescut și timpul de emisie: 305 ore în 1928, 2.200 un an mai târziu, 2.264 în 1931, 2.936 anul următor, pentru ca în 1933 și 1934 să ajungă la 3.250 și 3.517 ore. În același timp, s-a înmulțit și numărul celor care își cumpărau aparate de radiorecepție, astfel încât în 1927 erau între 6.600 și 7.800 abonați, pentru ca în 1928 numărul lor să crească la 14.587. În anii următori, radioul a ajuns să ocupe unul dintre primele locuri în activitățile sociale, culturale și politice ale românilor.

În anii '30-'40 s-au înmulțit emițătoarele care făceau ca radioul să se audă pe toată suprafața țării și nu numai, numărul ascultătorilor crescând considerabil. Astfel, în anul 1935 numărul abonaților atingea 1% din populația țării, în timp ce, în 1938 depășea 56.000. La 12 februarie 1939 a fost transmisă prima emisiune pentru America, pentru ca, la 8 octombrie, să se înființeze postul *Radio Basarabia* care a transmis pentru prima dată Sfânta Liturghie de la Catedrala Mitropolitană din Iași.

A urmat perioada comunistă în care radioul a avut de suferit din cauza cenzurii regimului totalitar, fiind controlat de puterea comunistă.

⁶⁵ Vasile Traciuc, *op. cit.*, p. 8.

„Programul ideologic al partidului, combinat cu o acută criză energetică a țării, au determinat o involuție temporară a postului public de radio. În afara aspectelor de conținut al emisiunilor, a fost drastic redus numărul orelor de program, iar în februarie 1985 toate studiourile teritoriale au fost desființate și trecute «în conservare»”.⁶⁶

Programul radioului s-a diversificat din ce în ce mai mult ajungând ca în anul 1989 Societatea Română de Radio (SRR) să emită 30.148 ore pe an, urcând apoi la 52.309 ore în 1990. În acest timp, Societatea Română de Radio deținea 6 studiouri teritoriale. Într-un raport oficial din anul 1994 era menționat faptul că în Radioul național lucrau 2001 angajați.⁶⁷

În anul 1995, SRR emitea 75.578 ore, pentru ca, la cumpăna dintre milenii să ajungă la 96.033 ore. În anul 2000, radioul public avea 5 canale care acopereau întreg teritoriul țării, fiind posturi cu difuzare națională: *România Actualități* 95% din teritoriu, *Radio Cultural* 8%, *Radio Tineret* 16%, *Antena satelor* acoperea o parte din sudul țării, iar *Radio Muzical* cuprindea aria metropolitană. Aceștia li s-a adăugat și un canal internațional.

La 1 noiembrie 2009, atunci când s-au sărbătorit 81 de ani de radio în țara noastră, a fost începută digitalizarea Fonotecii de Aur. Începând cu anul 2010, *Radio România* este membru al Comitetului director al Conferinței Permanente a Audiovizualului Mediteranean (COPEAM).

Radioul public din România transmite programe cu informații, cultură și divertisment. Aceste programe sunt în concordanță cu legile Statului, care garantează libertatea presei, ținând însă cont și de faptul că este un radio public național. „Deci, grila de program trebuie percepută ca o sinteză complexă a celor trei componente – *informație*, *cultură* și *divertisment* –, altfel existând pericolul unor simple programe adresate anumitului public țintă, fără a fi garantată și funcția de integrare”.⁶⁸

După Revoluția din decembrie 1989 au început să apară în România și posturile private de radio, astfel încât în anul 2000 funcționau 239 astfel de posturi, care emiteau 1.789.029 ore, publicitatea ocupând 9% din timp. Conform Consiliului Național al Audiovizualului (CNA), în anul 2001 erau înregistrate 400 de licențe acordate, 308 în vigoare și 290 de decizii de autorizare.

⁶⁶ *Ibidem*, p. 16.

⁶⁷ Mihai Coman, *Mass media în România post-comunistă*, Editura Polirom, Iași, 2003, p. 99.

⁶⁸ Norbert Bakenhus, *Radioul local: ghid practic pentru jurnaliști*, traducere de Daniela Arghir, Editura Polirom, Iași, 1998, p. 31.

Alături de *Radio România*, în ultimii ani numărul radiourilor particulare din țara noastră a variat, unele primind licențe noi în timp ce altele au fost închise din diferite cauze. În aceste condiții, în anul 2019 erau 585 licențe sau avize în vigoare pentru radio terestru (560 decizii de autorizare în vigoare sau posturi în funcțiune), 11 licențe sau avize în vigoare pentru radio terestru-rețele (253 decizii de autorizare în vigoare sau posturi în funcțiune; deciziile de autorizare se acordă pentru fiecare stație componentă a rețelei terestre naționale sau regionale) și 25 licențe sau avize în vigoare pentru radio-satelit (25 decizii de autorizare în vigoare sau posturi în funcțiune).⁶⁹

1.4.2. Televiziunea Română⁷⁰

În anul 1884, germanul Paul Gottlieb Nipkow a inventat un dispozitiv de descompunere și recompunere a imaginii la emisie prin intermediul unui disc cu perforații milimetrice așezate pe o spirală. În anul 1923, scoțianul John Baird a depus un brevet pentru a utiliza discul Nipkow într-un sistem de televiziune mecanic. Prima transmisie TV din lume a avut loc la 26 ianuarie 1926, la Institutul Regal din Londra, în timp ce prima transmisie peste Oceanul Atlantic a avut loc în anul 1928, tot de către Baird, al cărui procedeu mecanic a fost folosit și pentru primele emisiuni regulate de televiziune ale BBC. Prima stație de televiziune a fost construită în Germania în anul 1935, pentru Jocurile Olimpice care urmau să se desfășoare. SUA a optat, în anul 1936, pentru sistemul de televiziune cu 441 linii, în timp ce, în Anglia, primul reportaj de televiziune a avut loc în anul 1937, la încoronarea Regelui George al VI-lea. În anul 1948, SUA, Marea Britanie, Franța și URSS transmiteau sistematic programe de televiziune pentru abonați particulari.

În țara noastră, transmiterea primelor imagini a fost făcută în anul 1928 de George Cristescu, cel care a publicat lucrarea cu caracter științific *Problema televiziunii*.⁷¹ Urmând această direcție, Cristian Musceleanu a prezentat la finalul lunii octombrie a anului 1937 un echipament de televiziune format dintr-o cameră de luat vederi ce avea un disc Nipkow, un receptor cu un tub catodic și un emițător cu o putere ce ajungea până la 80 m. În luna noiembrie a aceluiași an, Musceleanu a conferențiat la Ateneul

⁶⁹ „Situatie statistică”, URL: <http://www.cna.ro/IMG/pdf/Statistica_SITE-3.pdf>, [ultima consultare: 21.04.2020].

⁷⁰ „Despre TVR”, URL: <<http://www.tvr.ro/despre-tvr.html#view>>, [ultima consultare: 10.04.2018].

⁷¹ Ion Stavre, *op. cit.*, p. 98.

Român, prezentând ideea sa de televiziune printr-o demonstrație în care a folosit propria instalație.⁷²

Primul emițător de televiziune românesc a fost construit în anul 1953, pentru ca, doi ani mai târziu, stația să devină funcțională, transmițând prima imagine ce a putut fi recepționată. Emițătorul pentru imagini avea 1 kW, crescând ulterior în putere, acoperind astfel întreaga Capitală și zonele limitrofe. Această stație transmitea numai imagini înregistrate pe peliculă.

În aceste condiții, la 21 august 1955, timp de două ore, a fost difuzată prima emisie a stației experimentale din Capitală. Transmisiile au continuat în următoarele trei zile ale lunii august, pentru public fiind amenajate mai multe săli de vizionare. În luna noiembrie a anului 1955 emisiile s-au mutat sâmbăta începând cu ora 19:00, pentru ca din decembrie programele să fie extinse și pe parcursul săptămânii. Și în anul următor au continuat emisiile experimentale cu mai multe programe pentru copii, cu știri și filme.

La finalul anului 1956 a fost înființat postul public de televiziune, moment ce a dus la închiderea stației experimentale. În data de 14 decembrie a fost instalată o antenă pe turnul Casei Scânteii, locație ce a găzduit și stația de emisie. La 31 decembrie 1956 a luat ființă postul public de televiziune, gândit după formatul preluat de la BBC. Astfel, televiziunea era în serviciul public, având datoria de a educa și informa publicul. În anul 1957 a fost adus primul car de reportaj, s-a înființat o nouă stație pentru emisiunile din afara țării și au fost difuzate două concerte live. Prima transmisiune exterioară a fost realizată cu un car de reportaj de la Floreasca.⁷³ În anul 1957 Televiziunea a emis 600 ore, având 2.897 abonați, pentru ca, doi ani mai târziu, să emită 13 ore pe zi.

În anul 1961 Televiziunea avea 88.252 abonați, în 1962, 149.476 abonați, în 1963, 213.012 abonați, pentru ca, 1965 numărul abonaților la serviciul public de televiziune să ajungă la 500.000, acoperind 40% din teritoriul țării. În anul 1968 a fost introdus programul 2, transmisiile ajungând la 3.000 ore pe an. În anul 1970 Televiziunea s-a mutat în sediul din Calea Dorobanți, programele fiind recepționate pe 83% din teritoriul țării de 1.500.000 abonați. În anul 1985 s-a început transmisia color, dar programul a fost redus la 2 ore pe zi. Prin emisiunile difuzate, Televiziunea

⁷² „Televiziunea în România”,

URL: <http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Televiziunea_%C3%AEn_Rom%C3%A2nia>, [ultima consultare: 10.04.2018].

⁷³ Nicolae Stanciu, Petre Varlam, *Managementul televiziunii*, Editura Libra Vox, București, 2001, p. 41.

Română a reflectat, în perioada 1965-1989, politica impusă de Partidul Comunist.

La finalul lunii decembrie a anului 1989 Televiziunea Română a transmis în direct Revoluția, schimbându-și, pentru o perioadă de timp, numele din TVR în TVRL (Televiziunea Română Liberă).

Televiziunea Română a devenit membru al Uniunii Europene de Radio și Televiziune (EBU) în anul 1993. Prin *Legea* nr. 41 din 17 iunie 1994 a fost înființată *Societatea Română de Televiziune* prin reorganizarea *Radioteleviziunii Române*, bunurile și personalul fiind separate în *Radio* și *Televiziune*.

În anul 1997 s-a început transmisia digitală, iar în anul 2008 a fost lansat canalul experimental TVR HD. În anul 2011 s-a pus baza unei platforme on-line. Începând cu anul 2016, emisiunea digitală terestră poate fi urmărită atât pe toată suprafața țării, cât și în Republica Moldova. În anul 2018, Televiziunea Română a obținut licențe pentru emisia HD pentru canalele TVR 1 și TVR 2.

Schimbarea sistemului în 1989 a produs transformări și în mass-media din România, mai ales datorită adoptării *Legii audiovizualului* în anul 1992. La cumpăna dintre milenii, în țara noastră existau 235 licențe TV acordate de CNA emisiei terestre, 523 pentru cablu, în timp ce 18 licențe erau acordate emisiei prin satelit. Patru ani mai târziu, în România erau aproape 100 de canale TV și peste 600 de societăți ce difuzau televiziune prin cablu, majoritatea licențelor fiind acordate posturilor TV locale.

Alături de Televiziunea Română, în ultimii ani numărul televiziunilor particulare din România a variat, unele primind licențe noi în timp ce altele au fost închise. Astfel, în anul 2019 existau 12 licențe sau avize în vigoare pentru televiziune terestru-digital (11 decizii de autorizare în vigoare sau posturi în funcțiune), 100 licențe sau avize în vigoare pentru televiziune satelit (89 decizii de autorizare în vigoare sau posturi în funcțiune), 231 licențe sau avize în vigoare pentru televiziunea prin cablu (217 decizii de autorizare în vigoare sau posturi în funcțiune).⁷⁴

1.5. Concluzii parțiale

De-a lungul timpului, oamenii au perceput actul de comunicare nu doar ca o transmitere de informații, ci și de gânduri și sentimente. În timpurile noastre, această sarcină a fost preluată de mijloacele de

⁷⁴ „Situatie statistică”, URL: <http://www.cna.ro/IMG/pdf/Statistica_SITE-3.pdf>, [ultima consultare: 21.04.2020].

comunicare în masă care s-au diversificat și continuă să se transforme și să se eficientizeze permanent. În aceste condiții, mass-media ocupă un loc important și influențează profund viețile oamenilor. Deși au fost subliniate și aspectele negative ale mass-media, impactul pozitiv pe care acestea le au asupra oamenilor a făcut ca ele să fie acceptate la scară largă, fiind aproape indispensabile vieții moderne. Mijloacele de comunicare în masă au contribuit la dezvoltarea rapidă a interconexiunii și interdependenței dintre oameni, creionând o nouă formă de responsabilitate. Acest sentiment poate conduce la o nouă reflecție moral-practică aflată în corelație cu realitățile actuale din lume.

Chiar dacă mijloacele de comunicare în masă s-au diversificat, mass-media moderne se îmbină cu cele tradiționale, încât se poate vorbi de o conviețuire a lor, totul fiind dependent de adaptabilitatea la cerințele publicului. Acest lucru s-a petrecut și în cazul televiziunii, mijlocul de comunicare cu cel mai mare impact în societate. Astfel se vorbește din ce în ce mai mult despre trecerea de la paleoteleviziune, forma primară a acesteia, la neoteleviziune, în care raportul dintre emițător și receptor a devenit unul de egalitate.

Demersul din acest capitol a avut ca principal scop să arate importanța mass-media atât pentru întreaga lume, cât și pentru spațiul românesc, cu un accent deosebit pe impactul pe care televiziunea îl are asupra publicului. În acest sens am subliniat și rolul pe care îl are nu doar informarea destinatarului, ci și impactul cultural al mijloacelor de comunicare în masă asupra lui prin îmbinarea dintre tradițional și modern. Demersul este necesar în structura lucrării pentru că reprezintă punctul de pornire în analiza procesului de recuperare și promovare a folclorului autentic prin intermediul televiziunii, ca parte a lumii moderne în care trăim.

2. EDUCAȚIA PRIN MASS-MEDIA: VALORI ȘI EXIGENȚE

2.1. Coordonate ale educației estetice

A educa înseamnă a folosi metodele cele mai potrivite pentru a-l conduce pe om spre o anumită țintă prestabilă. Educația are în vedere personalitatea umană în totalitatea ei: rațiune, voință și sentiment. Asemănată adesea cu munca asiduă a unui sculptor care realizează o statuie într-un bloc de piatră, activitatea educativă este mai complexă, cel educabil având, în plus, libertate și voință. În cele din urmă, modelarea omului depinde atât de personalitatea celui care educă, cât și de modul în care subiectul acceptă această acțiune. În acest sens, un exemplu dintre cele mai bune este oferit de relația dintre mamă și copil, deoarece se bazează pe iubire, încredere și libertate.⁷⁵

Educația începe de la cea mai fragedă vârstă, în familie și în școală, însă trebuie să se îmbine și cu educația dobândită în medii conexe. Astfel, „ceea ce apare pe «lângă» școală trebuie luat în serios, convertit, preluat și asumat în cunoștință de cauză și pe autentice temeuri psihopedagogice; acest «rest» trebuie pus în «rost», adică transformat în suport, sursă de motivare și expansiune a învățării. Educația de tip *outdoor* nu eclipsează educația din sala de clasă, ci îi imprimă o altă demnitate și consistență. Este o formă de stimulare și «împlinire» a ei, prin extensiuni, aplicații, prefațări de noi căutări”.⁷⁶

În aceste condiții, mediul ocupă un loc important în procesul continuu al educației, fiind o condiție esențială în acțiunea de formare a personalității într-un cadru socio-cultural armonios.

Esența educației se găsește în modelarea permanentă a omului prin dezvoltarea unei culturi autentice și deschise „care să-i predisună pe educați la noi explorări și valorizări ale unor aspecte ce nu sunt conturate în prezent”.⁷⁷ Pornind de la aceste date, educația poate fi definită ca „*activitatea psihosocială cu funcție centrală de formare-dezvoltare a personalității, realizată în vederea integrării sale în societate, pe baza corelației educator-educat, orientată conform finalităților asumate la nivel*

⁷⁵ Sebastian Șebu, Monica Opriș, Dorin Opriș, *Metodica predării Religiei*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000, p. 20.

⁷⁶ Constantin Cucoș, *Educația: experiențe, reflecții, soluții*, Editura Polirom, Iași, 2013, p. 53.

⁷⁷ Idem, *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 2014, p. 27.

de sistem și de proces, prin conținuturi și forme generale valorificate într-un context, intern și extern, *deschis*".⁷⁸

Cuvântul *estetică* derivă din grecescul *aistheisis*, *aisthetikos* și se referă la însușirile ce privesc sensibilul, plăcutul și frumosul. Estetica este știința care studiază legile și categoriile artei, cea mai înaltă formă pe care o îmbracă frumosul.⁷⁹ Ținând cont de aceste caracteristici, educația estetică se referă la „activitatea de *formare-dezvoltare* a personalității, proiectată și realizată prin receptarea, evaluarea, trăirea și crearea valorilor *frumosului* din natură, societate, artă”.⁸⁰ În același timp, ea se referă atât la educația pentru frumos, cât și la educația prin frumos.

Educația estetică este o componentă a educației în general, urmărind modelarea personalității prin formarea calităților estetice. Este parte integrantă în procesul de formare a personalității umane, prin care omul este pregătit cu scopul de „a recepta, interpreta, interioriza și crea valori estetice concretizate în diferite suporturi sau situații (artă, natură, conduită umană, comunitate etc.), în perspectiva sporirii împlinirii spirituale și a imprimării unui sens superior existenței persoanei”.⁸¹ Valoarea centrală vizată de educația estetică este frumosul, aflat în legătură cu alte categorii ce produc trăiri estetice.

Alături de alte clasificări existente, principalele temeuri sau argumente care stau la baza importanței educației estetice în viața omului pot fi structurate astfel⁸²: *temeiul axiologic*, cu referire la necesitatea recunoașterii și acceptării valorilor estetice autentice; *temeiul cultural*, prin care educația estetică contribuie la creșterea gradului de culturalizare al societății; *temeiul legat de autorealizarea și autoafirmarea persoanei*, subliniind ideea că educația estetică este fundamentală în procesul dezvoltării personale și colective; *temeiul simpatetic, de coîmpărtășire a trăirilor și acceptanță reciprocă*, cu referire la recunoașterea și acceptarea alterității în gândire și simțire; *temeiul structurii și afirmării identitare*, prin care educația estetică își aduce contribuția la formarea spirituală aparte a fiecărui om; *temeiul uzanței pozitive a temporalității*, presupunând un timp suplimentar pe care omul îl alocă pregătirii în vederea perfecționării în exercițiul artistic; *temeiul proiectivității și al transcendenței individului și umanității*, arta oferind omului rezistență și perenitate; *temeiul potențării*

⁷⁸ Sorin Cristea, *Fundamentele pedagogiei*, Editura Polirom, Iași, 2010, p. 152.

⁷⁹ Academia Română, Institutul de lingvistică „Jorgu Iordan”, *op. cit.*, p. 348.

⁸⁰ Sorin Cristea, *op. cit.*, p. 226.

⁸¹ Constantin Cuceș, *Educația estetică*, Editura Polirom, Iași, 2014, p. 13.

⁸² *Ibidem*, pp. 22-24.

creativității, cu referire la trezirea și valorificarea potențialității creative umane; *temeiul modelării existenței în conformitate cu exemplaritatea artistică*, arta deținând o importantă funcție valorică în dezvoltarea personală a fiecărui om. Aceste temeuri, alături de cele specifice altor ramuri ale educației, contribuie la dezvoltarea umană integrală, în acord cu cerințele mereu noi și diversificate ale societății.

Educația estetică nu este arbitrară și nici voluntară, ci este subordonată și se realizează în virtutea unor principii specifice, una dintre clasificările cunoscute cuprinzând următoarele puncte⁸³: *principiul educației estetice pe baza valorilor autentice*, cu referire la valorile validate de tradiția culturală națională sau universală, fără a fi însă un factor limitativ, ci având un rol important în separarea valorii de nonvaloare; *principiul receptării creatoare a valorilor estetice*, presupunând un efort considerabil din partea celor care participă la acest act educativ; *principiul percepției globale, unitare a conținutului și formei obiectului estetic*, care ține cont de legătura ce există între aspectele formale și cele de conținut ale operei de artă; *principiul înțelegerii și situării contextuale a fenomenului estetic*, cu referire la conexiunea dintre opera de artă, creator și climatul socio-cultural în care a apărut.

Atitudinea estetică este exprimată prin totalitatea reacțiilor umane raportate la valorile estetice, la baza ei aflându-se interesul estetic legat de subiectivitatea omului. Principalele categorii estetice sunt⁸⁴: *idealul estetic*, reprezentând modelul estetic spre care năzuiește un individ sau o comunitate umană în concordanță cu spiritualitatea și cultura privite în ansamblu sau specifice unei anumite epoci; *simțul estetic și gustul estetic*, cu referire la capacitatea omului de a percepe și trăi frumosul ca atitudine și modalitate de comportament estetic, respectiv de a explica și înțelege frumosul în vederea evaluării lui; *spiritul de creație estetică*, în legătură cu atitudinea ce rezultă din posibilitatea de a realiza frumosul la nivelul naturii, societății și artei.

În ceea ce privește perioada în care trăim, se vorbește din ce în ce mai mult de locul pe care trebuie să-l ocupe educația estetică în mass-media, ținând cont de faptul că acestea au devenit unele dintre principalele mijloace de informare și formare modernă, având astfel un rol important în procesul educativ.

⁸³ *Ibidem*, pp. 135-138.

⁸⁴ Sorin Cristea, *op. cit.*, p. 227.

2.2. Repere ale educației prin mass-media

Educația prin mass-media este parte a pedagogiei moderne, integrându-se natural în lumea contemporană caracterizată în principal prin fenomenul globalizării. Educația prin mass-media implică valorificarea resurselor proprii de comunicare (presă scrisă, radio, televiziune, internet, sisteme multimedia etc.) care se află într-un proces permanent de dezvoltare și îmbunătățire din punct de vedere tehnologic, economic, social și cultural. Această formă a educației „evoluează la nivelul relațiilor emergente dintre *mass-media* și *comunicare*, interpretate din perspectivă pedagogică. Este concentrată la nivelul conceptului operațional de *comunicare prin mass-media*”.⁸⁵

Ca orice produs al societății, mijloacele de comunicare în masă sunt perfectibile, publicul ridicând semne de întrebare atât cu privire la importanța lor și la locul pe care trebuie să îl ocupe în viața de zi cu zi, cât și la valoarea pe care o au. În aceste condiții, există o necesitate neîntreruptă în vederea îmbunătățirii serviciilor pe care aceste mijloace de comunicare le propun.

De când au apărut mass-media și s-au răspândit la scară largă, au existat mijloace de comunicare în masă care au încălcat morala specifică anumitor epoci, promovând nu de puține ori dezordinea socială, intrând astfel în conflict cu legile în vigoare în anumite perioade de timp. În zilele noastre, cel mai des reproș adus acestor mijloace se referă la faptul că nu de puține ori ele „servesc partidului aflat la putere ori unei elite culturale, în cazul în care sunt instituții de stat, și că sacrifică slujirea publicului obsesiei pentru profit, în cazul în care sunt societăți comerciale”.⁸⁶

Principala acuză adusă mijloacelor de comunicare în masă se referă la *vidul intelectual* manifestat mai ales prin lipsa accentului pus pe educația autentică. În același timp, trusturile mediatice sunt acuzate de *mediocritate estetică*, deoarece nu depun suficiente eforturi pentru a promova adevăratele valori ale omenirii, ce aparțin atât timpurilor îndepărtate, cât și celor recente. O altă acuză adusă mass-media este de *mediocritate morală*, deoarece așa-zisele valori pe care le promovează adesea sunt egoismul și lăcomia, totul reducându-se la o afacere în care primează banii și gloria. În aceste condiții, se pune semnul egalității între dobândirea fericirii imediate și consumul

⁸⁵ *Ibidem*, p. 243.

⁸⁶ Claude-Jean Bertrand, „Critica mass-media și deontologia”, în: Claude-Jean Bertrand (coord.), *O introducere în presa scrisă și vorbită*, Traducere coordonată de Mirela Lazăr, Editura Polirom, Iași, 2001, p. 215.

unor bunuri neesențiale pentru viața autentică. „Omenirea se împarte în indivizi buni și indivizi răi; raporturile umane se bazează pe forță, conflictele fiind rezolvate de obicei prin violență. Astfel, divertismentul mediatic și publicitatea manipulează utilizatorul, suscitând în el angoasa și resemnarea, insatisfacția și evaziunea – iar într-un final, frustrarea și apatia”.⁸⁷

Pe de altă parte, criticile aduse *spațiului virtual* (lat. *virtus* – forță, *virtute*, *excelență*) au în prim-plan ideea că acesta conduce „la o disoluție a personalității, la o dezintegrare a eului, la o sărăcire a persoanei reale în raport cu îngrădirile cadrului tehnic ce o reflectă”.⁸⁸ Acest lucru este în legătură cu faptul că identitatea reală este înlocuită de cea virtuală, percepută ca ceva ce se poate sau nu se poate realiza. Ea poate fi o identitate nouă, promovată și dezvoltată de tehnologiile moderne care pun în evidență diferite laturi ale personalității umane ascunse până în acest moment. „Nu-i mai puțin adevărat că ea poate fi și o realitate falsă, trucată, menită a deveni fie instrument de manipulare a altora – un fel de interfață mincinoasă –, fie o pârgă de autoamăgire, de evadare spre o zonă a existenței noastre himerice, eterice, inaccesibile”.⁸⁹ Realitatea virtuală poate deveni periculoasă atunci când determină o atașare exclusivă de ea în defavoarea personalității reale, înlocuind identitatea autentică cu una abstractă și, nu în ultimul rând, falsă. Până a ajunge la realitatea virtuală omul trebuie să o dezvolte pe cea reală, pe care o are încă de la naștere. Grija față de personalitatea reală este un factor esențial al felului în care poate fi întreținută realitatea virtuală.

După cum se poate observa, reproșurile și criticile aduse mass-media tradiționale sau moderne sunt de ordin tehnic, politic și economic, toate având însă o puternică amprentă educativă. În cele din urmă, acuzele aduse, precum și mijloacele pentru a preîntâmpina și combate abaterile mass-media, pornesc de la felul în care societatea actuală îl definește pe om. Democrațiile occidentale se raportează în acest sens la morala creștină, în care omul, creat după chipul lui Dumnezeu, nu a ajuns la asemănarea cu Acesta, pervertindu-se ca urmare a căderii în păcat.

De-a lungul timpului s-au fixat mai multe coduri de deontologie a presei, care au devenit reguli și mijloace ce trebuie respectate de jurnaliști, purtând în anumite cazuri numele de MARS (*Mijloace (neguvernamentale) de a Asigura Responsabilitatea Socială a mass-media*). Mijloacele pot fi

⁸⁷ *Ibidem*, p. 216.

⁸⁸ Constantin Cucos, *Educația: experiențe, reflecții, soluții*, p. 70.

⁸⁹ *Ibidem*, p. 71.

intrinseci mass-media, în afara acestora, sau să presupună colaborarea celor interesați. Un cod poate fi MARS dacă este recunoscut și acceptat, exercitând în aceste condiții o anumită presiune morală asupra celor implicați. Aceste coduri pot fi împărțite în patru categorii interdependente, ținând cont de anumite criterii. „Este vorba în primul rând de educarea publicului și a jurnaliștilor: aceasta reprezintă soluția pe termen lung a majorității problemelor mass-media. Apoi, critica: este metoda cea mai veche, cea mai ușoară și cel mai des utilizată. Urmează observarea sistematică (în engleză, *monitoring*): ea este necesară pentru că produsele mass-media sunt foarte numeroase, pentru că sunt efemere și în special pentru că omisiunile lor sunt grave. În sfârșit, este vorba despre accesul la mass-media: este absolut necesar ca fiecare grup să poată corecta erorile mass-media și să le acopere lacunele”.⁹⁰

Pornind de la aceste date, jurnaliștii din întreaga lume, indiferent de sistemul media din care fac parte, trebuie să respecte anumite norme de conduită profesională. În aceste condiții, paradigma jurnalistică reprezintă un sistem normativ, de valori, credințe și modele, pe care jurnaliștii îl recunosc ca fiind atât factorul care îi atrage și îi unește din punct de vedere profesional, cât și argumentul care le justifică acțiunile. „Acest *savoir-faire* este actualizat, prin experiență și mimetism, prin reproducerea unor exemple practice. Mutațiile la nivelul practicii pot interveni pe fondul unor constrângeri contextuale”.⁹¹ Acestea sunt fie acceptate, conducând la schimbări importante, fie respinse, perpetuându-se astfel valorile tradiționale. Nu de puține ori, contradicțiile dintre practicile media vechi și noi au produs adevărate crize de paradigmă.

Există în prezent un anumit consens al modului în care este perceput jurnalismul, susținut atât de mediile autorizate și implicate direct în acest proces, cât și de tradiție, care vede în jurnalism un sprijin necesar împotriva nedreptăților sociale. În cadrul acestei perspective asupra mass-media intervin și numeroase controverse interne, de natură economică, etică și chiar profesională. „Continua schimbare a priorităților la nivel tehnologic, organizațional și de societate, precum și transformările suferite de structurile de mass media îndeamnă la o analiză a situației jurnalismului”.⁹² În aceste condiții, realitatea mediatică se prezintă mult mai nuanțat decât se întrevede

⁹⁰ Claude-Jean Bertrand, *op. cit.*, p. 225.

⁹¹ Mirela Lazăr, *op. cit.*, p. 10.

⁹² Peter Dahlgren, „Introducere”, în: Peter Dahlgren, Colin Sparks (coord.), *Jurnalismul și cultura populară*, Traducere de Ruxandra Drăgan, Editura Polirom, Iași, 2004, p. 16.

la o primă analiză, datorită procesului de destructurare a jurnalismului clasic urmat de cel de restructurare specific societăților democratice moderne.

În zilele noastre se vorbește din ce în mai mult de un *jurnalism civic*, caracterizat prin intenția accentuată a jurnaliștilor de a-i angaja direct pe cetățeni în actul mediatic. În anumite medii, așa cum este presa din America, *jurnalismul civic* și *jurnalismul comunității* sunt numele pe care le-a primit *jurnalismul social* specific zonei europene, unde socialul este subordonat *jurnalismului politic*, fiind în legătură cu politicile publice și cu instituțiile care le gestionează.⁹³ În cadrul acestei forme de jurnalism, pentru ca mass-media să se îmbunătățească trebuie ca publicul să ceară acest lucru, fiind conștient de faptul că o astfel de acțiune este posibilă și necesară, lucru învățat atât în familie, școală și societate, cât și prin intermediul mass-media.

Conceptul de bază în practicile mass-media din societatea postmodernă actuală, caracterizată prin creșterea mobilității și amestecul diferitelor forme culturale, este „*hibridarea* conținuturilor mediatice – tot mai deschisă consumului emoțional, sensibil – în intersectarea informației cu divertismentul, a sferei publice cu cea privată, a posturii publicului de cetățean și consumator”.⁹⁴ În acest proces de deconstrucție, urmat de cel de reconstrucție de sensuri noi, sunt implicați nu numai jurnaliștii, ci și alți actori, împreună încercând să realizeze o adaptare optimă la cerințele publicului larg. Ținând cont de presiunile marketingului actual, discursul jurnalistic tinde spre o apropiere tot mai mare de stilul discursului promoțional, în care primează trezirea emoțiilor.

⁹³ Val Vâlcu, *Jurnalismul social*, Editura Polirom, Iași, 2007, pp. 40-41. În altă parte, autorul notează: „Jurnalismul social poate fi definit ca jurnalism care descoperă subiecte de presă în evenimentele ce constituie fenomene sociale. Acest tip de presă urmărește să identifice cauzele sociale ale evenimentelor. Specializarea presupune în egală măsură o cunoaștere a metodelor jurnalistice și sociologice de investigare a realității, ca și a teoriilor, conceptelor și legilor care explică funcționarea mecanismului social. Redactorul specializat va sesiza importanța evenimentelor care se petrec în societate, le va putea găsi cauzele și le va prognoza evoluția. Spre deosebire de jurnalismul politic sau economic, cel social este direct legat de individ și comunitate, fiind centrat pe problemele acestora, și nu pe acțiunile unor elite, ce se reflectă abia într-o etapă ulterioară asupra cetățeanului. Jurnalismul social monitorizează instituțiile care se ocupă de politicile sociale, cunoaște legile care guvernează domeniul său de competență, istoricul acestuia și datele de contact ale principalilor actori: autorități, reprezentanți ai publicului, experți. În Statele Unite s-au consolidat ca stiluri jurnalismul civic și jurnalismul comunității (sau comunitar). Acestea reprezintă, de fapt, aplicații practice ale jurnalismului social, care extind demersul mass-media de la identificarea problemelor și fenomenelor sociale la găsirea de soluții și la implicarea presei în aplicarea lor” (*Ibidem*, p. 39).

⁹⁴ Mirela Lazăr, *op. cit.*, p. 15.

În analiza mass-media actuale se poate observa că acestea au atât efecte pozitive, cât și negative asupra publicului larg, pe termen scurt și lung. Efectele pe termen scurt depind de calitatea produsului și de educația omului-consumator. Între aceste efecte, cele mai importante sunt în legătură cu procesele de informare și culturalizare. De asemenea, s-a constatat că atenția excesivă a mass-media asupra unor evenimente sau persoane are ca efect situarea acestora între evenimentele și persoanele importante. Nu de puține ori, mijloacele de comunicare în masă prezintă despre societate imagini incomplete, deformate, propunând comportamente ce nu sunt mereu adecvate pentru a fi urmate. În aceste condiții, mass-media urmăresc producerea efectelor imediate asupra publicului din rațiuni economice, întemeindu-se pe principiul echilibrului între cerere și ofertă. Efectele produselor mass-media asupra oamenilor se observă și în faptul că majoritatea consumatorilor pot să-și creeze ideile, selectând din ofertă ceea ce îi interesează în mod deosebit.

Efectele mass-media pe termen lung au o influență mai puternică decât cele pe termen scurt, afectând întreaga societate. Trebuie realizată însă o conexiune între caracterul imediat și contextual al mesajelor comunicate, deoarece efectele pe termen lung sunt mai greu de surprins. „Într-adevăr, chiar și faptul că termenul *efecte* este cel mai potrivit, în condițiile în care el implică o relație de tip cauză-efect îndreptată într-o singură direcție, este subiect de controversă”.⁹⁵

Producția și cultura promovate de mass-media pot avea, ca efect negativ pe termen lung, depersonalizarea, care duce la transformarea omului într-un individ rupt de relația cu semenii săi. „Fenomenul de masificare și de aliniere la aceleași cunoștințe și valori este deosebit de periculos din punct de vedere psihologic, moral și spiritual. În fond, se produce un atac la adresa persoanei, se periclitează unicitatea gândirii și simțirii, intimitatea spirituală, dreptul de a gândi și de a face altfel decât o fac ceilalți”.⁹⁶

Mass-media greșit folosite pot conduce la formarea generațiilor fără valori morale, în care predomină autosuficiența, mijloacele de comunicare în masă propunând în mod repetat false valori. Aceste non-valori afectează mai ales copiii și tinerii, promovând un model de etică fără niciun fel de limită. Pentru aceștia, personajele mediatizate în mod excesiv și fără control ajung să devină modele pe care le urmează în viață. „Astăzi, nici presa, nici

⁹⁵ Asa Briggs, Peter Burke, *Mass-media. O istorie socială. De la Gutenberg la Internet*, Traducere de Constantin Lucian și Ioana Luca, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 17.

⁹⁶ Constantin Cucoș, „Efectele malefice ale culturii mediatică”, în: *Biserica și problemele vremii*, nr. 2, 1998, p. 6.

televiziunea, nici radioul, nici cinematograful nu mai garantează, prin ceea ce emit, formarea convingerilor și judecăților morale care să determine o conduită umană sănătoasă și ordinea în viața personală, familială și socială”.⁹⁷

În aceste condiții, mass-media au fost acuzate că influențează oamenii să întreprindă activități pe care altfel nu le-ar fi făcut și că îi determină să adopte credințe, idei și valori pe care în alte condiții nu le-ar fi acceptat. Aceste acuzații au scos în evidență mai ales efectele negative produse de mass-media. „În acest pattern, mass media cauzează acele activități sociale și psihologice definite și clasificate drept *probleme*, sau generează *amenințări* de natură «anti-socială», «dăunătoare» sau «periculoasă». Astfel, o succesiune de forme de *panică morală*, adesea orchestrate de media însele, au amplificat preocuparea și îngrijorarea publică referitoare la efectele mass media, în termeni de cauzare a violențelor, delincvență juvenilă, permisivitate și alte probleme sociale. Anumite grupuri și categorii de populație au fost în mod consecvent identificate ca fiind *în mod special vulnerabile* la asemenea efecte directe, cum ar fi de exemplu copiii, tinerii și persoanele «needucate»”.⁹⁸

Cel mai important efect negativ produs de mass-media este slăbirea capacității de comunicare interpersonală, mergând până la distrugerea legăturilor tradiționale dintre oameni. Pornind de la faptul că mijloacele de comunicare în masă se dezvoltă într-un ritm accelerat, ajungându-se până la apariția unui univers inedit, *ciberspațiul*, oamenii intră în dialog prin terminale și rețele informatice care îi leagă într-o nouă comunitate ce se caracterizează prin informatizare. Timpul alocat relațiilor și comunicării interumane scade, limbajul uman fiind asemănător în multe privințe tehnicii, iar nu relațiilor interpersonale. Acest lucru conduce la integrarea tot mai dificilă a individului în societate. S-a ajuns până la punctul în care oamenii nu mai gândesc profund, deoarece „au fost probabil încurajați să gândească prea simplu de către «revelația» mass-media, previzibilă prin definiție. Să se învețe să gândească complex, pentru că nici misterul, nici evidența nu sunt simple”.⁹⁹

Mass-media pot acționa asupra societății în mai multe direcții. Dacă din punct de vedere economic, mass-media pot reprezenta factori de

⁹⁷ George Măriuța, „Mass-media și tineretul – pericol și alternative”, în: *Candela Moldovei*, anul VIII, februarie 2001, nr. 2, p. 17.

⁹⁸ Simona Ștefănescu, *op. cit.*, pp. 193-194.

⁹⁹ Umberto Eco, „Când intră în scenă celălalt, se naște etica”, în: Carlo Maria Martini, Umberto Eco, *În ce cred cei care nu cred?*, Traducere de Dragoș Zămosteanu, Editura Polirom, Iași, 2001, p. 85.

presiune, la nivel simbolic mass-media se ocupă de transmiterea ideilor cu un impact major asupra societății. Dacă partea pozitivă a mass-media se evidențiază în faptul că reprezintă un mediu de propagare a valorilor democratice către cetățeni, aspectul negativ se arată în dependența crescândă față de proprietarii trusturilor mediatiche. În aceste condiții, mass-media resimt cea mai importantă presiune din partea puterii politice. „Mijloacele de comunicare au dat simultan legitimitate democrațiilor moderne, prin largul acces al alegătorilor la informații, și au transformat sistemele politice într-un fenomen secundar al existenței sociale. Globalizarea mediilor de informare a condus la așezarea în centrul vieții cotidiene a unor probleme mult mai îndepărtate de individ și a separat participanții la interacțiune publică, izolându-i în grupuri specializate, în «audiență țintă»”.¹⁰⁰

Mass-media sunt văzute adesea ca fiind omniprezente și omnisciente, creând astfel hiperrealitatea, „construită din simulacre – imagini cu originea în alte imagini”.¹⁰¹ În aceste condiții, noile media au reușit să schimbe realitatea socială așa cum a fost cunoscută de-a lungul timpului. Astfel că, în zilele noastre, prin intermediul mass-media s-a făcut trecerea de la spațiul public la cel privat, societatea având misiunea de a rezolva situațiile conflictuale cu care nu s-a confruntat în trecut. Soluția acestor probleme a fost găsită tot în mass-media, mai ales în televiziune, care a ajuns „să ia locul unor instituții cum sunt Justiția, Poliția, instituțiile medicale”.¹⁰²

Pentru că principala preocupare a oricărei democrații este asigurarea libertății oamenilor, mass-media au obligația de a promova, de a susține și de a apăra acest drept fundamental. „Presa liberă se transformă într-un inamic al secretelor guvernanților, al abuzurilor economice ale puternicilor zilei și al dominației elitelor ideologice. Consecința imediată a libertății de exprimare este dispariția «dreptului istoric» al Puterii la păstrarea secretelor și la impunerea cenzurii”.¹⁰³

Pentru că societatea în care trăim pune accent pe libera circulație a ideilor, orice activitate sau persoană implicată poate deveni subiect al dezbaterii publice și, în același timp, orice voce individuală poate fi auzită, ea deținând, în acțiunile întreprinse, o valoare egală cu oricare alta.

¹⁰⁰ Doru Pop, „Controlul mass media? Puterea mass media în societate”, în: Doru Pop (coord.), *Mass media și democrația*, p. 129.

¹⁰¹ Constantin Schifirneț, *op. cit.*, p. 31.

¹⁰² Eric Macé, „Qu’est-ce qu’une sociologie de la télévision?”, în: *Réseaux*, 18(104), 2000, pp. 245-288, *apud* Constantin Schifirneț, *op. cit.*, p. 32.

¹⁰³ Doru Pop, „Premisele rolului democratic al mass media”, p. 13.

În sec. al XIX-lea, jurnalismul s-a caracterizat prin întărirea libertății individului, devenind o profesie liberală care avea o etică dependentă de conștiința personală. În acea perioadă, atât democrația, cât și mass-media s-au întărit prin promovarea autonomiei individuale, prin diversificarea surselor de informare și prin comunicarea fără nicio piedică. În acest context, au prins contur atât libertățile colective, cât și cele individuale. Cu trecerea timpului, s-au produs modificări substanțiale în interiorul mass-media, realizându-se trecerea de la jurnalismul tradițional la cel corporativ, cu o puternică amprentă utilitară în defavoarea intereselor personale. În aceste condiții a scăzut interesul față de valorile informative și față de menținerea și promovarea obiectivității, promovându-se interesele comerciale în care primează consumul și profitul. Pentru unii cercetători, idei precum *libertatea* și *democrația* au ajuns aproape de nediscutat și de neanalizat, devenind adevăruri absolute, încărcate cu valoare ontologică. Aceste lucruri se răsfrâng asupra faptului că „mitul «cetățeanului informațional» este depășit de realitatea concretă a unei prese preocupate nu atât de transmiterea unor informații raționale, ci de publicitate, consum și comercialism, toate adresându-se unui plan afectiv și emoțional”.¹⁰⁴

Libertățile garantate de societățile democratice actuale, între care se numără și libertatea mass-media, sunt recunoscute și întărite de organismele internaționale prin tratate care au în prim-plan respectarea drepturilor omului. În aceste condiții, valoarea esențială a jurnalismului în general, și a oricărui jurnalist în particular, se reflectă în apărarea libertății presei, care presupune „recunoașterea dreptului jurnalistului de a căuta informații și de a exprima opinii, fără a fi îngădit de vreo autoritate (politică, administrativă, economică, juridică etc.) diferită de cea a deontologiei profesionale”.¹⁰⁵ Așa cum sunt prevăzute în aceste tratate, garantarea liberei circulații a informației și dreptul la informare sunt drepturi fundamentale ale omului. Însă, fără o valorizare a informațiilor, aceste drepturi pot fi întoarse împotriva destinatarului.

Omul modern este supus unui flux continuu de informații care, de cele mai multe ori, îl depersonalizează, conducându-l până la pierderea conștiinței de sine. Dezvoltarea tehnicii a dus la apariția unor instrumente mediatice tot mai atractive, de natură să creeze o lume paralelă. Oamenii au devenit dependenți de mass-media și reacționează în masă la semnalele primite. Mass-media au ajuns să impună valori și comportamente, devenind o adevărată putere. Orice efect al mass-media se răsfrânge asupra publicului

¹⁰⁴ Idem, „Controlul mass media? Puterea mass media în societate”, p. 131.

¹⁰⁵ Cristina Coman, *Relațiile publice și mass-media*, Editura Polirom, Iași, 2004, p. 40.

larg, conducând la schimbări ale comportamentelor, valorilor și reprezentărilor realității. Mass-media au devenit astfel un actor important în cadrul schimbărilor sociale datorită importanței pe care organizațiile media o au în stabilirea agendei, influențând în mod decisiv opinia publică prin temele pe care le propun dezbaterilor publice. La acestea se adaugă și importanța pe care o dețin în domeniul economic, beneficiind de ajutorul diferitelor trusturi și corporații. „Buna-credință a eticii contemporane poartă spre declin buna-credință pe care tradiția înțelege să o întemeieze pe adevărul gândirii filosofice sau pe adevărul la care se raportează credința. În fața formelor filosofico-religioase ale buneicredințe se impune astăzi, legitimată însă de inevitabilitatea acestui declin, etica științei și a tehnicii, adică buna-credință constituită de convingerea că ceea ce trebuie făcut, sarcina supremă ce trebuie îndeplinită este dezvoltarea nelimitată a acelei capacități de a atinge scopuri pe care aparatul științifico-tehnologic planetar este convins că o poate promova mai mult decât orice altă forță și care de acum încolo reprezintă condiția supremă a salvării omului pe pământ. În epoca morții adevărului, etica tehnicii are capacitatea practică de a-și subordona orice altă formă de credință. Dar care e sensul tehnicii? Și cum poate civilizația Occidentului să îndepărteze violența dacă își ia drept fundament acea credință în devenire care – considerând lucrurile disponibile pentru a fi produse și distruse – este rădăcina însăși a violenței?”¹⁰⁶

Responsabilitatea esențială a jurnalistului în fața publicului se manifestă în obligativitatea susținerii adevărului indiferent de împrejurări, implicând faptul că jurnalistul va recunoaște atunci când a greșit prin dezinformare sau dintr-o altă cauză. Această responsabilitate, care se concretizează în procesul de aducere în fața consumatorului a unei imagini obiective a realității, nu trebuie să se transforme în acuză la adresa mass-media. În același timp, nici nu trebuie mitologizată prin transformarea într-un arbitru al raportului dintre opinia publică și sistemul politic. „Ar însemna să acceptăm, vrând-nevrând, cu armele democrației, o tiranie a subconștientului colectiv, profund scindat astăzi între cei doi poli magnetici producători de alienare: vidul de real și frica de schimbare. Dacă, până la proba contrarie, lumea democratică pe care am construit-o își bazează întregul sistem de valori și toate articulațiile funcționale pe ființa

¹⁰⁶ Emanuele Severino, „Tehnica este declinul oricărei bune-credințe”, în: Carlo Maria Martini, Umberto Eco, *op. cit.*, p. 110.

individuală, atunci Celălalt, aproapele trebuie definit de fiecare dintre noi drept un Eu potențial”.¹⁰⁷

În aceste condiții, mass-media au obligația de a realiza un echilibru între interesul public și cel privat, subliniind atât valoarea publică a mesajului, cât și pe cea personală.

Vocația jurnaliștilor se întrevade cel mai bine în responsabilitatea lor socială. Profesia de jurnalist trebuie să fie valorizată și respectată, în acest sens existând mijloace de asigurare a responsabilității sociale prin mass-media. Între aceste responsabilități se pot număra: cele care contribuie la educarea publicului, cele care ajută la formarea unei atitudini critice, cele care înlesnesc observarea sistematică și cele care permit accesul publicului la corectarea greșelilor. Instrumentul pe care jurnaliștii îl folosesc în vederea eficientizării acestor mijloace este reprezentat de codul etic, care poate exercita o presiune morală atât asupra lor, cât și asupra societății. „Codul deontologic «poate fi evocat, ca tablele Legii, în fața unui superior care trasează o sarcină scandaloasă sau a unui coleg care a comis o greșeală», dar el este mult mai mult decât atât. El oferă mijloacele instrumentalizării responsabilității sociale în activitatea cotidiană a jurnalistului”.¹⁰⁸

Astfel, deontologia construiește spațiul public din punct de vedere etic.

2.3. Mass-media și cultura

Între comunicare și cultură există o relație de interdependență, observabilă atât la nivel local, cât și global. Mass-media ocupă un loc important în activitatea de comunicare ce are în centru relatarea și interpretarea informațiilor. În același timp, în legătură cu natura complexă și contradictorie a implicării mass-media în activitatea culturală, pot fi formulate trei idei: structura acestei legături nu este fixă, mesajele simbolice sunt polisemice, iar actorii folosesc mediul simbolic pentru a-și promova interesele. „Ne interesează în primul rând modul *cum* este construită continuu cultura în comunicare; disjuncturile culturale, hibrizii, fronturile, strategiile, intervențiile, medierile, discursurile și extensiile, toate pot promova înțelegerea. Ceea ce obținem în final este o combinație de medii guvernate de reguli – sistemele de mesaje complexe și contradictorii,

¹⁰⁷ Miruna Runcan, „Imaginea persoanei în presa românească. Straniul consens al tăcerii”, în: Mihai Coman (coord.), *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, Volumul I, Editura Polirom, Iași, 1999, p. 196.

¹⁰⁸ Sandu Frunză, *op. cit.*, p. 135.

produse și distribuite de instituțiile sociale care intră pe direcții și în comunități de recepție, interpretare și folosire diversificate cultural”.¹⁰⁹

Mediul social își pune amprenta asupra omului încă de la începutul vieții, contribuind la creșterea și formarea acestuia prin valorile, comportamentele și reprezentările pe care le propune spre analiză și însușire. Acest proces complex poartă numele de *enculturație*, fiind controlat de familie, de instituțiile religioase și de școală. În zilele noastre, prin răspândirea rapidă, mass-media și-a însușit această activitate, propunând ele însele valori și modele culturale. Mass-media deține astfel un rol important atât în conturarea normelor specifice comportamentului social acceptat de societate, cât și în oferirea de modele de acțiune socială, fără ca acestea să fie automat însușite de oameni. În aceste condiții, mesajele furnizate de mass-media au funcția de a confirma și întări normele sociale. „Pe lângă această funcție de socializare implicită, numeroase segmente ale mass-mediei au o funcție de socializare explicit asumată: în acest sens pot fi invocate, în primul rând, emisiunile sau publicațiile destinate copiilor, ciclurile televizate de pregătire școlară sau de învățare a limbilor străine, documentarele cu conținut educativ sau magazinele de vulgarizare științifică”.¹¹⁰

Dincolo de locul esențial pe care mass-media îl ocupă în transmiterea valorilor, ele contribuie și la întărirea stabilității sociale și a structurilor culturale. Acest lucru se întâmplă datorită comportamentelor pe care le propun, vizibile mai ales în anumite acțiuni sociale, printr-un vocabular simbolic specific. În contact cu acestea, publicul are un rol important în alegerea, respingerea sau îmbunătățirea valorilor pe care mass-media le prezintă societății pentru a fi acceptate. „Prin această acțiune, presa apare ca o forță în egală măsură conservatoare și inovatoare, stabilizatoare și dinamizatoare, păstrătoare a unor valori tradiționale și generatoare de noi valori”.¹¹¹

Tehnologiile mediatice actuale influențează profund mediul cultural, conducând la apariția unor noi forme de manifestare umană. În aceste condiții, cultura este definită atât prin diferitele valori pe care le promovează, cât și prin felul în care este transmisă, deoarece, la informațiile care sunt difuzate se adaugă elemente de conținut specifice mijloacelor de comunicare. „Cultura ar însemna, atunci, și procesul de transmisie prin care

¹⁰⁹ James Lull, *Mass-media, comunicare, cultură. O abordare globală*, Traducerea: Mihnea Columbeanu, Editura Samizdat, Oradea, 1999, p. 185.

¹¹⁰ Mihai Coman, *Introducere în sistemul mass-media*, p. 119.

¹¹¹ *Ibidem*, p. 120.

omenirea își continuă viața naturală prin mijloace artificiale, prin diverse sisteme de captare a semnificațiilor, de conservare și de reactualizare. Suportul mediatic funcționează asemenea unor «proteze tehnice», care prelungesc funcțiile facultăților strict omenești, adăugând programului genetic individual sau memoriei sociale noi deprinderi cerute de noile ipostaze de intermediere”.¹¹²

Înainte de dezvoltarea atât a mijloacelor de comunicare în masă, cât și a educației în forma în care o cunoaștem astăzi, producția culturală era accesibilă doar unui segment privilegiat al societății. În zilele noastre, publicul are acces la majoritatea informațiilor culturale, în mare parte datorită beneficiilor aduse de sistemele mass-media moderne. Există însă și temerea că acest proces va conduce la uniformizarea culturii. Astfel, temerea principală este că există situații din ce în ce mai frecvente în care mass-media au un impact negativ asupra culturii, promovând industrializarea acesteia. Industrializarea culturii prin mass-media, cu componentele economică și sociologică, se referă atât la fabricarea în masă a bunurilor culturale, cât și la utilizarea lor de către un segment tot mai mare de consumatori care nu sunt întotdeauna inițiați în această acțiune. În ultimul timp, mass-media sunt mult mai legate de trusturile din domeniul comunicării, conducând la transformarea acestora din mediatori neutri în actori implicați direct și cu putere de decizie în producerea și promovarea bunurilor culturale. „Aceste mari grupuri din domeniul comunicării realizează astăzi ceea ce economiștii numesc o «diversificare verticală», adică angajează, într-un fel, ambele capete ale procesului de fabricație și de distribuție a produselor”.¹¹³ În aceste condiții, se poate realiza un profil al consumatorului-receptor de mass-media culturală numai după ce se analizează importanța economică pe care industriile culturale au căpătat-o în timp.

Pentru a înțelege rolul mass-media în sectorul cultural al vieții trebuie cercetat raportul ce există între cultura celor *cultivați* și cultura *de masă*. În anumite medii se consideră că prima aparține unei elite care accentuează valoarea culturii, cu referire la operele importante ale umanității, în timp ce a doua privilegiază cantitatea în defavoarea calității, producția față de creație, materialismul față de spiritualitate, marfa față de estetică și trivialitatea față de eleganță. „Această cultură de masă, vehiculată mai ales prin mass-media, este o cultură fără rădăcini, fără rituri, fără folclor, deoarece sărbătoarea tinde să dispară pentru a lăsa loc

¹¹² Constantin Cucoș, *Pedagogie*, p. 92.

¹¹³ Rémi Rieffel, *op. cit.*, p. 96.

spectacolului”.¹¹⁴ În cadrul acestei noi forme de cultură funcționează o logică dublă, cu referire la concentrarea tehnocratică (depersonalizarea creației și organizarea rațională a producției) și la dinamica investiție/creație (individualizarea creației, încurajarea originalității).

Cultura de masă nu apare ca omogenă, ci mai degrabă are un caracter ambivalent: pe de o parte contribuie la uniformizarea și standardizarea produselor culturale, în timp ce, pe de altă parte, vehiculează mituri noi pentru timpuri noi în care trăiesc oameni noi. În aceste condiții, cultura de masă cuprinde o multitudine de obiecte culturale pe care le produc industriile culturale pentru un public în mare parte eterogen. „Tensiunea dintre uniformizare și diversificare este într-un fel parte constitutivă a culturii de masă, iar receptarea acesteia din urmă e și ea departe de a fi omogenă”.¹¹⁵

Cultura de masă a fost prezentată adesea ca forma decăzută a culturii clasice, atunci când a întâlnit masele, noile tehnologii și lumea afacerilor. În același timp, a fost văzută și „ca o cultură unificatoare, care anihilează celelalte forme de cultură și le înlocuiește, dictatorial, cu un surogat, alcătuit din elemente facile și vandabile luate din alte forme de creație culturală”.¹¹⁶ Între caracteristicile esențiale ale culturii de masă se numără: generalizarea producerii individuale a bunurilor culturale; standardizarea produselor; creșterea distanței sociale între cei care produc și propun forme de cultură și public; înlocuirea criteriilor estetice de apreciere prin criterii economice; simplificarea conținuturilor și înlocuirea treptată a intelectului cu afectivitatea ș.a. În concluzie, cultura de masă înglobează totalitatea comportamentelor și reprezentărilor produse și promovate prin tehnici industriale, fiind dependentă de răspândirea rapidă a sistemelor mass-media. „Cultura de masă este un cumul uniform de stimuli culturali ce se propagă asemenea bunurilor de larg consum; este eterogenă, rudimentară, uniformă, conținând, deseori, «avortoni» ai culturii, fețe degradate ale acesteia, având o funcție accesorie, distractivă. Este drept că prin comunicare expresia culturală este canalizată și conotată ideologic, devenind astfel un veritabil instrument politic, vehiculând clișee comportamentale sau mituri conjuncturale. Publicul cărui i se adresează, fiind un conglomerat nedefinit, nestructurat, «nevertebrat» valoric și lipsit de orientare axiologică, se lasă ușor sedus și manevrat”.¹¹⁷

¹¹⁴ *Ibidem*, p. 104.

¹¹⁵ *Ibidem*.

¹¹⁶ Mihai Coman, *Introducere în sistemul mass-media*, p. 20.

¹¹⁷ Constantin Cucoș, *Educația: experiențe, reflecții, soluții*, p. 83.

Democratizarea culturală, ce caracterizează societatea în care trăim și care a produs cultura de masă, are atât efecte pozitive, cât și negative asupra oamenilor. Între efectele pozitive se remarcă, în primul rând, posibilitatea omului de a-și exprima dorințele și de a se autodefini în raport cu cei din jur, de a ajunge la o formă de autonomie prin îndepărtarea constantă a constrângerilor, de a-și pune în valoare creativitatea și sensibilitatea în relație cu semenii. „Dintre consecințele problematice, să consemnăm adâncirea tendințelor de izolare prin disponibilizarea culturii în spații private, predispunerea la «lene» spirituală prin facilitatea consumului, posibilitatea alinării gusturilor și a masificării preferințelor, riscul dirijării conștiințelor etc.”.¹¹⁸

Prin accentuarea excesivă a imaginarului, procesul de industrializare a culturii poate duce la promovarea unor nevoi și dorințe artificiale.

În aceste condiții, în zilele noastre este destul de dificil de specificat ce este cultura cu adevărat, deoarece mediul cultural actual se referă atât la obiectele culturale, cât și la modalitățile prin care sunt promovate și difuzate acestea, adică la mass-media. Astfel, mediul prin care se transmit valorile culturale a devenit el însuși un bun cultural legat de valorile pe care le promovează. În tot mai multe situații, mediul este cel care informează despre un anumit conținut, reușind să creeze până și o grilă specifică de lectură care să fie folosită de receptorii informațiilor. S-a ajuns chiar la reconstrucția felului în care este recepționat și înțeles mesajul. „Mediul de transmitere forțează, într-o anumită măsură, structurile psihomentele să se re-construiască în sensul specificității noilor incitări. Este bine să conștientizăm această inedită fațetă a culturii, această nouă dimensiune onică a faptului valoric, constituită din transmisibilitatea acesteia. *Cultura este alcătuită nu numai dintr-un cumul de valori, ci și din mecanismele socioculturale de generare, validare, răspândire și perpetuare a acestora*”.¹¹⁹

Astfel, se poate vorbi de regândirea și recompunerea legilor și mijloacelor tradiționale prin apariția și dezvoltarea noilor tehnologii de comunicare. În aceste condiții, cultura contemporană este o cultură mediatizată, deoarece mediatizarea stă la baza globalizării culturale. „Dezvoltarea proceselor de mediatizare, migrație și transformare în mărfuri a tuturor produselor (*commodification*), inclusiv a creațiilor culturale și a relațiilor simbolice, fenomen ce caracterizează modernitatea globalizată, dau naștere unei intensificări a procesului de deteritorializare, proces privit ca o

¹¹⁸ *Ibidem*, p. 83.

¹¹⁹ *Idem*, *Pedagogie*, p. 86.

proliferare a experiențelor culturale translocalizate. Mediatizarea funcționează ca sursă preferată a deteritorializării și devine un catalizator al altor surse de deteritorializare (migrațiile, turismul, centrele comerciale și transformările economice)”¹²⁰

Pornind de la aceste realități, se folosesc din ce în ce mai mult termenii *cibercultură* și *cyberspațiu*, observabili mai ales în lumea internetului. Noua construcție se caracterizează prin instabilitatea informațiilor și prin scurta lor viață, acestea putând chiar să dispară în momentul accesării lor din alte câmpuri. Dacă cyberspațiul se referă la interconectivitatea ordinarilor din întreaga lume în vederea conectării tuturor oamenilor, cibercultura reprezintă o realitate ce se referă la tot ceea ce presupune acest nou mediu de interconectivitate. „Departate de a fi o subcultură (de pildă, a fanilor computerelor și rețelelor), cibercultura exprimă o mutație majoră a esenței înseși a culturii, pentru că aceasta instaurează o nouă fațetă a Universalului și Universalității”¹²¹

Noile sisteme de comunicare presupun o nouă formă culturală și o civilizație nouă, elementul valoric al culturii fiind nedespărțit de suportul prin care se transmite. În societatea actuală, cultura orală, cultura scrisă și cultura digitală reprezintă trei realități ce se disting prin modalitățile de formare și transmitere. În această compoziție, cultura digitală instaurează un univers al conexiunilor care se autoconstruiește neîncetat. „Spațiul interconectivității mondiale este deschis oricărei noi inițiative. Nimeni nu mai deține sensul unic, absolut. Acesta se face mereu, printr-un aport al fiecăruia în îmbogățirea inteligenței colective. Se produce o schimbare majoră în pragmatica acțiunii de comunicare”¹²² În aceste condiții, cultura nu se mai prezintă ca un lucru dinainte oferit pentru a fi însușit, ci este rezultatul procesului neîntrerupt de comunicare dintre oameni, devenind ceva ce se creează în fiecare moment și se poate extinde dincolo de limitele cunoscute.

¹²⁰ Ovidiu Solonar, „Modalități și consecințe ale transferului cultural în cadrul globalizării”, în: Irina Frasin, Daniel Șandru (coord.), *Repere ale comunicării interculturale*, Editura Pro Universitaria, București, 2015, p. 93.

¹²¹ Constantin Cucuș, *Pedagogie*, p. 87.

¹²² *Ibidem*. Prin mass-media actuale, „publicul ia contact cu cultura în mod spontan, fără o pregătire prealabilă, fără a avea un interes concret pentru un anumit domeniu. Receptivitatea este acum anterioară necesității și instruirii. Mai mult, în acest mod mass-media pot să dea naștere la alte nevoi spirituale. În cazul tinerilor o asemenea particularitate a receptării prin mass-media are o importanță covârșitoare datorită posibilităților oferite de ele pentru stimularea unor trebuințe în perioada de acumulare și formare intelectuală și culturală” (Constantin Schifirneț, *op. cit.*, pp. 317-318).

Caracteristicile ciberculturii sunt reprezentate de creșterea importanței culturii de masă față de cea tradițională, de dezvoltarea sincretismului în toate domeniile, de încercarea de hegemonizare spirituală, de avântul spre relativizarea valorilor, accentuându-se incertitudinea și paradoxul, de cultivarea individualismului, cultura dezvoltându-se în funcție de gusturile și posibilitățile publicului. Cibercultura justifică și conduce spre o nouă formă de umanitate pe linia pluralizării, revelării și mărturisirii. Ea face trecerea de la educația înstituționalizată la cea permanentă și, în același timp, la o formă de autodidacticism la nivel colectiv. „Este nevoie, în aceste circumstanțe, de un minim reglaj, realizat de pârgghiile puterii publice în direcția garantării unei formări elementare pentru toți, a accesului la noile întrupări ale cunoașterii și la o gestionare comunitară a cunoașterii, echitabilă în sensul «împrumutului» și «cumulării» de cunoștințe”.¹²³

Cu toate neajunsurile și criticile aduse culturii de masă, există voci care afirmă că atitudinea ar trebui să fie cu totul alta decât aceea de a respinge noile realități ce și-au făcut loc în viețile oamenilor. „«Cultura media» este prototip de cultură pentru o generație care nu are timp să citească și vrea doar «ABC»-ul vieții în secvențe scurte, cu umor «lejer». Și totuși... Funcțiile radioului și ale televiziunii rămân cele de a informa, a educa și a distra într-un mod intelectual, accesibil, cu adresabilitate largă. Uneori sunt singurele «școli»”.¹²⁴

Pornind de la aceste date, este mai important să se studieze comportamentul consumatorilor de media decât să fie reduși la oameni fără calități adevărate. În cele din urmă, noțiunile de *societate de masă* și *cultură de masă* își pierd sensul dacă sunt scoase din contextele specifice, dobândind autonomie. „Noțiuni care pot cuprinde orice, acestea contribuie la o logică fantasmagorică care facilitează discursurile frumoase, dar nu ajută deloc la evoluția înțelegerii a ceea ce se petrece în realitate”.¹²⁵

2.4. Educația religioasă prin mass-media

Deși adesea se pune semnul egalității între educația morală, numită în anumite medii și educație etică, și educația religioasă, există diferențe între cele două care fac ca prima să nu o presupună obligatoriu pe cea de-a doua, în timp ce aceasta din urmă o include în mod necesar pe prima. „Educația morală reprezintă dimensiunea cea mai profundă și mai extinsă a

¹²³ *Ibidem*, p. 89.

¹²⁴ Gabriela Rusu-Păsărin, *op. cit.*, p. 19.

¹²⁵ Rémi Rieffel, *op. cit.*, p. 106.

activității de *formare-dezvoltare a personalității*, proiectată, realizată și dezvoltată pe baza *valorilor etice*. Reprezintă *un conținut pedagogic general* care reflectă valorile *binelui moral* angajate la nivel *filosofic și individual*, în plan *civic, politic, religios, juridic, economic*”.¹²⁶

În ceea ce privește esența acestei forme a educației, ea pune un accent deosebit pe corespondența dintre teoria morală și practica morală. „În termeni filosofici, este exprimată corelația necesară între dimensiunea *obiectivă* și cea *subiectivă* a educației morale. Dimensiunea *obiectivă*, de natură *axiologică și sociologică*, este exprimată, pe de o parte, prin *norme și valori morale*, iar pe de altă parte, prin *tradiții morale*; cea *subiectivă*, de natură *psihologică*, este realizată prin acțiunile morale susținute afectiv și motivațional”.¹²⁷

Educația religioasă este parte a procesului educativ, alături de educația intelectuală, educația fizică, educația estetică, educația civică etc. Aceste componente ale educației ocupă fiecare un loc aparte în realizarea idealului educațional în ansamblu. Ținând cont de faptul că țelul suprem al oricărui om este obținerea desăvârșirii, educația religioasă este determinantă pentru dobândirea acesteia. Necesitatea educației religioase este condiționată de necesitatea religiei în viața omului. Pentru că omul năzuiește după fericire și desăvârșire, religia poate răspunde întrebărilor ultime ale existenței umane.

Educația religioasă este o componentă a formării spirituale a omului, presupunând însușirea și aplicarea permanentă a noțiunilor ce țin de cultura religioasă, de formarea în spiritul moralei creștine, caracterizată de iubirea de Dumnezeu și de aproapele.¹²⁸ Scopul principal al creștinismului se identifică în formarea atitudinilor pe care omul trebuie să le aibă de la naștere până la moarte, educația religioasă având ca preocupare întărirea omului din punct de vedere spiritual în fața problemelor, dificultăților și încercărilor din viața de zi cu zi. Toate acestea au ca bază faptul că religia creștină propune lumii Modelul perfecțiunii: Dumnezeu-Omul Iisus Hristos, Mântuitorul tuturor oamenilor.

Educația religioasă are o importanță deosebită în viața omului deoarece îl conduce pe acesta spre scopul ultim al existenței: trăirea în comuniune cu Dumnezeu. Viața are în același timp ca temelie și țință pe

¹²⁶ Sorin Cristea, *op. cit.*, p. 206.

¹²⁷ *Ibidem*, p. 210.

¹²⁸ „Învățătorule, care poruncă este mai mare în Lege? El i-a răspuns: «Să iubești pe Domnul Dumnezeul tău cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău». Aceasta este marea și întâia poruncă. Iar a doua, la fel ca aceasta: «Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuți»” (Matei 22, 36-39).

Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu înomenit. Prin credință, omul renaște la o viață nouă, caracterizată prin sfințenie. Credința manifestată se concretizează în faptele morale în conformitate cu poruncile lui Dumnezeu. În aceste condiții, preceptele moralei creștine nu sunt produsul rațiunii, deoarece ele sunt revelate. Astfel, creștinul are certitudinea că Dumnezeu nu este o simplă construcție a speculației. „Educația religioasă creștină este o acțiune specific umană, care se desfășoară conștient de către un educator, conform unui plan și unei metode bine precizate. Ea este susținută de iubire, de încredere, de libertate și de harul lui Dumnezeu, și are drept scop realizarea caracterului religios-moral cu desăvârșirea lui în personalitatea creștină”¹²⁹.

Elementul esențial al educației creștine este harul lui Dumnezeu, omul neputând ajunge la atingerea sfințeniei fără ajutorul lui Dumnezeu. Fiul lui Dumnezeu S-a Întrupat cu scopul de a Se face Educatorul Suprem al oamenilor, conducând la desăvârșire chipul educatorului creștin. În El, cu El și prin El se împlinește taina educației creștine: taina Jertfei supreme față de creatură, taina chemării și ridicării tuturor la desăvârșire.

După Învierea Sa din morți, Mântuitorul nostru Iisus Hristos i-a trimis pe Sfinții Săi Apostoli să propovăduiască Evanghelia la toată făptura.¹³⁰ Acest Nou Testament a fost transmis și urmașilor Apostolilor până în zilele noastre. În aceste condiții, educatorul creștin este chemat de Dumnezeu pentru a fi trimis să-i învețe pe alți oameni cuvântul Adevărului.¹³¹ În această slujire el nu este singur, Dumnezeu însoțindu-l și ajutându-l în toate zilele, după făgăduința Sa.¹³²

În educația creștină sunt implicați mai mulți factori: Biserica, familia, școala și societatea. Pentru îndeplinirea activității sale complexe, educatorul trebuie să-și formeze și să manifeste mai multe calități ale personalității pentru a fi specialist, om de cultură, pedagog și cetățean: specialist de înaltă calificare și competență, om de cultură și pedagog care să manifeste pregătire, competență, tact și măiestrie psihopedagogice, preocupare și capacitate de perfecționare profesională și psihopedagogică continuă, om de înalt profil moral și capacitate managerială.¹³³

¹²⁹ Dumitru Călugăr, *Catehetica*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002, pp. 102-103.

¹³⁰ „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh, învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit vouă” (Matei 28, 19-20).

¹³¹ „Iisus i-a zis: Eu sunt Calea, Adevărul și Viața. Nimeni nu vine la Tatăl Meu decât prin Mine” (Ioan 14, 6).

¹³² „Și iată, Eu cu voi sunt în toate zilele, până la sfârșitul veacului” (Matei 28, 20).

¹³³ Ioan Bontaș, *Tratat de pedagogie*, Editura Bic All, București, 2007, p. 297.

Pentru o bună reușită a educației religioase este nevoie ca educatorul creștin să corespundă anumitor cerințe: fără educatori adevărați, metodele și mijloacele cele mai performante își pierd din calitate.¹³⁴ Educatorul îndeplinește o menire importantă: contribuie la formarea caracterelor noilor generații și pregătește pentru viață, pentru activitatea socio-profesională, modelând conduita morală. Educatorul „contribuie la realizarea celui mai important «produs» al societății, omul pregătit prin studii, omul calificat, care se integrează în activitatea social-utilă, aducându-și aportul la producerea bunurilor materiale și spirituale, la progresul continuu al societății”.¹³⁵

Educatorul creștin este un exemplu pentru tineri în căutarea modelelor de urmat în viață. Dacă nu pune în practică ceea ce îi îndeamnă pe alții să facă, își pierde din credibilitate. El trebuie să urmeze modelul Mântuitorului Iisus Hristos, Care a venit să mântuiască lumea prin Întruparea, Jertfa, Învierea și Înălțarea Sa la ceruri.¹³⁶

În concepția creștină, omul este responsabil de zestrea pe care a primit-o, fiind conștient de obligația înmulțirii talanților dăruți de Dumnezeu.¹³⁷ Prin naștere, fiecare capătă ceva aparte, iar prin experiență omul devine el însuși, își educă caracterul și se schimbă. Mediul în care

¹³⁴ Sebastian Șebu, Monica Opriș, Dorin Opriș, *op. cit.*, pp. 23-24.

¹³⁵ Ioan Bontaș, *op. cit.*, p. 296.

¹³⁶ În acest sens, Sfântul Apostol Pavel spunea: „Cele ce ați învățat și ați primit și ați auzit și ați văzut la mine, acestea să le faceți, și Dumnezeuul păcii va fi cu voi” (Filipeni 4, 9).

¹³⁷ Împărăția cerurilor „este ca om care, plecând departe, și-a chemat slugile și le-a dat pe mână avuția sa. Unuia i-a dat cinci talanți, altuia doi, iar altuia unul, fiecăruia după puterea lui, și a plecat. Îndată mergând, cel ce luase cinci talanți a lucrat cu ei și a câștigat alți cinci talanți. De asemenea și cel cu doi a câștigat alți doi. Iar cel ce luase un talant s-a dus, a săpat o groapă în pământ și a ascuns argintul stăpânului său. După multă vreme a venit și stăpânul acelor slugi și a făcut socoteala cu ele. Și, apropiindu-se cel care luase cinci talanți, a adus alți cinci talanți, zicând: Doamne, cinci talanți mi-ai dat, iată alți cinci talanți am câștigat cu ei. Zis-a lui stăpânul: Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău. Apropiindu-se și cel cu doi talanți, a zis: Doamne, doi talanți mi-ai dat, iată alți doi talanți am câștigat cu ei. Zis-a lui stăpânul: Bine, slugă bună și credincioasă, peste puține ai fost credincioasă, peste multe te voi pune; intră întru bucuria domnului tău. Apropiindu-se apoi și cel care primise un talant, a zis: Doamne, te-am știut că ești om aspru, care seceri unde n-ai semănat și aduni de unde n-ai împrăștiat. Și temându-mă, m-am dus de am ascuns talantul tău în pământ; iată, ai ce este al tău. Și răspunzând, stăpânul său i-a zis: Slugă vicleană și leneșă, știaai că secer unde n-am semănat și adun de unde n-am împrăștiat? Se cuvenea deci ca tu să pui banii mei la zarafi, și eu, venind, aș fi luat ce este al meu cu dobândă. Luați deci de la el talantul și dați-l celui ce are zece talanți. Căci tot celui ce are i se va da și-i va prisosi, iar de la cel ce n-are și ce are i se va lua. Iar pe sluga netrebnică aruncați-o în întunericul cel mai din afară. Acolo va fi plângerea și scrâșnirea dinților” (Matei 25, 14-30).

trăiește poate domoli înclinațiile rele și poate întări dispozițiile pozitive. În acest sens, omul se poate înălța prin voință liberă până la Modelul său suprem, Domnul nostru Iisus Hristos. „Înclinarea moștenită, a omului, spre bine, înclinarea creștinului către Dumnezeu, înseamnă, în orice caz, o dispoziție cu caracter pozitiv care poate fi dezvoltată. Ea este o potență cu posibilități optime de actualizare, deci o premiză reală pentru dezvoltarea ulterioară în direcție morală”.¹³⁸

A educa din punct de vedere creștin înseamnă a pune accent pe suflet, a crește pe om în evlavie, urmând exemplul lui Hristos și al sfinților¹³⁹, având ca scop dobândirea mântuirii. „Educația este o artă; ea este arta cea mai bună și cea mai nobilă. Artă mai mare ca educația nu există, deoarece toate celelalte arte au în vedere un folos în lumea de aici, pe când educația se săvârșește în vederea celei viitoare”.¹⁴⁰

Educația religioasă are la bază un ansamblu de mecanisme și demersuri de natură culturală și socială care asigură formarea unor reprezentări privind poziția omului în comunitate și în Univers. Ea oferă răspunsuri la anumite întrebări care i-au preocupat pe oameni de-a lungul timpului. De asemenea, oferă un sens înalt vieții, o alternativă care se întemeiază pe iubire. Alte repere specifice educației creștine sunt: aprofundarea istoriei și culturii religioase naționale și universale; stimularea dialogului intercultural, interconfesional și interreligios; respectarea și apărarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului; promovarea toleranței și demnității; cultivarea sensibilității față de toți oamenii și față de valorile moral-civice etc.

Generația tânără din zilele noastre este profund influențată de viziunea și de ideile pe care le propune postmodernitatea, fiind astfel îndepărtată de valorile creștine autentice printr-o adevărată răsturnare a criteriilor axiologice. Numai credința în Dumnezeu îi ajută pe tineri să-și creioneze o idee clară despre ei și despre lume, depășind astfel mai ușor dificultățile din viața de zi cu zi. Criza spirituală apare și se aprofundează atunci când lumea materială este văzută și însușită într-un mod egoist. Cei

¹³⁸ Dumitru Călugăr, *op. cit.*, p. 106.

¹³⁹ „Tu, deci, fiul meu, întărește-te în harul care e în Hristos Iisus, și cele ce ai auzit de la mine cu mulți martori de față, acestea le încredințează la oameni credincioși, care vor fi destoinici să învețe și pe alții. Suferă împreună cu mine, ca un bun ostaș al lui Hristos Iisus. Niciun ostaș nu se încurcă cu treburile vieții, ca să fie pe plac celui care strânge oaste. Iar când se luptă cineva la jocuri, nu ia cununa dacă nu s-a luptat după legile jocului” (II Timotei 2, 1-5).

¹⁴⁰ D. Fecioru, *Ideile pedagogice ale Sf. Ioan Hrisostom*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1937, p. 9.

mai afectați de aceste schimbări negative din societate sunt în cea mai mare parte tinerii. Însă apropierea de Dumnezeu îi poate reageza pe adevăratul drum al vieții, deschizându-le perspective noi. „Credința religioasă se dovedește esențială în configurarea unui scop și în conturarea dorințelor, năzuințelor, gândurilor și acțiunilor oamenilor. Pentru mulți tineri care nu refuză experiența religioasă și caută să cunoască temeiurile valorilor credinței, religia și spiritualitatea se dovedesc a fi surse importante de speranță, idealuri și modele de viață care pot influența cursul dezvoltării identității lor în perioada adolescenței”.¹⁴¹

În aceste condiții, rolul educației religioase în lumea postmodernă în care trăim este de a continua să-l educe pe om în spiritul valorilor creștine, contribuind la atenuarea scepticismului și nihilismului care îl descumpănesc până la a-l lăsa fără răspunsuri concrete în fața întrebărilor vieții. „Sub o formă perversă dinamică a gratuității, sufletul sucombă, nu mai este prezent, nu mai are nicio greutate. La ce bun să mai trăiești? Viața însăși nu mai are nicio valoare. Se moare din te miri ce: din plictis, din melancolie, din dureri imaginare; se moare în chip «mistic», chiar”.¹⁴² În contrast cu toate aceste realități, educația creștină trebuie să ocupe un loc esențial în lumea contemporană, „cu condiția ca ea însăși să nu intre în jocul nihilismului: făcând din Dumnezeu un fundament, făcându-l să se servească unor scopuri particulare sau captând în ea însăși efectele gratuității. Sarcină dificilă, dar coerentă cu Evanghelia, unde servitorul trebuie să se retragă în fața celui pe care îl servește. Servitor inutil al unei gratuități care nu are nevoie de noi, dar care ne face să semnificăm din interior asupra avariției noastre, care tocmai se convertește în dar”.¹⁴³

Educația religioasă nu trebuie privită concurențial, competițional, în raport cu celelalte laturi ale educației, ci integrată într-un sistem global, aducându-și astfel contribuția la dezvoltarea personalității umane. Pedagogia actuală subliniază necesitatea formării și modelării personalității armonioase a celui educat, un aport important în atingerea acestei ținte revenindu-i educației religioase. În acest sens, este importantă tratarea de pe poziții de egalitate a tuturor laturilor educației, promovând o privire de ansamblu asupra impactului pe care îl exercită toate componentele acesteia.

¹⁴¹ Florentin-Remus Mogonea, Florentina Mogonea, „Valențe formative ale educației religioase în modelarea personalității tinerei generații postmoderne”, în: *Altarul Reîntregirii*, nr. 1, 2016, pp. 464-465.

¹⁴² Constantin Cucos, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Editura Polirom, Iași, 2009, p. 158.

¹⁴³ Paul Valadier, *L'Église en procès*, Flammarion, Paris, 1989, *apud* Florentin-Remus Mogonea, Florentina Mogonea, *op. cit.*, p. 468.

Din punct de vedere al axiologiei creștine, valorile religioase au rol integrator, de liant între diferitele elemente și structuri, cărora le imprimă pecetea eternității. „Ele integrează, unifică, constituie într-un tot solidar și coerent toate valorile cuprinse de conștiința omului. Prin valorile religioase se înalță arcul de boltă care unește valorile cele mai îndepărtate, adună și adăpostește pe cele mai variate. Un individ poate cuprinde diferite valori, pe cele mai multe din ele, dar legătura lor unificatoare va lipsi, atâta timp cât valoarea religioasă nu li se adaugă”.¹⁴⁴

Finalitatea educației religioase poate fi atinsă numai prin raportarea la Modelul Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu înomenit pentru mântuirea tuturor, creștinii având mereu în față exemplul Lui în drumul neîntrerupt spre starea de sfințenie oferită ca dar și țintă pentru toți oamenii, fii ai lui Dumnezeu și frați întru Hristos. Astfel, într-o lume caracterizată din toate punctele de vedere de diversitate, educația religioasă propune atât cunoașterea propriei identități, cât și a celor de alte credințe și convingeri, contribuind astfel la depășirea prejudecăților și a oricărei forme de discriminare.¹⁴⁵

Un element important în modelarea personalității omului îl reprezintă valorile artistico-religioase. Religia presupune, alături de alte elemente, și trăire estetică, deoarece ea apelează la suporturi estetice pentru a transmite anumite mesaje care îi sunt specifice, prin intermediul picturii, muzicii, literaturii etc. În fața artei religioase, omul trăiește sentimente de curățire sufletească, de înălțare și identificare cu învățăturile transmise cu ajutorul simbolurilor, icoanelor și picturilor.

În ultima perioadă de timp, pedagogia modernă s-a axat pe cercetarea educației exclusiv din perspectiva unei filosofii axiologice. În acest sens, reîntoarcerea la valorile autentice presupune și recunoașterea valorilor religioase care le-au influențat, dar care și-au pierdut reprezentarea inițială și au cunoscut o anumită uzură în timp. Educația de tip axiologic trebuie să țină cont de valorile religioase, deoarece fără acestea oamenii nu pot progresa în drumul neîntrerupt spre căutarea nemuririi care este doar în Dumnezeu.

Încă din cele mai vechi timpuri, idealul suprem al oricărei religii a fost acela de a oferi calea mântuirii. În religiile tradiționale, omul trebuia să fie transformat până la apariția omului nou, superior din punct de vedere spiritual, care putea să schimbe societatea în care trăia într-una mai bună.

¹⁴⁴ Tudor Vianu, *Filosofia culturii și teoria valorilor*, Editura Nemira, București, 1998, p. 117.

¹⁴⁵ „Căci toți sunteți fii ai lui Dumnezeu prin credința în Hristos Iisus. Căci, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat. Nu mai este iudeu, nici elin; nu mai este nici rob, nici liber; nu mai este parte bărbătească și parte femeiască, pentru că voi toți una sunteți în Hristos Iisus” (Galateni 3, 26-28).

Acest proiect a fost preluat în zilele noastre de noile religii seculare între care se numără și tehnologia cu noua sa dezvoltare ce are un impact major asupra tuturor sectoarelor vieții. În aceste condiții, noile media oferă ceea ce omul modern solicită, în primul rând confort, liniște și prosperitate. Felul în care oamenii răspund acestor realități capătă forma unei noi religii. „Întreaga planetă fetișizează *new media*, transformându-le în realități aproape ultime, absolute. Pentru unii dintre noi, ele devin noile religii seculare ale momentului”.¹⁴⁶ Unul dintre aceste fetișuri moderne este internetul. Și în acest caz se poate vorbi despre apariția unui nou cult religios care operează cu idei și concepte religioase. „Ele sunt însă desacralizate, apoi infuzate până la saturație cu elemente mundane specifice noilor tehnologii. Religia autentică transferă în lumea noilor tehnologii aura sacră, gustul misterului, nostalgia absolutului, referințele la cele ultime și cu adevărat importante”.¹⁴⁷

Tehnologia l-a ajutat pe omul modern să învingă timpul și spațiul, mesajul transmis din orice loc al lumii putând ajunge într-un loc îndepărtat în cel mai scurt timp posibil. Aceasta reprezintă victoria pe care omul a căutat-o dintotdeauna asupra coordonatelor temporale și spațiale, fiind, în același timp, o adevărată provocare pe care dezvoltarea actuală a tehnologiei o pune în fața umanității. În aceste condiții, interesul oamenilor pentru aceste noi forme de comunicare crește în fiecare zi. „Există avantaje extraordinare ale noilor media: comunică imediat, ești «față în față» cu celălalt. Aparent socializezi – rețineți, am spus aparent. În realitate însă, *comunicarea nu este comuniune*. Comunicarea aceasta pe care tehnologia te ajută să o faci nu creează și un liant subtil, de ordin spiritual. Nu leagă oamenii emoțional și afectiv, nu stabilește legături temeinice, profunde. În concluzie, nimic din lumea aceasta de ordin tehnic nu va înlocui relația directă, naturală, față către față, de tipul «eu-tu» (...)”.¹⁴⁸

În timp ce civilizația creștină îl pune pe om în fața lui Dumnezeu, pornind de la cele două izvoare ale Revelației divine, Sfânta Scriptură și Sfânta Tradiție, civilizația tehnică îl așază pe om în fața propriilor sentimente și a existenței imediate „În cazul celei din urmă, orice norme de comportament și acțiune izvorăsc și se fundamentează pe un așa-numit «cod

¹⁴⁶ Nicu Gavriluță, *Noile religii seculare. Corectitudinea politică, tehnologiile viitorului și transumanismul*, Editura Polirom, Iași, 2018, p. 136.

¹⁴⁷ *Ibidem*, pp. 141-142.

¹⁴⁸ Nicu Gavriluță, Nicolae Dima, „Toleranța religioasă și seducția *new media*”, în: Nicu Gavriluță, Nicolae Dima, Sorin Mihalache, *Religie și violență în Europa seculară. Dialoguri Trinitas TV*, Editura Trinitas, București, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2016, p. 11.

rațional», care privește satisfacțiile și realizările imediate”.¹⁴⁹ Creștinismul se raportează la eshatologie, în timp ce tehnica, cu întreaga ei civilizație, este orientată spre prezent sau, în cel mai fericit caz, spre un viitor imediat. În aceste condiții apare și dihotomia între Împărăția lui Dumnezeu, propovăduită de prima, și împărăția omului, promovată de cea de a doua. Aceasta din urmă are ca principal argument faptul că omul poate trăi și fără Dumnezeu, creându-și în același timp idoli făuriți și promovați de și în lumea modernă. Astfel, civilizația tehnică actuală conduce la apariția unei noi forme de religie secularistă sincretistă, care pune în prim-plan omul ce trăiește în sfera imediatului, aici și acum, fără nicio legătură cu viața în Împărăția lui Dumnezeu. „Dacă cineva se întreabă în legătură cu «mântuirea» omului noii civilizații tehnice și consecințelor acesteia, aceasta este sintetizată foarte lapidar: realizarea sau descoperirea propriului eu și experiența directă și imediată”.¹⁵⁰

În ceea ce privește tehnica s-a încetățenit ideea că, dacă este folosită în sens pozitiv, este binefăcătoare omului, în timp ce reaua ei întrebuințare îl păgubește pe acesta. Trebuie însă menționat și faptul că nu numai reaua întrebuințare a tehnicii are efecte negative asupra omului, ci și folosirea ei în exces. Împotriva excesului, creștinismul propovăduiește calea de mijloc care are în centru virtutea. Tehnologia din timpurile noastre are implicat în componența ei excesul, pericolul venind tocmai din succesul acestei tehnologii, deși succesul face parte din aspirațiile naturii umane. Aceasta se întâmplă deoarece omul direcționează tehnologia, fiind, în același timp, direcționat de ea. „Este sedus de realizările ei și devine robul lor. În numele libertății progresului științei și tehnicii își distruge propria sa libertate. Nu doar tehnologia slujește ca unealtă omului, ci și omul ca unealtă tehnologiei. Și deși vede că este dus către o situație fără ieșire, este nevoit să meargă înainte. Funcționează ca o mașină «după chipul și asemănarea» mașinilor pe care însuși le construiește”.¹⁵¹

Odată cu trecerea timpului și cu răspândirea rapidă a fenomenului globalizării, tehnologia modernă a condus la valorificarea posibilităților omului, contribuind și la schimbarea mentalității contemporane. Se ajunge

¹⁴⁹ Nicolae Achimescu, *Religie, modernitate și postmodernitate*, Editura Trinitas, București, 2013, p. 178.

¹⁵⁰ *Ibidem*, p. 180. Despre sincretismul religios vezi: Adrian Boldișor, *Importanța și actualitatea dialogului interreligios pentru lumea contemporană: istorie, perspective, soluții*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2015, pp. 9-14.

¹⁵¹ Georgios I. Mantzaridis, *Morala creștină. II. Omul și Dumnezeu. Omul și semenul. Poziționări și perspective existențiale și bioetice*, Traducere de Diacon Drd. Cornel Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 2006, pp. 439-440.

astfel la apariția unor comportamente și stări morale și sociale care favorizează un tip de viață lejeră, dar, în același timp, creează și anumite pericole pentru societate. Prin felul în care percepe și se raportează la formele actuale ale tehnologiei, omul modern se re poziționează atât față de semenii săi, cât și față de lumea înconjurătoare, dezvoltând mai ales partea egoistă a caracterului său din dorința expresă de a stăpâni tot ce-l înconjoară. „De aceea prezența ei, deși pare să ajute celor ce o au, constituie un instrument pentru asuprașirea celor cărora le lipsește și a întregii creații. Înmulțindu-se puterile posesorilor ei, se înmulțesc și posibilitățile de exploatare a celor mai slabi și a mediului înconjurător”.¹⁵²

Și în gândirea modernă, ca și în cea tradițională, se subliniază ideea că progresul tehnologic trebuie să fie legat de progresul moral, acesta din urmă fiind un ghid pentru cel dintâi. Însă, în timpurile noastre, din cauza faptului că omul acționează egocentric, progresul moral își pierde din însemnătate. „Relațiile interpersonale și sociale, precum și raportarea la mediul înconjurător, intră pe făgașul lor firesc doar prin eliminarea egocentrismului și cultivarea iubirii dezinteresate. Iubirea aceasta îl unifică pe om și înlătură dezbinările și opozițiile din cotidian. Fără ea, apariția crizei vieții devine inevitabilă”.¹⁵³

Dezvoltarea accelerată a tehnicii în societatea contemporană a dus atât la promovarea cunoașterii umane, cât și la inconsistența acesteia, ajungându-se până la apariția unei forme moderne de gnosticism. S-a creat astfel o societate utopică care are influențe decisive asupra societății reale. Prin aceste caracteristici, omul contemporan încearcă să instaureze un fel de rai pe pământ, ocupându-se mai mult de partea exterioară a acestuia, neglijând însă răul care vine din interior și îi distruge esența.

În forma actuală pe care au luat-o mass-media, se poate vorbi despre o abordare seculară a lumii, fără Dumnezeu, această caracteristică având o valoare absolută pentru perioada modernă. „Or, atunci când se înlocuiește sacrul veritabil cu un substitut suntem într-o periculoasă utopie. În al doilea rând, *absolutizarea unei valori democratice pune în pericol însăși funcționalitatea democrației*”.¹⁵⁴ Nici libertatea de exprimare și nici libertatea presei nu reprezintă valori intangibile, ca și cum s-ar substitui sacrului. Deși libertatea individuală este asigurată de structurile statului modern, nu trebuie uitat că acesta trebuie să garanteze în primul rând

¹⁵² *Ibidem*, p. 440.

¹⁵³ *Ibidem*, pp. 441-442.

¹⁵⁴ Nicu Gavriluță, *Mit, magie și manipulare politică*, Editura Institutul European, Iași, 2015, pp. 166-167.

siguranța cetățenilor și demnitatea lor. „Sunt valori care au drept efect limitarea mutuală. Politica Statului constă întotdeauna într-un compromis între ele. Libertatea presei este tot o putere; or, în democrație, nicio putere fără limite nu poate fi legitimă”.¹⁵⁵ În anumite situații, libertatea de expresie poate fi limitată nu neapărat juridic, ci mai ales prin asumarea din partea oamenilor a propriei libertăți autentice.

2.5. Concluzii parțiale

Educația este esențială în procesul de formare și transformare permanentă a personalității umane, fiind dependentă de mediul și de perioada în care se desfășoară procesul educativ. În timpurile noastre se vorbește din ce în ce mai mult de rolul pe care îl are educația prin mass-media, mijloacele de comunicare în masă fiind prezente permanent în viața omului. Astfel, educația prin mass-media a devenit parte a pedagogiei moderne. Alături de aspectele pozitive ale mijloacelor de comunicare în masă se poate vorbi și de anumite aspecte negative, semn că mass-media sunt perfectibile, depinzând și influențând în același timp societatea.

În aceste condiții, există o legătură strânsă între mass-media și cultură, observabilă mai ales în faptul că se influențează reciproc. În zilele noastre, prin răspândirea rapidă, mass-media propun ele însele valori și modele culturale. Mass-media dețin astfel un rol important atât în conturarea normelor specifice comportamentului social acceptat de societate, cât și în oferirea de modele de acțiune socială.

Prin demersul întreprins în acest capitol am încercat să subliniez strânsa legătură ce există în zilele noastre între mijloacele de comunicare în masă și educație în general. În același timp, am prezentat și legătura cu anumite aspecte ale educației, așa cum sunt educația artistică și cea religioasă. Am urmărit astfel să arăt că, așa cum este percepută cultura în zilele noastre, ea este dependentă de mass-media. Iar folclorul, ca parte integrantă a culturii naționale și a celei universale, prin care se transmit valorile tradiționale noilor generații, este dependent de mijloacele moderne de comunicare în masă.

¹⁵⁵ Tzvetan Todorov, „Charlie Hebdo: «une liberté sans bornes ne saurait être légitime»”, în: *La Croix*, 14.01.2015, apud Anca Manolescu, „Libertatea de exprimare atrasă în logica violenței?”, URL: <<http://www.contributors.ro/global-europa/libertatea-de-exprimare-atrasa-in-logica-violentei/>>, [ultima consultare: 07.02.2020].

3. ISTORIA MASS-MEDIA ORTODOXE ÎN ROMÂNIA

3.1. Mass-media și Biserica Ortodoxă Română: comunicare și comuniune

Așa cum este prezentată în anumite cazuri, religia se numără între cei cinci piloni ai societății moderne, alături de economie, politică, familie și educație.¹⁵⁶ Chiar dacă sunt instituții autonome, mijloacele de comunicare în masă au pătruns în toate aceste domenii, ca și în multe altele, contribuind la transformarea profundă și rapidă a vieților oamenilor. În aceste condiții, mass-media au ajuns să constituie surse accesibile și atractive, care propun modele pentru formele de comportament existente, astfel încât, atât copiii și tinerii, cât și adulții să copieze stiluri de conduită din ceea ce li se oferă.

Ținând cont de faptul că mass-media ocupă un loc important în lumea în care trăim, Biserica trebuie să-și promoveze valorile creștine autentice, pe care le păstrează de două milenii, folosind mijloacele moderne de comunicare în masă prezente în viața de zi de zi a oamenilor, pentru a-și îndeplini obiectivele misionar-pastorale pe care și le propune. În aceste condiții, s-a încetățenit ideea, mai mult sau mai puțin acceptată, că „pentru mulți, slujbele religioase difuzate prin intermediul mijloacelor electronice au devenit o parte semnificativă a instituției *religioase*”.¹⁵⁷

Mass-media reprezintă o sursă importantă pentru Biserică în dorința și necesitatea de a-și prezenta învățăturile de credință și tradițiile religioase unor oameni care de multe ori nu le cunosc sau le cunosc în mod eronat. Biserica se raportează permanent la contextul social, cultural, politic și economic actual, ținând cont de provocările și cerințele lumii contemporane. Aceasta este, în cele din urmă, modalitatea prin care atât Biserica, cât și lumea, se privesc și se reflectă reciproc. „Biserica, în fapt, conține în structura ei actul de comunicare, însă mijloacele moderne constituie pentru ea o noutate. Prin urmare, pentru a putea fi în continuare aproape de om, ea a ieșit din tiparele sale de comunicare și s-a adaptat ritmului impus de evoluția tehnologică”.¹⁵⁸

¹⁵⁶ Melvin L. DeFleur, Sandra Ball-Rokeach, *op. cit.*, pp. 131-132.

¹⁵⁷ *Ibidem*, p. 132.

¹⁵⁸ Adrian Mleşnițe, „Presa religioasă și mediul online. Studiu de caz – Biserica Ortodoxă Română”, în: Carmen Țăgşorean, Ilie Rad (coord.), *Tradiții ale presei religioase din România*, Editura Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, p. 479.

Pentru creștini, comunicarea devine comuniune, reprezentând o adevărată misiune în procesul de răspândire a adevărului Evangheliei până la marginile pământului.¹⁵⁹ Biserica trebuie să folosească mijloacele moderne de comunicare pentru a nu se îndepărta și înstrăina de lumea actuală, ci pentru a o transforma, așa cum s-a întâmplat și în trecutul său bimilenar. Astfel, ea își îndeplinește misiunea pastorală într-o lume mediatică de care trebuie, din ce în ce mai mult, să țină cont. Biserica insistă pe ideea că mass-media trebuie să trateze persoana umană cu demnitate, prezentând subiecte și teme care să relateze în mod obiectiv diferitele evenimente din viața omului.

În ultimul timp, prin felul în care folosește mijloacele de comunicare în masă, atât pe cele tradiționale, cât și pe cele moderne, Biserica Ortodoxă Română răspunde întrebărilor și cerințelor credincioșilor săi, ajungând la românii din țară și din întreaga lume, încercând să fie prezentă activ în societatea actuală care are nevoie atât de o informare corectă, cât și spirituală. „Biserica trebuie să continue procesul de adaptare a mesajului la mijloacele de comunicare moderne pentru a veni în întâmpinarea dorinței celor interesați să afle cât mai multe amănunte legate de spiritualitate și morală, constatându-se o creștere semnificativă a românilor preocupați de aspectul spiritual al vieții. Societatea ideală în care mass-media în general și televiziunea în special pot avea demers comun cu Biserica și valorile ei moralizatoare rămâne departe de realitate. Și asta pentru că (...) industria media se ghidează după sistemul pieței de consum și primul impuls este să consumăm mai ales ceea ce distruge spiritul”.¹⁶⁰

În acest proces complex, nu de puține ori au existat conflicte între mass-media și Biserică: pe de o parte, mass-media au considerat Biserica drept învechită și în dezacord cu timpurile actuale; pe de altă parte, Biserica a criticat superficialitatea cu care mass-media au tratat în anumite cazuri persoana umană, prezentând subiecte și teme care relatau în mod eronat evenimentele actuale sau promovau non-valori. Astfel, un motiv pentru care Biserica a arătat reticență față de anumite modalități de comunicare în masă a fost reprezentat de limbajul folosit de posturile laice, precum și de căutarea și promovarea senzaționalului în defavoarea unor realități de interes pentru comunitate. Din punct de vedere creștin, mesajul trebuie să se adreseze atât minții, cât și inimii, adică omului integral, creat de Dumnezeu

¹⁵⁹ „Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Matei 28, 19).

¹⁶⁰ Liliana Naclad, *Discursul religios în mass-media. Cazul României postdecembriste*, Editura Institutul European, Iași, 2013, p. 162.

trup și suflet.¹⁶¹ În același timp, trebuie să fie abordate teme de actualitate și de interes general, învățătura creștină fiind explicată prin folosirea unui limbajul contemporan. „Un jurnalism eficient misionar presupune cu necesitate adecvarea mesajului la publicul țintă, diferențiat prin vârstă, pregătire, apartenență la un rang social etc., deopotrivă promovarea unei maniere cât mai atractive de prezentare”.¹⁶²

O analiză a presei religioase în România este destul de dificil de întreprins chiar și în zilele noastre, din cauza lipsei studiilor de referință în care să se cerceteze în amănunt aceste realități cultural-religioase, dar și din cauza faptului că nu s-au generalizat și acceptat anumite definiții, de multe ori contradictorii, pentru termenii folosiți. Una dintre aceste confuzii se referă la înțelesurile asemănătoare sau diferite pe care le au *presa bisericească* și *presa religioasă*, fără a se ști cu precizie dacă circumscriu aceleași realități. „La prima vedere suntem tentați să punem laolaltă toate publicațiile care sunt emise de o entitate religioasă, pentru uzul diverselor publicuri – de la cele puțin educate, la zona academică. În realitate, lucrurile sunt mai complicate. Bunăoară, presa ecleziastică încorporează publicațiile clerului, dar și pe cele destinate informării publicului ignorant, de la marile titluri, la modestele gazete parohiale. Apoi, ceea ce eram tentat să asociez libertății tiparului, adică perioadei post-comuniste – mă refer aici la publicațiile parohiale – au o istorie îndelungată”.¹⁶³

Prin urmare, există mai multe nume date presei din acest domeniu – creștină, religioasă, ecleziastică, parohială – fără a se ajunge însă la o clarificare definitiv acceptată a acestor noțiuni.

Ținând cont de toate aceste caracteristici, în analiza impactului mass-media religioase asupra românilor, trebuie pornit de la realitate conform căreia România este o țară în care marea majoritate a populației este de credință creștin-ortodoxă, acest lucru având un rol esențial în formarea identității naționale.

După căderea regimului totalitar din țara noastră în anul 1989 s-a constatat o întoarcere a oamenilor spre Biserică, fapt care a condus și la o recuperare a discursului religios. Una dintre dificultățile care au apărut în acest demers se referă la procesul de adaptare a mesajului religios la nevoile

¹⁶¹ „Atunci, luând Domnul Dumnezeu țărână din pământ, a făcut pe om și a suflat în fața lui suflare de viață și s-a făcut omul ființă vie” (Facere 2, 7).

¹⁶² Simona Fer, „Discurs și mesaj religios în presa scrisă românească după 1989”, în: Ioan Laza, Florin Ardelean (coord.), *Mass-media în post-comunism: moștenire, evoluție, tendințe*, Editura Tritonic, București, 2017, p. 434.

¹⁶³ Marian Petcu, „O cronologie a presei creștine din România”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *op. cit.*, p. 695.

actuale, păstrându-și, în același timp, nealterată valoarea autentică. „Un discurs religios care să își atingă scopul (transformarea și evoluția spirituală a lumii materiale) trebuie să țină cont de limitele conferite de acea comunicare în absența comuniunii, comuniune ce semnifică mai mult decât empatia și rezonanța cu faptul cotidian, fiind ancorarea la viața și experiența Tainelor ce le-a lăsat Mântuitorul lumii acesteia prin discursul Său pentru a fi mereu actualizată viața Sa și reînnoită creația Sa”.¹⁶⁴

În aceste condiții, discursul religios trebuie să fie comunicat prin mass-media moderne fără a-și pierde caracterul de factor comunicant. Numai în această situație se îmbină discursul exterior cu cel interior într-o relație de reciprocitate. „Ca discurs religios interior, omul se adresează lui Dumnezeu la modul personal, iar continuarea dialogului între cei doi este o chestiune de rațiune, voință și simțire, trăsături umane prin care chipul lui Dumnezeu este prezent în noi”.¹⁶⁵

3.2. Presa religioasă ortodoxă înainte de Primul Război Mondial

Începând cu secolul al XI-lea, pe teritoriul țării noastre scrierea s-a realizat pe pergament și hârtie, aceste materiale fiind importate în principal din Cehia, Austria și Polonia. Deși în secolele următoare manuscrisele s-au înmulțit, este greu de stabilit cu precizie numărul celor slavo-române care au apărut la noi, răspândindu-se apoi în mai multe teritorii de pe continent. „După ultimele evaluări, numărul manuscriselor slave existente azi în țară s-ar ridica la 2000 (în Biblioteca Academiei Române sunt aproape 800). Sute de alte manuscrise slavone scrise la noi sunt răspândite în marile biblioteci și muzee din Moscova, Petersburg, Sofia, Muntele Athos și chiar în Apusul Europei (Viena, München, Oxford etc.). În Biblioteca Națională «Chiril și Metodie» din Sofia, cea mai mare parte a manuscriselor slavone de redacție medio-bulgară provin din țările românești. În decursul veacurilor, numeroase manuscrise slavo-române au dispărut din cauza diferitelor calamități care s-au abătut asupra mănăstirilor noastre (incendii, jefuiri, năvăliri de oști străine), prin însușirea lor de către călugării străini aflați în mănăstirile noastre, prin așezarea de manuscrise pe pieptul ierarhilor la îngropare etc.”.¹⁶⁶

¹⁶⁴ Liliana Naclad, *op. cit.*, p. 15.

¹⁶⁵ *Ibidem*, p. 16. „Și a făcut Dumnezeu pe om după chipul Său; după chipul lui Dumnezeu l-a făcut; a făcut bărbat și femeie” (Facere 1, 27).

¹⁶⁶ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Editura Trinitas, Iași, 2004, p. 365.

Manuscrisele slave care se găsesc în bibliotecile de la noi sunt fie de proveniență internă, scrise pe teritoriul țării noastre, fie sunt externe, scrise și aduse din țările slave vecine, Bulgaria, Serbia, Rusia, Ucraina, Polonia, sau chiar de la Muntele Athos și din Constantinopol.

Prima moară de hârtie din România a fost înființată în anul 1545, lângă Brașov, de meșterii germani și polonezi, prin grija lui Ioan Benkner și Ioan Fuchs. Hârtia produsă aici s-a folosit apoi la manuscrisele scrise în limbile slavonă și latină pe întreaga perioadă a secolului al XVI-lea. De fapt, în această perioadă, în cele trei provincii românești, Transilvania, Moldova și Țara Românească, limba latină a continuat să fie folosită în actele publice și în cele particulare, fiind chiar una dintre disciplinele de studiu în școlile de pe lângă anumite mănăstiri.

Primele tipărituri religioase din Țările Române sunt reprezentate de cărțile de cult bisericești tipărite în sec. al XVI-lea de ieromonahul Macarie¹⁶⁷, de Dimitrie Liubavici¹⁶⁸, de Filip Moldoveanul¹⁶⁹ și de diaconul

¹⁶⁷ Ieromonahul Macarie, originar din Muntenegru, a tipărit în Țara Românească trei cărți: *Liturghierul* (1508), *Octoiul* (1510) și *Tetraevanghelul* (1512). „Înființarea tipografiei în Țara Românească – a treia în care s-au imprimat cărți slave ortodoxe – nu era întâmplătoare. Radu cel Mare, cunoscut prin acțiunile sale de reorganizare bisericească și prin ctitoriile sale, avea nevoie de o tipografie de cărți în limba slavonă pentru bisericile din țara sa, dar și pentru celelalte Biserici Ortodoxe care foloseau această limbă în cult (Moldova, Transilvania, țările slave sud-dunărene aflate sub dominație otomană). De altfel, aici era și un mediu prielnic pentru desfășurarea unei activități tipografice, datorită faptului că țările române erau singurele din sud-estul Europei peste care nu se întinsese stăpânirea otomană” (*Ibidem*, p. 466).

¹⁶⁸ Meșterul tipograf sârb Dimitrie Liubavici, ajutat de alți tipografi, a tipărit mai multe cărți: *Molitvelnic* (1545), *Praxiu (Apostol)*, 1547), *Minei* și *Tetraevanghel* (1546-1551). „Cărțile imprimate de Dimitrie Liubavici au cunoscut o largă circulație nu numai în țările noastre (un exemplar din *Apostol* s-a descoperit în fosta mănăstire din Sibiel, jud. Sibiu), ci și la popoarele slave sud-dunărene. Stau mărturie numeroasele exemplare aflate în bibliotecile noastre, precum și în cele din Athos, Moscova, Petersburg, Belgrad și Sofia. Deci tipografia condusă de Dimitrie Liubavici a continuat programul de înzestrare a Bisericii românești cu cărțile necesare pentru săvârșirea slujbelor, venind însă și în sprijinul Bisericii de limbă slavă aflate sub dominație otomană” (*Ibidem*, p. 471).

¹⁶⁹ Filip Moldoveanul a fost identificat de Nicolae Iorga cu Philippus Pictor (sau Maler), menționat de peste 50 de ori în actele magistratului din Sibiu, între anii 1521-1554. Filip Moldoveanul a tipărit la Sibiu, în secția româno-slavă a tipografiei lui Lukas Trapoldner, trei cărți: *Catehism românesc* (1544), *Tetraevanghelul slavon* (1546), *Tetraevanghelul slavo-român* (1551-1553, prima tipăritură în limba română cunoscută până astăzi). „Filip Moldoveanul a fost un om de înaltă cultură pentru timpul său, cunoscător al limbilor latină, germană și slavonă, folosit de magistratul sibian pentru corespondența cu țările românești extracarpatice și în diverse misiuni diplomatice. *El a fost primul tipograf și gravor de neam român* și cel care a pus bazele primei tipografii românești, care funcționa în paralel cu cea

Coresi¹⁷⁰. Această perioadă este productivă mai ales prin tipărirea diaconului Coresi, care, prin munca sa, rămâne unul dintre cei mai importanți tipografi din cultura noastră, două fiind coordonatele activității sale editorial-tipografice: a pus bazele procesului de introducere a limbii române în slujbele bisericești și, prin aceasta, a contribuit la crearea limbii naționale unitare. „Prin toate strădaniile sale, Coresi se prezintă ca un adevărat deschizător de epocă în istoria culturii românești”.¹⁷¹

După perioada de început a tipăririlor în Țările Române, s-au înmulțit aparițiile tipografice de tipul foilor, gazetelor și revistelor, activitate culturală care s-a datorat faptului că acestea erau mai ieftine decât manuscrisele. Primele tipărirea de acest fel la noi au fost *Calendarul dintâi* (1731), *Albina românească* (1829), *Curierul românesc* (1829) și *Gazeta de Transilvania* (1838). Anii 1837-1838 au reprezentat începutul presei periodice ardelenice la Brașov, acțiune susținută de burghezia românească din aceste ținuturi care a înțeles importanța demersurilor tipografice de acest fel. Acestei burghezii i s-au alăturat și alte categorii sociale, ajutând la apariția primei gazete românești, *Foaia duminicii*, sub conducerea lui Ion Barac, la 2 ianuarie 1837.¹⁷² Trebuie însă amintit faptul că, în context european, presa

slavonă de la Târgoviște, condusă de Dimitrie Liubavici. În același timp, a fost un mare artist și priceput tipograf, care a lăsat primele gravuri în cărțile noastre bisericești, dar și primele cărți românești: *Catehismul* din 1544 și *Tetraevanghelul slavo-român* din 1551-1553. Cu Filip Moldoveanu încep deci tipărirea în limba română, care vor continua apoi, într-un ritm tot mai susținut, în a doua jumătate a secolului al XVI-lea” (*Ibidem*, p. 477).

¹⁷⁰ Originar din Târgoviște, diaconul Coresi a învățat meșteșugul tiparului în atelierul lui Dimitrie Liubavici. Tipărirea diaconului Coresi sunt numeroase: *Octoiul* slavon (1556-1557), *Triod-Penticostar* (1557-1558), *Tetraevanghelul* (1560-1561, prima carte românească), *Trataevanghelul* slavon (1562), *Apostolul* (*Praxiu*, 1566, în românește), *Întrebarea creștinească* (1561), *Pravila Sfinților Părinți* (1561), *Tâlcul Evangheliilor* (1567), *Molitvelnic* (1567, de fapt era o *Carte de cântece și slujbe calvine*), *Sbornul* (*Minei* de praznice, 1569), *Psaltirea* (1570, în românește), *Liturghierul* (1570, în românește), *Octoiul mare* (1574-1575), *Psaltirea* (1573, 1576 și 1577), *Psaltire slavo-română* (1577), *Triodul* (1578), *Liturghierul* (1578), *Tetraevanghelul* (1579, 1583), *Evanghelia cu învățătură* (*Cazania a doua*, 1580-1581, ultima și cea mai importantă dintre cărțile publicate de diaconul Coresi), *Sbornic* slavon (1583). „Trebuie să notăm că numărul tipărirea coresiene nu este stabilit definitiv; în orice caz, sunt peste 25, ceea ce reprezintă mai mult de jumătate din întreaga producție de carte – în limbile slavonă și română – din secolul al XVI-lea (peste 11.000 de pagini). Au fost semnalate și câteva fragmente din tipărirea presupuse ca aparținând tot lui Coresi” (*Ibidem*, p. 483).

¹⁷¹ *Ibidem*, p. 486.

¹⁷² Ioan Chirilă, „Presa religioasă din Transilvania sec. XIX-XX (relatarea Marii Uniri – cu accent major pe *Telegraful român*)”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *op. cit.*, p. 50.

din România este cu mult în urmă, prima gazetă din lume, *Nieuwe Tijdinghe* (*Noutățile din Anvers*), fiind tipărită în anul 1605.

Sub influența acestor tipărituri a apărut la Buzău primul periodic religios, *Vestitorul bisericesc* (*Gazetă religioasă și morală*, 7 ianuarie 1839), editat de ierodiaconul Dionisie Romano, profesor național, și de Gavriil Munteanu, profesor la Seminarul din Buzău. „Meritul ei este acela că stă la baza presei noastre bisericești”.¹⁷³ Între periodicele ortodoxe care au fost tipărite în această perioadă de început se numără: *Echo eclesiastic* (București, 1850-1853), *Predicatorul* (București, 1857-1859), *Telegraful român* (Sibiu, din anul 1853), *Lumina* (Arad, 1872-1875), *Biserica și Școala* (Arad, începând cu anul 1877), *Foaia Diecezană* (Caransebeș, din 1886), *Biserica Ortodoxă Română* (București, din anul 1874), *Libertatea* (Orăștie, 1902-1933), *Revista Teologică* (Sibiu, începând cu anul 1907), *Revista Preoților* (Timișoara, 1910-1918) etc.¹⁷⁴

3.3. Presa religioasă ortodoxă în perioada interbelică

În perioada interbelică se poate observa o renaștere a sentimentului religios pe teritoriul țării noastre. În aceste condiții, o cunoaștere exactă a realităților din Biserica Ortodoxă Română între cele două Războaie Mondiale nu trebuie să ocolească publicațiile bisericești și laice în care au fost abordate teme religioase. În această perioadă, presa religioasă deținea un număr mare de titluri (între 30 și 35 de săptămânale și cotidiene apăreau în anul 1938).¹⁷⁵ Este însă greu de descris ceea ce se înțelegea prin *presă religioasă*, acest lucru referindu-se atât la publicațiile oficiale, cât și la cele laice care tratau subiecte religioase, între publicațiile interbelice numărându-se reviste, ziare și foi parohiale. „În afara presei oficiale a Bisericii Ortodoxe, principalele cotidiene ale vremii conțin adesea o rubrică «religioasă» (cel mai adesea în ediția de duminică), la care se adaugă

¹⁷³ Mircea Păcurariu, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Editura Trinitas, Iași, 2008, p. 49.

¹⁷⁴ Silviu-Constantin Nedelcu, *Cenzurarea presei ortodoxe în comunism*, Editura Eikon, București, 2019, pp. 106-107. Alături de aceste apariții ortodoxe nu trebuie uitat faptul că în această perioadă au fost publicate și reviste ale celorlalte confesiuni creștine de la noi, un exemplu fiind revista greco-catolică *Amvonul* (Vezi: Ilie Rad, „O revistă religioasă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, editată de preotul greco-catolic Iustin Popfiu (1841-1882): Amvonul. Foaie bisericească pentru elaborate din sfera elocinței sacre (1868; 1871; 1881)”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *op. cit.*, pp. 276-302).

¹⁷⁵ Mirel Bănică, *Biserica Ortodoxă Română, stat și societate în anii '30*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 47.

publicațiile satelit ale Gărzii de Fier, acolo unde articolele cu tentă religioasă sunt foarte numeroase. Cel mai adesea, aceste forme de expresie «alternative» (ghilimelele se impun!) din spațiul public ortodox abordează în mod frecvent subiecte de morală ortodoxă, dar și cele referitoare la activitățile sociale ale Bisericii, la politica externă a acesteia, analize ale situației religioase a diverse categorii sociale, relațiile doctrinare între partide și Biserică etc. Armătura jurnalului religios din acea vreme era formată din trei articole: un articol principal, de cap de pagină, care expunea o problemă de doctrină bisericească sau o chestiune cu caracter general. Editorialul consacrat subiectului zilei, imprimat sub formă de coloană, plus un articol plasat în josul primei pagini, se continua adesea în coloană pe cea de a doua pagină. Editorialul era scris în cele mai multe cazuri de un colaborator având un nume cunoscut în mediul bisericesc, academic sau politic”¹⁷⁶

Între numeroasele reviste, ziare și foi parohiale ortodoxe care au apărut în perioada interbelică în spațiul românesc, pe o durată mai lungă sau mai scurtă de timp, fiind editate atât înainte, cât și după Primul Război Mondial, se numără¹⁷⁷: *Calendarul (Îndrumătorul bisericesc)*, fondat de Andrei Șaguna la Sibiu în anul 1852 (până în 1922 a avut titlul *Calendar pe anul de la Hristos*; între 1923-1949, *Calendarul bunului creștin*; între 1951-1952, *Almanahul creștin-ortodox*, iar din 1953 până azi, *Îndrumătorul bisericesc*); *Telegraful român*, periodic bisericesc fondat de Andrei Șaguna la Sibiu în anul 1853 (inițial *Gazetă politică, industrială, comercială și literară*, apoi *Foaie bisericească editată de Arhiepiscopia Sibiului*, cu apariție neîntreruptă din 3 ianuarie 1853; este cel mai vechi periodic din țară care are continuitate); *Calendariu pe anul comun de la Christos*, a apărut la Sibiu în anul 1860 (din 1919, *Calendar pe anul comun de la Christos*; din 1923 devine *Calendarul bunului creștin pe anul comun de la Hristos*; din 1949 poartă numele *Calendarul bunului creștin. Almanah pe anul comun de la Hristos 1949*); *Biserica Ortodoxă Română. Jurnal periodic eclesiastic*, a apărut pentru prima dată la București în anul 1874 (Buletin oficial al Patriarhiei Române, își încetează apariția, din lipsă de fonduri, reapărând cu seria a II-a în octombrie 1880; între ianuarie 1884 - octombrie 1921 a avut subtitlul *Revistă periodică ecleziastică*; în 1916 își încetează apariția din cauza Primului Război Mondial; reappare cu seria a III-a în octombrie 1921, având subtitlul *Revistă a Sfântului Sinod*; în 1945 redacția și administrația revistei sunt preluate de Institutul Biblic; în 1948 devine *Buletinul oficial al*

¹⁷⁶ *Ibidem*, p. 48.

¹⁷⁷ Marian Petcu, *op. cit.*, pp. 695-749.

Sfântului Sinod; din 1953 devine *Buletinul oficial al Patriarhiei Române*); *Biserica și școala. Foaie bisericească, scolastică, literară și economică*, a apărut săptămânal la Arad începând cu anul 1877 (din 1918 a avut subtitlul *Revistă bisericească, literară și economică*, iar din 1927, *Revistă bisericească-culturală*); își întrerupe activitatea la 27 iunie 1948, conform dispozițiilor organelor de Stat, după 71 de ani de apariție neîntreruptă; reapare după 44 de ani de întrerupere, în februarie 1992, cu titlul inițial); *Candela*, revistă a Facultății de Teologie din Cernăuți, a apărut pentru prima dată la Cernăuți în anul 1882 (și-a încetat apariția din 1914 până în 1923, când a reapărut până în 1946); *Calendarul Românului. Anuar literar-bisericesc*, a apărut la Caransebeș în anul 1888, apoi cu perioade de întrerupere între 1888-1890, 1892-1905, 1907-1915, 1918-1919, 1921-1936 și 1947-1949 (își reia apariția între 1995-1996 și 2006-2008); *Viitorul. Revistă bisericească și didactică*, editată la Iași între anii 1898-1916, apoi din decembrie 1930 până la sfârșitul anului 1942; *Păstorul. Organ al Societății Frăția, al clerului din județul Argeș*, a apărut lunar la Pitești începând cu anul 1904; *Revista teologică. Organ pentru știința și viața bisericească*, a apărut la Sibiu începând cu anul 1907 (și-a întrerupt apariția în vara lui 1916, din cauza Primului Război Mondial; și-a reluat-o în 1921, în timp ce, la sfârșitul anului 1947 autoritățile comuniste i-au oprit apariția, iar în toamna lui 1956 a reapărut cu subtitlul *Mitropolia Ardealului*; de la începutul anului 1991 apare sub numele *Revista teologică*); *Noua revistă bisericească*, a apărut lunar la București în perioada 1919-1924; *Calendarul ortodox*, a apărut la Chișinău în perioada 1921-1929; *Credința. Revistă de cultură religioasă și națională pe interesul tuturor*, a apărut la Cernăuți cu întreruperi între anii 1921-1947; *Lumina satelor. Foaie duhovnicească pentru popor*, organ de presă oficial al Oastei Domnului, a apărut la Sibiu între anii 1922-1948 (până în 1935 a apărut cu suplimentul *Tineretul Oastei Domnului*, iar din 1936 foaia a fost preluată de Mitropolia Ardealului); *Renașterea*, revistă a societății omonime a preoților din județul Vâlcea, a apărut lunar la Râmnicu Vâlcea în perioada 1922-1949 (din ianuarie 1940 devine revista oficială a Mitropoliei Olteniei; își încetează apariția odată cu desființarea societății al cărei nume îl purta; după 1990 a apărut trimestrial ca revistă de spiritualitate creștină a Eparhiei Râmnicului); *Glasul Monahilor*, organ al nevoilor monahismului și monahilor pentru susținerea intereselor morale, culturale, ale monahismului ortodox român, a apărut la București în perioada 1923-1938 (reluat din septembrie 1940 până în 1945); *Mitropolia Moldovei. Revistă de gândire și spiritualitate creștină*, buletin oficial al Mitropoliei Moldovei, își începe apariția în anul 1925 la Iași; *Buletinul Episcopiei Buzăului*, a apărut bilunar, uneori lunar, începând cu

anul 1926 până în 1950; *Misionarul*, revistă bisericească, sub conducerea Secției culturale a consiliului Eparhial Chișinău, a apărut din anul 1929 până în octombrie 1944; *Oastea Domnului*, supliment al foii *Lumina satelor*, cu apariție între 1929-1934; *Raze de lumină*, revista studenților în teologie din București, a fost editată între anii 1929-1938; *Studii teologice*, periodic editat de Facultatea de Teologie din București, între anii 1929-1940 (în perioada 1949-2004 a devenit revista Institutelor Teologice/Facultăților de Teologie din Patriarhia Română; din anul 2005 apare sub patronajul Facultăților de Teologie din Patriarhia Română; în prezent, apare trimestrial); *Bobi de mărgean. Foaie literar-religioasă*, a apărut la Râmnicu Vâlcea în anul 1933, având trei ediții; *Creștinul ortodox. Foaie religioasă pentru popor*, a fost editat la Râmnicu Vâlcea în perioadele 1933-1936 și 1938-1939; *Cuvântul preoțesc. Organ profesional*, a apărut lunar la Rădăuți în perioada 1934-1939; *Duh și viață. Organ lunar al Asociației Licențiaților în Teologie*, a apărut la București începând cu anul 1935; *Basarabia creștină. Organ de luptă pentru Frontul Românesc*, săptămânal ce a apărut la Chișinău începând cu anul 1935; *Isus Biruitorul. Foaie duhovnicească pentru popor*, publicație a mișcării Oastea Domnului, a apărut la Sibiu din 1935 până în 1937 și din 1990 până în prezent (continuă publicația *Lumina satelor*, periodic oficial al Oastei Domnului din perioada 1922-1937); *Inima lui Isus. Revistă religioasă pentru popor*, a apărut la Aiud în perioada 1936-1937; *Predania. Revistă de critică teologică*, bilunară, a apărut la București din 15 februarie până la 15 noiembrie 1937; *Glasul Bisericii*, editat între anii 1942-1945 cu subtitlul *Foaie de zidire sufletească pentru popor* (din 1948 apare lunar cu titlul *Revista secției culturale a Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor/Revista oficială a Sf. Arhiepiscopii a Bucureștilor*; în perioada 1986-1993 au apărut șase numere pe an, iar din 1994 s-a revenit la o apariție anuală); *Transnistria creștină. Revista Misiunii Ortodoxe Române în Transnistria*, a apărut trimestrial la Tiraspol începând cu anul 1942; *Biserica basarabeană*, organ al Eparhiei Hotinului (revistă lunară, a fost editată la Bălți între 1942-1944); *Revista de istorie bisericească*, a apărut trimestrial la Craiova în anul 1943; *Altarul Banatului, revistă de știință teologică*, editată în perioada 1944-1948 la Caransebeș ș.a.m.d.

3.4. Presa religioasă ortodoxă în perioada comunistă

În relația cu Statul ateu comunist, Biserica Ortodoxă Română a supraviețuit opunându-se moderat sistemului totalitarist, așa cum a procedat în întreaga sa istorie. De altfel, Biserica Ortodoxă nu s-a confundat niciodată cu vreo ideologie sau cu vreo putere politică, chiar dacă acestea nu i-au

rămas indiferente. Principala sa preocupare a fost grija permanentă manifestată în vederea dobândirii de către credincioși a Împărăției cerurilor, indiferent de regimul politic existent într-o anumită perioadă de timp. Rezistența Bisericii Ortodoxe Române între anii 1945-1989 nu trebuie căutată în acțiuni de împotrăvire la adresa structurilor și organizării statale sau în oameni care au criticat regimul manifestând o atitudine radicală. Deși nici aceste forme de a se opune nu au lipsit, „trebuie remarcată îndeosebi acea capacitate extraordinară de «a dribla» Statul și concepția sa materialistă, Biserica dovedind, prin ierarhii săi, a fi cu adevărat vizionară”.¹⁷⁸

În aceste condiții, Biserica Ortodoxă Română a reușit să reziste datorită celor care au suferit pentru credință în închisorile comuniste, prin slujbele săvârșite chiar și cu puțini credincioși participanți și cu ajutorul tipăriturilor cu caracter religios care circulau în țară și în străinătate mai mult clandestin. „Dacă Biserica a avut posibilitatea de a oficia serviciile religioase și libertatea uneori satisfăcătoare, alteori limitată, de a publica cărți de cult și de învățătură creștină, manuale și reviste teologice, acesta este meritul lăudabil al ierarhilor care au știut să nu compromită credința, ci, cu diplomatie, tact și înțelepciune, au asigurat continuitatea cultului și a vieții bisericești. Au reușit să facă aceasta întocmind un cadru legal bisericesc cu principii și norme favorabile Bisericii, dar fără să intre în contradicție cu legile statului”.¹⁷⁹

Organizarea Bisericii Ortodoxe Române nu s-a abătut de la canoanele bisericești fixate și respectate încă din primele veacuri, acestea fiind adaptate la condițiile concrete ale timpului în care Biserica își desfășura misiunea sa.

În perioada comunistă, mass-media (presa scrisă, radioul, televiziunea) au trebuit să se plaseze în opoziție față de religie. În această situație, indicațiile venite de la centru vizau politica editorială, cu referire la nevoia de adaptare la obiectivele propagandei ateiste. Acest lucru s-a evidențiat prin agresivitatea cu care era coordonată și prin controlul ideologic pe care partidul îl exercita asupra presei. Rolul de a informa, pe care trebuia să îl aibă presa, a fost astfel înlocuit de propaganda dusă adesea la cele mai înalte cote. În această perioadă, presa a fost obligată să devină vârful ideologiei comuniste. „Șubrezenia propagandei ateiste este probată nu numai de lipsa ei de credibilitate, ci și de «atașamentul mimetic», de aderența scăzută a intelectualității, a populației în general, la programul de

¹⁷⁸ Liliana Naclad, *op. cit.*, p. 26.

¹⁷⁹ *Ibidem*, pp. 23-24.

educație ateistă, semn că discreditarea religiei și încercările de anihilare a practicilor de transmitere a credinței nu erau defel lesnicioase, iar propaganda nici pe departe vectorul cel mai eficient de acțiune”.¹⁸⁰

Deși Statul comunist a încercat în repetate rânduri, prin intermediul presei, pe care o controla în totalitate, să înlocuiască adevărata realitate cu una falsă, contrafăcută, acest demers nu și-a atins scopul. „Cu tot arsenalul ei, propaganda ateistă n-a avut efectul scontat, «predica» sa fiind puțin credibilă atât sub aspectul pathosului (apelul la emoții), cât și al logosului (recursul la argumente raționale), fără a neglija nici ethosul (notorietatea și calitățile propagandistului). Discursul simplificator, steril, de combatere a religiei, de destructurare a unor convingeri, mentalități și solidarități sociale, coagulate în timp în jurul unui set de valori autentice, proprii moralei creștine, nu făcea altceva decât să respire mai puternic credința ca mod de trăire vie, de a fi. În tot acest demers de spălare a conștiințelor și remodelare a gândirii, presa a fost deturnată de la rolul ei major, amplificându-i-se, în mod păgubos, funcția propagandistică”.¹⁸¹

Biserica Ortodoxă Română a răspuns nevoilor spirituale și culturale ale credincioșilor săi prin publicațiile care au văzut lumina tiparului atât la Tipografia Institutului Biblic din București (pentru întreaga Patriarhie Română), cât și la alte tipografii din țară: la Mănăstirea Neamț (pentru Mitropolia Moldovei și Sucevei), la Sibiu (pentru Mitropolia Ardealului), la Râmnicu Vâlcea (pentru Mitropolia Olteniei) și la Timișoara (pentru Mitropolia Banatului). În aceste locații au fost publicate cărți de slujbă, manuale pentru Institutele și Seminariile Teologice, *Apostolatul Social* în 12 volume, semnat de Patriarhul Justinian Marina, *Biblia* în 2 ediții (1968 și 1975), culegeri de predici, volume semnate de ierarhi și profesori de teologie, diferite reviste teologice etc.¹⁸² Între aceste apariții editoriale, majoritatea articolelor și studiilor publicate în revistele ortodoxe „rămân de neegalat până astăzi în teologia academică ortodoxă românească prin calitatea conținutului acestora întrucât au reușit să înșele, uneori, vigilența dublei cenzuri comuniste la care aceste publicații au fost supuse”.¹⁸³

La începutul perioadei comuniste (1945-1947), într-o notă semnată de Secretarul General al Departamentului Cultelor se menționează faptul că în România apăreau 108 publicații periodice religioase, dintre care 60

¹⁸⁰ Ioan Laza, „Elementul religios – un «corp străin» în sита cenzurii comuniste”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *op. cit.*, p. 520.

¹⁸¹ *Ibidem*, pp. 531-532.

¹⁸² Silviu-Constantin Nedelcu, *op. cit.*, p. 104.

¹⁸³ *Ibidem*, p. 231.

aparțineau cultului ortodox, 19 cultului romano-catolic și 29 celorlalte culte.¹⁸⁴ În acest timp, au fost editate de Biserica Ortodoxă Română următoarele periodice: *Altarul Banatului* (Caransebeș, 1945-1947), *Anuarul Academiei Teologice Ortodoxe Române „Andreiana” din Sibiu* (1945-1947), *Anuarul Școlii Ortodoxe Române de Cântăreți bisericești „Dimitrie Cunțan” din Sibiu* (1927-1937-1947), *Biserica Ortodoxă Română* (București, 1945-1947), *Buletinul Eparhiei Argeșului* (1945), *Calendarul creștinului* (Mitropolia Olteniei, 1944-1945), *Candela* (Facultatea de Teologie din Suceava, 1945-1947), *Duh și Adevăr* (Timișoara, 1945-1947), *Glasul Bisericii* (București, 1945-1947), *Mitropolia Moldovei* (Iași, 1945-1947), *Oastea Domnului* (Sibiu, 1945), *Păstorul Ortodox* (Argeș, 1945-1947), *Renașterea* (Cluj, 1945-1947), *Renașterea* (Craiova, 1945-1946), *Revista Teologică* (Sibiu, 1945-1947), *Telegraful Român* (Sibiu, 1945-1947), *Tomis* (Constanța, 1945-1947), *Viața creștină* (Cluj, 1946-1947).

Între anii 1948-1989, Biserica Ortodoxă Română a editat mai multe periodice, pe o perioadă mai lungă sau mai scurtă de timp: *Almanahul creștin ortodox* (Episcopia Ortodoxă Română Oradea, 1954-1960), *Almanahul creștin ortodox* (Mitropolia Ardealului, 1951-1953), *Anuarul Academiei Teologice Ortodoxe Române „Andreiana” din Sibiu* (1948-1949), *Biserica Ortodoxă Română* (1948-1989), *Calendarul creștinului Ortodox* (București, 1950), *Duh și Adevăr* (1948), *Glasul Bisericii* (1948-1989), *Îndrumător bisericesc* (Arhiepiscopia Vadului, Clujului și Feleacului, 1978-1984), *Îndrumător bisericesc* (Mitropolia Ardealului, 1954-1984), *Îndrumător bisericesc* (Mitropolia Banatului, 1980-1983), *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic* (Arhiepiscopia Tomisului și Dunării de Jos, 1985-1989), *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic* (Arhiepiscopia Vadului, Clujului și Feleacului, 1985-1989), *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic* (Episcopia Aradului, 1984-1989), *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic* (Episcopia de Alba Iulia, 1985-1989), *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic* (Episcopia Ortodoxă Română Oradea, 1984-1989), *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic* (Episcopia Râmnicului și Argeșului, 1984-1989), *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic* (Episcopia Romanului și Hușilor, 1985-1989), *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic* (Mitropolia Ardealului, 1985-1989), *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic* (Mitropolia Banatului, 1984-1989), *Îndrumător bisericesc misionar și patriotic* (Mitropolia Moldovei și Sucevei, 1985-1989), *Îndrumător pastoral* (Arhiepiscopia Bucureștilor, 1981), *Îndrumător pastoral* (Episcopia de Alba Iulia, 1977-1984),

¹⁸⁴ *Ibidem*, p. 108.

Îndrumătorul pastoral al Bisericii Ortodoxe Române (Arhiepiscopia Bucureștilor, 1951), *Îndrumător pastoral, misionar și patriotic* (Arhiepiscopia Bucureștilor, 1985-1989), *Îndrumător tipiconal* (Episcopia Aradului, 1952), *Mitropolia Ardealului* (1956-1989), *Mitropolia Banatului* (1951-1989), *Mitropolia Moldovei* (1948-1950), *Mitropolia Moldovei și Sucevei* (1951-1989), *Mitropolia Olteniei* (1949-1989), *Ortodoxia* (1949-1989), *Romanian Orthodox Church News* (Buletinul de știri editat de Sectorul de Relații Externe al Patriarhiei Române, apărea bilingv, în limbile engleză și franceză, în perioada 1971-1989), *Studii Teologice* (1949-1989), *Telegraful Român* (1948-1989).

Periodice cu caracter religios au apărut și în diaspora românească, reușind astfel să scape de cenzura comunistă. „Presa românească din exil reprezintă, la fel ca și literatura, o componentă de neignorat a culturii române. Studiile despre acest interesant fenomen mediatic sunt abia la început, din motive lesne de înțeles”.¹⁸⁵ Între aceste periodice apărute în diaspora românească de pe toate continentele se numără: în Austria, la Viena: *Almanah și Luceafăr Nou*; în Anglia, la Londra: *Almanah, Altarul, Buletin*; la Birmingham: *Buletin*; în Australia și Noua Zeelandă: *Altarul Străbun*; în RFG, la Baden-Baden: *Almanah*; la München: *Renașterea*; la Offenbach: *Învierea*; la Salzgitter: *Păstorul cel Bun*; la Hamburg: *Nădejdea*; în Elveția, la Geneva: *Viața creștină*; în Belgia, la Bruxelles: *Strana Românească*; în Suedia, la Stockholm: *Candela*; la Göteborg: *Almanah*; în Italia, la Milano: *Biserica Românească*; în Franța, la Paris: *Vestitorul*; la Ierusalim: ziarul *Învierea*; în SUA: *Almanah și Credința*; în Canada, la Kitchener: *Vestitorul român canadian*; în Vicariatul iugoslav: *Îndrumător anual și Credința*.¹⁸⁶

3.5. Mass-media și Biserica Ortodoxă Română după 1989

3.5.1. Presa religioasă și presa laică post-revoluționară

După căderea regimului comunist ateu din România, dobândirea libertății religioase a influențat profund discursul religios din spațiul public. „Spectrul discursiv religios de după 1989 se plasează sub semnul acumulărilor și transformărilor, al diversității și al adaptării, nu doar la așteptările publicului, ci și la noile achiziții tehnologice din media și

¹⁸⁵ Ilie Rad, „Prefață”, în: Ilie Rad (coord.), *Jurnalism românesc în exil și diasporă*, Editura Tritonic, București, 2010, p. 31. „Românii din exil au tipărit ziare mai întâi pentru a se exprima în limba lor maternă” (*Ibidem*).

¹⁸⁶ Silviu-Constantin Nedelcu, *op. cit.*, pp. 111-113.

comunicare”.¹⁸⁷ În ciuda multor temeri, deschiderea Bisericii către noile tehnologii media nu a dus la o îndepărtare de învățătura autentică, deoarece discursul religios este prin definiție unul specializat. Deși s-a adaptat, mai rapid sau mai lent, la cerințele modalităților moderne de comunicare în masă, discursul religios nu și-a pierdut esența sa. „Din această cauză nevoia de adaptare a discursului ar trebui să fie asemenea unui perpetuum mobile, în care aspectele spirituale să nu se rătăcească printre cele de natură tehnicistă, iar cele de natură tehnicistă să nu afecteze naturațea și profunzimea mesajului religios. Mișcarea discursivă religioasă e mai mult decât necesar să fie alimentată, asemenea dispozitivului, din propriul său demers revelator, fără a fi impulsionată de evoluția materială a lumii, ci dăruind lumii impulsul său spiritual”.¹⁸⁸

Odată cu schimbarea regimului politic din țara noastră, oamenii au cunoscut libertatea prin dispariția interdicțiilor impuse până atunci de puterea comunistă. „Cercetarea tranziției societății românești de la comunism la democrație poate fi abordată și din prisma evoluției sistemului mediatic în ansamblu ori a unuia dintre media, care să se bucure de un tratament individualizat, corespunzător cadrului epistemologic reclamat de obiectivele demersului științific”.¹⁸⁹

În acest context s-au înmulțit informațiile cu caracter religios transmise în spațiul public, datorită apariției numeroaselor publicații bisericești. Mai mult decât atât, presa laică și-a asumat un rol formator, având o puternică amprență religioasă, perspectivă total diferită de cea propagandistică specifică perioadei comuniste. Ea a început să rezerve acum spații din ce în ce mai mari pentru transmiterea mesajului ortodox ignorat până în acel moment. „Dobândirea libertăților religioase, renașterea spirituală prin discursul religios, jertfa celor căzuți pentru libertate în acele dramatice zile au fost simbolic asociate cu semnificația specială a praznicului Nașterii Mântuitorului”.¹⁹⁰

Începând cu acele evenimente de cotitură din istoria recentă a poporului nostru, Biserica Ortodoxă Română s-a deschis spre mass-media, deși au existat și încă există reticente din partea celor care confundă mesajul creștin autentic cu modalitatea prin care este propovăduit. Această deschidere este o dovadă a faptului că „Biserica Ortodoxă Română conștientizează potențialul deosebit pe care presa laică îl are, în plan

¹⁸⁷ Simona Fer, *op. cit.*, pp. 432-433.

¹⁸⁸ Liliana Naclad, *op. cit.*, p. 131.

¹⁸⁹ Marian Petcu, *Tipologia presei românești*, Editura Institutul European, Iași, 2000, p. 15.

¹⁹⁰ Simona Fer, *op. cit.*, p. 434.

educativ, în difuzarea mesajului religios, a credinței ortodoxe, în exprimarea poziției Bisericii într-o seamă de probleme actuale”.¹⁹¹

În această situație nouă, la 28 decembrie 1989, după o lungă perioadă de timp, a apărut primul discurs religios din presa românească în cotidianul *Adevărul*, care a publicat un fragment *Din mesajul Patriarhului României Teoctist*, fragment ce a fost preluat și de presa audiovizuală.¹⁹² De asemenea, evenimentele din decembrie 1989 au fost consemnate și în periodicele bisericești: *Vestitorul Ortodoxiei Românești* (nr. 1, decembrie 1989; periodicul a fost înființat la Revoluție); *Biserica Ortodoxă Română* (nr. 11-12, noiembrie-decembrie); *Glasul Bisericii* (nr. 6, noiembrie-decembrie); *Mitropolia Moldovei și Sucevei* (nr. 4-6, iulie-decembrie); *Mitropolia Ardealului* (nr. 6, noiembrie-decembrie); *Telegraful Român* (nr. 47-48, 23 decembrie 1989); *Mitropolia Banatului* (nr. 4-6, iulie-decembrie); *Mitropolia Olteniei* (nr. 6, noiembrie-decembrie). Alte două reviste, *Ortodoxia* și *Studii Teologice*, nu au cuprins articole despre Revoluție, ele fiind deja tipărite.¹⁹³

La începutul anului 1990, Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a îndemnat credincioșii la pocăință și reconciliere, trasând câteva obligații pentru misiunea creștină în timpurile noi ce se prefigurau. Urmând aceste indicații, în primul deceniu de libertate post-revoluționară învățătura ortodoxă a fost prezentată publicului larg atât prin intermediul presei religioase, cât și al celei laice, așa cum au fost cotidienele *Adevărul*, în care apăreau permanent articole pe teme religioase, și *România liberă*, prin suplimentul săptămânal *Lumea Credinței*. „Parcurgând publicațiile vremii, sesizăm lesne că discursul din presa laică înregistrează diferențe semnificative față de cel din revistele bisericești, atât sub aspect tematic, cât mai ales al unghiului de abordare și al registrului critic. Presa religioasă rămâne fidelă unui discurs de tip parohial, moderat și defensiv, tradiționalist, așezat sub pavăza unei prudențe, catalogată nu o dată ca excesivă, discurs mult prea puțin deschis spre spațiul public, de unde și audiența relativ scăzută a acestor publicații”.¹⁹⁴

¹⁹¹ *Ibidem*, p. 430.

¹⁹² Patriarhul Teoctist, „Din mesajul Patriarhului României Teoctist”, în: *Adevărul*, anul I, nr. 4, joi, 28 decembrie 1989, p. 3.

¹⁹³ Silviu-Constantin Nedelcu, *op. cit.*, pp. 203-204.

¹⁹⁴ Simona Fer, *op. cit.*, p. 433.

3.5.2. *Centrul de Presă Basilica al Patriarhiei Române*

După schimbările post-revoluționare care au intervenit în toate sectoarele vieții românilor și ținând cont de nevoile și dorințele credincioșilor săi, Biserica Ortodoxă Română și-a creat propriile mijloace de comunicare în masă, fără a se îndepărta însă de cele laice. Astfel a apărut, la nivel național, *Centrul de Presă Basilica* al Patriarhiei Române alcătuit din *Biroul de Presă și Relații Publice, Agenția de Știri Basilica, Vestitorul Ortodoxiei, Ziarul Lumina și Lumina de Duminică, Radio Trinitas și Trinitas TV. Centrul de Presă Basilica* face parte din Sectorul Comunicații și Relații Publice al Patriarhiei Române, activitatea sa ținând cont atât de *Statutul pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române* cât și de *Statutul de organizare și funcționare* propriu, aprobat prin Decizia Patriarhală nr. 5 din anul 2008.

Încă de la începuturile sale, *Centrul de Presă Basilica* al Patriarhiei Române a accentuat importanța conlucrării între cler și credincioși, între Biserică și Stat, dialogul creștinismului cu știința și nu numai, precum și dialogul intercreștin și interreligios. Prin mijloacele folosite, *Centrul de Presă Basilica*, înființat la 27 octombrie 2007, de sărbătoarea Sfântului Dimitrie cel Nou, ocrotitorul Bucureștiului, a transmis încă de la început învățătura creștin-ortodoxă autentică, oferind Bisericii „o fereastră spre societate, iar societății o fereastră spre valorile spirituale și culturale inspirate de credință”.¹⁹⁵ În aceste condiții, *Centrul de Presă* reprezintă un sprijin spiritual important pentru credincioșii ortodocși și nu numai.

Cu toată deschiderea Bisericii Ortodoxe Române către mijloacele moderne de comunicare în masă, au existat de-a lungul timpului temeri și critici, atât la nivel național, cât și internațional, care au vizat impactul pe care îl poate avea această nouă poziționare în lumea contemporană. „Pomenita evoluție îi intrigă pe fundamentalisti. Ea a fost sesizată și de câteva ziare din Franța, atente la «riscul» ca BOR să nu devină «excesiv de influentă» pe scena unui stat membru al UE (avem deja cazul Greciei). Fanaticii stagnării și cei ai progresismului secular își manifestă laolaltă perplexitatea față de instalarea BOR în modernitate. Dar întrebarea de fond rămâne: asistăm la o evoluție pozitivă sau la un derapaj capabil să altereze «puritatea» dreptei credințe? Ca întotdeauna, merită să vedem lucrurile într-un context mai larg. O asemenea privire ne arată, bunăoară, că toate celelalte

¹⁹⁵ Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Cuvânt înainte. Slujire mediatică ortodoxă la începutul mileniului III”, în: *Centrul de presă Basilica: slujire mediatică ortodoxă la începutul mileniului III*, Editura Basilica, București, 2013, p. 6.

Biserici creștine (catolicii și protestanții) au făcut de mult pasul către era media”.¹⁹⁶

În același timp, la nivelul țării noastre, necesitatea adoptării mijloacelor moderne de comunicare în masă de către Biserica Ortodoxă a fost imediat sesizată de publicul care aștepta cu totul altceva de la mass-media post-revoluționară din România, deoarece acestea nu răspundeau totdeauna pozitiv la problemele ridicate de societatea românească aflată într-o continuă transformare. „În fața acestei degradări accelerate, pe care nici CNA, nici opinia publică, nici conștiința profesională a jurnaliștilor nu par capabile să o frâneze, contra-oferta BOR are vocația de a echilibra balanța în favoarea normalității democratice, definite prin urbanitatea dialogului. Sunt sigur că milioane de consumatori media vor, de fapt, să respire alt aer, să se instruiască relaxat, să-și formeze o idee clară despre temele cu adevărat semnificative pentru viața comunității. «Basilica» & Co le-ar putea aduce Vestea cea Bună că România nu e neapărat destinată mahalalei, incompetenței agresive și «scandalului» cu orice preț”.¹⁹⁷

3.5.2.1. *Biroul de Presă și Relații Publice*

*Biroul de Presă și Relații Publice*¹⁹⁸ al Patriarhiei Române desfășoară activități ce au în vedere mai multe aspecte: mediatizarea activităților pastorale, sociale, filantropice, misionare, educaționale, culturale, a relațiilor cu celelalte culte din România și cu organizații externe bisericești și ecumenice, desfășurate de Biserică; analiza informațiilor referitoare la Biserica Ortodoxă Română, dar și a altor evenimente interne și internaționale religioase; realizarea revistei presei; stabilirea și menținerea legăturii cu jurnaliști din țară și străinătate precum și cu instituții media naționale și internaționale; clarificarea unor greșeli de informare apărute în spațiul public; organizarea de întâlniri cu presa cu ocazia unor evenimente din viața Bisericii; facilitarea unor declarații, interviuri, participări în emisiuni, apeluri și mesaje; realizarea de materiale informative cu caracter religios; organizarea unor evenimente locale, naționale și internaționale religioase etc.

De-a lungul timpului, *Biroul de Presă și Relații Publice* a informat societatea românească asupra activității Patriarhiei Române, comunicând puncte de vedere oficiale și anumite clarificări. Folosind mijloacele de

¹⁹⁶ Teodor Baconsky, „Basilica media”, în: *Dilema veche*, nr. 229, 3 iulie, 2008, p. 18.

¹⁹⁷ *Ibidem*.

¹⁹⁸ „Biroul de presă și relații publice”, URL: <<http://patriarhia.ro/biroul-de-presa-si-relaii-publice-143.html>>, [ultima consultare: 10.03.2019].

comunicare moderne, Biserica transmite un mesaj pastoral, fără a se implica politic în evenimente, accentuând în același timp contribuția sa în soluționarea problemelor sociale.

Ținând cont de aceste deziderate, în anul 2018 *Biroul de Presă* a sărbătorit *Centenarul României* prin diverse acțiuni culturale. Tot în acest an, în contextul desfășurării *Referendumului pentru redefinirea căsătoriei în Constituție*, *Biroul de Presă* a explicat valoarea și importanța Referendumului pentru societate. Aceeași activitate de informare a continuat să o desfășoare *Biroul de Presă* și în anul 2019, cu ocazia *Omagierii satului românesc* în Patriarhia Română.¹⁹⁹

3.5.2.2. Agenția de Știri Basilica

*Agenția de Știri Basilica*²⁰⁰, numită în anumite medii și *Agenția de Presă Basilica*, și-a început activitatea la 27 octombrie 2007, de sărbătoarea Sfântului Cuvios Dimitrie Basarabov, ocrotitorul Bucureștiului. Lansarea oficială a avut loc la 16 iunie 2008, de praznicul Sfintei Treimi, dar și la o distanță de 87 de ani de la lansarea *Rador*, prima agenție de presă românească modernă.²⁰¹ *Agenția de Știri Basilica* este o agenție al cărei spațiu informațional este în majoritatea sa cu acoperire națională, având însă și o deschidere internațională, mai ales în țările în care există comunități românești ortodoxe. Prin această *Agenție* este prezentată realitatea de zi cu zi, așa cum este percepută de structurile bisericești, fie că este vorba de ierarhia bisericească, de viața monahală sau de credincioșii laici. „Fiind agenția de știri a Patriarhiei Române, informația religioasă postată pe site-ul basilica.ro este preluată de la sursele cele mai autorizate din Biserica Ortodoxă Română, mai ales de la clerici. Mai exact, culegerea știrilor se face din surse autorizate, de sistem, iar acestea joacă și rolul jurnalistului din teritoriu, care transmite spre sediul central informația de interes”.²⁰²

¹⁹⁹ Iulian Dumitrașcu, „Omagierea satului românesc și evocarea patriarhilor cărturari – Sinteza activităților Bisericii Ortodoxe Române în anul 2019”, 12.02.2020, URL: <<https://basilica.ro/omagierea-satului-romanesc-si-evocarea-patriarhilor-carturari-sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2019/>>, [ultima consultare: 5.03.2020].

²⁰⁰ „Agenția de știri basilica.ro”, URL: <<https://basilica.ro/>>, [ultima consultare: 12.04.2020].

²⁰¹ La 16 iunie 1921 a fost fondată ca societate mixtă prima agenție națională de presă modernă, Orient Radio Rador, de către diplomatul Noti Constantinide, secretar la Legația română din Paris, și Sebastian Șerbescu, avocat, în momentul respectiv doctorand în drept la Sorbona. Vezi: Carmen Ionescu, *Agențiile de presă din România. 1889-1999*, Editura Tritonic, București, 2001, pp. 39-40.

²⁰² Carmen Ionescu, „Agenția de Presă Basilica în mediul online – studiu de caz”, în: Carmen Țâgșorean, Ilie Rad (coord.), *op. cit.*, p. 470.

Agencia de Știri Basilica funcționează pe formatul știrilor, fără a respecta principiul piramidei inversate, tradițional în agențiile de presă. Acest lucru este dependent de traseul pe care îl parcurge informația în cadrulul *Agenției*: de la aceasta spre radio și televiziune, iar nu invers. În aceste condiții, știrile și relatările sunt structurate mai mult după criteriile audiovizualului, corectitudinea fiind respectată, iar informația echilibrată, onestă și neutră. Transmiterea informației se face pe site-ul oficial, respectându-se regulile on-line ale dimensiunii, fotografiilor și interactivității. Deși *Agencia de Știri Basilica* nu respectă în totalitate regulile de colectare, selectare și formatare a informației procesate, așa cum fac agențiile de presă laice, difuzarea informațiilor se face într-o formă modernă, prin site și social media, urmând astfel linia agențiilor internaționale de presă. Tematica aparține unei anumite nișe, având un public țintă, la fel cum, la nivel internațional, sunt și alte agenții de presă. În aceste condiții, „Basilica își asumă tipul de conținut, îl anunță, îl definește și îl explică. Din acest punct de vedere, am putea considera Agenția de presă a Patriarhiei Române drept o contrapondere pentru o presă din ce în ce mai tentată de tabloidizare, avidă de audiențe, cu prețul scăderii calității și al «uitării» deontologiei profesionale. Toate aceste considerente ne duc la concluzia că Agenția de presă Basilica este o agenție de presă clasică, dar de nișă”.²⁰³

În anul 2018, activitatea *Agenției* a putut fi urmărită pe site-ul oficial, acolo unde au fost încărcate cca. 4.500 de articole în limba română, aproximativ 700 fiind traduse în engleză.²⁰⁴ În anul 2019, *Agencia* a publicat aproximativ 4.000 articole, 800 dintre acestea fiind prezentate și în limba engleză. De asemenea, numărul galeriilor de articole în imagini și fotoreportaje a ajuns la aproape 140.

3.5.2.3. *Vestitorul Ortodoxiei*

Primul număr din *Vestitorul Ortodoxiei*²⁰⁵ a apărut vineri, 29 decembrie 1989, având patru pagini în care erau prezentate mesajul de adeziune al Sfântului Sinod la schimbările din țară și apelul la unitate și îndemnul pastoral de Crăciun și de Anul Nou ale Patriarhului Teoctist, în

²⁰³ *Ibidem*, p. 473.

²⁰⁴ Sorin Ionițe, „Catedrală Națională și lucrare socială – Sinteza activităților Bisericii Ortodoxe Române în anul 2018”, 19.02.2019, URL: <<https://basilica.ro/catedrala-nationala-si-lucrarea-sociala-sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2018/>>, [ultima consultare: 10.03.2019].

²⁰⁵ „Vestitorul Ortodoxiei”, URL: <<https://vestitorulortodoxiei.ro/istoric/>>, [ultima consultare: 10.03.2019].

secțiunea *Biserica strămoșească, alături de popor*, articole privind jertfa eroilor revoluționari, *Pomenirea lor din neam în neam!*, precum și eseuri privind *Libertatea – renașterea comuniunii și Puterea înnoitoare a adevărului*.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a adoptat oficial, la 18-19 ianuarie 1990, proiectul editorial *Vestitorul Ortodoxiei Românești*, care și-a păstrat denumirea până la jumătatea anului 1992. Pentru un an de zile s-a numit *Vestitorul*, iar începând cu nr. 94/15 mai 1993 a fost adoptat titlul *Vestitorul Ortodoxiei*, păstrat până în prezent. În anul 1993 redacția a hotărât și publicarea revistei pentru copii *Chemarea Crediței*. În anul 2008, *Vestitorul Ortodoxiei*, *Ziarul Lumina* și săptămânalul *Lumina de Duminică* au fost incluse în *Centrul de Presă Basilica* al Patriarhiei Române, inaugurându-se astfel o serie nouă. Începând cu nr. 415/ianuarie 2008, *Vestitorul Ortodoxiei* a devenit revista lunară de informație bisericească a Patriarhiei Române. În decembrie 2014, cu prilejul aniversării a 25 de ani de apariție, alături de lansarea site-ului oficial, au fost realizate două DVD-uri pe care a fost digitalizată arhiva *Vestitorului Ortodoxiei* începând cu primul număr.

3.5.2.4. *Ziarul Lumina și Lumina de Duminică*

După ce în perioada interbelică s-a dorit publicarea unui cotidian creștin care să răspundă nevoilor credincioșilor ortodocși, ideea a revenit în actualitate după evenimentele din decembrie 1989, în contextul redobândirii libertății presei și al diversificării mijloacelor de comunicare. Astfel a luat ființă *Ziarul Lumina*²⁰⁶, publicație cotidiană a Patriarhiei Române, care a apărut pentru prima dată la Iași, în data de 7 februarie 2005. La acest proiect au participat atât ziariști laici, cât și jurnaliști din presa bisericească care aveau în comun idealuri creștine. „Strategia editorială din perioada începuturilor era construită pe ideea realizării unui ziar în care cititorii să găsească, prezentate într-un limbaj prietenos, răspunsuri la probleme duhovnicești, știri și imagini din actualitatea religioasă internă și internațională, dar și informații privind evenimente de actualitate din viața societății în care trăim. Într-o perioadă de tabloizare a presei, se propunea un proiect jurnalistic de încredere, cu o altă abordare decât cea a spectacularului, senzaționalului și mistificării realității cotidiene în scopul unor interese de grup”²⁰⁷.

²⁰⁶ „Ziarul Lumina”, URL: <<http://ziarullumina.ro/>>, [ultima consultare: 10.03.2019].

²⁰⁷ Nicolae Dascălu, „Ziarul Lumina – un cotidian bisericesc deschis către actualitatea socială”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *op. cit.*, p. 123.

La 16 octombrie 2005 a văzut lumina tiparului săptămânalul *Lumina de Duminică*, pentru ca, începând cu anul 2008, cele două publicații *Lumina* să facă parte din *Centrul de Presă Basilica* al Patriarhiei Române. Din acest an, paginile regionale ale *Ziarului Lumina* (pentru Moldova, Transilvania, Oltenia și Banat) au găzduit diferite secțiuni: *Actualitate religioasă, Actualitate socială, Filantropia Bisericii, Reportaj, Documentar, Memoria Bisericii, Interviu, Editorial, Analiză, Tehnologica, Sănătate, Educație, Cultură, Diaspora, Religie și știință, Patristica, Biserică și societate, Lumina literară și artistică, Lumina educației, Arhivă* etc. „Într-o vreme în care există multe lipsuri privind cunoașterea valorilor credinței creștine ortodoxe, *Ziarul Lumina* și *Lumina de Duminică* lucrează pentru a transmite către societatea românească de astăzi lumina credinței și a vieții spirituale creștine ca factor de speranță și de comuniune în societate. Publicațiile *Lumina* dau mărturie despre lumina credinței și a faptelor bune din viața eparhiilor, parohiilor, mănăstirilor și a multor instituții bisericești”.²⁰⁸

În anul 2018, în contextul *Centenarului Marii Uniri*, în periodicele *Lumina* au fost publicate documentare istorice și materiale despre contribuția Bisericii Ortodoxe Române la Marea Unire și au fost creionate portrete ale unor personalități marcante ale Unirii de la 1918. Având un tiraj de 22.400 exemplare, *Ziarul Lumina* s-a situat pe locul 3 între cele 60 de cotidiene existente în țară.²⁰⁹

Începând cu 30 septembrie 2019, *Ziarul Lumina* apare într-o ediție națională unitară, cele patru ediții regionale fiind unificate în 16 pagini tipărite, astfel încât cititorii din toate regiunile țării să primească știri, reportaje, interviuri și articole din întreaga Patriarhie Română. Singurul cotidian creștin ortodox din lume, *Ziarul Lumina* s-a menținut și în acest an pe locul trei între cotidienele naționale.²¹⁰

²⁰⁸ Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „*Ziarul Lumina – 8 ani de lucrare misionară*”, în: Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, *Comuniune și înnoire misionară. Lucrarea Bisericii în societate în anul 2013*, Editura Basilica, București, 2014, p. 76.

²⁰⁹ Sorin Ionițe, „Catedrală Națională și lucrare socială – Sinteza activităților Bisericii Ortodoxe Române în anul 2018”, 19.02.2019, URL: <<https://basilica.ro/catedrala-nationala-si-lucrarea-sociala-sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2018/>>, [ultima consultare: 10.03.2019].

²¹⁰ Iulian Dumitrașcu, „Omagierea satului românesc și evocarea patriarhilor cărturari – Sinteza activităților Bisericii Ortodoxe Române în anul 2019”, 12.02.2020, URL: <<https://basilica.ro/omagierea-satului-romanesc-si-evocarea-patriarhilor-carturari-sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2019/>>, [ultima consultare: 5.03.2020]. Analizând impactul pe care ziarul *Lumina* îl are la nivel național, ținând cont de faptul că poate fi consultat mai ales la parohiile ortodoxe care sunt abonate, Liliana Naclad realiza o

De-a lungul timpului, în *Ziarul Lumina* au fost publicate documentare cu teme religioase și laice, interviuri cu diferite personalități, reportaje din spațiul vieții religioase, evenimente locale, naționale și internaționale, știri religioase, economice și financiare, diferite editoriale și opinii. „În contextul multiplicării mijloacelor de comunicare din societatea românească și a surselor alternative din mediile digitale, *Ziarul Lumina* s-a concentrat asupra prezentării inițiativelor și activităților prin care instituțiile bisericești aduc o contribuție benefică în societate, prin spiritualitate, cultură și filantropie. Instituție divino-umană, în care clipa se întâlnește cu veșnicia, Biserica participă activ, prin mădularele ei vii, la viața societății. De aceea, omogenizarea în spațiul mediatic dintre actualitatea religioasă și cea socială rămâne un deziderat deschis. În special pentru *Ziarul Lumina*, singurul cotidian creștin din România și unica publicație de acest tip susținută de Biserica Ortodoxă din întreaga lume”²¹¹

Vineri, 7 februarie 2020, s-au împlinit cincisprezece ani de când *Ziarul Lumina*, primul cotidian creștin din România, apare fără întrerupere. Cu o zi înainte, la 6 februarie, în Sala *Europa Christiana* a Palatului Patriarhal a fost vernisată o expoziție de fotografie cu titlul *File de album cotidian: Ziarul Lumina (2005-2020)*, care a cuprins peste 100.000 de fotografii din arhiva ziarului culese din perioada celor cincisprezece ani. De asemenea, în timpul acestui eveniment festiv, au fost prezentate ultimele apariții editoriale din Colecția *Media Christiana* de la Editura Trinitas a Patriarhiei Române.

Cu această ocazie, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a subliniat meritele cotidianului creștin la ceas aniversar: „În cele aproape 4.500 de ediții publicate de-a lungul primilor 15 ani, cotidianul *Ziarul Lumina* a îmbinat tradiția presei scrise, a ziarului răsfoit și depozitat în colecții, arhive și biblioteci, cu dinamismul *lecturii electronice* de pe orice dispozitiv al ediției online *www.ziarullumina.ro*. Prin ediția electronică, *Ziarul Lumina* ajunge pe toate meridianele lumii, aducând românilor din diasporă vești bune de acasă și articole despre tradiții, obiceiuri, educație și spiritualitate,

paralelă între acesta și *Lumea Credinței*, apariție editorială care nu este susținută financiar din surse bisericești, ci se vinde ca orice altă apariție editorială, fără a se bucura însă de o distribuție largă. „Până la apariția sperată a unui adevărat jurnal creștin, în sensul de cotidian creștin care să poată avea tirajele unui tabloid și astfel să poată fi un adevărat instrument de vedere a lumii prin lentila creștinismului, va mai trece mult timp și abia atunci vom putea spune că, în România, discursul religios a fost recuperat și asumat în totalitate” (Liliana Naclad, *op. cit.*, p. 163).

²¹¹ Nicolae Dascălu, *op. cit.*, p. 131.

menite să le aline dorul de țară și să îi întărească în activitatea desfășurată peste hotare”.²¹²

Între cei care au trimis mesaje de felicitare la împlinirea celor cincisprezece ani de activitate în slujba Bisericii și a întregii societăți românești s-au numărat personalități ale vieții culturale din România: academician Ioan-Aurel Pop (președintele Academiei Române), conf. univ. dr. Paula Popoiu (managerul Muzeului Național al Satului *Dimitrie Gusti*), Doru Dinu Glăvan (președinte al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România), prof. univ. dr. Marian Petcu (Facultatea de Jurnalism și Științele Comunicării, Universitatea din București), Grigore Ilisei, prof. univ. dr. Constantin Cucuș, conf. univ. dr. Ioan David (directorul Institutului de Studii Banatice *Titu Maiorescu* al Academiei Române, filiala Timișoara), prof. univ. dr. Daniel Condurache, Tudor Nedelcea (membru al Uniunii Scriitorilor din România, filiala Craiova) etc.

Ioan-Aurel Pop, președintele Academiei Române, sublinia în cuvântul său „*Ziarul Lumina*”, la aniversare... că cei cincisprezece ani par puțini la scara istoriei, dar sunt atât de folositori pentru lumea contemporană, care este mereu grăbită, superficială și fără modele adevărate. În toată această perioadă, cei care se ocupă de *Ziarul Lumina*, indiferent că sunt clerici sau mireni, au dat dovadă de profesionalism în domeniul comunicării, prezentând într-un limbaj modern adevărurile eterne ale credinței ortodoxe. „Ei știu că omenirea nu se poate face din nimic, că aceasta există prin solidarizarea popoarelor și națiunilor, că românii formează una dintre cele mai mari comunități ortodoxe de pe Terra, singura comunitate ortodoxă de expresie neolatină. Latinitatea noastră răsăriteană și-a făurit, de aproape două milenii, personalitatea sa spirituală prin credință și prin Biserică. Cotidianul «*Ziarul Lumina*» nu încetează să reflecte număr de număr acest lucru. Mesajul său este «lumină din lumină», o «lumină lină», picurată cătinel peste sufletele ostenite sau descurajate, câteodată, ale cititorilor. «Calea, adevărul și viața» sunt întruchipate de Mântuitorul nostru, iar lumina hristică ne cuprinde prin variate mijloace și forme, făcându-ne mai drepți, mai buni, mai aplecați către iubire”.²¹³

²¹² Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „*Ziarul Lumina*, 15 ani de jurnalism creștin în slujba Bisericii și a societății de azi”, în: *Ziarul Lumina*, Vineri, 7 februarie 2020, Nr. 25 (4498), p. 9.

²¹³ Ioan-Aurel Pop, „«*Ziarul Lumina*», la aniversare...”, în: *Ziarul Lumina*, Vineri, 7 februarie 2020, Nr. 25 (4498), p. 13.

3.5.2.5. *Radio Trinitas*

*Radio Trinitas*²¹⁴ este postul de radio oficial al Patriarhiei Române, funcționând atât în temeiul *Statutului pentru organizarea și funcționarea Bisericii Ortodoxe Române*, articolele 161 și 167, cât și pe baza *Statutului de organizare și funcționare al Centrului de Presă Basilica*. *Radio Trinitas* a fost înființat în anul 1996 cu îndemnul și binecuvântarea Înaltpreasfințitului Părinte Daniel, în acea perioadă Mitropolit al Moldovei și Bucovinei. După obținerea licenței din partea Consiliul Național al Audiovizualului (CNA) la 9 iulie 1996, a început organizarea primului post de radio ortodox din țara noastră, cu locația la Mănăstirea Golia, emițătorul și antenele fiind situate la Mănăstirea Cetățuia din Iași. Prima emisiune transmisă de *Radio Trinitas* a fost slujba Prohodului Domnului de la Catedrala Mitropolitană din Iași, la 17 aprilie 1998.²¹⁵

Încă de la începutul activității, *Radio Trinitas* a promovat și continuă să promoveze până în prezent, prin diverse emisiuni religioase, culturale, sociale și economice, principiile creștine și conștiința civică, precum și valorile sociale și culturale românești. Din anul 2001, *Radio Trinitas* este membru al Conferinței Europene a Radiourilor Creștine (CERC). În anul 2004, *Radio Trinitas* a primit din partea CNA *Premiul pentru cel mai bun radio local*, iar în ziua de 11 decembrie 2013 a primit din partea aceleiași instituții *Diploma de Excelență pentru Cultură*. În anul 2009 a fost înființată Casa de Discuri Trinitas în care sunt editate CD-uri audio ce conțin muzică bisericească, colinde și cuvinte duhovnicești.²¹⁶

Extinderea ariei de emisie de la nivel local la nivel regional a început în anul 2004 când, alături de cele 10 stații existente s-au adăugat emițătoarele de la Vaslui, Moinești, Bacău, Piatra Neamț, Onești, Toplița, Putna, Suceava și Darabani. În luna iunie a aceluiași an s-a făcut trecerea la comunicarea prin satelit, pentru ca în anii următori să se adauge noi stații de emisie: în anul 2005 au fost realizate 11 stații (Bucegi-Coștila, Zalău, Bârlad, Ceahlău-Toaca, Hârlău, Botoșani, Hațeg, Moldova Nouă, Harghita-Gheorgheni, Târgu Neamț, Gura Humorului), iar în anul următor stațiile de la Rădăuți, Sibiu și Baia Mare-Mogoșă. În anul 2007 s-au adăugat alte două

²¹⁴ „Radio Trinitas. Despre noi”, URL: <<https://www.radiotrinitas.ro/despre-noi/>>, [ultima consultare: 10.03.2019].

²¹⁵ Trebuie amintit faptul că înființarea *Radio Trinitas* a fost urmată de apariția *Radio Renașterea*, în anul 1999, care emitea în Cluj-Napoca și în orașele alăturate. Au urmat și alte radiouri ortodoxe locale: *Radio Reîntregirea*, *Radio Ortodoxia*, *Radio Lumina* și *Radio Dobrogea*. În anul 2005 a fost înființat la Craiova *Radio Logos*.

²¹⁶ Ciprian Olinici, „Radio Trinitas”, în: *Centrul de presă Basilica: slujire mediatică ortodoxă la începutul mileniului III*, pp. 51-52.

stații, la Durău și Galați, emisiunile *Radio Trinitas* acoperind astfel toată zona Moldovei.

Începând cu 27 octombrie 2007, *Radio Trinitas* a devenit rețea radiofonică națională a Bisericii Ortodoxe Române, atunci când a fost inclus în *Centrul de Presă Basilica*. La această dată sediul a fost instalat în Palatul Patriarhal, *Radio Trinitas* extinzându-se la nivel național. Astfel, în anul 2008 au fost preluate frecvențele postului de radio *Logos* al Mitropoliei Olteniei (Craiova, Bechet, Băilești, Novaci, Târgu Cărbunești și Târgu Jiu), în luna decembrie a aceluiași an fiind preluate stațiile de la Arad și Timișoara. Începând cu anul 2009 programele radioului au ajuns și la românii din Valea Timocului (Serbia) datorită stației de la Balota (Mehedinți). În anul 2010 au fost puse în funcțiune emițătoarele de la Rarău și Făget-Coșevița, iar în anul 2011 a fost achiziționată o nouă frecvență pentru București. În același an au fost inaugurate alte stații la Roșiori de Vede, Pașcani, Zimnicea, Voineasa, Sulina, Sebiș, Cozia, Reșița și Caransebeș, fiind preluate și frecvențele de la Hârșova și Medgidia. În anul 2013 s-au înființat două stații noi la Oradea și Sighetu Marmăției, iar la 21 noiembrie 2013, *Radio Trinitas* a obținut frecvențe la Nucet, Panciu, Slobozia și Petroșani. La 7 iunie 2018, Radioul Patriarhiei Române a dobândit frecvența pentru Gura Humorului. La acestea se adaugă o frecvență via satelit pentru Europa. Începând cu 31 decembrie 2002, *Radio Trinitas* poate fi recepționat și prin internet.

Emisiunile *Radio Trinitas* sunt realizate în studiourile din București, Iași, Sibiu și Craiova, fiind difuzate zilnic slujbe, programe de educație religioasă, folclor românesc autentic și muzică clasică, emisiuni de promovare a evenimentelor bisericesti, știri și informații, dialoguri și dezbateri privind probleme actuale. Între emisiunile propuse ascultătorilor se numără: emisiuni culturale și sociale (*Comoara înțelepciunii, Credința lucrătoare prin iubire – reportajele Radio Trinitas, Credință și sănătate, Darul vieții, Dialogurile Trinitas, File de istorie, Idei și argumente, Identitatea românească în lume, Întrebările adolescenței, Lumea de azi, Lumina cunoștinței, Lumină lină, Mărturii de ieri pentru azi, Medicul de gardă*); emisiuni pentru copii; emisiuni religioase; emisiuni și programe muzicale (*Armonii de veghe, Civilizația muzicii, Iubi-Te-voi Doamne!, Lumini pentru suflet, Mărturii folclorice, Miniaturi muzicale, Pagini de folclor românesc, Poesis, Serata muzicală*).

În anul 2018, în contextul celebrării *Centenarului Marii Uniri* de la 1918, *Radio Trinitas* a introdus în grila de programe rubrici noi: *Oamenii Unirii, Drumul spre Unire, Minutul Marii Uniri, Memoria liturgică, Români despre România*. De asemenea, în acest an la *Radio Trinitas* a fost lansat

pentru elevi *Concursul de Creație Literară „100 de ani în 1000 de cuvinte”*, câștigătorii fiind premiați în ziua de 4 decembrie de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel.²¹⁷

În anul 2019, în contextul *Omagierii satului românesc*, *Radio Trinitas* a lansat emisiunea *Satul românesc – istorie și actualitate*, în care au fost prezentate 40 de sate din toată țara, cu trecutul și prezentul lor. Tot în acest an, *Radio Trinitas* a încheiat 20 de parteneriate media cu muzee și alte instituții culturale și sociale din țară. Unul dintre cele mai importante evenimente ale anului, *Festivalul Internațional „George Enescu”*, a fost mediatizat prin programele *Radio Trinitas*, Radioul Patriarhiei fiind partenerul media al evenimentului.²¹⁸

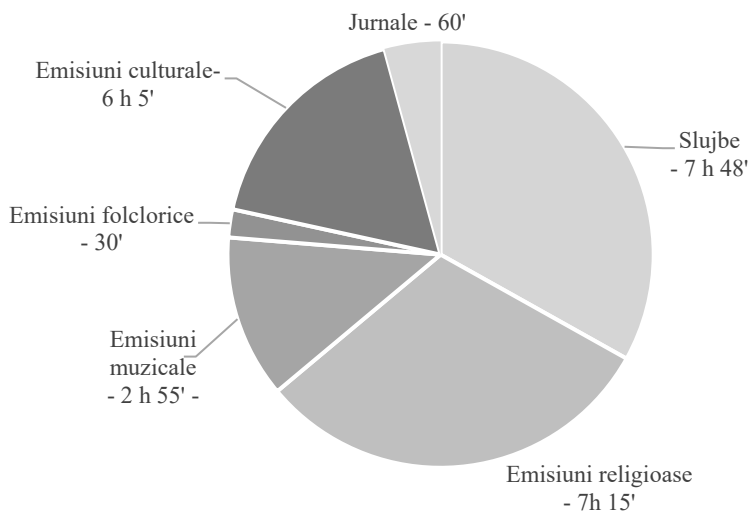
Analiza emisiunilor *Radio Trinitas* pe parcursul unei zile și pe durata unei săptămâni scoate în evidență faptul că realizatorii îmbină emisiunile religioase cu cele culturale, un loc important ocupându-l, așa cum este specific posturilor de radio, emisiunile muzicale. În același timp, se poate observa că folclorul românesc este prezent în programele din fiecare zi, semn că *Radio Trinitas* și-a propus, alături de alte scopuri, și pe cel al promovării tradițiilor culturale autentice românești.

Grilă programe duminicale în funcție de timpul alocat

Emisiuni interval	duminica	
	d	s
Slujbe	3h 38'	4h 10'
Emisiuni religioase	2h 30'	4h 45'
Emisiuni muzicale	25'	2h 30'
Emisiuni folclorice	-	30'
Emisiuni culturale	3h 35'	30'
Jurnale	-	1 h

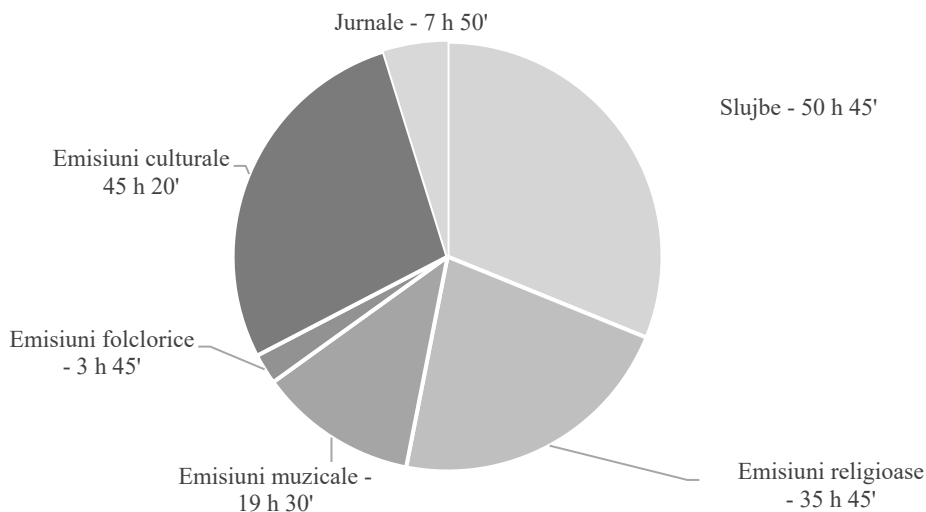
²¹⁷ Sorin Ionițe, „Catedrală Națională și lucrare socială – Sinteza activităților Bisericii Ortodoxe Române în anul 2018”, 19.02.2019, URL: <<https://basilica.ro/catedrala-nationala-si-lucrare-sociala-sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2018/>>, [ultima consultare: 10.03.2019].

²¹⁸ Iulian Dumitrașcu, „Omagierea satului românesc și evocarea patriarhilor cărturari – Sinteza activităților Bisericii Ortodoxe Române în anul 2019”, 12.02.2020, URL: <<https://basilica.ro/omagiarea-satului-romanesc-si-evocarea-patriarhilor-carturari-sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2019/>>, [ultima consultare: 5.03.2020].

Grilă programe săptămânale în funcție de timpul alocat

Emisiuni	luni		marți		miercuri		joi		vineri		sâmbătă		duminică	
	d	s	d	s	d	s	d	s	d	s	d	s	d	s
Slujbe	2h 45'	3h 15'	2h 45'	4h 45'	2h 45'	4h 45'	2h 45'	4h 45'	2h 45'	4h 15'	2h 45'	4h 15'	3h 38'	4h 10'
Emisiuni religioase	1h 10'	3 h 45'	1 h	3h 15'	1 h	3h 15'	1 h	3h 15'	1h 10'	2h 45'	1h 40'	5h 15'	2h 30'	4h 45'
Emisiuni muzicale	-	3h 30'	-	3h 30'	-	3h 30'	-	3h 30'	-	3h 30'	-	2h	25'	2h 30'
Emisiuni folclorice	-	1h	-	30'	-	30'	-	30'	-	30'	-	45'	-	30'
Emisiuni culturale	4 h 45'	1 h 30'	6h 35'	30'	6h 35'	30'	6h 35'	30'	6h 35'	1h	5h 55'	15'	3h 35'	30'
Jurnale	10'	1 h	10'	1h	10'	1h	10'	1h	10'	1h	-	1h	-	1 h

Deoarece *Radio Trinitas*, postul de radio al Patriarhiei Române, este susținut financiar de Eparhiile Ortodoxe Române și prin donații de la credincioși și de la diferite instituții din țară și din străinătate, nu sunt înregistrate cote de audiență, așa cum se întâmplă cu alte posturi de radio. Astfel că *Radio Trinitas* nu se găsește în *Studiul de Audiență Radio (SAR)* întocmit de Asociația pentru Radio Audiență (*ARA*).

3.5.2.6. *Trinitas TV*

3.5.2.6.1. *Trinitas TV - Televiziunea Patriarhiei Române*

*Trinitas TV*²¹⁹, Televiziunea Patriarhiei Române, funcționează din data de 27 octombrie 2007, ziua Sfântului Dimitrie Basarabov, ocrotitorul Capitalei. Este un canal TV de formare spirituală și informare religioasă, socială, culturală și educațională, care emite 24 de ore pe zi, cu 4-6 ore de transmisie directă zilnică și cu peste 8 ore de program difuzat în premieră în fiecare zi. *Trinitas TV* este recepționat de peste 90% dintre telespectatorii din țară, putând fi vizionat și în Europa, SUA și Canada. Televiziunea Patriarhiei Române poate fi urmărită live și online, în timp ce înregistrările

²¹⁹ „Televiziunea TRINITAS a Patriarhiei Române”, URL: <<https://www.trinitas.tv/despre-noi/>>, [ultima consultare: 10.03.2019].

emisiunilor sunt stocate pe o platformă de internet.²²⁰ *Trinitas TV* este susținut financiar de Patriarhia Română și de Eparhiile Ortodoxe din țară și străinătate, resursele financiare ale postului fiind completate prin donații de la credincioși sau de la diferite instituții.

Între principiile editoriale pe care *Trinitas TV* le promovează prin emisiunile difuzate în cadrul programelor sale se numără: difuzarea slujbelor bisericești pentru credincioșii care, din diferite motive, nu pot să ajungă la biserică; promovarea patrimoniului material și imaterial al Bisericii Ortodoxe Române; prezentarea obiectelor bisericești reprezentative; difuzarea unor momente importante din viața religioasă a românilor etc. Pentru atingerea acestor scopuri, *Trinitas TV* cooperează cu principalele instituții media, politice și culturale în vederea aplicării și respectării prevederilor *Legii Cultelor*, care menționează că, în țara noastră cultele religioase recunoscute sunt parteneri ai Statului român.²²¹

Ținând cont de aceste principii editoriale, scopurile urmărite de Televiziunea Patriarhiei Române se referă la intensificarea trăirii religioase, a solidarității umane, precum și la promovarea unei perspective corecte asupra evenimentelor cotidiene din societate.

Între emisiunile difuzate de *Trinitas TV* în programele zilnice se numără: emisiuni culturale (*100 de adevăruri istorice, 100 de semnături, Credință și cultură, Europa Christiana, Film documentar, Întâlnirea internațională a tinerilor ortodocși, Pagini despre satul românesc, Patriarhul Iustinian Marina – Biserica sub comunism, Talent și efort*), emisiuni liturgice (*Acatiste și Paraclise*), emisiuni muzicale (*Concerte, Zece minute de muzică*), emisiuni folclorice (*Magazin Folcloric*), emisiuni pentru copii (*Bucuria poveștilor, Căsuța cu povești*), emisiuni sociale (*Bucuriile vieții, Prețuiește sănătatea, Secvențe Trinitas, Valoarea faptei*), emisiuni teologice (*Biserica azi, Comori ale Ortodoxiei, Cuvânt pentru suflet, Cuvântul lui Dumnezeu pentru noi, Lumina Celui Nevăzut, Lumina din icoană, Mărturii și evocări, Pașii pelerinului*) etc.

²²⁰ Nicolae Dima, „Trinitas TV: O fereastră spre nesfârșita bogăție vizuală a Ortodoxiei”, în: *Centrul de presă Basilica. Slujire mediatică ortodoxă la începutul mileniului III*, p. 66.

²²¹ *Ibidem*, p. 65. În *Legea privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor* la articolul 7 este menționat: „(1) Statul român recunoaște cultelor rolul spiritual, educațional, social-caritabil, cultural și de parteneriat social, precum și statutul lor de factori ai păcii sociale. (2) Statul român recunoaște rolul important al Bisericii Ortodoxe Române și al celorlalte biserici și culte recunoscute în istoria națională a României și în viața societății românești” (*Legea privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor. Statutele cultelor religioase din România*, Ediție îngrijită de Florin Frunză, Ștefan Ioniță și Gigel Sorinel Știrbu, Tipogrup Press, București, 2008, p. 9).

În anul 2018, anul *Centenarului Marii Uniri*, Televiziunea *Trinitas* a propus telespectatorilor mai multe filme documentare cu tematică religioasă și laică, lansate în cadrul diferitelor evenimente din țară și din străinătate. Între emisiunile dedicate *Centenarului* s-au numărat: *Unirea din 1918*, *Istoria unui ideal*, *100 de adevăruri istorice*. De asemenea, au fost realizate emisiuni în care au fost prezentate personalități religioase și laice care și-au adus contribuția la înfăptuirea Marii Uniri. În același timp, din cele 3.500 știri difuzate în cadrul *Jurnalului Trinitas*, cca. 1.900 au fost dedicate *Centenarului*.

În anul 2019, din cele peste 3.400 știri difuzate la *Trinitas TV*, 1.800 au avut ca tematică *Anul omagial și comemorativ 2019*. În acest an, emisiunea *Europa Christiana* a fost distinsă cu *Premiul Robert Schuman*, recunoscându-se astfel importanța promovării rădăcinilor creștine ale Europei. De asemenea, în acest an *Trinitas TV* a fost broadcaster oficial al *Festivalului Internațional „George Enescu”*, lucru unic în istoria de 61 de ani a evenimentului.²²²

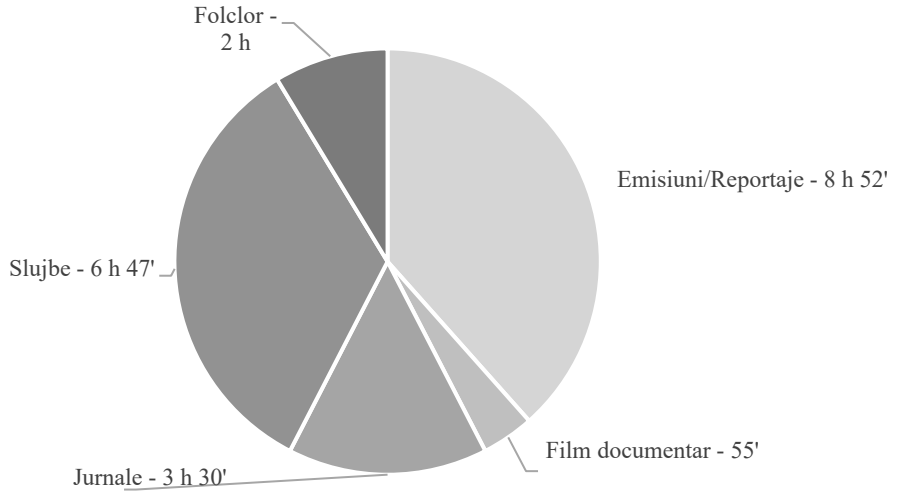
3.5.2.6.2. Grila de programe *Trinitas TV*

Grila de programe a postului *Trinitas TV*, atât dintr-o zi din săptămână (duminica), cât și pe parcursul unei săptămâni (luni-duminică), dimineața (d) și seara (s), este structurată în funcție de cerințele telespectatorilor și de natura postului TV ca post religios oficial al Patriarhiei Române. În funcție de timpul alocat, grila de programe se prezintă astfel:

Grilă programe duminicale în funcție de timpul alocat

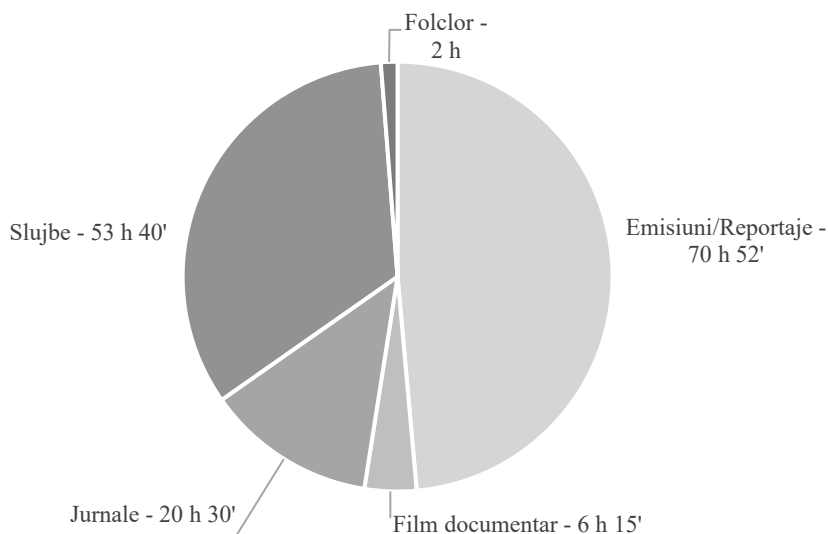
Emisiuni interval	duminica	
	d	s
Emisiuni/Reportaje	2h 28'	6h 24'
Film documentar	55'	-
Jurnale	45'	2h 45'
Slujbe	4h 56'	2h 51'
Emisiuni folclorice	-	2 h

²²² Iulian Dumitrașcu, „Omagierea satului românesc și evocarea patriarhilor cărturari – Sinteza activităților Bisericii Ortodoxe Române în anul 2019”, 12.02.2020, URL: <<https://basilica.ro/omagierea-satului-romanesc-si-evocarea-patriarhilor-carturari-sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2019/>>, [ultima consultare: 5.03.2020].

Grilă programe săptămânale în funcție de timpul alocat

Emisiuni	luni		marți		miercuri		joi		vineri		sâmbătă		duminică	
	d	s	d	s	d	s	d	s	d	s	d	s	d	s
Emisiuni/ Reportaje	3h 52'	7h 39'	2h 42'	7h 54'	3h 17'	9h 48'	4h 41'	6h 39'	3h 33'	7h 39'	5h 12'	6h 4'	2h 28'	6h 24'
Film documentar	55'	-	55'	55'	55'	-	-	-	40'	-	10'	1h 50'	55'	-
Jurnală	45'	2h 5'	45'	2h 5'	45'	2h 5'	45'	2h 5'	45'	2h 5'	45'	2h 5'	45'	2h 45'
Slujbe	3h 55'	4h 11'	3h 51'	4h 1'	3h 25'	3h 56'	3h 46'	4h 1'	3h 40'	4h 1'	3h1 5'	3h 51'	4h 56'	2h 51'
Emisiune folclorică	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2 h
Emisiune muzicală	-	-	-	-	-	-	10'	-	-	-	10'	10'	-	-

Din analiza programelor pe care postul *Trinitas TV* le propune publicului român de pretutindeni se poate observa că emisiunile de zi cu zi îmbină, pe parcursul întregii săptămâni, plăcutul cu utilul, tradiționalul cu modernul, elementul religios cu cel laic. Între aceste emisiuni zilnice și săptămânale, care țin cont de cerințele și necesitățile telespectatorilor, se numără: *Sfaturi duhovnicești* (se caută să se ofere răspunsuri, într-un limbaj pe înțelesul tuturor, diferitelor întrebări pe care omul și le pune în viața de zi cu zi); *Comori ale Ortodoxiei* (aduce în fața publicului frumusețile creștine sub toate aspectele); *Mărturii și evocări* (prezintă telespectatorilor persoane care au avut un rol important în viața Bisericii Ortodoxe Române în diferite perioade de timp); *Timp de poveste* (adresată atât copiilor, cât și altor categorii de vârstă, este o modalitate pedagogică de a ajunge la sufletele celor care iubesc poveștile, poezia și muzica); *Cuvântul lui Dumnezeu pentru noi* (propune spre analiză teme biblice care sunt dezbătute de diferiți invitați cu scopul de a arăta că Sfânta Scriptură rămâne un izvor nesecat de cunoaștere); *Prețuiește sănătatea* (oferă publicului sfaturi ale specialiștilor cu privire la felul în care trebuie păstrată sănătatea ca dar al lui Dumnezeu); *Artă sacră*; *Sunet și lumină*; *Cuvinte înțelepte*; *100 de semnături*; *100 de adevăruri istorice* etc.

Alături de programele obișnuite, în diferite perioade ale anului, legate mai ales de Învierea Domnului nostru Iisus Hristos (Paștele) și de Nașterea Domnului (Crăciunul), emisiunile au avut ediții speciale care au

scos și mai mult în evidență preocuparea constantă pe care postul TV al Patriarhiei Române o arată față de telespectatori, precum și colaborarea pe care a avut-o de-a lungul timpului cu diferite instituții de cultură din țară și cu numeroși specialiști din diferite domenii de activitate care au fost invitați permanent.

În acest sens, în grila de programe *Trinitas TV* din perioada 23 decembrie 2019 – 1 ianuarie 2020²²³ au fost cuprinse programele din cursul unei săptămâni obișnuite la *Trinitas TV*²²⁴, individualizându-se cu emisiuni și ediții specifice perioadei sărbătorilor de iarnă legate de Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos. Unele emisiuni și-au păstrat zilele și orele de difuzare, altele au fost programate în momente diferite, toate bucurându-se de reluări la ore din zi și din noapte. Programul a fost împărțit în două intervale orare: *Intervalul de dimineață* (6:00 – 16:00) și *Intervalul de seară și noapte* (16:00 – 6:00).

Ca orice post TV care se respectă și respectă publicul său, programul unei zile începe cu *Imnul național*. În mod regulat, în această perioadă a sfârșitului de an s-a difuzat în diferite momente *Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României*. De asemenea, au fost prezente *Jurnale* la orele cunoscute dintr-o săptămână obișnuită, în care s-au îmbinat informații cu caracter social, cultural, economic și, nu în ultimul rând, religios.

De-a lungul unei săptămâni de peste an programele TV cuprind slujbele bisericești, respectând timpul liturgic obișnuit, unele dintre acestea fiind specifice acestei perioade a sărbătorilor de iarnă: *Troparul Sfântului Andrei*, *Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei*, *Rugăciunile de dimineață*, *Slujba Acatistului*, *Sfânta Liturghie* (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală), *Sinaxar*, *Vecernia* și *slujba Paraclisului* (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală), *Rugăciunile de seară*, *Paraclisul Sfinților Martiri Brâncoveni*, *Paraclisul Sfântului Ierarh Nectarie de la Eghina*, *Paraclisul Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou*, *Paraclisul Sfinților Împărați Constantin și Elena*, *Primul Paraclis al Maicii Domnului*, *Slujba de Te Deum* la trecerea dintre ani (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală).

Fiind o perioadă specială, în grila de programe au fost prezentate numeroase programe care au cuprins concerte de colinde interpretate de artiști cunoscuți sau de grupuri de colindători: *Concert tradițional de*

²²³ Vezi Anexa 13, pp. 327-332.

²²⁴ Vezi Anexa 12, pp. 324-326.

colinde „Răsăritul cel de Sus” 2019, Concert de colinde – Paula Seling, Concert de colinde copii etc.

Secțiunea de filme documentare a continuat să fie prezentă în această grilă cu producții care s-au referit, prin tematica lor, la toate zonele geografice ale țării și la personalități de marcă din istoria trecută și prezentă a Bisericii Ortodoxe Române: *Mănăstirea Putna. Epoca ștefaniană, Mănăstirea Robaia, Eu, satul românesc, Sihăstria Putnei, Rugăciune în culori, Călătorie către evul de mijloc, Nicodim Munteanu, Masivul Ceahlău. Viața ca o palmă de cer, Mănăstirea Lainici, Mănăstirea Putna. Tradiție, cultură și spiritualitate, Mănăstirea Surpatele, Transhumanța.*

Alături de emisiunea săptămânală *Pașii pelerinului* (în care realizatorii și-au propus să prezinte telespectatorilor diferite locuri în care pot să ajungă ca pelerini în căutarea liniștii duhovnicești, reprezentând în peisajul media românesc un adevărat itinerariu spiritual), iubitorii unor astfel de producții TV s-au bucurat de alte trei programe, adresate mai ales telespectatorilor care știu sau vor să cunoască Bucureștiul: *La Pas prin Capitală* (cu Georgeta Filitti, cunoscut istoric român), *Pelerini în București și București. Amprente Europene.*

Emisiunea *Credință și cultură*, care se prezintă ca un dialog cultural între personalități din domenii de activitate diferite, a avut o ediție specială în care au fost invitate Monica Pillat (nepoata poetului Ion Pillat, la rândul ei prozatoare și poetă) și Liliana Ursu (prozatoare și poetă, fiica academicianului Ioan Ursu).

De o ediție specială s-a bucurat și emisiunea *Viața parohiilor* care a avut în acest timp subtitlul *Mărturii din Decembrie '89*, ținând cont de importanța pe care evenimentele de la finalul lui decembrie 1989 au avut-o asupra societății românești în general și a vieții parohiale în mod special.

Emisiunea *Cuvânt pentru suflet* (în care sunt prezentate sfaturi oferite de diferiți duhovnici, preoți de mir și monahi, care răspund diferitelor întrebări, îmbinând pe înțelesul tuturor învățătura ortodoxă cu neliniștile omului contemporan) a avut mai multe ediții speciale cu: ÎPS Laurențiu (Mitropolitul Ardealului), Pr. Ștefan Buchiu/Pr. Marius Gheorghe, Pr. Doru Gheaja/Pr. Ovidiu Dincă, Pr. Valentin Ștefan/Pr. Marius Gheorghe, Pr. Colțea/Pr. Ovidiu Dincă, Pr. Constantin Necula/Pr. Ovidiu Dincă.

Emisiunea *Secvențe Trinitas* (care își propune prezentarea și uneori chiar schimbarea mentalităților omului modern) a avut o ediție specială cu Sarah Nicole Smith (tânără din SUA care a venit în România pentru a studia psihologia copiilor orfani și s-a stabilit aici). *Talent și efort* (în care este prezentată viața unor personalități din diferite domenii cu scopul de a oferi modele de urmat) a avut o ediție specială despre Dumitru Bâșcu (cunoscut

pictor român). Emisiunea *Valoarea faptei* (care prezintă fața reală a lumii în care omul își trăiește viața, în care faptele au valoare inestimabilă) a avut o ediție specială cu Ștefan Popa Popas (caricaturist). *Biserica azi* (în care este prezentată relația dintre Biserica Ortodoxă Română și societatea în care trăim cu scopul de a răspunde provocărilor moderne prin realizarea unei punți între credință și viața cotidiană) a avut o ediție specială cu ÎPS Casian (Arhiepiscopul Dunării de Jos). O emisiune specială în această perioadă a fost *Locuri. Istorii. Gusturi* în care a fost retransmisă ediția *Locanta Jariștea* din 18.11.2019. Tot de o ediție specială s-a bucurat și emisiunea duminicală *Magazin Folcloric*.

Ca de obicei, postul *Trinitas TV* a adus bucurii publicului iubitor de muzică prin emisiunea *Zece minute de muzică* (în care, pe parcursul a zece minute, este difuzată muzică cunoscută, interviuri cu personalități muzicale sau viețile unor artiști din întreaga lume). Alături de această emisiune, au fost incluse în această perioadă mai multe concerte-eveniment: *Concertele Enescu – Capela de Stat din Dresda, Yuja Wang și Concertele Enescu – Orchestra de cameră „Ion Voicu”*.

În grila de programe din această perioadă nu au fost uitați nici cei mici, astfel că emisiunea *Bucuria poveștilor* a avut o ediție specială dedicată poveștilor cu tema Nașterea Domnului. În același timp, emisiunea *Școala în familie* a avut o ediție specială cu titlul *Pacea în familie de Sărbători*, invitată fiind Doina Ișfănoni.

Ținând cont că anul 2020 a fost declarat *Anul omagial al satului românesc*, în grila de programe a fost inclusă emisiunea *Pagini despre satul românesc* în care au fost prezentate frumusețile satului tradițional, reflectate în obiceiuri și tradiții cu care poporul român se prezintă în fața lumii întregi.

Grila de programe *Trinitas TV* din perioada 23 decembrie 2019 – 1 ianuarie 2020 reia în mare parte emisiunile dintr-o săptămână obișnuită. Ținând cont de perioada specială, legată de Nașterea Domnului nostru Iisus Hristos, cu multe sărbători bisericești și cu trecerea dintre ani, producătorii și realizatorii de la postul TV al Patriarhiei Române au introdus în grila de programe și alte emisiuni care să răspundă cerințelor duhovnicești ale publicului telespectator. Astfel că emisiunile s-au bucurat de ediții speciale pentru această perioadă și au fost difuzate și redifuzate emisiuni care se încadrează în acest demers. Producțiile au fost prezentate în mai multe reluări, în zile și la ore diferite din zi și din noapte, tocmai pentru ca publicul să le poată urmări în funcție de programul fiecăruia. Programele TV, diversificate și bine realizate, s-au adresat tuturor categoriilor de vârstă ținând cont atât de cerințele acestora, cât și de timpul în care au fost difuzate. Tot pe această linie s-a înscris și transmiterea regulată a *Mesajului*

Părintelui Patriarh Daniel legat de sărbătoarea Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos și de Anul Nou, mesaj ce a ajuns în casele tuturor românilor din țară și străinătate la ceas de sărbătoare.

3.5.2.6.3. *Audiențele Trinitas TV*

Conform datelor prezentate de Consiliul Național al Audiovizualului (CNA)²²⁵, ratingul *Trinitas TV* la nivel național cu vizitatori a fost într-o continuă creștere pentru perioada 1 ianuarie – 31 decembrie din fiecare an: în anul 2015, Rtg % a fost 0.061, Rtg (000) a fost 11.172, ocupând locul 16 din 30 de televiziuni; în anul 2016, Rtg % a fost 0.069, Rtg (000) a fost 12.602, ocupând locul 15 din 30 de televiziuni; în anul 2017, Rtg % a fost 0.09, Rtg (000) a fost 16.22, ocupând locul 10 din 31 de televiziuni; în anul 2018, Rtg % a fost 0.118, Rtg (000) a fost 21.148, ocupând locul 8 din 32 de televiziuni; în anul 2019, Rtg % a fost 0.119, Rtg (000) a fost 21.175, ocupând locul 8 din 33 de televiziuni.

Cu toate aceste măsurători oficiale, nu se cunoaște adevăratul impact pe care emisiunile religioase în general, și cele de la *Trinitas TV* în special, îl au asupra publicului, deoarece majoritatea studiilor care analizează audiențele se opresc în principal asupra mesajului politic și a celui publicitar, având ca țintă alegătorul și consumatorul. În aceste condiții, studiile referitoare la audiența emisiunilor religioase sunt în mare parte inexistente. „Nu putem ști unde începe și unde se termină sentimentul religios al apartenenței la un anumit grup religios, la un anumit fel de practică religioasă reflectate în emisiunile TV. Cu toate acestea, pentru «mediologi» (termen inventat de Regis Debray), este evident faptul că televiziunea este cel mai puternic agent de ștergere a diferențelor ce structurează atât identitatea «normală» a individului, cât și a relațiilor sociale ce le întreține cu familia, vecinii, dar și cu partidele și cu Biserica”²²⁶.

²²⁵ Situația pe care o prezentăm este preluată din *Lista stațiilor în vederea aplicării principiului must carry* (Lista serviciilor de programe de televiziune ce se retransmit în regim must carry este întocmită conform listei stațiilor TV comunicată de ARMA prin adrese anuale înregistrate la CNA) disponibilă pe site-ul CNA. „Lista stațiilor TV pentru 2020, în vederea aplicării principiului «must carry»”, URL: <<http://www.cna.ro/Lista-stațiilor-TV-pentru-2020-in.html>>, [ultima consultare: 23.05.2020].

²²⁶ Mirel Bănică, „În oglindă: mass-media și religia”, în: Mirel Bănică, *Religia în fapt. Studii, schițe și momente*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011, pp. 212-213.

3.5.3. Site-uri cu tematică ortodoxă (SITO)²²⁷

Alături de mijloacele moderne de comunicare în masă pe care Biserica Ortodoxă Română le-a adoptat în ultimul timp în procesul de transmitere a mesajului său către societate, trebuie discutată și poziția pe care aceasta o are față de mijlocul de comunicare cu cel mai mare impact asupra oamenilor în lumea actuală: internetul. „Toată marea literatură teologică ortodoxă arată un singur lucru: autorul teolog, indiferent de nivelul și știința sa de carte, se plasează sub autoritatea supremă a Părinților, a Tradiției, cea atât de greu de explicat în cuvinte, dar atât de ușor de remarcat. Internetul însă, ca orice produs al postmodernității, pe de o parte, fragilizează rolul autorului și îngăduie fragmentarea mesajului, iar pe de altă parte, permite o libertate extraordinară sub masca anonimatului”.²²⁸

Chiar dacă Biserica se apleacă asupra acestui mijloc de comunicare și îl folosește în activitățile sale pastorale, observând că audiența tinde să se deplaseze din ce în ce mai mult spre noile media, ea nu trebuie să uite că „și aici se vorbește de trebuința «înduhovnicirii comunicării»”.²²⁹ Această atitudine are în vedere faptul că în spațiul electronic sunt vehiculate anumite trăsături ale personalității umane care în alte situații nu ar fi ieșit la iveală și nu și-ar fi găsit răspunsuri în viața reală. Atunci când întâlnește domeniul religios, acest lucru ridică unele semne de întrebare. „Internetul transformă în mod fundamental raporturile de autoritate și, în general, raportul cu «celălalt». Care este raportul dintre această nouă formă de expresie a religiozității individuale și Biserica Ortodoxă? Mai poate «controla» canonic aceasta din urmă un spațiu de expresie prin definiție incontrollabil?”²³⁰

O informație accesată cu ajutorul internetului nu îl va face pe creștin să trăiască autentic această știre, chiar dacă ea se referă la slujbele bisericești pe care le cunoaște sau la anumite activități cu caracter religios la care a luat parte. „Cât despre unele servicii religioase oferite online este lesne de înțeles că «își pierd sacralitatea» fără a omite și «dependența de facilitate», mai pe înțeles pericolul depărtării de biserică și de practica religioasă. O dreaptă măsură e de folos în toate”.²³¹

Prin urmare, apropierea Bisericii de mediul on-line prezintă atât avantaje, cât și dezavantaje de care trebuie să se țină cont. „Este necesară însă distincția dintre inițiativa Bisericii de a pătrunde în acest mediu și de a

²²⁷ Am preluat această expresie de la Mirel Bănică.

²²⁸ Mirel Bănică, „Ortodoxia «virtuală» – ambiguitatea și limitele unui fenomen”, în: Mirel Bănică, *Religia în fapt. Studii, schițe și momente*, p. 34.

²²⁹ Simona Fer, *op. cit.*, p. 444.

²³⁰ Mirel Bănică, „Ortodoxia «virtuală» – ambiguitatea și limitele unui fenomen”, p. 33.

²³¹ Simona Fer, *op. cit.*, p. 445.

transmite propriile știri și inițiativa mass-media de a introduce Biserica într-un mediu nou, prin știrile pe care le difuzează despre ea. În fond, o minte lucidă, sinceră, căutătoare de adevăr nu va putea fi ușor înșelată”.²³²

O situație nouă, cu care Biserica Ortodoxă Română a luat contact în ultimul timp, este reprezentată de apariția și răspândirea rapidă prin intermediul internetului a site-urilor cu tematică ortodoxă (SITO), caracterizate în primul rând prin abundență și diversitate. Deși aceste site-uri sunt o formă de expresie a faptului religios din timpurile noastre, unele dintre ele declarându-se în mod direct ortodoxe, majoritatea nu se află sub controlul canonic pe care îl exercită de obicei Biserica. „Aceasta se întâmplă din cauza ambiguității raportului întreținut cu Tradiția, care în acest caz nu mai este un mod de relaționare eficace cu corpul cel viu al Bisericii, ci mai degrabă un mod de revendicare a unei *identități ortodoxe* – de unde și impresia persistentă că unele SITO, dar și forumuri de discuție sunt veritabile centre conservatoare și retrograde (fără a mai vorbi de derapajele politice și atitudinile violent antiecumenice), în răspăr cu mesajul «oficial» al centrului de la București. Din cauza dezvoltării sentimentului de *apartenență fără angajament*, ele constituie o sursă importantă în generarea unui sentiment special de «*new-age ortodox*», unul dintre principalele pericole la adresa Ortodoxiei din zilele noastre. În acest ultim caz, oricât de generoase ar fi intențiile celor care le-au conceput, SITO nu sunt altceva decât un pas în plus în direcția secularizării crescânde, a superficializării mesajului creștin, ce se manifestă și în Ortodoxie, cu întârzierea istorică de rigoare datorată pălăriei de plumb protectoare a comunismului”.²³³

SITO conduc astfel, în mod rapid, inevitabil și de multe ori fără întoarcere, la formarea unor comunități electronice ortodoxe fără niciun fel de angajament, expresie a secularizării realizată prin îndepărtarea de mesajul creștin autentic și de adevărata formă de organizare bisericească, care a dăinuit în cadrul Ortodoxiei de două milenii. „În aceste inedite expresii sociale ale faptului religios, identitatea socială se construiește și reconstruiește permanent, uneori în forme stranii, laxe și permissive, alteori în ipostaza unui ciudat *new age ortodox*”.²³⁴

²³² Adrian Mleşnițe, *op. cit.*, p. 486.

²³³ Mirel Bănică, „Ortodoxia „virtuală” – ambiguitatea și limitele unui fenomen”, pp. 36-37.

²³⁴ Nicu Gavriluță, *Mit, magie și manipulare politică*, p. 80. În continuare, Nicu Gavriluță notează: „Subscriu ideii, fiind însă atent și sensibil (și) la modul în care autentica Tradiție va răspunde noilor provocări aduse de tehnica modernă. Cred că problema este și de altă natură. Ea a fost exemplar surprinsă la timpul său de Mircea Eliade. Despre ce este vorba? Tehnica (post)modernă nu mai are justificarea mitologică și religioasă pe care o avea tehnica arhaică și premodernă. Atunci simplul act al cultivării pământului, de exemplu, era

3.6. Mass-media ortodoxe craiovene

Presa craioveană²³⁵ se face cunoscută în țara noastră începând cu revista *Mozaicul*²³⁶, care vede lumina tiparului la 3 octombrie 1838. De la această importantă apariție editorială, trecând prin principalele publicații doljene, între care se remarcă *Ramuri*²³⁷, *Arhivele Olteniei*²³⁸, *Scrisul românesc*²³⁹ etc., presa craioveană și-a făcut simțită prezența din ce în ce mai evident în spațiul cultural românesc.

Între revistele cu profil creștin-ortodox care au apărut începând cu sec. al XX-lea în Craiova, unele dintre ele fiind publicate și în zilele noastre,

dublat de subtila simbolistică mitico-religioasă a acestei *hierogamii cosmice*. Altă mentalitate, alte interpretări, alte forme de asumare a tehnicii. Or, *comunitățile electronice*, Internetul sunt departe de a fi justificate mitic și religios. Iar unii teologi moderni nu s-au dovedit a fi, așa cum era de așteptat, la înălțimea misiunii lor spirituale” (*Ibidem*).

²³⁵ Vezi în legătură cu presa craioveană: Gheorghe Pârnuță, Nicolae Andrei, *Istoria cărții, presei și tiparului din Oltenia*, Editura Scrisul Românesc, Editura Oltenia, Craiova, 1994 și Florea Firan, *Presa craioveană. 1838-2007*, Fundația-Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2007.

²³⁶ „«Mozaicul», prima revistă craioveană (apărută la 3 octombrie 1838), are ca fondator și editor pe Constantin Lecca. Publicația apare cu alfabetul de tranziție, semichirilic. Titlul articolului de deschidere a primelor numere era imprimat însă cu caractere latine. Articolul *Moneda* este de fapt «o povestire fantastică într-o întâmplare adevărată», după cum se arată în subtitlu, fără a fi vorba de un articol program, cum era de așteptat. «Mozaicul» devine o revistă literară săptămânală care, deși are o viață scurtă (3 octombrie 1838 - 25 septembrie 1839, 52 de numere, 856 pagini, f. 20 x 14), a stârnit un viu interes în rândurile cititorilor, prin materialul său foarte variat: istorioare cu caracter moralizator, povestiri literare, fabule și poezii, lucrări istorice, didactice, religioase, geografice, științifice, traduceri și adaptări ale lui Lecca, după scriitorii germani mai ales, și câteva lucrări originale” (Florea Firan, *op. cit.*, pp. 13-14).

²³⁷ Primul număr al revistei a apărut la 5 decembrie 1905. „Dintre revistele de cultură din Craiova și Oltenia, «Ramuri» este publicația cu cea mai puternică personalitate, atât prin durata apariției, cât și prin faptul că manifestă, de la început, un program ideologic ferm, unitar, împede formulat, cât și prin calitatea colaboratorilor și a colaborărilor” (*Ibidem*, p. 57).

²³⁸ Primul număr a apărut în ianuarie 1922, principalul fondator al revistei fiind dr. Charles Laugier. „Din perioada interbelică, «Arhivele Olteniei» reprezintă revista cea mai valoroasă ca profil enciclopedic, din al cărei conținut se poate ușor reconstitui o istorie a Craiovei și a Olteniei, dar tot așa de bine și o istorie a tiparului, a presei și literaturii, a medicinei, ori a științei, artei și culturii Olteniei” (*Ibidem*, p. 136).

²³⁹ Revista a fost coordonată la început de criticul literar Dumitru Tomescu. „Într-o ținută grafică distinsă, în noiembrie 1927, a apărut la Craiova revista literară «Scrisul Românesc», tipărită din inițiativa editurii cu același nume, cu intenția nemărturisită, dar confirmată de activitatea de editare: prospectarea materialului privind viitoarele apariții editoriale” (*Ibidem*, p. 155).

se numără²⁴⁰: *Anuarul Seminarului Teologic „Sf. Grigore Decapolitul” din Craiova* (pe anii școlari 1922-1926), *Renașterea* (Revistă de cultură religioasă, a apărut lunar în perioada 1922-1946), *Mântuitorul* (1924-1928), *Mântuirea* (septembrie 1925), *Înnoirea* (Gazetă pentru luminarea și îndrumarea creștinilor olteni, 1932), *Luminătorul creștin* (ianuarie 1932 - octombrie 1935), *Anuarul Mitropoliei Olteniei* (Sfânta Mitropolie a Olteniei, Râmnicului și Severinului, 1940), *Lumina creștină* (Foaie de zidire sufletească pentru popor. Sfânta Mitropolie a Olteniei, Râmnicului și Severinului, 1940), *Calendarul „Lumina creștină”* (1942), *Revista de istorie bisericească* (aprilie-iunie 1943), *Calendarul Creștinismului* (1943-1947), *Îndrumătorul Eparhial* (septembrie-octombrie 1945), *Buletinul Mitropoliei Olteniei* (Foaie oficială lunară, 1948-1950), *Buletinul Arhiepiscopiei Craiovei* (Foaie oficială lunară, 1949-1950), *Mitropolia Olteniei* (primul număr a apărut în 1950, fiind Buletinul oficial al Arhiepiscopiei Craiovei și al Episcopiei Râmnicului și Argeșului; a apărut fără întrerupere, în prezent fiind Revista Arhiepiscopiei Craiovei, Arhiepiscopiei Râmnicului, Episcopiei Severinului și Strehaei, Episcopiei Slatinei și Romanașilor și a Facultății de Teologie din Craiova); *Ecce Homo* (Revistă editată de Asociația Studenților Creștin Ortodocși din România, ASCOR – Filiala Craiova; primul număr a apărut în anul 1995); *Glasul femeii ortodoxe* (Foaie religioasă editată de Societatea Ortodoxă Națională a Femeilor Române, SONFR – Filiala Craiova, 1996-1997); *Analele Universității din Craiova*, Seria Teologie (începând cu anul 2001); *Cetatea creștină* (Periodic de spiritualitate, informare și atitudine al Arhiepiscopiei Craiovei; a apărut din anul 2002); *Femeia ortodoxă* (Revista Societății Ortodoxe Naționale a Femeilor Române din Craiova; din anul 2002); *Buletinul Centrului pentru dialog între științe și teologie* (începând cu anul 2005).

Între aceste publicații cea mai cunoscută rămâne revista *Mitropolia Olteniei* în care, de-a lungul timpului, și-au adus contribuția nume însemnate ale teologiei și culturii românești. De asemenea, în revista *Mitropolia Olteniei* au fost tratate subiecte variate care au scos în evidență grija Bisericii pentru dialogul interconfesional, intercreștin și interreligios. „Ceea ce este important pentru istoria revistei este evidențierea valorilor pe care s-a axat structurarea conținutului: valori centrale împărtășite de toți cititorii, ele reprezentând ethosul civilizației, al spiritului poporului, valorile specifice slujitorilor bisericii și valorile structurante, cele care ordonează ansamblul, creează ierarhia. În această ultimă categorie se înscrie religia,

²⁴⁰ *Ibidem*, pp. 289-396.

cea care rezistă, este nucleul stabil în jurul căruia se vor poziționa valorile periferice, cele expuse schimbărilor datorate istoriei”.²⁴¹

Nu trebuie uitat nici *Ziarul Lumina*, Ediția de Oltenia, care a apărut din anul 2008 până în anul 2019, atunci când toate edițiile regionale din țară au fost unificate într-o ediție națională. În prezent, cotidianul creștin este difuzat în Oltenia prin intermediul abonamentelor parohiale, fiind astfel la dispoziția credincioșilor din fiecare localitate și a celor ce sunt interesați de știri, evenimente și reportaje cu caracter religios și nu numai.

Din luna octombrie a anului 2010, în Mitropolia Olteniei apare *Revista Ortodoxă*, exclusiv în mediul online, fiind dedicată în mod special preoților din Arhiepiscopia Craiovei. Între rubricile *Revistei Ortodoxe* se numără: *Administrativ, Anul omagial, Apologetica, Ascetică și Mistică, Biografii luminoase, Cuvânt din Amvon, Documentare, Învățătura de credință a Bisericii, Istoria Religiiilor, Mănăstiri și Biserici din Oltenia, Poezie religioasă, Recenzii, Teologie Liturgică, Teologie și Viață, Vechiul Testament*.

Începând cu anul 2005 a transmis în Oltenia *Radio Logos*, instituție media care își avea locația în sediul central al Mitropoliei Olteniei. Frecvențele pe care putea fi recepționat acest post de radio erau la Craiova, Bechet, Băilești, Novaci, Târgu Cărbunești și Târgu-Jiu. În anul 2008, având aprobarea CNA din 23 septembrie, aceste frecvențe au fost cedate de Mitropolia Olteniei către *Radio Trinitas* al Patriarhiei Române, ale cărui emisiuni pot fi recepționate în prezent în întreaga Oltenie. Astfel, studioul *Logos* de la Craiova al *Radio Trinitas* emite marți (între orele 15:00-16:00), joi (între orele 15:00-16:00) și sâmbătă (între orele 14:00-15:00) în toată țara, transmițând emisiunea *Lumea de azi*.

În afară de postul *Trinitas TV*, Televiziunea Patriarhiei Române, care este recepționat în toată Oltenia, TVR Craiova produce și transmite emisiunea *Spirit și credință*, care este difuzată o dată la cinci săptămâni la TVR 3.

Pe lângă publicațiile menționate mai sus, de-a lungul timpului au apărut în Cetatea Băniei numeroase foi parohiale care au răspuns permanent nevoilor spirituale și culturale ale credincioșilor din Arhiepiscopia Craiovei. De asemenea, mai multe biserici au creat propriile pagini parohiale pe internet, în care sunt prezentate cu regularitate principalele activități misionare, filantropice, sociale și culturale pe care le-au desfășurat, viața

²⁴¹ Gabriela Rusu-Păsărin, „Revista «Mitropolia Olteniei» – spațiu al dialogului interconfesional, interreligios și intercultural – documente inedite în volumul aniversar (nr. 5-8/1970)”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *op. cit.*, p. 317.

religioasă craioveană fiind astfel prezentă activ și în mediul online. Acest lucru arată deschiderea pe care Biserica Ortodoxă Română în general, și Arhiepiscopia Craiovei în mod particular, o arată față de mass-media moderne în dorința de a duce Vestea cea Bună la câți mai mulți români.

3.7. Concluzii parțiale

Pornind de la ideea că mass-media ocupă un loc important în lumea în care trăim, se poate observa că Biserica Ortodoxă a început în ultimul timp să-și promoveze valorile creștine autentice prin intermediul mijloacelor moderne de comunicare în masă. Acest lucru se datorează faptului că Biserica se raportează permanent la contextul social, cultural, politic și economic în care trăiește, ținând astfel cont de provocările și cerințele lumii contemporane. Biserica nu uită însă că pentru ea comunicarea înseamnă comuniune. Biserica trebuie să folosească mijloacele moderne de comunicare pentru a nu se îndepărta și înstrăina de lumea actuală, ci pentru a o transforma. Astfel, ea își îndeplinește misiunea pastorală într-o lume mediatică de care trebuie, din ce în ce mai mult, să țină cont, insistând în același timp pe ideea că mass-media trebuie să trateze persoana umană cu demnitate.

Pornind de la aceste date generale, am prezentat în acest capitol istoria mijloacelor religioase de comunicare din țara noastră. S-a putut astfel observa că Biserica Ortodoxă Română a răspuns permanent nevoilor și cerințelor credincioșilor săi și nu numai, indiferent de perioada de timp, folosind și înduhovnicind în același timp mass-media tradiționale și moderne. Demersul din acest capitol a subliniat și faptul că, mai ales prin radio și televiziune, fără a neglija presa scrisă sau alte mijloace de comunicare, Biserica Ortodoxă Română a arătat o grijă deosebită față de folclorul românesc, propunând românilor teme cu caracter folcloric, evidențiind astfel strânsa legătură ce a existat de-a lungul timpului între credința ortodoxă și folclorul autentic românesc, dar și dorința de promovare a acestuia prin mijloacele moderne de comunicare în masă.

4. TRADIȚIE ȘI ÎNNOIRE ÎN FOLCLORUL ROMÂNESC

4.1. Folclorul între tradiționalism și modernism

În anul 1937 Mircea Eliade susținea ideea că folclorul este „un instrument de cunoaștere” alături de cele pe care oamenii le-au dezvoltat în istorie. În același timp, cunoașterea pe care o propune folclorul este de altă natură decât celelalte modalități epistemologice întâlnite, chiar și față de cele din arii culturale conexe, așa cum este filosofia culturii. „Și anume, credem că probleme în directă legătură cu omul, cu structura și limitele cunoștinței sale, pot fi lucrate până aproape de dezlegarea lor finală, pornind de la datele folclorice și etnografice. Cu alte cuvinte, nu șovăim să acordăm acestor manifestări ale «sufletului popular» sau ale așa-numitei «mentalități primitive» valoarea pe care o au majoritatea faptelor ce alcătuiesc experiența umană în genere”.²⁴²

Analizând locul și rolul pe care îl ocupă folclorul în cunoașterea umană, Mircea Eliade formula două concluzii: la baza credințelor și a folclorului popoarelor mai mult sau mai puțin civilizate nu se găsesc creații fantastice, ci fapte; pornind de la anumite date care pot fi verificate, se poate susține că la baza celorlalte credințe populare stau tot fapte concrete, iar nu creații fantastice, fără a trece însă cu vederea procesele de alterare care au intervenit cu trecerea timpului, specifice mai ales mentalităților primitive. „Folclorul are legile sale proprii; *prezența folclorică* modifică fundamental orice fapt concret, acordându-i semnificație și valori noi. (...) Unele credințe s-au răspândit dintr-un anumit centru, și au fost îmbrățișate de popor pentru că corespundeau legilor sale mentale, orizontului său fantastic. Trebuie să ținem seama, firește, de legile creației folclorice, de alchimia obscură a mentalității primitive. Totuși, *faptul inițial* este o *experiență*, și asupra acestui lucru nu s-a stăruit îndeajuns”.²⁴³

Din punct de vedere etimologic, cuvântul *folclor* provine din limba engleză: *folk* (popor) și *lore* (înțelepciune, știință).²⁴⁴ Astfel, prin *folclor* se înțelege știința despre creația sau înțelepciunea poporului. De la termenul *folclor* au derivat alte cuvinte: *folcloric* (ceva care aparține folclorului),

²⁴² Mircea Eliade, „Folclorul ca instrument de cunoaștere”, în: Mircea Eliade, *Insula lui Euthanasius*, Editura Humanitas, București, 1993, p. 26.

²⁴³ *Ibidem*, p. 39. Despre ideile lui Mircea Eliade cu privire la folclorul românesc vezi: Adrian Boldișor, *Valențe creștine în gândirea lui Mircea Eliade*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2011, pp. 290-295.

²⁴⁴ Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, *op. cit.*, p. 389.

folclorist (persoana care studiază folclorul) și *folcloristică* (știința care se ocupă cu studiul folclorului). Pornind de la aceste noțiuni, se poate afirma că folclorul se referă la totalitatea producțiilor artistice, literare, muzicale, plastice create de popor, care au fost transmise la început pe cale orală, având trăsături specifice. Folclorul are un pronunțat caracter național, reflectând ideile, sentimentele și concepțiile unui popor, reprezentând atât principala modalitate de manifestare artistică din trecut, cât și un izvor de inspirație pentru creatorii din prezent.²⁴⁵

Folclorul a fost văzut adesea ca un element de sine stătător, specific unui anumit timp și spațiu, uitându-se faptul că el nu aparține doar unui teritoriu, ci este prezent în cultura universală. Începând cu răspândirea științelor în Epoca Luminilor, folclorul a stat la baza dezvoltării numeroaselor teorii cu privire la istoria culturii și nu numai. Diferite elemente folclorice au fost preluate, prelucrate, interpretate și oferite publicului prin intermediul diverselor canale culturale. „Totodată, sistemele tradiționale, ceea ce caracterizează comportamentul ritual și ceremonial al grupurilor, au atras atenția de timpuriu. Să nu uităm că descoperirile geografice au oferit europenilor posibilitățile de contact cu lumi și culturi exotice care le-au ridicat, cel puțin celor care urmau să întemeieze imperii coloniale, foarte multe probleme. Toată această avalanșă informațională despre «celălalt» a pus bazele unor discipline care ulterior, începând cu secolul al XIX-lea, capătă autonomie și un profil cât mai personal”.²⁴⁶

Analizând calificativul *tradițional*, se poate observa că, de-a lungul timpului, acesta a căpătat mai multe sensuri. Dacă în sec. al XVIII-lea cuvântul separa pe *sălbatic* de *civilizat*, iar în sec. al XIX-lea era înlocuit cu termeni precum *primitiv*, *arhaic* și *societate fără scriere*, în sec. al XX-lea au început să fie folosite din ce în ce mai mult expresiile *societate tradițională*, *ne-industrială* sau *subdezvoltată*. „Oricare ar fi termenul folosit pentru a califica societatea tradițională, aceasta a fost întotdeauna definită în opoziție cu societățile occidentale sau moderne. Examinarea noțiunii de societate tradițională ridică deci problema *alterității*. Cum să-l concepem pe Celălalt și cum să ne concepem?”.²⁴⁷

²⁴⁵ Pavel Ruxăndoiu, *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*, Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 2001, p. 46.

²⁴⁶ Sabina Ispas, „Folclorul este sistemul de sisteme al vieții noastre”, în: *Contrafort*, 3-6 (77-80), martie-iunie 2001, URL: <<http://www.contrafort.md/old/2001/77-80/150.html>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

²⁴⁷ Marie-Odile Gérard, Olivier Leservoisier, Richard Pottier, (cu colaborarea lui Gérald Gaillard), *Noțiunile-cheie ale etnologiei. Analize și texte*, Traducere de Dana Ligia Ilin, Editura Polirom, Iași, 2001, p. 52.

În aceste condiții, între numeroasele prejudecăți care s-au formulat cu privire la societățile tradiționale se numără: simplismul, conformismul, absența scrierii, caracterul anistoric etc. Nu de puține ori, toate aceste prejudecăți, și multe altele, au condus la creionarea unei păreri negative referitoare la ceea ce înseamnă *tradițional* și *societate tradițională*, mai ales în opoziție cu *modern* și *societate modernă*. „Relația dialectică dintre tradiție și modernitate permite deci studierea schimbării sociale în termeni de ruptură și continuitate. De asemenea, ea determină o mai pregnantă evidențiere a dinamismului societăților descrise ca fiind repetitive și staționare. Dinamica socială nu trebuie să fie asimilată cu simpla modificare, ci asociată cu căutarea stabilității și conformității. Numeroasele metode pe care aceste societăți le folosesc pentru a asigura continuitatea, ca și fenomenele de reinventare a tradițiilor, trebuie interpretate ca semne ale vitalității lor”²⁴⁸

Pornind de la aceste date, atunci când se folosește noțiunea de *societate tradițională* trebuie ca acest lucru să se facă cu prudență. „Ea trebuie înțeleasă ca un ideal-tip care, prin definiție, rămâne să fie nuanțat și discutat, deoarece, așa cum remarcă judicios Lévi-Strauss, «probabil că nu putem încerca să cunoaștem o societate din interior și, în același timp, să o clasificăm din exterior în raport cu alte societăți. Aceasta e problema»”²⁴⁹

În analiza societăților tradiționale, nu trebuie uitat faptul că ele trăiesc în orizontul Divinității, caracteristică ce are în vedere integrarea omului în ordinea divină prin manifestarea credinței și prin imitarea gesturilor de la începuturi. În această ordine, Universul este plin de simboluri și de semne care așteaptă să fie descifrate în timp ce tensiunile specifice sistemului social se schimbă semnificativ. „Secularizarea societății tradiționale sau populare descosmicizează ființarea, îl înstrăinează pe individ de simbolurile uriașului text care este universul. De acum, individul modern este condamnat să trăiască într-o ambiguitate semantică, într-o indecizie simbolică și, drept reacție, tensionează interstițiile sistemului, încercând să se impună, să dea consistență fluxului de putere pe care îl emană și, astfel, să controleze o cât mai mare marjă socială”²⁵⁰

În comparație cu realitățile din lumea tradițională, omul contemporan se confruntă atât cu părerea iluzorie că el este creatorul lumii, cât și cu încercarea de înțelegere a acesteia. Exceptând anumite elite care se

²⁴⁸ *Ibidem*, p. 58.

²⁴⁹ *Ibidem*, p. 59.

²⁵⁰ Nicolae Panea, *Zei de asfalt. Antropologie a urbanului*, Editura Cartea Românească, București, 2001, p. 78.

raportează în mod real la lumea înconjurătoare, omul contemporan nu cunoaște în mod autentic nici ceea ce îl înconjoară și nici nu se cunoaște pe sine însuși. El primește experiența direct de la televizor sau, mai nou, prin intermediul internetului. „Televiziunile comerciale vând experiență semipreparată. Renunțarea la bibliotecile care formau, la expedițiile care confirmau prin confruntarea empirică cu o realitate concretă s-a făcut sub presiunea și în favoarea acestei piețe imense a experienței de-a gata, care este rețeaua media”.²⁵¹

În aceste condiții, în legătură cu felul în care este perceput și prezentat folclorul în timpurile noastre, se poate observa că, în cele mai multe cazuri, obiectele populare sunt scoase din contextul lor obișnuit și sunt expuse publicului larg în cadre impersonale, lipsite de viață, fie că este vorba de muzee sau de obiecte care vor să amintească de tradițiile populare²⁵², fără să fie explicat modul în care acestea au apărut, au

²⁵¹ *Ibidem*, p. 85.

²⁵² Camelia Burghel, „Sacoșa cu identitate: «Satul nostru» din portbagajul mașinii”, în: Laura Jiga Iliescu și Mihaela Nubert Chețan (coord.), *Deschideri etnologice. In honorem Sabina Ispas la 75 de ani*, Editura Etnologică, București, 2016, p. 88. Tot în acest sens, Andrei Pleșu nota: „Falsificarea folclorului este, la noi, o deprindere mai veche decât s-ar putea crede. Încă din 1925, Blaga deplângea sporirea îngrijorătoare a numărului celor care «în numele unui tradiționalism rău înțeles, fac exces de etnografie artistică». Gafa lor e una rudimentară, născută dintr-o debilă înțelegere a principiului însuși pe care se întemeiază frumosul. Frumosul e asemenea unei culori care își are registrul ei de optimă saturație. Dincolo de acest registru, ea este diluată până la inexpresivitate, fie prea grea, opacă, înecată în propria ei substanță. Frumosul diluat eșuează în inconsistență și minorat, iar frumosul suprasaturat – în împesărire de bazar, în șarjă indigestă. Și într-un caz, și într-altul avem de a face cu o penibilă agresiune împotriva bunului-gust și bunului-simț. Artizanatul și «manifestările» folclorice în genere oferă specimene ale ambelor excese: giumbușlucuri decorative inepte, ca și aglomerări grosolane de «brizbrizuri», «finețuri» afectate, stridențe grosolane, infantile zbențuiri meșteșugărești, «poante» comerciale etc. Pe scurt, în limba lui Caragiale – pe care nu ne putem hotări să o depășim odată –, mofturi, mofturi de toate felurile, pentru o clientelă abuziv presupusă a fi una de «moftangii»... Există, trebuie s-o admitem, o anumită «fantezie» a prostului-gust. Multă vreme, ba prin anticamerele reprezentanțelor noastre diplomatice, ba prin cine știe ce expoziții «naționale», se puteau vedea niște casete de plastic transparent – la scară umană – înăuntrul cărora adăstau, ca într-un sarcofag, manechine țepene, înveșmântate în simulacre de costum popular. Un fel de folclor la conservă. Adăugați la aceasta fustele și vestele de catifea neagră, peste care strălucesc șăgalnic paiete argintii. Sau suporturile pentru lumânări lucrate în fier forjat, după tipare evocând pompele funebre. Sau papucii domestici al căror «design» ezită între opincă și condur. Sau obiectele de piele – de fapt, de vinilin – ornate cu elemente «estetice» transferate, ilicit, din registrul decorului gândit pentru obiecte de lemn (tot astfel cum obiectele de lemn ajung să fie «înfrumusețate» cu elemente folosite, de regulă, pentru obiectele de pânză). Foarte primate sunt ogrăzile miniaturale, cu gârdulet, fântânică și pomișor, excelente pentru colecțiile de suveniruri ale naivilor sentimentali. De

supraviețuit și s-au dezvoltat de-a lungul timpului. În acest demers, realizat nu de puține ori urmărindu-se doar câștiguri materiale, se pierde din vedere importanța pe care au avut-o în istorie atât autorii, unii anonimi, alții cunoscuți, cât și cei care au pus în practică actele culturale tradiționale, transmitându-le cu grijă până în zilele noastre.

Pornind de la importanța pe care o are un muzeu bine alcătuit în procesul complex de valorificare a tradițiilor populare și a vieții autentice, Horia Bernea, pentru o perioadă directorul general al *Muzeului Țăranului Român* la a cărei reînființare a contribuit, nota: „În această opțiune, obiectele au în muzeu nu funcția de a se autoprezenta, de a vorbi despre sine; ele apar ca argumente în demonstrații privind trăsăturile țăranului român, gândit ca variantă a civilizației medievale europene, țăran român modelat de istoria locului, sfâșiat între est și vest, nord și sud, bântuit de nenumărate năvăliri, așezări, tupilări, osmoze și influențe. Profund creștin, format în prelungirea unor culturi străvechi, legat organic de lumea mediteraneană, de civilizații care pot fi urmărite din India până în Bretagne, țăranul român ne apare de o complexitate copleșitoare”²⁵³.

4.2. Folclorul și cultura românească

Atunci când se analizează cultura românească, trebuie să se pornească de la faptul că folclorul autohton reprezintă o componentă

altfel, un procedeu predilect al fabricanților de iluzii folclorice este *diminutivarea*. Ei găsesc infinite delicii în a reproduce, la scară mică, obiecte de uz curent. Din mâna lor ies, astfel, butoiașe, căsuțe, cănițe, covorașe, bluzițe, gentuțe, cu alte cuvinte tot ce are șanse să fie ratificat de o «estetică a drăgălașului». Explozia acestei creativități diminutive duce, fatalmente, la minorizarea unui fenomen artistic prin excelență major, străin de orice dulcegărie, străin de gracilitatea decorației de vitrină. O altă capcană a făcăturilor folclorizante este *luciosul*: lemnul e lăcuit ca o cizmă, alăturile de diverse calibre sunt la mare cinste, auriul e cultivat în doze hiperconcentrate. Iar alături de toate acestea, își fac loc, din raft în raft, convalescente flori de material plastic sau de pânză scrobită, cu pretenții de condiment înviorător. În acest moment al istoriei, pândit, fără încetare, de spectrul ubicuu al poluării, se vorbește abundent, cu îndreptățire, despre apa poluată, despre aerul poluat, despre hrana poluată, dar mult mai puțin decât ar fi cazul despre poluarea la fel de gravă a sufletelor, a minților și a ochilor noștri. Și dacă nu tolerăm, nici măcar cu titlu de accident, pantofi urâți, alimente degradate, băuturi măsluite, stofe proaste, de ce am tolera arta proastă, arta avortată ireponsabil la periferia frumosului, arta degradată, schimonosită, cu un cuvânt – toxică?” (Andrei Pleșu, „Însemnări despre poluarea folclorului”, în: *Dilema veche*, Nr. 797, 30 mai – 5 iunie 2019, p. 3).

²⁵³ Horia Bernea, „Câteva gânduri despre muzeu, cantități, materialitate și încrucișare”, în: Horia Bernea, *Câteva gânduri despre muzeu, cantități, materialitate și încrucișare*. Irina Nicolau, Carmen Huluță, *Dosar Sentimental*, Editura LiteraNet, București, 2003, pp. 5-6.

esențială a culturii naționale. „Chiar dacă adesea a avut înfățișări de Cenușăreasă, creația populară și-a dat obolul cu modestie și în chip neprecupețit la făurirea culturii moderne”.²⁵⁴ Pornind de la aceste realități, folclorul românesc se referă la diferitele valori culturale care au la bază formarea daco-romană a noastră, valori care s-au contopit în timp cu elemente ce aparțin altor zone culturale, cu referire atât la credințele și obiceiurile populare, păstrate în ceea ce se numește literatură orală, cât și la portul, muzica și dansul popular. „Acest patrimoniu cultural, cu toate manifestările lui variate, constituie un capitol amplu și de deosebită valoare al întregii culturi românești, care nu numai a premers formele ei cărturărești, ci a continuat să se dezvolte în epoca modernă, asigurând culturii scrise substanța originalității ei etnice”.²⁵⁵

În studierea folclorului trebuie avute în vedere mai ales începuturile culturii, deoarece, înainte de textele scrise a existat creația orală care s-a transmis din generație în generație prin viu grai, indiferent de împrejurările existente. În aceste condiții, folclorul se referă în primul rând la preistoria culturală a unui popor. „Importanța i se dezvăluie mai pregnant de îndată ce se pășește la determinarea originilor literaturilor europene. Pe alocuri, procesul e încă nebulos, conturarea lui amănunțită întâmpină dificultăți, unele insolubile datorită împrejurării că literaturile europene moderne sau tributare atât folclorului, cât și literaturii clasice, îndeosebi eline. Cu cât prestigiul acesteia a fost mai viu, cu atât folclorul național a rămas mai în umbră”.²⁵⁶

Pornind de la aceste date, importanța folclorului pentru spațiul cultural românesc devine evidentă. În comparație cu literaturile europene cu o vechime mai mare, mai ales cu cea franceză, în care se poate observa filonul literaturii antice, fiind astfel mai opacă la influența folclorică, literatura română depinde de literatura populară. „În genere, modelele literaturii române vin din literaturile europene mai vechi, dar limba literară s-a cimentat având la temelie limba folclorului. Sistemul etimologic latinist și cel italianizant au fost învinse prin tăria creației folclorice care oferea creatorului cult nucleele necesare construcției”.²⁵⁷

Nu trebuie uitat însă faptul că, dincolo de valoarea pe care o are pentru cercetarea documentară, folclorul manifestă un interes deosebit prin

²⁵⁴ Ovidiu Bîrlea, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Aius, Craiova, 2010, p. 23.

²⁵⁵ Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976, p. 5.

²⁵⁶ Ovidiu Bîrlea, *op. cit.*, p. 23.

²⁵⁷ *Ibidem*, p. 24.

valoarea sa artistică, referindu-se la însușirile autentice ale poporului. Astfel, rolul folclorului este de a pune în lumină specificul unui popor, contribuția sa spirituală adusă patrimoniului umanității. Mai mult decât atât, folclorul ocupă și un loc important în procesul de cunoaștere a începuturilor unui neam. Și în această direcție, folclorul românesc și-a adus contribuția la formarea poporului român și a culturii naționale.

În studierea folclorului autohton nu trebuie trecută cu vederea strânsa legătură ce a existat între cultura populară românească și creștinism, mai ales că întreaga cultură europeană se bazează pe creștinism, atât sub aspect social, cât și spiritual. „Literatura, filosofia, artele – toate au pecetea spiritualității creștine. Poporul românesc a putut ieși din haosul istoriei la luminișurile civilizației mulțumită unei culturi. Această cultură s-a născut și s-a încheșat sub umbra ocrotitoare a bisericii noastre”²⁵⁸

Chiar dacă în anii comunismului ateu a circulat ideea conform căreia majoritatea creațiilor populare românești ar aparține perioadei medievale, acest lucru nu a putut să înlăture contribuția pe care realitățile culturale de proveniență creștină le-au avut asupra tradiției populare românești. „Așadar, din rațiuni care nu țin de esența fenomenelor, ci de o comandă a unei suprastructuri ideologice, s-a ignorat, unidirecționat și, prin intermediul sistemelor de instrucție instituționalizate, a fost eradicat sensul creștin al unora dintre componentele culturii românești, între care așa-numita cultură populară, tradițională, folclorul, numit recent cultură profundă, ocupă un loc de frunte”²⁵⁹.

Această atitudine ce afectează cunoașterea în ansamblul ei este prezentă și în timpurile mai noi, continuând tendința de a neglija legăturile ce au existat de-a lungul timpului în cultura noastră între folclor și creștinism. „Este necesară o adevărată restituire a valențelor și rolului valorilor gândirii creștine, așa cum este aceasta exprimată în folclorul românesc, în simboluri, modele de gândire, tipuri, structuri calendaristice, sistem juridic și de viață comunitară, coduri și limbaje etc., pentru a oferi o identitate reală și complexă întregii culturi românești și pentru a înțelege

²⁵⁸ Ștefan Ciobanu, *Istoria literaturii române vechi*, Editura Hyperion, Chișinău, 1992, p. 34. În același sens se exprima și Horia Bernea: „Ortodoxia țaranului e profundă și nu putem înțelege nimic din omul de azi sau din cel viitor (cu toate malformațiile sale) fără o cunoaștere profundă a creștinismului ortodox” (Horia Bernea, *op. cit.*, p. 9).

²⁵⁹ Sabina Ispas, „Valențele gândirii creștine și identitatea culturii românești – interviu cu doamna Sabina Ispas, director al Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu»”, Interviul realizat de Gheorghe-Cristian Pop, în: *Ziarul Lumina*, 4 martie 2010, p. 8.

mai bine resorturile profunde ale comportamentelor și atitudinilor noastre”.²⁶⁰

Peste un mileniu din istoria noastră poate fi deslușit și înțeles doar cu ajutorul limbii și, mai ales, al informațiilor pe care le avem din analiza credințelor populare păstrate mai ales datorită existenței în această perioadă paleocreștină a unei unități religioase observabilă la nivel dogmatic și cultic.

În aceste condiții, în societatea în care trăim se produc diferite mutații care afectează toate sectoarele, inclusiv viața spirituală a oamenilor, încât anumite evenimente și comemorări au început să înlocuiască la scară largă sărbătorile cu caracter creștin care aveau în centru sfinți sau întâmplări sacre. Acest proces este dependent de secularizarea mentalităților specifice societății postmoderne actuale. „Desprinderea de cunoașterea prin transcendent netezește calea spre un «antropologism» care plasează omul în centrul preocupărilor, în timp ce rațiunea devine mijlocul prin care oamenii, în general, tind să descopere adevărurile fundamentale”.²⁶¹

În stadiul actual în care se găsește studierea folclorului în țara noastră, se vorbește din ce în ce mai mult despre o folcloristică militantă, ca fază contemporană a folcloristicii românești, care se află într-o situație paradoxală, fiind concurată în activitatea sa atât de etnologie²⁶², cât și de

²⁶⁰ *Ibidem*, p. 9.

²⁶¹ *Ibidem*.

²⁶² „De obicei, etnologia este asociată cu știința societăților exotice. Cercetările recente – din mediul urban, de exemplu – n-au invalidat total această idee solid înrădăcinată în gândirea comună: cel mult, publicul a văzut în aceste încercări un mod amuzant de a „tribaliza” populațiile occidentale. Dar respingerea arhaismului acestei reprezentări a disciplinei nu ne folosește decât pentru a răspunde la o întrebare aparent simplă: ce este etnologia? *A priori*, etnologia pare să fie întâlnirea dintre un obiect de studiu special – societățile tradiționale –, o metodă – ancheta de teren prelungită – și, mai ales, problematica tradițională privind, de exemplu, ritualul și credința, structurile înrudirii sau organizarea socială” (Marie-Odile Géraud, Olivier Leservoisier, Richard Pottier, (cu colaborarea lui Gérald Gaillard), *op. cit.*, p. 11). „Din punct de vedere istoric, obiectul etnologiei s-a constituit în jurul studiului «societăților primitive», care, de la Renaștere încoace (epocă prin excelență a descoperirilor de continente și de populații noi), au fost opuse, sub diferite denumiri, societăților «civilizate». Din această viziune dualistă a societăților se vor naște sociologia și etnologia, care studiază societățile complexe (sau moderne) și, respectiv, pe cele tradiționale” (*Ibidem*, p. 12). Etnologul se ocupă cu studiul „celuilalt” înțeles ca alteritate și, în cele din urmă, ca întreaga lume. Astfel, raportul cu celălalt înseamnă de fapt ceea ce îl deosebește de o altă cultură, „dacă nu cumva cultura mea devine și altceva decât instrument de cunoaștere a lui; barieră în calea reflecției lui sau, și mai rău, sursă de ficționare a Celuilalt”. (Nicolae Panea, *Folclor literar românesc. Pâinea, vinul și sarea. Ospitalitate și moarte*, Editura Scrisul românesc, Craiova, 2005, p. 6). În acest raport trebuie ca și Celălalt să se deschidă, să răspundă prin acceptarea alterității, depășind astfel

antropologia culturală.²⁶³ În același timp, ea trebuie să-și curețe trecutul de politizările la care a fost supusă cu forța, fiind obligată să se modernizeze în discurs, și nu numai, în vederea finalizării anumitor proiecte pe care nu le-a finalizat sau nici nu le-a început. „Folcloristica militantă poate fi înțeleasă drept manifestarea contemporană a acestei științe, care face din continuitate argumentul funcțional al existenței sale competitive în planul științelor sociale. Efortul recuperării proiectelor inhibitate și al defazajelor reprezintă calea impunerii sale identitare epistemice”.²⁶⁴

Pentru folcloristica militantă, crearea unei punți între modernitate și folcloristica clasică are ca punct de plecare reîntoarcerea la tradiția autentică.

Studierea culturii populare nu trebuie să fie afectată în mod profund de noile tendințe de cercetare modernă și nici de noile mijloace de comunicare în masă, ci mai degrabă trebuie ca acestea să se îmbine în vederea modernizării discursului folcloristicii în vederea obținerii rezultatelor dorite. Nu trebuie îndepărtate beneficiile pe care le aduc aceste tendințe moderne, ci trebuie analizat felul în care pot să fie alăturate și utilizate în folosul folcloristicii, care se află într-o perioadă de transformare și de recuperare, având ca principal scop definirea identității naționale. Însă nu se poate discuta de identitatea științei, culturii sau a neamului „atâta timp cât soliditatea tradiției moștenite tinde să fie înlocuită cu modelele trecătoare, flamboaiante, oricât de atrăgătoare ar fi acestea. Modelele trebuie asimilate rațional, astfel încât tradiția să capete un plus de flexibilitate în exprimarea sa contemporană și înțeleasă ca atare”.²⁶⁵ Această abordare înlătură superficialitatea care nu se găsește în modernitatea privită în ansamblu, ci în anumite forme marginale ale acesteia. În cele din urmă, numai continuitatea reprezintă „garanția solidității și, implicit, a legitimității naturale”.²⁶⁶

granițele culturale. „Această forță poate fi ospitalitatea, o forță ordinară, o forță creatoare de identitate” (*Ibidem*).

²⁶³ Dacă antropologia este știința despre om, antropologia culturală este știința care studiază viața culturală a omului, așa cum este prezentă în societate și în istorie. În ceea ce privește raportul dintre etnografie, etnologie și antropologie, s-a întărit ideea după care „avem de-a face cu trei termeni care nu se află în opoziție, ci se completează reciproc, desemnând, de fapt, un singur obiect de studiu: omul și umanitatea, individul și societatea, precum și modul în care acesta s-a adaptat diverselor condiții geografice și culturale ca ființă socială și ca individualitate” (Paula Popoiu, *Etnologie*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2007, p. 12).

²⁶⁴ Nicolae Panea, „În loc de prefață. Despre livezile gândului. În onoare Sabina Ispas”, în: Laura Jiga Iliescu și Mihaela Nubert Chețan (coord.), *op. cit.*, p. 8.

²⁶⁵ *Ibidem*, p. 11.

²⁶⁶ *Ibidem*.

În viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat trebuie să se acorde, din partea tuturor celor implicați în actul folcloric, o atenție deosebită atât cercetătorilor dedicați meseriei lor, cât și adevăraților culegători de folclor tradițional românesc. Acest lucru este favorizat și în același timp contribuie la faptul că, în perioada globalizantă în care trăim, omul are posibilitatea și mijloacele necesare de a alege ceea ce este autentic din diversele surse pe care le are la dispoziție. Mergând pe acest drum, se poate ajunge până la regândirea modelelor de viață și a conceptelor și ideilor la care se raportează oamenii în activitățile de zi cu zi. Aceste date trebuie să fie consemnate de către profesioniști ca documente ce vor vorbi peste ani despre timpurile în care trăim. „Dincolo de documentul administrativ sau politic există un document al identității noastre care se creează neapărat printr-o înregistrare specială cu ajutorul aparatelor, pentru că fenomenul folcloric are calitatea de a fi un fenomen oral ireversibil și irepetabil”.²⁶⁷ Ținând cont de aceste realități, mass-media, fenomenul contemporan cel mai cunoscut și cel mai întrebuițat de întreaga lume, reprezintă o variantă modernă a folclorului contemporan. „Noi trăim intens acest proces de folclorizare, noi toți începem să devenim niște inși folclorici în măsura în care înțelegem că mass-media este de fapt o structură folclorică a societății contemporane care deschide canale la nivel planetar. De aceea spun eu că este atât de important să acordăm o atenție specială folcloriștilor, dar nu numai «folcloriștilor» care iubesc folclorul, ci și celor care, cu obiectivitate, se străduiesc să-l cerceteze în instituții specializate. Asta nu se mai poate face ca pe vremea lui Alecsandri, când generoși oameni de cultură plecau pe teren să culeagă ceea ce li se părea că este frumos. Folclorul nu trebuie să fie neapărat frumos după rigorile unuia sau altuia dintre noi, el trebuie consemnat ca o realitate pentru grupuri diverse”.²⁶⁸

În zilele noastre există o multitudine de personalități de structuri diferite, indiferent de domeniul cultural în care activează. La fel se întâmplă și în cazul folclorului, atât în ceea ce îi privește pe creatori, cât și pe culegători și pe cei care promovează folclorul autentic, ajungându-se până la creionarea unor ierarhii de valori în domeniu. De aceea, aprecierea unora sau uitarea altora va ține cont de valoarea lor care se va dovedi în timp. „Unii dintre savanți se manifestă discret, iar efectele demersurilor lor, totdeauna perene, sunt resimțite în timp; de multe ori recunoașterea

²⁶⁷ Sabina Ispas, „Folclorul este sistemul de sisteme al vieții noastre”, în: *Contrafort*, 3-6 (77-80), martie-iunie 2001, URL: <<http://www.contrafort.md/old/2001/77-80/150.html>>, [ultima consultare: 06.04.2020].

²⁶⁸ *Ibidem*.

statutului lor deosebit constituie un real proces, în cursul căruia tot mai mulți specialiști le consultă și le valorifică lucrările. Alte personalități, expansive, apte de comunicare rapidă și agreabilă cu orice tip de interlocutor, sunt intens frecventate, citate și apreciate în timpul vieții, urmând ca, ulterior, să le fie validată opera și să le fie recunoscută contribuția la dezvoltarea domeniului în care au activat”.²⁶⁹

Odată cu dezvoltarea mijloacelor de comunicare în masă și cu răspândirea lor în toate sectoarele vieții, s-a creionat și raportul ce există între spectacolul folcloric contemporan, promovat prin mass-media moderne, în care televiziunea ocupă un loc important în recuperarea și promovarea tradițiilor, și folclorul autentic, genuin, cu principala sa caracteristică, oralitatea. „Un spectacol rămâne un spectacol, așa cum se montează un spectacol shakespearian, se interpretează Mozart sau Beethoven, tot așa apare și spectacolul folcloric; el este alcătuit în alte scopuri decât cel pentru care este creat folclorul genuin. Nu vreau să mai facem confuzie între folclorul genuin, care are anumite funcționalități, și spectacolul folcloric, care înseamnă alt tip de creație, alt tip de interpret și așa mai departe”.²⁷⁰

În acest sens, există numeroase spectacole folclorice care erau de tradiție în întreaga țară, promovate la scară largă prin mass-media moderne, precum și forme ale folclorului autentic peste care s-a așternut din ce în ce mai mult amprenta modernității, mai ales printr-una dintre caracteristicile sale, desacralizarea.

Pornind de la aceste date, o tradiție care și-a pierdut în ultimul timp din importanța sa originală este colindatul, moment ce îl transpune pe om din timpul profan al vieții de zi cu zi în timpul sacru al Nașterii Domnului nostru Iisus Hristos. Ca specie rituală, colindul avea un timp clar fixat de 12 zile, între 23 decembrie și 7 ianuarie. Această perioadă, de la Nașterea Domnului (cu 2 zile premergătoare, care vesteau acest eveniment) și până la Sărbătoarea Sfântului Ioan, era a teofanie permanentă în viața omului. În zilele noastre, multe dintre caracteristicile esențiale ale colindatului s-au pierdut, ajungându-se până la uitarea faptului că prin acest obicei străvechi colindătorii vesteau Nașterea Domnului, adică începutul mântuirii lumii. Aceste acțiuni rituale, care erau cunoscute și respectate de întreaga comunitate, s-au desacralizat cu trecerea anilor. Astfel că s-a ajuns să se

²⁶⁹ Idem, „Cuvânt înainte”, în: Ovidiu Bîrlea, *op. cit.*, p. 5.

²⁷⁰ Idem, „Folclorul este sistemul de sisteme al viețuirii noastre”, în: *Contrafort*, 3-6 (77-80), martie-iunie 2001, URL: <<http://www.contrafort.md/old/2001/77-80/150.html>>, [ultima consultare: 06.04.2020].

audă tot mai des cântece de Crăciun prin magazine și prin alte locuri comerciale, în timp ce filmele difuzate în această perioadă la televizor nu fac altceva decât să inducă, prin imagine, senzația unei false bucurii care de multe ori nu mai are suportul religios specific. „Lumea vrea să se simtă bine, să se distreze, să primească daruri, fără să se gândească de ce se întâmplă aceasta și care este semnificația. În plus, pentru că s-a pierdut sensul de adâncime al colindatului, s-au dezvoltat ceea ce numim cântecele de Crăciun, inclusiv concertele pe care ni le oferă cântăreții de muzică populară și pop. Dar acestea nu sunt colinde, ci cântece de Crăciun”.²⁷¹

În același sens al desacralizării, piesele de costum popular, între care un loc aparte îl ocupă ia, au devenit adevărate branduri, contribuind la comercializarea imaginii țării în lume. Această nouă perspectivă trebuie însă analizată și folosită cu mare atenție, pentru a nu se pierde semnificația inițială a simbolurilor specifice culturii populare, care țin cont de toate coordonatele vieții. „Într-o societate tradițională, vestimentația însoțește, completează și se conjugă cu acea segmentare rituală a existenței umane. Fiecare trecere dintr-o vârstă în alta presupune un ritual dar și un veșmânt. Codurile fiind atât de stricte, nimeni nu neglijează aceste mărci vestimentare ale vârstei”.²⁷²

În acest sens, costumul popular rămâne o piesă străveche de excepție, exprimând o viziune înaltă a românului asupra Universului, întruchipată în creația artistică prin folosirea elementelor naturale ce-l înconjurau, îmbogățindu-i existența. Astfel, portul românesc a ajuns să fie apreciat în întreaga lume pentru frumusețea și complexitatea lui, perfecționându-se cu trecerea sutelor de ani de existență, fiind influențat și de modelele culturale cu care a interferat. În timp, s-a ajuns până la constituirea anumitor tipologii vestimentare specifice diverselor zone geografice din țară. Purtarea costumului popular autentic avea și rolul de a-i deosebi pe români în funcție de sex, de categorie socială și de vârstă. Oamenii puteau fi recunoscuți pornind de la veșmântul pe care îl purtau, acesta având un rol important în observarea și urmarea unui protocol care se referea la un fel de adresare și la un anumit comportament social. Veșmântul era astfel esențial în stabilirea unor norme prin care se fixau și se întăreau relațiile sociale dintre diferitele categorii de oameni. Costumul popular a devenit în timp chiar și o marcă prin care se putea observa calitatea unei persoane. Confecționarea diferitelor piese vestimentare s-a schimbat în mod

²⁷¹ Idem, „Interviu: Colindele ne introduc în timpul sacru al Crăciunului”, în: *Ziarul Lumina*, 21 decembrie 2018, p. 9.

²⁷² Nicolae Panaea, *Zeii de asfalt. Antropologie a urbanului*, p. 172.

regulat în istorie, fiind dependentă de felul în care este înțeleasă existența în general și fiecare persoană în particular. „Costumul este una din mărcile importante referitoare la poziția, statutul social în orice cultură, și astăzi. Nici în prezent, nu ne diferențiem prea mult, ca viziune. Actualmente, putem sesiza o înclinație deosebită (ceea ce înainte nu era) pentru o anumită pasișă, o copiere, fără valoare în sine, a felului în care se îmbracă marginalul, pantalonii rupți și alte piese de îmbrăcăminte îndoielnice. Este o tendință care exprimă o psihologie și o viziune despre lume și viață puțin schimbate. Costumul popular tradițional românesc avea niște rigori extraordinare. Femeile nu se îmbrăcau la 50 de ani ca la 20 de ani, nu purtau aceleași haine după căsătorie. Ia era foarte importantă, reprezenta atributele de eleganță și valoare pe care și le dorea orice femeie. De multe ori, iile se brodau în secret. Era o mare mândrie să ai exclusivitatea modelului. Nu mai vorbim despre asemenea exigențe în prezent. Dorința celor interesați de promovarea iei astăzi este destul de evident marcată de componenta economică, de comercial și mai puțin de cunoașterea funcției și a tehnicilor de realizare. Îmi pare rău că trebuie să spun, dar cred că este o acțiune de conjunctură”.²⁷³

În epoca în care trăim, în care primează adesea partea financiară în defavoarea autenticității, a apărut un așa-zis fenomen al *marketingului cultural*, care are la bază și, în același timp, dezvoltă turismul cultural combinat cu interesul financiar. Aceste acțiuni și activități au condus de multe ori la neglijarea elementului autentic popular prin promovarea marginalului și a unui sincretism nereușit între elemente tradiționale și moderne. „Aceste noi abordări ale culturii tradiționale s-au dezvoltat în paralel cu studiile de sociologie a consumatorului de cultură (cu definirea profilului acestuia și, mai ales a comportamentului său), dar și cu sofisticate proiecte de branding și re-branding ale unor produse culturale sau de diplomatie culturală pornind de la valorizarea patrimoniului”.²⁷⁴

Pe aceeași direcție, se vehiculează ideea unei *muzealizări a tradițiilor*, caracterizată prin crearea și promovarea elementelor folclorice autentice într-un cadru instituționalizat, în vederea conservării patrimoniului cultural. Muzealizarea și muzeificarea tradițiilor autentice românești reprezintă tehnici noi prin care se încearcă promovarea patrimoniului național în vederea re-construirii, re-gândirii și re-valorificării produselor culturale. Însă această activitate trebuie să țină cont de anumite

²⁷³ Sabina Ispas, „Ziua Universală a Iei / Academician Sabina Ispas: Ia românească ar putea să intre în Patrimoniul Cultural al Umanității”, în: *Bursa*, 24 iunie 2015, p. 9.

²⁷⁴ Camelia Burghel, *op. cit.*, p. 87.

caracteristici. „Atunci când aceste demersuri au ca finalitate conservarea corectă și fără exagerări a patrimoniului local sunt receptate ca benefice dar, uneori, exagerarea și denaturarea (cu scoaterea din contextul firesc/natural, de origine, genuin) conduce la transformarea expresiilor și limbajelor culturale în simple și reci exponate de muzeu, golite de sens și cu conținut deseori alterat, datorită mai ales lipsei caracterului de autenticitate și spontaneitate caracteristice punerii lor în act în mediul de generare firesc, adică satul tradițional”²⁷⁵

4.3. Satul românesc de la tradițional la modern

În ceea ce privește satul românesc, de-a lungul timpului s-au formulat mai multe păreri în legătură cu impactul pe care l-a avut trecerea de la tradițional la modern asupra acestei forme de organizare, care este în același timp materială și spirituală.

La 5 iunie 1937, Lucian Blaga susținea Discursul de Recepție la Academia Română, *Elogiul satului românesc*, în fața membrilor celei mai înalte instituții de cultură din țara noastră, ședința festivă fiind prezidată de Regele Carol al II-lea. În cuvântul rostit în momentul primirii între membrii Academiei Române, Lucian Blaga aducea un elogiu unei prezențe nemuritoare care „nu e legată de niciun nume, nu râvnește la nicio laudă, și e răspândită în spațiul din preajma noastră, cât ține întinderea împărătească a țării. Vreau să vorbesc despre singura prezență încă vie, deși nemuritoare, nemuritoare deși așa de terestră, despre unanimitatea noastră înaintaș fără de nume, despre: satul românesc”²⁷⁶

În prezentarea sa, filosoful român realiza o paralelă între ceea ce reprezintă viața omului care trăiește la oraș și a celui de la sat. „A trăi la oraș înseamnă a trăi în cadru fragmentar și în limitele impuse la fiecare pas de rânduiriile civilizației. A trăi la sat înseamnă a trăi în zăriște cosmică și în conștiința unui destin emanat din veșnicie”²⁷⁷

În viziunea lui Lucian Blaga, omul nu este întreg decât în mediul său cel mai intim, adică în satul tradițional. Omul satului este structural diferit de omul orașului. Satul este centrul lumii în conștiința celor care îl populează, locuitorii lui plasându-se și ei în centru. În acest fel se explică și extraordinara creație populară dezvoltată de oameni mai ales în lumea

²⁷⁵ *Ibidem*, p. 88.

²⁷⁶ Lucian Blaga, „Elogiul satului românesc”, în: Lucian Blaga, *Isvoade. Eseuri, conferințe, articole*, Editura Minerva, București, 1972, p. 33.

²⁷⁷ *Ibidem*, p. 37.

satului. „Omul satului, întrucât izbutește să se mențină pe linia de apogeu, genială, a copilăriei, trăiește din întregul unei lumi – pentru acest întreg; el se găsește în raport de supremă intimitate cu totalul și într-un neîntrerupt schimb reciproc de taine și revelații cu acesta. Omul orașului, mai ales al orașului care poartă amprentele timpurilor moderne, trăiește în dimensiuni și stări tocmai opuse: în fragment, în relativitate, în concretul mecanic, într-o trează tristețe și într-o superficialitate lucidă. Impresiile omului de la oraș puse pe cântar cu precizie, îngheață, devenind mărimi de calcul; ele nu se amplifică prin raportare intuitivă la un cosmos, nu dobândesc proporții și nu se rezolvă în urzeli mitice, ca impresiile omului de la sat”²⁷⁸

Deși, de-a lungul timpului, satul românesc a trecut prin mai multe încercări, el a păstrat până în prezent atributul autenticității. Satul adună oamenii într-o colectivitate susținută de o anume matrice stilistică, purtând astfel pecetea unității în vederea organizării în jurul său a unui adevărat cosmos. Acest cosmocentrism reprezintă una dintre multiplele particularități ale satului românesc. „Fiecare sat își are sub acest unghi mândria sa, care-l împinge spre o diferențiere de celelalte sate învecinate, sau mai îndepărtate. Satele nu țin să se conformeze toate la rânduielile unuia singur. În port, în obiceiuri, în cântec, fiecare sat ține la autonomia și la aureola sa. Instinctul de imitație, căruia o anume sociologie i-a acordat un rol cu totul exagerat în viața umană, nu depășește decât foarte diminuat și foarte sever controlat pietrele de hotar ale colectivității unui sat”²⁷⁹

Dacă orice oraș folosește, în ceea ce privește orașul alăturat, atributul de *provincie*, în cazul satelor acest lucru nu se întâmplă. Fiecare sat este un centru al lumii, fiind diferit de celelalte prin anumite caracteristici. În aceste condiții, satul este atemporal și, în același timp, își este suficient sieși. Satul este cel care a creat și a păstrat cultura populară nealterată, purtând astfel în istorie matricea noastră stilistică.

Culturile majore, indiferent de numele pe care îl poartă, au nevoie de o temelie, iar aceasta este reprezentată de matricea stilistică care se transmite prin cultura populară. Pentru ca această comoară națională să fie valorificată, este nevoie de o întoarcere în trecut din partea creatorilor moderni. „Concluzia că geniile de cultură majoră nu fac în mare decât să urmeze un itinerar îndelung pregătit, se îmbie de la sine. Fără de acel complex apriori al unei matrici stilistice, preformată în plăsmuirile și creațiile unei culturi minore, cred că nu s-a ivit până astăzi, nicăieri și niciodată o cultură majoră. Un popor lipsit de acest profund apriori stilistic,

²⁷⁸ *Ibidem*, p. 39.

²⁷⁹ *Ibidem*, pp. 41-42.

ca matcă a unei culturi populare, nu va crea niciodată o cultură majoră, oricâte genii și talente ar avea la dispoziție pentru asemenea înfăptuire. Geniul creator rămâne geniu pustiu, dacă nu e integrat în câmpul unui asemenea potențial stilistic”.²⁸⁰

Nu trebuie însă ca acest atașament față de satul românesc tradițional și față de cultura populară să ignore realitățile din timpurile în care trăim. O cultură majoră nu reproduce cultura minoră, ci o înalță la alte niveluri, ținând cont de caracteristicile prezente. În același timp, cultura majoră nu imită cultura minoră după un program prestabilit. Saltul într-o cultură majoră nu se face prin simpla imitare a creațiilor populare. „Apropiindu-ne de cultura populară trebuie să ne însuflețim mai mult de elanul ei stilistic interior, viu și activ, decât de întruchipări ca atare. Nu cultura minoră dă naștere culturii majore, ci amândouă sunt produse de una și aceeași matrice stilistică. Să iubim și să admirăm cultura populară, dar mai presus de toate să luăm contactul, dacă se poate, cu centrul ei generator, binecuvântat și rodnic ca stratul mumelor”.²⁸¹

Toate aceste idei mai mult sau mai puțin filosofice cu privire la satul românesc, dezvoltate în Discursul de Recepție rostit la Academia Română, se regăsesc sintetizate de poetul Lucian Blaga în celebrele versuri: „Copilo, pune-ți mâinile pe genunchii mei./ Eu cred că veșnicia s-a născut la sat./ Aici orice gând e mai încet,/ și inima-ți zvâcnește mai rar,/ ca și cum nu ți-ar bate în piept,/ ci adânc în pământ undeva./ Aici se vindecă setea de mântuire/ și dacă ți-ai sângerat picioarele/ te așezi pe un podmol de lut./ Uite, e seară./ Sufletul satului fâlfâie pe lângă noi,/ ca un miros sfios de iarbă tăiată,/ ca o cădere de fum din ștreșini de paie,/ ca un joc de iezi pe morminte înalte”.²⁸²

La 29 mai 1940, Liviu Rebreanu ținea discursul *Lauda țăranului român*, cu ocazia primirii ca membru în Academia Română. În acest cuvânt, romancierul creiona raportul dintre omul de la sat și omul de la oraș, comparând realitățile din țara noastră cu cele de pe alte meleaguri. Dacă în alte părți țăranimea a avut un rol secundar în istoria popoarelor, la noi ea a stat la baza a ceea ce s-a numit *românismul pur și etern*. Țăranul a reprezentat la români singura realitate permanentă care nu s-a pierdut cu trecerea timpului. „Atât de mult că, de fapt, țăranul român nici nu e țăran ca la alte popoare. Cuvântul însuși e de origine urbană, cel puțin în

²⁸⁰ *Ibidem*, p. 45.

²⁸¹ *Ibidem*, p. 48.

²⁸² *Idem*, „Sufletul satului”, în: Lucian Blaga, *Poezii*, Editura Viața Românească, București, 1984, p. 160.

semnificația actuală. Țăranul nu-și zice niciodată țăran. Doar în vremile mai noi și sub influențe politice a pătruns și la țară cuvântul, spre a indica pe omul de la sat în contrast cu cel de la oraș. Țăranii însă numesc pe țărani, simplu, oameni. De fapt țăranul n-are nume pentru că nu e nici clasă, nici breaslă, nici funcție, ci poporul însuși, – omul român. Pentru toată lumea, țăran e sinonim cu Român, pe când orășan nu, ba în general dimpotrivă, mai cu seamă în ochii țăranului”.²⁸³

Țăranul reprezintă începutul și sfârșitul neamului nostru, cel care, prin caracterul său pașnic, a păstrat ființa și pământul nealterate.

Pentru orice popor, caracteristicile esențiale sunt reprezentate de legătura de sânge și de limbă. La români, limba este creația țăranului, apariția și dezvoltarea ei fiind opera lui. Alături de legătura de sânge și de limbă, țăranul român a conservat și credința în Dumnezeu, îmbinând adesea elemente creștine și păgâne într-o compoziție originală. În această religie arhaică, dincolo de controversele teologice, se regăsește concepția țăranului român despre viață, despre resemnare și încrederea lui în legea divină. „Dacă țărănimea română a fost ursită să conserve rasa, pământul, limba și credința noastră, înseamnă că ea este întruchiparea tuturor virtualităților și energiilor românești, că deci dintr-însa trebuie să pornească și să se inspire tot ce e românesc”.²⁸⁴

În istoria umanității, între sat și oraș s-a creionat și s-a perpetuat o relație de multe ori antagonică. Această atitudine s-a dovedit a fi mai accentuată la noi, având ca notă distinctivă faptul că orașele noastre nu sunt parte a specificului românesc. De aici pornește și diferența dintre omul satelor și cel al orașelor. „Țăranul e serios și naiv, orășanul e ironic și sceptic. Poate de aceea țăranul n-are încredere în orășan, iar orășanului i-e rușine de țăran, când nu-i e frică”.²⁸⁵

Deși țăranul român este îndreptarul culturii naționale, cultura adevărată, prin care ne facem cunoscuți noi, ca popor, în lumea întreagă, este opera orășanului. „Literatura țărănească nu e pentru țărani, căci țăranii nu citesc și nici nu vor citi cărți literare. Țăranul își face singur literatura pe care o pofteste inima lui, cum își confecționează cele trebuincioase pentru trupul și sufletul său. Cărțile cu țărani le citesc numai orășenii, ca și pe

²⁸³ Liviu Rebreanu, „Lauda țăranului român”, în: Academia Română. Discursuri de Recepțiune. LXXVII, *Lauda țăranului român. Discurs rostit la 29 mai 1940 în ședință publică solemnă de Liviu Rebreanu cu răspunsul d-lui I. Petrovici*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1940, pp. 3-4.

²⁸⁴ *Ibidem*, p. 9.

²⁸⁵ *Ibidem*, p. 11.

celelalte. Țăranul, prin firea lucrurilor, nu poate fi consumator ci doar subiect de literatură”.²⁸⁶

Pentru a se realiza o simbioză care să desăvârșească puterile creatoare integrale ale neamului nostru, orașul trebuie să fie pătruns de duhul sufletului românesc, așa cum este satul. „Numai simbioza aceasta va naște marea cultură românească de care în sfârșit va beneficia și țăranul român, conservatorul trecutului și tinereții noastre”.²⁸⁷ Ținând cont de aceste realități, creatorii moderni de la noi trebuie să se întoarcă spre țăranul român, pentru că românii au fost și vor rămâne un neam de țărani, în sensul cel mai autentic și profund al termenului. „Prin urmare destinul nostru ca neam, ca Stat și ca putere culturală, atârnă de cantitatea de aur curat ce se află în sufletul țăranului. Dar mai atârnă, în aceeași măsură și de felul cum va fi utilizat și transformat acest aur în valori eterne”.²⁸⁸

Aceste idei prezentate de Liviu Rebreanu în Discursul rostit la Academie se regăsesc în întreaga sa operă de romancier, care este integral o laudă adusă țăranului român.

La mijlocul secolului al XX-lea, lumea întreagă făcea cunoștință cu o nouă expresie care avea să facă carieră mult timp după apariție: *satul global*. „Civilizația noastră specializată și fragmentată, cu o structură centru-margine, trece brusc printr-o reasamblare bruscă a tuturor părților sale mecanizate într-un întreg organic. Aceasta este noua lume a satului global”.²⁸⁹ Satul global este o metaforă prin care se sugerează faptul că, datorită efectelor electricității produse începând cu apariția telegrafului, planeta noastră se micșorează, sub toate aspectele sale, la dimensiunile unui sat. Astfel, interdependența electronică promovată de mass-media vechi și noi conduce la recrearea întregii lumi sub forma unui sat global. „Odată cu tehnologia electricității instantanee, globul pământesc nu poate fi mai mult decât un sat, iar natura însăși a orașului, ca formă de mari dimensiuni, trebuie să se dizolve inevitabil ca o imagine ce pălește într-un film”.²⁹⁰

Această părere după care, datorită folosirii la scară planetară a mass-media trăim ca într-un sat global, a suportat în timp mai multe modificări, fără însă a-și pierde sensul pe care l-a avut de la început: acela al

²⁸⁶ *Ibidem*, p. 14.

²⁸⁷ *Ibidem*.

²⁸⁸ *Ibidem*.

²⁸⁹ Marshall McLuhan, *op. cit.*, p. 138.

²⁹⁰ *Ibidem*, p. 438. În altă parte, cercetătorul canadian nota în legătură cu raportul dintre satul global și orașele moderne: „Pe o planetă redusă la dimensiunile unui sat de către noile media, orașele par neobișnuite și ciudate, ca niște forme arhaice suprapuse pe tiparele noi ale culturii” (*Ibidem*, p. 203).

impactului major pe care mijloacele de comunicare în masă îl au asupra vieților oamenilor. Aceste reformulări au condus la creionarea, din ce în ce mai accentuată, a raportului dintre tradițional și modern, relație extinsă la toate palierele vieții. Astfel, în perioada globalizării actuale, datorită răspândirii mass-media, s-au anulat piedicile spațio-temporale pe care omul le-a cunoscut, fapt ce a condus la diversificarea legăturilor umane într-un ritm nemaîntâlnit.

O interpretare inedită a satului global a formulat-o Umberto Eco, arătând că semnificația expresiei poate cuprinde și alte sectoare ale vieții: „Astăzi, mai mult ca niciodată, replica «opriți lumea, vreau să cobor» devine o chemare disperată și menită să nu primească niciodată un răspuns satisfăcător. Suntem într-adevăr în ceea ce McLuhan numea Satul Global. Global însă nu atât pentru utilizatorul mijloacelor electronice, care descoperă că iubește și dorește ceea ce iubesc și doresc oameni diferiți aflați la distanțe de mii și mii de kilometri, fiindcă această uniformizare le aduce multora o satisfacție și o liniște interioară. Nu global prin faptul că ne creează iluzia că fiecare e aproapele nostru, ci fiindcă peste tot poți întâlni chipul dușmanului, care nu îți este aproape, nu vrea ce vrei și tu și nici nu e dispus să se mulțumească cu celălalt obraz, ci intenționează să țintească drept în inimă. Și nu poți coborî, nu există stații intermediare. Satul exilului desființat e global fiindcă nici măcar nu poți încerca să fugi de persecutor, luându-i-o înaintea cu disperare în linie dreaptă. Înștiințat rapid, un altul va fi gata să te ajungă și să te încolțească”.²⁹¹

Ținând cont de analiza tuturor acestor realități, noțiunea de *sat global* a devenit cu timpul o prezență atotcuprinzătoare. Harta satelor și a altor forme de organizare, așa cum sunt grupurile, societățile și chiar națiunile, nu mai cuprinde diverse alăturări culturale, ci combinații surprinzătoare și adesea aberante de elemente eterogene. „În consecință, etnograful de teren, etnologul analist și antropologul cultural nu mai au în vedere satul, zona etnografică sau regiunea, ci enclavele socio-culturale al căror mozaic dinamic poate construi o identitate fragmentată în raport cu Europa sau America”.²⁹²

În aceste condiții, satul tradițional românesc, așa cum a fost descris nu de puține ori, reprezintă pentru mulți din timpurile noastre doar un model abstract, iar nu o realitate concretă. Un astfel de sat s-a transformat cu trecerea timpului într-o iluzie. S-a ajuns astfel la o separare teoretică „între

²⁹¹ Umberto Eco, „Exilul, Rushdie și Satul Global”, în: Umberto Eco, *Pliculețul Minervei*, p. 19.

²⁹² Camelia Burghele, *op. cit.*, p. 78.

societatea tradițională și cea industrială, ambele realități concrete, funcționale și societatea rurală românească, ce se află de mai bine de un secol și jumătate într-un evident proces de destructurare și pentru care nici tradițional nici industrial nu ar fi calificări operabile. Interstiția teoretică propusă de noi, societatea țărănească sau folclorică, s-ar caracteriza prin emfazarea funcțiilor de mediere cu societatea mai largă, unde se află și centrul de putere și autoritate, mediere ce acoperă toate compartimentele vieții sociale (...).²⁹³

Pe de altă parte, există și păreri după care nu se poate concepe o dispariție radicală a satului tradițional românesc, așa cum a fost cunoscut în istorie. Încercarea de salvare a acestuia nu este de dată recentă, ci poate fi observată pe tot parcursul secolului trecut, în perioada interbelică existând chiar o mișcare socială în acest sens, care a avut un reprezentant de seamă în sociologul H.H. Stahl. Nici în trecut și nici în zilele noastre nu se poate vorbi de apusul satului românesc, ca dispariție totală, ci de un proces de schimbare care se petrece natural, urmând mersul obișnuit al lumii. Felul în care se va schimba satul românesc va depinde de modul în care persoanele autorizate, specialiștii în diferite domenii de activitate, vor conlucra atât în vederea păstrării și promovării adevăratelor valori tradiționale ale satului, cât și în procesul de adaptare a acestora la cerințele mereu noi ale modernității. „Satul nu poate încremeni în timp. Și de altfel satul nu a fost niciodată un loc idilic, cu mândre în costume de sărbătoare care merg la coasă cântând. Satul este un organism viu, în evoluție permanentă, mai rapidă sau mai lentă. Plecând de la această înțelegere realistă a satului trebuie să-i acceptăm și schimbarea. Dar niciodată nu cred că va fi nevoie să-i acceptăm dispariția dacă asta depinde și de noi. Și nu putem să acceptăm acest lucru pentru că am accepta să nu mai avem repere identitare și să nu mai știm de unde venim”.²⁹⁴

În ultimul timp, satul românesc s-a modernizat prin introducerea și acceptarea multor facilități specifice secolului în care trăim. Dincolo de efectele pozitive pe care le-a adus lumea modernă în viața satului, s-au pierdut anumite valori care erau păstrate și transmise din generație în generație prin obiceiurile și tradițiile care sunt neglijate în prezent. Însă acest lucru nu înseamnă automat și pierderea totală a spiritualității satului, un exemplu fiind reprezentat de Biserică, spre care se întorc din ce în ce mai

²⁹³ Nicolae Panea, *Zei de asfalt. Antropologie a urbanului*, p. 250.

²⁹⁴ Paula Popoiu, „Apusul satului românesc... nu a venit încă”, 20.11.2019, URL: <<https://www.dw.com/ro/apusul-satului-rom%C3%A2nescnu-a-venit-%C3%AEnc%C4%83/a-51324562>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

mulți oameni. Pe de altă parte, depopularea satelor noastre nu este un fenomen nou care s-a întâmplat brusc, ci a început încă din secolul al XX-lea. În ciuda problemelor care apar atunci când autoritățile competente nu se implică în dezvoltarea mediului rural, satul va rămâne și în viitor un important reper al identității naționale. Chiar dacă satul românesc se transformă permanent în funcție de anumite realități, el va rămâne peste timp un spațiu de referință pentru întreaga cultură a poporului nostru. Satul va fi, așa cum a fost și în trecut, locul genezei noastre. „Spațiul idilic și mioritic a aparținut totdeauna livrescului. Satul real este o lume în care se trăiește, se moare, se nasc copii, sunt oameni care se ceartă și se împacă, au loc procese și chiar crime. Satul românesc este o lume reală. Și dacă el se află acum în criză este pentru că omenirea însăși se află în criză. Satul românesc păstrează încă multe tradiții vii, multe repere din spiritualitatea trecutului. Este încă o sursă a identității noastre, păstrător al trecutului dar adaptat unui prezent din ce în ce mai agresiv și mai dornic de schimbări”.²⁹⁵

După cum satele nu vor dispărea, nici tradițiile nu dispar, ci se păstrează și, câteodată, se transformă. Aceste realități autentice au ajuns să fie depozitate în numeroase muzee din țară, care au însă obligația nu să le conserve pur și simplu, ci să le mențină vii, ca părți esențiale ale spiritualității românești, așa cum se păstrează în satele tradiționale.

Satul românesc mai are și un alt rol în timpurile moderne în care trăim: el este un fel de carte de identitate a noastră în cuprinsul spațiului european, prin care vorbim în prezent despre trecutul nostru pregătind viitorul pentru urmași. Astfel, satul este mărturia istoriei noastre îndelungate și profunde. „El nu vorbește prin evenimente glorioase, nu reține date istorice de anvergură, eroii satelor sunt anonimi, cel mai adesea; satul vorbește însă prin viața de zi cu zi a locuitorului, condiționat încă de fertilitatea pământului, de ploi și soare, de recoltele culese la finele anotimpurilor, care se scurg cu ritmicitate după ceasul cosmic al universului, nu după cel grăbit al omului modern”.²⁹⁶

Într-o carte devenită clasică pentru studiul legăturii ce există între credința creștin-ortodoxă și spiritualitatea tradițională românească, marele teolog pr. Dumitru Stăniloae compara spiritualitatea românească, reflectată în creația folclorică, și spiritualitatea occidentală, privită din perspectiva creației culte. Din această perspectivă, cultura poporului nostru, ca de altfel a întregului Răsărit al Europei, nu a fost redusă doar la creația folclorică. Creația cultă, așa cum este percepută în lumea occidentală, nu trebuie

²⁹⁵ *Ibidem.*

²⁹⁶ *Ibidem.*

înțeleasă în sensul în care ea nu a fost cunoscută de popor din pricina unei anume superiorități a ei față de creația folclorică, ci din cauza incapacității intrinseci de a stimula imaginația populară. Nu se poate vorbi de existența unei greutăți în rândul poporului în înțelegerea acestei gândiri. Poporul nu găsea însă ceva important de înțeles în această creație, deoarece ea nu deschidea niciun orizont nou și nu venea cu niciun impuls creator original. „În răsăritul Europei creația folclorică a fost stimulată și hrănită de un sens filosofic adeseori tot atât de înalt în conținutul lui ca și sistemele filosofice apusene, care, chiar dacă nu l-a citit poporul direct, sensul lui înnobilitor și stimulator de imaginație creatoare i-a fost tălmăcit de alții. Viziunea despre lume a gânditorilor bizantini, ca Maxim Mărturisitorul, Dionisie Areopagitul, Grigorie de Nisa, Grigore Palama, e tot așa de înalt expusă, ca și sistemele lui Kant și Hegel, însă a putut stimula imaginația creatoare a poporului, putându-i da noi teme de creație, prin deschiderea spre indefinit și spre noblețea umană”.²⁹⁷

Spiritualitatea creștină răsăriteană, din care face partea și cea românească, a tins spre crearea unui om comunitar care devine din ce în ce mai mult un model pentru întreaga umanitate comunitară, opunându-se astfel individualismului. Tipul de om propus de poporul nostru este mereu valabil și acceptat de toate păturile sociale. Spre deosebire de lumea occidentală, în care relațiile dintre oameni sunt caracterizate prin individualismul care îi separă, anulându-i pe oameni ca persoane aflate în comuniune, „la români modelul acestor relații îl dă satul, în care nu e nici individualismul separatist, nici dictatura care disprețuiește persoanele, ci le unește într-o comuniune care prețuiește identitatea ireductibilă a fiecărei persoane. Fiecare ins e prețuit pentru farmecul lui unic, dar fiecare ține să placă tuturor, să fie prețuit de toți. Comuniunea voită e unitate în libertate”.²⁹⁸

Pornind de la aceste date, pr. Dumitru Stăniloae afirmă că viața prezentă de secole în satul românesc, care se caracterizează prin spiritul de comuniune, poate să fie modelul ideal după care să se organizeze și politica statului român.

²⁹⁷ Dumitru Stăniloae, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1992, pp. 21-22.

²⁹⁸ *Ibidem*, p. 31.

4.4. 2019 – Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari) în Patriarhia Română

Anul 2019 a fost proclamat de Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române ca fiind *Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)* și *Anul comemorativ al Patriarhilor Nicodim Munteanu și Iustin Moiescu și al traducătorilor de cărți bisericești* în Patriarhia Română. Proclamarea oficială a avut loc la 1 ianuarie 2019, consfințind astfel propunerile din 4-5 iunie 2017 și 25 octombrie 2018.

Între hotărârile Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, care au avut în vedere *Anul omagial al satului românesc*, s-au numărat: *Centrul de Presă Basilica* al Patriarhiei Române să realizeze programe, emisiuni, filme documentare și alte materiale media prin care să fie promovat satul românesc; să fie tipărite cărți, studii, articole, comentarii și bibliografii având ca temă satul tradițional; să se organizeze simpozioane, conferințe, colocvii și seminarii în care să se discute despre satul românesc; să se desfășoare mai multe evenimente prin care să fie evocate figuri ale unor personalități din satele românești; tema despre satul românesc să fie propusă spre dezbateri și analiză în cadrul conferințelor preoțești semestriale de primăvară; în ședința solemnă a Sfântului Sinod din luna octombrie să fie tratate temele Anului omagial și comemorativ.²⁹⁹

Ținând cont de toate aceste hotărâri și recomandări, în Patriarhia Română, pe tot parcursul anului 2019, s-au desfășurat numeroase activități care au avut ca subiecte centrale promovarea spiritualității satului românesc și sublinierea rolului, locului și importanței pe care acesta îl ocupă atât în istoria mai veche a poporului român, cât și în timpurile moderne în care satul tradițional trece prin schimbări profunde.

În perioada 1 decembrie 2018 – 21 mai 2019 s-a desfășurat Concursul Național de Folclor *Tradiție și spiritualitate în satul românesc*, adresat elevilor Seminariilor și Liceelor Teologice Ortodoxe din Patriarhia Române.³⁰⁰ Tot în acest context omagial al satului, în perioada 15 decembrie 2018 – 21 mai 2019 a avut loc Concursul Național Catehetic *Hristos: sufletul satului meu*, adresat copiilor participanți la grupele catehetice din

²⁹⁹ Sorin Ionițe, „Actul de proclamare a Anului omagial și comemorativ 2019”, 01.01.2019, URL: <<https://basilica.ro/actul-de-proclamare-a-anului-omagial-si-comemorativ-2019/>>, [ultima consultare: 06.04.2020].

³⁰⁰ „Concursul Național de Folclor, Tradiție și Spiritualitate în satul românesc”, URL: <<http://patriarhia.ro/concursului-national-de-folclor-traditie-si-spiritualitate-in-satul-romanesc-9294.html>>, [ultima consultare: 07.04.2020].

parohiile înscrise în Programul Național *Hristos împărtășit copiilor*, preoților coordonatori de grup catehetic, profesorilor de religie din școlile din România și altor educatori creștini. Cele două concursuri, organizate de Sectorul teologic-educational al Patriarhiei Române în parteneriat cu Ministerul Educației Naționale, s-au desfășurat cu binecuvântarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel și cu aprobarea Sfântului Sinod.

În data de 21 mai 2019, la finalul slujbei de la Catedrala Patriarhală din București, în ziua de prăznuire a Sfinților Împărați Constantin și Elena, hramul Catedralei, a avut loc premiера câștigătorilor Concursului Național Catehetic *Hristos: sufletul satului meu*, Concursului Național *Icoana ortodoxă – lumina credinței* și Concursului Național de Folclor *Tradiție și spiritualitate în satul românesc*. Câștigătorii celor trei concursuri au fost premiați de Părintele Patriarh Daniel cu diplome, medalii omagiale și alte daruri.

Toate aceste activități cu caracter național, adresate copiilor și tinerilor, au scos în evidență grija pe care Biserica Ortodoxă Română a arătat-o permanent față de satul românesc, față de obiceiurile și tradițiile culturale și față de folclorul autentic din țara noastră. În același timp, ele sunt și un argument în favoarea viitorului pe care aceste realități îl au chiar și în timpurile de profunde schimbări în care trăim.

Pornind de la tema Anului omagial, *Trinitas TV*, Televiziunea Patriarhiei Române, a lansat emisiunea *Pagini despre satul românesc* și a realizat filmul documentar despre satele românești, *Zidiri de timp*, prezentat la Gala aniversară *Magazin Folcloric* din acest an. De asemenea, *Radio Trinitas* a propus ascultătorilor emisiunea *Satul românesc – istorie și actualitate*, în care s-a discutat despre istoria a 40 de sate românești.

Între 6-9 octombrie 2019 s-a desfășurat la București Simpozionul Național de Teologie *Satul românesc: vatră a plămădirii, păstrării și promovării ființei naționale și a credinței ortodoxe*. Sesiunea festivă a avut loc la 7 octombrie în Aula *Teoctist Patriarhul* din Palatul Patriarhiei, lucrările Simpozionului fiind deschise de Patriarhul Daniel.

Prezentările invitaților au fost împărțite în cinci secțiuni: *Biserica – centrul vieții spirituale a satului românesc*; *Credința ca factor de unitate spirituală, coeziune socială și înnoire culturală în comunitățile sătești*; *Școala din tinda bisericii: primele forme de educație în satul românesc*; *Forme și manifestări de organizare administrativă a satului românesc*; *Criza actuală a satului românesc și contribuția Bisericii Ortodoxe Române la atenuarea acesteia*.

La eveniment au participat numeroase personalități ale vieții culturale din România, între care s-au numărat: Ionel Florian Lixandru,

secretar de stat în cadrul Ministerului Educației Naționale; academician Răzvan Theodorescu, vicepreședintele Academiei Române; Victor Opaschi, secretar de stat pentru Culte; prof. univ. dr. Mircea Dumitru, rectorul Universității din București. În sesiunea a doua de comunicări au fost tratate teme despre fondul spiritual și cultural al poporului român: *Satul românesc – moștenire istorică, zestre spirituală, trăinicie a credinței ortodoxe, garanție a securității și siguranței alimentare* (acad. Cristian Hera); *Ritmurile vieții cotidiene și timpul calendarului creștin ortodox* (acad. Cornelia-Sabina Ispas); *Rolul Bisericii Ortodoxe Române în educarea tinerilor din mediul rural* (prof. univ. dr. Nicolae Istudor) etc.

În cea de-a treia sesiune de comunicări, prezentările au cuprins mai multe aspecte: *Dimitrie Gusti și satul satelor* (conf. univ. dr. Paula Popoiu); *Rolul credinței ca factor de promovare și consolidare a unității spirituale în comunitatea satului* (pr. prof. univ. dr. Ștefan Buchiu); *Satul ca unitate dăinuitoare a identității de neam* (prof. univ. dr. Ilie Bădescu); *Sentimentul religios la români: rugăciunea țaranului* (prof. univ. dr. Doru Radosav); *Rânduiala satească: Comoara de învățăminte pierdută și regăsită* (Daniel Leș); *Impactul socio-medical al programelor de voluntariat „Sănătate pentru sate”, „Educație și prevenție pentru sănătate”, „Campania de prevenție și diagnosticare a cancerului de col uterin” și „Vino să donezi sânge, salvează o viață!”* (Dănuț Prună).³⁰¹

În cuvântul rostit la deschiderea lucrărilor Simpozionului, Patriarhul Daniel a vorbit despre *Prețuire și responsabilitate pentru valorile satului românesc*, accentuând ideea implicării tuturor celor responsabili în rezolvarea problemelor cu care se confruntă satul din zilele noastre. De asemenea, Părintele Patriarh a subliniat atât valorile spirituale și culturale ale satului românesc, cât și necesitatea unei cooperări mai intense între locuitorii orașelor și cei ai satelor în vederea promovării comuniunii și demnității poporului român. Numai printr-o strânsă legătură între acești factori omagierea satului românesc, cu toate valorile sale perene, devine pentru fiecare român un moment de bucurie și împlinire sufletească.

În satul românesc s-au păstrat de-a lungul istoriei tradițiile bisericesti și cultura poporului român, acesta fiind, în același timp, și locul unde s-au perpetuat valorile spirituale, culturale și morale ale noastre, un rol important în acest sens revenindu-i Bisericii, care trebuie să conlucreze cu ceilalți

³⁰¹ Andrei Butu, „Simpozion Național de Teologie la Palatul Patriarhiei”, în: *Ziarul Lumina*, 08 octombrie 2019, URL: <<https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/simpozion-national-de-teologie-la-palatul-patriarhiei-148533.html>>, [ultima consultare: 06.04.2020].

factori esențiali, Familia și Școala. „Parohiile ortodoxe românești au reprezentat atât la sat, cât și la oraș, alături de Școală și de Familie, principalii factori de coeziune și unitate românească. Satele românești, cu biserici și case țărănești, cu cimitire și morminte străjuite de cruci, cu ulițe și porți primitive, sunt purtătoarele unui limbaj tainic și vizibil al tradiției, al continuității fizice și spirituale ale poporului român, sunt oglinzi ale sufletului românesc, în care se arată astăzi, după caz, hărnicia sau delăsarea noastră, responsabilitatea sau indiferența noastră”.³⁰²

Criza satului românesc din zilele noastre se poate observa atât pe tărâm practic, cât și spiritual. Aceste dificultăți care se adâncesc pe zi ce trece au la bază două cauze: pe de o parte, idealizarea nostalgică excesivă a satului, fără un suport real; pe de altă parte, abandonarea practică a mediului rural. Criza actuală a satului românesc, în același timp spirituală și materială, îndeamnă la o implicare mai intensă din partea tuturor factorilor cu putere de decizie: primarii, învățătorii, preoții, doctorii și, nu în ultimul rând, sătenii și copiii lor. În acest sens, Biserica Ortodoxă Română a susținut permanent dezvoltarea satului ținând cont de toate aspectele vieții oamenilor. Cooperarea între autoritățile competente și cei care iubesc adevăratele valori românești reprezintă speranța păstrării și perpetuării spiritualității satului tradițional. „Biserica militează cu responsabilitate pentru dezvoltarea rurală și pentru salvarea satului românesc, deoarece majoritatea populației sărace din mediul rural aparține Bisericii noastre, iar preoții noștri de la sate se confruntă cu multe probleme de ordin economic, social și pastoral. Din acest motiv, Biserica se străduiește ca satul românesc să fie un sat în care viața să fie o binecuvântare, nu o înstrăinare a oamenilor de propriul pământ și de propria identitate”.³⁰³

În vederea atingerii tuturor acestor deziderate este nevoie de solidaritate între parohiile de la țară și cele de la orașe, precum și de cooperarea Bisericii cu autoritățile locale, regionale și centrale pentru îmbunătățirea materială a vieții rurale, dar și pentru păstrarea și transmiterea valorilor autentice românești către noile generații.

Aceste idei despre satul românesc au fost aprofundate de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel în *Cuvântul* rostit la 7 decembrie 2011, atunci când i s-a decernat titlul de Doctor Honoris Causa din partea

³⁰² Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Prețuire și responsabilitate pentru valorile satului românesc”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/pf-daniel-la-simpozionul-de-la-patriarhie-criza-care-afecteaza-satul-romanes-cere-de-la-noi-mai-multa-implicare/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

³⁰³ *Ibidem*.

Universității Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca. În prezentarea sa, Patriarhul Daniel s-a referit la operele unor scriitori de marcă ai poporului român care, în scrierile lor, au elogiat satul românesc: George Coșbuc, Octavian Goga, Lucian Blaga și Liviu Rebreanu. Pe de altă parte, nu trebuie trecută cu vederea nici starea actuală în care se găsește satul începând cu perioada comunistă, odată cu colectivizarea, industrializarea și urbanizarea, ajungând până la fenomenul masiv al migrației de după 1990.

Țăranul român este prin firea sa atașat de pământul natal, pe care îl umanizează și îl sfințește în același timp prin munca de zi cu zi. Percepția atemporală a veșniciei satului, despre care vorbea atât de frumos poetul-filosof Lucian Blaga, poate semnifica și o altă realitate și anume că, *„la sat, mai mult decât la oraș, pot fi mai ușor percepute și apreciate prezența Creatorului în natură, valoarea naturii înconjurătoare ca dar al lui Dumnezeu, ce trebuie cultivat în relație de recunoștință față de Dăruitor, precum și legătura indisolubilă dintre cult și cultură, având ca bază agricultura”*.³⁰⁴

Aceasta se întâmplă deoarece în satele românești tradiționale orice activitate agricolă este însoțită de acțiuni cultice, așa cum sunt binecuvântările holdelor, semănatului, fântânii, colinelor, drumurilor etc. Aceste slujbe bisericești scot în evidență strânsa legătură pe care lumea rurală a stabilit-o de-a lungul timpului între rugăciunea către Dumnezeu și acțiunea zilnică a omului.

În satul românesc s-au tezaurizat valorile spirituale, morale și culturale ale românilor. Acestea trebuie însă aduse și valorificate în timpurile noastre cu mare grijă, fără însă a recurge la repetarea mimetică a unui trecut de multe ori fals idealizat despre țăranul român și despre locul unde își ducea viața de zi cu zi.

Criza satului românesc din zilele noastre este provocată de tensiunea ce există între potențialul pe care îl are și neputința de a se afirma cu adevăratele sale valori moștenite din generație în generație. Speranța pentru viitorul satului românesc stă în implicarea activă a fiecăruia dintre noi, iar nu într-o așteptare pasivă din partea noastră. Aici se îmbină partea materială și cea spirituală, cu un accent deosebit pe aceasta din urmă, deoarece viața nu înseamnă numai consum, ci și comuniune spirituală. Natura este un dar de la Dumnezeu și în acest fel trebuie înțeleasă atunci când se vorbește de lumea satului.

³⁰⁴ Idem, „Satul românesc, între tradiție, supraviețuire și speranță”, în: *Tabor*, Anul XIV, nr. 7, iulie, 2020, p. 19.

În cadrul Simpozionului Național de Teologie din anul 2019, Ionel Florian Lixandru, secretar de stat în cadrul Ministerului Educației Naționale, a vorbit despre legătura ce trebuie să existe între familie, școală și Biserică în vederea revigorării satelor românești. „Într-un sat cu familii funcționale, cu o școală prezentă, cu o Biserică activă, ne putem aștepta la lucruri cu totul spectaculoase, întrucât fundamentul este bine așezat. Ancorele familiei, educația dată la școală și morala creștină sunt o bază de pornire în viață, pe care se vor așeza toate celelalte: oportunitățile și perspectivele de educație și dezvoltare profesională, integrare socială, o viață cu bune repere pentru momentele grele și deciziile complicate”.³⁰⁵

În aceste condiții, deși satul este unitatea administrativă cea mai mică, el poate deveni cel care însănătoșește întreaga societate.

Răzvan Theodorescu, vicepreședintele Academiei Române, a pornit, în prezentarea realităților autentice din satele românești, de la discursurile rostite de Lucian Blaga și Liviu Rebreanu în momentele primirii ca membri ai Academiei Române. „O parte majoră a vechii civilizații românești – alături de cea aulică, voievodală și boierească – stă pe umerii acestui univers rural unde Ortodoxia a fost și rămâne criteriu de valoare”.³⁰⁶

Victor Opaschi, secretar de stat pentru Culte, a întărit ideea după care Biserica Ortodoxă Română deține un rol important în atenuarea crizei satului românesc. Astfel, atunci când se vorbește despre satul românesc, nu trebuie să se pornească de la o imagine idealizată, ci trebuie să se abordeze problemele de actualitate cu care se confruntă acesta. Numai în acest fel se realizează o legătură trainică între trecut, prezent și viitor. „Pentru a răspunde problemelor prezentului este important să ne uităm la moștenirea trecutului, unde găsim deopotrivă lecții importante cu privire la ceea ce trebuie îndreptat și, totodată, posibile soluții pentru rezolvarea sau diminuarea dificultăților actuale. Satul românesc este matricea spirituală a poporului român, este locul în care s-a format și s-a consolidat identitatea lui

³⁰⁵ Florian Lixandru, „Unitatea teritorială cea mai mică, celula STEM de la care se poate însănătoși o societate”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/ionel-florian-lixandru-despre-sat-unitatea-teritoriala-cea-mai-mica-celula-stem-de-la-care-se-poate-insanatosi-o-societate/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

³⁰⁶ Răzvan Teodorescu, „Satul și Biserica Ortodoxă”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/acad-razvan-theodorescu-satul-si-biserica-ortodoxa/>>, [ultima consultare: 06.04.2020].

națională, spirituală, ethosul, tot ceea ce alcătuiește unicitatea neamului românesc”.³⁰⁷

Mircea Dumitru, rectorul Universității din București, a subliniat faptul că tema Simpozionului nu se referă doar la un cadru istoric, ci are implicații în viitorul mai apropiat sau mai îndepărtat, în legătură cu realitatea după care satul românesc este cel care a păstrat și a promovat atât ființa națională, cât și credința ortodoxă. „Într-o lume post-modernă profund secularizată, principala contrapondere la forțele colosale ale globalizării, cu scopul declarat de a conserva și a promova specificul nostru identitar național, este păstrarea patrimoniului cultural așa cum a fost constituit și trăit concret în comunitățile rurale din România”.³⁰⁸

Ținând cont de cele prezentate mai sus în legătură cu evenimentele desfășurate în Patriarhia Română pornind de la tema *Anului omagial al satului românesc*, se poate observa că ele au scos în evidență grija pe care Biserica Ortodoxă Română a arătat-o față de tradițiile autentice românești, așa cum s-au păstrat în lumea satului tradițional și cum trebuie să se transmită generațiilor viitoare, ținând cont de particularitățile lumii moderne care se află într-o continuă schimbare și transformare.

4.5. Concluzii parțiale

Demersul din acest capitol a scos în evidență atât locul pe care folclorul românesc îl ocupă în cultura noastră, cât și strânsa legătură dintre acesta și credința creștin-ortodoxă. Pornind de la începuturile istoriei poporului român, trecând prin epoca modernă și ajungând în perioada contemporană, tradiția folclorică și creștinismul ortodox au constituit unii dintre pilonii de bază ai afirmării noastre în întreaga lume. Și cum aceste realități s-au oglindit cel mai bine în viața satului românesc, nu trebuie trecut cu vederea peste importanța acestuia și peste faptul că în zilele noastre trebuie găsite pârghiile necesare ca satul tradițional să nu dispară. În acest sens, Biserica Ortodoxă Română s-a implicat permanent în păstrarea și transmiterea tradițiilor autentice așa cum s-au păstrat la sat de-a lungul timpului.

³⁰⁷ Victor Opaschi, „Biserica Ortodoxă contribuie la atenuarea crizei satului românesc”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/biserica-ortodoxa-contribuie-la-atenuarea-crisei-satului-romanesc-victor-opaschi/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

³⁰⁸ Mircea Dumitru, „Conservarea identității culturale și patrimoniale ca soluție la criza satului românesc”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/rectorul-ub-propune-conservarea-identitatii-culturale-si-patrimoniale-ca-solutie-la-crisa-satului-romanesc/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].

Nu trebuie însă neglijat faptul că alături de forme autentice tradiționale în timpurile noastre sunt prezente și denaturări ale folclorului românesc. Pentru depășirea acestui impas trebuie ca specialiștii cei mai autorizați să-și spună părerea folosind mijloacele de comunicare în masă cu cel mai mare impact asupra societății actuale. Și în acest demers, Biserica își are rolul ei deoarece ea a păstrat și a promovat tot ceea ce a reprezentat tradiționalul românesc autentic. În acest sens, grija pentru credință și pentru tradiția românească se îmbină permanent în preocupările vechi și noi ale spiritualității ortodoxe.

5. RECUPERAREA ȘI REVALORIZAREA FOLCLORULUI AUTENTIC PRIN EMISIUNILE DE TELEVIZIUNE ÎN SPAȚIUL ROMÂNESC

De-a lungul timpului, au existat în România emisiuni de televiziune prin intermediul cărora s-a dorit promovarea folclorului autentic românesc. După Revoluția din decembrie 1989, alături de *Tezaur folcloric* de la TVR 1, s-au derulat, pe perioade mai lungi sau mai scurte de timp, și alte proiecte la postul public sau la posturile private de televiziune, în care folclorul a constituit tema centrală. Sub o formă mai mult sau mai puțin comercială, ținând cont de dorințele mereu noi ale publicului și de cerințele marketingului actual, aceste modalități mediatice moderne au fost atât apreciate, cât și criticate. În aceste condiții, ratingul nu a reprezentat întotdeauna cea mai bună modalitate de analiză a felului în care folclorul a ajuns în casele românilor. În același timp, aceste emisiuni au fost poate singurele care au încercat, iar unele dintre ele au și reușit, să mai păstreze o parte din fondul spiritual autentic al poporului român și să-l transmită celor tineri ca o comoară de mare preț păstrată din generație în generație.

Între posturile TV cu acoperire locală sau națională care au propus publicului român din țară și din străinătate emisiuni cu caracter folcloric, se numără:

5.1. TVR 1 – Tezaur folcloric – 35 de ani³⁰⁹

Ideea unei emisiuni cu titlul *Tezaur folcloric*, care a debutat la postul public de televiziune din România în luna februarie a anului 1983, a venit de la Marioara Murărescu, care lucra în acea perioadă la radio. Începând cu această dată, Marioara Murărescu a fost realizatoarea și prezentatoarea *Tezaurului folcloric* la TVR 1 până în anul 2014, atunci când a decedat. Emisiunea a fost preluată de Gheorghiuța Nicolae. De-a lungul timpului, în această emisiune, care a avut un puternic impact național, au fost prezentate obiceiurile și tradițiile populare românești prin imagini din diferite regiuni ale țării, au fost promovați culegători, cântăreți, coregrafi și dansatori care au adus în fața publicului melodii populare, dansuri și portul românesc. Alături de emisiune și în strânsă legătură cu ea s-au desfășurat festivaluri,

³⁰⁹ „Tezaur folcloric – 35 de ani”, 10 februarie 2019,

URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=PWzJyO4kcZs>>, [ultima consultare: 12.04.2020].

concerte și concursuri de muzică populară în numeroase localități de pe cuprinsul țării. Din dorința de a păstra tot ceea ce este frumos, emisiunile *Tezaur folcloric* au fost adunate în *Videoteca de Folclor a Televiziunii Române*, o adevărată comoară pentru generațiile iubitoare de folclor autentic românesc.

Însă lucrurile nu au stat de la început așa cum și-au dorit și propus realizatorii. „În perioada comunistă emisiunea a fost un fel de «dans pe sârmă foarte periculos». Sârma nu e Europa Liberă, ci TVR în anii comunismului, iar dansul și replica îi aparțin Marioarei Murărescu. Între riscul infiltrării propagandei comuniste în *Tezaur* și riscul infiltrării «fumului de mititei» și al «halbelor de bere» sunt zeci de ani. Și sute de ore de emisie”.³¹⁰

Încă de la începutul difuzării emisiunii, genericul *Tezaurului* a fost apreciat și îndrăgit, dar și contestat și criticat într-o țară în care puterea comunistă încerca să controleze totul, inclusiv producțiile în care erau prezentate adevăratele tradiții românești. Într-un interviu din anul 2009, Marioara Murărescu mărturisea: „Trebuie să vă spun că acest cadru nu a fost făcut special pentru acest generic. Am făcut niște filmări în Mehedinți, o zonă cu totul specială. Puțină lume știe că în acea zonă de munte și femeile umblă călare. Mulți m-au criticat: «De ce-a pus amazoana aia în generic?» Ei, dar eu am rămas cu amazoana mea! La filmări multe interprete mergeau, conform obiceiurilor zonei, călare. Și Angelica Stoican, și fetele din grupul «Izverna». Interpreta se numea Mariana Drăguț, una dintre laureatele Festivalului «Maria Tănase». Din păcate, avea să se stingă de cancer, la nici 40 de ani”.³¹¹

Impactul genericului a făcut ca *Tezaur folcloric* să devină una dintre cele mai cunoscute și vizionate emisiuni din țară. Și melodia genericului, piesa *Fecioreasca de pe Mureș* a lui Dumitru Fărcaș, are o istorie aparte: „În perioada de început a emisiunii nici măcar generic nu am avut. La un moment dat am găsit melodia în repertoriul lui Dumitru Fărcaș. Eu îl iubeam foarte mult pe Dumitru Fărcaș și muzica lui. Melodia aceasta îi era foarte dragă și tatălui copilului meu. De fapt, el a ales-o”.³¹²

În anii care au trecut de la debutul pe micile ecrane, *Tezaur folcloric* a fost deseori amenințat atât cu dispariția din grila de programe, cât și cu

³¹⁰ „Tezaur folcloric”, URL: <http://tvr1.tvr.ro/emisiuni/tezaur-folcloric_4947.html>, [consultat la 12 aprilie 2020].

³¹¹ Eveline Păuna, „In Memoriam – Mărioara Murărescu”, în: *QMagazine*, 7 septembrie 2009, URL: <<http://evelinepauna.ro/2016/01/29/in-memoriam-marioara-murarescu/>>, [ultima consultare 12.06.2019].

³¹² *Ibidem*.

cenzura și politizarea. Deși timpul de emisie a fost redus considerabil, emisiunea a continuat să fie difuzată în ciuda tuturor problemelor apărute: „Dacă aş fi cedat intenției cenzurii de a-mi politiza emisiunea, mi-aş fi pierdut publicul; dacă nu cedam deloc, mi se suspenda emisiunea. (...) Am generații întregi de telespectatori și mă bucur că în acești ultimi ani am reușit să-i fac să se apropie de folclor chiar și pe acei oameni care răsuceau butonul pentru a închide televizorul când auzeau muzica populară”.³¹³

Într-o zi de duminică, 29 ianuarie 2017, la trei ani după ce Marioara Murărescu a trecut la cele veșnice, telespectatorii au putut urmări la TVR 1 și TVR+, de la ora 13:00, o ediție specială a emisiunii *Tezaur folcloric* cu titlul sugestiv: *Să ne amintim de Marioara Murărescu!*. În această emisiune au fost difuzate materiale de arhivă cu prezentatoarea și producătoarea *Tezaurului*, imagini din timpul îndelungatei cariere de la televiziunea publică: cu Dumitru Fărcaș, Sava Negrean Brudașcu, Lucreția Ciobanu, Sofia Vicoveanca, Nicolae Furdui Iancu, Irina Loghin, Elisabeta Turcu Juverdeanu, Nicolae Botgros, Gheorghe Zamfir etc. Ideea centrală care a stat la baza realizării acestei emisiuni a fost că publicul iubitor de folclor autentic românesc nu a uitat-o pe Marioara Murărescu. „Ar fi păcat ca lumea s-o uite. Nici nu credem că este posibil și asta pentru că s-a dăruit profesiei și lumii cu toată ființa ei”.³¹⁴

Emisiunea pe care o analizez în această teză de doctorat a fost una aniversară, *Tezaur folcloric – 35 de ani*³¹⁵, într-un an aniversar, 2018, Anul *Centenarului* României. Difuzată la TVR 1 și reluată la TVR 3, emisiunea de tip spectacol a avut loc la Sala Palatului din București, prezentatoare fiind Gheorghita Nicolae. *Tezaur folcloric – 35 de ani (Tezaur de veșnicie, Tezaur de măiestrie, Tezaur al generațiilor, Tezaur de cântec, de joc, de port românesc)* a fost o emisiune dedicată Ansamblului Folcloric Național *Transilvania* din Maramureș, director Iuliana Dâncuș, coregraf Emil Miheț. Iuliana Dâncuș, urmașa la conducerea Ansamblului a cunoscutului coregraf și om de cultură Valeriu Buciu, a fost invitată pe parcursul emisiunii să vorbească despre trecutul, prezentul și viitorul acestui Ansamblu al cărui nume este strâns legat de ceea ce a reprezentat de-a lungul timpului *Tezaur folcloric* pentru românii din țară și pentru cei din afara granițelor ei. Această instituție folclorică de renume poartă denumirea de „național” deoarece, atât

³¹³ *Ibidem*.

³¹⁴ „Să ne amintim de Marioara Murărescu”, 26 ianuarie 2017, URL: <http://tvr1.tvr.ro/sa-ne-amintim-de-marioara-murarescu_18800.html>, [ultima consultare: 12.06.2019].

³¹⁵ Vezi Anexa 1, pp. 231-233.

în repertoriul muzical al orchestrei cât și în repertoriul coregrafic există suite, dansuri, muzică și costume naționale din toate zonele țării.

La începutul emisiunii au fost difuzate imagini document din *Arhiva de Aur a Televiziunii Române*: cu Alexandru Viman, Nicu Moldovan, Viorica Groza Lar, Felician Fărcașiu, Titiana Mihali, Dumitru Dobrican, Victoria Darvai, Ștefan și Ion Petreuş, Nicolae Sabău, Dumitru Fărcaș, Gheorghe Turda, Valeriu Buciu, oameni din trecutul și prezentul Ansamblului Folcloric Național *Transilvania*. Această succesiune de nume cunoscute a avut ca scop să readucă în fața publicului spectator și telespectator pagini memorabile din istoria îndelungată a colectivului artistic al Ansamblului cunoscut prin ceea ce a realizat în întreaga lume, acolo unde s-au statornicit și trăiesc comunități românești. Imaginile care au însoțit prezentarea din timpul emisiunii au fost preluate din spectacolele susținute de Ansamblul maramureșan la Baia Mare în anii 2015 și 2018.

Prezentatoarea Gheorghita Nicolae a reamintit celor prezenți faptul că emisiunea *Tezaur folcloric* a avut de-a lungul timpului un rol important în promovarea Ansamblului Folcloric Național *Transilvania* care s-a aflat pentru mulți ani sub conducerea lui Valeriu Buciu. La construcția și evoluția acestui Ansamblu, care se apropie de șaiszeci de ani de existență, au stat numeroși oameni de cultură, personalități artistice care și-au adus contribuția, prin activitatea și dragostea lor, la promovarea artei și culturii maramureșene și nu numai.

Fiecare colaborare dintre echipa emisiunii *Tezaur folcloric* a Televiziunii Române și Ansamblul Folcloric Național *Transilvania* a reprezentat un prilej de a aduce în atenția publicului momente din viața acestui Ansamblu de excepție. De asemenea, această colaborare rodnică între cele două instituții de prestigiu reprezintă o legătură care s-a statornicit în zeci de ani de zile cu ajutorul Marioarei Murărescu, realizatorul *Tezaurului folcloric* pentru o perioadă îndelungată de timp.

Raportându-se permanent la trecut, Ansamblul *Transilvania* se bucură și în prezent, sub conducerea Iuliane Dâncuș, de recunoaștere națională și internațională datorită preocupării continue pentru repertoriu, pentru ținuta vestimentară, pentru calitatea fiecărei interpretări, pentru promovarea deosebită, dar, mai ales, pentru colaborarea cu mari nume ale folclorului românesc. „Priviți dragostea pentru valorile Maramureșului revărsată în ochii copiilor educați de părinții și îndrumătorii lor pentru aceste nestemate ale patrimoniului național, graiul, portul, dansul, în cadrul

unui Ansamblu care își merită cu prisosință titlul de Ansamblul Folcloric Național *Transilvania* din Maramureș!”³¹⁶

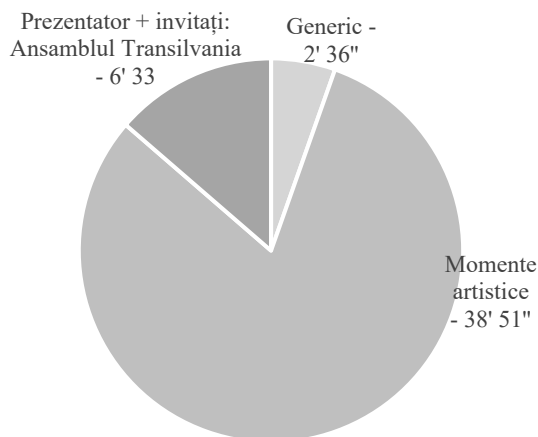
Aceste realități actuale sunt apreciate de oamenii din diferite părți ale țării care își doresc să vadă pe posturile de televiziune mai mult folclor autentic, să-i revadă pe cei care au ca prioritate promovarea intereselor culturale ale țării, pentru care folclorul reprezintă valoarea primordială a gândirii și simțirii românești. Ansamblul Folcloric Național *Transilvania* își aduce contribuția la împlinirea acestui deziderat prin slujirea permanentă la această vatră a românilor, valorificând ceea ce primit de la înaintași.

La finalul emisiunii, prezentatoarea Gheorghita Nicolae a oferit Ansamblului Folcloric Național *Transilvania* titlul de excelență *Tezaur folcloric – 35 de ani*, în Anul Centenarului României, pentru întreaga activitate de promovare a folclorului muzical, coregrafic și literar românesc, grație unor oameni de valoare din trecut și din prezent: Valeriu Buciu, Angela Buciu, Iuliana Dâncuș, Eduard Albina, Emil Miheț, precum și dansatorii și membrii Ansamblului maramureșan.

Momentele artistice de pe parcursul emisiunii au fost asigurate de: Angela Buciu: *Maramureșul răsună*; Ansamblul Folcloric Național *Transilvania*, coregraf și director Valeriu Buciu; Iuliana Dâncuș, Daniela și Emil Miheț, acompaniați de Orchestra Ansamblului Folcloric *Transilvania*, dirijor Dan Daniel; Grupul *Mugurii Maramureșului* al Ansamblului Folcloric Național *Transilvania*, coregraf Simina Boitor; Grupul *Coconii Maramureșului* al Ansamblului Folcloric Național *Transilvania*, coregraf Adrian Sabău; Daniela Condurache; Ioan Sas: *Dragu-mi-i la veselie*; Alexandru Pugna: *Ceteră cu strună deasă*; Ileana Bumber: *Frunză verde ca iarba*; Traian Jurchela: *Cât îi Cărașul de mare*; Dumitru Dobrican; Floarea Calotă: *Constantine, Constantine*.

Emisiunea <i>Tezaur folcloric – 35 de ani - 2018</i>	Timp
Generic	2' 36"
Momente artistice	38' 51"
Prezentator + invitați: Ansamblul Transilvania	6' 33"

³¹⁶ Vezi Anexa 1, p. 232.

Emisiunea pe care am analizat-o în lucrare păstrează formatul și stilul *Tezaurului folcloric* așa cum s-a conturat pe parcursul celor aproape patru decenii de difuzare la postul public de televiziune, indiferent de perioadele în care a trebuit să supraviețuiască: invitați de excepție, prezentare de gală, imagini de arhivă memorabile combinate cu imagini din prezent, toate propuse, într-un format modern, unui public iubitor de astfel de evenimente spectacol, indiferent de vârstă. Ca de obicei, și de această dată a fost adus pe scena Sălii Palatului și în casele românilor telespectatori folclorul autentic, așa cum se găsește în muzica, dansul și în portul popular. În aceste condiții, a primat calitatea invitațiilor, a prezentării, a întregii organizări și a materialului folcloric difuzat, semn că folclorul autentic românesc continuă să fie teaurizat, așa cum spune și numele, în emisiunea atât de îndrăgită de români și care dăinuie chiar și în această perioadă a schimbării generațiilor, așa cum a făcut-o de multe ori și în trecut.

Difuzat în fiecare duminică de la ora 13:00, *Tezaur folcloric* a ocupat de-a lungul timpului poziția de lider între emisiunile de la postul național de televiziune împreună cu o altă emisiune îndrăgită de români, *Viața satului*, prezentată duminica de la 10:30. În același timp, cele două emisiuni reprezintă puncte de reper între emisiunile difuzate la aceste ore la televiziunile din România, dovedind dragostea românilor pentru tradițiile și folclorul autentic.

5.2. TVR 1 – O dată-n viață, 18 decembrie 2015³¹⁷

Emisiunea *O dată-n viață*, prezentată de Iuliana Tudor și difuzată sâmbăta de la ora 21:00 la TVR 1, a fost un concurs de divertisment care propunea invitaților teme muzicale și de dans popular. De-a lungul timpului, *O dată-n viață* a primit un premiu APTR (Asociația Profesioniștilor de Televiziune din România) pentru cea mai bună emisiune de divertisment (2007) și un alt premiu pentru cea mai bună emisiune muzicală (2011).

În cadrul emisiunii, invitații trebuiau să cânte, să danseze, să treacă printr-o probă practică și să interpreteze o piesă împreună cu o vedetă. „Dincolo de divertisment însă, «O dată-n viață» are și o misiune publică: aceea de a păstra legătura dintre oameni și bagajul lor identitar tradițional într-o formă cu care aceștia sunt deja familiarizați: show-ul de televiziune”.³¹⁸ De asemenea, emisiunea urmărea și strângerea de fonduri pentru rezolvarea unor cazuri sociale.

În anul 2017 emisiunea a fost mutată la TVR 2, în locul edițiilor în premieră fiind difuzate ediții *Best of*. În prezent, *O dată-n viață* nu mai apare în grila de programe a televiziunii publice.

În emisiunea pe care o analizez, *O dată-n viață* din 18 decembrie 2015³¹⁹, prezentatoarea Iuliana Tudor a avut ca invitate două nume cunoscute ale folclorului românesc, care s-au identificat în îndelungatele lor cariere cu zonele din care vin și care sunt, în același timp, prezente în inimile românilor de pretutindeni: Nineta Popa și Margareta Clipa.

Nineta Popa, prima invitată a emisiunii, s-a născut în Țara Loviștei, comuna Boișoara. Și-a început cariera după terminarea liceului, iar după anul 1989 a fost angajată la cunoscutele Ansambluri folclorice *Cindrel* și *Junii Sibiului*.

Pentru Margareta Clipa, cealaltă invitată a emisiunii, viața înseamnă cântecul celor mulți care o iubesc și cântă împreună cu ea. Acest lucru se întâmplă de mai bine de trei decenii, din anul 1978. Artista este în prezent una dintre interpretele Ansamblului *Ciprian Porumbescu* din Bucovina.

Celor două invitate le-au fost alături dansatorii Ansamblului *Burnașul*, Orchestra *Doina Bărăganului*, dirijor Cristi Obrejan, și dansatorii

³¹⁷ „Margareta Clipa – emisiunea O dată-n viață TVR 1”, 19 aprilie 2016, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=oX-eUBfx4AY>>, [ultima consultare: 24.04.2020].

³¹⁸ „O dată-n viață”, URL: <http://tvr1.tvr.ro/emisiuni/o-data-n-viata_4183.html>, [ultima consultare: 12.06.2019].

³¹⁹ Vezi Anexa 2, pp. 234-238.

Ansamblului *Ciprian Porumbescu*, Orchestra *Ciprian Porumbescu*, dirijor Viorel Leancă.

Fiind întrebată despre parcursul ei în carieră, Margareta Clipa a mărturisit că a fost angajată aproape permanentă a Ansamblului *Ciprian Porumbescu* din Suceava, unde a găsit, încă de la început, de când era copilă, un colectiv deosebit de la care a avut multe de învățat. Interpreta a amintit-o ca model pe Sofia Vicoveanca, care pentru mulți bucovineni ce au trecut pe la acest Anasambu a fost ca o școală, o adevărată disciplină de la care au avut numai lucruri frumoase de învățat.

În cadrul emisiunii *O dată-n viață*, Nineta Popa și Margareta Clipa au trebuit să treacă prin mai multe probe inedite: să se prezinte reciproc, să gătească mâncăruri din zonele natale, să danseze alături de dansatorii profesioniști prezenți în studio și să cânte muzică autentică singure sau alături de nume cunoscute sau de debutanți. De asemenea, pornind de la imaginile din Arhiva televiziunii publice, invitatele au vorbit despre carierele lor și despre persoanele și momentele care le-au marcat viața în domeniul în care activează de atâția ani.

Pe parcursul show-ului au fost difuzate imagini din Arhiva Televiziunii Române în care cele două invitate erau la începutul carierei: imagini cu Nineta Popa din anul 1989, realizate de Elise Stan, în timp ce imaginile cu Margareta Clipa erau din anul 1984, avându-l alături pe Gheorghe Palcu.

Într-una din probe, Margareta Clipa a interpretat împreună cu actrița Carmen Tănase o scenă din piesa *D'ale carnavalului* de I.L. Caragiale. Pentru altă secvență a emisiunii, invitata a cântat alături de Iulia Rusu, o bucovineancă mică și talentată, de nouă ani, elevă în clasa a IV-a la Școala Gimnazială Nr. 1 din Suceava, care este pregătită în tainele muzicii populare de Maria Macovei.

Invitatele au trebuit să-și schimbe costumele, deci să-și schimbe zonele pe care le reprezintă. Astfel, Nineta Popa a devenit moldoveancă, îmbrăcând costumul oferit de Mioara Velicu, în timp ce Margareta Clipa a fost moroșancă, fiind îmbrăcată de Ansamblul *Transilvania*. În cadrul acestei probe, Nineta Popa a interpretat o piesă din repertoriul Mariei Bararu, *Bădiță cu sumănel*, iar Margareta Clipa și-a ales un cântec din repertoriul Anghelinei Timiș Lungu, *Rupt-o boii jugu-n trei*.

La finalul emisiunii *O dată-n viață* din 18 decembrie 2015, cele două invitate, Nineta Popa și Margareta Clipa, au primit câte o *Diplomă* din partea Televiziunii Române prin care au fost recunoscuți anii de carieră și eforturile depuse în compunerea și interpretarea fiecărui cântec, a fiecărui

vers plin de emoții, oferite apoi cu drag celor care ascultă și iubesc folclorul autentic românesc.

Emisiunea a avut și un scop caritabil prin care s-a urmărit strângerea de fonduri pentru rezolvarea unui caz social, mai ales că a avut loc în apropierea sărbătorilor de iarnă. În acest context, spectatorii și telespectatorii au fost îndemnați de prezentatoarea Iuliana Tudor să meargă la colindat împreună cu cei mici, deoarece acesta este cel mai frumos obicei al românilor, făcând parte din patrimoniul UNESCO, fapt ce i-a conferit și o notă de universalitate.

Momentele artistice din cadrul emisiunii au fost asigurate de cele două invitate: Margareta Clipa și Ansamblul *Ciprian Porumbescu*, coregraf Gheorghe Palaniuc, director Gonda Cojocariu, manager Viorel Varvaroi; Carmen Rădulescu și Margareta Clipa: *Tot am stat și m-am gândit*; Iulia Rusu și Margareta Clipa: *Ăsta-i jocul Șapte pași*; Margareta Clipa și Carmen Rădulescu: *Eu nu știu*; Margareta Clipa: *Rupt-o boii jugu-n trei, Zii, Vasile, zii și Uite, omul meu e mut*; Nineta Popa: *Bădiță cu sumănel, Bună ziua, maică bună și Bădișor de la mioare*.

Respectând formatul unei emisiuni de divertisment, show-ul *O dată-n viață* de la postul public de televiziune a reușit să îmbine, în timpul în care a fost prezent pe ecranele televizoarelor din România, tradiționalul cu modernul, frumosul cu ineditul, plăcutul cu utilul, propunând publicului un produs mediatic pentru toate vârstele și categoriile sociale, într-o zi de sâmbătă, la o oră accesibilă pentru întreaga familie. Iubitorii de folclor autentic românesc au putut întâlni, prin intermediul acestei emisiuni, personalități cunoscute care erau puse în situații inedite, așa cum puțini telespectatori au avut ocazia să le vadă. Într-o prezentare tehnică deosebită, aducând în fața publicului muzică și dans tradițional, costume populare și ținute de gală, emisiunea *O dată-n viață* s-a prezentat pe piața media din România ca o încercare reușită de a aduce folclorul autentic în fața noilor generații într-un format televizual modern și incitant. Cu toate acestea, din considerente pe care nu le cunoaștem, deși, după informațiile prezente în media românească din perioada în care era difuzată, audiențele erau mari, emisiunea nu mai face parte din programele difuzate la TVR, reprezentând astfel o pierdere în peisajul media românesc mai ales pentru iubitorii de show-uri prin care erau promovate tradițiile populare românești.

5.3. TVR 1 – Vedeta populară, 1 decembrie 2019³²⁰

Emisiunea *Vedeta populară* este difuzată duminică de la ora 21:00 la TVR 1 și online pe TVR+, fiind prezentată de Iuliana Tudor alături de Lucian Ghimiși și Dan Clucinschi. *Vedeta populară* este o emisiune de tipul talent-show având ca temă folclorul, în care interpreți de muzică populară aflați la începutul carierei vin să cânte în fața unui juriu format din Grigore Leșe, Mircea Dinescu, Niculina Stoican, Cornelia Rednic și Elise Stan (în anul 2018 Laura Lavric și Constantin Enceanu au fost înlocuiți cu Niculina Stoican și Cornelia Rednic). Concurenții din cadrul emisiunii sunt acompaniați în fiecare duminică de Orchestra Națională *Valahia*, dirijor Marius Zorilă.

Emisiunea pe care o prezint, *Vedeta populară* din 1 decembrie 2019³²¹, de *Ziua Națională* a României, face parte din ediția a șasea, sezonul patru. În fața celor cinci membri ai juriului au concurat: Mariana Cușner din Țara Lăpușului, Dan Vasilescu din Valea Hârtibaciului, zona Sibiului, Vasile Chira din Maramureș, Robert Damian din Moldova și Vasia Oprea din Romanai, județul Olt. Aceștia s-au întrecut pentru a ajunge în semifinală în vederea obținerii premiului de o sută de mii de lei oferit de sponsorul principal al emisiunii.

Concurenții au trebuit să treacă prin mai multe probe în care au cântat cu sau fără orchestră, în funcție de melodiile alese și de talentul fiecăruia, dar și alături de personalități ale muzicii populare românești: Robert Damian și Constantin Bahrin, Mariana Cușner și Angela Buciu, Dan Vasilescu și Ilie Medrea, Vasile Chira și Marinela Petreus, Vasia Oprea și Steliana Sima. În cadrul uneia dintre probe, concurenții rămași au cântat alături de reprezentanții juriului: Mariana Cușner și Cornelia Rednic, Dan Vasilescu și Grigore Leșe, Vasile Chira și Cornelia Rednic, Vasia Oprea și Grigore Leșe. În final, Vasile Chira s-a calificat în semifinală.

Emisiunea *Vedeta populară* se prezintă ca un talent-show la care participă concurenți de toate vârstele și cu pregătiri profesionale diferite, așa cum s-a întâmplat și în ediția din 1 decembrie 2019. Prezentatoarea Iuliana Tudor afirmă despre *Vedeta Populară* că în această emisiune este sărbătorită, în fiecare duminică seara, România frumoasă cu valorile ei

³²⁰ „Vedeta populară – a șasea ediție din sezonul 4 (prima parte)”, 1 decembrie 2019, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=GaXkz51rQNQ>>, [ultima consultare: 20.04.2020]. „Vedeta populară – a șasea ediție din sezonul 4 (a doua parte)”, 1 decembrie 2019, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=uvh6zajIH1I>>, [ultima consultare: 20.04.2020].

³²¹ Vezi Anexa 3, pp. 239-248.

tradiționale. Toți concurenții care au venit de-a lungul timpului la emisiunea de la postul public de televiziune au avut în primul rând șansa de a-și împlini un vis: acela de a cânta pe o scenă adevărată, în fața unui public cunoscător și iubitor de muzică tradițională și a unui juriu competent. În aceste condiții, la emisiunea *Vedeta Populară* din 1 decembrie românii și-au sărbătorit împreună țara, de Ziua Națională a României, prin folclor și prin muzică tradițională.

Melodiile prezentate în concurs au fost alese din repertoriul autentic românesc, semn că emisiunea și-a propus și a reușit să susțină în mod deosebit un nivel ridicat din punctul de vedere al calității, lucru întărit și de acompaniamentul de excepție asigurat de Orchestra *Valahia* a Capitalei.

Garanția unei emisiuni în care sunt promovate valorile tradiționale este asigurată de membrii juriului care sunt fie specialiști în culegerea, studierea și interpretarea folclorului românesc (Grigore Leșe, Cornelia Rednic, Niculina Stoican), fie realizatori de emisiuni TV (Elise Stan) sau persoane recunoscute ale culturii noastre (Mircea Dinescu). În același timp, ei sunt și persoane cu un puternic impact mediatic. În comentariile lor pertinente, cu referire la felul în care se îmbracă, cântă, dansează și vorbesc concurenții, se îmbină observațiile subtile cu diferite critici care s-au transformat în sfaturi atât pentru cei prezenți, cât și pentru cei din fața televizoarelor.

Câteva exemple în acest sens sunt mai mult decât edificatoare pentru creionarea unei imagini cât mai clare despre impactul pe care această emisiune de folclor îl are asupra publicului de la noi:

Cornelia Rednic: „Ce să vă spun, mă bucur că ați ales să cântați o horă lungă, în maniera dumneavoastră proprie, pentru că noi, moroșenii, cântăm horea (hora) aceasta. Unii o numim hore cu noduri, alții o cântăm la mireasă, horea miresii. Nimic nu exprimă mai frumos trăirea noastră, a moroșenilor din Maramureșul nostru voievodal, ca aceste hore”.³²²

Grigore Leșe: „Ți-ai ales o melodie. Mă duc într-un concurs, cum o pot arăta, cu glasul nu, baladă laică, să fii singur pe scenă, să vii cu un fluiet, că de îmbrăcat așa, toți ne îmbrăcăm. Am cântecul de joc, ce trebuie să fac aicea? Trebuie să strig, trebuie să șuier, trebuie să tropăiesc cu cizmele să iasă fum din ele și atunci eu pot să comentez”.³²³

Niculina Stoican: „Costumul tău este foarte frumos! Este impecabil și de mult n-am mai văzut asemenea oprege, cum se spune la mine la Mehedinți. La tine cum se spune?”. Vasia Oprea: „Boscele”. Niculina

³²² Vezi Anexa 3, p. 241-242.

³²³ Vezi Anexa 3, p. 242.

Stoican: „Așa, bravo! Știi simbolistica de pe boscele tale?”. Vasia Oprea: „Boscele mele sunt țesute în primul rând în război, sunt cu motive geometrice, iar aicea jos sunt coarne de bou și niște cocoșei aici”.³²⁴

Grigore Leșe: „Prin anii '78, eram prin Țara Lăpușului. Eram profesor acolo și în fiecare zi aveam câte un plan de a umbla prin sate. În Suciul de Jos am întâlnit o femeie pe care o chema Maria Filip. Cântecele îi aparțin Mariei Filip. Maria Filip nu mai există, s-a dus, dar a rămas acest cântec. Sunt două variante ale acestui text. Este acest text, *Cucule de pe măgură*, și mai e un text, *Măi bădiță rar în pași, cântă cetera, nici mă iubști, nici mă lași, cântă cetera*”.³²⁵

Mircea Dinescu: „Auzind-o așa, mi s-a părut că e boarea aia care trece pe deasupra viilor, dar se termină repede. M-aș fi așteptat să continue puțin. Din această cauză am simțit nevoia să ascult cântecul lui Leșe, pentru că e în cântecul ăsta o disperare și un fior. Și atât de frumoasă e muzica și atât de frumoase sunt versurile că înnebunești. Cum a putut să scoată, iacă, o femeie simplă de la țară, o asemenea bijuterie”.³²⁶

Personalitățile muzicii populare invitate în cadrul emisiunii oferă și ele garanția unei interpretări reușite a unor cântece de referință din diferite regiuni ale țării, în special din locurile natale ale concurenților.

Elise Stan: „Mai întâi, vreau să spun că m-am bucurat enorm să-l revăd pe Marinel Petreuş. I-am cunoscut pe frații Petreuş și, firește, l-am apreciat foarte mult pe Ion Petreuş, tatăl lui Marinel. Și când îl văd, de câte ori îl aud pe Marinel, am senzația că-l aud pe tatăl lui. Eu am făcut în Maramureș opt filme și, domnule Vasile, în momentul în care v-am auzit pe dumneavoastră horind și strigând, am avut impresia că mă aflu din nou în Munții Gutâi”.³²⁷

Cornelia Rednic: „Frații Petreuş pentru noi sunt un simbol, pentru noi, pentru moroșeni. Uneori ți-ai fi dorit să ai măcar puțin din strălucirea lor, din strălucirea aceea curată și vie pe care ei au avut-o și iată, după ani și ani, sunt tot exemplu pentru noi”.³²⁸

Emisiunea *Vedeta populară* din 1 decembrie 2019 a fost unul dintre cele mai urmărite programe TV din țara noastră, ocupând locul 5 în intervalul orar 21:00-22:50. Media telespectatorilor care s-au uitat la emisiunea de folclor de la TVR1 a depășit 600.000 de persoane, având un

³²⁴ Vezi Anexa 3, p. 243.

³²⁵ Vezi Anexa 3, p. 245.

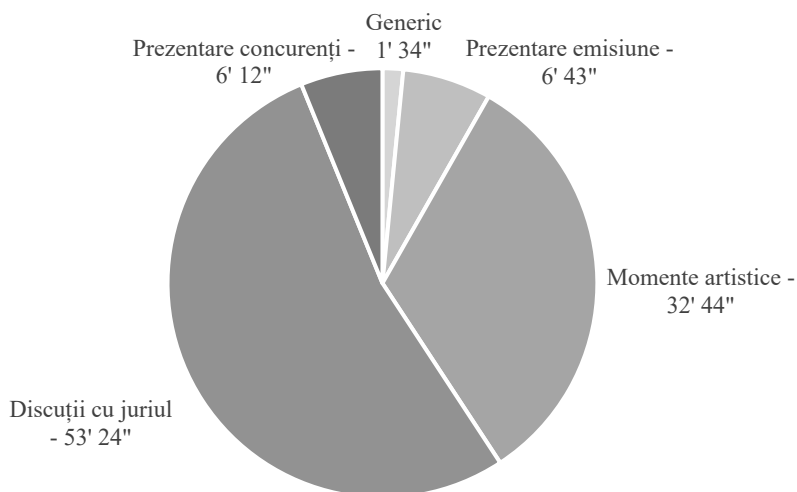
³²⁶ Vezi Anexa 3, p. 245.

³²⁷ Vezi Anexa 3, p. 246.

³²⁸ Vezi Anexa 3, p. 246.

rating de 3,4 % și o cotă de piață de 7,3 %. La 21:26 s-a înregistrat cel mai urmărit minut al emisiunii, atunci când 730.000 de telespectatori au vizionat proba a doua a concursului. Acesta a reprezentat un rating de 4,1 % și o cotă de piață de 8,2%.³²⁹

Emisiunea <i>Vedeta populară</i> – 1 decembrie 2019	Timp
Generic	1' 34"
Prezentare emisiune	6' 43"
Prezentare concurenți	6' 12"
Momente artistice	32' 44"
Discuții cu juriul	53' 24"

Fiind difuzată duminica la o oră acceptabilă pentru întreaga familie, emisiunea *Vedeta populară* de la TVR 1 propune telespectatorilor fața frumoasă a României, cu valorile ei tradiționale, într-o formă modernă, aceea a concursului de televiziune cu premii, fără însă a face rabat de la calitatea impusă de tema aleasă: folclorul autentic. În același timp, emisiunea se vrea a fi și o pistă de lansare pentru tinerele talente sau pentru cei care descoperă la o anumită vârstă dragostea pentru folclor. Astfel,

³²⁹ „Audiențe de top pentru TVR1 de 1 decembrie”, URL: <http://www.tvr.ro/audiente-de-top-pentru-tvr-1-de-1-decembrie_26072.html#view>, [ultima consultare: 28.04.2020].

emisiunea *Vedeta populară* este o modalitate reușită de a aduce folclorul tradițional în lumea modernă prin intermediul mass-media, fără însă a-i denatura conținutul.

În același timp, reiterarea formatului unei emisiuni pe timp îndelungat poate conduce la monotonia receptării și așteptările publicului impun schimbarea în formă și în fond a producției, ceea ce s-a întâmplat prin înlocuirea acestui format *Vedeta populară* cu unul nou, cu aceeași realizatoare și moderatoare Iuliana Tudor și producător Elise Stan.

5.4. TVR 3, TVR CRAIOVA – Cântec și poveste, 2018³³⁰

Emisiunea *Cântec și poveste* de la TVR 3 a fost difuzată pentru prima dată pe micile ecrane în anul 2010, având intenția de a prezenta „poveștile de dincolo de cântec”. Producția TV, în care muzica populară se ascultă live, este realizată de toate cele cinci posturi locale ale televiziunii publice, ținând cont de particularitățile fiecărei zone geografice.

În emisiunea *Cântec și poveste* de la TVR Craiova, preluată și de TVR 3, sunt invitați, alături de nume consacrate din peisajul folcloric oltenesc, tineri interpreți care speră să fie recunoscuți de publicul larg. Din arhiva *Televiziunii Române* sunt aduse în fața telespectatorilor imagini cu interpreți de muzică populară, ansambluri folclorice, coregrafi și formații instrumentale, în timp ce invitații prezenți în studioul din Cetatea Băniei povestesc despre activitatea pe care au desfășurat-o în trecut, despre proiectele prezente și despre planurile pe care și le-au fixat.

În emisiunea pe care o analizez, *Cântec și poveste* din anul 2018³³¹, prezentatoarea Laura Dincă a avut-o invitată pe cântăreața Maria Beatrice Băndoiu.

Interpreta olteancă de muzică populară a vorbit, într-un mod natural și deschis, despre copilăria din satul Scoarța, județul Gorj, locul unde a început să iubească tradițiile populare românești. Deși locuiește în prezent în Capitală, pentru ea Oltenia înseamnă și acum acasă, locul unde își recapătă energia, dar și locul multor amintiri plăcute. Pe această linie a impulsurilor creatoare se situează și Scoarța, loc al copilăriei și al primului contact cu muzica populară. Cântăreața s-a mutat în satul gorjean de la Târgu Jiu la vârsta de cinci ani. Acesta a fost și momentul apropierii de muzică în general, pentru că în acea perioadă nu erau clar definite, pentru viitoarea

³³⁰ „Cântec și poveste cu Beatrice Bandoiu”, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=3Ff7Cp7mO0c>>, [ultima consultare: 28.04.2020].

³³¹ Vezi Anexa 4, pp. 249-256.

interpretă, genul muzicii populare sau al celei ușoare, ci doar muzică la modul general.

Invitata emisiunii și-a amintit apoi de Școala Populară de Artă, secția de muzică populară, pe care a urmat-o și de faptul că la șaisprezece ani a câștigat Trofeul Festivalului *Maria Lătărețu*. Mama sa a fost cea care a îndemnat-o să meargă la Școala Populară de Artă, acolo unde a studiat timp de șase ani. Înainte de această etapă, cânta tot felul de muzică din tot ceea ce auzea, învățând toate cântecele care îi plăceau.

Aici a cunoscut oameni importanți care i-au marcat cariera, așa cum a fost Emilia Drăgotoiu Nanu, singurul dascăl care preda cântecul popular, mai ales că a fost membră a Ansamblului *Alțița*. Emilia Drăgotoiu Nanu s-a dovedit a fi o persoană perseverentă, împreună cu care Maria Beatrice Băndoiu muncind din greu, repeta fiecare melodie până când ieșea bine. Astfel și-a perfecționat tehnica pentru a obține o intonație corectă, pentru o respirație bună și pentru alte aspecte. Nici atunci când toate acestea erau puse la punct cele două nu se opreau din repetat, creându-se astfel o dinamică a fiecărei piese, ceea ce se întâmpla foarte rar la profesorii de canto popular.

În continuare, Maria Beatrice Băndoiu a povestit despre concursul *Măndre-s cântecele noastre*, unde l-a cunoscut pe marele etnomuzicolog Gruia Stoia de la *Radio România*, care i-a dat sfaturi importante de care a ținut cont în carieră, care presupuneau în primul rând seriozitate și necesitatea de a trata cu profesionalism totul. Astfel că, la fiecare concurs la care a participat a învățat câte ceva nou, deoarece mereu întâlnea alt juriu, alt public și alt tip de competiție, alți copii din alte zone, cu alte experiențe. S-a inspirat de la toți, observând diverse atitudini, diverse ținute, cum trebuie abordat fiecare repertoriu.

Un alt moment important în viața și activitatea interpretei a fost atunci când s-a hotărât să urmeze Secția de Pedagogie Muzicală a Conservatorului din București, unde s-a perfecționat în genul pe care dorea să-l abordeze în viitor. În acest sens a intrat în contact cu un profesor excepțional de la Craiova, care a ajuns apoi la Liceul de Muzică din Târgu Jiu. În numai unsprezece luni de zile acesta a dus-o până la nivelul de a intra între primii zece la Secția de Pedagogie Muzicală a Conservatorului din București.

În timpul emisiunii, prezentatoarea Laura Dincă a sunat-o pe Elise Stan, cunoscut etnomuzicolog și realizator de emisiuni folclorice, care a intrat în direct și a vorbit despre momentul în care Maria Beatrice Băndoiu a participat la Festivalul de Folclor de la *Mamaia* din anul 2008, acolo unde membrii juriului i-au acordat premiul întâi. La acest Festival invitata

emisiunii i-a cunoscut pe maestrul Nicolae Botgros și Orchestra *Lăutarii* cu care a colaborat apoi în mai multe rânduri. Împreună cu aceștia a imprimat paisprezece piese la Chișinău, melodii care se găsesc pe Youtube, unde pot fi ascultate de cei ce o apreciază pe artistă.

Cuvintele Elisei Stan sunt edificatoare pentru felul în care cunoscuta realizatoare de programe TV s-a implicat în susținerea și promovarea tinerilor interpreți de muzică populară din țara noastră: „Niciodată, niciodată nu v-am lăsat deoparte, pentru că voi sunteți și prezentul și viitorul. Și dacă nu o să ne ocupăm noi specialiștii de cei tineri, atunci probabil că la un moment dat s-ar putea să existe o lipsă și nu ar fi de dorit lucrul acesta. Și atunci trebuie să ne îngrijim să avem urmași, cum se spune, adică să fie preluată ștafeta”.³³²

Ștafeta a fost preluată de această generație tânără atât de talentată. În cadrul grupului de tineri interpreți, așa cum remarca Elise Stan, Maria Beatrice Băndoiu este deja un nume cunoscut și apreciat pentru că este un vârf al generației sale. În continuare, cunoscuta etnomuzicolog afirma despre frumusețea carierei artistice pe care a urmat-o invitata emisiunii de la TVR Craiova: „Tu ți-ai păstrat drumul tău cel drept și bine ai făcut. Drum drept însemnând un repertoriu frumos, o interpretare extraordinară pe care ai dat-o cântecelor tale”.³³³ Prin toate acestea, Maria Beatrice Băndoiu nu i-a dezamăgit nici pe membrii juriului care la Festivalul de la *Mamaia* din anul 2008 i-au acordat premiul întâi, și nici publicul care a îndrăgit-o încă de la primele apariții. Această importantă distincție de la *Mamaia* s-a dovedit a fi un stimulent în carieră și, după zece ani, rămâne un reper important pentru ceea ce avea să urmeze în viitor.

Generația de tineri valoroși despre care vorbea Elise Stan s-a apropiat cu mult respect și grijă de folclorul românesc, culegând cântece tradiționale și studiind portul popular, așa cum se poate vedea și din felul în care invitata a venit îmbrăcată la emisiune, ca o adevărată „prințesă a Gorjului”. În același timp, prezența tinerilor interpreți în competiții i-a unit și mai mult, transformându-i într-o mare familie. Pe aceștia, competiția i-a făcut să evolueze, fără să stârnească răutăți, un lucru destul de rar văzut în alte domenii de activitate. Astfel că, în momentele în care sunt cu toții pe scenă, ei se prezintă ca o echipă, pentru că toată lumea caută să atingă potențialul maxim, toată lumea este concentrată pe actul artistic. În afara spectacolelor, tinerii cântăreți sunt prieteni, chiar dacă au trecut mai bine de zece ani de când s-au cunoscut.

³³² Vezi Anexa 4, p. 252.

³³³ Vezi Anexa 4, p. 252.

Interpreții din această generație au realizat de-a lungul timpului duete, triouri și cvartete, ceva oarecum nou pentru că duete au mai fost, dar triouri și cvartete nu au mai existat în cântecul popular. „Probabil că cârcotașii și oamenii care sunt blocați așa, conservatori, nu văd cu ochi buni lucrurile acestea. Dar dacă e să ne raportăm la muzica tradițională din vechime, nici duetele de niciun fel nu ar fi trebuit să existe pentru că nu se cânta așa, în taraf nu se cânta așa sau sporadic. Mă gândesc acum la *Doina* din Teleorman și *Doina* de dragoste care se cânta cumva în tandem, era un dialog muzical, nu se punea problema unui duet. Însă eu cred în firescul evoluției și noi am făcut niște proiecte de bună calitate, pentru că, așa cum spuneam, o repet, ne interesează să facem muzică bună. Nu facem un duet sau un trio doar ca să fie, ci ne preocupăm luni de zile înainte ca să avem un text, o idee, o temă, inedită poate, sau oricum exprimată într-o manieră deosebită. Colaborăm cu orchestre din cele mai bune”³³⁴

Vorbind despre cariera sa, cântăreața de muzică populară a amintit de proiectul muzical cu Nicu Măță, cunoscut interpret din Republica Moldova, împreună cu care a imprimat melodia *De dragostea Aniței*, care a strâns peste un milion de vizualizări pe Youtube și tot atâtea pe Facebook. Piesa este un cântec de dragoste rănită, dar care, surprinzător, a ajuns la foarte multe inimi. Deși este trist de constatat câte iubiri neîmplinite există, muzica rămâne muzică, păstrându-și valoarea nealterată și dincolo de momentul suferinței.

Maria Beatrice Băndoiu a subliniat faptul că primul său album cuprindea piese folclorice din culegerile lui Constantin Brăiloiu, unul dintre cei mai de seamă etnomuzicologi ai țării noastre, dar și cântece vechi culese din zona Gorjului natal. Cele mai grele momente din această perioadă de început a carierei au fost legate de asigurarea resurselor materiale, pentru că domeniul muzical presupune și numeroase investiții financiare. Partea de muncă, cea în care a adunat repertoriul, a lucrat la el, l-a aranjat și l-a studiat, a fost o perioadă plăcută și rodnică. Materialul a fost făcut cu luni de muncă grea, în care a studiat fiecare cântec zilnic. Albumul acesta a fost realizat la optsprezece ani și conținea cântece valoroase, pentru că erau melodii tradiționale. Maria Beatrice Băndoiu a cules personal o parte dintre aceste cântece de la o femeie bătrână care i le-a cântat, înregistrarea având astfel o valoare aparte. Cele nouăsprezece piese de pe album care au fost preluate din culegerile lui Constantin Brăiloiu, un gorjean la fel ca invitata emisiunii, reprezintă doar o mică parte din ceea ce Constantin Brăiloiu a

³³⁴ Vezi Anexa 4, p. 253.

cules în timpul vieții, tezaurul folcloric adunat de-a lungul vieții găsinde-se în prezent la Institutul de etnografie și folclor ce-i poartă numele. Alte piese au fost culese de interpretă de la lăutarii din Gorj, de la renumite tarafuri care încă mai există.

Toate piesele Mariei Beatrice Băndoiu se găsesc pe paginile de Facebook, Instagram și Youtube ale artistei. Tot în mediul on-line, cei care o cunosc și o apreciază pe cântăreață pot asculta numeroase piese noi de muzică tradițională, precum și colaje în care Maria Beatrice Băndoiu pune laolaltă muzica populară cu jazz-ul, rock and roll-ul și cu alte tipuri de muzică ușoară, reușind o îmbinare inedită. Interpreta își propune în următoarele etape ale carierei să acorde mai multă atenție și interes promovării în on-line, unde prezintă celor ce o îndrăgesc momente muzicale, fie că sunt piese noi care au videoclipuri filmate, fie că sunt fragmente de la un eveniment privat, filmări din spectacole live sau diferite colaje. În acest ultim demers, cântăreața și-a dorit să fie acompaniată de un band de muzică ușoară, reușind în acest fel să atragă multe aprecieri.

Momentele artistice din timpul emisiunii au fost asigurate de Maria Beatrice Băndoiu: *Mă uitai la răsărit; Ce se-aude-n poieniță; Neicuță, privirea ta; Rău îmi pare, Doamne, rău; Sui mândruță-n deal la peri; Ia să-mi spui tu, pușor.*

Emisiunea *Cântec și poveste* de la TVR Craiova se vrea și reușește să fie o oportunitate pentru telespectatorii studioului local al postului public de televiziune, ca și pentru cei care urmăresc TVR 3, în demersul de a cunoaște poveștile de viață ale unor interpreți cunoscuți de muzică populară pe care poate nu au avut ocazia să-i întâlnească în alte situații. De asemenea, emisiunea de tip interviu este bine realizată, scoțând în evidență momentele esențiale ale carierelor artistice ale invitaților, specialiștii care și-au adus contribuția la dezvoltarea profesională a acestora, precum și istoria pieselor folclorice din repertoriul celor prezenți în studioul care dispune de un frumos aranjament tradițional. Intervențiile telefonice nu fac decât să sporească calitatea emisiunii prin competența în domeniu a celor ce vorbesc. În același timp, imaginile din arhiva televiziunii publice și muzica difuzată întregesc calitatea unui program folcloric care se adresează oltenilor și nu numai.

Cântec și poveste are ca țintă toate categoriilor de vârstă. Telespectatorii pot cunoaște în amănunt istoria unei piese pe care o aud la un interpret mai mult sau mai puțin cunoscut. De asemenea, importanța arătată de promovarea modernă a folclorului prin mijloacele mass-media, Facebook, Instagram sau Youtube, face ca emisiunea să fie și mai atractivă

pentru segmentul de public reprezentat de generațiile tinere de pe cuprinsul meleagurilor oltenești.

5.5. TELE U CRAIOVA – Destine Populare. Folclorul românesc de la culegere la creație, 25 mai 2019³³⁵

Destine populare este o emisiune difuzată la postul Tele U Craiova (Teleuniversitatea TV, care își are începuturile la 23 ianuarie 1996) în care sunt prezentate tradițiile, obiceiurile și portul popular românesc, valorificate de interpreții de folclor cu gândul de a le transmite generațiilor viitoare. Emisiunea este difuzată în fiecare sâmbătă în intervalul orar 20:30-22:00 și în reluare duminică între aceleași ore.

În emisiunea pe care o analizez, *Destine Populare. Folclorul românesc de la culegere la creație*, din 25 mai 2019, realizatoarea Carmina Alina Vlad i-a avut ca invitați pe Amelia Etegan, manager al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj (C.J.C.P.C.T. Dolj), pe Marcela Nanu și pe Alexandru Lilea. Aceștia au vorbit, într-un frumos decor popular amenajat în studioul televiziunii, despre folclorul din Oltenia și nu numai. Întâlnirea a fost un bun prilej pentru a se analiza dacă mai există și dacă se mai poate culege folclor autentic specific zonei de sud a țării, dacă mai sunt în satele oltenești oameni care să cânte și să păstreze folclorul românesc, cei numiți în vechime rapsozi.

În acest sens, atât Marcela Nanu, cât și Alexandru Lilea sunt culegători de folclor, Marcela Nanu fiind în prezent chiar o creatoare recunoscută de muzică populară. Alexandru Lilea este un solist de muzică populară, laureat al Festivalului *Maria Tănase*, fiind în același timp un autentic culegător de folclor care merge adesea pe teren, prin satele de pe Valea Dunării. În prezent este student la Facultatea de Teologie din Craiova.

Amelia Etegan este cea care, prin natura meseriei sale, culege folclor din județul Dolj. Pe lângă sursele vii, care însă încep să se epuizeze odată cu trecerea timpului, există numeroase culegeri de folclor alcătuite de cercetători pasionați de tradițiile străvechi românești. Cercetând aceste surse, se poate observa că melodiile populare au fost compuse de cineva, acel creator anonim despre care vorbește istoria culturală românească. Folclorul este, în cele din urmă, o creație anonimă, cercetătorii și culegătorii

³³⁵ „Destine Populare. Folclorul românesc de la culegere la creație”, URL: <<https://www.teleucraiova.ro/2019/05/28/destine-populare-folclorul-romanesc-de-la-culegere-la-creatie/>>, [ultima consultare: 10.03.2020]. Vezi Anexa 5, pp. 257-269.

având menirea de a-l consemna cu atenție pentru a nu se pierde în negura timpului.

Multe dintre creațiile actuale cu teme folclorice, compuse de diferiți oameni, care vor să fie recunoscuți și numiți „creatori”, nu se ridică la nivelul celor din vechime, unele dintre ele fiind de-a dreptul revoltătoare pentru gustul artistic al oricărui român, deoarece nu au nicio legătură cu folclorul autentic așa cum a fost cunoscut, păstrat și transmis de-a lungul secolelor.

În acest sens, este necesar ca lucrurile să fie văzute și analizate la nivel macro. Există acel folclor autentic românesc care este consemnat în majoritatea culegerilor, fiind cercetat de specialiștii în domeniu. El provine din localitățile în care încă se mai găsesc, deși nu așa de consistent exprimate, tradițiile autentice. În cadrul acestui folclor sunt cuprinse și diferite cântece care, transmise din vorbă-n vorbă, s-au schimbat automat, în funcție de structura și pregătirea fiecărui culegător și de personalitatea fiecărui interpret. Aceștia au capacitatea să-și imprime stilul în fiecare cântec pe care îl interpretează. Același lucru se întâmplă și cu elementele de costum popular. În acest sens, trebuie urmat stilul specific costumului dintr-o anumită zonă, însă motivele folosite trebuie să fie diferite.

Și în vechime, atunci când oamenii mergeau la hora satului, nu ieșeau toți cu aceeași cămașă. Acestea erau cusute cu mult timp înainte și erau puse de-o parte, pentru a fi folosite în cele mai importante momente ale vieții. Femeile nu spuneau nici ce coseau, nici cum coseau. Ele mai adăugau ceva la fiecare cămașă, ca să fie mai deosebită de ceea ce purta restul lumii. Astfel, cămașa a ajuns să reprezinte un model cu variațiuni din punct de vedere coloristic și dimensional. Erau cămăși care aveau același model la bază, dar care se diferențiau prin dimensiunea florilor, prin asamblare, prin culoare, ceea ce conferea unicitatea, chiar specificul fiecărui costum în parte.

Și în ceea ce privește dansurile oltenești, lucrurile urmau aceeași direcție, după cum se poate observa din mulțimea de jocuri încă practicate pe Valea Dunării. Fiecare om venea la horă cu o florică, cu ceva nou, astfel încât dansurile au ajuns să se diversifice odată cu trecerea timpului.

Fiind întrebat despre proiectele sale, Alexandru Lilea a mărturisit că intenționează să-și facă un muzeu acasă, în care să expună materiale pe care le-a strâns în călătoriile sale prin satele din Oltenia. De-a lungul timpului, el a cules folclor din localități din județul Dolj, reușind să păstreze atât cântece, înregistrări, cât și obiceiuri și tradiții. Într-una din aceste călătorii, a mers în comuna Goicea, acolo unde existau și încă mai trăiesc lăutari valoroși care au păstrat un stil neaoș de interpretare, cu inflexiuni specifice

și cu vorbe autentice. Pentru stilul pe care și l-a ales, Alexandru Lilea s-a inspirat din aceste elemente originale ale lăutarilor de pe Valea Dunării. Acești oameni au reușit să transmită consătenilor, și într-o oarecare măsură propriilor familii, ceea ce știau, mai ales cu ocazia diferitelor evenimente la care participau toți locuitorii satului.

Un alt cunoscut interpret al folclorului din Oltenia amintit în această emisiune, care se aseamănă în pasiunile sale cu Alexandru Lilea, este Marius Gheorghe, laureat și el al Festivalului *Maria Tănase*, un adevărat artist polivalent: dansează și cântă vocal și la diferite instrumente, fiind o fire complexă. El interpretează din pasiune, face cu drag tot ceea ce își propune, fără a aștepta vreo recunoaștere publică a valorii sale.

Există însă și diferiți oameni care au ajuns, încercând să compună cântece, să distrugă tradițiile autentice, frizând nu de puține ori ridicolul. În aceeași situație este și valorizarea costumului popular. Toate aceste acțiuni nu arată decât o mare lipsă de respect din partea acestor oameni față de actul artistic în sine, față de telespectatori și, nu în ultimul rând, față de propria persoană.

Întrebată fiind despre începuturile carierei, Marcela Nanu și-a amintit că ea a cântat melodii culese din Băleștii Gorjului, din zona sa natală, acolo unde s-au păstrat, pe lângă cântec și joc, costumele populare autentice. În vechime, în Oltenia sătenii mergeau la muncă în costum popular. Astăzi s-a renunțat la acest mod vestimentar în timpul muncilor agrare.

Interpreta și-a îndreptat atenția către stilul din părțile Gorjului natal, descoperindu-l și perfecționându-l în același timp pe al său. Ea a observat piesele muzicale interpretate de soliștii reprezentativi ai zonei de unde provenea, între care se remarcă Maria Lătărețu, Maria Apostol, Filofteia Lăcătușu, precum și lăutarii grupați în cete, care încă există și în zilele noastre.

Referindu-se la perioada în care s-a format, Marcela Nanu și-a amintit că peste drum de casa ei a trăit Silvia Sanfira, cea care a lansat cântecul *Pe dunghița Jiului* și doina *Fire-ai tu să fii de curcă ce-nnoptași cu puii-n luncă*, prea puțin cunoscută, pe care Marcela Nanu a reușit s-o imprime înainte ca Silvia Sanfira să plece dintre noi.

Analizând viața actuală a satului oltenesc, se poate observa că mulți dintre cei care știau folclor nu mai sunt, rămânând numai ceea ce s-a transmis prin viu grai de la unul la altul. Aceasta este o realitate, mai ales că în unele familii nu s-a transmis de la o generație la alta pasiunea cântecului, chiar dacă cei bătrâni mai erau încă în viață.

Același lucru se observă și în ceea ce privește costumele populare, care se degradează în timp dacă nu sunt păstrate cu grijă, mai ales că există persoane care au o totală lipsă de respect față de anumite elemente de vestimentație.

O altă temă de discuție s-a centrat pe importanța păstrării cât mai aproape de realitate a tradițiilor, mai ales utilizând tehnica modernă. Astfel, că, în ultimul timp, atunci când merge să culegă folclor, Alexandru Lilea îi filmează pe rapsozii din zonă, recuperând astfel un repertoriu însușit pe cale orală. „Vă dați seama că este o mare, mare bucurie și nu știu, pentru mine este o mare plăcere să pot să stau de vorbă cu bătrânii și să-mi povestească orice lucru legat de folclor, nu numai cântece populare, dar să-mi povestească despre obiceiuri, despre viața pe care o duceau odinioară, atâtea lucruri”.³³⁶

În vechime, toată realitatea se împletea cu folclorul, fie că era vorba de naștere, de nuntă, sau de moarte. În aceste condiții, obiceiurile se reflectă în cântecele populare care sunt puse pe o melodie și interpretată de cunoscători. Acesta a rămas un mod de a transmite emoții și sentimente legate de câte un eveniment anume.

În zona Dunării există numeroase obiceiuri, tradiții și folclor deosebit de cel din nordul județului. Aceste diferențe se pot observa și în cântecul unor artiști cum sunt Alexandru Lilea, Ionela Prodan și Rozica Petra. La toți aceștia există un alt fel de vibrato în glas care îi diferențiază de ceilalți interpreți olteni. În această zonă folclorică obiceiurile sunt deosebite, fără să se mai păstreze însă așa cum erau în trecut. Alexandru Lilea încă mai merge prin sate și îi strânge laolaltă pe bătrâni pentru ca fiecare să-i spună câte ceva, să-și aducă aminte de câte un lucru, cum se duceau la horă, cum jucau la nuntă, cum se îmbrăcau, felul în care își petreceau sărbătorile de Crăciun și de Paști, sau ce însemna în vechime hora de pomană. Analizând aceste documente vii, se poate observa că elementele folclorice se dovedesc a fi strâns legate de cele mai importante evenimente din viața cotidiană a omului de la sat.

În paralel cu aceste preocupări ale diferiților culegători de folclor, există instituții de cultură care au publicat lucrări ce cuprind ceea ce s-a cules de-a lungul timpului de la bătrâni. În acest sens, Alexandru Lilea și-a propus să realizeze o culegere de folclor însumând toate cântecele pe care le-a consemnat, să le scrie într-un anume fel, să descrie obiceiurile, să realizeze astfel o carte despre tradiții și folclor, având în acest demers și

³³⁶ Vezi Anexa 5, p. 262.

sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj.

O altă parte a emisiunii a fost dedicată felului în care cei doi cântăreți invitați își descriu parcursul muzical și folcloric. Referindu-se la Festivalul *Maria Tănase*, Alexandru Lilea și-a amintit că atunci a cântat două piese pe care juriul le-a ales din ceea ce prezentase el: *Balada lui Tudor Vladimirescu* și piesa cu acompaniament orchestral *Coborâi din deal în vale*. Au fost două cântece inedite, arhaice, care i-au adus în final premiul cel mare.

De asemenea, cei doi invitați s-au gândit să strângă într-o arhivă video toate filmările cu participările la concursuri, mai ales că majoritatea soliștilor tineri fac acest lucru, realizând astfel un fel de portofoliu care poate deveni în timp subiectul unei cercetări care să prezinte evoluția fiecăruia.

Pe de altă parte, Alexandru Lilea s-a gândit să compună muzică populară și a apelat în acest sens la un textier. Astfel a ajuns să aibă în jur de douăzeci de cântece create de interpreta de muzică populară Rozica Petra. A reușit să imprime la radio câteva dintre cântecele culese, având însă și altele care așteaptă să fie oferite publicului. Textierul pe care și l-a ales îl ajută să-și îmbogățească repertoriul, mai ales că piesele muzicale trebuie să fie într-un anume fel, să reprezinte o anumită zonă și să aibă legătură cu ceea ce se numește folclor. Dacă nu se lucrează cu atenție și cu profesionalism, pot apărea lucruri care nu au nicio legătură cu folclorul, care nu pot să fie nici cântate și nici ascultate.

În legătură cu același subiect, Marcela Nanu a mărturisit că nu creează numai pentru ea melodii, ci și pentru alți soliști de muzică populară, din diferite zone ale Olteniei, fie că sunt din Gorj, Dolj, Vâlcea sau Olt. În același timp, artista are deja publicate două volume de versuri, dar creațiile sale ca solist de muzică populară sunt mult mai multe. Ea a învățat de la unchiul ei care a fost un rapsod cunoscut, Ionel Negrea, că aceste cuvinte nu se leagă la suprafață, ci cu sufletul, cu sentimentele, realizând o țesătură inepuizabilă. Marcela Nanu preciza: „La mine toate se leagă, pentru că orice cuvânt în urechea și în sufletul meu are o anumită cadență și rezonanță și se leagă, are un clinchet anume, are un ceva acolo, totul sună. Totul trebuie să aibă o legătură și rezonanță. Și dacă mie îmi sunt bune și mi-e drag de ele și îmi plac. Îmi dau seama că nu poți să-i faci ceva omului aceluia, ceva, hai, la viteză, să scriu ceva, dacă rimează punct cu punct, mi-a ieșit vorba”.³³⁷

³³⁷ Vezi Anexa 5, p. 266.

Pe această linie a compunerii de melodii pentru alți interpreți, s-a amintit și de un documentar realizat despre Maria Lătărețu. Cei prezenți în studioul TV remarcau faptul că artista gorjeană a creat peste 350 de cântece pentru alți soliști, melodii pe care ea nu le-a cântat niciodată. Și cu toate acestea, Maria Lătărețu avea un repertoriu bogat. Alături de anumite cântece foarte cunoscute, care au devenit repere în folclor, artista a cântat sute de melodii și variațiuni pe diferite teme.

Vorbind despre viitorul folclorului românesc, Alexandru Lilea mărturisea că pentru el folclorul rămâne cea mai frumoasă modalitate prin care se poate identifica poporul nostru în relație cu întreaga lume. „Eu trăiesc prin folclor, la mine folclorul este în suflet și probabil că se vede, nu trebuie doar să vorbesc, pentru că de cele mai multe ori trebuie să facem. Dar cred că se vede acest lucru și o să duc la bun sfârșit ceea ce mi-am propus. Și când voi realiza acel muzeu o să fiți acolo prezenți și o să facem o emisiune pentru că am foarte multe lucruri valoroase pe care trebuie să le vadă și oamenii”³³⁸

Folclorul nu va dispărea, la un anumit moment va apărea doar o altă formă a lui. În aceste condiții, peste mulți ani se va putea vorbi despre persoanele actuale ca fiind inși folclorici. Frumusețea folclorului va dispărea numai atunci când va dispărea și ultimul practicant al lui, ultimul iubitor al autenticității. Aceasta se va întâmpla numai dacă va dispărea folclorul din activitățile esențiale care ne definesc ca oameni.

În analiza obiceiurilor și tradițiilor, rămâne de actualitate problema studierii cu profesionalism a folclorului românesc, în mod general, și a celui oltenesc, în particular, în sensul în care de-a lungul timpului s-au amestecat forme autentice cu altele mai puțin tradiționale. Există în acest sens posibilitatea studierii folclorului care a fost cules deja, fiind consemnat în culegerile tipărite de cercetători mai vechi sau mai noi. Aceste surse primare asigură un grad ridicat de profesionalism pentru că oricine le cercetează cu atenție poate observa când și cum a apărut o melodie sau cine a cules-o. Însă atunci când o persoană vrea să creeze folclor în zilele noastre, trebuie ca acest lucru să fie abordat cu multă responsabilitate și numai de oameni creativi.

Emisiunea *Destine populare* de la Tele U Craiova se dorește a fi un program care se adresează în primul rând tinerilor, fiind difuzată la postul TV al Universității din Craiova. Alegerea invitaților, care sunt persoane tinere, cunoscători în domeniul etnografiei și folclorului, este o dovadă în acest sens. De asemenea, temele abordate sunt de un real interes pentru

³³⁸ Vezi Anexa 5, p. 268.

generația tânără în condițiile în care aceasta nu are alte surse credibile pentru informare. În aceste condiții, *Destine populare* reușește să se impună pe piața media din Oltenia ca o emisiune care are ca target tinerii, care poate însă, în același timp, să fie de un real folos pentru toate categoriile de vârstă, pentru un public divers, pasionat de tradiții și obiceiuri din zona etnofolclorică Oltenia și care vrea să le cunoască prin intermediul unor oameni dedicați pasiunii lor, așa cum au fost și cei trei invitați din emisiunea pe care am propus-o spre analiză.

5.6. NOROC TV – Zestrea neamului, 9 decembrie 2017³³⁹

Postul *Noroc TV*, care a apărut în anul 2009, este prima televiziune din Republica Moldova în care sunt promovate tradițiile și obiceiurile populare românești. Între emisiunile difuzate de postul TV de la Chișinău se numără și *Zestrea neamului*, în fiecare sâmbătă de la ora 12:00, care își propune să prezinte folclorul tradițional românesc din stânga și din dreapta Prutului.

În emisiunea pe care am analizat-o, prezentatoarea Tatiana Slivca l-a avut invitat pe Alexandru Brădățan, care a vorbit despre trecutul și prezentul carierei sale și despre proiectele pe care și le propune în anii următori.

Invitatul s-a născut în ținuturile bucovinene ale României, la Gura Humorului, aproape de Mănăstirile Voroneț și Humor. La intrarea în localitatea natală, pe un panou publicitar, artistul este prezentat printr-un mesaj care întâmpină pe toată lumea care vine să viziteze orașul sau care este în tranzit. Acest lucru reprezintă o recunoaștere a meritelor din partea celor care îl cunosc și îl iubesc pe artistul care le promovează zona în întreaga țară: *Alexandru Brădățan, glas dulce bucovinean*.

Pentru invitatul emisiunii, Bucovina ocupă un loc aparte în sufletul său, ca de altfel întreaga Moldovă și toată România, pentru că Dumnezeu i-a binecuvântat pe români cu aceste meleaguri frumoase. Acasă va reprezenta mereu locul nașterii, acolo unde sunt părinții, familia, prietenii, oamenii dragi și amintirile. Acasă este un lucru sfânt pe care fiecare îl păstrează în inima sa cu tot ce are mai de preț.

În acest context, Alexandru Brădățan mărturisea despre legătura ce există în sufletul său între locul nașterii și zonele din țară unde trebuie să

³³⁹ „Emisiunea «Zestrea neamului» cu Alexandru Brădățan (09.12.2017)”, URL: <https://www.noroc.tv/emisiuni/zestrea_neamului/09-12-2017/cu_tatiana_slivca_invitat_alexandru_bradatan_09_12_2017/>, [ultima consultare: 10.03.2019]. Vezi Anexa 6, pp. 270-278.

meargă ori de câte ori este invitat să cânte: „Atunci când faci cu drag ceea ce faci și faci din inimă, oboseala, distanța, drumurile lungi nu mai au așa mare importanță. Și faptul că menirea noastră este aceea de a cânta și de a bucura sufletele oamenilor ce așteaptă acest lucru, indiferent unde sunt, că sunt mai aproape de casă, că sunt mai departe, trebuie să facem tot posibilul să ajungem peste tot”.³⁴⁰

Pentru artist, Bucovina natală rămâne cu adevărat un colț de Rai, un loc binecuvântat de Dumnezeu, ale cărui valori și frumuseți nu sunt valorificate așa cum se cuvine, nu sunt aduse în fața lumii, pentru a fi prezentate. Alexandru Brădățan și-a propus ca, atâta timp cât poate, să cânte despre aceste meleaguri și să prezinte oamenilor comoara inestimabilă pe care a moștenit-o de la înaintașii săi.

Când era adolescent, invitatul a vrut să urmeze Teologia. Această chemare spre cele sfinte a venit din familie, părinții săi fiind oameni credincioși. În familia sa, credința a ocupat mereu un loc special, mai ales că localitatea natală se află la trei kilometri de Mănăstirea Voroneț și la cinci de Mănăstirea Humor. Astfel, casa părintească se află între două mănăstiri cu renume în țară și dincolo de granițele ei, majoritatea oamenilor din zonă fiind cu frică de Dumnezeu. Faptul că bucovinenii sunt ospitalieri se datorează în primul rând credinței strămoșești, realității că omul trebuie să fie prin firea sa bun. Acestea sunt valorile cu care invitatul emisiunii a crescut în casa părintească și pe care le prezintă ori de câte ori poate. În familia sa există o tradiție a apropierii de biserică, mai ales că și bunicul său a cântat în strană. În aceste condiții, decizia de a urma Teologia a venit în mod natural.

Alexandru Brădățan și-a dorit să devină preot, dar Dumnezeu a avut un alt plan cu el. După discuțiile pe care le-a avut cu diferiți preoți și cu familia sa, a ajuns la concluzia că fiecare om poate să fie un apostol al Domnului acolo unde îi hărăzește El. Nu este obligatoriu ca cineva să fie preot sau să slujească în biserică pentru a fi un om credincios, important este ca fiecare om să-și urmeze menirea pe care Dumnezeu i-o dă, având astfel foarte mult de câștigat în viața sa.

Între cei care au avut un rol important în viața invitatului un loc aparte îl ocupă Maria Macovei. Alexandru Brădățan poate să spună că a întâlnit oameni potriviți la locul potrivit și la timpul potrivit, Maria Macovei fiind o astfel de persoană specială. Aceasta a avut grijă, încă de la începuturile carierei sale, să aleagă repertoriul, să poarte costumul tradițional adecvat unui anumit moment. Cu toate că el dorea să urmeze

³⁴⁰ Vezi Anexa 6, p. 270.

Teologia, a continuat să cânte muzică populară, mai ales că în familia sa se asculta acest gen. Întâlnirea cu Maria Macovei s-a dovedit a fi hotărâtoare pentru cariera pe care și-o dorea.

A urmat apoi o perioadă impresionantă. Primul concurs a fost la Gura Humorului, acolo unde sala a fost plină. Între anii 2006-2008 artistul a participat la toate festivalurile din țară, acolo unde a obținut mai multe distincții. A obținut diplome de participare, apoi i-au fost decernate trofee. Cu ocazia acestor evenimente folclorice a realizat care este importanța concursurilor pentru ceea ce urma să facă. Cel mai important premiu a fost cel obținut la Festivalul *Mamaia*, acolo unde a participat de trei ori între 2006-2008, câștigând în final Marele Premiu.

Alexandru Brădățan și-a amintit de prima imprimare a unei hore, în anul 2005, după care au urmat și alte imprimări, mai ales că la fiecare festival pregătea câte o melodie nouă. În cariera sa, invitatul a reușit să imprime două CD-uri, avându-l în pregătire și pe al treilea. În primul material imprimat, *Am în suflet cânt și joc*, Maria Macovei a făcut selecția repertoriului, dar în cel de al doilea, *Cu drag de Voroneț*, Alexandru Brădățan și-a impus amprenta și stilul personal, căutând să interpreteze melodii în care să se regăsească din ce în ce mai mult. În tot acest timp, interpretul a avut spectacole și în Republica Moldova, alături de Orchestrele *Busuioc Moldovenesc*, *Mugurel* și *Lăutarii*.

În anul 2005 a participat la prima emisiune la *Televiziunea Română*, filmată în Bucovina natală, cu ocazia sărbătorilor de iarnă. Era o emisiune la care au participat artiști consacrați din această zonă plină de tradiții, fiind în același timp și momentul în care a avut ocazia să le cunoască în mod direct pe toate artistele din Moldova pe care el și familia lui le îndrăgeau atât de mult.

Încă de când era copil viziona cu familia emisiunea *Tezaur folcloric*, în cadrul căreia a văzut mai mulți interpreți renumiți în toată țara, dar în special pe cei bucovineni. Nu a uitat însă să vorbească și despre modelele sale din muzica populară, care nu aparțineau doar zonei natale: Laura Lavric, Sofia Vicoveanca, Margareta Clipa, Mioara Velicu, Maria Ciobanu, Nicolae Furdui Iancu, Nicoleta Voica. De la toți a avut de învățat de fiecare dată pentru că aceștia au slujit și slujesc în continuare tradițiile și muzica românească. Și chiar dacă generația lui Alexandru Brădățan nu mai este o generație de tineri, aceștia nu au conținut să-și manifeste admirația față de cei mai în vârstă și să se bucure atunci când primesc sfaturi și încurajări din partea lor.

Unul dintre spectacolele sale, care a încununat cei zece ani de activitate artistică, a avut loc în anul 2015, acasă, la Gura Humorului. Acolo,

artistul și-a dorit să fie prezenți toți colegii de generație din țară, cu care a participat la festivaluri și care acum fac parte din generația tânără din folclorul românesc. În acest spectacol el a prezentat tot ceea ce a reușit să acumuleze în cei 10 ani de activitate artistică.

Marioara Murărescu a fost un om cu totul special în viața interpretului. Pe prezentatoarea de la postul public de televiziune a cunoscut-o la Festivalul *Strugurele de Aur* de la Jidvei, Alba-Iulia, unde aceasta era președintele juriului. Acolo artistul a participat de trei ori, Marioara Murărescu remarcându-l și invitându-l frecvent la spectacole de gală, așa cum a fost *Cerbul de Aur*, precum și la mai multe ediții ale emisiunii *Tezaur folcloric*. Între cei doi nu mai era legătura dintre realizator-interpret, ci se clădise o legătură de tipul mamă-fiu. „Erau lucruri foarte speciale și eu mă bucur că am fost printre interpreții care încă au prins-o și au fost promovați de dumnezei”.³⁴¹

Alexandru Brădățan a beneficiat de sfaturile pe care cunoscuta realizatoare TV i le-a acordat în timpul vieții. Acest lucru s-a transformat într-o responsabilitate dublă, deoarece el nu mai putea să dezamăgească, pentru că menirea lui era să ducă mai departe tradițiile așa cum le-a primit.

Interpretul a prezentat și costumele pe care le-a colecționat de-a lungul carierei, ca parte integrantă a folclorului pe care îl îndrăgește. Artistul a amintit despre culorile costumelor sale, maro, negru, bej, dar și albastru, care sunt specifice diferitelor zone moldovenești, pentru că, până la urmă, chiar dacă este din Gura Humorului, el reprezintă Bucovina, astfel că poate să promoveze veșminte din toată Bucovina sau din întreaga Moldovă. Costumul pe care îl poartă în această emisiune este unul de sărbătoare, din Câmpulung Moldovenesc, brațările fiind din Vatra Dornei. Alte piese vestimentare ale lui Alexandru Brădățan păstrează și ele motivele tradiționale, așa cum sunt numeroasele pălării și bundițe pe care le schimbă în funcție de evenimentul la care participă.

Și în zilele noastre, mărturisește Alexandru Brădățan, adevăratele tradiții românești se transmit cu multă grijă noilor generații. Veșmintele tradiționale se poartă și astăzi, în condițiile în care se dorește și se vorbește din ce în ce mai mult despre o revigorare a folclorului, care se poate observa la balurile gospodarilor din Bucovina, organizate îndeosebi după postul Paștelui și cel al Crăciunului, acolo unde toată lumea este îmbrăcată în costum tradițional. Cine are costum popular intră, cine nu, nu va fi primit. Acum, în majoritatea caselor se găsesc costume populare, pentru că încă se mai pot găsi femei care să le realizeze cât mai aproape de autenticitate.

³⁴¹ Vezi Anexa 6, p. 275.

Alexandru Brădăţan a recunoscut că respectă în orice situaţie aceste tradiţii şi merge în costum popular peste tot pe unde cântă, pentru că numai astfel poate să fie el însuşi şi să se prezinte în faţa lumii cu adevăratele valori pe care le promovează. Fie că este spectacol, nuntă, cumătrie sau emisiune de televiziune, el se îmbracă mereu în costum tradiţional românesc. Aceasta se întâmplă deoarece, atunci când poartă costumul popular, artistul este stăpânit de o stare de spirit specială, pentru că veşmintele populare sunt încărcate de emoţii şi de poveşti din trecut şi din prezent.

Una dintre preocupările mai noi ale lui Alexandru Brădăţan este aceea că el a început să compună muzică populară. Prima încercare în acest sens a fost melodia *Sănioară cu doi cai*, care s-a bucurat de un real succes. A urmat *Mi-o fost viaţa pân-amu*, un cântec care îl reprezintă cel mai mult, apoi *Haida, hai cu veselie*. Ultimele două melodii sunt filmate cu Orchestra *Mugurel*. Colaborările au continuat cu Maestrul Botgros, cu Orchestra *Lăutarii*, cu Orchestra *Busuioc Moldovenesc*, cu Orchestra *Ciprian Porumbescu*, în timp ce cu *Jidvei România* a imprimat două piese.

Fiind întrebat de prezentatoarea Tatiana Slivca ce înseamnă să fii român, Alexandru Brădăţan a răspuns: „Indiferent unde merg, indiferent unde păşesc, mândria de a fi român o port tot timpul în sufletul meu. Şi când spun acest lucru mă refer la faptul că Dumnezeu m-a binecuvântat să mă nasc într-o zonă minunată cu oameni care ştiu să fie oameni. Lumea din ziua de astăzi trăieşte într-un așa haos şi-i atâta nelinişte. Dar încă la noi e bine, mai ales în zona noastră, acolo-n Bucovina, încă e Raiul pe pământ şi n-am cum să nu fiu bucuros şi mândru de acest lucru”³⁴².

În aceste condiţii, pentru interpret, zestrea neamului reprezintă „o comoară de mare preţ pe care trebuie să o păstrăm cu sfinţenie şi să o ducem mai departe, pentru că mulţi oameni pentru această zestre şi-au dat viaţa. Şi este păcat să nu preţuim cu sfinţenie acest lucru şi să-l ducem mai departe, pentru că vom da răsplată cândva”³⁴³.

Momentele artistice din cadrul emisiunii au fost înregistrări cu Alexandru Brădăţan: *Voroneţ, grădină dulce; Haida, hai cu veselie!*; Trofeul *Mamaia*, 2008; *Eu de când mă ştiu pe lume; Sănioară cu doi cai; Mi-o fost viaţa pân-amu; Ține, Doamne, neamul meu!*; Andra Matei, Alexandru Brădăţan, Angelica Flutur, Andreea Haisan, Ancuţa Corlăţan: *Ca o fată-i Bucovina, şi-i frumoasă, bat-o vina*.

Emisiunea *Zestrea neamului* prezintă telespectatorilor din Republica Moldova şi din ţara noastră comorile tradiţionale româneşti așa cum s-au

³⁴² Vezi Anexa 6, p. 277.

³⁴³ Vezi Anexa 6, p. 277.

păstrat de generații și cum sunt transmise cu mare grijă celor care vin. Aceste valori au fost scoase în evidență de-a lungul timpului, indiferent de situația socială, politică și economică de dincolo de Prut, mai ales prin presa religioasă basarabeană, care „a oglindit cu o frecvență de invidiat problematica conservării și restaurării antichităților bisericesti”.³⁴⁴

Într-un cadru frumos amenajat, care îmbină vechiul cu noul, invitații emisiunii *Zestrea neamului* aduc mărturii din zonele de unde vin, întărind astfel ideea că tradițiile și obiceiurile românești sunt zestrea care a ținut unit acest popor peste ani, indiferent de vitregiile istoriei prin care a trebuit să treacă. În același timp, emisiunea este și un argument solid în favoarea gândului de unitate neîntreruptă realizată prin promovarea folclorului autentic românesc, care nu ține cont de timp și de granițe lumești.

5.7. Concluzii parțiale

Analiza unor programe TV din țara noastră a scos în evidență faptul că folclorul românesc este promovat la televiziunile din România, semn că tradiția încă ocupă un loc important în preferințele telespectatorilor. A rezultat și faptul că există posturi de televiziune care sunt dedicate în totalitate muzicii românești autentice.

În demersul meu din acest capitol am subliniat aceste constatări prezente pe piața media românească, arătând că între folclor și mass-media, în cazul de față televiziunea, nu există incompatibilitate, ci o legătură ce ține cont de cerințele publicului. M-am oprit atât la emisiuni cunoscute de la posturi TV cu acoperire națională, cât și la emisiuni folclorice de la posturi locale, în cazul de față din Oltenia. Nu am trecut cu vederea nici piața media de dincolo de Prut, încercând astfel să arăt că, acolo unde se vorbește și se simte românește, publicul cere și privește, în majoritatea cazurilor, producții TV cu teme folclorice care se adresează tuturor categoriilor de vârstă. Ca o remarcă importantă, aceste producții atrag și noile generații, fiind astfel un argument în plus al faptului că, dacă sunt folosite cu profesionalism și responsabilitate, mijloacele de comunicare în masă pot reprezenta modalități moderne de recuperare și promovare a folclorului autentic românesc. În acest context, televiziunea continuă să fie promotoarea valorilor folclorice românești vechi și noi din țara noastră.

³⁴⁴ Elena Ploșniță, „Dimensiunea muzeală a presei religioase din Basarabia (1867-1917)”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *op. cit.*, p. 758.

6. RECUPERARE ȘI REVALORIZARE FOLCLORICĂ LA TRINITAS TV: EMISIUNEA MAGAZIN FOLCLORIC

Emisiunea *Magazin Folcloric* este difuzată de postul *Trinitas TV*, Televiziunea Patriarhiei Române, începând cu anul 2015. Alături de emisiunea propusă duminica de la ora 14:00, producătorii și realizatorii au organizat în fiecare an *Galele Magazin Folcloric*, prin care au intenționat să aducă în fața publicului de toate vârstele, într-un format festiv, adresat spectatorilor și telespectatorilor, folclorul autentic românesc, așa cum s-a păstrat de-a lungul timpului și încă mai există pe teritoriul țării noastre. În același timp, în cadrul acestor Gale au fost recunoscute contribuțiile și meritele celor care, invitați pe parcursul a patru ani de difuzare neîntreruptă a *Magazinului Folcloric*, au avut un rol important, prin competențele lor reflectate în interviuri, reportaje, rubrici și evenimente, la promovarea obiceiurilor și tradițiilor românești prin intermediul emisiunii săptămânale, atât la nivel național, cât și internațional.

6.1. Emisiunea Magazin Folcloric la Trinitas TV

Între emisiunile difuzate zilnic de *Trinitas TV*, care îmbină într-un mod armonios elementul religios cu cel laic, Televiziunea Patriarhiei Române a introdus în grila de programe, începând cu 16 august 2015, emisiunea *Magazin Folcloric*³⁴⁵ dedicată obiceiurilor și tradițiilor autentice românești. Emisiunea își propune să analizeze legătura ce a existat de-a lungul timpului între Biserica Ortodoxă Română și spiritualitatea satului românesc, subliniind astfel raportul dintre spiritualitatea ortodoxă și cea populară. Prin această producție TV, care poate fi recepționată atât în țară, cât și în străinătate, se întărește ideea că în istoria poporului nostru nu a existat sat fără țărani și țărani fără Biserică, realitate ce a rămas peste ani centrul spiritual al vieții rurale.

Realizată în colaborare cu Muzeul Național *Dimitrie Gusti* din București, numit adesea și *Satul din inima Capitalei*, emisiunea este difuzată duminica de la orele 14:00. *Magazin Folcloric* este o emisiune de divertisment de tipul magazinului de weekend, în care sunt aduse în fața telespectatorilor de toate vârstele obiceiurile, tradițiile, muzica, dansul și

³⁴⁵ „Magazin Folcloric”, URL: <<https://www.trinitas.tv/category/emisiuni/muzical/magazin-folcloric/>>, [ultima consultare: 12.06.2019].

portul popular românesc, interviuri cu personalități din domeniile folclorului, etnologiei și etnografiei, sărbătorile românilor din toate zonele țării, momentele semnificative din viața de zi cu zi a satului, precum și patrimoniul material și imaterial UNESCO cu care ne mândrim ca români în întreaga lume. În același timp, *Magazin Folcloric* se dorește a fi un program cu tineri și pentru tineri, categorie de vârstă ce se raportează la folclorul autentic urmărind un scop frumos, up-datat zilelor noastre. În aceste condiții, folclorul este adus în fața publicului ținând cont de cerințele mereu noi ale societății actuale.

Prezentatorii emisiunii sunt Andreea Haisan și Paul Ananie, doi tineri interpreți de muzică populară, care promovează prin activitatea lor cântecul autentic românesc și portul tradițional. Producătorul și realizatorul emisiunii este un alt tânăr, Iulian-Andrei Bobîrnea, susținut și ajutat de o întreagă echipă de profesioniști. Pentru fundalul sonor al genericului a fost aleasă cunoscuta și îndrăgita melodie *Sârba din Muscel*.

Încă de la primele ediții, realizatorii emisiunii *Magazin Folcloric* de la *Trinitas TV* au avut invitați de seamă din domenii care au legătură cu folclorul, precum și cunoscuți oameni din mass-media autohtonă care, prin proiectele lor, și-au propus și au reușit să readucă în atenția publicului de toate vârstele tradițiile autentice românești: academician Sabina Ispas (director al Institutului de Etnografie și Folclor *Constantin Brăiloiu*, Academia Română), Paula Popoiu (director al Muzeului Național al Satului *Dimitrie Gusti* din București), Doina Ișfănoni (cercetător-etnolog la Muzeul Național al Satului), prof. univ. dr. Narcisa Știucă (etnolog, Universitatea din București, Facultatea de Litere), Elise Stan (etnomuzicolog și realizator de emisiuni TV), Iuliana Tudor (realizator de emisiuni la postul public de televiziune) etc.

Prin intermediul rubricilor realizate și prezentate la *Magazin Folcloric*, telespectatorii emisiunii sunt prezenți la diferite evenimente folclorice din țară, unde este promovată muzica tradițională românească, portul popular autentic precum și obiceiurile străvechi ale neamului nostru. În acest sens, prezentatoarea Andreea Haisan mărturisea, în anul 2015, la începutul frumosului drum pe care dorea să-l urmeze împreună cu iubitorii folclorului autentic românesc: „Este nevoie ca toți tinerii, și nu numai, să cunoască tot mai mult din ceea ce înseamnă tradiție, costum popular, obiceiurile și tot ce ne înconjoară și ține de tradiția noastră românească, de identitatea noastră ca români. Îi invităm pe români să urmărească emisiunea, să asculte cu atenție sfaturile oferite de specialiști în rubrica «Elemente de port popular» pentru că le vom arăta cum ar trebui de fapt să poarte, dacă tot

este la modă, ia populară, nu ia cu etichetă, ci ia aceea făcută de mâinile țaranului”³⁴⁶

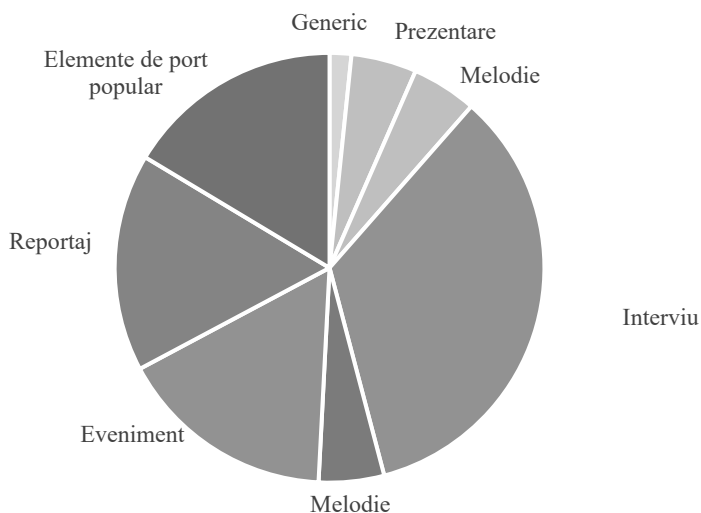
Într-un interviu realizat la începutul difuzării *Magazinului Folcloric*, prezentatorul Paul Ananie sublinia scopul și obiectivele pe care inițiatorii producției de la TV le urmăresc în această emisiune: „Este un nou drum pe care l-am început împreună și suntem siguri că o să vă placă, pentru că am adus aici, la Trinitas TV, lucruri de calitate, lucruri care vor rămâne pentru cei care vin după noi, pentru ca aceștia să poată cunoaște ceea ce avem noi mai bun și mai frumos în tradițiile noastre. Ceea ce aduce emisiunea nou pe această piață a audiovizualului este faptul că vom realiza o punte între societate și satul tradițional românesc, între tradițiile populare și tradiția creștină”³⁴⁷.

Structura generală a emisiunii duminicale *Magazin Folcloric* de la *Trinitas TV*, așa cum a fost gândită și respectată încă de la începutul difuzării pe parcursul celor patru ani, se prezintă astfel:

- 14:00 – Generic;
- 14:00-14:03 – Presentare;
- 14:03-14:06 – Melodie;
- 14:06-14:27 – Interviu;
- 14:27-14:30 – Melodie;
- 14:30-14:40 – Eveniment;
- 14:40-14:50 – Reportaj;
- 14:50-15:00 – Elemente de port popular.

³⁴⁶ „«Magazin folcloric», o nouă emisiune la TRINITAS TV” (2015), în: *Ziarul Lumina*, 13 august, p. 5.

³⁴⁷ *Ibidem*.

Emisiunea *Magazin Folcloric* are ca target publicul larg, indiferent de vârstă. Nu există date referitoare la audiențele programului, deoarece postul *Trinitas TV* al Patriarhiei Române nu și-a propus să înregistreze cotele de audiență, fiind o televiziune de nișă care funcționează pe bază de donații primite de la diferite instituții și de la credincioși, iar nu din reclame, așa cum se întâmplă la posturile private de televiziune. Singurele cifre existente în acest sens au ca sursă pagina oficială de *Facebook* a emisiunii: la 22 aprilie 2020 erau 8.143 de aprecieri și 8.453 de urmăritori.³⁴⁸

6.2. Magazin Folcloric, 9 iunie 2019³⁴⁹

Emisiunea pe care o prezint, *Magazin Folcloric* din 9 iunie 2019³⁵⁰, s-a desfășurat în aer liber, în inima Capitalei.

Mădălina Pavăl, cea care a descoperit frumusețea cântecului popular românesc în timpul slujbelor ortodoxe din biserica la care mergea mereu în copilărie, acolo unde cânta mai ales de Crăciun și de Paște, a fost invitata rubricii *Interviuri Magazin Folcloric*, realizată de Paul Ananie. Pe parcursul

³⁴⁸ „Magazin folcloric”, URL: <<https://www.facebook.com/magazinfolcloric/>>, [ultima consultare: 22.04.2020].

³⁴⁹ „Tinerii și folclorul”, 09.06.2019, URL: <<https://www.trinitas.tv/editia-din-9-iunie-2019/>>, [ultima consultare: 30.03.2020].

³⁵⁰ Vezi Anexa 7, pp. 279-283.

acestei rubrici ea a vorbit despre proiectul cu șapte piese, care are în centru *dorul*, sentimentul specific românesc atât de greu de redat în cuvinte. Având titlul *Oamenii se fac dor*, proiectul urma să fie lansat la 13 iunie 2019. „Academic vorbind, dorul este laitmotivul folcloric românesc clar, de aici m-am și inspirat, după care mi-am dat seama că dorul este în fiecare din noi, fiecare îl poate verbaliza într-un anumit mod, subiectiv și dorul cred că este un proces care ne maturizează”.³⁵¹

Așa cum a mărturisit Mădălina Pavăl, pentru ea folclorul autentic înseamnă diferite lucruri care au legătură cu sufletul profund al poporului român: folclorul înseamnă rădăcini, înseamnă acasă, pământ, tradiție, sau, într-o expresie care sintetizează gândirea și simțirea românească, înseamnă iubirea de frumos.

Rubrica *Reportaj Magazin Folcloric* a fost prezentată de Alina Câdea, care a rememorat momentele importante din viața tradițională a comunității satului românesc: nașterea, înmormântarea și nunta. Aceasta din urmă reprezintă, așa cum a subliniat prezentatoarea, elementul cheie al vieții rurale românești și nu numai, fiind un prilej de bucurie și de întregire comunitară, deoarece întreaga populație a satului participă la acest moment unic din viața unor consăteni. Deși aproape că au dispărut în timpurile noastre nunți asemănătoare celor din trecut, există însă posibilitatea ca acestea să fie reconstituite, prin aducerea lor în actualitate, pentru a fi prezentate oamenilor secolului nostru. Acest demers a prins viață în prezent prin reconstituirea unei nunți autentice din Comuna Drăguș, județul Brașov, la Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti* din București. Observând această frumoasă tradiție adusă de inițiatorii proiectului în timpurile moderne, vizitatorii Muzeului din Capitală pot învăța cum să dea sens, esență și culoare unei noi vieți în cuplu urmând obiceiurile străvechi ale înaintașilor, pline de însemnătate și mister.

Realizatoarea rubricii *Comorile satului* a fost Doina Ișfănoni, o prezență permanentă în cadrul emisiunii, care a vorbit despre ceea ce este cunoscut în tradiția rurală românească cu numele de „moașa de neam”. În acest sens, cunoscuta cercetător-etnolog de la Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti* din București a subliniat faptul că în multe localități din țară moașa de neam continuă să aibă și în zilele noastre un prestigiu special. Acest personaj nu se confundă nici cu moașa de la dispensar și nici cu moașa care a ajuns să îndeplinească o funcție în spitalele de profil, ci este o femeie specială care, în fiecare localitate, are un statut privilegiat ce îi conferă, pornind de la spiritualitatea tradițională, o poziție deosebită.

³⁵¹ Vezi Anexa 7, p. 280.

Această persoană era în trecut salutăată cu mult respect atât de gospodari, cât și de mamele copiilor din sat, deoarece ea i-a învățat pe toți semnificația aducerii pe lume a unui om, ajutând-o pe femeia însărcinată să ducă cu bine până la capăt sarcina. Moașa de neam este astfel un fel de consilier al femeilor însărcinate, care știe să le învețe aspecte legate atât de partea fiziologică, cât și de o serie întreagă de componente de natură spirituală de care femeia trebuie să țină cont.

În mentalitatea populară și în concepția mamei din satul patriarhal trebuie ca pruncul să fie perfect. În acest demers se poate observa cel mai bine rolul moașei de neam, cea care o povățuiește pe gravidă să nu își însușească pe ascuns un lucru sau să nu fure ceva, deoarece aceste acte necugetate vor avea ca efect neplăcut faptul că pruncul va fi însemnat cu acel obiect pe care femeia, din lăcomie sau din neștiință, l-a luat. Această însemnare pe care o va avea pruncul este, din perspectiva spiritualității tradiționale, un mare păcat, deoarece copilul trebuie să fie perfect și fizic și psihic. În același timp, femeile gravide nu trebuie să privească niciun fel de ciudățenie, fie că este animal, formă a naturii sau persoană, pentru că acestea se vor reflecta asupra sarcinii, cel care se va naște urmând să primească trăsături urâte. Moașa de neam era alături de femeie în toate nedumeririle sale pentru a răspunde corect întrebărilor adresate de viitoarea mamă. Mai mult decât atât, ea veghează la nașterea propriu-zisă, îndeplinindu-și cu responsabilitate toate sarcinile și obligațiile. Astfel că, în momentul în care femeia simțea că va naște, trebuia neapărat să o cheme pe moașa de neam pentru a o veghea și povățui în aceste momente unice.

Nașterea, în funcție de zonele etnografice ale României, se petrecea întotdeauna în casă, pe pat, pe pământ, sau lângă vatră, locuri din interior care erau încărcate de credințe populare, fiind legate de un anumit spațiu sacru, pentru a îndepărta răul care poate fi prezent în casa țăranului. În aceste condiții, momentul nașterii era o bucurie, o sărbătoare, o binecuvântare a familiei și a neamului, deoarece se asigura perpetuarea lor și, în ultimă instanță, a vetrei întregului sat.

Însă rolul moașei de neam nu se termina acum. După momentul nașterii, ea trebuia să asigure pruncului prima baie, numită și „prima scaldă”, care reprezenta o delimitare între două lumi: cea neștiută, din care venea noul născut, și cea știută de familie, reprezentată prin apa neînceptută pe care moașa o aducea în taină dimineața, într-un vas nou, de la un izvor sau râu, adică de la o sursă de apă vie.

Pentru acest moment important se cumpăra o albie de la meșterii rudari ai satului, pentru că și pruncul era o noutate și evenimentul trebuia să fie așezat sub puterile binelui. Moașa de neam potrivea apa și adăuga lucruri

ce aveau funcții premonitorii, prin care erau întrevăzute calitățile viitoare ale copilului. Astfel, ea pune în apă agheazmă, deoarece se credea că apa poate avea urme negative. În mentalul colectiv tradițional exista credința după care apa era dominată de știma apelor, adică de spiritele răului, în timp ce, din punct de vedere creștin, s-a perpetuat ideea că în apă stăpânește puterea celui rău. De asemenea, moașa de neam pune în apă un ou, care, prin perfecțiunea sa, exprima credința că și pruncul va fi perfect, atât din punct de vedere fizic, cât și intelectual. În continuare, se pune în apă un fulg de pasăre, menind astfel ca și copilul să aibă mintea ca zborul păsărilor, un ban de argint sau de aur, care reprezenta puritatea desăvârșită a trupului și a sufletului, o bucățică de zahăr, ca și copilul să fie dulce, o crenguță de busuioc, să aibă noroc, precum și multe alte plante care ajutau ca trupul celui născut să fie purificat de forțele celui rău. Toate aceste acte se săvârșeau cu precizie, pentru că moașa de neam cunoștea faptul că fără oricare dintre aceste elemente se putea întâmpla ca acel copil, pe care ea l-a ajutat să vină pe lume și a cărui responsabilitate o are, să se nască cu o anumită deficiență fizică, intelectuală sau, și mai rău, sufletească.

După această baie, care avea un puternic caracter ritual, copilul trebuia să fie înfășat în cămașa tatălui său, care era cusută din in sau cânepă, adică prin folosirea unor fibre moi. Acest obicei se baza pe ideea că, în oricare familie, tatăl este „capul”, conducătorul. Prin urmare, copilul avea să îndeplinească și el acest rol important în viitor. Era obligatoriu ca fașa să aibă o legătură tainică, având rolul de a-l apăra pe copil de toate relele ce puteau să intervină până la botez. Moașa de neam aducea acum tămâie, piper și trei pietricele pentru ca pruncul să aibă putere să treacă și peste această perioadă. Copilul era apoi așezat într-un leagăn sub care se pune un obiect din metal, ca să alunge spiritele rele, care puteau să apară oricând în timpul nopții.

Toate aceste acțiuni erau de o deosebită importanță, deoarece moașa de neam trebuia să aibă grijă de copil până la primirea botezului. În acest interval, ea se ocupa și de citirea viitorului pe care îl va avea pruncul. Astfel că, la trei zile de la naștere, se pregătea un ospăț al ursitoarelor, pe o masă în fața ferestrei, având ca principal scop îmbunarea acestora. De la ospăț nu trebuia să lipsească strachina cu apă și un anumit număr de linguri, în funcție de zonele etnografice în care avea loc evenimentul. În vasul cu apă se pune pâinea și colacul Domnului, ca în felul acesta să se unească puterile germinative ale apei cu rodnicia pământului, copilul căpătând în aceste condiții posibilitatea de a dobândi belșug în viață. În acest moment, moașa de neam așeza pe masă, ținând cont în primul rând de ocupațiile părinților și ale oamenilor din sat, o bucățică de brânză, diferite dulciuri și

preparate specifice zonei, alături de un pahar cu vin, pentru ca și pruncul să fie vioi sau, așa cum spuneau bătrânele la sate, „veselos”. Această masă a ursitoarelor era legată de o „brăcire”, care era a mamei și care proteja pruncul de menirea de rău a ursitoarelor, cele care, în mentalitatea populară, torceau firul vieții fiecărui om.

Moașa de neam era aceea care știa cum va fi viața viitoare a pruncului și știa cum să îl protejeze pe copil până când acesta ajungea la vârsta de un an. Ea era cea care îl putea ocroti din punctul de vedere al sănătății trupești, dar, în același timp, și din punctul de vedere al sănătății sufletești, rămânând astfel mentorul la care copilul, alături de părinți, putea să apeleze ori de câte ori avea nevoie.

Prin urmare, alături de nașa de la botez, moașa de neam avea un anume prestigiu care prelungea legăturile de familie prin care se perpetua lanțul de rudenie, asigurându-i pruncului, încă din momentul nașterii, un loc aparte în comunitate prin care îi erau conferite anumite responsabilități. Nașa de la botez și moașa de neam erau astfel cei doi piloni ai existenței omenești în comunitate. „În felul acesta, practic, omul are o călăuză în viață alături de părinți, are, de ce nu, un răspuns la întrebările pe care tineretul nu le adresează mamei sau tatălui, ci nașului, sau nașei, sau moașei. Și astăzi în satul românesc sunt respectate aceste ființe, moașa sau nașa, pentru că ele au adus pe lume, practic în societate, omul”.³⁵²

Pe parcursul emisiunii *Magazin Folcloric* din 9 iunie 2019, momentele artistice au fost asigurate de cunoscuți invitați, cunoscători și promotori ai folclorului autentic românesc: Alexandru Brădățan: *Cine seamănă, se adună!*; Mădălina Pavăl: *Cată-ți dorule alt loc*; Lucreția Goagea: *Hăulita oltenească*; Bogdan Cioranu: *Trec anii și mi-o fi dor*.

Ca și celelalte ediții ale emisiunii *Magazin Folcloric* difuzată duminică la *Trinitas TV*, această ediție, căreia i-am prezentat conținutul, a adus în fața publicului tânăr, și nu numai, nume de referință din domeniul etnologiei, alături de cunoscuți interpreți de muzică populară, oferind astfel telespectatorilor de toate vârstele posibilitatea de a cunoaște și recunoaște adevăratele obiceiuri și tradiții românești prin intermediul unor specialiști din diferite domenii: etnologie, etnografie și folclor.

6.3. Galele Magazin Folcloric

Începând cu anul 2016, producătorii, realizatorii și prezentatorii emisiunii de folclor de la postul Patriarhiei Române *Trinitas TV*, difuzată

³⁵² Vezi Anexa 7, p. 283.

duminica începând cu ora 14:00, au organizat Galele *Magazin Folcloric*, unde au fost invitați și premiați, în fața spectatorilor și telespectatorilor, toți cei care și-au adus contribuția de-a lungul timpului la buna desfășurare a emisiunii folclorice și au ajutat la promovarea ei atât la nivel național, cât și internațional.

6.3.1. Gala Magazin Folcloric – un an de existență, 2016³⁵³

Gala *Magazin Folcloric – un an de existență* a fost un eveniment realizat de *Trinitas TV* în parteneriat cu Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti* din București, spațiu în care a fost găzduit evenimentul din 15 septembrie 2016. Între invitații de marcă care au fost prezenți la acest eveniment festiv s-au numărat: academician Sabina Ispas (directorul Institutului de Etnografie și Folclor *Constantin Brăiloiu* din București), Paula Popoiu (directorul Muzeului Național al Satului *Dimitrie Gusti* din București) și Doina Ișfănoni (cercetător-etnolog la Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti* din București).

Prima Gală *Magazin Folcloric* a fost deschisă de membrii Ansamblului folcloric *Doina Costeștilor* din satul Costești, județul Botoșani, prietenii emisiunii, care au surprins în mod plăcut publicul cu un dans special pe melodia *Sârba din Muscel*, cântec tradițional românesc ce se aude în fiecare duminică în timpul difuzării genericului emisiunii *Magazin Folcloric*. În acest an, 2016, membrii Ansamblului folcloric botoșănean au avut bucuria să fie prezenți pentru prima dată în cadrul unui spectacol în București.

La începutul primei Gale *Magazin Folcloric*, prezentatorii au subliniat ideea că echipa care realizează emisiunea folclorică săptămânală de la *Trinitas TV* și-a dorit să prezinte românilor, într-un format modern, care sunt adevăratele obiceiuri și tradiții ale poporului român, cum se îmbrăcau odinioară strămoșii noștri și, mai ales, care este adevărata identitate națională cu care trebuie să ne prezentăm, cu mândrie, în fața lumii.

În acest prim an în care a fost difuzată, emisiunea *Magazin Folcloric* a însemnat în cifre patruzeci de ediții, peste treizeci de costume populare de patrimoniu prezentate în amănunt, sute de kilometri parcurși prin țară, sute

³⁵³ „Gala Magazin Folcloric – un an de existență (partea I)”, 26 septembrie 2016, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=PE-JxPSTsAg>>, [ultima consultare: 10.04.2020].

„Gala Magazin Folcloric – un an de existență (partea a II-a)”, 3 octombrie 2016, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=IX6TpiWwgo8>>, [ultima consultare: 10.04.2020].
Vezi Anexa 8, pp. 284-294.

de ore de filmare și sute de ore de montaj. Scopul urmărit în cadrul emisiunii a fost de a aduce pe piața audiovizualului românesc o producție de televiziune unică, o emisiune care urma să realizeze o punte între Biserica Ortodoxă și satul românesc, între tradițiile populare și tradiția creștină. Astfel că, prin intermediul Televiziunii Patriarhiei Române, se ajunge într-un mod plăcut și educativ în casele tuturor românilor.

În acest sens, Paula Popoiu, directorul Muzeului Național al Satului *Dimitrie Gusti* din Capitală, vorbea despre strânsa legătură ce există între Televiziunea *Trinitas* și Muzeul Satului. Acesta din urmă nu este doar o instituție importantă în peisajul Bucureștiului actual, ci și cel mai vizitat muzeu din România și, în același timp, cea mai cunoscută instituție de cultură românească în afara granițelor țării.

Nu trebuie uitat faptul că biserica a rămas centrul spiritual al satului spre care se îndreaptă speranțele și nădejdirile tuturor sătenilor și cu ajutorul căreia nu se pierde niciodată legătura cu spiritualitatea creștină românească, pentru că nu poate să existe o ruptură între țărani, satul natal și biserică, centrul spiritual al acestuia. În acest context, Muzeul Național al Satului reprezintă pentru români un exemplu al interesului pe care străinii îl manifestă față de ceea ce înseamnă Ortodoxia românească și față de rolul pe care l-a avut și continuă să-l aibă Biserica Ortodoxă Română în istoria țării. Muzeul Satului *Dimitrie Gusti* este muzeul în care sunt prezente patru biserici, așa cum nu mai există nicăieri în alte muzee.

Pe de altă parte, există și o altă legătură între aceste două instituții de cultură și spiritualitate românească: dacă Televiziunea *Trinitas* a Patriarhiei Române a apărut pe piața media din România în ziua de 27 octombrie, ziua de celebrare a Sfântului Dimitrie cel Nou Basarabov, ocrotitorul Bucureștiului, Muzeul Satului *Dimitrie Gusti* îl are ca ocrotitor pe Sfântul Dimitrie, Izvorătorul de Mir, a cărui zi de pomenire este 26 octombrie. Mai mult decât atât, prin resfințirea unei alte biserici care a fost adusă și așezată în mijlocul instituției muzeale din București se dorește ca această parte să devină centrul spiritual al *Muzeului Satului de la Șosea*. Ținând cont de aceste date, producția media *Magazin Folcloric* este rodul întâlnirii dintre două instituții importante ale vieții spirituale, culturale și sociale românești, care își asumă rolul de a păstra, promova și transmite mai departe valorile autentice moștenite din generație în generație.

În cadrul acestei prime Gale *Magazin Folcloric*, Ciprian Olinici, directorul general al Televiziunii *Trinitas*, a punctat faptul că Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti*, care a luat ființă în anul 1936, are ca principală misiune să readucă discernământul în zona satului românesc. Acest deziderat este necesar mai ales după perioada tristă a comunismului

ateu, atunci când s-a încercat urbanizarea satului și depărtarea lui de creștinismul ortodox străbun. Procesul acesta trist de dezrădăcinare și refuzare a continuității spirituale s-a prelungit însă și după anul 1990, atunci când diverși factori, pe care cercetătorii îi scot din ce în ce mai mult la lumină în ultimul timp, afectează natura și viața satului tradițional românesc. Nu trebuie uitat însă faptul că, în secolul trecut, marele filosof și poet Lucian Blaga rostea motto-ul satului românesc: *Veșnicia s-a născut la sat*.

În aceste condiții, Televiziunea Patriarhiei Române, care revigorează valorile autentice românești, își dorește să prezinte veșnicia cuprinsă în identitatea noastră națională. Echipa tânără care a pornit la drum cu un an în urmă are alături ca partener o instituție de prestigiu, Muzeul Satului, cu vocația de a ocroti și oferi șansa ca *Magazin Folcloric* să devină un reper în peisajul audiovizual românesc. Acest lucru se întâmplă pentru că *Trinitas TV* găzduiește în fiecare săptămână, duminică, atât muzică autentică, cât și discuții și interviuri despre ceea ce a reprezentat și continuă să reprezinte valorile, uneori anonime, dar atât de necesare în vremea în care trăim, ale satului, precum și tradițiile românești. Prin aceste demersuri se întrevide sprijinul pe care întreaga echipă de la Muzeul Satului din București, în frunte cu Paula Popoiu, directorul instituției, l-a acordat Televiziunii Patriarhiei Române pentru a forma împreună o familie care să reprezinte în spațiul audiovizual autohton o apariție inedită cu valoare unică.

O altă invitată a primei Gale *Magazin Folcloric*, academician Sabina Ispas, a punctat faptul că, deși Televiziunea Patriarhiei Române este o televiziune de nișă, având o componentă preponderent religioasă, are o deschidere largă în România. În acest sens, factorii decizionali au hotărât ca această televiziune să găzduiască o emisiune cu temă folclorică. Prin acest demers, *Trinitas TV* a intenționat să realizeze o expresie a unității indestructibile care există de secole între spiritualitatea românească, specificul național și creștinismul de factură ortodoxă, care stă la bază și modelează atât viața spirituală a românilor, cât și pe cea materială. Astfel a fost demonstrat faptul că această cultură străveche românească este o cultură creștină cu rădăcini ortodoxe specifice creștinismului răsăritean. Și acest lucru i-a dat încrederea, puterea, tăria și rezistența să existe de-a lungul timpului, de când se cunoaște limba și cultura poporului român. Inter-determinarea, care se află la baza creației, existenței, spiritualității, gândirii, manifestării și existenței în timp și spațiu a românilor, se datorează gândirii creștine caracterizată prin generozitate, îngăduință, căldură, înțelepciune și afecțiune pentru credincioșii de pretutindeni ai Bisericii Ortodoxe Române.

În acest demers de o importanță capitală pentru istoria poporului, Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti* a devenit un spațiu al vieții intelectuale românești. Credința ortodoxă i-a ajutat pe români să aibă o viziune unitară asupra lumii, vieții, morții, precum și asupra îndatoririlor de zi cu zi, pentru că, indiferent de vârstă, statut și stare socială, românii de pretutindeni au avut aceleași idei.

Academician Sabina Ispas a subliniat că, în anul 2016 Academia Română a împlinit un secol și jumătate în slujba poporului român. Nu trebuie uitat faptul că, între membrii celei mai înalte instituții de cultură din țară, s-au numărat Alexandru Odobescu, Bogdan Petriceicu Hasdeu, Nicolae Densușianu, Dumitru Caracostea și mulți alți iubitori ai folclorului românesc, ajungând până la impunătoarea structură care a fost Școala Sociologică ce l-a avut în frunte pe Dimitrie Gusti, cel al cărui nume îl poartă Muzeul Satului din Capitală. Această misiune, de a duce mai departe folclorul autentic românesc, trebuie să o urmeze și emisiunea *Magazin Folcloric*, care a împlinit în 2016 un an și pe care o așteaptă mulți ani de muncă asiduă, dar și de nenumărate împliniri. „E normal să fie mulți ani, pentru că în felul acesta avem o garanție a conștientizării spiritualității noastre și a existenței românității în spațiul european și, dacă vrei, în spațiul Planetei Pământ, cu binecuvântările și protecția celor care trebuie să aibă grijă de noi”.³⁵⁴

Pe parcursul Galei *Magazin Folcloric – un an de existență* a fost amintit și faptul că, prin intermediul rubricii săptămânale *Elemente de port popular*, realizată de cercetătorul Doina Ișfănoni, telespectatorii au călătorit în diferite zone ale țării cu scopul de a descoperi felul în care se îmbrăcau strămoșii noștri în trecut. Prin portul tradițional, românii s-au prezentat totdeauna în fața lumii cu o frumusețe tainică, misterioasă, originală și unică, valori ce pot fi descoperite de vizitatori în tezaurul de neprețuit care se găsește în Muzeul Satului din București.

Costumul popular în particular și portul tradițional în general reprezintă reperele materiale prin care bogăția spiritualității românești, cu măiestria, hărnicia, credința, cuviința, mintea și sufletul s-a adunat și s-a concretizat în broderia, țesătura de cânepă și in, în frumoasele ii sau cămăși purtate de părinți, bunici și nepoți la diferitele sărbători și la slujbele bisericesti din fiecare duminică și din timpul sărbătorilor de peste an.

Odată cu trecerea timpului, s-a accentuat necesitatea definirii unui reper, nevoia unui element statornic prin care să se arate întregii lumi că românii vin de undeva anume, că au strămoși ca și alte neamuri, că au la

³⁵⁴ Vezi Anexa 8, p. 287.

cine se raporta, că își cunosc rădăcinile, originile, pilonii existenței prezente în suflet și în minte. În acest sens, costumul popular românesc este păstrat și respectat cu sfințenie, fiind o emblemă națională, acel tip de limbaj care se impune înainte de alte coordonate.

Așa cum bine observase cu mult timp în urmă Dimitrie Cantemir prin cuvintele „Purtându-ți portul și vorbindu-ți vorba”, deseori oamenii sunt catalogați de restul lumii pornind de la aceste două elemente. Astfel că, a ști cum să te porți tradițional este astăzi un element de identificare, de evidențiere și de focalizare a atenției asupra a tot ceea ce reprezintă zestrea neamului nostru.

Ținând cont de aceste considerente, prin rubrica *Elemente de port popular*, în care a fost folosit acest inestimabil patrimoniu pe care îl are Muzeul Național al Satului, s-a încercat să se arate publicului telespectator care sunt frumusețile specifice fiecărei zone din țară pentru ca lumea să se poată raporta la autenticitate. Atunci când trebuie să spunem cine suntem, ce ne caracterizează în mod deosebit, ne îmbrăcăm în portul pe care l-am moștenit de la înaintașii noștri. În acest sens, este corect să fie compatibile și contextele în care diferitele ținute populare se afirmă și sunt folosite. Se poate astfel spune că Muzeul *Dimitrie Gusti* este unul dintre cele mai compatibile contexte în care costumul dialoghează cu tot ce se găsește în jur, pornind de la ornamentele exterioare și interioare și terminând cu motivele care se găsesc pe porți și pe țesături. Și din acest punct de vedere costumul popular trebuie să fie autentic. În caz contrar, se poate ajunge la un non-sens, se amestecă lucrurile într-un mod periculos, sincretist, care îndepărtează și denaturează esențialul.

În aceste condiții, Doina Ișfănoni afirma că rubrica *Elemente de port popular*, pe care o realizează în cadrul emisiunii *Magazin Folcloric*, „este un fel de sfat al bunicilor. Așa am dorit să fie: o pildă și o poveste prin care nu vă moralizăm, nu vă atragem atenția, dar vă arătăm, vă arătăm ce înseamnă armonie, vă arătăm ce înseamnă rapel stilistic, ce înseamnă compatibilitate în vestimentație, între cămașă, aceea pe care, la fiecare sărbătoare de Paște, o înnoiam, și celelalte piese pe care le asociam, fie că e fota, catrința, vâlnicul, fie că este bundița, fie că este acea mare varietate de podoabe pe care o purtăm în funcție de vârstă, de statut civil și, mai departe, decriptând evenimentele din viața noastră”.³⁵⁵

În acest demers, se poate observa și rolul esențial pe care îl are tineretul, deoarece implicarea lui în asemenea acțiuni formează o imagine diferită față de ceea ce poate însemna sfatul experților. Tinerii care

³⁵⁵ Vezi Anexa 8, p. 288.

realizează în fiecare săptămână emisiunea *Magazin Folcloric* la *Trinitas TV*, alături de specialiștii din diferite domenii de activitate, pledează cauza adevărului și autenticității, servind împreună în procesul de statornicire și transmitere mai departe a valorilor românești, indiferent de spațiu și timp.

Din partea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel a fost delegat să fie prezent la această Gală *Magazin Folcloric* Preasfințitul Părinte Timotei Prahoveanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștiului, care a pornit în cuvântul său de la ideea prezenței în acest spațiu cultural românesc, gazdă a evenimentului, a patru biserici. Conform Cărții *Apocalipsa*, acest loc, Muzeul Satului, este ocrotit de îngerii celor patru biserici, înăuntrul cărora s-au adunat lacrimi, tristețe, dor și bucurie, sentimente și trăiri profunde pe care oamenii din diferite locuri și perioade de timp le-au păstrat și le-au lăsat ca testament urmașilor pentru a fi dus mai departe.

Prin hirotonie, fiecare preot primește cel mai mare dar din lume, pe care trebuie să-l păstreze cu responsabilitate, deoarece Mântuitorul îl va cere în ziua Judecății. Dar preoții trebuie să păstreze alături de acest odor și tezaurul neprețuit pe care îl are pământul românesc. „Dacă nu vom păstra acest tezaur, noi ne vom pierde, dacă nu îl vom duce mai departe și dacă nu-l vom promova, așa cum fac mulți din cei de față, dar și din cei care urmăresc permanent programele Televiziunii *Trinitas*, ne vom pierde”.³⁵⁶

Din Sfânta Liturghie s-au inspirat cei care au creat frumoasele costume populare românești. Culoarea și motivele întâlnite pe ele provin din veșmintele liturgice, cele mai multe fiind albe, vorbind astfel despre lumina și pacea Învierii Domnului nostru Iisus Hristos, Mântuitorul lumii. Tocmai aceste frumuseți, care se pierd din ce în ce mai mult în zilele noastre, trebuie păstrate, deoarece ele reprezintă un tezaur de mare preț. Tinerii au un rol esențial în acest demers atât de important pentru viitorul cultural și spiritual al neamului nostru.

Pe lângă specialiștii și maeștrii iscușiți din întreaga țară, emisiunile *Magazin Folcloric* s-au bucurat de invitați din rândul muzicii populare, artiști apreciați de marele public, care au adus, duminică de duminică, bucuria în casele românilor. Astfel că la această Gală au primit trofee în semn de recunoștință: Nicu Măță, din frumoasa Basarabie; Ancuța Corlățan, cea care aduce cu ea cântecul din Țara Fagilor, din frumoasa Bucovină; Grigore Gherman, un tânăr din Cernăuți, reprezentant al Bucovinei de Nord; Loredana Streche, tânăr dascăl și făuritor de noi voci în muzica populară, activând în cadrul Liceului de Muzică *Dinu Lipatti* din București, interpretă a cântecului din Romanai; Gabriel Dumitru, interpret de seamă al

³⁵⁶ Vezi Anexa 8, p. 291.

cântecului muntenesc; Ovidiu Homorodean, ardelean din Orăștie; Ana Maria Pătrășcioiu, ce reprezintă Valea Prahovei; Alin Trocan din Muntenia, reprezentând Teleormanul; Maria Beatrice Bândoiu, reprezentantă de seamă a Gorjului; Daniel Turică, din zona Munteniei; Narcisa Băleanu, care vine din Mehedinți; Ansamblul Folcloric *Doina Costeștilor*, sat Costești, județul Botoșani, coordonatori: Pr. Ionuț Cașcaval și Anișoara Cașcaval; Ansamblul Folcloric *Plaiuri Negrene*, sat Negreni, județul Botoșani, coordonatori: Pr. Dan Muraru și Florentina Muraru.

De asemenea, cu deosebită recunoștință și mulțumire, Preafericitul Părinte Daniel a conferit, prin reprezentantul de la prima Gală *Magazin Folcloric*, directorul general al *Trinitas TV*, Ciprian Olinici, mai multe distincții: *Ordinul Crucea „Maria Brâncoveanu”*, doamnei Sabina Ispas, doamnei Paula Popoiu, doamnei Doina Ișfănoni și doamnei Elise Stan; *Ordinul „Sfântul Antim Ivireanul”*, doamnei Iuliana Tudor, doamnei Gheorghiu Nicolae, doamnei Narcisa Știucă, doamnei Andreea Haisan, realizator al emisiunii *Magazin Folcloric*, domnului Paul Ananie, realizator al emisiunii *Magazin Folcloric*, domnului Iulian Bobîrnea, producătorul emisiunii *Magazin Folcloric* de la *Trinitas TV*. Toate aceste *Ordine* reflectă grija pe care Biserica Ortodoxă Română o arată față de cei care slujesc la promovarea valorilor autentice românești.

Prezentatoarea Iuliana Tudor, premiată la această primă Gală aniversară, a subliniat ideea că emisiunile de folclor de la diferitele televiziuni din țară fac mult bine românilor și mai ales tinerilor și copiilor, deoarece aceștia iau contact cu cântecele, dansurile, portul, obiceiurile și tradițiile românești. Acest moment festiv este un exemplu al necesității colaborării dintre cele mai importante instituții de cultură autohtone: Biserica Ortodoxă Română, Academia Română, Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti* din București și Televiziunea Română.

De asemenea, Paula Popoiu, directorul Muzeului Național al Satului, premiată și ea în această Gală *Magazin Folcloric*, și-a amintit că este pentru a doua oară în anul 2016 în care primește din partea Preafericitului Părinte Daniel un *Ordin*. Alături de *Ordinul „Maria Brâncoveanu”*, ea a primit și *Ordinul „Sfinților Împărați Constantin și Elena”*. Pentru că acestea se numesc *Ordine*, ele chiar trebuie să fie ordine: de a duce mai departe obiceiurile și tradițiile românești prin intermediul instituției de cultură pe care o conduce. În acest sens, alături de cele patru biserici prezente deja aici, urmează să fie adusă și cea de-a cincea biserică, Muzeul Satului din Capitală devenind astfel cel mai protejat muzeu din țară și din întreaga Europă.

Momentele artistice din cadrul Galei *Magazin Folcloric – un an de existență* au fost asigurate de: Ansamblul folcloric *Doina Costeștilor*, sat

Costești, județul Botoșani, care a interpretat *Sârba din Muscel*, melodie prezentă în genericul emisiunii *Magazin Folcloric* de la *Trinitas TV*; Maria Beatrice Băndoiu și Nicu Măță: *De dragostea Aniței*, acompaniați de Ansamblul folcloric *Plaiuri Negrene*, sat Negreni, județul Botoșani; o suită de fete din Ansamblul Folcloric *Plaiuri Negrene*, sat Negreni, județul Botoșani; Grigore Gherman: *Grigoraș din Bucovina*; Ovidiu Homorodean: *Lasă, Doamne, vreme bună*; Gabriel Dumitru: *Hai cu toți la hora mare*; Loredana Streche alături de elevii săi: *Mamă, rău m-ai blestemat, Gheorghe, cărările mele, Hai, dii, dii, murgule, dii și Cine bate la fereastră*; Andreea Haisan: *Iaca-i zi de sărbătoare și Bade, bade și iar bade*; Paul Ananie: *Tropotiți feciori cu foc și La Văsâi pe lângă vale*.

6.3.2. Gala Magazin Folcloric – doi ani de existență, 2017³⁵⁷

Gala *Magazin Folcloric – doi ani de existență* s-a desfășurat la Biserica *Sfântul Antonie cel Mare – Curtea Veche* din București, la 11 septembrie 2017. Orchestra *Doina Bascovului* a Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din comuna Bascov, județul Argeș, având dirijor pe Cătălin Iancu, iar manager pe Lorena Toma, a acompaniat live toți invitații.

La cea de a doua Gală *Magazin Folcloric* și-a adus contribuția și Institutul Cultural Român, prin prezența Liliane Țuroiu, directorul ICR. În cadrul evenimentului a fost lansat un DVD de colecție, rod al muncii din rubrica *Elemente de port popular* realizată la Televiziunea Patriarhiei Române de cercetător Doina Ișfănoni. Acesta este primul DVD de pe piața media din România care prezintă particularitățile costumelor populare românești explicate în mod profesionist și cât mai clar, cu scopul de a ajunge în casele și la inimile tuturor românilor. DVD-ul conține prezentarea de costume populare aflate în patrimoniul Muzeului Național al Satului din Capitală, oferind iubitorilor de folclor autentic cincizeci și șase de costume bărbătești și femeiești, parte a istoriei și tradițiilor românești. Aceste costume, aduse din douăzeci de zone folclorice, nu pot fi văzute nicăieri adunate laolaltă în acest fel. Apariția acestui DVD are o importanță deosebită, deoarece românii, indiferent de vârstă, au posibilitatea să vadă asemănările și deosebirile dintre piesele populare prezentate, în funcție de stilurile locale și de amprenta pe care le-a dat-o timpul.

³⁵⁷ „Gala „Magazin Folcloric” – partea I”, 19.09.2017, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-partea/>>, [ultima consultare: 27.03.2020]. „Gala „Magazin Folcloric” – partea a II-a”, 24.09.2017, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-partea-ii/>>, [ultima consultare: 27.03.2020]. Vezi Anexa 9, pp. 295-305.

În legătură cu acest produs media, Ciprian Olinici, directorul general al Televiziunii *Trinitas*, a punctat faptul că elementele de folclor fac parte din ADN-ul identității noastre românești. Ceea ce telespectatorii învață din această emisiune și din rezultatul palpabil care a prins viață prin acest DVD este atât o trecere în revistă a locului pe care îl ocupă folclorul în perioada în care trăim, cât și o lecție de discernământ asupra istoriei, asupra valorilor pe care tradițiile populare le poartă până în zilele noastre. Pe parcursul acestei istorii, folclorul a rămas un reper care a așteptat să fie căutat și valorificat, reprezentând o mărturie a ceea ce au fost, sunt și vor fi românii.

Proiectul emisiunii *Magazin Folcloric* a început în vara anului 2015, deci în urmă cu doi ani, din dorința mărturisită ca românii să aibă acces, în cadrul unei televiziuni cu profil religios, la o emisiune de folclor autentic. Mai mult decât o simplă prezentare a folclorului, *Magazin Folcloric* s-a dorit a fi și o producție TV cu caracter educativ, valoare confirmată și prin grija pe care a arătat-o Doina Ișfănoni, cea care a reușit să ofere publicului o realizare unică pentru mass-media românească.

Tot în legătură cu apariția acestui DVD, academician Sabina Ispas, directorul Institutului Academic *Constantin Brăiloiu* din București, a punctat că acest proiect evidențiază profesionalismul celor care l-au gândit și l-au realizat, dar și interesul deosebit pentru o viziune modernă care îi privește pe telespectatorii de toate vârstele și din toate categoriile sociale. Partea inedită a proiectului s-a remarcat prin faptul că una dintre valorile culturii tradiționale românești costumul popular în întregul lui, iar nu anumite părți vestimentare desprinse din contextul lor. „Ne-am deprins să ne jucăm cu bucățele: o ie, o podoabă pe cap, poate chiar și ceva de încălțăminte sau o podoabă oarecare. Ne-am deprins să le desprindem de acolo și să le purtăm cu mândrie și să spunem: asta reprezintă portul popular. Portul popular e o sinteză culturală care are rădăcini atât de vechi. Gândiți-vă, cămașa tradițională, *camisia* lat., iar *ia* vine din *linea*. Amândouă s-au format o dată cu formarea limbii și poporului român. Este o dovadă a identității, continuității, mai ales o capacitate extraordinară de adaptare estetică, funcțională, socială”³⁵⁸.

Costumul popular nu e numai ceva pe care îl îmbrăcăm, care ne ține de cald în timpul frigului și pe care îl purtăm cu plăcere pe căldură. El reprezintă o identitate personală din toate punctele de vedere: categorie de vârstă, de gen, categorie socio-profesională și statut social. Costumul popular românesc se evidențiază în peisajul european prin perfecțiunea creației, a esteticii culorii, formei, eleganței și, nu în ultimul rând, a stilului.

³⁵⁸ Vezi Anexa 9, p. 298.

În special, unele dintre piesele de excepție sunt adevărate obiecte de expoziție. În același timp se poate vorbi de o capacitate de înnoire și acceptare a acestui costum, care rămâne în esență o emblemă etnică. Ca o mărturie în acest sens o reprezintă perioada interbelică în care majoritatea doamnelor din înalta societate purtau costume populare, semn de acceptare și atașament la românitate. Tot în acest context, nu se poate vorbi de o reinventare a iei ca și cum aceasta ar fi dispărut. Ia nu a dispărut niciodată și nici nu poate să dispară, pentru că, indiferent de perioada de timp, au existat spații culturale în care ea a fost purtată.

Acest DVD se dovedește a fi o apariție remarcabilă în contextul cultural și spiritual românesc, pentru că realizatoarea Doina Ișfănoni a avut la dispoziție piesele din depozitele Muzeului Satului din București, un adevărat tezaur național. Există și alte muzee în România care dețin costume excepționale, însă ele rămân puțin cunoscute. Gestul în sine de a le prezenta, ideea de a oferi un DVD, se dovedește a fi unică, pentru că în felul acesta românii, indiferent de vârstă, pot să aprecieze anumite costume în funcție de zonele de proveniență. Oricine vede acest DVD trebuie apoi să se documenteze pentru a-și îmbogăți informațiile. În acest sens, chiar dacă nu toată lumea poate să coasă ii, are obligația să le înțeleagă, să le analizeze, chiar să le iubească. Astfel că, urmând acest demers, fiecare poate alege, atunci când dorește să poarte o ie, pe aceea care este încărcată cu valoare istorică tradițională, iar nu pe cea care are numai o valoare comercială.

În acest context, în cadrul celei de a doua *Gale Magazin Folcloric*, Doina Ișfănoni a prezentat costume ce aparțin diferitelor zone ale țării. Prezentarea, de un deosebit profesionalism, a scos în evidență întreaga frumusețe a costumelor populare românești: din Vrancea, o pereche de costume din patrimoniul național al Muzeului Național al Satului *Dimitrie Gusti*, piese de la sfârșitul secolului al XIX-lea, care aduc în atenție măiestria, creativitatea și toată bogăția pe care omul a știut să o așeze cu măsură în cămașă, în catrință, și să facă din ele, în simplitatea și noblețea lor, acel tip de reper inconfundabil al zonelor din care vin; de sub munți, din Muscel, o pereche de țărani care reprezintă partea înstărită, acele familii în care firul de aur și argint putea fi folosit, deși era scump. Marca acestui costum s-a întărit prin adoptarea sa de către Casa regală, de Regina Elisabeta, apoi de Regina Maria, devenind embleme naționale. Sunt costume fastuoase, rafinate, în care atât bărbatul, cât și femeia sunt purtători ai identității culturale; din zona Romanațiului, acolo lângă Dunăre, unde oltenii au plămădit o cultură și o civilizație străveche, civilizația de la Vădastra reușind să pună pe vase inegalabilele spirale care se regăsesc pe pieptarul bărbătesc, acolo unde civilizația bizantină a adus roșul ca cireașa,

acest roșu din cămașa femeiască pus la fir și numărat fără niciun șablon. Costumul este ca o carte, piesa de postav vorbind despre contactul cu lumea orientală; din zona bănătenilor, a fost adus un fastuos costum, în care firul de aur și cel de argint au fost finisate mărunț în ținuta femeii, cu o catrință minunată, cu o ceapsă pe cap și cu una din piesele străvechi, opregul, care apare și pe figurinele de la Cârna și în costumul românesc ca o dovadă a continuității românilor; din centrul țării, din Mărginimea Sibiului, costumele unor oameni harnici ce aparțin civilizației pastorale, cunoscuți de toată lumea, pentru că ei au trecut munții și au făcut legătura, peste Carpați, între sufletele tuturor românilor, costum minunat, în simplitatea și sobrietatea lui, precum și raporturile între alb-negru, între pământ și cer, se leagă și aduc în atenție o altă emblemă națională: Transilvania, unde Asociațiunea *Astra* a adoptat în secolul al XIX-lea, ca emblemă a românismului, acest costum deosebit.

La această Gală *Magazin Folcloric* a fost invitată și Liliana Țuroiu, președintele Institutului Cultural Român, care i-a apreciat în mod deosebit pe specialiștii români care duc mai departe tradiția autentică și care au adus în fața oamenilor un adevărat ghid prin care să promoveze tezaurul cel mai scump al poporului și să educe generațiile viitoare cu privire la moștenirea extraordinară reprezentată de costumul național românesc, parte a patrimoniului nostru identitar.

Doina Ișfănoni a amintit de felul în care a realizat DVD-ul lansat în această zi festivă. Având la dispoziție un patrimoniu deosebit, pe care puțini îl cunosc, ea a dorit să restituie românilor un tezaur inestimabil printr-un mijloc excepțional care este DVD-ul, deoarece timpul este pentru mulți un impediment în dorința de a ajunge personal la muzeu. Produsul media este rod al muncii de studiu, de filmare, de montaj, al unei munci spirituale conjugate într-o echipă de excepție. Producția se adresează în mod special tinerilor, pentru că aceștia trebuie să-l iubească. Costumul nu trebuie doar purtat, ci trebuie înțeles și îndrăgit, tinerii fiind mesagerii autenticității românești pentru generațiile care vor urma. Costumul popular reprezintă limba noastră românească, istoria, viața și, nu în ultimul rând, propria noastră ființă. Dacă este purtat așa cum trebuie, costumul popular devine motiv de mândrie națională, având valoare universală. „Costumul este, înainte de orice, primul mesager identitar, este acel tip de veșmânt care înainte să cunoașteți o limbă, vorbește. Este cel ce a tălmăcit și a păstrat în ornamentală, în fiecare semn brodat cu trudă de ochii și mâinile femeii, istoria. A scris acolo, pentru veșnicie cine suntem noi. Purtați-l cu drag, dar raportați-vă la adevărata valoare, raportați-vă ca și în credința creștină, la

adevăr, la iubire și dăruieți din iubirea dumneavoastră tuturor celor care vă sunt aproape, generație după generație, așa cum și noi l-am moștenit”.³⁵⁹

La cea de a doua Gală *Magazin Folcloric* a fost invitat și Grupul *Șezătoarea* din București. Despre acest inedit grup în peisajul bucureștean a vorbit Alina Buzea care le-a prezentat publicului pe doamnele de diferite vârste, muncitoare și adevărate gospodine, care au învățat să țeasă ii. Inițiatoarea *Șezătorii* este Victoria Bizon, cea care a purtat la acest eveniment o ie lucrată personal, la fel cum poartă și celelalte membre.

Victoria Bizon a mărturisit că această acțiune, deși la început o prezență originală pentru Capitală, a devenit până la urmă o constantă, pentru că numărul celor interesați a crescut în timp, mai ales datorită publicității pe care emisiunea *Magazin Folcloric* a făcut-o. În cei doi ani pe care îi are, vârstă la care a ajuns și *Magazin Folcloric*, inițiatoarele *Șezătorii* au intenționat să aducă în actualitate ceea ce a fost odată, adică ia făcută după canoane, iar nu o bluză nestudiată. Această activitate are în spate specialiști care îmbină sfaturile cu dorința doamnelor de a căuta noțiuni generale și particulare despre ie. De asemenea, proiectul își propune să atragă și copiii care iubesc folclorul autentic românesc.

Momentele artistice din timpul Galei *Magazin Folcloric – doi ani de existență* au fost asigurate de: Ansamblul Folcloric *Doina Bascovului* a Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din comuna Bascov, județul Argeș, dirijor Cătălin Iancu, coregraf Marian Stănoiu, manager Lorena Toma: *Sârba din Muscel*; Maria Beatrice Băndoiu și Gabriel Dumitru: *Maria și Marin*; Cristian Țarnă la nai, acompaniat de Orchestra Ansamblului Folcloric *Doina Bascovului*; Cătălin Iancu Jr., acompaniat de Orchestra Ansamblului Folcloric *Doina Bascovului*; Ana Maria Pătrășcioiu: *Urcă feten deal la vie*, acompaniată de Orchestra Ansamblului Folcloric *Doina Bascovului*; Andreea Haisan: *Cântă măi scripcare, Azi e horă-n sat la noi, Bade, bade și iar bade, Trandafir de la Moldova*; Paul Ananie, *La Văsâi pe lângă vale, După joc moroșenesc, Tropotiți feciori cu foc, Maramureș plai cu flori*.

6.3.3. Gala *Magazin Folcloric*, 2018³⁶⁰

A treia ediție a Galei *Magazin Folcloric* a fost dedicată Anului *Centenar* al Marii Uniri de la 1918. Gala a fost găzduită de Palatul Național al Copiilor din București, la data de 7 noiembrie 2018. Orchestra *Doina*

³⁵⁹ Vezi Anexa 9, p. 302.

³⁶⁰ „Gala *Magazin Folcloric* 2018”, 01.01.2019, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-2018/>>, [ultima consultare: 22.06.2019]. Vezi Anexa 10, pp. 306-314.

Bascovului a Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din comuna Bascov, județul Argeș, a acompaniat live toți invitații. Evenimentul a fost transmis pe pagina de *Facebook* a *Trinitas TV* și pe cea oficială a emisiunii *Magazin Folcloric*.

La cea de a treia Gală *Magazin Folcloric* a fost prezentat proiectul *Poartă România*, realizat de Camelia Căpitanu. Acest proiect este un exemplu cum nu se poate mai bun al felului în care românii se pot prezenta și se pot recunoaște în întreaga lume, arătând astfel cum se poate purta România de către fiecare român din țară și din străinătate: prin port, prin faptă și prin cântec. În același timp, *Poartă România* este și un îndemn la purtarea cu responsabilitate a tradițiilor de mare preț primite ca moștenire de la înaintași, adevăratele valori prin care țara noastră a dăinuit peste veacuri.

Gala din anul 2018 a debutat cu o *Doină* interpretată de Maria Beatrice Băndoiu, care a fost acompaniată la nai de Narcisa Băleanu. Pornind de la acest moment artistic, prezentatorii evenimentului au amintit faptul că doina românească este inclusă în patrimoniul imaterial UNESCO.

Camelia Căpitanu a realizat prin proiectul *Poartă România* o punte între activitatea sa obișnuită și cei trei ani de când românii urmăresc emisiunea *Magazin Folcloric* la *Trinitas TV*. Ea a subliniat ideea că Televiziunea Patriarhiei Române propune telespectatorilor un program de folclor, punând astfel în conexiune tradiția românească și credința ortodoxă, ambele contribuind la perpetuarea valorilor autentice naționale. În același timp, această legătură reprezintă și o mare responsabilitate pe care fiecare dintre noi suntem chemați să ne-o asumăm. „Suntem români, trăim în România. Ei bine, vă propun un mic exercițiu de imaginație. Să ne imaginăm în felul următor: acasă la noi, în pod, avem o comoară, o comoară de mare preț extrem de valoroasă, care stă acolo uitată. Se așterne praful pe ea, nici nu mai știm că avem o comoară de mare preț în pod. Cred că așa se întâmplă cu a ne purta România. Nu-i de ajuns să avem o comoară, este nevoie să urcăm acolo-n pod, să privim în sus către ea și să o valorificăm prin tot ceea ce facem în fiecare zi a vieții noastre”.³⁶¹

Camelia Căpitanu mărturisește că ideea de a realiza un astfel de proiect i-a venit de la Dumnezeu, pentru că toate lucrurile bune vin de la El și se află în același timp în grija Lui. De asemenea, realizatoarea proiectului și-a amintit și de influența pe care a avut-o asupra activității ei bunicul, care i-a insuflat dragostea pentru frumosul românesc, pentru credința în Dumnezeu spre care omul trebuie să privească neîncetat. Aceste lecții de viață au însoțit-o permanent, constituind un adevărat ghid

³⁶¹ Vezi Anexa 10, p. 308.

în viață. În aceste condiții, proiectul *Poartă România* se prezintă ca un reper sănătos într-o lume agitată așa cum este lumea în care trăim. Fiecare om poate să-și găsească un reper purtând România peste tot în lume, fie că este vorba de costume populare, de cântec tradițional sau de faptă omenească. Astfel că proiectul *Poartă România* este un îndemn ca fiecare român să-și poarte tradițiile ca tezaur primit de la străbuni, deoarece acestea sunt valorile prin care România dăinuie peste veacuri.

Directorul general *Trinitas TV*, consilierul patriarhal Ciprian Olinici, pornea, în cuvântul său rostit la a treia Gală *Magazin Folcloric*, de la anul 1866, atunci când un tânăr pleca pe jos de la Ipotești până la Blaj, adică din nordul către centrul țării, la numai 16 ani. Acest tânăr, Mihai Eminescu, își dorea să cunoască și alte locuri din țară, astfel că a stat patru luni la Blaj, Cluj, Bistrița și Târgu-Mureș, adunând folclor autentic românesc care avea să se regăsească în geniala sa operă literară. În mintea poetului național se înfiripase încă de atunci gândul unității naționale. „Și de foarte multe ori noi uităm sau nu conștientizăm faptul că lucrurile simple și atât de banale din viața noastră fac parte de fapt din identitatea națională, identitatea de români pe care o purtăm. Poate satul părintesc, poate o livadă cu meri înfloriți, poate un vârf de munte înzăpezit sau o vale frumos înverzită, poate un luciul de apă, pe care sufletul nostru le-a cules de pe traseul vieții noastre și le-a înveșnicit. Ei bine, acele frânturi, acele fotografii, acele imagini sunt de fapt ceea ce păstrăm în sufletul nostru și sunt de fapt România, pe care de multe ori poate o uităm, o ignorăm, o criticăm. Dar ea, undeva adânc, își are rădăcinile în inima noastră”³⁶².

Ciprian Olinici a amintit și de un mare folclorist român, preotul Simion Florea Marian, cel care afirmase la începutul secolului al XIX-lea, într-un mod dureros, că străinii sunt mai fascinați de folclorul nostru decât suntem noi, românii. Tocmai acest gol a încercat să-l umple în cei trei ani de zile emisiunea *Magazin Folcloric*, care și-a propus să aducă în prim-plan tradiții autentice, să scoată la lumină folclorul pentru a fi valorificat în prezent, cu scopul de a-l arăta lumii și a-l lăsa ca testament generațiilor viitoare. Acest deziderat se face simțit cu mai multă forță în Anul *Centenarului* României. Posibilitatea realizării lui are la bază faptul că folclorul face parte din mărturiile cele mai profunde ale istoriei românești, fiind martorul fidel al timpurilor trecute, prezente și viitoare.

Premiații celei de a treia Gale *Magazin Folcloric*, care au primit din partea Părintelui Patriarh Daniel *Diploma omagială a Anului Unității de Credință și Neam*, au fost: diaconul maestru Gavril Prunoiu, în semn de

³⁶² Vezi Anexa 10, p. 310.

prețuire și recunoștință pentru meritele deosebite în păstrarea credinței ortodoxe și promovarea identității și unității poporului român, și Lorena Toma, directorul Casei de Cultură *Adriana Trandafir* a Comunei Bascov, județul Argeș.

Momentele artistice din timpul Galei au fost asigurate de: Maria Beatrice Băndoiu, acompaniată la nai de Narcisa Băleanu: *Doină*; Maria Beatrice Băndoiu: *Ia să-mi spui tu, pușor și Pleacă oile la munte*; Maria Beatrice Băndoiu și Nicu Mâță: *Cine-i botezat Ion*; Nicu Mâță: *Au plecat olteni la coasă*; Ansamblul *Doina Bascovului* al Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din comuna Bascov, județul Argeș, coregraf Dorin Oancea, manager Lorena Toma: *Dansul Călușarilor*; Orchestra *Doina Bascovului*, dirijor Cătălin Iancu; Gabriel Dumitru: *Hai cu toți la hora mare și Frumoasă-i vecina noastră*; Ancuța Corlățan: *Cine-n gând așa și-o pus și Stai cu mine omule, să-ți cânt*; Oana Bozga Pinte: *Tinerete (Pe-a mea viață îs stăpână)* și *Bade, de dragostea noastră*; Ana Maria Pătrășcioiu: *Când văd pe Ion că vine și Trandafir de la Moldova*; Narcisa Băleanu: *Joacă, nană, danțu bine și M-am suit în dealul Clujului*; Loredana Streche: *Cine bate la fereastră și Sus pe culmea dealului*; Ciprian Pop: *M-o prins dorul, bată-l vina*; Oana Tomoioagă: *Câte doruri mă-nconjoară și Cântă cucul, bată-l vina*; Ciprian Pop: *Maramureș, plai cu flori*; Andreea Haisan: *La nuntă la Badea Niculai*; Gabriel Dumitru (Muntenia), Paul Ananie (Maramureș) și Nicu Mâță (Basarabia): *De-ar ști Prutul că desparte*; Gavril Prunoiu alături de Ansamblul Folcloric *Doruri muscelene*, coordonat de prof. Liviu Iana: *doină din Muscel*; *horă ca la Muscel, Mândro dorurile mele*; *sârbă ca la Muscel, Foi în prun și foi sub prun*; *La luncă, mândro, la luncă*; *Sus pe dealul înverzit, cântec în dialog*; *Marioară de la munte*; *De cine mi-e dor și sete*; *sârbă de la Muscel*; *Iute curge Dâmbovița*; *Teiule bătut de vânt*; *De-aș muri de dor, de dor*; *cântece patriotice, Balada soldatului, Treceți Batalioane Române Carpații!, Rugă pentru Dumnezeu, Măi române, românaș*.

6.3.4. Gala Magazin Folcloric, 2019³⁶³

A patra *Gală Magazin Folcloric* a avut loc în data de 4 noiembrie 2019 la Palatul Național al Copiilor din București. Evenimentul a fost transmis în direct pe pagina oficială de Facebook a *Magazinului Folcloric*. Co-producători ai Galei au fost Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti*

³⁶³ „Gala Magazin Folcloric”, 07.01.2019, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-5/>>, [ultima consultare: 29.03.2020]. Vezi Anexa 11, pp. 315-323.

din București, director general Paula Popoiu, și Palatul Național al Copiilor din București, director artistic Elena Nicolai.

Pe parcursul celor patru ani de desfășurare neîntreruptă a emisiunii *Magazin Folcloric* la *Trinitas TV*, în fiecare duminică, specialiști renumiți, muzicieni cunoscuți, dansatori de marcă și oameni de cultură din diferite domenii de activitate și-au propus ca principal scop să repună tradiția autentică românească la locul cuvenit în cultura națională prin reșezarea ei alături de spiritualitatea românească de factură creștin-ortodoxă cu care s-a îmbinat permanent în istoria poporului român. Urmând acest deziderat, emisiunea *Magazin Folcloric* se dovedește a fi una dintre puținele producții media din România care promovează legătura dintre aceste două valori atât de importante pentru poporul nostru, pornind de la realitatea că adevărata esență a românilor se găsește în satul tradițional, acolo unde tradiția și spiritualitatea sunt puse la loc de cinste prin perpetuarea valorilor autentice românești care sunt transmise din generație în generație.

În acest context, la cea de a patra Gală *Magazin Folcloric* a fost lansat filmul *Zidiri de timp*, având ca invitați pe Nicolae Panea (prof. univ. dr., prorectorul Universității din Craiova), Florica Zaharia (directorul Muzeului Textilelor de la Băița, Hunedoara), Ion Rodoș (meșter artizan), Marius Matei (colecționar), Emilia Cismaș (istoric, Universitatea Babeș-Bolyai din Cluj-Napoca), Mihai Dăncuș (etnograf), academician Georgeta Stoica (etnograf). Filmul *Zidiri de timp*, semnat de Cristina Liberis, a stârnit emoții puternice în sufletele privitorilor mai ales prin felul în care a fost realizat: echipa de filmare a mers prin mai multe sate din întreaga țară, în dorința de a reconstitui drumurile făcute cu un secol în urmă de doi călători străini pasionați de fotografie. Realizatorii filmului au vrut să vadă cât de mult s-a schimbat lumea din localitățile rurale respective de atunci și până în zilele noastre. Acest film a fost lansat în anul 2019, proclamat de Patriarhia Română *Anul omagial al satului românesc*. În aceste condiții, producția *Zidiri de timp* reprezintă roadele satului în imagini, roade ce au fost adunate și oferite românilor de pretutindeni de *Trinitas TV*, fiind, în același timp, un film despre speranță, tristețe, culoare, genialitate, demnitate, istorie, patriotism, într-un cuvânt, despre rădăcinile noastre ca popor.

Academician Sabina Ispas, unul dintre invitații celei de-a patra Gale *Magazin Folcloric*, a punctat faptul că ceea ce se realizează în această emisiune săptămânală la Televiziunea Patriarhiei Române continuă preocupările clerului, ale acestui segment cu totul deosebit care s-a îngrijit de-a lungul timpului de găsirea, adunarea și consemnarea folclorului autentic românesc. Preoții au încurajat permanent aceste demersuri prin faptul că au interpretat, au publicat și au sprijinit până în zilele noastre

cunoașterea folclorului. În istoria noastră, preoții și învățătorii au fost cei care au promovat tradițiile românești autentice la nivelul întregii țări. „Așadar, aceste categorii deosebite de intelectuali, care au avut un rol uriaș, fundamental, în constituirea și conștientizarea reperelor noastre identitare, sunt cei cărora trebuie să le mulțumim și care astăzi au urmași în toți cei care exprimă interesul pentru frumos și mai ales pentru ideea de continuitate în identitate”.³⁶⁴

Acestea sunt rolul și menirea pe care emisiunea *Magazin Folcloric* de la *Trinitas TV* și le-a asumat încă de la început, din anul 2015, reușind de atunci și până în prezent să îmbine, într-un mod profesionist și cu un impact remarcabil asupra publicului de toate vârstele, folclorul românesc cu învățătura ortodoxă.

Invitata specială a serii a fost cunoscuta interpretă Paula Seling care i-a îndemnat pe spectatorii și pe telespectatorii Galei *Magazin Folcloric* să pătrundă împreună într-un univers aflat între lumi „pentru că, în momentul în care ai plecat de acasă, nu ești nici acasă, nu ești nici plecat. În momentul în care ai părăsit satul și locul copilăriei și ai plecat în lume, de fapt îți cauți locul tău acasă. Uneori simți că l-ai găsit, dar uneori ți-e inima cu o parte acolo de unde ai plecat. Vreau să vă cânt cum știu eu mai bine câteva note inspirate din această relativă înstrăinare”.³⁶⁵

Delegatul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Părintele Arhimandrit Paisie Teodorescu, a apreciat în cuvântul său spectacolul de frumusețe, tinerețe și bucurie din această Gală *Magazin Folcloric*, care i-a purtat pe cei prezenți prin cântecul, jocul și portul popular în toate zonele folclorice ale țării. Privite în ansamblu toate aceste valori ale poporului român, se poate observa că nimeni nu poate trece cu vederea peste importanța folclorului și culturii tradiționale, care reprezintă un fel de carte de vizită a noastră în fața popoarelor lumii. „Noi, românii, trebuie să învățăm să prețuim mai mult aceste valori care sunt identitatea noastră românească, trebuie să fim mândri de tradițiile noastre și de cultura noastră pentru că sunt printre cele mai frumoase din întreaga lume”.³⁶⁶ Toți cei care s-au ocupat de realizarea acestui eveniment remarcabil și-au arătat aprecierea, dragostea și respectul pentru spiritualitatea românească, pentru costumul popular, pentru graiul autentic românesc, pentru tot ceea ce înseamnă obicei și tradiție străveche, adevăratele semne ale speranței în viitorul poporului român.

³⁶⁴ Vezi Anexa 11, pp. 318.

³⁶⁵ Vezi Anexa 11, p. 320.

³⁶⁶ Vezi Anexa 11, p. 321.

Ca o încununare a întregii activități, în anul de sărbătoare al satului românesc, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel a conferit *Diploma Omagială a satului românesc* împreună cu o frumoasă medalie tuturor celor care au gândit, sprijinit și realizat acest moment deosebit, slujitori ai Televiziunii *Trinitas* a Patriarhiei Române.

Aceeași *Diplomă Omagială a satului românesc* a fost acordată artistei Paula Seling, în semn de prețuire și recunoștință pentru meritele deosebite în apărarea credinței ortodoxe, a demnității și a valorilor satului românesc. La acest moment emoționant, artista a mărturisit că ceea ce o determină să ducă mai departe obiceiurile și tradițiile adevărate românești este credința în Dumnezeu. „Cred că Dumnezeu este în fiecare dintre noi, cred că dacă Îl primim, El vine. Cred că drumul nostru este mai frumos și mai bun împreună cu Iisus și de-a lungul vieții mele am simțit o mare mână care m-a adunat de fiecare dată de pe drumuri sau alte cărări pe care aș fi putut s-o iau și m-a pus pe calea care m-a adus în fața dumneavoastră astăzi. Și orice cale aș fi ales, El a știut mai bine decât mine. Și chiar dacă în anumite momente simțeam că viața mea ar fi putut să fie altfel, că puteam să fac mai multe lucruri, acum, în fața dumneavoastră, mă simt împlinită că am făcut ce trebuia pentru lumea aceasta”.³⁶⁷

Această importantă distincție, *Diploma Omagială a satului românesc*, a fost acordată și Ansamblului Folcloric Profesionist *Cununa Carpaților*, precum și Palatului Național al Copiilor din București.

Momentele artistice din cadrul celei de a patra *Gale Magazin Folcloric* care s-a desfășurat în anul 2019, au fost asigurate de: Trupa *AS* de la Palatul Național al Copiilor, coordonator Profesor Mona Teodorescu, moment inspirat din Țara Oașului; Grupul *Meloritm* al Palatului Național al Copiilor, coordonator prof. Elena Nicolai, colaj de piese culese de pe tot teritoriul românesc: muzică tradițională, lirică tradițională, joc tradițional; Ansamblul Folcloric *Cununa Carpaților* din cadrul Centrului Național de Artă *Tinerimea Română*, coregraf Viorel Cioacă; Maria Beatrice Bândoiu: *Ia să-mi spui Marie lele*; Ana Maria Pătrășcioiu: *Hai, hai, lumea mea!*; Nicu Măță: *Cine-i botezat Ion*; Oana Bozga Pinte: *Tinerețe (Pe-a mea viață îs stăpână)*; Trupa *Dinamic* a Palatului Național al Copiilor, coregraf prof. Paula Mitru; Ioan Năstase și Cosmina Simion, soliști în cadrul Ansamblului Folcloric *Românașul* de la Palatul Național al Copiilor, coordonator prof. Stelian Coman; Gabriel Dumitru: *Hai cu toți la hora mare*; Oana Tomoiagă: *Câte doruri mă-nconjoară*; Raluca Radu: *Eu sunt fată din Vaslui*; Ciprian Pop: *M-o făcut mama, făcut*; Andreea Haisan: *La nuntă la badea Niculai*;

³⁶⁷ Vezi Anexa 11, p. 321.

Mateea Maria Bunduc: *Cântec pentru bunica*; Mateea Maria Bunduc și Andreea Haisan: *Măi bădiță, bădișor*; Paul Ananie: *La Văsâi pe lângă vale*; Paul Ananie și Andrei Rad: *Am o mândră cât un brad*; Andreea Haisan și Paul Ananie: *Azi e horă-n sat la noi*.

Recitalul Paulei Seling, care a încheiat această a patra *Gală*, a cuprins mai multe melodii interpretate solo sau împreună cu prieteni dragi: *Când m-o făcut mama mea*; *Maramureș plai cu flori*; *Mociriță cu trifoi*; *Până când nu te iubeam*; *Cât îi cerul plin de stele*; *După noapte vine zi*; Paula Seling și Corul *Meloritm* de la Palatul Național al Copiilor, coordonator prof. Elena Maria Nicolai: *Ce bine că ești, ce mirare că sunt*. Finalul momentului artistic a cuprins atât compoziții personale ale artistei, cât și muzică religioasă: *Nu privi în jos*; priceasna *Ridica-voi ochii mei la ceruri*; *Promit că nu te voi uita*; *Ploua infernal*; *Lasă, Doamne, dor*.

6.4. Concluzii parțiale

Prin toate emisiunile prezentate în mai bine de patru ani de difuzare neîntreruptă, începând cu 2015, în fiecare duminică de la ora 14, precum și prin cele patru *Gale* aniversare care s-au desfășurat în diferite instituții de cultură din București, *Magazin Folcloric* se prezintă pe piața media din România ca un program ce își propune și reușește din plin să recupereze, să reconstituie și să ofere publicului larg folclorul autentic românesc așa cum s-a păstrat și a fost transmis din generație în generație până în timpurile noastre. Calitatea emisiunii și importanța pe care o are în promovarea folclorului este dată de faptul că în cadrul ei sunt invitați să-și prezinte punctele de vedere, pornind de la diferite teme, specialiști în domeniu, de la academicieni la profesori universitari, de la etnologi la folcloriști, de la realizatori de emisiuni TV la interpreți recunoscuți de muzică populară și la ansambluri folclorice renumite. O parte dintre aceștia au fost premiați de Preafericitul Părinte Patriarh Daniel pe parcursul celor patru *Gale* aniversare care au încununat munca concretizată în prezența în casele românilor de pretutindeni: Sabina Ispas, Paula Popoiu, Doina Ișfănoni, Elise Stan, Iuliana Tudor, Gheorghiu Nicolae, Narcisa Știucă etc.

Temele care au fost discutate în cadrul emisiunilor de folclor de la *Trinitas TV*, fiind apoi punctate în cele patru evenimente aniversare, s-au centrat pe prezentarea unor elemente de folclor definatorii pentru cântecul popular, dansul popular, costumul popular, satul românesc, obiceiurile și tradițiile din diferite zone din țară, personalități recunoscute pentru competențele lor în domeniul folclorului, dar și pentru viitorul pe care folclorul îl are în timpurile moderne pornind și de la îmbinarea acestuia cu

mass-media actuale, mai ales cu televiziunea. O parte dintre aceste discuții au fost cuprinse într-un DVD despre costumul popular și într-un film despre satul românesc, aceste demersuri urmând să fie continuate cu alte noi producții media în anii ce vor urma.

În același timp, emisiunea și-a propus să scoată în evidență strânsa legătură ce a existat de-a lungul timpului între spiritualitatea ortodoxă și cea tradițională a satului românesc. Fiind o emisiune cu tineri și pentru tineri, *Magazin Folcloric* reușește astfel să transmită noilor generații valorile pe care generațiile noi din timpurile noastre nu au mereu posibilitatea să le cunoască sau, și mai rău, le cunosc într-un mod denaturat. Ținând cont de toate aceste realități, *Magazin Folcloric* se prezintă ca o emisiune în același timp tradițională și modernă, prin care este promovat, în țara noastră și dincolo de granițele ei, folclorul autentic românesc, adevărata comoară spirituală a neamului nostru.

CONCLUZII GENERALE

În lucrarea cu titlul *Emisiunea de televiziune – construirea unei tradiții populare (recuperare și revalorizare folclorică)* mi-am propus ca obiectiv general prezentarea felului în care folclorul autentic românesc este promovat prin emisiuni la televiziunea publică și la televiziuni private. În demersul meu am avut în vedere atât relevanța mijloacelor de comunicare în masă pentru receptorii contemporani, pentru care televiziunea încă ocupă un loc important, cât și rolul pe care folclorul îl are în formarea din punct de vedere cultural a societății actuale. Un alt obiectiv a fost argumentarea raportului care există între credința creștin-ortodoxă și folclorul românesc, precum și felul în care această legătură se reflectă într-o emisiune de televiziune difuzată la *Trinitas TV*, postul TV al Patriarhiei Române.

Ținând cont de aceste considerente generale, cercetarea cuprinde șase capitole, fiecare având mai multe subcapitole: 1. *Mass-media în lumea contemporană: comunicare și/sau comuniune*; 2. *Educația prin mass-media: valori și exigențe*; 3. *Istoria mass-media ortodoxe în România*; 4. *Tradiție și înnoire în folclorul românesc*; 5. *Recuperarea și revalorizarea folclorului autentic prin emisiunile de televiziune în spațiul românesc*; 6. *Recuperare și revalorizare folclorică la Trinitas TV: emisiunea Magazin Folcloric*.

În Capitolul 1, *Mass-media în lumea contemporană: comunicare și/sau comuniune (Comunicarea prin mass-media; Mass-media tradiționale și moderne; De la paleoteleviziune la neoteleviziune; Istoria mijloacelor de comunicare audiovizuale în spațiul românesc – Radio România, Televiziunea Română)* am analizat locul pe care îl ocupă mass-media în lumea contemporană ce se caracterizează în principal prin fenomenul globalizării. În acest sens, am scos în relief una dintre caracteristicile societății moderne, comunicarea, definită drept un act personal prin care se transmit informații, gânduri și sentimente de la om la om. Ca parte integrantă a lumii în care trăim, mass-media tradiționale și moderne reprezintă instrumentele esențiale ale comunicării, desemnând ansamblul modalităților prin care se realizează difuzarea informațiilor de la o anumită sursă către publicul larg. Ca orice altă realitate, formele actuale ale comunicării, fie că este interumană, interinstituțională sau intercomunitară, depind de un anumit model etic comunicațional, fixat în forma actuală odată cu trecerea timpului.

În societatea globală actuală se poate vorbi de o dependență crescândă a oamenilor față de sistemele media. Există o relație de

dependență care se stabilește între oameni și sistemul media ca întreg sau cu anumite părți mediatice. Această relație nu are sens unic, ci privește și modul în care sistemul media depinde din ce în ce mai mult de resursele controlate de alții. Fără a fi singurele mijloace moderne întrebuințate pentru atingerea anumitor scopuri, mass-media facilitează înțelegerea, orientarea și îndeplinirea lor. În aceste condiții, consumul unui produs mediativ depinde atât de contextul în care este distribuit, cât și de produsul în sine.

Studiul mass-media în spațiul românesc trebuie să pornească de la realitățile din România, care a trecut de la o formă de organizare totalitaristă la un sistem democratic, mai ales în contextul în care țara noastră face parte din Uniunea Europeană și din alte structuri internaționale. Acest fapt s-a răsfrânt și se resimte și în felul în care mass-media din România sunt percepute atât pe plan local, cât și european. În acest proces îndelungat și cu urmări considerabile asupra întregii societăți românești, un rol important l-au deținut și continuă încă să îl aibă radioul și televiziunea, alături de alte mijloace moderne de comunicare în masă. Analiza mijloacelor de comunicare audiovizuale românești contribuie la creionarea unei imagini de ansamblu a impactului pe care mass-media le au asupra societății în care trăim.

Urmând aceste linii directoare, în Capitolul 1 am încercat să demonstrez că mass-media nu trebuie percepute doar ca cele mai importante surse de comunicare a informațiilor în lumea de azi, ci și ca posibilități moderne de comuniune între oameni. Astfel, între comunicare și comuniune trebuie să existe o relație de interdependență.

În Capitolul 2, *Educația prin mass-media: valori și exigențe (Coordonate ale educației estetice; Repere ale educației prin mass-media; Mass-media și cultura; Educația religioasă și mass-media)* am prezentat rolul, locul și impactul educației prin mass-media asupra societății contemporane. În acest sens, am analizat noțiunea de educație privită în general, dar și particularități ale acesteia, așa cum sunt educația artistică, raportul dintre mass-media și cultură, felul în care se poate realiza o educație religioasă consistentă prin mass-media moderne.

A educa înseamnă a folosi metodele cele mai bune pentru a-l conduce pe om spre o anumită țință. În acest sens, educația are în vedere omul în totalitatea lui, cu rațiune, voință și sentimente.

Educația estetică este o componentă a educației în general, urmărind modelarea personalității prin formarea calităților estetice. Este parte integrantă în procesul de formare a personalității umane, prin care omul este pregătit pentru cunoașterea și promovarea frumosului în general. Astfel,

valoarea centrală vizată de educația estetică este frumosul, aflat în legătură cu alte categorii estetice.

Educația prin mass-media este parte a pedagogiei moderne, implicând valorificarea resurselor proprii de comunicare aflate într-un proces permanent de dezvoltare și îmbunătățire din punct de vedere tehnologic, economic și social.

Ca orice produs al societății, mijloacele de comunicare în masă sunt perfectibile, publicul ridicând semne de întrebare atât cu privire la importanța lor și la locul pe care trebuie să îl ocupe în viața de zi cu zi, cât și la valoarea pe care o au pentru fiecare persoană în parte, și pentru societate ca întreg. În aceste condiții, există o necesitate neîntreruptă în vederea îmbunătățirii serviciilor pe care aceste mijloace de comunicare le propun publicului larg. De când a apărut presa și s-a răspândit la scară largă, au existat mijloace de comunicare care au încălcat morala specifică anumitor epoci, intrând astfel în conflict cu legile în vigoare în anumite perioade de timp. Reproșurile și criticile aduse mass-media tradiționale sau moderne se referă la caracteristici tehnice, politice și economice, toate având însă o puternică amprentă educativă.

Pornind de la aceste date, jurnaliștii din întreaga lume, indiferent de sistemul media din care fac parte, trebuie să respecte anumite norme de conduită profesională. În aceste condiții, paradigma jurnalistică se constituie într-un sistem normativ de valori, credințe și modele, pe care jurnaliștii îl recunosc ca fiind atât factorul esențial care îi atrage și îi unește din punct de vedere al profesiei pe care o practică, cât și argumentul care le justifică acțiunile pe care le întreprind.

În analiza mass-media actuale se poate observa că acestea au atât efecte pozitive, cât și negative asupra publicului larg, pe termen scurt și lung. Efectele cele mai evidente depind de calitatea produsului mediatic și de educația omului-consumator. Între aceste efecte, cele mai importante sunt legate de informare și de culturalizare. De asemenea, faptul că mass-media se opresc adesea și propun publicului anumite activități cotidiene fără importanță sau indivizi considerați în mod eronat vedete are ca efect negativ poziționarea acestora pe o scară a valorilor neconformă cu realitatea. În aceste condiții, mijloacele de comunicare prezintă societatea într-o perspectivă neverosimilă, promovând comportamente ce nu sunt adecvate pentru a fi urmate.

Mass-media greșit folosite pot conduce la formarea generațiilor fără valori morale, în care predomină autosuficiența, mijloacele de comunicare în masă propunând adesea false valori. Aceste non-valori afectează mai ales copiii și tinerii, promovând un model de etică fără niciun fel de limită.

Pentru aceștia, personajele mediatizate în mod excesiv și fără control devin modele de urmat.

Educația religioasă este parte a procesului educativ, alături de educația intelectuală, educația fizică, educația estetică, educația civică etc. Aceste componente ale educației ocupă fiecare un loc aparte în realizarea idealului educațional în ansamblu, depinzând în continuare între ele. Ținând cont de faptul că țelul suprem al oricărui om este obținerea desăvârșirii, educația religioasă este determinantă în atingerea lui. În aceste condiții, educația religioasă este o componentă a formării spirituale, presupunând însușirea și aplicarea noțiunilor ce țin de cultura religioasă, de formarea în spiritul moralei creștine, caracterizată de iubirea de Dumnezeu și de aproapele.

Educația religioasă nu trebuie văzută concurențial, competițional, în raport cu celelalte laturi ale educației, ci global. Pedagogia actuală subliniază necesitatea formării și modelării personalității armonioase a celui educat, o contribuție importantă în atingerea scopurilor generale aducând-o și educația religioasă. În acest sens este important să se trateze de pe poziții de egalitate toate laturile educației, promovându-se o privire de ansamblu asupra componentelor acesteia.

Creștinismul se raportează la eshatologie, în timp ce tehnica, cu întreaga ei civilizație, este orientată spre prezent sau spre un viitor imediat. În aceste condiții, apare și dihotomia între Împărăția lui Dumnezeu, propovăduită de prima, și împărăția omului, promovată de cea de a doua. Aceasta din urmă are ca principal argument faptul că omul, prin libertatea pe care o are, poate trăi și fără Dumnezeu, creându-și în același timp idoli, făuriți și promovați de și în lumea modernă. Astfel, civilizația tehnică actuală conduce la apariția unei noi forme de religie secularistă sincretistă, care pune în prim-plan omul ce trăiește în sfera imediatului, aici și acum, fără legătură cu viața în Împărăția lui Dumnezeu. În forma actuală pe care au luat-o mass-media se poate vorbi despre o abordare seculară a lumii, fără Dumnezeu, cu valoare absolută pentru lumea modernă.

Pornind de la aceste date, în Capitolul 2 am încercat să scot în evidență importanța pe care o are educația pentru mass-media, mijloacele de comunicare în masă adresându-se omului integral pe care doresc să îl modeleze pentru a se integra în societatea actuală. În demersul lor, care a înlocuit în timp alte abordări educaționale, mass-media trebuie să țină cont de valorile pe care educația în general, și anumite forme ale ei în particular, le-au propus și promovat în istorie.

În Capitolul 3, *Istoria mass-media ortodoxe în România (Mass-media și Biserica Ortodoxă Română: comunicare și comuniune; Presa religioasă*

ortodoxă înainte de Primul Război Mondial; Presa religioasă ortodoxă în perioada interbelică; Presa religioasă ortodoxă în perioada comunistă; Mass-media și Biserica Ortodoxă Română după 1989 – Presa religioasă și presa laică post-revoluționară; Centrul de Presă Basilica al Patriarhiei Române; Site-uri cu tematică ortodoxă; Mass-media ortodoxe craiovene) am cercetat istoria mass-media religioase din țara noastră, evidențiind impactul pe care acestea l-au avut în trecut asupra societății românești și locul pe care îl ocupă în timpurile noastre. Scopul urmărit a fost sublinierea faptului că Biserica a folosit de-a lungul timpului mijloacele de comunicare în masă atât pentru a-și prezenta mesajul, cât și pentru a întări legătura ce există de secole între creștinismul ortodox și cultura noastră națională. În aceste condiții, ținând cont de faptul că mass-media ocupă un loc important în lumea în care trăim, Biserica Ortodoxă Română își promovează valorile creștine autentice folosind mijloacele tradiționale și moderne de comunicare în masă prezente la scară largă în viața de zi de zi a oamenilor.

Mass-media reprezintă o sursă importantă pentru Biserică în dorința și necesitatea de a prezenta învățăturile și tradițiile unor oameni care de multe ori nu le cunosc sau le cunosc în mod eronat. Biserica se raportează permanent la contextul social, cultural, politic și economic actual, ținând cont de provocările și cerințele lumii contemporane. Aceasta este modalitatea prin care Biserica și lumea se privesc și se reflectă reciproc.

În acest proces complex, nu de puține ori au existat conflicte între mass-media și Biserică: pe de o parte, mass-media au considerat Biserica drept învechită și în dezacord cu problemele specifice timpului prezent; pe de altă parte, Biserica a criticat superficialitatea cu care mass-media au tratat în anumite cazuri persoana umană. Un motiv pentru care Biserica a arătat reticență față de anumite modalități de comunicare în masă a fost reprezentat de limbajul folosit de mass-media laice, precum și de căutarea și promovarea senzaționalului în defavoarea unor realități de interes pentru comunitate. Din punct de vedere creștin, mesajul trebuie să se adreseze atât minții, cât și inimii, adică omului integral. În același timp, trebuie să fie abordate teme de actualitate și de interes general, învățătura creștină fiind explicată prin folosirea unui limbaj contemporan.

După căderea regimului comunist din țara noastră s-a produs o întoarcere a oamenilor spre Biserică, fapt care a condus și la o recuperare a discursului religios originar. Una dintre dificultățile care au apărut în acest demers se referă la procesul de adaptare a mesajului religios la nevoile actuale, păstrându-și, în același timp, nealterată valoarea autentică. În aceste condiții, discursul religios trebuie să fie comunicat prin mass-media moderne fără a-și pierde caracterul de factor comunicant. Numai în această

situație se poate realiza o îmbinare între discursul exterior și cel interior, creându-se astfel o relație de reciprocitate.

În Capitolul 4, *Tradiție și înnoire în folclorul românesc (Folclorul între tradiționalism și modernism; Folclorul și cultura românească; Satul românesc de la tradițional la modern; 2019 – Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari) în Patriarhia Română)* am încercat să subliniez locul pe care îl ocupă tradiția populară în viața omului contemporan. În acest sens, am pornit de la trei mari scriitori români, Mircea Eliade, Lucian Blaga și Liviu Rebreanu, care au vorbit despre importanța folclorului în procesul de cunoaștere, despre raportul dintre satul tradițional și cel modern și despre țăranul român în comparație cu omul de la oraș. Am analizat apoi conceptul de *sat global* promovat de Marshall McLuhan și m-am oprit asupra evenimentelor culturale organizate în anul 2019 în Patriarhia Română, care au avut în centru omagierea satului românesc tradițional.

Folclorul a fost văzut adesea ca un element de sine stătător, specific unui anumit timp și spațiu, uitându-se faptul că el nu aparține doar unui teritoriu, ci este prezent în cultura universală. Cu trecerea timpului, diferite elemente folclorice au fost preluate, prelucrate, interpretate și oferite publicului larg în texte literare, prin intermediul canalelor culturale.

Între numeroasele prejudecăți care s-au formulat cu privire la societățile tradiționale se numără: simplismul, conformismul, absența scrierii, caracterul anistoric etc. Nu de puține ori, aceste prejudecăți au condus la creionarea unei păreri negative referitoare la ceea ce înseamnă *tradițional* și *societate tradițională* în opoziție cu *modern* și *societate modernă*.

În studierea folclorului autohton nu trebuie trecută cu vederea strânsa legătură ce a existat între cultura populară românească și creștinism. Chiar dacă în anii comunismului ateu a circulat ideea după care majoritatea creațiilor populare românești ar aparține perioadei medievale, acest lucru nu a putut înlătura contribuția pe care realitățile culturale de proveniență creștină le-au avut asupra tradiției populare românești. În acest sens, am prezentat ideile pe care marele teolog român, părintele Dumitru Stăniloae, le-a dezvoltat în legătură cu felul în care este perceput raportul dintre lumea occidentală și cea răsăriteană, scoțând în evidență strânsa legătură ce a existat de-a lungul timpului la noi între viața oamenilor de la sat și credința creștin-ortodoxă.

Pe de altă parte, studierea culturii populare nu trebuie să fie afectată de noile tendințe de cercetare modernă și nici de noile mijloace de comunicare în masă, ci mai degrabă trebuie ca acestea să se îmbine în

vederea modernizării discursului folcloristicii pentru obținerea rezultatelor dorite. Nu trebuie îndepărtate beneficiile pe care le aduc aceste tendințe moderne, ci trebuie analizat felul în care ele pot să fie alăturate și utilizate în folosul folcloristicii, care se află într-o perioadă de transformare și recuperare.

În ceea ce privește satul românesc, s-au formulat mai multe păreri în legătură cu impactul pe care l-a avut trecerea de la tradițional la modern asupra acestei forme de organizare care are, în același timp, o componentă materială și una spirituală. Pornind de la aceste date, ideea de *sat global* a devenit o metaforă prin care se sugerează faptul că, datorită efectelor electricității produse începând cu apariția telegrafului, planeta noastră se micșorează ajungând până la dimensiunile unui sat. Astfel, interdependența electronică, promovată de mass-media vechi și noi, conduce la remodelarea întregii lumi sub forma unui sat global. Prin folosirea sa excesivă și în legătură cu orice, noțiunea de *sat global* a devenit o realitate banală. Harta satelor și a altor forme de organizare, așa cum sunt grupurile, societățile și chiar națiunile, nu mai cuprinde în prezent numai alăturări culturale, ci mai ales combinații de elemente eterogene.

În lumea modernă actuală, satul românesc este o carte de identitate a noastră în cuprinsul spațiului european, prin care vorbim în prezent despre trecut pregătind astfel viitorul urmașilor.

Sfântul Sinod al Bisericii Ortodoxe Române a proclamat, la 1 ianuarie 2019, ca acest an să fie *Anul omagial al satului românesc (al preoților, învățătorilor și primarilor gospodari)*. Ținând cont de această hotărâre, în Patriarhia Română, pe tot parcursul anului 2019, s-au desfășurat numeroase activități care au avut ca temă centrală promovarea spiritualității satului românesc și sublinierea rolului și locului pe care acesta îl ocupă atât în istoria poporului român, cât și în timpurile moderne în care trăim. Evenimentele desfășurate de Patriarhia Română în anul 2019 au scos în evidență grija pe care Biserica Ortodoxă Română a arătat-o față de tradițiile autentice românești, așa cum s-au păstrat în lumea satului și cum trebuie să se transmită generațiilor viitoare.

În Capitolul 5, *Recuperarea și revalorizarea folclorului autentic prin emisiunile de televiziune în spațiul românesc (TVR 1 – Tezaur folcloric; TVR 1 – O dată-n viață; TVR 1 – Vedeta populară; TVR 3, TVR CRAIOVA – Cântec și poveste; TELE U CRAIOVA – Destine Populare. Folclorul românesc de la culegere la creație; NOROC TV – Zestrea neamului)* am prezentat și analizat câteva emisiuni ce propun teme folclorice, difuzate atât la televiziunea publică, cât și la posturile TV private din țara noastră. În cadrul acestui demers am urmărit să scot în evidență felul în care se îmbină

promovarea tradițiilor autentice românești cu necesitățile marketingului pe care le impun formele moderne ale mass-media.

De-a lungul timpului, au existat în România emisiuni de televiziune prin intermediul cărora s-a dorit promovarea folclorului autentic de pe întreg cuprinsul țării. Alături de *Tezaur folcloric* de la TVR 1, care se apropie deja de patru decenii de când este difuzat, au apărut și alte emisiuni în care folclorul a constituit elementul central. De multe ori, sub o formă mai mult sau mai puțin comercială, aceste modalități moderne au fost atât apreciate, cât și criticate. În aceste condiții, ratingul nu a reprezentat întotdeauna cea mai bună modalitate de analiză a felului în care folclorul a ajuns în casele românilor. În același timp, unele dintre aceste emisiuni au fost poate singurele surse prin care s-a reușit păstrarea unui părți importante din fondul spiritual autentic românesc pentru a-l transmite noilor generații.

În aceste condiții, în demersul meu am încercat să aduc în prim-plan o parte dintre posturile TV din România și din Republica Moldova la care sunt difuzate emisiuni cu subiecte folclorice, urmărind în care dintre aceste emisiuni este promovat folclorul autentic românesc. Între aceste posturi de televiziune m-am oprit și la Tele U, postul TV al Universității din Craiova, cercetând emisiunea folclorică *Destine populare*.

Demersul meu, care se vrea a fi un început de drum, poate și trebuie să fie continuat cu analiza altor emisiuni TV din țara noastră care propun publicului românesc de pretutindeni folclorul tradițional autohton așa cum s-a păstrat și se transmite din generație în generație prin mijloacele tradiționale și moderne de comunicare.

În Capitolul 6, *Recuperare și revalorizare folclorică la Trinitas TV: emisiunea Magazin Folcloric (Emisiunea Magazin Folcloric la Trinitas TV; Magazin Folcloric, 9 iunie 2019; Gala Magazin Folcloric – un an de existență, 2016; Gala Magazin Folcloric – doi ani de existență, 2017; Gala Magazin Folcloric, 2018; Gala Magazin Folcloric, 2019; Emisiunea și Galele Magazin Folcloric)* am prezentat și analizat o emisiune și cele patru Gale *Magazin Folcloric* de la *Trinitas TV*, subliniind atât strânsa legătură ce există între cultura populară românească și tradiția ortodoxă, cât și felul în care se poate realiza, într-un mod profesionist, promovarea folclorului autentic românesc într-o emisiune de televiziune din țara noastră.

Începând cu 16 august 2015, *Trinitas TV*, Postul TV al Patriarhiei Române, a introdus în grila de programe, în fiecare duminică de la ora 14:00, emisiunea *Magazin Folcloric*, dedicată obiceiurilor și tradițiilor autentice românești. Încă de la primele ediții, realizatorii și producătorii *Magazinului Folcloric* au adus în atenția publicului atât invitați de seamă

din diferite domenii (folclor, etnografie, mass-media), cât și cunoscuți interpreți de muzică populară românească.

Din anul 2016, cei care se ocupă de emisiunea de la *Trinitas TV* au organizat *Galele Magazin Folcloric*, în care au fost invitați și premiați toți cei care au avut o contribuție de-a lungul timpului la buna desfășurare a emisiunii și au ajutat la promovarea ei pe plan național și internațional.

Demersul pe care l-am întreprins în acest Capitol a scos în evidență faptul că se poate recupera și revaloriza folclorul autentic românesc printr-o emisiune de televiziune dacă se lucrează cu profesioniști din diferite sectoare de activitate, pentru a îmbina într-un mod armonios tradiționalul cu modernul, oferind astfel publicului iubitor de folclor adevăratele valori românești. Proiectele realizate în cei patru ani de difuzare (un DVD eveniment, un film de excepție, patru Gale aniversare, numeroase colaborări, lansări și parteneriate cu diferite instituții de cultură din țară), demonstrează că, deși este încă o emisiune tânără, *Magazin Folcloric* se prezintă pe piața media din România ca o reușită în încercarea de a (re)aduce în casele românilor și în inimile tinerelor generații tradițiile autohtone cu care țara noastră se prezintă în fața lumii.

În *Bibliografia* generală pe care am cercetat-o pentru redactarea acestei lucrări am inclus atât titluri de referință din domeniile analizate (mass-media, folclor, teologie), cât și surse noi, așa cum sunt paginile de internet ale emisiunilor TV și nu numai. Folosirea acestor surse electronice a fost absolut necesară, deoarece emisiunile TV de la diferitele posturi, pe care le-am analizat în cea de-a doua parte a lucrării, care are mai mult un caracter aplicat, se găsesc stocate numai în format electronic. În același timp, prin demersul întreprins am îmbinat abordarea academică tradițională cu cea modernă.

În *Anexele* pe care le-am atașat la final am transcris toate emisiunilor folclorice pe care le-am analizat în Capitolele 5 și 6. Aceste Anexele reprezintă astfel principala sursă de informare folosită pe parcursul cercetării întreprinse cu privire la locul pe care folclorul autentic românesc îl ocupă în emisiunile de televiziune din țara noastră și la impactul pe care acestea îl au asupra publicului de la noi, indiferent de vârstă.

În concluzie, pe parcursul cercetării cu titlul *Emisiunea de televiziune – construirea unei tradiții populare (recuperare și revalorizare folclorică)* am încercat să demonstrez că, deși tema este nouă și abordarea este inedită pentru o lucrare științifică în domeniul filologie, se poate realiza o cercetare care să arate că este nu numai posibilă, ci și necesară promovarea folclorului autentic românesc prin mijloacele de comunicare în masă privite în general, și prin televiziune în mod special.

BIBLIOGRAFIE

- Biblia sau Sfânta Scriptură*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 2005.
- Academia Română, Institutul de lingvistică „Iorgu Iordan”, *DEX. Dicționarul explicativ al limbii române*, Editura Univers Enciclopedic, București, 1998.
- Achimescu, Nicolae, *Religie, modernitate și postmodernitate*, Editura Trinitas, București, 2013.
- „Agenția de știri basilica.ro”, URL: <<https://basilica.ro/>>, [consultat la 12 aprilie 2020].
- „Audiențe de top pentru TVR1 de 1 decembrie”, URL: <http://www.tvr.ro/audiente-de-top-pentru-tvr-1-de-1-decembrie_26072.html#view>, [consultat la 28.04.2020].
- Baconsky, Teodor, „Basilica media”, în: *Dilema veche*, nr. 229, 3 iulie, 2008, p. 18.
- Bakenhus, Norbert, *Radioul local: ghid practic pentru jurnaliști*, traducere de Daniela Arghir, Editura Polirom, Iași, 1998.
- Bădără, Doru, *Tiparul românesc la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea*, Editura Istros, Brăila, 1998.
- Bănică, Mirel, *Biserica Ortodoxă Română, stat și societate în anii '30*, Editura Polirom, Iași, 2007.
- Bănică, Mirel, „În oglindă: mass-media și religia”, în: Mirel Bănică, *Religia în fapt. Studii, schițe și momente*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011, pp. 210-215.
- Bănică, Mirel, „Ortodoxia «virtuală» – ambiguitatea și limitele unui fenomen”, în: Mirel Bănică, *Religia în fapt. Studii, schițe și momente*, Editura Eikon, Cluj-Napoca, 2011, pp. 31-37.
- Bernea, Horia, „Câteva gânduri despre muzeu, cantități, materialitate și încrucișare”, în: Horia Bernea, *Câteva gânduri despre muzeu, cantități, materialitate și încrucișare. Irina Nicolau, Carmen Huluță, Dosar Sentimental*, Editura LiteraNet, București, 2003, pp. 4-34.
- Bertrand, Claude-Jean, „Critica mass-media și deontologia”, în: Claude-Jean Bertrand (coord.), *O introducere în presa scrisă și vorbită*, Traducere coordonată de Mirela Lazăr, Editura Polirom, Iași, 2001, pp. 215-230.
- Bignell, Jonathan, Orlebar, Jeremy, *Manual practic de televiziune*, Traducere de Carmen Catană, Editura Polirom, Iași, 2009.

- „Biroul de presă și relații publice”, URL: <<http://patriarhia.ro/biroul-de-presa-si-relatii-publice-143.html>>, [consultat la 10 martie 2019].
- Bîrlea, Ovidiu, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Aius, Craiova, 2010.
- Blaga, Lucian, „Elogiul satului românesc”, în: Lucian Blaga, *Isvoade. Eseuri, conferințe, articole*, Editura Minerva, București, 1972, pp. 33-48.
- Blaga, Lucian, „Sufletul satului”, în: Lucian Blaga, *Poezii*, Editura Viața Românească, București, 1984.
- Bogart, Leo, *Commercial Culture: The Media System and the Public Interest*, Oxford University Press, New York, *apud* Mihai Coman (2016), *Introducere în sistemul mass-media*, Editura Polirom, Iași, 1995.
- Boldișor, Adrian, *Valențe creștine în gândirea lui Mircea Eliade*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2011.
- Boldișor, Adrian, *Importanța și actualitatea dialogului interreligios pentru lumea contemporană: istorie, perspective soluții*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2015.
- Boldișor, Adrian, *Ortodoxia ieri, azi, mâine. Teme intercreștine și interreligioase pentru secolul XXI*, Editura Mitropolia Olteniei, Craiova, 2019.
- Bontaș, Ioan, *Tratat de pedagogie*, Editura Bic All, București, 2007.
- Briggs, Asa, Burke, Peter, *Mass-media. O istorie socială. De la Gutenberg la Internet*, Traducere de Constantin Lucian și Ioana Luca, Editura Polirom, Iași, 2005.
- Burghel, Camelia, „Sacoșa cu identitate: «Satul nostru» din portbagajul mașinii”, în: Laura Jiga Iliescu și Mihaela Nubert Chețan (coord.), *Deschideri etnologice. In honorem Sabina Ispas la 75 de ani*, Editura Etnologică, București, 2016, pp. 78-90.
- Butu, Andrei, „Simpozion Național de Teologie la Palatul Patriarhiei”, *Ziarul Lumina*, 08 octombrie 2019, URL: <<https://ziarullumina.ro/actualitate-religioasa/simpozion-national-de-teologie-la-palatul-patriarhiei-148533.html>>, [consultat la 06 aprilie 2020].
- Călugăr, Dumitru, *Catehetica*, Editura Renașterea, Cluj-Napoca, 2002.
- „Cântec și poveste cu Beatrice Băndoiu”, 12 mai 2019, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=3Ff7Cp7mO0c>>, [consultat la 28 aprilie 2020].
- Chirilă, Ioan, „Presa religioasă din Transilvania sec. XIX-XX (relatarea Marii Uniri – cu accent major pe *Telegraful român*)”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *Tradiții ale presei religioase din România*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, pp. 48-55.

- Chișu, Lucian, *Introducere în mass-media*, Editura Fundației România de Măine, București, 2002.
- Ciobanu, Ștefan, *Istoria literaturii române vechi*, Editura Hyperion, Chișinău, 1992.
- Codoban, Aurel, *Comunicare și negociere în afaceri*, Editura Risoprint, Cluj-Napoca, 2007.
- Coman, Alina, *Tehnici de comunicare: proceduri și mecanisme psihosociale*, Editura C.H. Beck, București, 2008.
- Coman, Cristina, *Relațiile publice și mass-media*, Editura Polirom, Iași, 2004.
- Coman, Mihai, *Mass media în România post-comunistă*, Editura Polirom, Iași, 2003.
- Coman, Mihai, *Introducere în sistemul mass-media*, Editura Polirom, Iași, 2016.
- Conboy, Martin, „Industria tiparului – trecut, prezent și viitor. O trecere în revistă”, în: Richard Keeble (coord.), *Presa scrisă. O introducere critică*, Traducere de Oana Dan, Editura Polirom, Iași, 2009, pp. 23-42.
- „Concursul Național de Folclor, Tradiție și Spiritualitate în satul românesc”, URL: <<http://patriarhia.ro/concursului-national-de-folclor-traditie-si-spiritualitate-in-satul-romanesc-9294.html>>, [consultat la 07 aprilie 2020].
- Cristea, Sorin, *Fundamentele pedagogiei*, Editura Polirom, Iași, 2010.
- Cucoș, Constantin, „Efectele malefice ale culturii mediatică”, în: *Biserica și problemele vremii*, nr. 2, 1998, pp. 3-7.
- Cucoș, Constantin, *Educația religioasă. Repere teoretice și metodice*, Editura Polirom, Iași, 2009.
- Cucoș, Constantin, *Educația: experiențe, reflecții, soluții*, Editura Polirom, Iași, 2013.
- Cucoș, Constantin, *Educația estetică*, Editura Polirom, Iași, 2014.
- Cucoș, Constantin, *Pedagogie*, Editura Polirom, Iași, 2014.
- Dahlgren, Peter, „Introducere”, în: Peter Dahlgren, Colin Sparks (coord.), *Jurnalismul și cultura populară*, Traducere de Ruxandra Drăgan, Editura Polirom, Iași, 2004, pp. 15-36.
- Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Cuvânt înainte. Slujire mediatică ortodoxă la începutul mileniului III”, în: *Centrul de presă Basilica: slujire mediatică ortodoxă la începutul mileniului III*, Editura Basilica, București, 2013, pp. 5-7.
- Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Ziarul Lumina – 8 ani de lucrare misionară”, în: Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe

- Române, *Comuniune și înnoire misionară. Lucrarea Bisericii în societate în anul 2013*, Editura Basilica, București, 2014, pp. 75-77.
- Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Prețuire și responsabilitate pentru valorile satului românesc”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/pf-daniel-la-simpozionul-de-la-patriarhie-criza-care-afecteaza-satul-romanesc-cere-de-la-noi-mai-multa-implicare/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].
- Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Ziarul Lumina, 15 ani de jurnalism creștin în slujba Bisericii și a societății de azi”, în: *Ziarul Lumina*, Vineri, 7 februarie, Nr. 25 (4498), 2020, p. 9.
- Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, „Satul românesc, între tradiție, supraviețuire și speranță”, în: *Tabor*, Anul XIV, nr. 7, iulie, 2020, pp. 18-25.
- Dascălu, Nicolae, „Ziarul Lumina – un cotidian bisericesc deschis către actualitatea socială”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *Tradiții ale presei religioase din România*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, pp. 122-131.
- DeFleur, Melvin L., Ball-Rokeach, Sandra, *Teorii ale comunicării de masă*, Traducere de Ducu Harabagiu și Cătălina Harabagiu, Editura Polirom, Iași, 1999.
- Denize, Eugen, *Istoria Societății Române de Radiodifuziune*, Volumul I, 1928-1944, Editura Casa Radio, București, 1998.
- „Despre TVR”, URL: <<http://www.tvr.ro/despre-tvr.html#view>>, [consultat la 10 aprilie 2018].
- „Destine Populare. Folclorul românesc de la culegere la creație”, URL: <<https://www.teleucraiova.ro/2019/05/28/destine-populare-folclorul-romanesc-de-la-culegere-la-creatie/>>, [consultat la 10 martie 2020].
- Dima, Nicolae, „Trinitas TV: O fereastră spre nesfârșita bogăție vizuală a Ortodoxiei”, în: *Centrul de presă Basilica: slujire mediatică ortodoxă la începutul mileniului III*, Editura Basilica, București, 2013, pp. 58-78.
- Dumitrașcu, Iulian, „Omagierea satului românesc și evocarea patriarhilor cărturari – Sinteza activităților Bisericii Ortodoxe Române în anul 2019”, 12.02.2020, URL: <<https://basilica.ro/omagierea-satului-romanesc-si-evocarea-patriarhilor-carturari-sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2019/>>, [consultat la 5 martie 2020].
- Dumitru, Mircea, „Conservarea identității culturale și patrimoniale ca soluție la criza satului românesc”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/rectorul-ub-propune-conservarea-identitatii->

- culturale-si-patrimoniale-ca-solutie-la-criza-satului-romanesc/>, [consultat la 06 aprilie 2020].
- Eco, Umberto, „La télévision de proximité”, în: *Media Pouvoir*, iulie-august, septembrie, 1991, *apud* Daniela Zeca-Buzura, *Totul la vedere. Televiziunea după Big Brother*, Editura Polirom, Iași, 2007, p. 17.
- Eco, Umberto, „Când intră în scenă celălalt, se naște etica”, în: Carlo Maria Martini, Umberto Eco, *În ce cred cei care nu cred?*, Traducere de Dragoș Zămosteanu, Editura Polirom, Iași, 2001, pp. 83-95.
- Eco, Umberto, „De ce să te încaieri pentru televiziune?”, în: Umberto Eco, *Pliculețul Minervei*, Traducere din italiană de Mihaela Șchiopu, Editura Humanitas, București, 2004, pp. 35-37.
- Eco, Umberto, „Exilul, Rushdie și Satul Global”, în: Umberto Eco, *Pliculețul Minervei*, Traducere din italiană de Mihaela Șchiopu, Editura Humanitas, București, 2004, pp. 17-19.
- Eliade, Mircea, „Folclorul ca instrument de cunoaștere”, în: Mircea Eliade, *Insula lui Euthanasius*, Editura Humanitas, București, 1993, pp. 25-42.
- „Emisiunea «Zestrea neamului» cu Alexandru Brădățan (09.12.2017)”, 14 decembrie 2017, URL: <https://www.noroc.tv/emisiuni/zestrea_neamului/09-12-2017/cu_tatiana_slivca_invitat_alexandru_bradatan_09_12_2017/>, [consultat la 10 martie 2019].
- Fecioru, D., *Ideile pedagogice ale Sf. Ioan Hrisostom*, Tipografia Cărților Bisericești, București, 1937.
- Fer, Simona, „Discurs și mesaj religios în presa scrisă românească după 1989”, în: Ioan Laza, Florin Ardelean (coord.), *Mass-media în post-comunism: moștenire, evoluție, tendințe*, Editura Tritonic, București, 2017, pp. 429-446.
- Firan, Florea, *Presa craioveană. 1838-2007*, Fundația-Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2007.
- Frunză, Sandu, *Comunicare etică și responsabilitate socială*, Editura Tritonic, București, 2011.
- „Gala Magazin Folcloric – un an de existență (partea I)”, 26 septembrie 2016, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=PE-JxPSTsAg>>, [consultat la 10 aprilie 2020].
- „Gala Magazin Folcloric – un an de existență (partea a II-a)”, 3 octombrie 2016, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=IX6TpiWwgo8>>, [consultat la 10 aprilie 2020].

- „Gala „Magazin Folcloric” – partea I”, 19.09.2017, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-partea/>>, [consultat la 27 martie 2020].
- „Gala „Magazin Folcloric” – partea a II-a”, 24.09.2017, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-partea-ii/>>, [consultat la 27 martie 2020].
- „Gala Magazin Folcloric 2018”, 01.01.2019, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-2018/>>, [consultat la 22 iunie 2019].
- „Gala Magazin Folcloric”, 07.01.2019, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-5/>>, [consultat la 29 martie 2020].
- Gavriliuță, Nicu, *Mit, magie și manipulare politică*, Editura Institutul European, Iași, 2015.
- Gavriliuță, Nicu, Dima, Nicolae, „Toleranța religioasă și seducția *new media*”, în: Nicu Gavriliuță, Nicolae Dima, Sorin Mihalache, *Religie și violență în Europa seculară. Dialoguri Trinitas TV*, Editura Trinitas, București, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2016, pp. 9-39.
- Gavriliuță, Nicu, *Noile religii seculare. Corectitudinea politică, tehnologiile viitorului și transumanismul*, Editura Polirom, Iași, 2018.
- Géraud, Marie-Odile, Leservoisier, Olivier, Pottier, Richard (cu colaborarea lui Gérald Gaillard), *Noțiunile-cheie ale etnologiei. Analize și texte*, Traducere de Dana Ligia Ilin, Editura Polirom, Iași, 2001.
- Gheorghe, Virgiliu, *Efectele televiziunii asupra minții umane și despre creșterea copiilor în lumea de astăzi*, Editura Institutul de Cercetări Psihosociale și Bioetică, București, 2018.
- Gordon, W. Terrence, „Introducere din partea editorului”, în: Marshall McLuhan, *Să înțelegem media. Extensiile omului*, Traducere din limba engleză de Ovidiu George Vitan, Editura Curtea Veche, București, 2011, pp. 5-14.
- Haineș, Rosemarie, *Comunicarea televizuală*, Editura Eficient, București, 2000.
- Haineș, Rosemarie, *Televiziunea și reconfigurarea politicului. Studiu de caz: alegerile prezidențiale din România din anii 1996 și 2000*, Editura Polirom, Iași, 2002.
- Hilliard, Robert L., *Redactarea materialelor pentru televiziune, radio și noile media*, Traducere de Miruna Andriescu, Editura Polirom, Iași, 2012.
- Ionescu, Carmen, *Agențiile de presă din România (1889-1999)*, Editura Tritonic, București, 2001.

- Ionescu, Carmen, „Agenția de Presă Basilica în mediul online – studiu de caz”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *Tradiții ale presei religioase din România*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, pp. 469-473.
- Ionițe, Sorin, „Actul de proclamare a Anului omagial și comemorativ 2019”, 01.01.2019, URL: <<https://basilica.ro/actul-de-proclamare-a-anului-omagial-si-comemorativ-2019/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].
- Ionițe, Sorin, „Catedrală Națională și lucrare socială – Sinteza activităților Bisericii Ortodoxe Române în anul 2018”, 19.02.2019, URL: <<https://basilica.ro/catedrala-nationala-si-lucrarea-sociala-sinteza-activitatilor-bisericii-ortodoxe-romane-in-anul-2018/>>, [consultat la 10 martie 2019].
- Ispas, Sabina, „Folclorul este sistemul de sisteme al viețuirii noastre”, în: *Contrafort*, 3-6 (77-80), martie-iunie 2001, URL: <<http://www.contrafort.md/old/2001/77-80/150.html>>, [consultat la 06 aprilie 2020].
- Ispas, Sabina, „Cuvânt înainte”, în: Ovidiu Bîrlea, *Istoria folcloristicii românești*, Editura Aius, Craiova, 2010, pp. 5-14.
- Ispas, Sabina, „Valențele gândirii creștine și identitatea culturii românești – interviu cu doamna Sabina Ispas, director al Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu»”, Interviul realizat de Gheorghe-Cristian Pop, în: *Ziarul Lumina*, 4 martie 2010, pp. 8-9.
- Ispas, Sabina, „Ziua Universală a Iei / Academician Sabina Ispas: Ia românească ar putea să intre în Patrimoniul Cultural al Umanității”, în: *Bursa*, 24 iunie 2015, p. 9.
- Ispas, Sabina, „Interviul: Colindele ne introduc în timpul sacru al Crăciunului”, în: *Ziarul Lumina*, 21 decembrie 2018, pp. 8-9.
- Keane, John, *Mass-media și democrația*, Traducere de Alina Doica, Editura Institutul European, Iași, 2000.
- Laza, Ioan, „Elementul religios – un «corp străin» în sita cenzurii comuniste”, în: Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), *Tradiții ale presei religioase din România*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, pp. 517-532.
- Lazăr, Mirela, *Noua televiziune și jurnalismul de spectacol*, Editura Polirom, Iași, 2008.
- Legea privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor. Statutele cultelor religioase din România*, Ediție îngrijită de Florin Frunză, Ștefan Ioniță și Gigel Sorinel Știrbu, Tipogrup Press, București, 2008.

- „Lista stațiilor TV pentru 2020, în vederea aplicării principiului «must carry»”, 28.01.2020, URL: <<http://www.cna.ro/Lista-sta-iilor-TV-pentru-2020-in.html>>, [consultat la 23 mai 2020].
- Lixandru, Florian, „Unitatea teritorială cea mai mică, celula STEM de la care se poate însănătoși o societate”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/ionel-florian-lixandru-despre-sat-unitatea-teritoriala-cea-mai-mica-celula-stem-de-la-care-se-poate-insanatosi-o-societate/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].
- Lochard, Guy, Boyer, Henri, *Comunicarea mediatică*, Traducere de Bogdan Geangălu, Editura Institutul European, Iași, 1998.
- Lull, James, *Mass-media, comunicare, cultură. O abordare globală*, Traducere: Mihnea Columbeanu, Editura Samizdat, Oradea, 1999.
- Macé, Eric, „Qu’est-ce qu’une sociologie de la télévision?”, în: *Réseaux*, 18 (104), 2000, pp. 245-288, *apud* Constantin Schifirneț, *Mass-media, modernitate tendențială și europenizare în era internetului*, Editura Tritonic, București, 2014, p. 32.
- „Magazin Folcloric”, URL: <<https://www.trinitas.tv/category/emisiuni/muzical/magazin-folcloric/>>, [consultat la 12 iunie 2019].
- „Magazin folcloric”, URL: <<https://www.facebook.com/magazinfolcloric/>>, [consultat la 22 aprilie 2020].
- „«Magazin folcloric», o nouă emisiune la TRINITAS TV” în: *Ziarul Lumina*, 13 august 2015, p. 5.
- Mantzariadis, Georgios I., *Morala creștină. II. Omul și Dumnezeu. Omul și semenul. Poziționări și perspective existențiale și bioetice*, Traducere de Diacon Drd. Cornel Constantin Coman, Editura Bizantină, București, 2006.
- „Margareta Clipa – emisiunea O dată-n viață TVR 1”, 19 aprilie 2016, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=oX-eUBfx4AY>>, [consultat la 24 aprilie 2020].
- Mariuța, George, „Mass-media și tineretul – pericol și alternative”, în: *Candela Moldovei*, anul VIII, februarie 2001, nr. 2, 2001, pp. 12-20.
- McLuhan, Marshall, *Să înțelegem media. Extensiile omului*, Traducere din limba engleză de Ovidiu George Vitan, Editura Curtea Veche, București, 2011.
- Mleşnițe, Adrian, „Presa religioasă și mediul online. Studiu de caz – Biserica Ortodoxă Română”, în: Carmen Țâgșorean, Ilie Rad (coord.), *Tradiții ale presei religioase din România*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2017, pp. 474-486.

- Mogonea, Florentin-Remus, Mogonea, Florentina, „Valențe formative ale educației religioase în modelarea personalității tinerei generații postmoderne”, în: *Altarul Reîntregirii*, nr. 1, 2016, pp. 461-478.
- Naclad, Liliana, *Discursul religios în mass-media. Cazul României postdecembriste*, Editura Institutul European, Iași, 2013.
- Nedelcu, Silviu-Constantin, *Cenzurarea presei ortodoxe în comunism*, Editura Eikon, București, 2019.
- „O dată-n viață”, URL: <http://tvr1.tvr.ro/emisiuni/o-data-n-viața_4183.html>, [consultat la 12 iunie 2019].
- Olinici, Ciprian, „Radio Trinitas – Radioul Patriarhiei Române”, în: *Centrul de presă Basilica: slujire mediatică ortodoxă la începutul mileniului III*, Editura Basilica, București, 2013, pp. 32-51.
- Opaschi, Victor, „Biserica Ortodoxă contribuie la atenuarea crizei satului românesc”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/biserica-ortodoxa-contribuie-la-atenuarea-crizei-satului-romanesc-victor-opaschi/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].
- Panea, Nicolae, *Zei de asfalt. Antropologie a urbanului*, Editura Cartea Românească, București, 2001.
- Panea, Nicolae, *Folclor literar românesc. Pâinea, vinul și sarea. Ospitalitate și moarte*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 2005.
- Panea, Nicolae, „În loc de prefață. Despre livezile gândului. În onorem Sabina Ispas”, în: Laura Jiga Iliescu și Mihaela Nubert Chețan (coord.), *Deschideri etnologice. În onorem Sabina Ispas la 75 de ani*, Editura Etnologică, București, 2016, pp. 7-11.
- Panea, Nicolae, „De la globalizare la dormitor”, în: *Ramuri*, Nr. 8/2017, p. 7.
- Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. I, Editura Trinitas, Iași, 2004.
- Păcurariu, Mircea, *Istoria Bisericii Ortodoxe Române*, vol. III, Editura Trinitas, Iași, 2008.
- Păuna, Eveline, „In Memoriam – Mărioara Murărescu”, în: *QMagazine*, 7 septembrie 2009, URL: <<http://evelinepauna.ro/2016/01/29/in-memoriam-marioara-murarescu/>>, [consultat la 12 iunie 2019].
- Pârnuță, Gheorghe, Andrei, Nicolae, *Istoria cărții, presei și tiparului din Oltenia*, Editura Scrisul Românesc, Editura Oltenia, Craiova, 1994.
- Petcu, Marian, „O cronologie a presei creștine din România”, în: *Tradiții ale presei religioase din România*, Carmen Țâgșorean, Ilie Rad (coord.), Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca, 2017, pp. 695-749.
- Petcu, Marian, *Tipologia presei românești*, Editura Institutul European, Iași, 2000.

- Pleșu, Andrei, „Însemnări despre poluarea folclorului”, în: *Dilema veche*, Nr. 797, 30 mai – 5 iunie, 2019, p. 3.
- Ploșniță, Elena, „Dimensiunea muzeală a presei religioase din Basarabia (1867-1917)”, în: *Tradiții ale presei religioase din România*, Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca, 2017, pp. 750-759.
- Pop, Doru, „Controlul mass media? Puterea mass media în societate”, în: Doru Pop (coord.), *Mass media și democrația*, Editura Polirom, Iași, 2001, pp. 129-131.
- Pop, Doru, „Premisele rolului democratic al mass media”, în: Doru Pop (coord.), *Mass media și democrația*, Editura Polirom, Iași, 2001, pp. 11-14.
- Pop, Irina, „Noile tehnologii dominante: media tradițională, încotro?”, în: Ioan Laza, Florin Ardelean (coord.), *Mass-media în post-comunism: moștenire, evoluție, tendințe*, Editura Tritonic, București, 2017, pp. 119-143.
- Pop, Ioan-Aurel, „«Ziarul Lumina», la aniversare...”, în: *Ziarul Lumina*, Vineri, 7 februarie, Nr. 25 (4498), 2020, p. 13.
- Pop, Mihai, Ruxăndoiu, Pavel, *Folclor literar românesc*, Editura didactică și pedagogică, București, 1976.
- Popescu, Cristian Florin, *Dicționar de jurnalism, relații publice și publicitate*, Editura Niculescu, București, 2007.
- Popoiu, Paula, *Etnologie*, Editura Mega, Cluj-Napoca, 2007.
- Popoiu, Paula, „Apusul satului românesc... nu a venit încă”, 20.11.2019, URL: <<https://www.dw.com/ro/apusul-satului-rom%C3%A2nesc-ua-venit-%C3%AEnc%C4%83/a-51324562>>, [consultat la 06 aprilie 2020].
- Rad, Ilie, „Prefață”, în: Ilie Rad (coord.), *Jurnalism românesc în exil și diasporă*, Editura Tritonic, București, 2010, pp. 31-54.
- Rad, Ilie, „O revistă religioasă din a doua jumătate a secolului al XIX-lea, editată de preotul greco-catolic Iustin Popfiu (1841-1882): Amvonul. Foaie bisericească pentru elaborate din sfera elocinței sacre (1868; 1871; 1881)”, în: *Tradiții ale presei religioase din România*, Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca, 2017, pp. 276-302.
- „Radio România. Istoric”, URL: <<http://www.srr.ro/RadioRomania/istoric-5>>, [consultat la 10 aprilie 2018].
- „Radio Trinitas. Despre noi”, URL: <<https://www.radiotrinitas.ro/despre-noi/>>, [consultat la 10 martie 2019].

- Rebreanu, Liviu, „Lauda țăranului român”, în: Academia Română. Discursuri de Recepțiune. LXXVII, *Lauda țăranului român. Discurs rostit la 29 mai 1940 în ședință publică solemnă de Liviu Rebreanu cu răspunsul d-lui I. Petrovici*, Monitorul Oficial și Imprimeriile Statului, Imprimeria Națională, București, 1940, pp. 3-14.
- Rieffel, Rémy, *Sociologia mass-media*, Traducere de Ileana Busuioc, Editura Polirom, Iași, 2008.
- Runcan, Miruna, „Imaginea persoanei în presa românească. Straniul consens al tăcerii”, în: Mihai Coman (coord.), *Manual de jurnalism. Tehnici fundamentale de redactare*, Volumul I, Editura Polirom, Iași, 1999, pp. 195-207.
- Rusu-Păsărin, Gabriela, *Comunicare audio-vizuală*, Editura Universitaria, Craiova, 2005.
- Rusu-Păsărin, Gabriela, „Revista «Mitropolia Olteniei» – spațiu al dialogului interconfesional, interreligios și intercultural – documente inedite în volumul aniversar (nr. 5-8/1970)”, în: *Tradiții ale presei religioase din România*, Carmen Țăgșorean, Ilie Rad (coord.), Presa Universitară Clujană, Cluj-Napoca, 2017, pp. 315-322.
- Ruxăndoiu, Pavel, *Folclorul literar în contextul culturii populare românești*, Editura Grai și Suflet – Cultura Națională, București, 2001.
- „Să ne amintim de Marioara Murărescu”, 26 ianuarie 2017, URL: <http://tvr1.tvr.ro/sa-ne-amintim-de-marioara-murarescu_18800.html>, [consultat la 12 iunie 2019].
- Schifirneț, Constantin, *Mass-media, modernitate tendențială și europenizare în era internetului*, Editura Tritonic, București, 2014.
- Schudson, Michael, „Apariția presei de un penny”, în: Doru Pop (coord.), *Mass media și democrația*, Editura Polirom, Iași, 2001, pp. 30-33.
- Severin, J. Werner, Tankard Jr., James W., *Perspective asupra teoriilor comunicării de masă. Originile, metodele și utilizarea lor în mass-media*, Traducerea de Mădălina Paxam și Maria Paxam, Editura Polirom, Iași, 2004.
- Severino, Emanuele, „Tehnica este declinul oricărei bune-credințe”, în: Carlo Maria Martini, Umberto Eco, *În ce cred cei care nu cred?*, Traducere de Dragoș Zămosteanu, Editura Polirom, Iași, 2001, pp. 99-110.
- „Situatie statistică”, URL: <http://www.cna.ro/IMG/pdf/Statistica_SITE-3.pdf>, [consultat la 21 aprilie 2020].
- Solonar, Ovidiu, „Modalități și consecințe ale transferului cultural în cadrul globalizării”, în: Irina Frasin, Daniel Șandru (coord.), *Repere ale comunicării interculturale*, Editura Pro Universitaria, București, 2015, pp. 83-111.

- Stanciu, Nicolae, Varlam, Petre, *Managementul televiziunii*, Editura Libra Vox, București, 2001.
- Stavre, Ion, *Comunicare audiovizuală. Aspecte ale europenizării societății românești*, Editura Tritonic, București, 2011.
- Stăniloae, Dumitru, *Reflexii despre spiritualitatea poporului român*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1992.
- Șebu, Sebastian, Opreș, Monica, Opreș, Dorin, *Metodica predării Religiei*, Editura Reîntregirea, Alba Iulia, 2000.
- Ștefănescu, Simona, *Sociologia comunicării*, Editura Cetatea de Scaun, Târgoviște, 2009.
- „Televiziunea în România”, URL: <http://enciclopediaromaniei.ro/wiki/Televiziunea_%C3%AEn_Rom%C3%A2nia>, [consultat la 10 aprilie 2018].
- „Televiziunea TRINITAS a Patriarhiei Române”, URL: <<https://www.trinitas.tv/despre-noi/>>, [consultat la 10 martie 2019].
- Teoctist, Patriarhul, „Din mesajul Patriarhului României Teoctist”, în: *Adevărul*, anul I, nr. 4, joi, 28 decembrie 1989, p. 3.
- Teodorescu, Răzvan, „Satul și Biserica Ortodoxă”, 07.10.2019, URL: <<https://basilica.ro/acad-razvan-theodorescu-satul-si-biserica-ortodoxa/>>, [consultat la 06 aprilie 2020].
- „Tezaur folcloric”, URL: <http://tvr1.tvr.ro/emisiuni/tezaur-folcloric_4947.html>, [consultat la 12 aprilie 2020].
- „Tezaur folcloric – 35 de ani”, 10 februarie 2019, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=PWzJyO4kcZs>>, [consultat la 12 aprilie 2020].
- Thompson, John B., *Media și modernitatea. O teorie socială a mass-media*, Traducător Miruna Tătaru-Cazaban, Editura Antet, București, 1998.
- „Tinerii și folclorul”, 09.06.2019, URL: <<https://www.trinitas.tv/editia-din-9-iunie-2019/>>, [consultat la 30 martie 2020].
- Todorov, Tzvetan, „Charlie Hebdo: «une liberté sans bornes ne saurait être légitime»”, în: *La Croix*, 14.01.2015, *apud* Anca Manolescu, „Libertatea de exprimare atrasă în logica violenței?”, URL: <<http://www.contributors.ro/global-europa/libertatea-de-exprimare-atrasa-in-logica-violentei/>>, [consultat la 07 februarie 2020].
- Traciuc, Vasile, *Jurnalism radio*, Editura Tritonic, București, 2003.
- Valadier, Paul, *L'Église en procès*, Paris, Flammarion, 1989, *apud* Florentin-Remus Mogonea, Florentina Mogonea, „Valențe formative ale educației religioase în modelarea personalității tinerei generații postmoderne”, în: *Altarul Reîntregirii*, nr. 1, 2016, pp. 461-478.
- Vâlcu, Val, *Jurnalismul social*, Editura Polirom, Iași, 2007.

- „Vedeta populară – a șasea ediție din sezonul 4 (prima parte)”, 1 decembrie 2019, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=GaXkz51rQNQ>>, [consultat la 20 aprilie 2020].
- „Vedeta populară – a șasea ediție din sezonul 4 (a două parte)”, 1 decembrie 2019, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=uvh6zajIH1I>>, [consultat la 20 aprilie 2020].
- „Vestitorul Ortodoxiei”, URL: <<https://vestitorulortodoxiei.ro/istoric/>>, [consultat la 10 martie 2019].
- Vianu, Tudor, *Filosofia culturii și teoria valorilor*, Editura Nemira, București, 1998.
- Zeca-Buzura, Daniela, *Totul la vedere. Televiziunea după Big Brother*, Editura Polirom, Iași, 2007.
- „Ziarul Lumina”, URL: <<http://ziarullumina.ro/>>, [consultat la 10 martie 2019].

ANEXE

Anexa 1 – *Tezaur folcloric – 35 de ani*³⁶⁸

00:00-1:28 – Generic *Tezaur folcloric*.

1:29-2:53 – Gheorghîța Nicolae: „Bun găsit, dragii noștri telespectatori, cu aceste imagini document din «Arhiva de Aur a Televiziunii Române» (Alexandru Viman, Nicu Moldovan, Viorica Groza Lar, Felician Fărcașiu, Titiana Mihali, Dumitru Dobrican, Victoria Darvai, Ștefan și Ion Petreuş, Nicolae Sabău, Dumitru Fărcaș, Gheorghe Turda, Valeriu Buciu) ne propunem ca în ediția de astăzi a emisiunii *Tezaur folcloric* să vă prezentăm o pagină din istoria îndelungată a unui colectiv artistic cu o faimă demnă de respectul nostru pentru întreaga sa activitate. Dacă unii dintre dumneavoastră, văzând aceste imagini, ați recunoscut chipuri emblemă pentru folclorul românesc, v-ați dat seama că este vorba despre Ansamblul Folcloric Național «Transilvania» din Maramureș. Din anul său de naștere, 1959, cunoscut cu numele de «Ansamblu băimărean de cântece și dansuri», devine, în anul 1968, Ansamblul «Maramureșul», iar în anul 1991, Ansamblul Folcloric Național «Transilvania». Începuturi, debuturi, certitudini, excelență și poate nu este o pură întâmplare că în emisiunea *Tezaur folcloric* a fost promovat acest Ansamblu sub conducerea ilustrului coregraf și om de cultură Valeriu Buciu, căruia i s-au alăturat nume mari ale folclorului românesc, Angela Buciu fiind unul dintre acestea. La frumoasa construcție și evoluție a Ansamblului Folcloric Național «Transilvania», care, iată, se apropie cu pași repezi de 60 de ani de existență, au stat oameni de cultură, personalități artistice care au pus o cărămidă de aur prin activitatea și dragostea lor pentru arta și cultura Maramureșului”.

2:54-4:24 – Moment artistic: Angela Buciu, *Maramureșul răsună*.

4:25-6:28 – Moment artistic: Ansamblul Folcloric Național *Transilvania*, coregraf și director Valeriu Buciu.

6:29-7:37 – Gheorghîța Nicolae: „De pe scena Sălii Palatului, cu aceste imagini, poposim pe scena Casei de Cultură din Baia Mare, unde echipa emisiunii *Tezaur folcloric* a surprins un moment de grație din istoria acestui Ansamblu, protagoniști fiind Iuliana Dâncuș, directoarea de astăzi a Ansamblului, alături de Daniela și Emil Miheț, Emil Miheț fiind coregraful de astăzi al Ansamblului”.

7:38-9:41 – Moment artistic: Iuliana Dâncuș, Daniela și Emil Miheț, acompaniați de Orchestra Ansamblului Folcloric *Transilvania*, dirijor Dan Daniel. Imagini de arhivă, Baia Mare, 2005.

9:42-10:36 – Gheorghîța Nicolae: „Pentru noi, echipa emisiunii *Tezaur folcloric* a Televiziunii Române, fiecare colaborare cu Ansamblul Folcloric Național «Transilvania» a constituit nu numai un prilej de a vă aduce în atenție clipe din viața unui Ansamblu de excepție, ci și o legătură puternic statornică în zeci de ani de zile de realizatorului de excepție Marioara Murărescu și de echipa *Tezaur folcloric*. Sub conducerea Iulianei Dâncuș, acest Ansamblu cunoaște strălucirea datorită preocupării continue pentru repertoriu, pentru ținută vestimentară, pentru calitatea fiecărei interpretări, pentru promovarea la nivel național și internațional, dar mai ales pentru colaborarea cu mari nume

³⁶⁸ „Tezaur folcloric – 35 de ani”, 10 februarie 2019,

URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=PWzJyO4kcZs>>, [ultima consultare: 12.04.2020].

ale folclorului românesc. Discipol al unui maestru de neegalat, Valeriu Buciu, Iuliana Dâncuș continuă tradiția în tot ceea ce înseamnă valoare, perfecțiune regăsită în colaborarea cu emisiunea *Tezaur folcloric*. Priviți dragostea pentru valorile Maramureșului revărsată în ochii copiilor educați de părinții și îndrumătorii lor pentru aceste nestemate ale patrimoniului național, graiul, portul, dansul, în cadrul unui Ansamblu care își merită cu prisosință titlul de Ansamblul Folcloric Național «Transilvania» din Maramureș! Și, cum este firesc, noi, cei care ducem mai departe fiecare flacără a unui vis, a unui crez, apreciem că simbolurile Maramureșului, la care se adaugă invitați de marcă ai folclorului nostru, strălucesc cu fiecare colaborare cu emisiunea *Tezaur folcloric*, fapt pentru care mulțumim Consiliului Județean Maramureș, Ansamblului Folcloric Național «Transilvania» din Maramureș și dumneavoastră”. Imagini de arhivă, Baia Mare, 2018.

10:37-11:39 – Generic: Tezaur în *Tezaur folcloric*, Ansamblul Folcloric Național *Transilvania*.

11:39-13:25 – Moment artistic: Grupul *Mugurii Maramureșului* al Ansamblului Folcloric Național *Transilvania*, coregraf Simina Boitor.

13:26-14:39 – Moment artistic: Grupul *Coconii Maramureșului* al Ansamblului Folcloric Național *Transilvania*, coregraf Adrian Sabău.

14:40-17:05 – Moment artistic: Ansamblul Folcloric Național *Transilvania* al Consiliului Județean Maramureș.

17:06-18:17 – Moment artistic: Grupul *Mugurii Maramureșului*, coregraf Simina Boitor.

18:18-19:14 – Moment artistic: Grupul *Coconii Maramureșului*, coregraf Adrian Sabău.

19:15-22:22 – Moment artistic: Ansamblul Folcloric Național *Transilvania*, dirijor Eduard Albina, coregraf Emil Miheț, director Iuliana Dâncuș.

22:23-22:29 – Generic: Ansamblul Folcloric Național *Transilvania* și invitații săi.

22:30-24:53 – Moment artistic: Daniela Condurache.

24:54-26:56 – Moment artistic: Ioan Sas, *Dragu-mi-i la veselie*.

26:57-29:19 – Moment artistic: Alexandru Pugna, *Ceteră cu strună deasă*.

29:20-31:20 – Moment artistic: Ileana Bumbar, *Frunză verde ca iarba*.

31:21-33:27 – Moment artistic: Traian Jurchela, *Cât îi Cărașul de mare*.

33:28-36:32 – Moment artistic: Dumitru Dobrican.

36:33-39:40 – Gheorghîța Nicolae: „Nu este ușor lucru să colinzi țara în lung și-n lat, să stai de vorbă cu oameni care își doresc să vadă pe posturile de televiziune mai mult folclor autentic, să-i revadă pe acei oameni care, înainte de toate și de interesele personale, pun interesele culturale ale țării lor, pentru că folclorul reprezintă, în cele din urmă, valoarea primordială a gândirii și simțirii românești. Să poposim acum pe această scenă cu o frumoasă față. Eu nu vreau să-i pronunț numele, aș vrea să-mi dau seama dacă dumneavoastră o cunoașteți”.

Iuliana Dâncuș, director al Ansamblului Folcloric Național *Transilvania*: „Gheorghîța, eu port acest costum pentru tine, pentru că vine din zona din care vii și tu. Este un costum oltenesc. După cum știți, instituția noastră poartă denumirea de «Național» deoarece, în repertoriul nostru și în repertoriul muzical al orchestrei, dar și în repertoriul coregrafic, avem suite, dansuri și muzică din toate zonele țării. Mulțumesc întregii echipe, mulțumesc Televiziunii Române, mulțumesc publicului!”.

Gheorghîța Nicolae: „Vreau să știi, Iuliana, că pe voi pe toți care slujiți această vatră a noastră, a românilor, prin ceea ce ne-au lăsat înaintașii, vreau să știți că vă prețuim. Și, în anul *Centenarului României*, *Tezaur folcloric* împlinește 35 de ani și mulțumită

doamnei Marioara Murărescu, mulțumită fiecărui coleg din echipa emisiunii *Tezaur folcloric*. Și am aici din vechea echipă pe scenograful emisiunii, doamna Aurelia Ticulescu, și pe mulți alți colegi cărora eu le mulțumesc. Noi le mulțumim! Și, din partea emisiunii *Tezaur folcloric*, oferim un titlu de excelență «Tezaur folcloric – 35 de ani», în anul *Centenarului României*, titlul de excelență pentru întreaga activitate de promovare a folclorului muzical, coregrafic, literar românesc prin această instituție de cultură, grație unor oameni de valoare: Valeriu Buciu, Angela Buciu, iată, Iuliana Dâncuș, dansatorilor și tuturor membrilor acestui Ansamblu, maestrului Eduard Albina și lui Emil Miheț. Le dorim tot binele din lume și le oferim acest titlu de excelență”.

Iuliana Dâncuș: „Mulțumim TVR, mulțumim *Tezaur folcloric!*”

39:41-42:57 – Moment artistic: cântece oltenesti, Ansamblul Folcloric Național *Transilvania*, dirijor Eduard Albina, coregraf Emil Miheț, director Iuliana Dâncuș.

42:58-46:11 – Moment artistic: Floarea Calotă, *Constantine, Constantine*, Orchestra Ansamblului Folcloric Național *Transilvania*, dirijor Eduard Albina.

46:12-48:23 – Moment artistic: cântece oltenesti, Ansamblul Folcloric Național *Transilvania* al Consiliului Județean Maramureș, dirijor Bogdan Bolchiș, coregraf Emil Miheț, director Iuliana Dâncuș.

Această emisiune *Tezaur folcloric* s-a desfășurat cu participarea extraordinară a Ansamblului Folcloric Național *Transilvania* al Consiliului Județean Maramureș. Cântecele au fost interpretate live.

Coproducători: TVR1 și Ansamblul Folcloric Național *Transilvania*.

Partener: Consiliul Județean Maramureș.

Echipa TVR – Regia tehnică: Sorin Torică. Asistență tehnică: Gelu Cimpoiu. Sunet: Bogdan Hatingher, George Popescu. Asistenți imagine: Nicolae Taifas, Vasile Dumitrescu, Gheorghe Bulgaru. Car procesare sunet: ing. Virgil Enciu, Mihai Buhlea. Teleficare: Cătălin Aghergheloaie. Iluminat tehnologic: Sorin Vilău, Tudor Raiciu, Constantin Ciobanu, Mircea Zamfirescu, Silviu Covrig, Florin Duceag. Conducători auto: Mihai Nicolau, Mihai Ciocan, Adrian Iamandi. Nicolae Stan, Costel Pavăl, Petre Gheorghe, Laurențiu Cercelea, Gabriel Radu. Mașiniști: Marian Zamfir, Nicolae Crampf, Orlando Conea. Tapițer: Toma Rali. Designer grafică: Bristena de Satmaari. Organizator producție: Marinela Gomoescu. Cameramani: Florin Dragomirescu, Gheorghe Luță, Roberto Vasilescu, Paul Georgescu, Daniel Țăranu. Regia de platou: Gabriel Șerban, Gabriel Mănăilescu. Regia muzicală: Dani Constantin. Postprocesare sunet: Marius Marin. Editor imagine: Simona Galbură. Scenografia: Aurelia Ticulescu. Director imagine: Mihai Ciubreag. Regia de montaj: Silvia Coman. Jurnaliști: Roxana Pletea Popușoi, Carmen Vrabete. Producător: Gheorghita Nicolae.

Anexa 2 – O dată-n viață, 18 decembrie 2015³⁶⁹

00:00-00:09 – Generic.

00:10-2:21 – Iuliana Tudor: „Bună seara, doamnelor și domnilor! Suntem din nou împreună! În luna decembrie intrăm din nou în casele dumneavoastră, apropiindu-ne de Crăciun, cu gândul la ceea ce înseamnă această perioadă, mai ales din perspectiva tradițiilor, a obiceiurilor. Pe 6 decembrie la sat, acolo unde se mai păstrează acest ritual, oamenii se adună și se pregătesc pentru colindat, își aleg colindele și încep să repete. Se strâng pentru a se întâlni cu cei care le vor fi gazde. Ei bine, astăzi suntem în 18, pe 23 spre 24 se colindă. Dar la oraș cred că s-a început deja acest ritual pentru că se aude și în București pretutindeni colindul copiilor. Vă invit, dragi spectatori și telespectatori, pe toți cei aflați aici, să mergeți la colindat, să vă duceți copiii la colindat. Este cel mai frumos obicei al nostru și, atenție, poate mulți dintre dumneavoastră nu știți, este intrat în Patrimoniul UNESCO, în Patrimoniul universal. Așadar mergeți la colindat, bucurați-vă de cântece și, mai ales, de mesajul acestor cântece. Iar noi vă lansăm invitația ca din acest minut să ne fiți alături într-o ediție în care avem două artiste protagoniste ale show-ului din această seară. Vor face spectacol în adevăratul sens al cuvântului și au două echipe de profesioniști care să le susțină. În dreapta mea se află dansatorii Ansamblului «Burnășul». Vă salut și vă mulțumesc pentru prezența alături de noi astă-seară. Și, de asemenea, Orchestra «Doina Bărăganului», dirijor Cristi Obrejan. În stânga mea se află dansatorii Ansamblului «Ciprian Porumbescu», Orchestra «Ciprian Porumbescu», dirijor Viorel Leancă. Bine-ați revenit la noi! Vă doresc succes! Ne vom revedea cu dansatorii puțin mai târziu. Iar mie vă rog să-mi permiteți să vi le prezint pe cele două invitate ale acestei seri. Sunt nume importante ale folclorului românesc, nume care au făcut diferența pentru zonele lor și care sunt fiecare prezente în inima foarte multor români de aici și de pretutindeni. Aflăm imediat despre cine este vorba”.

2:22-2:33 – Generic.

2:34-4:08 – Iuliana Tudor: „Așadar, prima invitată din această seară vine din Țara Loviștei, comuna Boișoara. Își începe cariera după terminarea liceului la Uzina Independența din Sibiu. După 1989 este angajată la Ansamblurile «Cindrelul» și «Junii Sibiului». O voce specială încă din prima clipă în care oricare dintre noi a ascultat-o. Un om blând, cu o poveste de viață impresionantă. Îi spunem *Bun venit la O dată-n viață*, doamnei Nineta Popa!”.

Nineta Popa: „Bine te-am regăsit, Iuliana!”.

Iuliana Tudor: „Bine ai venit, Nineta! De fapt, aș spune *Bine ai revenit* în acest spațiu, pentru că ne-am revăzut de atâtea ori. Astăzi seară cred că e altă experiență pentru tine”.

Nineta Popa: „Sper să fie bine și-n această seară, ca și în celelalte”.

Iuliana Tudor: „Să nu-mi spui că ai emoții!”.

Nineta Popa: „Emoții sunt, sper să le depășesc”.

Iuliana Tudor: „Spune-mi, te rog, că nu l-am văzut. Să știți, doamnelor și domnilor, Nineta Popa nu merge nicăieri neînsoțită de soț. Este vorba de domnul Constantin Ionescu. Nu l-am văzut, e pe aici?”.

³⁶⁹ „Margareta Clipa – emisiunea O dată-n viață TVR 1”, 19 aprilie 2016, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=oX-eUBfx4AY>>, [ultima consultare: 24.04.2020].

Nineta Popa: „Ei, nu chiar peste tot, dar în seara aceasta este aici!”.

Iuliana Tudor: „Succes astă-seară, Nineta! Mulțumim că ai acceptat provocarea noastră și să dea Dumnezeu să fie totul pe placul celor care ne urmăresc”.

Nineta Popa: „Doamne-ajută!”.

4:09-5:00 – Iuliana Tudor: „Pentru următoarea invitată, viața înseamnă cântec, cântecul celor mulți care o iubesc și cântă o dată cu ea de mai bine de trei decenii, din 1978 și până astăzi. Artista este una dintre marile interprete ale Ansamblului «Ciprian Porumbescu», alături de care reprezintă peste tot în țară, dar și în străinătate, Bucovina, dragi prieteni. Vine la «O dată-n viață», Margareta Clipa”.

Margareta Clipa: „Am venit, dragă, am venit să-ți cânt în strună, să-ți fac și muzică ușoară. După mine nu mai cântă nimeni. Să fac și teatru. În fața mea nu mai vine niciun actor, i-am luat pe toți!”.

5:01-5:09 – Iuliana Tudor: „Deocamdată am făcut un schimb de repertoriu. Au scris niște texte, o scurtă caracterizare una despre cealaltă. Ce a ieșit, ascultăm și vedem chiar acum. Nineta Popa și Margareta Clipa! Succes!”.

5:10-10:50 – Moment artistic: prezentare Nineta Popa și Margareta Clipa.

10:51-12:36 – Iuliana Tudor: „Nineta Popa și Margareta Clipa la *O dată-n viață*, schimbând zonele de repertoriu. Doamnelor, vă invit acum la locul de gătit și să vedem acum. La Margareta am înțeles, ne așteptăm la orice. Doamnelor și domnilor, astă-seară vedem ce-o să iasă. Te rog să mergi la locul faptei. Nineta, tocan”.

Nineta Popa: „Tocan de oaie”.

Margareta Clipa: „Am numai legume, deci ardei umpluți”.

12:37-17:42 – Iuliana Tudor: „Doamnelor și domnilor, în clipele următoare a sosit momentul să le prezentăm invitatelor noastre câteva imagini ale începutului lor, rămase aici, în Arhiva Televiziunii Române. Și am să încep cu Nineta. Am să te rog să privești către ecran. Imaginile, vă rog! Imaginile au fost realizate în 1989, Elise Stan. Margareta, privește spre ecran, imaginile din 1984. Gheorghe Palcu. Sper că v-a făcut plăcere întâlnirea cu voi, erați la debut. Dacă-ar fi să vă întreb, ce vă lipsea atunci și ați dobândit acum?”.

Nineta Popa: „Mie îmi lipsea experiența. Toți cunoscuții îmi spuneau că nu zâmbesc. Eram foarte concentrată să cânt bine, uitam să mai zâmbesc. Acum zâmbesc”.

Margareta Clipa: „Mie nu-mi lipsea nimic, m-am născut și frumoasă și talentată și deșteaptă și-am rămas cu «și»”.

Iuliana Tudor: „Doamnelor și domnilor, continuăm spectacolul invitând-o pe Margareta Clipa să joace în minutele următoare. N-am văzut-o de multe ori în această ipostază. I se întâmplă o dată-n viață. Vă invit la joc alături de membrii Ansamblului «Ciprian Porumbescu»”.

17:43-20:16 – Moment artistic: Margareta Clipa și Ansamblul *Ciprian Porumbescu*, coregraf Gheorghe Palaniuc, director Gonda Cojocariu, manager Viorel Varvaroi.

20:17-23:19 – Iuliana Tudor: „Mulțumim, Margareta Clipa, mulțumim membrilor Ansamblului «Ciprian Porumbescu», domnului coregraf Gheorghe Palaniuc, domnului director Gonda Cojocariu și managerului Viorel Varvaroi. Mulțumim echipei «Ciprian Porumbescu» astăzi alături de noi și Margareta Clipa. Trebuie să recunoaștem, se pricepe! Când ai început colaborarea cu Ansamblul «Ciprian Porumbescu?»”.

Margareta Clipa: „În 13 mai 1978, primul spectacol la țară, la Stroești”.

Iuliana Tudor: „De atunci și până acum, neîntreruptă colaborarea cu Ansamblul «Ciprian Porumbescu?»”.

Margareta Clipa: „Cu mici întreruperi pe ici, pe colo. Am mai stat, am mai venit, dar nu am fost angajată la o altă orchestră, decât la Ansamblul «Ciprian Porumbescu» din Suceava. Și vreau să spun că am venit o copilă și, iacătă, am ajuns la vârsta asta. Dar vreau să-ți spun: de la început am găsit un colectiv de la care am avut ce învăța. Am avut un model și o am în continuare pe doamna Sofia Vicoveanca. A fost colega mea la Ansamblul «Ciprian Porumbescu». Și, practic, pentru mulți dintre interpreții care au fost la Ansamblul «Ciprian Porumbescu», și sunt foarte mulți, a fost ca o școală, a fost ca o disciplină”.

Iuliana Tudor: „Care a fost prima lecție pe care ai primit-o aici?”

Margareta Clipa: „Prima lecție, maestrul George Sârbu. Aveam cinci cântări de cântat, dacă aveam multe aplauze. Eu nu știam cât să stai la aplauze, când să intri la culise. Și maestrul George Sârbu, să-i dea Dumnezeu sănătate, la un moment dat am cântat patru cântări, se retrage puțin, dar eu rămân la microfon. Orchestra a văzut că eu rămân, a dat drumul la muzică, maestrul George a plecat. Atunci am înțeles că nu trebuie să stai pe aplauze. Să stai cât trebuie”.

23:20-31:51 – Iuliana Tudor: „Noi mergem mai departe, doamnelor și domnilor. Vă reamintesc faptul că în acest sezon mari actori ne-au fost alături, susținând prestațiile actoricești ale invitaților noștri. O dată-n viață se întâmplă ca alături de Margareta Clipa să se afle o mare actriță: Carmen Tănase, «D’ale carnavalului». Să le urmărim”.

Moment artistic: Margareta Clipa și actrița Carmen Tănase, *D’ale carnavalului*.

Iuliana Tudor: „După ce-am văzut-o pe Margareta Clipa actriță, te întreb, Nineta, o vedeai în această ipostază? Cum ți se pare sau ea este actriță tot timpul?”

Nineta Popa: „Margareta este o actriță tot timpul și la propriu și la figurat! Mi-a plăcut foarte mult!”

Iuliana Tudor: „Dar așa, în viața reală, care rol crezi că-i place cel mai mult?”

Nineta Popa: „Cred că cel mai mult îi place să fie șefă, să dea cu pumnul în masă”.

Iuliana Tudor: „Unde zici tu că e Margareta Clipa șefă tot timpul?”

Nineta Popa: „La cântat!”

Iuliana Tudor: „Așadar, Margareta, vorbim de un copil, unsprezece ani, vrea să facă sport”.

Margareta Clipa: „Dat fiind faptul că și eu, la timpul meu, copil și adolescentă, am făcut sport și fac în continuare sport. Gândindu-mă la acest copil, trebuie să facem un apel umanitar pentru ca acest copil să se poată bucura de viață, de toți cei din jur, să fie chiar și un bun telespectator pentru noi, cei care știm să descălețim frunțile. Știm că-i trebuie o proteză. CAS oferă suma de 1.000 de euro, dar până la 15.000 de euro... Fac un apel respectuos tuturor celor care au bani, au suflet mare, mai ales acum, în prag de Crăciun, să ofere cât pot, din prea-plinul lor, o bucățică pentru bucuria acestui copil care își dorește doar o proteză și o mână întinsă de la noi. Așadar, dragi telespectatori, un dolar, doi, trei, haideți să-l facem pe acest copil să se bucure de acest Crăciun, să poată cânta o colindă, să primească colindători și ceva sub brad, un dar, și să meargă la colindat. Vă mulțumesc și sper că acum, de Crăciun, să-i facem acestui copil bucuria de a putea să meargă în picioare”.

Iuliana Tudor: „Mulțumim foarte mult Margaretei pentru aceste cuvinte frumoase! Avem o invitată specială care vine să susțină un duet o dată-n viață cu tine. Vă știți de foarte mulți ani, e o admirație reciprocă și mă bucur foarte mult. Și mă bucur să o invit în această seară, la *O dată-n viață*, pe Carmen Rădulescu. Bine-ai venit, Carmen!”

Carmen Rădulescu: „Bine v-am găsit! Mulțumesc!”

Iuliana Tudor: „Doamnelor și domnilor, Carmen Rădulescu și Margareta Clipa cântă la *O dată-n viață*!”

31:52-35:29 – Moment artistic: Carmen Rădulescu și Margareta Clipa, *Tot am stat și m-am gândit*.

35:30-36:45 – Iuliana Tudor: „În minutele următoare, Margareta Clipa va avea alături o bucovineancă mică, mică și talentată. Are nouă ani, este elevă în clasa a IV-a la Școala Gimnazială Nr. 1 din Suceava și se numește Iulia Rusu. Bine-ai venit!”.

Iulia Rusu: „Bună seara și bine v-am găsit!”.

36:46-38:51 – Moment artistic: Iulia Rusu și Margareta Clipa, *Ăsta-i jocul Șapte pași*.

38:52-40:12 – Iuliana Tudor: „Doamnelor și domnilor, în seara aceasta, la *O dată-n viață*, Iulia Rusu și-a întâlnit idolul, Margareta Clipa. Și din această clipă Iulia va putea cânta această piesă pe tot parcursul vieții datorită generozității Margaretei Clipa”.

Margareta Clipa: „Știi, dragă, această fetiță este preparată de Maria Macovei și trebuie să-i mulțumesc din toată inima, pentru că nu este ușor să lucrezi cu copiii. Și vreau să spun că ai zis că le dau cântece. Da, cu mare plăcere, că am atâtea cântece, n-am timp să le cânt pe toate. Să dea bunul Dumnezeu ca toți copiii să poată să preia din repertoriul meu și să cânte cântecele mele, în felul lor”.

Iuliana Tudor: „Mulțumim foarte mult Margaretei Clipa și succes Iuliei Rusu. Și acum, doamnelor și domnilor, o dată-n viață, prietene de douăzeci de ani schimbă registrul. De data aceasta, Margareta Clipa cântă muzică ușoară alături de Carmen Rădulescu”.

40:13-44:33 – Moment artistic: Margareta Clipa și Carmen Rădulescu, *Eu nu știu*.

44:34-44:59 – Iuliana Tudor: „Mulțumim foarte mult Margareta Clipa și Carmen Rădulescu. Și acum, dragi telespectatori, o descoperim pe cea care este în spatele aparițiilor publice, atunci când vă cântă sau vă binedispune. Margareta Clipa, omul din spatele imaginii”.

45:00-48:19 – Margareta Clipa: „Dragii mei, primiți urarea noastră, *La mulți ani*, cu bucurie și sănătate. Și să vă aducă pe cei dragi aproape. *La mulți ani* și la mulți bani, să vă dea Dumnezeu sănătate!”.

48:20-49:55 – Iuliana Tudor: „O dată-n viață, dragi telespectatori, le-am convins pe invitatele noastre să-și schimbe costumele, să-și schimbe zonele. Nineta Popa, moldoveancă, și Margareta Clipa, moroșancă. Ce a ieșit, veți vedea în minutele următoare. Cum este Nineta, moldoveancă, ți se pare că ești mai iute în costumul acesta?”.

Nineta Popa: „Simt că sunt mai ușorică așa ca o moldoveancă”.

Iuliana Tudor: „Mulțumim doamnei Mioara Velicu pentru costumul pe care l-a oferit Ninetei Popa. Iar pe Margareta Clipa a îmbrăcat-o Ansamblul «Transilvania». Și mulțumesc încă o dată Iulianeii Dâncuș pentru ajutor. Te simți bine, Margareta, te-ai mai îmbrăcat vreodată?”.

Margareta Clipa: „Nu, e prima dată”.

Iuliana Tudor: „Ce cântăm, doamnelor?”

Nineta Popa: „Eu mi-am ales o piesă din repertoriul doamnei Maria Bararu, «Bădiță cu sumănel»”.

Margareta Clipa: „Eu mi-am ales un cântec din repertoriul Anghelinei Timiș Lungu, «Rupt-o boii jugu-n trei»”.

49:56-54:18 – Moment artistic: Nineta Popa, *Bădiță cu sumănel*; Margareta Clipa, *Rupt-o boii jugu-n trei*.

54:19-58:04 – Iuliana Tudor: „Nineta Popa și Margareta Clipa, moldoveancă și moroșancă. O dată-n viață le-am putut vedea! Foarte frumoase piesele din repertoriul vechi. Mulțumim foarte, foarte mult. Și acum, Margareta vino, te rog frumos, să arătăm ce ai făcut astă-seară: ardei umpluți, de post, foarte bun. Deci, Margareta, ai aplauzele publicului și

gata. Să vedem ce a făcut Nineta: tocană, arată foarte bine și este foarte gustoasă. Am gătit și astă-seară, alături de invitatele noastre pe care le rog acum să revină la ținutele obișnuite. Iar noi mergem mai departe și le mulțumesc celor două invitate, Nineta Popa și Margareta Clipa. Vă mulțumesc foarte mult doamnelor și pentru că suntem în spațiul vostru, în care ați pășit la rândul vostru într-un debut, în momentul începutului carierei voastre. Toate imaginile păstrate aici, în Arhiva Televiziunii Române, înseamnă parte importantă din carierele voastre și vreau să vă mulțumesc, în numele Televiziunii Române și în numele tuturor celor care ne urmăresc, pentru bucuriile pe care ni le-ați oferit ascultându-vă. Am, din partea Televiziunii Române pentru dumneavoastră, o diplomă, prin care recunoaștem, dacă vreți, anii dumneavoastră de carieră, eforturile pe care le-ați așezat în a crea fiecare cântec, fiecare vers, fiecare emoție oferită celor care vă iubesc din toată inima”.

Margareta Clipa: „Mă motivează să fac în continuare ce-am făcut și până acum. Că nu mă rog decât să fiu sănătoasă și să pot cânta și, dacă adineaori am făcut referire la începutul carierei mele, astăzi, o dată în viață, la *O dată-n viață*, sunt împreună cu colectivul Ansamblului «Ciprian Porumbescu» din Suceava, cărora le mulțumesc din toată inima, și în mod special dirijorului Viorel Leancă”.

Iuliana Tudor: „Mulțumim și noi, pentru că avem în dumnealor colaboratori vechi, aici, la Televiziunea Română, așa cum este și cazul tău! Să le ascultăm cu cele mai frumoase cântece ale repertoriului lor. Succes!”.

58:05-1:10:40 – Moment artistic: Nineta Popa, *Bună ziua, maică bună și Bădișor de la mioare*; Margareta Clipa, *Zii, Vasile, zii și Uite, omul meu e mut*.

1:10:41-1:10:58 – Iuliana Tudor: „Margareta Clipa și Nineta Popa, protagonistele acestei seri. Vă mulțumim mult, doamnelor și Ansamblului «Ciprian Porumbescu», dirijor Viorel Leancă. Vă mulțumim! Mulțumim instrumentiștilor, dansatorilor care au susținut-o pe Margareta și mulțumesc mult dansatorilor Ansamblului «Burnașul»! Mulțumim mult pentru prezența alături de noi astă-seară și pentru că ați susținut-o pe Nineta Popa!”.

Anexa 3 – Vedeta populară, 1 decembrie 2019³⁷⁰

Partea întâi

00:00-1:21 – Generic *Vedeta Populară*.

1:22-4:53 – Iuliana Tudor: „Bună seara, doamnelor și domnilor! Este Ziua Națională a României. *La mulți ani*, români, oriunde v-ați afla! La *Vedeta Populară* celebrăm, în fiecare duminică seara, România frumoasă cu valorile ei tradiționale. Cunoaștem tineri talentați care au crescut cu dragoste pentru muzica tradițională și pentru care costumele înseamnă mai mult decât, știu eu, un obiect de muzeu. De asemenea, am cunoscut aici oameni maturi care, deși au luat-o pe un alt drum în viață, au rămas cu acest vis de a cânta pe o scenă. Toți au aceeași șansă de a-și împlini dorința aici, la *Vedeta Populară*. Și vreau să-mi permiteți să reamintesc aici, alături de dumneavoastră, ceea ce ne-a spus la *Vedeta Populară* un rapsod. Spunea că a mers în foarte multe locuri din lumea aceasta și nu a găsit niciun alt loc în care muzica să definească sufletul omului mai bine ca în România. În această seară ne sărbătorim împreună țara prin folclor, prin muzica tradițională și prin oameni frumoși. Vă invit să fiți alături de noi la o seară de sărbătoare. *La mulți ani* încă o dată! Și vă rog să-mi permiteți să prezint juriul *Vedeta Populară*: Grigore Leșe, Elise Stan, Niculina Stoican, Cornelia Rednic, poetul Mircea Dinescu. Mulți dintre cei care vin la *Vedeta Populară*, știm cu toții, cântă pentru prima dată acompaniați de o orchestră profesionistă. În numele fiecăruia mulțumesc Orchestrei Naționale «Valahia» a Primăriei Generale a Capitalei, dirijor Marius Zorilă, susținută de «creart» (Centrul de Creație, Artă și Tradiție) al Municipiului București. Vă mulțumesc, doamnelor și domnilor, pentru că sunteți, de fapt, primul reper de aici al concurenților la *Vedeta Populară* și datorită vouă mai scapă de emoții. Mulțumesc și succes și-n această seară! *La mulți ani* și vouă! Așadar, cinci concurenți se luptă în această seară pentru a ajunge în semifinală. Doar așa își păstrează șansele pentru premiul în valoare de 100.000 de lei, oferit și de această dată de Farmacia inimii «Catena», sponsorul principal al emisiunii noastre. În prima probă a emisiunii, fiecare dintre ei va cânta cu sau fără acompaniamentul orchestrei. Depinde de talentul lor și de repertoriul ales dacă se vor califica în partea a doua a emisiunii. La finalul acestei probe, juriul va elimina unul dintre concurenți. Ținem pumnii tuturor. Să câștige cel mai bun! Tot mai des, haine inspirate din costumele noastre populare sunt purtate cu mare eleganță la prezentări de modă la Paris sau New York, dar tot mai puțini români le poartă în viața de zi cu zi. Mă bucur foarte mult atunci când întâlnesc în țara noastră tineri care aici aleg să se căsătorească în straie tradiționale. V-o prezint pe Mariana Cușner din Baia Mare”.

4:54-5:40 – Mariana Cușner: „Mă numesc Mariana Cușner, am 29 de ani, reprezint Țara Lăpușului, pentru că m-am născut în Sat Suci de Sus, și lucrez în Baia Mare la birou, la o firmă de construcții. Mie, încă de când eram micuță, mi-a plăcut să cânt, deoarece mama mea cânta. Din păcate, când eram în clasa a treia a decedat. Ea cânta în corul bisericii și cânta cântarea bisericească «Iubite-voi Doamne». Toată lumea asculta, nu

³⁷⁰ „Vedeta populară – a șasea ediție din sezonul 4 (prima parte)”, 1 decembrie 2019, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=GaXkz51rQnQ>>, [ultima consultare: 20.04.2020]. „Vedeta populară – a șasea ediție din sezonul 4 (a doua parte)”, 1 decembrie 2019, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=uvh6zajIH1I>>, [ultima consultare: 20.04.2020].

se auzea nici musca în biserică, toată lumea rămânea încremenită de ce voce avea, ce putea să transmită. Mă bucur că încă îmi amintesc de ea, că încă o simt aproape atunci când cânt”.

5:41-5:43 – Generic.

5:44-7:45 – Moment artistic: Mariana Cușner.

7:46-10:37 – Iuliana Tudor: „Bună seara! Bine-ai venit la noi!”.

Mircea Dinescu: „Eu, care nu știu teoria muzicii, am totuși ureche muzicală și drag de muzica adevărată și pot să spun că mi-a plăcut ce a cântat”.

Niculina Stoican: „Foarte frumos costumul tău, aș vrea să desfaci un picuț mâinile și să văd. Da, e bine, mă uitam la tricolor. Frumos, aștept să văd ce se întâmplă mai departe. Felicitări!”.

Elise Stan: „Da, Mariana are într-adevăr un glas frumos, limpede ca și cristalul. Din păcate însă, acele lovături de glotă nu erau tocmai naturale, nu veneau, nu curgeau firesc. Așa mi s-a părut mie. Dar, per ansamblu, a fost bine”.

Cornelia Rednic: „Mariana, eu cred că aici ție ceva ți-a scăpat. Dacă era un cântec din Maramureșul meu istoric și făceai nodurile oarecum așa, erai mai bine. În rest, foarte bine!”.

Grigore Leșe: „Domne, știi ce, ia cântă tu melodia aceasta fără să faci gălgâiturile acelea. Cântă drept”.

Moment artistic: Concurenta a cântat urmând indicațiile primite de la membrii juriului.

Grigore Leșe: „Da, dar eu intervin aici și sunt din Lăpuș. Vă duceți pe acolo și spuneți cât sunt eu de rău și că nu sunt patriot. Păi, eu vă învăț, eu sunt doctor pe asta!”.

Iuliana Tudor: „A înțeles, e clar că acum este foarte frumos. Bun. Cu încredere, sper să fie bine pentru proba a doua. Reușești să te califici la proba următoare, pentru partea a doua. Mulțumim!”.

10:38-10:49 – Iuliana Tudor: „Următorul concurent reprezintă zona Sibiului. Deabia a terminat liceul și a ales o Facultate, aș spune cu greutate, «Dreptul», dar marea lui pasiune rămâne muzica populară. Să aflăm mai multe despre Dan Vasilescu”.

10:50-11:56 – Dan Vasilescu: „În familia noastră a fi polițist este o tradiție. Atât străbunicul meu, cât și bunicul meu și acum tata. Deși este polițist, nu m-a încurajat foarte mult să fac această meserie, pentru că în realitate este o meserie foarte dificilă și mereu stai cu telefonul aprins. Poate să se întâmple ceva, te sună cineva și, indiferent că este trei noaptea sau orice oră ar fi, trebuie să pleci. Mi-a arătat părțile acestea și mi-a zis că, dacă aș putea să aleg altceva, ar fi foarte bine pentru mine. Avem la Sibiu o Facultate de Drept și pentru a fi polițist ar fi trebuit să merg la București. Am preferat să rămân mai aproape de casă și să aleg altă meserie decât să fiu polițist. Tatăl meu cred că are cea mai mare bucurie a vieții lui prin faptul că eu cânt. Și-ar fi dorit să facă și el lucrul acesta încă din tinerețe, dar se pare că viața i-a oferit alte căi. Însă el, cumva, își continuă visul lui prin mine și aceasta pentru el este o mare bucurie și o mare satisfacție”.

11:57-11:59 – Generic.

12:00-14:18 – Moment artistic: Dan Vasilescu.

14:19-17:01 – Iuliana Tudor: „Bună seara! Bine-ai venit la noi!”.

Mircea Dinescu: „Interesant la el că figura lui de adolescent nu prea intra în armonie cu felul lui de a cânta. Mi s-ar părea că ar trebui să cânti mai cu zvăc, aș fi vrut să se simtă că ești și tu junele Sibiului”.

Cornelia Rednic: „Mie mi-a plăcut foarte mult. Îmi place prezența lui pentru că este un băiat tânăr și foarte frumos, îmbrăcat foarte frumos și mi-a plăcut totodată cum ai cântat. Eu nu am nimic să-ți obiectez, pot doar să te felicit”.

Niculina Stoican: „Și mie mi-ai plăcut. Îmi place faptul că te-ai inspirat din repertoriul lui Marcel Pârău. Îmi place timbrul tău, pentru cei 19 ani este foarte bine așezat și foarte bine conturat. E adevărat că ardelenii au măreția lor din naștere, așa cum zicem noi, oltenii. Tu să ai grijă, măreția să nu-ți dea nici peste postavă și nici peste octavă, și totul va fi impecabil!”.

Elise Stan: „Întotdeauna, când auzim că vine cineva din Sibiu, oamenii se așteaptă să cânte o jiană din Mărginimea Sibiului. Dar Dănuț, după cum scrie aici, reprezintă Valea Hârtibaciului și, într-adevăr, cântecul lui Marcel Pârău, după opinia mea, tu l-ai interpretat foarte bine. Eu cred că Dănuț Vasilescu are o carieră frumoasă în față. Succes!”.

Grigore Leșe: „Ai cântat frumos, dar cântă așa, mai cu poftă, că atunci fetele din jur, știi cum, roiesc pe lângă tine”.

Iuliana Tudor: „Mulțumim! Aplauze pentru Dănuț! Doamne-ajută! Să intri și la proba a doua!”.

17:02-17:17 – Iuliana Tudor: „Cel de-al treilea concurent din seara aceasta a renunțat să cânte timp de treizeci și opt de ani pentru că nu-i plăcea să-și audă vocea. Într-o zi, soția l-a auzit cântând în baie și l-a convins să se apuce din nou. Iată-l, la *Vedeta Populară*. Să-l cunoaștem pe Vasile Chira!”.

17:18-17:19 – Generic.

17:20-18:36 – Vasile Chira: „M-am născut într-o familie de țărani modești, simpli, într-o familie săracă din Maramureș. Sunt un om foarte curios, cu apetit pentru cultură, pentru cunoaștere, știință, literatură. Despre mine consider că nu am o voce, nici nu vreau să mă aud cântând. Când mă aud cântând, am o jenă teribilă, îmi vine să mă ascund, nu știu de ce. Dar toată lumea, contrar acestui lucru, inclusiv soția mea, care m-a auzit cântând în baie, mi-a zis: «Du-te de cântă». N-am cântat deloc, vreau să spun, treizeci și opt de ani. Nimic, niciodată. N-am avut ocazii. Tot ce-am făcut eu am scris douăzeci și cinci de cărți, am ținut conferințe. Ele sunt neputincioase pe lângă sunet. La noi, în Maramureș, este un vers care l-ar fi impresionat și pe Heidegger: «Cu cât cânt, cu-atâta sunt». Acesta este, cred, pariul vieții mele, pentru că am un mare regret: nu am copii și, neavând copii, e o durere teribilă pentru un om sensibil. Simți că vine Siberia aceasta, singurătatea, și n-am copii și, atunci, vreau să fac copii sonori, vreau să cânt, să scriu cărți, să fac îngeri de hârtie cu aripi, să văd în asta ca niște îngeri cărțile. Asta vreau să fac: să vorbesc, să scriu și să cânt. Asta îmi propun să fac”.

18:37-18:38 – Generic.

18:39-21:50 – Moment artistic: Vasile Chira.

21:51-26:22 – Iuliana Tudor: „Bună seara, domnule profesor! Mă bucur să vă întâlnesc și e o reală bucurie, o surpriză chiar pentru concursul nostru. Iată, din zona academică pe cineva care a ales să vină, să cânte pentru dumneavoastră, pentru noi toți. Cred că i-aș mulțumi soției, pentru că înțeleg că și soția și prietenii v-au îndemnat către *Vedeta Populară*. Prietenii au insistat mai mult, sau soția?”.

Vasile Chira: „Au fost două categorii de prieteni: prieteni care m-au încurajat și prieteni din zona universitară, colegi din Uniunea Scriitorilor, care au zâmbit ironic când le-am spus că vin aici. Însă le-am explicat că și folclorul, de fapt, face parte din cultura română și este un receptor al valorilor umane. Țăranul român operează cu categoria dorului, adică, într-un alt fel, el lucrează la același nivel ca Immanuel Kant cu categoriile logice”.

Mircea Dinescu: „Este prima dată la concursul nostru când un cântăreț de muzică populară vorbește despre Immanuel Kant. Grozav ați fost!”.

Cornelia Rednic: „Ce să vă spun, mă bucur că ați ales să cântați o horă lungă, în maniera dumneavoastră proprie, pentru că noi, moroșenii, cântăm horea (hora) aceasta. Unii

o numim hore cu noduri, alții o cântăm la mireasă, horea miresei. Nimic nu exprimă mai frumos trăirea noastră, a moroșenilor din Maramureșul nostru voievodal, ca aceste hore. O reală bucurie și pentru mine să vă ascult cântând, dar și vorbind atât de frumos”.

Elise Stan: „Domnul Vasile Chira se vede că este hărăzit de Dumnezeu și iată, astăzi, 1 Decembrie, ați venit să arătați ce este țăranul român și cât de sublimă este arta sa. Felicitări!”.

Grigore Leșe: „Domule Chira, eu, până ieri, eu nu v-am cunoscut, n-am auzit. Și atunci m-am dus și m-am interesat și am ascultat tot repertoriul. Sincer să spuneți, ați fost în glas astăzi?”.

Vasile Chira: „Nu așa cum aș fi vrut eu, de obicei sunt mai bine”.

Grigore Leșe: „Eu o să vin acolo lângă dumneavoastră, să cântăm noi amândoi, să vedem dacă vă reveniți”.

Iuliana Tudor: „Foarte frumos, foarte frumos!”.

Grigore Leșe: „Acuma pot spune că poate intra în Tabelul lui Mendeleev!”.

26:23-27:50 – Iuliana Tudor: „A început să cânte pentru că voia să fie diferit de copiii de vârsta lui. Pe urmă, a început să-i placă și acum vrea să transforme această pasiune într-o carieră. Este la început de drum, are doar 17 ani, și vă invit să-l cunoaștem împreună pe Robert Damian”.

27:51-27:53 – Generic.

27:54-28:19 – Robert Damian: „Muzica populară în viața mea a venit pe la vârsta de 11 ani. Voiam să fiu diferit de ceilalți copii de vârsta mea. Voiam să fac ceva special. Am auzit muzică populară în casa mea. Tata mai cânta. Cânta când la muzicuță, când cu vocea, și bănuiesc că poate și asta m-a îndrumat spre folclor”.

28:20-28:23 – Generic.

28:24-30:50 – Moment artistic: Robert Damian.

30:51-34:50 – Iuliana Tudor: „Bună seara! Bine-ai venit la noi, Robert! 17 ani, folclor, și îți dorești să fii recunoscut în Moldova. Ce înseamnă asta?”.

Robert Damian: „Să mă cunoască lumea pe stradă, să se oprească să facă o poză cu mine”.

Mircea Dinescu: „Fetele din Moldova sunt pline de zvâc cum intră pe scenă. Tu ai stat nemișcat, voiam și eu să te aud că ești de acolo”.

Niculina Stoican: „Ai un zâmbet de vedetă. Ca să ajungi vedetă, va trebui să ai o carieră. Bază ai, zâmbet ai, frumos ești, dorință de vedetă ai, glas ai, mai lucrezi pe ici, pe colo”.

Elise Stan: „Într-adevăr, Robert este un tânăr carismatic, dar ritmurile moldovenești ar fi trebuit să te scoată din cizme, ca să zic așa, cred eu. În afară de asta, practic este și firesc, este și o afecțiune vocală care ține de partea medicală. Am avut impresia că ție îți zăbarnăie glasul. S-ar putea să trebuiască să mergi la un orelist. Îți urez mult succes, dar mai e mult până departe”.

Grigore Leșe: „Ți-ai ales o melodie. Mă duc într-un concurs, cum o pot arăta, cu glasul nu, baladă laică, să fii singur pe scenă, să vii cu un fluier, că de îmbrăcat așa, toți ne îmbrăcăm. Am cântecul de joc, ce trebuie să fac aicea? Trebuie să strig, trebuie să șuier, trebuie să tropăiesc cu cizmele să iasă fum din ele și atuncea eu pot să comentez. Dar așa, bine, ești înalt, frumos. Bravo!”.

Iuliana Tudor: „Puțină critică nu strică. Mulțumim foarte mult. Succes!”.

34:51-35:15 – Iuliana Tudor: „Are doar 16 ani, dar a făcut o mulțime de lucruri până la această vârstă. A început cu modelingul, apoi dansuri populare, dansuri de societate, însă cel mai mult îi place muzica. Pe viitor vrea să îmbine muzica și Școala de Poliție.

Participarea la *Vedeta Populară* e un vis pe care-l are de când a văzut primul sezon. Atunci avea 14 ani, a așteptat și iat-o aici: Vasia Oprea din Olt”.

35:16-35:18 – Generic.

35:19-36:12 – Vasia Oprea: „Am fost și sunt un copil iubit, doar că la vârsta de 8 anișori tata a fost nevoit să plece în străinătate pentru a-mi putea continua visul. Acum înțeleg mult mai bine situația. El pleacă pentru mine, pentru mami, pentru noi. Sunt mai obișnuită, dar vă dați seama că îmi este foarte greu fără el. Mama și-a dedicat viața ei în totalitate mie. Ea pentru mine este totul”.

36:13-38:34 – Moment artistic: Vasia Oprea.

38:35-41:12 – Iuliana Tudor: „Bună seara!”.

Vasia Oprea: „Bună seara și bine v-am găsit!”.

Iuliana Tudor: „Ești ca o păpușă de porțelan! Ce te gândeai tu la 14 ani când te uitai la televizor și vedeai *Vedeta Populară*?”

Vasia Oprea: „Sinceră să fiu, îmi doream foarte mult să ajung aici, dar nu mă gândeam. Aici, din punctul meu de vedere, este o rampă de lansare”.

Iuliana Tudor: „Am înțeles. Și nu-ți este teamă de juriu, de ideea unui public atât de numeros, de orchestră profesionistă. Ești în elementul tău, din câte se vede”.

Vasia Oprea: „Am puține emoții, dar teamă nu-mi este, pentru că știu ce pot!”.

Iuliana Tudor: „Hopa, la 16 ani știe ce poate!”

Niculina Stoican: „Costumul tău este foarte frumos! Este impecabil și de mult n-am mai văzut asemenea oprege, cum se spune la mine la Mehedinți. La tine cum se spune?”.

Vasia Oprea: „Boscele”.

Niculina Stoican: „Așa, bravo! Știi simbolistica de pe boscelele tale?”.

Vasia Oprea: „Boscelele mele sunt țesute în primul rând în război, sunt cu motive geometrice, iar aicea jos sunt coarne de bou și niște cocoșei aici”.

Cornelia Rednic: „Mi-a plăcut tare mult! Eu te asemăn cu o turturică: micuță, finuță și cu un glas frumos”.

Mircea Dinescu: „De unde această tendință a turturelelor de a se face agenți de circulație, nu pot să pricep? Este a nu știu câta fată care vrea să se ducă la Școala de Poliție. Măi, fetelor, ați înnebunit? Păi, tu dacă ai voce și ești feminină, așa, ai un glas frumos. Culmea, ai cântat un cântec de bărbat și foarte frumos textul. Dar asta n-am priceput: tu te uiți la *Vedeta Populară* și visezi să te faci milițian. Bravo!”.

Iuliana Tudor: „Dar chiar, de ce vrei să te faci polițist?”.

Vasia Oprea: „Muzica este pentru mine o pasiune și o voi face în timpul liber”.

Grigore Leșe: „La 16 ani, Vasia, ai cântat foarte frumos! Ai grijă ce faci de acum înainte. Doamne-ajută!”.

Iuliana Tudor: „Părerii foarte bune din partea juriului. Succes! Doamne-ajută!”.

41:13-43:36 – Iuliana Tudor: „Prima parte din această seară s-a încheiat. Vom afla în câteva momente numele concurentului al cărui drum se oprește aici. Să-i mai primim o dată cu aplauze pe toți cei cinci concurenți! Iată-vă după prima probă. Vă reamintesc tuturor, conform regulamentului de la *Vedeta Populară*, prima probă este eliminatorie. Unul dintre voi va părăsi concursul după această probă. Aflăm în doar câteva secunde care este decizia juriului. Elise Stan ne va spune cine părăsește concursul după prima probă”.

Elise Stan: „Robert Damian”.

Iuliana Tudor: „Robert Damian. Uite că are zâmbetul în continuare”.

Robert Damian: „Nu mă așteptam, dar dacă așa a hotărât juriul... Mulțumesc orchestrei și domnului Marius Zorilă pentru acompaniament, lui Dan și Lucian pentru încurajări și dumneavoastră pentru prezentare!”.

Iuliana Tudor: „În clipele următoare va cânta alături de cel pe care l-a ales să-l însoțească pentru proba a doua. Iată momentul, îl va susține chiar acum. Doamnelor și domnilor, îl invităm alături de el pe Constantin Bahrin”.

43:37-46:12 – Moment artistic: Robert Damian și Constantin Bahrin, *Oare știe cineva?*.

46:13-47:08 – Iuliana Tudor: „Mulțumim Robert Damian și Constantin Bahrin! După o scurtă pauză, concurenții rămași vor susține cea de-a doua probă și juriul va alege câștigătorul acestei seri. Mulțumesc sponsorilor noștri: Banca Centrală Cooperatistă «Creditcoop» și Băncile Cooperatiste afiliate. Mulțumiri partenerului nostru «Horizon Go» și o mulțumire specială Farmaciei inimii «Catena», sponsorul special al acestei emisiuni, cel care va înmâna premiul de o sută de mii de lei câștigătorului acestei ediții. Acum vă las în compania Orchestrei Naționale «Valahia» a Primăriei Generale a Capitalei, susținută de «creart», dirijor Marius Zorilă.

47:09-49:40 – Moment artistic: Orchestra Națională *Valahia*, *Suita din Moldova*.

Partea a doua

00:00-4:06 – Moment artistic: Orchestra Națională *Valahia*, dirijor Marius Zorilă, *Suită în La Major pentru Orchestră*.

4:07-5:12 – Iuliana Tudor: „Orchestra Națională «Valahia» a Primăriei Generale a Capitalei, susținută de «creart», dirijor Marius Zorilă. Mulțumim domnilor pentru deschiderea părții a doua *Vedetă Populară*. Sărbătorim *Ziua Națională* a României în cel mai frumos mod posibil, cu muzică tradițională românească. Câștigătorul acestei seri se califică în finală. Vreau să îmi dați voie să mulțumesc sponsorilor noștri, Banca Centrală Cooperatistă «Creditcoop» și Băncile Cooperatiste afiliate, pentru sprijinul acordat și în acest sezon. Este momentul să începă proba a doua: *Duetul cu artistul preferat*. La început a admirat-o pentru cântecele extrem de valoroase adunate din toate zonele Maramureșului, apoi a cunoscut-o mai bine și a îndrăgit-o ca profesoară. Astăzi, Mariana Cușner va urca pe aceeași scenă cu Angela Buciu”.

5:13-7:30 – Moment artistic: Mariana Cușner și Angela Buciu, *Cucule de pe măgură*.

7:31-14:40 – Iuliana Tudor: „Bună seara, stimată doamnă!”.

Angela Buciu: „Bună seara! Ce ținută superbă!”.

Iuliana Tudor: „*La mulți ani*, Angela Buciu, de *Ziua românilor*! Ce puteți să ne spuneți despre Mariana Cușner?”.

Angela Buciu: „O iubitoare și o păstrătoare de cântec autentic din Țara Lăpușului. Cântecul pe care l-ați ascultat l-am cules în urmă cu 38 de ani din satul ei natal, Suciu de Sus. Cred că v-a plăcut. A cântat frumos, are o voce superbă, deci merită să fie vedeta populară!”.

Iuliana Tudor: „O încurajare din partea Angelei Buciu nu poate decât să rămână în inima, în sufletul celei care vă însoțește. Mulțumim foarte mult că i-ați fost alături și noi vă mai așteptăm cu drag aici. Pentru că este și casa dumneavoastră *Televiziunea Română*, știu asta!”.

Angela Buciu: „Adevărat. Doamne-ajută!”.

Elise Stan: „Draga mea, ai cântat cu curaj și cu dezinvoltură. Nu pot să spun că a fost chiar perfect, dar a atins aproape perfecțiunea”.

Grigore Leșe: „Prin anii '78, eram prin Țara Lăpușului. Eram profesor acolo și în fiecare zi aveam câte un plan de a umbla prin sate. În Suciul de Jos am întâlnit o femeie pe care o chema Maria Filip. Cântecele îi aparține Mariei Filip. Maria Filip nu mai există, s-a dus, dar a rămas acest cântec. Sunt două variante ale acestui text. Este acest text «Cucule de pe măgură» și mai e un text «Măi bădiță rar în pași, cântă cetera, nici mă iubesci, nici mă lași, cântă cetera»”.

Niculina Stoican: „Mi-a plăcut foarte mult felul în care a fost lucrat momentul, introducerea doamnei Angela Buciu, felul în care ne-a atras atenția către piesă și către ce-o să se întâmple. Ai atras atenția într-un mod categoric. Felicitări!”.

Cornelia Rednic: „Un lucru e cert, doamna Angela Buciu crede foarte mult în tine. Ne-a făcut și pe noi să credem foarte tare în tine. Foarte frumos!”.

Mircea Dinescu: „Auzind-o așa, mi s-a părut că e boarea aia care trece pe deasupra viilor, dar se termină repede. M-aș fi așteptat să continue puțin. Din această cauză am simțit nevoia să ascult cântecul lui Leșe, pentru că e în cântecul ăsta o disperare și un fior. Și atât de frumoasă e muzica și atât de frumoase sunt versurile că înnebunești. Cum a putut să scoată, iacătă, o femeie simplă de la țară, o asemenea bijuterie. Mi-a plăcut!”.

Iuliana Tudor: „Un moment foarte frumos. Felicitări și curaj pentru proba a treia!”.

14:41-14:53 – Iuliana Tudor: „Următorul concurent a ales să cânte cu un artist reprezentativ pentru zona lui. Vor prezenta un cântec al cărui mesaj, spune el, i se potrivește perfect. Dan Vasilescu alături de Ilie Medrea”.

14:54-17:16 – Moment artistic: Dan Vasilescu și Ilie Medrea.

17:17-18:38 – Iuliana Tudor: „Bună seara!”.

Ilie Medrea: „Seara bună!”.

Iuliana Tudor: „Ce mai faceți?”.

Ilie Medrea: „Am venit să-l susțin pe Dan, că e băiat bun”.

Iuliana Tudor: „Mulțumim că ai venit și l-ai susținut pe Dan!”.

Niculina Stoican: „Da, mi-a plăcut, foarte frumos!”.

Cornelia Rednic: „Momentul a fost frumos, a avut de toate, a avut și veselie, a avut și ritm. Voi ați venit pregătiți așa ca să dați totul din voi. Foarte frumos!”.

Elise Stan: „Vocile lor s-au completat, s-au armonizat. Bravo!”.

Iuliana Tudor: „Succes! Cu încredere pentru proba a treia!”.

18:39-18:56 – Iuliana Tudor: „Când avea 11 ani, domnul Chira a cântat alături de Frații Petreuș. După mai bine de patruzeci de ani, se întoarce pe scenă tot alături de un membru al familiei Petreuș. Vasile Chira și Marinela Petreuș!”.

18:57-22:46 – Moment artistic: Vasile Chira și Marinela Petreuș.

22:47-29:01 – Iuliana Tudor: „Mulțumim Marinei Petreuș. Bună seara! Ce ne spui despre domnul Chira?”.

Marinela Petreuș: „Bună seara! Este un om extraordinar, simte atât de moroșenește că m-a impresionat profund. Are o sensibilitate aparte și un respect pentru folclorul și cultura populară, îndeobște cea tradițională, moroșenească, care m-au impresionat foarte mult. Și o gândire filosofică asupra acestor aspecte culturale”.

Iuliana Tudor: „Așadar, după proba a doua, să auzim comentariile juriului!”.

Grigore Leșe: „Vasile, fii atent aici! Tu când vii aici în concurs și ai cântat zicala mireșii, așa cum zici tu acolo, când vii a doua oară, trebuie să iasă fum din podele. Și strigătura. Tu, dacă-mi demonstrezi că știi striga ca-n Maramureș, e zece”.

Iuliana Tudor: „Acum, dacă ați zis că știe să strige, îi zece?”.

Grigore Leșe: „Eu, dacă nu am auzit de omul acesta, l-am căutat pe toate canalele și l-am găsit la filosofi, la gânditori, la esești. Doamne Vasile, eu din cauza dumitale n-am

dormit o noapte. Știi de câte ori am ascultat eu hora pe care ai cântat-o? De patruzeci de ori. Dumneata ai puterea să înalți. Deci, nu te juca cu horea, Vasile! Eu îți dau note și note. Mi-a plăcut!”.

Elise Stan: „Mai întâi, vreau să spun că m-am bucurat enorm să-l revăd pe Marinel Petreuş. I-am cunoscut pe frații Petreuş și, firește, l-am apreciat foarte mult pe Ion Petreuş, tatăl lui Marinel. Și când îl văd, de câte ori îl aud pe Marinel, am senzația că-l aud pe tatăl lui. Eu am făcut în Maramureş opt filme și, domnule Vasile, în momentul în care v-am auzit pe dumneavoastră horind și strigând, am avut impresia că mă aflu din nou în Munții Gutâi. Vă felicit din toată inima!”.

Mircea Dinescu: „Eu, pe oamenii ăștia m-am gândit că aş vrea să-i văd și pe lumea ailaltă, dacă se poate! Știi că m-am gândit că, după Apocalipsă, n-aş vrea să învii că n-aş vrea să văd mulți oameni pe care i-am văzut cât am trăit și să-i văd încă o dată. Nu prea am chef. În schimb, pe lumea cealaltă, pe ei aş vrea să-i văd. Grozav, mi-a plăcut imens!”.

Niculina Stoican: „Eu m-am bucurat de moment. Lăsând la o parte orice fel de analiză, mi-a plăcut și gata!”.

Cornelia Rednic: „Frații Petreuş pentru noi sunt un simbol, pentru noi, pentru moroșeni. Uneori îți-ai fi dorit să ai măcar puțin din strălucirea lor, din strălucirea aceea curată și vie pe care ei au avut-o și iată, după ani și ani, sunt tot exemplu pentru noi. Momentul foarte frumos și vă doresc succes pe mai departe!”.

Iuliana Tudor: „Un moment care v-a solicitat, vă văd. Nu-i nimic. Pregătiți-vă pentru proba a treia. Domnul profesor ne spune că are câte un cadou pentru membrii juriului. Vă rugăm să nu interpretați nicicum!”.

Vasile Chira: „Titlul cărții este *Despre geniu și alte eseuri*”.

29:02-29:12 – Iuliana Tudor: „Mezina ediției din această seară și-a cunoscut idolul și i-a cerut permisiunea de a-i cânta piesele. Pe această scenă vor cânta împreună Vasia Oprea și Steliana Sima”.

29:13-32:00 – Moment artistic: Vasia Oprea și Steliana Sima, *Oltule, pe malul tău*.

32:01-32:37 – Iuliana Tudor: „Bună seara!”.

Steliana Sima: „Bună seara! Bine v-am regăsit!”

Iuliana Tudor: „Ce vezi când te uiți la Vasia?”.

Steliana Sima: „Când mă uit la Vasia, mă văd pe mine la 16 ani. La fel de frumos purtam costumul nostru de Romanați. Timbrul ei parcă seamănă cu cel de atunci, de când eram eu tânără copilă”.

Iuliana Tudor: „Nu întâmplător ești idolul ei. Și-a împlinit visul de a cânta alături de tine și mulțumim că i-ai fost alături!”.

32:38-34:59 – Iuliana Tudor: „Bun, să auzim!”.

Mircea Dinescu: „Sublocotenenta a venit însoțită de doamna colonel. Mi-a plăcut!”.

Cornelia Rednic: „Mie mi-a plăcut foarte mult. E adevărat că vârsta își spune cuvântul, deci tu mai ai câte ceva de învățat. Eu nu vreau să spun mai multe despre asta, însă drumul pe care ai plecat este unul foarte bun. Îți urez succes pe mai departe și îți spun sincer că mă bucur că există copii ca tine!”.

Elise Stan: „Eu am văzut două româncuțe mândre din Romanați care au cântat foarte frumos împreună! Bravo!”.

Grigore Leșe: „Pe Steliana Sima o știu de 40 de ani. A fost o alegere plăcută, au ales cântecul acesta. Dumnezeu să le ajute! A fost bine!”.

Iuliana Tudor: „Succes pentru proba a treia!”.

35:00-50:00 – Iuliana Tudor: „Știți vorba aceea cu cireșa de pe tort? Cam așa este proba a treia la *Vedeta Populară*, testul suprem prin care trebuie să treacă fiecare concurent pentru a convinge juriul că merită să meargă mai departe în semifinală. Îi poftesc în scenă pe concurenții noștri. Bine-ați revenit în scenă! Vă urez succes! Conform regulamentului, proba a treia presupune să intonați, după ce veți asculta, un fragment muzical prezentat de un membru al juriului. Aveți dreptul la o singură repetiție și în clipele următoare am să vă invit să extrageți câte un bilet din acestea. Vă doresc succes fiecăruia dintre dumneavoastră! Să câștige cel mai bun!”.

În urma extragerii, s-au făcut următoarele perechi: Mariana Cușner, Cornelia Rednic; Dan Vasilescu, Grigore Leșe; Vasile Chira, Cornelia Rednic; Vasia Oprea, Grigore Leșe.

Iuliana Tudor: „Aici se încheie ce-a de-a treia probă a concursului nostru. Juriul este invitat să delibereze. Juriul a decis și pentru această seară. Rând pe rând vom descoperi cum arată clasamentul stabilit de juriu după adunarea notelor și realizarea mediilor. Începem cu Elise Stan”.

Elise Stan: „Primul care va fi eliminat din cursa pentru câștigarea Trofeului *Vedeta Populară* este Dan Vasilescu”.

Iuliana Tudor: „Dănuț, spune-mi, te rog, cu ce pleci tu de la *Vedeta Populară*?”.

Dan Vasilescu: „Este clar faptul că plec cu o experiență deosebită. Am cunoscut oameni minunați și am avut niște sentimente pe care nu le-am mai avut pe alte scene. Cred că tot ceea ce se vede aici este ceva special, ceva formidabil și clar că plec cu ceva pozitiv. Și sper că la anul voi putea să mă întorc mai bine pregătit”.

Iuliana Tudor: „Dănuț, te așteptăm. Toate cele bune! Mergem mai departe. Din trei vor rămâne doi și aflăm de la Niculina Stoican”.

Niculina Stoican: „Da, e adevărat că putem să vorbim despre o experiență frumoasă trăită aici, la *Vedeta Populară*. Dar nu doar pentru cei tineri, ci și pentru cei care vin, purtători și mesageri ai cântecului popular din respect pentru tradiții, din respect pentru zona în care s-au născut, deși au ajuns în societate oameni de nădejde, așa cum este în fața noastră astă seară domnul profesor. Următoarea, pentru că este o ea, este Vasia Oprea”.

Iuliana Tudor: „Vasia Oprea pe locul al treilea, iată, stabilit de juriu. Vasia”.

Vasia Oprea: „Plec cu o amintire frumoasă de aici. Vă mulțumesc dumneavoastră în primul rând pentru sfaturile acordate. Mulțumesc publicului, mulțumesc orchestrei pentru tot ajutorul și ne vom revedea la anul, cu siguranță!”.

Iuliana Tudor: „Mulțumim foarte mult, Vasia! Ne-ai plăcut foarte tare tuturor celor de aici. Ești o mână de om, dar ai un suflet fantastic de mare și te așteptăm oricând aici. Mariana și domnul Chira sunt cei care ocupă locurile unu și doi. Vom vedea însă ce a stabilit juriul și vom afla, desigur, cine este următorul semifinalist. Grigore Leșe, vă rog”.

Grigore Leșe: „Câștigător este Vasile Chira!”.

Iuliana Tudor: „Vasile Chira este câștigătorul acestei seri, doamnelor și domnilor, următorul semifinalist! Doamnele profesor, vă felicit! Felicitări Mariane, care astă-seară ne-a oferit momente extrem de frumoase și de emoționante! Un glas minunat. Să nu te lași, indiferent ce se va întâmpla după această emisiune!”.

Mariana Cușner: „Mulțumesc frumos pentru clipele acestea minunate. Apreciez foarte mult juriul, cuvintele spuse și sper să fiu sănătoasă, să pot să cânt în continuare”.

Iuliana Tudor: „Doamne-ajută, pentru că ai un drum foarte frumos! Vom fi alături de tine întotdeauna. Mulțumim! Felicitări domnule Chira! Doamnelor și domnilor, Vasile Chira este câștigătorul acestei seri! Ne vedem în semifinale cu domnia sa. Mulțumesc sponsorilor noștri, Banca Centrală Cooperatistă «Creditcoop» și Băncile Cooperatiste

afiliate. Mulțumesc pentru sprijinul acordat și în acest sezon Farmaciei inimii «Catena» pentru premiul oferit și de această dată, 100.000 de lei. Reamintesc, noi ne vedem săptămâna viitoare tot la TVR 1, duminică seară. Nu uitați: toată România e populară! Rămâneți cu bine! O săptămână frumoasă și *La mulți ani, România!*”.

Un proiect *Zucchero media* și TVR 1.

Parteneri: Primăria Capitalei și *creart* (Centrul de Creație, Artă și Tradiție) al Municipiului București.

Muzică generic: Laurențiu Niculescu. Text: Dana Mladin. Grafică: Lorand Toth. Producător promo: Tudor Dumitrașcu. Operator teren: Cristi Calotă. Regia montaj: Daniel Iancu. Editor șef: Mihail Moraru. Editori: Cătălin Hideg, Edward Popovici. Redactor: Ioana Maximilian. Scenariști: Sorina Ungureanu, Răzvan Roșca. Producător segment: Ana-Maria Darie. Regia artistică: Răzvan Dumitrescu.

Echipa TVR – Prezentator: Iuliana Tudor. Co-prezentatori: Lucian Ghimiși, Dan Clucinski. Coordonare tehnică Studioul 3: ing. Alexandru Ilina. Asistență tehnică: George Dragomir. Sunet: ing. Florin Crăciun, Dănuț Mareș, Ștefan Gheorghiu. VTR: Alexandru Cătălin. Asistență imagine: Costel Hurubă, Gică Săulescu. Asistent MHH: Cristian Niculae. Tehnician steadicam: Gelu Costache. Lumini: Marian Ghiță, Cătălin Cosma, Dan Țurcan, Adrian Constantinescu, Claudiu Rusănescu. Efecte luminoase: Constantin Florea, Marian Holban, Valentin Coman. Teleficare: Sorin Nedelcu, George Oancea. Radiocomunicații: Roberto Murineanu. Sonorizare: ing. Sorin Zlate, Mihai Dică, Bogdan Chiriac, Ionuț Barbu.

Echipa backstage – Operatori: Dan Stoian, Rona Constantin, Cristian Stoica, Dan Constantinescu. Asistent imagine: Sorin Stroe. Sunet: Viorel Popescu. Recuzită: Sorin Dinu, Dumitru Tudor. Tapițeri: Florin Tudorache, Romulus Constantin. Costumiere: Elena Verenca, Angela Tudor, Mihaela Holban. Mașiniști: Orlando Conea, Eduard Dascălu, Sorin Dinu, Răzvan Neacșu, Nicolae Nefedov, Ion Turtubă, Marian Zamfir, Tudor Ion Ștefan și Dan Constantin. Ecran LED, operator LED: Bogdan Coman. Tehnician LED: Claudiu Fillinger. Machiaj: Roxana Pletea, Țiculina Truică, Marlen Magdiș, Mioara Voicu. Coafură: Laura Tronaru, Daniel Petrescu. Producție: Nicoleta Prodan, Eugen Martin. Operatori: Rodica Ivan, Alina Dumitrașcu, Carmen Birtea, Doru Ochea, Mihai Alexandrescu, Adrian Dănăilă, Dragoș Ionescu. Operator MHH: Mihai Nagy. Operator steadicam: Laurențiu Bengescu. Prompter: Rareș Cotinghiu. Colonizare: Mihnea Biciușcă, Paul Drăgușin. Scenografia: Delia Ristovski, Iurie Moroianu. Regia de studio: Lucian Stăncilă, Gabriel Mănăilescu. PPS: Gabriel Scîrlet. Regia muzicală: Alexandra Cepraga, Gabriel Scîrlet. Director de imagine: Cristian Stoian. Regia de emisie: Lucian Bujor. Jurnalist senior: Mădălina Mija. Producător artistic: Ana-Maria Voicu. Producător executiv: Steluța Matios. Realizator: Elise Stan. Producători generali: Iuliana Tudor, Bogdan Nicolescu, Marian Ene.

Anexa 4 – Cântec și poveste, 2018³⁷¹

00:00-00:20 – Generic.

00:21-6:34 – Laura Dincă: „Bună seara, doamnelor și domnilor și bine v-am regăsit! Suntem din nou împreună la întâlnirea cu cântecul popular oltenesc. Astăzi vom face un popas în Gorj și am deosebită plăcere să spun *Bună seara și Bine-ai venit* alături de noi, Maria Beatrice Băndoiu!”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Bună seara! Bine v-am găsit! Vă mulțumesc că m-ați adus aici. Așteptam de mult momentul acesta și sunt și bucurată și cu emoția întâlnirii, a discuției, și cu emoția întâlnirii telespectatorilor olteni cu care, ce-i drept, mai rar am ocazia să interacționez”.

Laura Dincă: „Iar eu pot să spun că mă bucur că ai reușit să părăsești Bucureștiul și să ajungi în Oltenia, pentru că Oltenia înseamnă pentru tine acasă, înseamnă locul unde îți încarci bateriile și este locul aducerilor aminte”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Să știți că ați punctat foarte bine. Vin destul de rar acasă, pentru că activitățile mele se leagă mai mult de București sau, corect spus, așa am ales eu să le leg. Dar de fiecare dată când vin aici într-adevăr, mă umplu de energie, mă relaxez și cu adevărat aici este acasă, deși casa mea este acum și la București. Dar niciodată nu mă simt acolo cum mă simt aici acasă”.

Laura Dincă: „Pentru că ai spus «acasă», vreau să începem discuția noastră cu un prim popas, care nu este oriunde, ci în localitatea Scoarța din județul Dolj, un loc al aducerilor aminte pentru că acolo ai copilărit, acolo ai avut primul contact cu cântecul popular”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Cred că faptul că am copilărit acolo a făcut posibilă apropierea mea de cântecul popular. M-am mutat undeva în jurul vârstei de 5 ani în comuna Scoarța de la Târgu Jiu. Am locuit până atunci la Târgu Jiu. Probabil că dacă nu m-aș fi dus la țară, n-aș fi cântat muzică populară. Cumva m-am apropiat de lumea satului și m-am simțit foarte bine și cred că o copilărie frumoasă nu poate fi decât la țară. Și le recomand tuturor celor care au copii să-și ducă copiii la țară, fiindcă sunt cu totul alte trăiri decât la oraș. Eu eram atașată foarte, foarte tare de muzică. Aceasta pentru că la noi se asculta multă muzică. Dar la momentul acela, al apropierii mele de muzică în general, nu de cântecul popular, pentru mine nu era clar definit genul muzicii populare, genul muzicii ușoare. Pentru mine era muzică la modul general. Mama mea este cumva cea care m-a condiționat să merg la Școala Populară de Artă, acolo unde am fost elevă vreme de 6 ani”.

Laura Dincă: „Pentru că-ți plăcea, ți-au descoperit părinții pasiunea, pentru că tu orice făceai se lega de muzică”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Așa este, dar eu cântam de toate, din tot ce auzeam. Învățam toate cântecele care îmi plăceau. Nu-mi impuneam să învăț doar anumite cântece. Numai atunci când a venit momentul pe care îl așteptam demult, de a mă duce undeva să cânt într-un cadru organizat, fiindcă a durat ceva până când părinții mei chiar s-au convins că nu mă pot desprinde de muzică și că nu e întâmplătoare în viața mea, chiar e o pasiune mare. În momentul acela mama mea, nu am înțeles și nici nu vreau s-o întreb, mi-a spus că mă duce la Școala Populară de Artă numai dacă merg la Secția de muzică populară. Și a fost un «Da» mare și tare, pentru că îmi doream foarte mult și chiar nu mai conta ce alegere

³⁷¹ „Cântec și poveste cu Beatrice Băndoiu”, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=3Ff7Cp7mO0c>>, [ultima consultare: 28.04.2020].

fac. De fapt, a mai durat puțin până să înțeleg care-i muzica populară, care este muzica de Gorj. Eu cântam «Cui nu-i place dragostea» pe atunci”.

Laura Dincă: „Pentru că ai recomandat tuturor părinților care au posibilitatea să-și ducă la țară copiii, vreau să rămânem puțin la lumea satului și povestește-mi care sunt amintirile care au rămas cele mai pregnante în mintea ta: perioada de iarnă, perioada de vară, obiceiuri la care participai?”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Tot anul este frumos la țară și chiar nu exagerez. Vreau să vă spun că eu, până să merg la țară, am fost la cămin și stăteam acolo de la 8 dimineața până la 4 după-amiază și eram foarte atașată de colectiv, de educatoare, cu care eram prietenă. Când am plecat la țară, vreau să spun că i-am uitat pe toți, nu am mai avut nevoie de ei, nu mi-a fost dor de ei pentru că erau atât de multe activități că nu-mi lipsea nimic din ce trăisem la oraș. Și lucrurile frumoase erau că eu petreceam foarte mult timp cu familia vecinei mele de peste drum, Valeria. Cumva, ea a contribuit la formarea mea poate și fără să-și dea seama. Efectiv am crescut cu copiii și cu nepoții ei, pentru că părinții mei lucrau până mai târziu, bunicii mei nu locuiau cu noi și atunci eram pe cont propriu. Și împreună cu Valeria am mers la coceni, am mers la fân, am mers în căruța plină de copii. Probabil că eu nu aș avea curajul de a-mi lăsa copiii să facă așa ceva, de genul acesta, dar a fost minunat pentru mine, era o adrenalină, era o distracție, o lipsă de grijă totală și timpul trecea altfel mult, mult mai lent. Iar iarna toate serile eram cu sania pe drum și mama trebuia să facă eforturi mari ca să mă aducă în casă, pentru că n-aș fi plecat pentru nimic în lume. Și eram găști de zeci de copii la săniuș”.

Laura Dincă: „Și pițărăii i-ai descoperit tot la sat?”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Pițărăii, da, bineînțeles că da, pițărăii mergeau de dimineața de la 5 până după-amiaza. Băteam toate satele, mergeam cu traista și adunam biscuiți, covrigi, de toate”.

6:35-9:31 – Moment artistic: Maria Beatrice Băndoiu, imagini de arhivă, *Mă uitai la răsărit*.

9:32-15:31 – Laura Dincă: „Dragă Maria Beatrice, mama ți-a simțit pasiunea pentru muzică și te-a trimis la Școala Populară de Artă. Amintirea primului dascăl persistă întotdeauna în mintea noastră. Ai avut noroc aș putea spune”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Și eu zic treaba aceasta. A fost singurul dascăl strict pe cântecul popular, să zic așa. Și să vedeți ce coincidență. Dascălul meu era în primul an de dascălie, ca să spun așa, pentru că profesoara mea, Emilia Drăgotoiu Nanu, de la Târgu Jiu, nu mai predase până atunci. Ea cânta și făcuse parte din Ansamblul «Alțița», unde fusese însă pur și simplu. Cred că a avut o intuiție, un simț pedagogic înăscut, fiindcă a făcut treabă foarte bună cu noi. Și nu sunt singurul elev care a avut reușite. Ne-am format împreună”.

Laura Dincă: „Iar Emilia Drăgotoiu Nanu, îți destăinuiesc, de fiecare dată când ne întâlnim își amintește cu mare plăcere de tine. Ești unul dintre copiii excepționali pe care i-a format. V-ați format împreună și se bucură de fiecare pas pe care îl faci pe drumul cântecului popular”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Am muncit foarte mult împreună. Să știți, doamna Emilia este o persoană extrem de perseverentă. Eu nu sunt o conștiincioasă din fire. Însă, când venea vorba de a mă pregăti mai ales pentru concursuri sau pentru a face imprimări, munceam cu atâta stoicism, puteam să repetăm o strofă de atâtea și-atâtea ori, până când simțeam că iese bine. Și un lucru extrem de interesant la acest pedagog: sigur că lucram pe tehnică, lucram pentru a obține o intonație corectă, pentru o respirație bună și alte aspecte de tehnică, însă, când toate acestea erau puse la punct, noi nu ne opream. Pentru noi era

extrem de important, era esențial să transmitem emoție și lucrăm până obținem lucrul acesta. Cream o dinamică a fiecărei piese, ceea ce se întâmplă rar la profesorii de canto popular”.

Laura Dincă: „Până la vârsta de 20 de ani ai reușit să strângi un număr impresionant de premii. Aș aminti aici că la doar 16 ani ai câștigat Trofeul Festivalului «Maria Lătărețu». Imediat anul următor urcai pe scena Festivalului «Mamaia Folclor» unde obțineai Premiul întâi și lista ar putea continua”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Da, dar acestea sunt cumva cele mai importante premii. Mă și leagă sufletește mult de aceste concursuri. Au mai fost și altele importante în sensul că nu sunt atât de renumite, dar pentru mine, ca experiență, au fost valoroase pentru că am simțit cum cresc, cum mă autodepășesc în cadrul acelor concursuri, și mă refer aici în mod special la concursurile care s-au desfășurat pe etape. «Măndre-s cântecele noastre» era un concurs la o televiziune care acum nu mai există, unde l-am prins în juriu pe regretatul, dar marele etnomuzicolog, Gruia Stoia de la *Radio România*, care mi-a dat niște sfaturi de care am ținut cont și care impuneau o seriozitate și o necesitate de a trata cu profesionalism totul încât acolo chiar am simțit cum evoluez mult”.

Laura Dincă: „Iar fiecare prezență pe scena unui festival, la tine, din fericire, încununată de fiecare dată cu succes, a însemnat acumulare de experiență”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Cam de fiecare dată”.

Laura Dincă: „A însemnat acumulare de experiență pentru că peste tot ai făcut cunoștință cu alte orchestre, alți dirijori, bineînțeles alt public”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Alt juriu, alt public și alt tip de competiție, alți copii din alte zone cu alte experiențe. De la toți m-am inspirat și am furat, pentru că în meseria noastră se fură mult la modul pozitiv, adică observi diverse atitudini, diverse ținute, observi cum este abordat repertoriul și te inspiri de acolo. Și mi se pare un lucru extrem de pozitiv și de folositor”.

Laura Dincă: „Ești absolventă a unui Liceu profil matematică-informatică. În perioada liceului îți doreai să devii jurnalist, dar sufletul la finalul liceului ți-a spus altceva”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Brusc am hotărât că vreau să fac Conservatorul. A fost așa un gând care a venit de undeva, nu știu de unde”.

Laura Dincă: „Te-ai pregătit temeinic?”.

Maria Beatrice Băndoiu: „M-am pregătit, dar am și contactat un profesor și din nou am avut bafta unui profesor absolut excepțional școlit aici la Craiova, pregătit aici pentru Conservatorul din București pe care l-a absolvit. Acum este profesor de muzică la Liceul de Muzică din Târgu Jiu. Este o persoană absolut excepțională, care în unsprezece luni de zile m-a adus de la a nu ști notele și a nu avea deloc idei despre teoria muzicii sau aproape deloc, m-a adus în stadiul de a intra între primii zece la Secția de Pedagogie Muzicală la Conservatorul din București”.

Laura Dincă: „Ți-a plăcut foarte mult drumul pe care ți l-ai ales. După ce ai încheiat Facultatea, ai aprofundat studiile muzicale”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Am fost atât de convinsă de ceea ce se întâmpla acolo încât Masterul fără să ezit l-am făcut în același domeniu. Nu regret deloc. Cel puțin câteva cursuri au fost excepționale, pe care le-aș repeta oricând și simt că am învățat multe, multe lucruri pe care aveam nevoie să le știu, nu pentru muzica populară neapărat, nu pentru cântecul popular, dar pentru mine ca muzician”.

15:32-17:36 – Moment artistic: Maria Beatrice Băndoiu, imagini de arhivă, *Ce se-aude-n poieniță*.

17:37-23:29 – Laura Dincă: „De-a lungul anilor te-ai bucurat de aprecierea specialiștilor. Ți-au fost alături cu sfaturi pentru că au crezut în talentul tău, iar acum îți ofer posibilitatea să spui: *Bună seara!*”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Alo, Bună seara!”.

Elise Stan, etnomuzicolog, realizator de emisiuni de folclor: „Bună seara!”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Doamna Elise, vă îmbrățișez!”.

Elise Stan: „Te îmbrățișez și eu cu drag!”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Vă mulțumesc că sunteți alături de noi”.

Elise Stan: „Ca-ntotdeauna, după cum bine știi. Niciodată, niciodată nu v-am lăsat deoparte, pentru că voi sunteți și prezentul și viitorul. Și dacă nu o să ne ocupăm noi specialiștii de cei tineri, atunci probabil că la un moment dat s-ar putea să existe o lipsă și nu ar fi de dorit lucrul acesta. Și atunci trebuie să ne îngrijim să avem urmași, cum se spune, adică să fie preluată ștafeta. Și ștafeta chiar a fost preluată și mă bucur enorm că este o generație extrem de talentată. Eu sunt bucuroasă pentru Laura, pe care o salut și pe ea”.

Laura Dincă: „Vă salutăm cu mare drag și vă îmbrățișăm”.

Elise Stan: „Și toată echipa TVR Craiova, vă pup cu toată dragostea și mă bucur că Laura, draga mea, tu ai astfel de inițiative să chemi la emisiunea ta și tineri. Pentru că acum, încet, încet, ușor, ușor, au reușit și ei să-și facă un nume sigur, treptat, treptat. Totul se dobândește cu timpul. Dar tânăra Maria Beatrice Băndoiu este deja un nume pentru că este un vârf al generației sale. Nu știu dacă-ți mai aduci aminte cum ne-am cunoscut noi, la Festivalul de la «Mamaia», din anul 2008”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Bineînțeles că da, e de neuitat!”.

Elise Stan: „Iată, au trecut 10 ani, o frumoasă aniversare pe care Laura ți-o oferă prin această emisiune a sa. Și eu mă bucur, mă bucur foarte tare pentru că ai crescut frumos și pentru că ai reușit, iată, să-ți faci loc în hățșurile acestea și ți-ai făcut loc cu brio, fără să fie necesar să dai cu coatele, să-i înlături pe alții. Tu ți-ai păstrat drumul tău cel drept și bine ai făcut. Drum drept însemnând un repertoriu frumos, o interpretare extraordinară pe care ai dat-o cântecelor tale. Și nu ne-ai dezamăgit nici pe noi, membrii juriului care ți-am dat atunci la «Mamaia» premiul întâi. Și nu este puțin lucru să iei la un festival atât de important, cum a fost Festivalul de Folclor de la «Mamaia», să obții premiul întâi nu este deloc, deloc ușor. Pentru că mi-aduc aminte că te-ai confruntat cu mulți concurenți foarte buni exact în perioada respectivă. Și te felicit pentru că nu a fost doar o întâmplare faptul că atunci ai luat premiul întâi ci, iată, după 10 ani se confirmă că tu chiar ai meritat. Și iată, nu ne-ai înșelat așteptările, nici ale noastre, ale membrilor juriului, și nici pe ale publicului. Te felicit din toată inima și, bineînțeles, acum, la ceas aniversar, îți doresc să fii sănătoasă și să-ți meargă bine în tot ce faci. Și îți doresc din toată inima conjuncturi favorabile. Iată că tu ești în atenția publicului și lucrul acesta mă bucură enorm. Îți doresc din toată inima succes în continuare”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Mulțumesc din suflet, doamna Elise și vă mulțumesc pentru toate ocaziile favorabile pe care mi le-ați oferit de-a lungul acestor 10 ani și pentru tot ce am învățat de la dumneavoastră!”.

Laura Dincă: „Și este și rândul meu să vă mulțumesc. Vorbeați că Beatrice este una dintre exponentele unei generații extraordinare. Dumneavoastră, doamna Elise Stan, ați crescut această generație și ați promovat-o de câte ori ați avut ocazia în emisiunile de la *Televiziunea Română*”.

Elise Stan: „Vă îmbrățișez cu drag, toată echipa TVR Craiova și pe tine, Laura, în mod special, pentru că, uite, faci bine ceea ce faci și te străduiești și reușești să faci lucrurile la superlativul absolut. Bravo ție, ține-o tot așa!”.

Laura Dincă: „Vă mulțumim că ați făcut parte din povestea noastră astă-seară!”.

Elise Stan: „Doamne-ajută!”.

23:30-27:13 – Moment artistic: Maria Beatrice Băndoiu, imagini de arhivă, *Neicuță, privirea ta*.

27:14-31:22 – Laura Dincă: „Vorbea puțin mai devreme doamna Elise Stan despre generația ta, o generație de tineri valoroși care v-ați apropiat cu mult respect, cu multă grijă, de folclorul românesc. Ați cules cântec popular, ați studiat portul popular. Cine se uită la tine vede că ești ca o adevărată prințesă a Gorjului în această seară. Iar prezența voastră în competiții v-a unit. V-am admirat de nenumărate ori când ați avut momente pe scenă. Sunteți ca o mare familie. Competiția pe voi v-a făcut să evoluati, nu a stârnit răutăți, ceea ce este foarte rar în această lume”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Cred că suntem, gândindu-mă la trimiterea aceasta pe care ați făcut-o, cea de pe scenă, când eram împreună, cred că în momentele acelea suntem o echipă, pentru că toată lumea caută să atingă potențialul maxim, toată lumea este concentrată efectiv pe actul artistic. Și în momentul acela nu mai există răutăți pentru că fiecare vrea să iasă neapărat el bine, nu contează cum iese celălalt, adică nu te gândești să iasă altul mai rău ca tine, ci să ieși tu cel mai bine și atunci e așa o concentrare de forțe și de energie bună care duce la rezultate remarcabile. Pentru că am avut niște spectacole chiar de top împreună și am învățat și am muncit mult, iar doamna Elise Stan a lucrat cu noi, adică totul a fost extrem de repetat și de studiat și de pus la punct. Și în afara spectacolelor suntem prieteni, ne întâlnim la nunțile unora dintre noi, pentru că în ultima vreme se tot căsătoresc, alții au botezuri în familie, au copii deja pentru că trece timpul. Iată, au trecut 10 ani deja, am rămas prieteni și când ne întâlnim este chiar o bucurie pentru că povestim și râdem foarte mult și e un deliciu”.

Laura Dincă: „Iar eu pot să spun de fiecare dată când sunteți voi pe scenă, este lumină, ochii voștri transmit atâta curățenie. Există o susținere extraordinară, zâmbiți, transmiteți energie pozitivă”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Pentru că chiar ne simțim bine atunci când suntem pe scenă. Noi efectiv ne distrăm, savurăm momentele acelea pe scenă. Din păcate, așa cum zicea doamna Elise Stan, sunt mai rare ocaziile, dar profităm atunci când ele există și chiar dacă nu ne mai întâlnim atât de des în echipă mare, ne mai întâlnim câțiva dintre noi și tot este frumos, tot este deosebit”.

Laura Dincă: „Dincolo de întâlnirile personale, există și colaborări între voi”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Da, înțeleg aluzia, este la duetele, triourile și quartetele care se petrec acum între noi. E ceva oarecum mai nou pentru că duete au mai existat, dar triouri și quartete nu au mai existat în cântecul popular. Probabil că cârcotașii și oamenii care sunt blocați așa, conservatori, nu văd cu ochi buni lucrurile acestea. Dar dacă e să ne raportăm la muzica tradițională din vechime, nici duetele de niciun fel nu ar fi trebuit să existe pentru că nu se cânta așa, în taraf nu se cânta așa sau sporadic. Mă gândesc acum la «Doina» din Teleorman și «Doina» de dragoste care se cânta cumva în tandem, era un dialog muzical, nu se punea problema unui duet. Însă eu cred în firescul evoluției și noi am făcut niște proiecte de bună calitate, pentru că, așa cum spuneam, o repet, ne interesează să facem muzică bună. Nu facem un duet sau un trio doar ca să fie, ci ne preocupăm luni de zile înainte ca să avem un text, o idee, o temă, inedită poate, sau oricum exprimată într-o manieră deosebită. Colaborăm cu orchestre din cele mai bune”.

Laura Dincă: „Și sunt niște colaborări de succes. Haide să ne spui care dintre colegi s-au armonizat cu tine”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Cel mai de succes, în mod complet neașteptat pentru mine, sincer, în sensul că am foarte plăcut surprinsă, duetul dintre mine și Nicu Măță, un coleg de peste Prut, din Republica Moldova. Are un succes formidabil efectiv, pentru că numărul de vizualizări, cum măsur eu succesul acesta, adică are un milion de vizualizări pe Youtube, fără promovare multă, aproape deloc și fără să aibă un clip, că tot e la modă, deosebit. Pur și simplu este decupat dintr-o emisiune la care noi am fost și pus pe Youtube. Și am avut un milion de vizualizări acolo și un milion de vizualizări pe Facebook, iar comentarii și mesaje mii. Melodia se numește «De dragostea Aniței». Este un cântec de dragoste, de dragoste rănită, dar într-un mod cu totul surprinzător a atins foarte multe inimi. Cumva e trist de constatat căte iubiri neîmplinite există. Dar muzica e muzică și important este că, indiferent dacă poate cineva a trăit o dramă, muzica are valoare și în alt moment decât cel al suferinței”.

31:23-36:36 – Moment artistic: Maria Beatrice Băndoiu, imagini de arhivă, *Rău îmi pare, Doamne, rău*.

36:37-39:04 – Laura Dincă: „Ai avut un parcurs frumos, draga mea, și dacă e să ne întoarcem în timp, tot în clasa a douăsprezecea, deja lansai pe piață primul album”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Da, a fost cu efort, cu multă muncă. Cea mai grea parte a fost aceea de a obține finanțele, pentru că este un domeniu în care noi trebuie să investim mult și financiar. În rest, cealaltă parte de muncă, cea în care am adunat repertoriul, cea în care l-am bibilit, am lucrat la el și l-am aranjat și l-am studiat, aceea a fost partea plăcută, dar care a durat. Adică materialul acesta a fost făcut cu luni de muncă aspră, asiduă, în care zilnic am studiat cântecele. O mare realizare pentru mine, nu numai că albumul acesta a fost realizat la 18 ani, ci că el conține cântece cu adevărat valoroase. La orice perioadă m-aș raporta, la oricine m-aș raporta, cântecele acestea sunt cu adevărat valoroase pentru că sunt vechi, pentru că sunt cu adevărat tradiționale, pentru că pe o parte din ele le-am cules personal de la o tanti care nu mai este printre noi, dar care m-a primit atunci cu puține puteri câte mai avea și mi-a cântat și mi-a cântat frumos și bine și eu o am filmată și înregistrată și rămâne o amintire valoroasă. O altă parte din piesele acestea, sunt 19 piese vechi, toate vechi pe acel album, sunt din culegerile lui Constantin Brăiloiu. Din nou o spun cu mândrie, adică Constantin Brăiloiu este unul dintre cei mai de seamă etnomuzicologi ai țării noastre. O mândrie în plus că este gorjean de-al meu și eu am preluat din cântecele alea. Ar fi putut să le ia oricine înaintea mea pentru că ele circulă, sunt cumva extrase din Institutul de Folclor, dar sunt doar o mică parte din ceea ce el a cules. Eu am ajuns la el, mi-au plăcut și le-am dezvoltat, ca să zic așa. Și o altă parte le-am cules de la lăutarii din Gorj, de la tarafurile care încă mai există. Și atunci consider că sunt extrem, extrem de valoroase. Iar eu am încercat să mă apropiez de interpretarea lor, a lăutarilor”.

39:05-42:13 – Moment artistic: Maria Beatrice Băndoiu, imagini de arhivă, *Sui mândruță-n deal la peri*.

42:14-48:55 – Laura Dincă: „Ai colaborări nenumărate cu Orchestra «Lăutarii» și cu maestrul Nicolae Botgros. Dezvăluie-ne câte ceva”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Prima era aceea de la «Mamaia», acum 10 ani. A fost ceva excepțional și să știți că nu exagerez. Se vorbea mult despre maestrul Nicolae Botgros și Orchestra «Lăutarii». Nu cântasem niciodată, iar eu eram trimisă de la Școala Populară de Artă, unde eram elevă, cu un taraf ca să fie cât mai tradițional. Acum, între mine și taraful meu erau niște mici neînțelegeri, cineva din taraf era nemulțumit că eu, la momentul acela, nu dorisem să fac niște imprimări cu el și atunci ne-am dus acolo cu multe animozități. Și, ca urmare, nici nu repetasem, nu studiasem. Era o piesă nouă, «Sui mândruță-n deal la peri». Este piesa cu care am luat premiul întâi atunci. N-o mai cântasem

acompaniată, eram destul de stresată, aveam 16 ani. Că n-a durat mult după Festivalul «Maria Lătărețu» și am mers la «Mamaia»”.

Laura Dincă: „Iar doamna Elise a simțit acest lucru”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Și doamna Elise a spus că e un lucru bun să renunț la acest taraf. A fost o decizie greu de luat, pentru că însemna să supăr și mai tare niște oameni și să-i trimit acasă. Dar s-a pus problema: «Vrei să iei un premiu? Ai toate șansele la cum cânti, la ce repertoriu ai adus aici și nou, prima dată auzit». Era deosebit și piesele erau extrem de valoroase pentru concurs. Așa că până la urmă era vorba de interesul meu și am luat decizia. Între timp vreau să vă spun că m-am împăcat și sunt prietenă cu membrii tarafului de atunci. Cert este că noi am început să cântăm și cam nimeni nu știa, știam doar tonalitatea și că e o sărbă și atunci m-am simțit rușinată pentru că în spatele nostru era toată Orchestra «Lăutarii», la maximum de membri. Am coborât de pe scenă, am luat decizia, am renunțat la taraf și a doua zi trebuia să repet cu orchestra și m-au luat niște emoții imense pentru că-mi era frică de marele Botgros despre care auzisem atâtea. Și eram cu doamna Emilia, profesoara mea, care mă împingea de la spate: «Hai, du-te, du-te». Pentru că orchestra deja studia piesa și mie mi-era rușine și eu așteptam să mă cheme, să mă invite. Și ne-am trezit unul în fața altuia. Însă eu eram extrem de intimidată. Maestrul m-a luat în brațe și mi-a spus că am o voce de aur și atunci au dispărut toate emoțiile și am primit așa o energie bună”.

Laura Dincă: „Și a fost dragoste la prima vedere”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Și de atunci colaborările au continuat. Am făcut un material discografic care încă nu este pe piață. Nu știu dacă neapărat va fi, că nu mai simt nevoia unui album, dar am imprimat 14 piese la Chișinău și este un vis împlinit și acesta. Parțial piesele sunt pe Youtube. Următoarele vor apărea în următoarea jumătate de an și probabil că vor urma și alte colaborări, pentru că dragostea rămâne și aprecierea pur profesională. Oricine îi cunoaște pe acești oameni și a cântat cu ei știe la ce nivel profesional sunt, știe că nu exagerez cu nimic când îi descriu în acest fel”.

Laura Dincă: „Multe realizări pentru o persoană atât de tânără. Dar, dincolo de talent, dincolo de pasiunea pentru muzică, trebuie să spunem că pentru a porni și pentru a rămâne pe acest drum este nevoie de multă seriozitate și disciplină. Tu întrunești aceste calități și așa vrea să ne dezvălui care sunt următorii tăi pași”.

Maria Beatrice Băndoiu: „În următoarele etape, acesta este planul: să acord foarte multă atenție și interes promovării în on-line, pentru că foarte multă lume a virat acolo și toată lumea în momentul acesta are cont de Facebook, Instagram, Youtube. Așadar, categoric și eu am și îi invit pe cei interesați mai îndeaproape de activitatea mea să mă urmărească acolo. Toate sunt cu numele meu fără niciun alt artificiu, iar pe Youtube în mod special fac încărcări o dată sau de două ori pe lună. Pun tot felul de momente muzicale, fie că este o piesă nouă care are un videoclip filmat, fie că este o frântură de la un eveniment privat, o filmare dintr-un spectacol unde cânt live sau, mai nou, am niște colaje pe care le-am încărcat dintre care unul este complet atipic. Fiindcă vă spuneam că la început cântam absolut orice, fără să fac distincția între genuri și fără să mă intereseze aspectul acesta. Dar dragostea a rămas și pentru alte genuri chiar dacă acum știu clar diferența dintre ele. Așa că mi-am dorit cumva să fac altceva, să cânt altceva și să arăt că pot. Mai mult a fost așa pentru sufletul meu, pentru că mi-am dorit să cânt acompaniată de un band de muzică ușoară, deși e mult spus pentru că instrumentiștii cu care am colaborat cântă de regulă muzică populară. Dar sunt versatili, așa că s-au adaptat și am apelat la un prieten acum, deși atunci era la prima întâlnire, Andu, un percuționist foarte talentat, care e tot de la Târgu Jiu

și stă în București. A venit, a fost foarte deschis și am făcut un colaj foarte interesant în care amestec muzică populară cu jazz, cu rock and roll și alte tipuri de muzică ușoară”.

Laura Dincă: „Așa că lumea te poate descoperi și în varianta aceasta. Dragă Maria Beatrice, a fost o deosebită plăcere să te am alături de mine”.

Maria Beatrice Băndoiu: „A trecut?”.

Laura Dincă: „A trecut, draga mea. Ți doresc să rămâi o tânără la fel de frumoasă, la fel de curată sufletește, iar Bunul Dumnezeu să-ți îndrume pașii și să-ți dea și un gram de noroc”.

Maria Beatrice Băndoiu: „Vă mulțumesc din suflet! A fost o reală plăcere că m-ați pus în postura aceasta de a o auzi din nou pe doamna Elise. De fiecare dată spune lucruri frumoase despre mine. Și când trece în revistă așa toată activitatea mea, îmi dă un plus de încredere și de entuziasm și uneori avem nevoie de lucrul acesta. Și le mulțumesc, firește, telespectatorilor care ne-au urmărit astăzi și au ascultat conversația noastră”.

Laura Dincă: „Doamnelor, domnișoarelor și domnilor, vă mulțumim pentru că ne-ați fost alături. Toate cele bune!”.

48:56-52:32 – Moment artistic: Maria Beatrice Băndoiu, imagini de arhivă, *Ia să-mi spui tu, puișor*.

Echipa de emisie: Coordonare tehnic-producție: ing. Petre Bulată. Lumini: Petre Popescu. Asistent cameră: Marius Ioan. Tehnică sunet: Dan Gogoșanu. Tehnică video: Florin Podeanu. Cameramani: Alin Dumărescu, Gheorghe Catană, Dorel Zidaru. Editor imagine: Eugen Ianoș. Regie de emisie: Florin Constantinescu. Realizator: Laura Dincă.

**Anexa 5 – Destine Populare. Folclorul românesc de la culegere la creație,
25 mai 2019³⁷²**

00:00-00:28 – Generic.

00:29-14:59 – Carmina Alina Vlad: „Bun găsit dragi telespectatori! Mă bucur să fiu din nou împreună cu dumneavoastră. În această ediție am ales ca subiect de discuție «Folclorul românesc de la culegere la creație», iar în platoul Tele U am trei invitați. Și dați-mi voie să încep mai întâi cu doamna Amelia Etegan, manager al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj, căreia îi spun «Bine-ai revenit la noi, Amelia!» Și-ți mulțumesc din suflet că ai acceptat”.

Amelia Etegan: „Bine v-am găsit! O fac de fiecare dată cu mare plăcere”.

Carmina Alina Vlad: „Eu îți mulțumesc. Iar alături de noi avem doi soliști de muzică populară pe care dumneavoastră îi cunoașteți, și anume Marcela Nanu, care la început a cules folclor, acum este creator de folclor. Și îți mulțumesc frumos Marcela că ai venit la noi”.

Marcela Nanu: „Bună seara. Bine v-am găsit. Sunt bucuroasă de invitație și cred că e a doua oară când discutăm un subiect, așa, puțin mai special. Altă dată participam la alte emisiuni strict de muzică, de cântat, acum vom și vorbi”.

Carmina Alina Vlad: „Îl am ca invitat aici lângă noi pe solistul de muzică populară Alexandru Lilea, care este chiar laureat al Festivalului «Maria Tănase». Și trebuie să vă spun un mic secret, dacă mai este secret, pentru că în interviurile noastre noi am tot vorbit de așa ceva, el este culegător de folclor. Îți spun și ție Bine-ai venit, Alexandru!”.

Alexandru Lilea: „Bună seara. Bun găsit! Vă mulțumesc pentru invitație. Să știți că sunt deosebit de încântat să mă aflu alături de dumneavoastră și mai ales și de distinselor doamne, doamna director al Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj și doamna solistă de muzică populară, doamna Marcela Nanu”.

Carmina Alina Vlad: „Eu îți mulțumesc. Și am ales acest subiect pentru că puțină lume știe că mai sunt în sate oameni care mai cântă, care păstrează acest folclor”.

Amelia Etegan: „Da, noi le spunem rapsozi”.

Carmina Alina Vlad: „Rapsozi, da. Și dacă stăm bine să ne gândim, astăzi duc tradiția mai departe ei la altcineva. Dar oare mai sunt, în afară de soliștii de muzică populară, cei care vor să păstreze această tradiție? Mă refer la oamenii din sat, pentru că tu, Amelia, te duci prin sat cu Centrul de Creație, culegi aceste obiceiuri, tradiții”.

Amelia Etegan: „În anumite conjuncturi, proiecte ale noastre pe care le derulăm în anumite localități din Dolj. De aceea cred că mi-a plăcut această emisiune. Culegem folclor, dar exact ce spuneai tu la un moment dat: sursele acestea, vorbesc de sursele vii, se epuizează, dar avem culegerile de folclor, care culegeri de folclor și cu puțin interes față de linia melodică, față de măsură, le putem adopta, da? Nu știu dacă e corect să spui «creator de folclor». Deci este creator de cântec popular, la un moment dat și cântecele care sunt interpretate, cântecele noastre vechi au fost create de cineva, acel creator anonim de care știm cu toții. Deci folclorul este o creație anonimă. Eu nu sunt adepta creațiilor actuale. Găsești niște creații care pur și simplu te revoltă. Chestiunea aceasta nu are nicio legătură cu folclorul. Dar, pe de altă parte, stau și mă gândesc, privesc lucrurile dintr-un alt punct de

³⁷² „Destine Populare. Folclorul românesc de la culegere la creație”, URL: <<https://www.teleucraiova.ro/2019/05/28/destine-populare-folclorul-romanesc-de-la-culegere-la-creatie/>>, [ultima consultare: 10.03.2020].

vedere: ceea ce noi ascultăm astăzi reprezintă de fapt un anumit folclor al unei anumite perioade. Este clar că și în perioada comunistă, înainte de '89, exista un anumit tip de folclor și existau oameni care creau, acum că e de bine, că nu-i de bine, că ne place, că nu ne place, acei oameni au existat, da? Au existat și chiar se poate studia pe această temă. Că era acel folclor comunist, «Vine badea pe tractor și nu știu ce mai face, bla, bla», aberant, dar el a existat și dacă ne uităm puțin în urmă, ne ducem în reviste și găsim cel puțin 50-60 de piese care au legătură cu badea, cu tractorul, cu zona aceasta ușor cu seceră și cu ciocan. Trebuie să acceptăm lucrurile acestea, nu le promovăm neapărat, dar ele au existat, le acceptăm, adică le constatăm existența”.

Carmina Alina Vlad: „Trebuie să le acceptăm existența. Totuși, culegerea aceasta, cât să culegi, că s-a cules cam tot ce a fost”.

Amelia Etegan: „Să știi că și în materie de meșteri eu gândesc la fel. Ceea ce este astăzi hand-made că știi că spun mulți, «păi acesta face hand-made», păi stai măi puțin, hand-made-ul acesta, dacă are la bază un motiv tradițional sau meșteșugul lui este tradițional în sine, la un moment dat hand-made-ul acesta, peste 20 de ani, îl vom cataloga ca meșteșugar pe omul care face hand-made-ul de astăzi”.

Carmina Alina Vlad: „Păi da, că el face, le sculptează, el le face așa cum făceau străbunii noștri”.

Amelia Etegan: „Unii zic că folosește tehnici moderne, păi da lumea a evoluat, dar ceea ce este modern acum, peste 30 de ani nu va mai fi de actualitate, deci nu va mai fi modern, poate și el trece la tehnică tradițională, ești de acord cu mine? Deci eu am altă viziune: trebuie să vezi la nivel macro lucrurile. Da, avem acel folclor autentic care are legătură cu culegerile noastre de folclor, cu cercetarea în sine, cercetarea făcută în localitățile unde și acum mai găsim, nu este așa de consistent, dar găsim”.

Carmina Alina Vlad: „Găsești aceleași pe care înainte de a le culege Alexandru Lilea, le-a mai cules nu știu cine, dar aceste melodii, transmițându-se din vorbă-n vorbă, automat se schimbă, ba un cuvânt, ba să zicem tu i-ai cântat lui Alexandru într-un anumit fel, Alexandru l-a perceput altfel și l-a dus mai departe altfel”.

Amelia Etegan: „Fiecare își imprimă cumva stilul asupra cântecului respectiv. Așa se întâmplă și cu elementele de costum popular, sunt foarte mulți căroră le spun: «Domne, nu mai uniformizați ansamblurile folclorice, nu le faceți cap coadă uniformă. Să zicem că nu au costume populare și atunci vii cu ideea de a face costume într-un loc, dar nu le face pe toate la fel, mergi pe costumul de zonă, dar motivele folosite să fie diferite. Când ieșeau la hora satului nu ieșeau toți cu aceeași cămașă și știi că se coseau de exemplu și îl țineau acolo pus de-o parte, nu spunea ce coase, cum coase, mai adăuga ceva ca să fie mai deosebită femeia respectivă sau bărbatul respectiv de lumea cealaltă”.

Carmina Alina Vlad: „Atenție coseau în secret, adică să nu știe nimeni, ele nu coseau una lângă alta, și când ieșeau în față ieșeau cu modele noi”.

Marcela Nanu: „Era un model cu variațiuni și coloristic vorbind și dimensional vorbind sunt cămăși care au același model la bază, dar care diferă prin dimensiunea florilor, prin asamblare, prin culoare, și aceasta conferea unicitatea, specialul fiecărui costum în parte”.

Amelia Etegan: „Dar și la dansuri se întâmpla la fel. De ce credeți că sunt atâtea dansuri pe Valea Dunării? Pentru că fiecare mai venea cu o florică, mai venea cu o chestie, «uite mă, eu sunt mai deosebită, eu joc așa» și automat dansurile acelea au devenit foarte variate”.

Marcela Nanu: „Fiecare își propunea sau propunea celorlalți un stil anume pe care așa îl simțea și așa, până la urmă, îl crea pentru el, de aceea se spune: acesta îi este felul”.

Carmina Alina Vlad: „Te-aș întreba pe tine Alex, că știu că tu ai început numai cu melodii culese, și trebuie să spun un mic secret telespectatorilor, că tu îți faci și un mic muzeu acasă. Și o să mergem la Alexandru Lilea acasă, în luna august am programat așa o filmare la muzeul lui Alexandru Lilea. Și aș vrea să te întreb: cum a fost prima ta culegere de folclor, la cine te-ai dus, îți mai aduci aminte?”

Alexandru Lilea: „Da, sigur că da. Prima dată am mers în comuna Goicea de pe Valea Dunării. Acolo existau și există niște lăutari foarte, foarte valoroși care au păstrat acel stil neaș de interpretare, acel stil cu inflexiuni specifice, cu vorbe autentice. Deci totul este minunat când vorbim de Goicea, de această zonă. Și de fapt eu m-am inspirat și stilul meu se regăsește în acest stil al lăutarilor din acea zonă”

Carmina Alina Vlad: „Dar îți mai aduci aminte cam ce vârstă au?”

Alexandru Lilea: „Da, spre exemplu Eugen Budulică, lăutarul de la care eu am luat câteva piese, are 80 de ani”

Carmina Alina Vlad: „Dar oare el a dus mai departe către copiii lui, către vecini sau către prieteni sau săteni aceste cântece astfel încât altcineva să le transmită în locul lui mai departe? Pentru că, dacă acest bătrân moare, cine le mai duce mai departe în afară de tine care le-ai cules, le-ai înregistrat, da?”

Alexandru Lilea: „Da, exact, într-o oarecare măsură le-a transmis și oamenilor celorlalți la diferite evenimente”

Amelia Etegan: „Da, exact ce ți-am spus mai devreme, am întâlnit chestiunea aceasta. Nu neapărat copiilor, nu neapărat copiii și nepoții preiau ceea ce știi tu, poate să fie oricine din acea comunitate sătească, care are talent, are har și care vrea să-ți continue cumva munca. Așa s-a întâmplat cu Măru, adică mie Măru mi se pare foarte talentat, Marius Gheorghe, un alt laureat al Festivalului «Maria Tănase» care este polyvalent. În momentul în care a venit în preselecție a zis: «păi eu știu să fac mai multe lucruri». Și începe și cântă la una la alta. «Știți, eu știu și cu vioara, dacă îmi dați o vioară, vă arăt». Dansează foarte bine, cântă și cu vocea, este foarte complex și face cu drag aceasta, nu face pentru nu știu ce recunoaștere, pentru nu știu ce premii. Adică noi îl căutam că luase premiu la «Maria Tănase» și el era pe câmp nu știu ce făcea. Nu detaliem, noi i-am zis: «Trebuie să vii la Craiova, ești laureat la Festivalul «Maria Tănase». El face cu drag, adică ne adaptăm, e în firea lucrurilor să fie așa”

Carmina Alina Vlad: „Căutător de comori”

Amelia Etegan: „Da, exact. Și își învață, știi că este vorba aceea cu meseria care se fură, exact aceasta face Măru. Și el, Alexandru, când a venit la preselecție, nu m-a văzut că eram acolo, atât era de emoționat că nu mai vedea nimic în fața ochilor. Și se apucă să cânte și eu îl ascult, și nu mai știu, doamna Elise te-a întors și a zis să cânti nu știu ce. Și eu îi zic: «Alex, cântă cum cânti tu când sunt zilele Băileștului». El a rămas blocat și atunci și-a dat seama că eram acolo, i-am zis să cânte cum cântă el de obicei, adică stilul fiecăruia până la urmă, aceasta dă originalitate actului artistic. Și bineînțeles să nu apelăm la tâmpenii, adică nu cântăm prostii, chiar dacă nu știu, hai să admit că un cântec este creat de cineva, ați auzit și voi, sunt unii care pur și simplu își bat joc, frizează ridicolul, nu le este rușine”

Carmina Alina Vlad: „Frizează ridicolul și la costumul popular”

Amelia Etegan: „Da, vine și cântă în colanți și într-o cămașă tradițională și i se pare că vai, cum adică nu are costum tradițional, nu e îmbrăcată tradițional? Păi cum să vii îmbrăcată tradițional dacă ți-ai pus colanți și o cămașă și am văzut aceasta la televiziuni, Carmina, că pe mine aceasta mă deranjează enorm, lipsa de respect față de actul artistic, lipsa de respect față de telespectatori, lipsa de respect față de tine. În primul rând este lipsă

de respect față de tine să te prezinți în fața publicului îmbrăcat în halul acela și să cânti cine știe ce aberație”.

15:00-18:45 – Moment artistic: Alexandru Lilea, *De la Băilești la vale*.

18:46-26:37 – Carmina Alina Vlad: „O întrebam pe Marcela Nanu la început, tu ai cântat melodii culese?”.

Marcela Nanu: „La început da, pentru că vin din Băleștii Gorjului și în acea zonă, și nu cred că e nevoie de foarte multe comentarii, ci de foarte multe trăiri ca să exprim ce-i acolo. Pentru că am avut marele noroc și marea bucurie să pot deține niște costume naționale de acolo de la ele de-acasă și autentice și unicat până la urmă pentru că am avut marea bucurie să fiu crescută de bunici. Bunica mea a lucrat pentru Tismana, pentru Artizanatul de la Tismana”.

Amelia Etegan: „Acolo toată lumea lucrează. Bunica mea lucra orice, eu știu să fac urzeală de covoare, știu să torc, știu să brodez, știu să lucrez cu iglița. Așa erau femeile acolo, toată lumea lucra”.

Marcela Nanu: „Pentru că toată lumea se îmbrăca așa, și își crea, își lucra, își făcea costumele naționale în casă. Era un mod de a se exprima. Și la muncă mergeau în costum național, chiar dacă în ultimii ani mergeau numai în ie în sus și în niște fuste mai groase, iar acestea (*arătând ia pe care o poartă în emisiune*) erau cămășile de horă, cămășile de nuntă, cămășile de fudulie. Așa se spunea, ieși pe linie, pe uliță și trebuie să te ții fudul, fâlos. Revenind la ceea ce-am cântat la începuturi, era normal să mă îndrept cu atenția, cu stilul ca să zic așa, până să mi-l descopăr și să mi-l finalizez pe-al meu propriu, la piesele și la soliștii, interpreții reprezentativi ai zonei de unde sunt. Și spun aceasta gândindu-mă la Maria Lătărețu, unică și inegalabilă din punctul meu de vedere”.

Amelia Etegan: „Și irepetabilă!”.

Marcela Nanu: „Și irepetabilă. Spun aceasta gândindu-mă la Maria Apostol, contemporană, dar din păcate plecată prea devreme dintre noi, nedrept. Și spun aceasta gândindu-mă la Filofteia Lăcătușu. Și să nu uit lăutarii din sat care erau cete-cete, încă mai sunt. Ceata lui Purcel, Costel Cîță Purcel, cunoscut și recunoscut în toată zona și peste granițele Gorjului, Cristian Geacu Cătăroiu și cei pe unde te duceai și găseai piese, mi-a plăcut să le cânt”.

Amelia Etegan: „Dar sunt cei din familia Argint. Am văzut la o preselecție la un alt festival, un băiețuș dintr-acesta care cânta extraordinar la vioară, am fost șocată să aflu că n-avea decât 17 ani, cred că ar fi cântat în orice poziție la vioară și cu capul în jos, domne, avea ceva, era în firea lui să cânte. Extraordinar mi s-a părut acel copil”.

Marcela Nanu: „Pentru că acolo te naști cu talentul și îl păstrezi așa cum ți l-a dat harul acesta și îl încadrezi la capitolul naturalețe, firesc. Bunica mea a cântat, nu de performanță ca să zic, dar așa mi-aș fi dorit să am glasul bunicii mele pentru că în zonă era recunoscută. Unchiul meu a fost rapsodul popular Ionel Negrea, cunoscut în zona respectivă. Străbunica nu prea știa să cânte, dar avea niște texte și niște cântece păstrate de pe vremea războiului pe care le-am scris și le am și acum. Vă spun cu mâna pe inimă că nu am curaj să le cânt pentru că a cânta e una și a interpreta acele cântece este alta și încă nu mă simt pregătită să fac așa ceva”.

Amelia Etegan: „Da, trebuie să transmiți ceva, ai dreptate!”.

Carmina Alina Vlad: „Te-aș întreba pe tine, că tu vii de acolo din Gorj, de unde culegi, mai trăiesc acești oameni? Te duceai la festivaluri, că și tu ești laureata mai multor festivaluri și concursuri de acest gen, și automat în aceste festivaluri și concursuri voi veneați cu aceste culegeri”.

Marcela Nanu: „Peste drum de noi, a trăit Silvia Sanfira, cea care a lansat în eter «Pe dunghița Jiului». Este cântecul dumneaei, am și costume de la dumneaei, s-a stins acum 10-15 ani convinsă că, așa și doina cu «Fire-ai tu să fii de curcă ce-nnoptași cu puii-n luncă», o piesă absolut splendidă și necântată, mi-a dat-o cu, nu știu cum să vă spun și cu un pic așa de, și bucurie, dar și așa un pic de dezamăgire sau de neîncredere c-aș putea-o cânta. Am reușit s-o imprim înainte ca ea să moară și a fost atât de bucurioasă «că uite așa am cântat-o și eu»”.

Carmina Alina Vlad: „Vezi, tu ai cules aceste melodii de la acești oameni bătrâni cu 15-20 de ani în urmă când nu aveam aceste posibilități ca acum. Te duci repede cu telefonul mobil, l-ai înregistrat și l-ai păstrat exact”.

Marcela Nanu: „Pe ureche, Carmina, pe ureche, le cântai, le scriai cu pixul, le mai săreau cuvintele, mai săreau versurile, fiind avansați ca vârstă și rutina lor dispăruse până la urmă”.

Amelia Etegan: „Și aparatul tehnică, până la urmă vorbesc de cercetători, mergeau cu magnetofonele după ei, săracii”.

Carmina Alina Vlad: „Da, dar uite, ei ca soliști de muzică populară, când aveau 18-20 de ani, nu aveau această tehnică, își notau. Acum este mult mai simplu”.

Amelia Etegan: „Este mult mai simplu, dar ideea este că nu mai este oferta așa de mare”.

Marcela Nanu: „Pentru că acei oameni, mulți din ei, s-au dus și am rămas probabil cu ce știm unul de la altul. Este și aceasta o realitate. Tu ai cules. Eu, de exemplu, de la Ceata lui Cită Purcel, de la Silvia Sanfira, de la Ionel Negrea, ce-au auzit alți colegi de la mine și spunându-le de unde vin cu piesele respective. Nu mai ai de unde să iei pentru că familiile acestor oameni, în unele familii nu s-a transmis și pasiunea cântecului, chiar dacă le au cei bătrâni. Dragii de ei nu le scriau, ei le țineau în cap, în calculatorul personal”.

26:38-31:36 – Moment artistic: Marcela Nanu, *Din viață să schimb o zi*.

31:37-48:25 – Amelia Etegan: „Ca să rezolv eu o problemă, vă povestesc despre ce este vorba, de exemplu de rețete tradiționale. Se cerea într-un act normativ, ceea ce mie mi s-a părut foarte ciudat, să demonstrezi cumva c-a existat, că-n zona respectivă s-a făcut așa ceva și că există inclusiv documente scrise. Arătați-mi și mie câte femei de la țară, bune gospodine, de altfel toate erau bune gospodine, foarte rar se întâmpla ca o femeie să nu se priceapă la bucătărie, câte și-au notat rețete, câte aveau rețete scrise? Bunica mea gătea după ochi, deci nu exista așa ceva, străbunica la fel, gătea în vatră. Ce credeți, că stătea cu rețeta în față, se pun 3 ouă, se pune atâta lapte. Nu se făcea așa ceva. Poate cumva în vreo monografie sătească să fie consemnat că se făcea așa și așa în zona aceasta, dar nu rețeta”.

Carmina Alina Vlad: „Dar cine scria pe atunci aceste monografii, pentru că aceste monografii, dacă stăm bine să ne gândim, acum 70-80 de ani, să fim serioși, nu existau”.

Marcela Nanu: „Carmina, dar cine știa să scrie la țară, la modul general?”

Carmina Alina Vlad: „Numai preotul, învățătorul, notarul și primarul”.

Amelia Etegan: „Exact ce spunea doamna Marcela, era consemnat că se mănâncă mâncarea cutare, dar nu stătea nimeni să scrie rețete. Rețetele au rămas în memoria oamenilor, de la străbunică a preluat nepoata sau altcineva și s-au dus mai departe, dar tot nescrise. Poate ni le scriem noi acum, că nu ne mai ține mintea”.

Carmina Alina Vlad: „Dar uite, hai să vorbim acum despre, te-aș întreba pe tine, Marcela, cam ce vârste aveau pe atunci când tu culegeai aceste melodii, când aveai 18-20 de ani, cam ce vârste aveau acei bătrâni de la care culegeai melodiile?”

Marcela Nanu: „Imaginează-ți că aveau 70-75 de ani, acum nu mai trăiesc, nu au cum”.

Carmina Alina Vlad: „Dar copiii lor știau, păstrau?”.

Marcela Nanu: „Copiii lor, chiar dacă au păstrat costumele, n-au putut să păstreze, să mențină și să transmită cântecele, sau..., nu, hai că costumele le au prin... ”.

Amelia Etegan: „Doamna Marcela, și costumele, câți mai păstrează costume autentice, și ele se degradează în timp, iar unii au fost total lipsiți de respect față de anumite elemente de costum popular. Am văzut covoare foarte frumoase aruncate, puse pe jos, s-a călcat pe ele cu tot ce se poate călca, noroaie, și pe gardilop își puneau covorul luat de nu știu unde. Bineînțeles, o nenorocire de covor”.

Marcela Nanu: „Am primit o pereche de oprege, cum se spune la noi la Gorj, de la o fostă colegă de liceu, Doina Moșescu. Îi mulțumesc din suflet, dar care s-a dus tot așa pe la mamă, pe acasă și le-a găsit făcute, credeți-mă, culcuș pentru niște pisoi, mâțe, care dormeau pe ele, că erau mai trențe, așa cum se zice la noi. Și Doina a realizat, le-a luat și a venit cu ele în felul acela, să mă scuzați, în halul acela și zice: «Uite, dacă poți să faci ceva din ele, sunt impecabile». Le-am curățat bine, erau foarte bine făcute și la fel, scoarțe călcate în picioare prin hambar. Și eu am foarte multe acasă și nu aș renunța la ele. Eu am acasă în sufragerie, Carmina știe, la Târgu Jiu, covor din acesta pe perete, scoarță. A fost imposibil să mă convingă cineva să-l dau jos de acolo. Este impecabil, este unicat”.

Amelia Etegan: „Sunt extraordinare, eu cu acestea am crescut, bunica mea avea în bucătărie acolo, bineînțeles și pat, pentru că noi profitam, eram copiii și profitam, ne puneau măsuța cu 3 picioare în pat și pe perete era un covor dintr-acesta, o scoarță, dar care era atât de frumos și arată bine și acum, se simte la fel de bine. Eu am avut respect față de tot ce aveam pentru că eram conștientă de munca toată care era în spatele aceluia covor, eu știu cum se chinuia bunica mea să țeară și să facă toate cele”.

Marcela Nanu: „Eu am avut, în afară de respect, mult drag, mi-a fost foarte drag de ele pentru că am crescut cu ele. Bunica a cusut, în afară de costume naționale, cele pe care le port eu și pentru mama fiind de mică până domnișoară, a cusut de toate: fețe de perne și pe muște, fel de fel de garnituri cu totul puse pe mese, puse pe pat, pe perete, la ferestre”.

Amelia Etegan: „Eu am la Mehedinți, că e la granița între Gorj și Mehedinți, la Corcova, bunica făcea perdele cu iglița cu modele tradiționale, croșetate, dar arătau extraordinar”.

Carmina Alina Vlad: „Vreau să te întreb pe tine, Alex, când te duci la cules de folclor, îți înregistrezi pe ceva sau îi și filmezi cu telefonul mobil, având în vedere faptul, dacă nu i-ai filmat până acum, îți dau o idee, având în vedere faptul că tu vrei să-ți faci acest muzeu și ai început să-ți iei tot pentru muzeu, să-i filmezi și să faci o arhivă video cu ei și să faci niște filmulețe cu acești rapsozi”.

Alexandru Lilea: „Într-adevăr, de ceva vreme am început să-i și filmez, nu numai să-i înregistrez. Vă dați seama că este o mare, mare bucurie și nu știu, pentru mine este o mare plăcere să pot să stau de vorbă cu bătrânii și să-mi povestească orice lucru legat de folclor, nu numai cântece populare, dar să-mi povestească despre obiceiuri, despre viața pe care o duceau odinioară, atâtea lucruri”.

Marcela Nanu: „Înainte totul se împletea cu folclorul și nunta, și moartea, nașterea”.

Carmina Alina Vlad: „Obiceiurile sunt practic niște cântece populare, ca să spunem așa, care sunt puse pe o melodie și cântate de oameni”.

Amelia Etegan: „Și cântecele se cântau în diferite contexte, cum spunea doamna Marcela, că era nuntă, că era botez, nu știu...”.

Marcela Nanu: „Era un mod de a transmite emoții și sentimente legate de câte un eveniment sau legate de degeaba”.

Carmina Alina Vlad: „Dar acolo la voi la Dunăre aveți foarte multe obiceiuri, tradiții, aveți folclor foarte frumos, deosebit față de folclorul acesta cam de la, să zicem, de la nordul Doljului. Voi sunteți mai deosebiți și cântecul tău, dacă stau bine să mă gândesc, tu, dacă amintim acum și de Ionela Prodan, că tot de acolo vine, Rozica Petra, voi aveți alt fel de tril în glas”.

Alexandru Lilea: „Da, într-adevăr, este un stil mai deosebit și, așa cum ai punctat dumneavoastră, folclorul în acea zonă este foarte frumos, deosebit. Sigur că este deosebit pentru că este deja o altă subzonă, o altă zonă folclorică și într-adevăr, obiceiurile sunt deosebite, dar cea mai mare durere a mea este faptul că nu se mai păstrează aceste obiceiuri. Eu merg și aflu cât mai multe lucruri despre ele și culeg informații, dar nu mai am ocazia să le văd așa pe viu, sigur că da, și de aceea mai strâng câteodată bătrânii și fiecare îmi spune câte ceva, își aduce aminte câte un lucru, cum se duceau la horă, cum jucau la hora de la nuntă, cum se îmbrăcau, felul în care-și petreceau sărbătorile și de Crăciun, de Paști, despre hora care se făcea de Paști, chiar și hora de pomană, că și la noi s-a făcut acea horă de pomană. Dar cam din timpul până-n revoluție, din câte am reușit eu să aflu, nu s-a mai făcut horă la noi în sat”.

Carmina Alina Vlad: „Dar, te-aș întreba, tu când ai cules acest folclor, îl culegeai de la femei sau de la bărbați?”

Alexandru Lilea: „Și, și, mai mult de la femei pentru că ele știau chiar toate obiceiurile, știau să organizeze tot la diferitele evenimente din viața omului, de la botez, nuntă, până la momentele mai triste, până la înmormântare. Pentru că există folclor în toate aceste lucruri și evenimente legate de viața omului”.

Carmina Alina Vlad: „Ai luat sau mai bine zis ai înregistrat aceste obiceiuri cu tot cu cântat, cu absolut tot, toate melodiile care se cântau la aceste obiceiuri?”

Alexandru Lilea: „Să știți că nu am reușit să fac acest lucru. Separat, da. E foarte greu de realizat acest lucru, dar pe fragmente am reușit să înregistrez, chiar am înregistrări în care, așa cum am zis, sunt mai mulți bătrâni, mai mulți oameni care îmi povestesc. Și acum, că tot mi-am adus aminte că tot ai amintit dumneavoastră dacă eu culegeam folclor mai mult de la femei sau și de la bărbați, mi-aduc aminte de o bătrână, la care eu am ținut foarte, foarte mult, care din păcate nu mai este printre noi, de la care aș fi putut lua atât de multe informații încât aș fi putut să scriu 2-3 volume de folclor. Și am învățat foarte multe lucruri, dar îmi pare rău că nu am putut să profit mai mult de acest lucru. Oricum, foarte multe lucruri am învățat de la ea, enorm de multe”.

Carmina Alina Vlad: „Și apropo de volume, te-ai gândit să pui aceste culegeri ale tale, că știu că ai foarte multe, chiar ți-am dat și eu 2 culegeri de folclor, că am acasă”.

Alexandru Lilea: „Da și vă mulțumesc!”.

Carmina Alina Vlad: „Am acasă 2 cărți foarte valoroase, scrise pe la 1960, ceva de genul”.

Amelia Etegan: „Există și foarte multe instituții care au publicat foarte multe în sensul acesta și nu mai găsim în comunități ce spunea Alex, că nu mai sunt așa de mulți, dar putem să apelăm și la acele culegeri de folclor”.

Carmina Alina Vlad: „O să vorbim despre aceasta, dar Alex, spune, dacă te-ai gândit să pui în culegeri de folclor aceste cântece, să le scrii cumva, să scrii obiceiurile, să scrii o carte despre obiceiuri, tradiții și folclor”.

Alexandru Lilea: „Într-adevăr, intenționez să fac acest lucru și știu că așa avea și sprijinul Centrului Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj. Și îi mulțumesc din inimă doamnei director pentru că mi-a propus acest lucru”.

Amelia Etegan: „Mie mi-a fost drag de el, pur și simplu l-am târât ca să-l aduc la festival, la «Maria Tănase». Era mititel și nu voia să vină, că îi era frică”.

Carmina Alina Vlad: „Mai bine întreabă-l ce i-am spus eu, uite spune Alex!”.

Alexandru Lilea: „Într-adevăr, mi-a fost tare teamă să ajung acolo și am avut mari emoții. Dumneavoastră știți și dumneavoastră m-ați încurajat la fel de ani de zile”.

Carmina Alina Vlad: „Când l-am cunoscut eu prima dată pe el, i-am spus: «Dacă nu te duci la Festivalul «Maria Tănase», tu la mine la filmări nu mai vii niciodată». Și nu a avut decât să se ducă. I-am zis: te-ai dus la «Maria Tănase»? Te-ai înscris? Mi-a zis: «M-am dus, m-am înscris!»”.

Amelia Etegan: „Înainte de 16 ani avea ce să invoce, că n-avea vârsta, dar după 16 ani n-avea ce să mai invoce, dar spunea: «Dar mi-e frică, nu pot să mă duc». Zic: «Cât de frică să-ți fie, nu te mănâncă nimeni acolo». Și cred că bătut la cap atât de tare n-a avut ce să mai facă”.

Alexandru Lilea: „Da, a fost un lucru minunat participarea la acest mare festival. Emoțiile, numai gândul să ajung eu acolo, pentru că știam că este cel mai mare festival din țară”.

Carmina Alina Vlad: „Ce ai cântat tu acolo?”.

Alexandru Lilea: „Am cântat 2 piese pe care mi le-au ales membrii juriului din tot ceea ce am cântat eu. Noroc că am avut mai multe cântece pregătite. Am cântat «Balada lui Tudor Vladimirescu» și piesa cu acompaniament orchestral «Coborâi din deal în vale», 2 cântece absolut inedite, arhaice, superbe”.

Carmina Alina Vlad: „Și aceasta te-a și ajutat”.

Amelia Etegan: „Dar pe scenă cum a fost, că nu mi-ai spus niciodată”.

Alexandru Lilea: „Vai, pe scenă, și acum dacă mă uit mi-aduc aminte emoțiile”.

Amelia Etegan: „L-am văzut înainte de a intra în scenă și i-am zis: «Hai că poți!»”.

Alexandru Lilea: „Tremuram tot. Și acum dacă mă uit cumva la filmări, să-mi mai aduc aminte, mă trec așa fiorii aceluia moment. Numai când mă uit și mă ascult, mi-aduc aminte de momentele petrecute acolo”.

Carmina Alina Vlad: „Dar te-ai gândit să strângi o arhivă video cu toate filmările tale, cu toate participările tale la concursuri, pentru că telespectatorii știu, noi am arătat, nu o dată, de mai multe ori, niște diplome ale tale, ai un teanc. Noi am arătat o parte, că dacă mă apucam eu să le arăt pe toate și cu toate trofee, nu-mi ajungea spațiul de emisie”.

Amelia Etegan: „Soliștii tineri fac aceasta, adică un fel de portofoliu”.

Carmina Alina Vlad: „Da, dar portofoliu la diplome, nu și la filmări”.

Amelia Etegan: „Ba și la filmări, ce, tu nu ai filmări puse deoparte?”.

Alexandru Lilea: „Da sunt”.

Marcela Nanu: „Eu aproape pe toate le am, ani de zile, am arhivă, le am pentru mine, să știu că îmi rămân pentru că sunt momente unice. Chiar dacă mai vii la altă filmare, e alt moment”.

Amelia Etegan: „Ele pot să fie elementele unei cercetări, deci evoluția fiecăruia dintre dumneavoastră”.

Carmina Alina Vlad: „Dacă eu am și prima emisiune în arhivă Tele U, prima emisiune de muzică populară, în ianuarie 1997 cu Doina Aurelia Boerică, am toată arhiva de la Tele U de când am început emisiunea de folclor, pe alte suporturi, că acelea erau atunci”.

Amelia Etegan: „Ideea este să nu se degradeze aceste suporturi pentru că știm foarte bine că, de exemplu, casetele VHS nu mai sunt ce erau, tehnica evoluează foarte rapid. Dar trebuie să aibă grijă, pentru că fiecare solist care se respectă și care ține la ce face își păstrează înregistrările”.

48:26-50:30 – Moment artistic: Alexandru Lilea, *Coborâi lunca la vale*.

50:31-1:00:16 – Marcela Nanu: „Pe oriunde am cântat și am avut posibilitatea să preluăm, să ne arhivăm și să ne luăm valorile acestea, pentru că e munca noastră și pentru mine este zestrea mea, e ce am eu mai frumos”.

Amelia Etegan: „Mai ales acum, când tehnica într-adevăr te ajută foarte mult să-ți faci o arhivă personală”.

Marcela Nanu: „E mai comod astăzi să le aduni și să le păstrezi”.

Amelia Etegan: „Dovadă și mijloacele pe care le avem, exact ce întrebai: «Ai filmat cu telefonul?». Păi acum 10 ani mai filmam noi cu telefonul?”.

Marcela Nanu: „Eu, acum 10-15 ani, doar înregistram cu telefonul sau cu reportofonul. Și pe Silvia Sanfira de care spuneam și era o mare bucurie atunci că deții așa ceva și că ai șansa să te mai ajute și alt suport tehnic, în afară de urechea proprie și de minte. Ții în minte și-n ureche, să zic așa”.

Amelia Etegan: „Și dacă ajungeți pe la țară, chiar dacă nu ajungeți cu scopul de a culege cântece sau altceva sau pur și simplu de a găsi un fapt inedit în legătură cu cultura populară, poate fi înregistrat”.

Alexandru Lilea: „Nici nu știm când putem avea această ocazie și te poți inspira de la un lucru poate neînsemnat, într-un diferit context. Deci sunt lucruri, cine are pasiune și dragoste de a scoate tot ceea ce este frumos din folclor imediat se inspiră de la orice”.

Carmina Alina Vlad: „Apropo de inspirat, te-ai gândit să-ți creezi melodiile?”.

Alexandru Lilea: „Da, m-am gândit la acest lucru și am încercat, tocmai de aceea am apelat și la textier, pentru că eu am apelat și am în jur de 20 de cântece create chiar de doamna Rozica Petra, interpreta de muzică populară. Tocmai de aceea am și apelat, pentru că am cântece culese, dar nu sunt foarte, foarte multe. Am reușit să imprim în radio câteva dintre ele și mai am și altele pe care îmi doresc foarte mult să le imprim și de aceea am apelat la textier pentru că trebuie să-mi îmbogățesc repertoriul”.

Carmina Alina Vlad: „Ai ales foarte bine pe Rozica Petra pentru că este de acolo de la Dunăre și știe ce se cântă la Dunăre”.

Amelia Etegan: „Aceasta spun și eu. Hai să zicem că apelezi la o persoană care să-ți compună piese. Piesele acelea trebuie să fie într-un fel, să reprezinte zona ta și să aibă legătură cu ceea ce numim folclor, pentru că pot să fie niște lucruri care nu au nicio legătură cu folclorul, nici cel puțin nu se pot cânta, nici nu aș putea să le ascult”.

Alexandru Lilea: „Deci, eu tocmai de aceea am apelat și am considerat eu că pentru mine am ales cea mai potrivită persoană care ar fi putut să-mi creeze asemenea cântece în stilul acela. Pentru că trebuie, așa cum spunea și doamna director, să cunoască foarte multe lucruri legate de acea zonă. Vorbim de linie melodică, stil, absolut tot”.

Amelia Etegan: „Absolut tot, pentru că, dacă te apuci și pui în piesa respectivă 3 neologisme și mai băgăm o prostie, deja nu mai este folclor, este un cântec popular creat de cineva, dar nu-i folclor”.

Marcela Nanu: „Din punctul meu de vedere, una e să fii poet, poezie lirică, poezie clasică, și una este să fii textier de folclor. Mai zilele trecute, dacă-mi permiteți, îmi veniseră în cap niște cuvinte, pentru că am fost acasă și am auzit cucul cântând, nu prima dată. Dar cânta așa de înversunat, drăguțul de el, de ziceai că are treabă. Și acolo în grădină, efectiv, sub prun, chiar mă uitam și zic: «Unde ești, atât de aproape că nu te vezi». Cucul și

mierla nu se văd niciodată. Și am zis așa: «Străin cucule, străin,/ De ce ai în glas pelin/ Străin cucule, pribeag,/ Plânge mugurul de fag?»».

Amelia Etegan: „Frumos!”.

Carmina Alina Vlad: „Apropo, să vorbim despre creatorul Marcela Nanu. Pentru că tu nu crezi numai pentru tine aceste melodii, tu crezi și pentru alți soliști de muzică populară, din diferite zone, nu numai de la Gorj, ai și de la Dolj și de la Vâlcea, Olt. Când ai creat prima melodie?».

Marcela Nanu: „În primul rând am creat melodii pentru mine. În primul rând m-a legat viața de poezie. Tu știi bine că am 2 volume de versuri, deci de poezie clasică, lirică, dar creațiile mele ca solist de muzică populară sunt demult, de atunci de când acel unchi rapsod de care vă spuneam își mai amintea cât de cât din strofă și spunea: «Aici am uitat un vers». Și atunci eu ziceam: «Dar nu se poate așa?». Și zicea: «Fii atentă că eu acum merg cu motocicleta, până acum am mers cu căruța, acolo scrii de căruță și de cal și de bou» și de cine și cu ce își făcea treaba și își asigură hrana, existența și traiul până la urmă. Și am înțeles că niciodată n-am să găsesc rimă la motoretă, că n-am cum, dar la o căruță așa dărămată cum ajunsese, putrezită de muncă, de ploii, de prafuri, de soare, rămasă-n coastă cu plugul, da, aceea da. Și de aceea s-au legat cuvintele, pentru că aceasta era de fapt esențial. Pentru că cuvintele se leagă sau nu se leagă la suprafață, dar sufletul, cu sentimentele, se leagă înăuntru și broderia aceea este nepuizabilă și inegalabilă”.

Amelia Etegan: „La fel deci, dacă nu știi să brodezi, stai în banca ta și lucrezi, sau tragi la mașină. Exact, eu pe oamenii de genul acesta, nu știu am o problemă cu ei, domne se trezește creator orice individ care, săracu’, n-are nicio treabă cu subiectul. De ce, de ce? Pentru că are el chef să fie poet. Exact ce spunea: trebuie să ai o anumită disponibilitate”.

Marcela Nanu: „Trebuie să ai o anumită educație, un anumit har în sensul acesta. Eu știu că bunica din orice cânta, cânta la frunză, fluiera la frunză. N-am înțeles niciodată care era șpilu, în primul rând că fluiera dumnezeiește. Și tata la fel”.

Carmina Alina Vlad: „Eu mai cântam, știi din ce, din tulpina de la păpădie. Mă-nvățase străbunica mea, o iei, o rupi și după aceea suflă în ea. Din aceasta știu să cânt, că m-a învățat străbunica când eram copil. Dar uite, pe tine te-aș întreba, când vine un solist de muzică populară, sau vin eu sau Amelia”.

Amelia Etegan: „Eu nu vin că am bun-simț. Eu cânt acasă, cânt la petreceri, cânt așa că am eu chef și-mi place un cântec”.

Carmina Alina Vlad: „Cum crezi această piesă? Te gândești la linia melodică sau numai la text sau faci și una și alta?”.

Marcela Nanu: „La mine toate se leagă, pentru că orice cuvânt în urechea și în sufletul meu are o anumită cadență și rezonanță și se leagă, are un clinchet anume, are un ceva acolo, totul sună. Pentru că eu, de mică, am stat de fusta bunicii și-mi spunea cu tingirile, îmi spunea: «Vezi cum este lingura aceasta bătută de tigaie sau de tuci? Trebuie să auzi. Uite, vezi cum se rupe surceaua în mână?»». Totul trebuie să aibă o legătură și rezonanță și, când vine un solist, mă faci să dau din casă, Carmina, și nu am încotro, când vine un solist, pentru că toți îmi sunt dragi, toți sunt frumoși. Și cei care vin să vrea să cânte îi simți, cei care vin numai să primească niște versuri, iar îi simți, dar toate piesele pe care le fac exact pentru mine, ca și cum eu le-aș interpreta. Și dacă mie îmi sunt bune și mi-e drag de ele și îmi plac. Îmi dau seama că nu poți să-i faci ceva omului acelaia, ceva, hai, la viteză, să scriu ceva, dacă rimează punct cu punct, mi-a ieșit vorba”.

1:00:17-1:03:36 – Moment artistic: Marcela Nanu, *Dor și iar dor*.

1:03:37-1:09:14 – Amelia Etegan: „Știți că am văzut un documentar foarte fain legat de Maria Lătărețu? Aceasta, apropo de...”.

Marcela Nanu: „Scuzați-mă, Maria Lătărețu a avut și chestia aceea cu tractorul, «Drag îmi e neicuța-l meu». Îl făcea folcloric dragul de el”.

Amelia Etegan: „Altceva voiam să spun, în documentarul respectiv se remarcă faptul că a făcut, a creat peste 350 de cântece pentru alți soliști. Cântecele pe care le făcea pentru solistul acesta, i-a făcut un cântec, ea nu-l mai cânta niciodată. Ideea este următoarea: nu era notistă, deci linia melodică i-o spunea individului respectiv: «Uite asta, asta, asta». Versurile la fel, i le transmitea prin viu grai și gata și s-a terminat, da? Deci nu era să stea să scrie, să nu știu ce, dar a creat pentru foarte mulți soliști. Și cântecele pe care le dădea mai departe, nu le mai interpreta niciodată”.

Marcela Nanu: „Nici eu n-aș putea să cânt vreodată un cântec pe care l-am creat pentru un alt solist”.

Amelia Etegan: „Ea a avut un repertoriu extrem de bogat, că are anumite cântece cu care este foarte cunoscută, repere în folclor, dar a cântat extrem de mult, are sute de cântece”.

Marcela Nanu: „Și variațiuni pe aceeași temă, un cântec doar schimba 2-3 versuri din el și ieșea altă piesă și culmea e că au identitate proprie, autonomie, nu zici: «Păi acela este ca celălalt, că e copiat»”.

Amelia Etegan: „Deci asta apropo de creativitate”.

Carmina Alina Vlad: „Dar tu, Alex, te-ai gândit să-ți creezi piesele tale, ai așa ceva scris?”.

Alexandru Lilea: „Am câteva versuri, dar am considerat sau poate acum nu este momentul, că nu am asemenea talent pentru a crea versuri. Le-am făcut mai simpliste, așa, puțin”.

Marcela Nanu: „Dar folclorul este simplu, Alex”.

Alexandru Lilea: „Într-adevăr, dar aș fi vrut așa, ca substanță”.

Marcela Nanu: „De fond, nu de formă. Am înțeles”.

Amelia Etegan: „De aceea zic: Ești mai mititel, trebuie să te mai coci, să mai capeți experiență și după...”.

Carmina Alina Vlad: „Poate peste 10 ani, cine știe?”.

Alexandru Lilea: „Poate altă dată, Dumnezeu știe”.

Marcela Nanu: „Altă dată folclorul se trăia. Mergeau la sapă, mergeau la coasă, cântau să le treacă timpul, mergeau cu oile, cu vitele pe câmp, rupeau vorba aceea porumbul și-l coceau acolo în surcea la jar, la foc, rupeau teaca de ardei, o decapau, o curățau de semințe și beau apă cu ea din știubei. Și acolo cântai, acolo auzai păsările, acolo vedeai florile, acolo era inspirațional totul pentru că trăiai normal și firească în natură, ceea ce la ora aceasta noi ne-am rupt”.

Amelia Etegan: „La clacă”.

Marcela Nanu: „Și era muncă, era muncă cu sudoare și curgeau apele pe ei, dar cântau și depănușau porumbii, îi dădeau la curățătoare și cântau și spuneau snoave și nu vă spun câte snoave știu de la bunica, și nu vă spun câte pilde știu de la ei”.

Carmina Alina Vlad: „Dar apropo de snoave și de pilde, nu te-ai gândit să creezi vreă melodie, vreun text bazându-te pe aceste pilde sau snoave, inspirată, să zicem, pilda cutare spune despre cutare lucru sau din snoavă, că sunt și texte din acestea populare care sunt mai haioase să le spunem, chiar cu un iz din acesta umoristic”.

Amelia Etegan: „Erau unele mai mult decât haioase”.

Carmina Alina Vlad: „Să știi că sunt și texte vechi și în aceste culegeri de folclor, texte vechi umoristice, că am găsit eu”.

Marcela Nanu: „Am făcut și așa ceva. Haideți să vă spun: eram la clacă, încă eram copil, dar încă știu despre lucrurile acestea pentru că am avut dumnezeirea, am avut bucuria imensă, atunci când am fost copil mic să particip, încă să nu se fi stins toate tradițiile acestea. Și veneau la clacă și venea o mătușă, Dumnezeu s-o odihnească, cu bărbatu-său și zicea: «Ilie, la tine vinul n-are strop și sticla aia n-are dop?». Și-am creat un text pe chestia aceasta. Deci eram cu urechile ștrumpf atunci ca să aud tot, să prind tot. Acelea s-au sedimentat în timp, le-am păstrat și acum îmi aduc aminte de ele. Ulterior am zis hopa, se poate face ceva umoristic și moralizator ca o pildă”.

Carmina Alina Vlad: „Eu am găsit aceste texte umoristice, să spunem, în acele culegeri de folclor pe care le am acasă. Sunt 2 cărți foarte mari, Alex le știe, că i le-am dat și lui, și vreau să spun că eu m-am uitat prin ele și am citit din ele și vreau să spun că sunt toate pe zona Doljului și chiar te bufnește și râsul”.

1:09:15-1:13:22 – Moment artistic: Alexandru Lilea, *Sunt flăcău din plai oltean*.

1:13:23-1:17:20 – Amelia Etegan: „Dar există volume de snoave populare care sunt publicate acum 50-60 de ani. Leșini de râs după ce ai citit 10 pagini. Zici: «Mamă, să-mi trag sufletul că nu mai pot». Fac o pauză de o jumătate de oră și o iau de la capăt”.

Marcela Nanu: „La cei bătrâni și vorba-n sine, comunicarea, era bazată pe pilde dintr-acestea. Zicea străbunica, Dumnezeu s-o ierte: «Auzi mama?». «Da, mamă». Atunci mă distram, eram copil, nu înțelegeam subtextul, substratul. Crescând am zis: «Doamne, câtă dreptate avea!». Zicea: «Mai bine mergi cu deșteptul la pagubă decât cu prostul la câștig». Rămâneam așa, cu gura căscată”.

Carmina Alina Vlad: „Haideți să tragem o concluzie: Alex ce faci tu, vei mai culege acest folclor?”.

Alexandru Lilea: „Sigur că da. Mi-am propus acest lucru pentru faptul că pentru mine folclorul rămâne cel mai frumos mod prin care ne identificăm ca popor. Eu trăiesc prin folclor, la mine folclorul este în suflet și probabil că se vede, nu trebuie doar să vorbesc, pentru că de cele mai multe ori trebuie să facem. Dar cred că se vede acest lucru și o să duc la bun sfârșit ceea ce mi-am propus. Și când voi realiza acel muzeu o să fiți acolo prezenți și o să facem o emisiune pentru că am foarte multe lucruri valoroase pe care trebuie să le vadă și oamenii”.

Carmina Alina Vlad: „Așa este, dar mai ai de unde să culegi folclor? Aceasta este ideea”.

Alexandru Lilea: „Mai am. De multe ori se vehiculează faptul că nu mai există folclor. Folclorul există și cred că va dispărea la un moment dat”.

Amelia Etegan: „Nu va dispărea, va fi doar o altă formă a folclorului la un anumit moment dat, adică peste 50 de ani vor vorbi de noi ca fiind folclor”.

Alexandru Lilea: „Da, într-adevăr, exact, dar cred că, nu știu, frumusețea, farmecul folclorului va dispărea atunci când va muri ultimul practicant al folclorului”.

Marcela Nanu: „Practicant pentru că noi vorbim despre folclor dar foarte rar practicăm. Noi, în emisiunile acestea făcute de câți realizatori au rămas vehemenți și verticali în autenticitate, în asemenea emisiuni putem măcar să vorbim și să amintim despre folclor și să-l cântăm, atât mai putem, să-l trăim la parametri de atunci....”.

Alexandru Lilea: „Prin cântec este doar o parte din tot folclorul care este foarte, foarte bogat, dar reușim să aducem o parte din folclor în emisiuni, așa cum spunea și doamna Marcela”.

Marcela Nanu: „Pentru că a dispărut folclorul din atitudine, nu mai e opinca, nu mai e costumul, nu mai sunt obiectele înconjurătoare, păi cine mai gătește în oale din acestea?”.

Amelia Etegan: „Ce-mi place mie mâncarea în oalele acestea! Și să știți că mai sunt dintr-aceștia care se întorc. Mi-aduc aminte acum, la Afumați, când am făcut *Ropotinul Țestelor*, toată lumea întreba cum intră în posesia unui țest, de unde ia un țest. Și le-am spus doamnelor care au lucrat acolo, zic: «Să vă faceți listă și la vară îi puneți pe listă și vindeți țestele pe care le faceți». Pentru că mi se pare cât se poate de corect, este munca lor”.

Marcela Nanu: „Doamna Amelia, la mine la Bălești, scuză-mă Carmina, au început să întrebe cum se făceau cuptoarele de pâine”.

Amelia Etegan: „Cuptoarele de pâine acelea de cărămidă”.

1:17:21-1:21:15 – Moment artistic: Marcela Nanu, *Lume trecătoare*.

1:21:16-1:23:00 – Carmina Alina Vlad: „Amelia, ca un om care cercetează folclorul românesc, concluzie”.

Amelia Etegan: „Cred că manageriez partea aceasta de cercetare. Îmi și place, recunosc, acest lucru. Eu cred că putem să apelăm atât la folclorul nostru, deci cules, din culegerile de folclor culese de altcineva înaintea noastră, putem să avem bunul-simț. Pentru că, de ce spun aceasta, am trăit o întâmplare legată de luat o piesă de la cineva și nu recunoaștem de la cine-am luat-o, nu, poți să spui că este a profesorului cutare, este foarte cinstit, da am preluat-o de la profesorul cutare. Deci putem să apelăm și la aceasta, dar putem să apelăm și la creativitate, la cine are creativitate, nu la oricine”.

Carmina Alina Vlad: „Marcela, se creează frumos folclor?”.

Marcela Nanu: „Din punctul meu de vedere și din punctul meu de suflet, nu neapărat de vedere, da pentru că mă iau doar pe mine ca reper și spun doar ce am eu în plan să fac și de acum înainte, să nu mă despart de iarbă, de frunză, de amintiri și mai ales de mama. Mama este încă tradiția și binele meu și frumosul meu pe pământ”.

Carmina Alina Vlad: „Mulțumesc frumos din tot sufletul pentru că ați fost prezenți în această emisiune. Vă mulțumesc frumos și dumneavoastră, stimați telespectatori, că ați avut răbdarea să ne ascultați. Pentru toate informațiile pe care le-am primit în această emisiune le mulțumesc invitaților mei. Vă doresc o seară excelentă în continuare. Ne revedem săptămâna viitoare, aici, la Tele U Craiova. Toate cele bune. La revedere!”.

1:23:01-1:30:15 – Moment artistic: Marcela Nanu, *Uite, neică ce de stele!* și Alexandru Lilea, *Spuneți voi, stelelor, voi*.

1:30:16-1:30:45 – Generic.

Operator imagine: Liviu Rusu. Montaj: Carmina Alina Vlad. Realizator: Carmina Alina Vlad. Producție Tele U Craiova, 25 mai 2019.

Anexa 6 – Zestrea neamului, 9 decembrie 2017³⁷³

00:00-00:20 – Generic.

00:21-1:45 – Tatiana Slivca: „Bună vreme și bine v-am regăsit, dragi telespectatori, prieteni ai emisiunii *Zestrea Neamului*. Vă invităm să ne fiți și astăzi aproape, urmărindu-ne din orice colț al lumii, pe site-ul nostru www.noroc.tv sau live pe pagina noastră de Facebook. Invitatul acestei ediții, pe care l-am provocat la o discuție de suflet, este născut pe ținuturi bucovinene fiind unul din promotorii zonei Gura Humorului. Este unul din tinerii foarte activi, implicat în tot felul de evenimente private sau publice. Bătătoarește Țara Românească în lung și-n lat și ne mărturisește că reușește să țină pasul pentru că face ceea ce îi este sortit și face ce îi place. Vine dintr-o zonă folclorică binecuvântată de Dumnezeu, împrejmuită de două mânăstiri și este mândru să poată promova sfințenia acelor ținuturi de poveste prin cântecele sale, dar și prin portul din partea locului. Primul spectacol în care a cântat la Chișinău, pe scena Palatului Național, a fost acum cinci ani, alături de Orchestra «Busuioc Moldovenesc». Între timp a reușit să înregistreze melodii și cu Orchestra «Mugurel», dar și cu Orchestra «Lăutarii» din Chișinău. Așa că urmează să scoată pe piață un al treilea album din cariera sa de artist. Vă invit să-l cunoașteți mai îndeaproape pe Alexandru Brădățan, glas mândru bucovinean. Stați aproape de noi”.

1:46-4:21 – Moment artistic: Alexandru Brădățan, *Voroneț, grădină dulce*.

4:22-13:10 – Tatiana Slivca: „Alexandru Brădățan, îți spun *Bine-ai revenit* la Chișinău și *Bine-ai venit* în cadrul emisiunii *Zestrea Neamului!*”.

Alexandru Brădățan: „Bine v-am regăsit! Cu mare bucurie de fiecare dată revin la Chișinău și mulțumesc din toată inima pentru invitație”.

Tatiana Slivca: „Știu că ești foarte prins și astăzi ai venit tot în fugă. Pleci imediat după spectacol spre o altă destinație. Nu știu cum reușești să-ți împarți timpul între Suceava și toată țara”.

Alexandru Brădățan: „Atunci când faci cu drag ceea ce faci și faci din inimă, oboseala, distanța, drumurile lungi nu mai au așa mare importanță. Și faptul că menirea noastră este aceea de a cânta și de a bucura sufletele oamenilor ce așteaptă acest lucru, indiferent unde sunt, că sunt mai aproape de casă, că sunt mai departe, trebuie să facem tot posibilul să ajungem peste tot”.

Tatiana Slivca: „Și energia tot din public ți-o recapeți?”.

Alexandru Brădățan: „Da, publicul îmi dă cea mai mare satisfacție. Și mai ales după ce termin un spectacol, nu știu, încercătura pe care o am atunci este fantastică, pot să plec pe jos acasă, că am o energie frumoasă și pozitivă din partea oamenilor. Se transmite acest lucru”.

Tatiana Slivca: „Alexandru Brădățan, glas dulce bucovinean, acesta este mesajul care ne întâmpină când intrăm în Gura Humorului”.

Alexandru Brădățan: „Da, și sper că așa și este. Este un panou publicitar chiar la intrare în orașul meu de suflet, Gura Humorului. Și, bineînțeles, întâmpină acolo pe toată lumea care vine să viziteze orașul nostru și lumea care este în tranzit”.

³⁷³ „Emisiunea „Zestrea neamului” cu Alexandru Brădățan (09.12.2017)”, URL: <https://www.noroc.tv/emisiuni/zestrea_neamului/09-12-2017/cu_tatiana_slivca_invitat_alexandru_bradatan_09_12_2017/>, [ultima consultare: 10.03.2019].

Tatiana Slivca: „Mai ales că tu ești unul dintre tinerii promotori ai acestei zone și folcloric vorbind și nu doar. Ți iubești plaiul și locul”.

Alexandru Brădățan: „Bineînțeles. Bucovina are un loc aparte în sufletul meu, ca și întreaga Moldovă și România, pentru că Dumnezeu ne-a binecuvântat cu aceste meleaguri foarte frumoase. Nu zic, este frumos să mergi, să vizitezi, să te plimbi în întreaga lume, dar acasă va rămâne întotdeauna acasă, locul unde te-ai născut, locul unde ai crescut. Acasă înseamnă părinți, înseamnă familie, înseamnă prieteni, oameni dragi și-atâtea și-atâtea amintiri și bineînțeles că ocupă un loc aparte în sufletul meu. Și cred că fiecare dintre noi, când vorbește de acasă, vorbește de un lucru sfânt pe care-l păstrează cu ce are mai de preț în inima sa”.

Tatiana Slivca: „Dacă tot am pomenit despre casa părintească, despre părinți, familie, pentru că acolo se formează întâi și-ntâi caracterul, apoi îi urmează toate, hai să ne-amintim un pic de casa ta părintească și de părinții tăi. Din ce familie vine Alexandru Brădățan?”.

Alexandru Brădățan: „Vine dintr-o familie de oameni frumoși, nu că sunt ai mei, dar chiar așa este. Am niște părinți extraordinari, modești și foarte simpli. Îi mulțumesc lui Dumnezeu pentru acești părinți minunați. Am și un frate mai mare. El nu cântă, a revenit acasă. Am un nepoțel și urmează o nepoțică. Sunt oameni care m-au sprijinit încă de la începuturile mele, au fost alături de mine, atât moral, cât și financiar. Și dacă astăzi mă bucur de această activitate artistică frumoasă, mare parte se datorează lor, părinților, familiei și prietenilor”.

Tatiana Slivca: „Știu că credința a avut un loc mai special în familia voastră și în casa voastră”.

Alexandru Brădățan: „Da, și are un loc special, fiind într-o zonă cu o încărcătură spirituală foarte puternică. La 3 kilometri de casa mea este Mănăstirea Voroneț și tot cred că, pe la vreo 5, este Mănăstirea Humorului. Noi stăm între două mănăstiri cu renume în țară și în străinătate și majoritatea oamenilor din zonă sunt așa, mai credincioși. Că de asta se zice, când vii în casa unui bucovinean, el imediat te pune la masă, îi așa ospitalier. Asta și datorită credinței și faptului că omul trebuie să fie om bun”.

Tatiana Slivca: „Acestea sunt valorile cu care ai crescut tu în casa părintească. Și bunicul tău a cântat în strană la biserică”.

Alexandru Brădățan: „Da, bunicul din partea tatălui a fost dascăl, dascăl bisericesc. El cânta în familie. Bine, mai cântă și tata și mama, așa, dar cântă prin casă”.

Tatiana Slivca: „În schimb, iată, așa cum spuneai, ei sunt cei care te-au susținut chiar dacă tu inițial ai vrut să mergi pe un alt drum”.

Alexandru Brădățan: „Da, pe calea aceasta a Teologiei. Eu voiam să devin preot, chiar voiam, dar cred că Dumnezeu are un plan cu fiecare și știe ce e mai bine pentru fiecare dintre noi. După discuțiile pe care le-am avut cu părinți și oameni în domeniu, am spus că fiecare poate să fie un apostol. Nu neapărat trebuie să fii preot sau să slujești, important este ca fiecare să-și facă menirea pe care i-o dă Dumnezeu. Și are foarte mult de câștigat”.

Tatiana Slivca: „Și pentru că la fiecare etapă din viața noastră întâlnim oameni care ne susțin, ne încurajează, cu un sfat, cu un gând, sau poate descoperă acel talent pe care îl avem într-un domeniu sau altul, și tu ai avut un asemenea dascăl”.

Alexandru Brădățan: „Da, am avut norocul să întâlnesc oamenii potriviți la locul potrivit, la timpul potrivit. Și bineînțeles că întotdeauna voi aduce mulțumiri și recunoștință doamnei Maria Macovei. Este o persoană foarte specială și dragă sufletului meu. Este cea care a avut grijă, încă de la începuturile mele, să cânt ceea ce trebuie, să port costumul

nostru din zonă, curat, și să am aparițiile așa cum îi stă bine unui bucovinean. Și-i mulțumesc din toată inima pentru cântecele frumoase pe care mi le-a dăruit și cu care încânt publicul. Și, bineînțeles, profesorilor. Pot să plec încă de la școala generală până la liceu și apoi să continui cu realizatorii de emisiuni, care tot au avut un rol foarte important în activitatea mea artistică și au în continuare”.

Tatiana Slivca: „Maria Macovei a lucrat pe fiecare segment în parte cu tine. Iată, spuneai și de costum, că ți-a atras atenția, și despre felul în care să cânti. Și tu chiar ai muncit, pentru că mi-ai spus altă dată că atunci când ai venit la Maria Macovei nu neapărat te-a încurajat din prima foarte mult”.

Alexandru Brădățan: „Nu, ea a fost foarte sinceră și directă, mi-a spus exact: «Uite cum stă treaba, țin, țin, țin». Și am mers acasă, m-am gândit, m-am consultat, și eu chiar îmi doream să cânt pentru că, cu toate că doream să urmez Teologia, eu cântam muzică populară. La noi oricum se asculta muzică populară și interpreții consacrați erau îndrăgiți la noi în familie și de mine. Dar, după ce m-am întâlnit cu doamna Maria, am cântărit mai bine lucrurile. Așa m-am gândit mai serios și am zis: «Da, pornesc la drum, indiferent de ceea ce se întâmplă». Nu mă gândeam să ajung la stadiul acesta, eu voiam să cânt, nu că voi merge în concursuri, interviuri, că o să mă cunoască lumea. Nu, acestea au venit așa pe parcurs, am intrat în horă și-am jucat și joc în continuare. Nu știu cât o să dureze și unde o să mă ducă hora aceasta”.

Tatiana Slivca: „Și iată că nu te mai poți opri deja”.

13:11-15:56 – Moment artistic: Alexandru Brădățan, *Haida, hai cu veselie!*.

15:57-19:55 – Tatiana Slivca: „Și primul tău concurs pe care ai simțit tu că l-ai meritat, când a fost?”.

Alexandru Brădățan: „Primul meu concurs a fost la Gura Humorului. Și sala era plină și eram la mine acasă, și era primul meu concurs. Nu pot să zic, și acum sunt emoții și nu știu, cred că emoții vor fi mereu atunci când urci pe scenă, pentru că ai contactul cu oamenii. Dar cred că emoțiile alea de la începuturi, nu știu, sunt cele mai puternice”.

Tatiana Slivca: „Ți-au tremurat picioarele?”.

Alexandru Brădățan: „Ce-mi tremurau picioarele, că-mi tremura și inima în mine, așa. Dar oricum, emoții sunt tot timpul”.

Tatiana Slivca: „A urmat o perioadă de doi ani, sau cât a fost, de festivaluri și tu chiar te-ai ținut de festivaluri”.

Alexandru Brădățan: „Doi ani, 2006-2008, am participat la toate festivalurile din țară. Unde auzeam că e un festival, acolo eram și eu. Și, la început, bineînțeles, cu diplome de participare, cu așa, dar și când am început cu trofee...”.

Tatiana Slivca: „S-au ținut și ele lanț”.

Alexandru Brădățan: „Da”.

Tatiana Slivca: „Dar ai simțit tu evoluția aceasta? Că urci treaptă cu treaptă, că devii mai bun și mai bun?”.

Alexandru Brădățan: „Da, pentru că mi-am dat seama ceea ce înseamnă concursul. Participând la acestea vedeam concurenții, adică vedeam că unu-i mai bun, că eu ar trebui să fac așa să fiu mai bun. Și te ambiționezi și începi să muncești mai mult și am renunțat la ieșit nu știu pe unde. Și cântam, mă pregăteam cu doamna Maria să vedem ce melodie e potrivită, costum, și prin muncă am obținut”.

Tatiana Slivca: „Au fost și supărări și lacrimi?”.

Alexandru Brădățan: „Au fost și supărări și lacrimi, normal. Că știi cred, că toate le înveți pe parcurs. Important în viață, cred că cel mai important, de câștigat poate câștiga oricine, de pierdut sunt mai puțini care știu să piardă. Și au fost, normal, și momente în care

am plecat acasă cu diplomă de participare. Dar acest lucru, pe moment normal că eram supărat, doare, normal, dar te ambiționează să muncești mai mult. Și lasă că la anul o să fie și mai bine. Cel mai bun exemplu este cel de la «Mamaia», că am participat de trei ori, 2006, 2007, 2008”.

Tatiana Slivca: „Și a treia oară, ai plecat acasă cu mașina”.

Alexandru Brădățan: „A fost ceea ce trebuia să fie, am plecat acasă cu mașina”.

Tatiana Slivca: „Ai simțit la tine în localitate că oamenii te privesc altfel, că începi să fii cunoscut?”.

Alexandru Brădățan: „Se simțea această admirație din partea publicului și nu doar din partea publicului din Humor. Pentru că mergeam prin țară și începea lumea să mă cunoască și să mă felicite în special pentru concursuri. Și îmi dădeam seama că ceea ce fac cred că e bine și că trebuie să muncesc și mai mult”.

Tatiana Slivca: „Părinții tăi ți-au fost alături la spectacole, în festivaluri, sau ei te așteptau acasă?”.

Alexandru Brădățan: „Ei trăiau emoțiile de acasă. De multe ori mergeam cu doamna Maria la festivaluri. Adică la primele am mers cu dumneai, ca să învăț drumul”.

Tatiana Slivca: „Și cum te aștepta familia acasă?”.

Alexandru Brădățan: „Mama de fiecare dată plângea când mă vedea la vreo emisiune sau vreun concurs, era așa de emoționată. Eu știam că eu nu trebuie s-o sun după ce termin, că sigur plânge, așa că trebuia s-o las un pic ca să-și revină și pe urmă vorbeam. Dar acum s-a obișnuit și, bineînțeles, am spus, părinții mei sunt foarte modești în trăire. Eu știu că sunt foarte mândri de mine, de familia noastră. Dar o trăiesc așa, în sufletul lor, n-o arată, nu sunt așa mândri «ce băieți am eu»”.

Tatiana Slivca: „La interior trăiesc acestea, nu merg pe stradă să spună”.

Alexandru Brădățan: „Nu, nu”.

19:56-22:21 – Moment artistic: Alexandru Brădățan, Trofeul *Mamaia*, 2008.

22:22-26:46 – Tatiana Slivca: „Revii de fiecare dată și acele cântece pe care le-ai cântat inițial prin festivaluri au încăput pe CD-urile tale”.

Alexandru Brădățan: „Da, primul și al doilea CD. Primul, *Am în suflet cânt și joc*, iar al doilea, *Cu drag de Voroneț*”.

Tatiana Slivca: „E tinerel acest Alexandru Brădățan, dar iată că sunt deja mai bine de 10 ani de când ai pășit așa pe o scenă cu încredere, în 2005”.

Alexandru Brădățan: „Din 2005. În 2005 am participat la prima emisiune televizată la *Televiziunea Română*”.

Tatiana Slivca: „La *Televiziunea Română*! Ce emisiune?”.

Alexandru Brădățan: „Era o emisiune filmată în Bucovina, în preajma Sărbătorilor de iarnă”.

Tatiana Slivca: „Și-ți mai amintești, aveai emoții?”.

Alexandru Brădățan: „Era o emisiune cu artiști consacrați și atunci am început și eu să le văd și pe toate doamnele noastre din Moldova”.

Tatiana Slivca: „Pe care le ascultai doar la radio”.

Alexandru Brădățan: „Da, și nu-mi venea să cred că eu, uite, am ajuns să fiu în emisiune cu artiste pe care eu le iubesc și le îndrăgesc atât de mult. Era o stare specială”.

Tatiana Slivca: „Și cum a fost atunci, nu știu dacă îți aduci aminte starea aceea, să te afli printre nume mari ale folclorului românesc? Nu știu, le admirai dintr-o parte sau ai îndrăznit să le ceri un autograf?”.

Alexandru Brădățan: „Normal că am îndrăznit să fac o poză în primul rând. Trebuia să am și eu o amintire, să immortalizez acel moment, dar bineînțeles cu o oarecare

emoție, așa, că nu știam ce trebuie să fac. Bineînțeles că până la urmă toți suntem oameni, dar artiștii au menirea de a transmite emoții indiferent și normal că, fiind la început, nu îndrăzneau eu așa. Dar era și doamna Maria și așa...”.

Tatiana Slivca: „Ai avut un model, un artist, o artistă consacrată?”.

Alexandru Brădățan: „La noi nu era duminică să nu ne uităm la *Tezaur folcloric*. Așa vedeam artiști din toată țara, dar în special cei de la noi erau mai aproape de sufletul nostru, pentru că ei cântau muzica noastră, și-n graiul nostru, și-n portul nostru și-s de-ai noștri și-i normal să-ți placă mai mult”.

Tatiana Slivca: „Și fiecare trage la turta lui”.

Alexandru Brădățan: „La neamul lui și bineînțeles, doamna Laura Lavric, doamna Sofia Vicoveanca, doamna Margareta Clipa, doamna Mioara Velicu mă fascinau de fiecare dată. Dar și ceilalți din alte zone, numele mari, Maria Ciobanu, Nicolae Furdui Iancu, Nicoleta Voica, de la care avem de învățat de fiecare dată și care au slujit și slujesc în continuare tradițiile și muzica noastră. Și chiar dacă noi suntem mai tineri, ne manifestăm admirația față de ei și ne bucurăm atunci când primim câte un sfat din partea lor, când primim câte o încurajare. Și, bineînțeles, onoarea este foarte mare atunci când apărem pe scenă cu aceste nume grele care au o viață în spate și știu totul”.

Tatiana Slivca: „Cu mulți dintre ei te-ai văzut și prin festivaluri, mulți dintre ei au fost, bănuiesc, și membri ai juriului”.

Alexandru Brădățan: „Am avut ce învăța și le mulțumesc tuturor pentru încredere în primul rând și pentru tot ceea ce au făcut ei pentru promovarea mea”.

Tatiana Slivca: „Rând pe rând, așa au început să apară și invitațiile la televiziune, la posturile de radio. Prima imprimare ți-o amintești?”.

Alexandru Brădățan: „Prima imprimare a fost tot în 2005, o oră, după care au urmat și alte imprimări pentru că la fiecare festival eu pregăteam câte o melodie. Rar se întâmpla să particip cu aceeași piesă la festivalurile-concurs. Și cum câștigam un trofeu, mai făceam o melodie, o imprimam și tot așa”.

Tatiana Slivca: „Și banii câștigați erau investiți”.

Alexandru Brădățan: „Da, erau reinvestiți. Și făcând acest lucru am adunat material pentru chiar primul CD”.

26:47-30:32 – Moment artistic: Alexandru Brădățan, *Eu de când mă știu pe lume*.

30:33-35:04 – Tatiana Slivca: „Ai simțit așa, la al doilea CD, că ai luat avânt?”.

Alexandru Brădățan: „Ca orice lucru, după ce ai căpătat un pic de experiență, parcă altfel se leagă treburile și altfel cânti. Nu zic, în primul a fost foarte bine, doamna Maria a avut grijă de repertoriu, dar la al doilea mi-am impus eu mai mult amprenta și stilul, că mă sfătuiam cu dumneai, să vedem ce cânt. Nu știu, voiam melodii în care să mă regăsesc mai mult”.

Tatiana Slivca: „Primul tău spectacol, care a încununat cei 10 ani de activitate artistică, se întâmpla în 2015, la Gura Humorului. La tine acasă l-ai făcut”.

Alexandru Brădățan: „La mine acasă, unde mi-am adus toți colegii de generație din țară, cu care am participat la festivaluri și care, zic eu, suntem generația tânără acum din folclorul românesc”.

Tatiana Slivca: „Un spectacol unde ai prezentat tot ceea ce ai reușit să acumulezi în acești 10 ani de activitate artistică, deja era și al doilea CD, și un spectacol unde a fost alături de tine și doamna Marioara Murărescu. Și aici vreau să ne oprim un pic pentru că știu că doamna Murărescu te-a susținut și te-a ajutat. Și hai să ne amintim un pic de această relație a voastră, de o primă întâlnire”.

Alexandru Brădăţan: „Da, uite că mi se zbârleşte pielea așa când vorbesc despre doamna Marioara Murărescu. Într-adevăr, Dumnezeu s-o odihnească acolo unde este, a fost un om cu totul și cu totul special. Nu visam vreodată să ajung să o cunosc și să particip în emisiunea pe care o priveam cu atâta drag de acasă în fiecare duminică. Am cunoscut-o la Festivalul «Strugurele de Aur» de la Jidvei, de la Alba-Iulia. Dumneaei era președinta juriului. Acolo tot de trei ori am participat, să știi, că nu m-am lăsat și au fost momente foarte și comice și triste și speciale. Dar dumneaei de acolo m-a remarcat. Așa de emoționat eram că nu puteam să-mi controlez emoțiile. Îmi spuneam: «Doamne, și eu sunt om și dumneaei e om, doar nu mă omoară acuma, cânt cum pot». Și așa de emoționat am fost că am cerut acord la doină, la orchestră și nu-ți spun că am început doina de nu mai știam pe unde sunt, eu cântam și în gândul meu zicem: «Vai, nu-i bine, am făcut praf». Zic: «Dacă doina am sfeclit-o, a doua s-o cânt în așa hal să ridic sala-n picioare». Ce zici, că așa a fost, m-a aplaudat sala de Doamne-fereste și mi-au dat premiu pentru popularitate. Și de acolo doamna Marioara a prins drag de mine și m-a invitat frecvent chiar la spectacole de gală, cum a fost «Cerbul de Aur», plus alte ediții ale emisiunii *Tezaur folcloric*. Nu mai era legătura aceea de realizator-interpret, era o legătură mamă-fiu. Sau mă suna: «Ce mai faci?». Puteam s-o sun să-i cer un sfat. Nu spun, când mergeam la București, mergeam pe la dumneaei, mă suna de cum ajungeam în gară: «Dacă-ai ajuns îți pun cafeaua». Erau lucruri foarte speciale și eu mă bucur că am fost printre interpreții care încă au prins-o și au fost promovați de dumneaei”.

Tatiana Slivca: „S-au putut bucura de sfaturile dumneaei. Tu ai beneficiat de sfaturile ei și încrederea pe care ți-a acordat-o. Te responsabilizează dublu, ca de fiecare dată să te gândești, ce-ar fi zis?”.

Alexandru Brădăţan: „Nu trebuie să dezamăgesc, așa este, nu trebuie să dezamăgesc pentru că menirea noastră este să ducem tradițiile noastre așa cum sunt. Cu toate că suntem în 2017-2018, ceea ce avem noi de la străbunii noștri să ducem în continuare tot așa”.

35:05-38:33 – Moment artistic: Andra Matei, Alexandru Brădăţan, Angelica Flutur, Andreea Haisan, Ancuța Corlăţan, *Ca o fată-i Bucovina, și-i frumoasă, bat-o vina*.

38:34-44:28 – Tatiana Slivca: „Bucovina este cu adevărat un colț de Rai”.

Alexandru Brădăţan: „Este și prin oameni și prin peisaje și prin tradiție, prin tot”.

Tatiana Slivca: „Da, un loc cu adevărat binecuvântat de Dumnezeu și păcat ar fi să nu-l valorificăm, să nu-l aduceți în față, să nu spuneți și lumii despre aceste frumuseți”.

Alexandru Brădăţan: „Am posibilitatea să cânt despre aceste meleaguri și atât cât voi putea și cum voi putea voi merge înainte să prezint oamenilor această comoară de preț pe care o avem noi”.

Tatiana Slivca: „Acel albastru de Voroneț se găsește și pe costumele populare din zonă sau mai puțin?”.

Alexandru Brădăţan: „Mai puțin în zona Bucovinei, albastrul pe cămăși se poartă în Calafindești, acolo se regăsește albastrul în cusătura cămășilor”.

Tatiana Slivca: „La Humor e mai mult pe maro”.

Alexandru Brădăţan: „Pe maro, pe negru, bej, dar am și o cămașă cu albastru, pentru că eu, până la urmă, chiar dacă sunt din Gura Humorului, Voroneț, reprezintă Bucovina și pot să îmbrac costume din toată Bucovina sau, de ce nu, din Moldova”.

Tatiana Slivca: „Astăzi ce costum porți?”.

Alexandru Brădăţan: „Port un costum de sărbătoare, mai exact din Câmpulung Moldovenesc, iar brățelele sunt din Vatra Dornei”.

Tatiana Slivca: „Așa, că mie mi-au atras atenția și chiar mă întrebam”.

Alexandru Brădăţan: „Să ştii că la multă lume sar în ochi pentru că sunt un element mai special, neîntâlnit în Bucovina. Nici eu nu ştiam de ele până să le văd la cineva. Şi am întrebat dacă se poartă la noi şi de unde sunt şi au zis că da”.

Tatiana Slivca: „Se poartă, dar nu se mai fac astăzi”.

Alexandru Brădăţan: „Nu se mai fac şi nu se mai găesc. Aceste brăţări au fost găsite în casa unui primar, două perechi de brăţări, acestea şi încă o pereche. Sunt brăţări de mire sau reprezintă o categorie socială mai înstărită, îs mai domnoşi. Îţi dai seama dacă au fost găsite în casa unui primar, primarul acela era înstărit”.

Tatiana Slivca: „Şi cum ai intrat în posesia lor? Hai să spunem publicului că ai fost norocos şi de această dată”.

Alexandru Brădăţan: „Am fost norocos. I le-am cerut să mi le împrumute, poate reuşesc să fac şi eu o copie după ele, să caut meşteri populari să văd dacă mai ştie cineva să facă, pentru că sunt făcute din mărgelile şi foarte greu de făcut. Şi până la urmă mi le-a făcut cadou şi eu le port cu mare drag. Şi mi-a arătat şi o poză foarte veche ce certifică lucrul că s-au purtat. Şi sunt şi brăţări de bărbat şi brăţări de femeie, cele de femei sunt mai înflorate, acestea sunt figuri geometrice cu romburi”.

Tatiana Slivca: „Şi pălăria n-o laşi nici în ruptul capului, este un detaliu important”.

Alexandru Brădăţan: „N-o las, cu aceasta am plecat la drum. Bine, că le mai schimb, că am mai multe pălării acasă”.

Tatiana Slivca: „Prima pălărie cu care ai ieşit pe scenă?”.

Alexandru Brădăţan: „Era maro, o mai am. Săraca, e cam turtită că tot am purtat-o peste tot pe la festivaluri, mai turtită, mai așa, dar o am acasă. Le am în dulap pe toate, şi bundiţa cu care am apărut. La început era bundiţa mătuşii mele, era o bundiţă cu dihor, până am ajuns să am bundiţa mea cu prim negru de Humor. Aceasta este boanda specifică zonei cu brăiele acestea negre şi cu primul negru”.

Tatiana Slivca: „Copiii de acolo, din zona Bucovinei, primesc de la părinţi costume populare sau se transmit așa din generaţie în generaţie? Se poartă?”.

Alexandru Brădăţan: „Da, se transmit, se poartă mai ales acum, a reînviat totul. Mai ales la balurile acestea ale gospodarilor care se fac, toată lumea este îmbrăcată în costum naţional. În special după post se face balul, după postul Paştelui, după postul Crăciunului. Aşa, când lumea hibernează o perioadă, pe urmă, după post, încep distracţiile şi ținuta obligatorie este costumul popular. Pentru că nu intri altfel şi este chiar serios, nu intri. Dacă ai costum popular intri, dacă nu, nu. Şi acum că vor, că nu vor, îşi fac. Acum să ştii că la majoritatea caselor se găesc, sunt şi femei care fac la noi”.

Tatiana Slivca: „Mai sunt?”.

Alexandru Brădăţan: „Da, mai sunt, mai răruţe, dar mai sunt”.

Tatiana Slivca: „Acesta este un costum nou sau vechi?”.

Alexandru Brădăţan: „Vechi, este un costum foarte vechi. Cămaşa-i veche tare, este primită de la acest prieten care mi-a dat şi brăţările”.

Tatiana Slivca: „La petreceri mergi tot în costum?”.

Alexandru Brădăţan: „Tot în costum merg, nu pot să cânt altfel, nu pot să cânt în costum normal, că nu-s eu. Eu, indiferent unde merg, spectacol, nuntă, cumătrie, cum mă vede lumea la televizor, așa merg. Şi nu am costum de nuntă, adică să zic că la nuntă îmi iau o cămaşă, nu, îmi iau cămaşa care-mi place mie şi este cea mai frumoasă, pentru că, până la urmă, indiferent unde cânt, tot eu sunt”.

Tatiana Slivca: „Mai ales că, atunci când îmbraci costumul popular, imediat ținuta-i alta şi starea-i alta, pentru că sunt încărcate şi ele de emoţii şi poveşti”.

Alexandru Brădăţan: „Aşa este, îţi dă o altă stare şi arăţi mai a gospodar”.

44:29-47:56 – Moment artistic: Alexandru Brădăţan, *Sănioară cu doi cai*.

47:57-49:30 – Alexandru Brădăţan: „Prima încercare a mea în ale compusului, ţi-am zis că ceea ce urmează să cânt de acum, îmi aparţin ca melodie, ca text, ca idee, a fost «Sănioară cu doi cai». Am zis: «Hai să încerc eu totuşi să văd dacă pot să compun o melodie». Şi îţi spun acum un secret, majoritatea melodiilor pe care le-am compus aşa, le-am compus în maşină, când mă duc, mă relaxez, nu ştiu, am o stare şi încep să cânt şi când văd că este ceea ce trebuie pun mâna pe telefon, îl înregistrez şi tot cânt, să văd cum ar mai fi. Şi această piesă a fost prima, «Sănioară cu doi cai», după care «Mi-o fost viaţa pân-amu», este aşa o melodie care mă reprezintă, apoi «Haida, hai cu veselie», care zice: «Vreau să mă veselesc că doar o viaţă trăiesc». Şi chiar aşa este”.

Tatiana Slivca: „Ai reuşit să colaborezi în tot acest timp cu diverse orchestre, şi cu «Busuioc Moldovenesc» şi cu «Orchestra Mugurel»”.

Alexandru Brădăţan: „Primele două, «Mi-o fost viaţa pân-amu» şi «Haida, hai cu veselie», sunt filmate cu Orchestra «Mugurel». Am colaborat cu Maestrul Botgros, cu Orchestra «Lăutarii», cu Orchestra «Busuioc Moldovenesc», cu Orchestra «Ciprian Porumbescu». Cu «Jidvei România» am două melodii imprimate”.

49:31-52:17 – Moment artistic: Alexandru Brădăţan, *Mi-o fost viaţa pân-amu*.

52:18-56:21 – Alexandru Brădăţan: „În viaţă trebuie să îţi doreşti şi să lupţi, pentru că dacă e să fie al tău, va fi, clar”.

Tatiana Slivca: „A trebuit să lupţi de multe ori, în sensul să fii insistent?”.

Alexandru Brădăţan: „Nu ştiu dacă să lupt. Când ai un ţel, un vis, trebuie să lupţi ca să ţi-l îndeplineşti. Şi dacă tu doreşti din toată inima să obţii acel lucru, cred că îl obţii”.

Tatiana Slivca: „Au existat sacrificii pe care să le faci de dragul cântatului?”.

Alexandru Brădăţan: „Da, au fost, au fost multe. În primul rând, timpul liber pe care îl aveam. De multe ori îl petreceam cu doamna Maria, cântam, exersam acasă, nu mergeam prin cluburi, discotecă. Mai ieşeam şi eu că nu eram sfânt şi nu sunt sfânt, dar nu atât de mult pe cât mi-aş fi dorit. Plus că financiar câştigam un premiu, erau câţiva bani, investeam tot în melodii şi în muzică, nu mergeam să îmi iau eu nu ştiu ce haine sau nu ştiu pe unde să mă plimb. Sunt perioade, ştii să investeşti în tine, să munceşti, după care vin şi rezultatele şi roadele de care poţi să te bucuri. Cred că este un firesc al vieţii”.

Tatiana Slivca: „Ce înseamnă pentru Alexandru Brădăţan să fii român?”.

Alexandru Brădăţan: „Indiferent unde merg, indiferent unde păşesc, mândria de a fi român o port tot timpul în sufletul meu. Şi când spun acest lucru mă refer la faptul că Dumnezeu m-a binecuvântat să mă nasc într-o zonă minunată cu oameni care ştiu să fie oameni. Lumea din ziua de astăzi trăieşte într-un aşa haos şi-i atâta nelinişte. Dar încă la noi e bine, mai ales în zona noastră, acolo-n Bucovina, încă e Raiul pe pământ şi n-am cum să nu fiu bucuros şi mândru de acest lucru”.

Tatiana Slivca: „Iar zestrea neamului?”.

Alexandru Brădăţan: „Zestrea neamului este o comoară de mare preţ pe care trebuie să o păstrăm cu sfinţenie şi să o ducem mai departe, pentru că mulţi oameni pentru această zestre şi-au dat viaţa. Şi este păcat să nu preţuim cu sfinţenie acest lucru şi să-l ducem mai departe, pentru că vom da răsplată cândva”.

Tatiana Slivca: „Aşa este. Eu vreau să-ţi mulţumesc tare mult pentru prezenţa în emisiune, pentru aceste amintiri frumoase şi destăinuiri dacă vrei. Că iată, putem prilejui publicului nostru întâlnirea cu Alexandru Brădăţan, cu interpretii de dincolo de Prut. Şi tu eşti unul dintre aceia care au datoria sfântă să transmiţi mai departe această zestre a neamului”.

Alexandru Brădăţan: „Aşa voi face. Eu vă mulţumesc din toată inima pentru invitaţie. De fiecare dată sunteţi foarte atenţi cu interpreţii care calcă pragul aici, la Chişinău. Şi este o mare bucurie să mă întâlnesc cu voi şi să povestim despre această lume minunată a muzicii populare. Şi vin cu mare drag şi cu inima deschisă de fiecare dată”.

Tatiana Slivca: „Stimaţi telespectatori, ţin să vă mulţumesc şi dumneavoastră din toată inima pentru că aţi fost şi astăzi alături de noi. Ştiu că ne urmăriţi din toate colţurile lumii pe site-ul nostru www.noroc.tv sau live pe pagina noastră de Facebook. Vă mulţumim o dată în plus în numele întregii echipe şi vă dăm întâlnire săptămâna viitoare la o altă ediţie a emisiunii *Zestrea neamului*. Pe curând!”.

56:22-59:57 – Moment artistic: Alexandru Brădăţan, *Ţine, Doamne, neamul meu!*.

Prezentator: Tatiana Slivca. Operatori: Vladimir Cravţov, Sergiu Ciubaru. Reporter: Elena Mudrîi. Editor imagine: Gheorghe Antoci. Grafică: Iulian Condrea. Regizori: Lilian Zubco, Nicolae Basarab, Dorin Grati. Director tehnic: Sergiu Tăbăcaru. Producător general: Zina Cerchez.

Anexa 7 – Emisiunea Magazin Folcloric, 9 iunie 2019³⁷⁴

00:00-00:14 – Paul Ananie: „Doamnelor și domnilor, noi ne-am decis – scoatem folclorul în stradă!”

Andreea Haisan: – „Așadar, de aici din inima Capitalei, aducem pentru dumneavoastră emisiunea atât de dragă”.

Paul Ananie: – „Sunteți pregătiți? Începe”.

Andreea Haisan și Paul Ananie: – „Magazin Folcloric!”.

00:15-3:47 – Moment artistic: Alexandru Brădățan, *Cine seamănă, se adună!*.

3:48-3:53 – Generic.

3:54-12:32 – Rubrica *Interviu Magazin Folcloric*, invitată Mădălina Pavăl.

Paul Ananie: – „Doamnelor și domnilor, așa cum v-am propus de la început, emisiunea *Magazin Folcloric* este o emisiune realizată de tineri, pentru tineri, pentru voi. Așadar, ne face o deosebită plăcere să aducem pentru dumneavoastră, tineri care se folosesc de folclor într-un scop frumos, care poate este up-datat zilelor noastre și adus pentru publicul mai tânăr și poate nu este așa de apropiat de muzica populară, însă există metode pe care următorul meu invitat le-a găsit să fie pe placul publicului tânăr. Astăzi o avem alături de noi pe Mădălina Pavăl, o tânără care cântă și ne încântă, bine-ai venit Mădălina în emisiunea noastră!

Mădălina Pavăl: – „Bine v-am găsit!”.

Paul Ananie: – „Ne bucurăm că ești alături de noi și aș vrea să te întreb de unde dragostea pentru folclor?”.

Mădălina Pavăl: – „Dintotdeauna, nu știu, am crescut la țară, părinții mei m-au îndrumat spre folclor, după care am descoperit și mi-am dat seama că era în mine o pasiune pe care o am și acum și am dus-o mai departe, a fost tot timpul acolo, nu știu”.

Paul Ananie: – „Vreau să le spunem celor de acasă, să dăm din culise dacă vrei, faptul că noi ne-am cunoscut acum câțiva ani în urmă, într-o altă ipostază, cu tine, tu erai tânără interpretă de folclor la fel ca și mine atunci într-un concurs la Timișoara și veneai din Bucovina”.

Mădălina Pavăl: – „Știi că noi ne-am cunoscut de fapt mai înainte în Gura Humorului, tu erai, cred că erai, câștigătorul premiului întâi, dacă mi-aduc eu bine aminte, noi eram ceva invitați acolo și am cântat, pe atunci făceam parte din Grupul «Balada» Maria Tănase, eu de atunci mi te aduc aminte, după care, da, ne-am întâlnit și în Timișoara, aceasta acum vreo 7 ani, cred”.

Paul Ananie: – „Iată tu ai cântat muzică populară din Bucovina, dacă nu mă înșel, cum ai început tu să cânti, cine ți-a descoperit talentul muzical?”.

Mădălina Pavăl: – „De mică am ascultat doine, după care uite acum chiar ai pus o întrebare, oare cine m-a influențat? La biserică, în sat la noi la biserică, de Crăciun, de Paști eram puși să cântăm și așa am descoperit că am talentul acesta, după care am mers la clubul copiilor, un traseu normal și mi-am descoperit dragul de doine, aceasta mi-a plăcut cel mai mult să cânt doine”.

Paul Ananie: – „La un moment dat, fetișoara din Bucovina, care era pasionată de doine, a ajuns la București. Cum s-a produs această schimbare de registru, dacă vrei, de la interpret de folclor la interpret de folclor actualizat, up-datat?”.

³⁷⁴ „Tinerii și folclorul”, 09.06.2019, URL: <<https://www.trinitas.tv/editia-din-9-iunie-2019/>>, [ultima consultare: 30.03.2020].

Mădălina Pavăl: – „Up-datat, da, eu am rămas încă acolo, doar că da, după ce am terminat clasa a XII-a am venit în București, am dat de o gașcă de oameni care aveau și ei iubire pentru folclor, dar care voiau să-l facă altfel și mie tot timpul mi-a plăcut să fiu originală și așa am urmat pas cu pas și să fac un proiect original, după care am mers la Conservator, acolo am descoperit cărțile lui Béla Bartók, Dimitrie Cantemir și mi-am dat seama că eram pasionată și de muzica bizantină și de muzica din perioada baroc, muzică greoaie pe care nu știam cum aș putea să-i fac pe ceilalți să o asculte și atunci am găsit cumva varianta între vechi și nou”.

Paul Ananie: – „Acum după atâtea încercări pe care le-ai trăit și schimbări de registru și prin toată experiența aceasta care mă gândesc că te-a maturizat, cum ai defini acum folclorul?”

Mădălina Pavăl: – „Eu n-aș putea să-l definesc, pentru mine înseamnă rădăcini, acasă, pământ, tradiție, iubire”.

Paul Ananie: – „Cum a fost primită această schimbare, această trecere de către ai tăi sau toți cei care te cunoșteau, de la fetița cu cosițe la fata care cântă acum folclor al zilelor noastre, dacă putem să spunem?”

Mădălina Pavăl: – „Da, părinții mei au fost cei mai șocați, dar suntem foarte ok, ai mei vin la concerte, suntem acolo, i-am învățat să danseze, e foarte ok și în Conservator am descoperit oameni care au deschidere spre acest nou gen cumva, putem să spunem un nou gen și care m-au ajutat, adică toată muzica pe care am făcut-o poate fi cântată și de orchestră, poate fi cântată și de un band, poate fi cântată și acustic dar și a cappella, pentru că am păstrat tot timpul rădăcinile, așa cum spuneam, m-am inspirat din doine, din muzica bizantină, dar am venit și cu aportul meu, ba chiar am și adăugat versuri, am compus, am rămas acolo”.

Paul Ananie: – „Ca o concluzie, proiectul pe care tu îl derulezi acum este o îmbinare între muzica folclorică și muzica bizantină”.

Mădălina Pavăl: – „Da, muzica bizantină, muzica baroc și nu știu, chiar și hip-hop și multe alte genuri”.

Paul Ananie: – „Mădălina, aș vrea să-ți pun o întrebare inspirată dintr-un proiect al tău, proiect care se numește «Oamenii se fac dor», ce e dorul?”

Mădălina Pavăl: – „Academic vorbind, dorul este leitmotivul folcloric românesc clar, de aici m-am și inspirat, după care mi-am dat seama că dorul este în fiecare din noi, fiecare îl poate verbaliza într-un anumit mod, subiectiv și dorul cred că este un proces care ne maturizează”.

Paul Ananie: – „Spune-ne despre proiectul «Oamenii se fac dor» pentru că eu am văzut un cântec din acest proiect, la care eu am rămas profund impresionat atât de linia melodică, cât și de versuri, dar mai cu seamă de videoclip, pentru că ideea videoclipului a fost extraordinară, vreau să ne povestești puțin despre acel cântec”.

Mădălina Pavăl: – „Proiectul «Oamenii se fac dor» este un proiect cu 7 piese despre dor, m-am gândit eu la cifra 7, fiind o cifră de basm, o cifră care mie mi-a purtat noroc întotdeauna, după care prima piesă pe care am scos-o se numește «Cată-ți dorule alt loc» și ne-am gândit noi la un videoclip. Noi am încercat să facem un videoclip cu 100 de oameni cu 100 de vârste și 100 de doruri, până la urmă au intrat în montajul tehnic doar 69 de oameni, dar experiența chiar a fost unică. I-am cunoscut pe toți cei 100 de oameni, am stat de vorbă cu fiecare, am aflat dorul fiecăruia și în videoclip apar oameni de la 100 de ani până la 0 ani, am luat mașina, am mers prin țară și am căutat oameni de toate vârstele”.

Paul Ananie: – „Cât de frumos iată este, un proiect pe care eu vă invit să-l ascultați dragi prieteni, pentru că veți regăsi o anumită emoție care nu știu dacă o găsiți în zilele

noastre și peste tot. Eu vreau să te felicit pentru acest proiect și să-ți urez mult, mult succes în continuare, dar dacă vorbim despre în continuare, ce proiecte de viitor ai?”.

Mădălina Pavăl: – „Proiectul «Oamenii se fac dor» nu a fost încă lansat, este un proiect care va apărea în format vinil, on-line va fi în 13 iunie 2019, în continuare mi-e dor, în continuare lucrez la proiectul «Oamenii se fac dor» și după mai vin aici și-ți mai povestesc”.

Paul Ananie: – „Cu mare drag te mai așteptăm și ne bucurăm din suflet că ai fost astăzi alături de noi, îți mulțumim pentru ceea ce faci, pentru că este un lucru nou, este un lucru apreciat și trebuie promovat, noi aceasta ne dorim, să promovăm tineri talentați și valoroși care fac ceva pentru folclorul românesc și tu ești unul dintre acești tineri. Ne bucurăm de prezența ta astăzi și, doamnelor și domnilor, dumneavoastră rămâneți alături de noi pentru că emisiunea Magazin Folcloric merge mai departe”.

12:33-16:51 – Moment artistic: Mădălina Pavăl, *Cată-ți dorule alt loc*.

16:52-16:58 – Generic.

16:59-17:14 – Paul Ananie: – „Interviu am avut, cântece am cântat, ce-mi lipsește? Rubrica *Reportaj*, doamnelor și domnilor, pentru dumneavoastră rubrica *Reportaj*”.

17:15-22:27 – Rubrica *Reportaj Magazin Folcloric*, reporter Alina Câdea.

Alina Câdea: „Momentele importante din viața omului au fost prilej de întregire a comunității satului românesc. Dacă nașterea și înmormântarea sunt evenimente punte peste viața omului, nunta este elementul cheie, prilej de bucurie pentru întreaga comunitate. Nu mai sunt astăzi întâlnite nunți cu o încărcătură spirituală ca altă dată, însă avem posibilitatea de a le reconstitui. O astfel de reconstituire a unei nunți din Comuna Drăguș, județul Brașov, a avut loc la Muzeul Național al Satului «Dimitrie Gusti» din București. Din această tradiție putem să învățăm cum să dăm esență și culoare unei noi vieți în cuplu”.

22:28-22:39 – Generic.

22:40-25:20 – Moment artistic: Lucreția Goagea, *Hăulita oltenească*.

25:21-25:28 – Generic.

25:29-39:07 – Rubrica *Comorile satului*.

Andreea Haisan: „Pentru fiecare român satul este locul, vatra de unde se trage. Chiar dacă în acest moment mă aflu în mijlocul Capitalei, cu gândul la toți cei care locuiesc într-un oraș mare, ne îndreptăm cu următoarea rubrică, adusă în dar de doamna Doina Ișfănoni pentru dumneavoastră. Așadar, doamnelor și domnilor, începe rubrica *Comorile satului*”.

Doina Ișfănoni: „Bună ziua dragi telespectatori! Din nou împreună la rubrica bine cunoscută «Comorile satului». Astăzi vom încerca să deslușim împreună ce este moașa de neam. În multe localități acest personaj continuă să aibă un prestigiu special. Moașa de neam nu se confundă nici cu moașa de la dispensar, nici cu moașa care în ziua de azi a ajuns totuși o funcție în spitalele de profil, ci e o femeie specială care, în fiecare localitate, are un statut privilegiat, un statut și un prestigiu care îi conferă, în spiritualitatea tradițională, o poziție deosebită. Este persoana care, ori de câte ori trece pe ulițele satului, este salutăată cu drag, este salutăată cu drag de tineret, de copii, e salutăată cu drag de gospodari și de mamele acestor copii. Este acea ființă specială care, de-a lungul timpului, în familie, a învățat ce înseamnă aducerea pe lume a unui copil. Este acea ființă care se străduiește și dintotdeauna a vegheat femeia însărcinată pentru a duce cu bine la capăt sarcina. Este, dacă vreți, consilierul acestei femei însărcinate care știe să îi povestească și o serie de lucruri care sunt legate de partea fiziologică, legate de eforturile pe care trebuie să nu le facă, legate însă de o serie de componente de ordin spiritual pe care femeia însărcinată este obligată să le ia în seamă. Gândul că și azi, în mentalul multor femei, există, când sunt

în starea aceasta de grație, în starea aceasta binecuvântată de femeie gravidă, că nu trebuie să privească insistent o ciudățenie, fie că e vorba de un animal, fie că e vorba de o formațiune geologică, de o persoană urâtă chiar, pentru că acest lucru se va reflecta asupra sarcinii. Starea aceea va face ca și copilul ce se va naște să aibă, Doamne-fereste, asemenea trăsături, pentru că este foarte mare frică. Și în mintea mamei, dar și în mintea moașei, copilul trebuie să fie perfect. De asemenea, se spune să nu cumva gravida să aibă tentația să ia pe ascuns sau să fure ceva fiindcă copilul sigur va avea pe el acel lucru pe care femeia din lăcomie sau nebăgare de seamă l-a luat și copilul va avea o pată. Acest semn, acest mod de însemnare a pruncului este, din perspectiva spiritualității tradiționale, un mare păcat, pentru că, creatura Domnului, ființa, omul pe care noi îl așteptăm cu drag în familie, este desăvârșit. El este amprenta, dacă vreți, a perfecțiunii. Moașa de neam este, din punctul acesta de vedere, al consilierii, poate cel mai bun însoțitor al întrebărilor și omul care știe să răspundă la absolut toate nedumeririle sau poate la neștiința tinerei mame. Ea este aceea care, pentru îndeplinirea sarcinii sale, trebuie să și vegheze nașterea propriu-zisă. Nașterea la români este un lucru care a fost studiat. Ne raportăm la studiul lui Simion Florea Marian care, în trilogia vieții, dedică nașterii un volum integral pentru că aduce cu sine foarte multe recomandări, aduce cu sine o serie întreagă de indicații pe care moașa era obligată să le știe pentru că altfel, Doamne-fereste, se puteau întâmpla catastrofe, să moară copilul sau femeia. Pentru acest lucru, în momentul în care femeia simțea că vine copilul pe lume, trebuia neapărat să cheme această moașă care o veghea. Nașterea, în funcție de zonele etnografice ale României, se petrecea întotdeauna în casă, dar fie pe pat, fie pe pământ, fie lângă vatră și, când vorbim de aceste locuri în interiorul casei, acestea sunt cele care aduc cu sine credințe legate de perimetrul sacru, legate de acele locuri protejate de om ca să poată să alunge răul ce poate s-a cuibărit sau poate cineva l-a trimis în casa omului. Momentul nașterii este, dacă vreți, o bucurie, o așteptare, o foarte mare satisfacție a neamului, pentru că în felul acesta se asigură perpetuarea lui și nemurirea în vatra satului. Tânărul prunc, de îndată ce venea pe lume, moașa trebuia să asigure prima scaldă. Prima scaldă este de fapt o delimitare între lumea neștiută din care el vine și lumea știută, apa cea neînceptută pe care moașa o căra dis-de-dimineată. O aducea de la o sursă vie, înțelegând izvor sau râu, o aducea în taină, uneori și în vas nou. Îi pregătea o albiuță care era special cumpărată de la meșterii rudari, ca să fie nouă, pentru că și pruncul era o noutate și acest neînceptut trebuia să stea sub auspiciile binelui. În această albie moașa potrivea apa de caldă. În această apă ea adăuga o serie de lucruri care sunt de astă dată premonitorii, sunt cele care exprimă calitățile pe care doreau să le imprime copilului. Moașa știa să pună acolo agheazmă, pentru că apa poate mai avea ceva remanente negative. Știm cu toții că în mentalul tradițional se credea că apa este dominată de niște spirite negative, știma apelor. De asemenea, se spune, din punct de vedere creștin, că în apă diavolul stăpânește, de aceea apa trebuie purificată și agheazma o ajută. Acolo punem oul, oul cel dintru început care a născut Universul, oul care, prin perfecțiunea sa, exprimă, dacă vreți, credința că și copilul va fi perfect, va fi, din punct de vedere al calităților și fizice și intelectuale, desăvârșit. Tot acolo se pune un fulg, un fulg de pasăre, ca și copilul să aibă mintea ca zborul păsărilor. De asemenea, moașa știe să mai pună acolo un ban de argint, uneori de aur dacă familia avea, pentru că el reprezintă puritatea desăvârșită, puritate care trebuie înțeleasă nu numai a trupului, ci a sufletului. Tot în acea apă se mai puneau și alte adjuvante care însemnau de fapt bucuria vieții. Se mai puneau un pic de zahăr, să fie și copilul în felul acesta, se mai puneau și un pic de busuioc, să aibă copilul noroc, și se puneau uneori și diverse plante care ajutau trupul micului născut să fie purificat. Moașa știa acest alfabet al tradiției, știa că fără unul dintre aceste elemente, Doamne-fereste, se putea întâmpla ca acel copil, pe care ea l-a

adus pe lume și a cărui responsabilitate o are, toată viața să aibă cumva un tip de deficiență. Odată scăldat, copilul trebuia înfășat. În tradiția populară se spune că întotdeauna copilul trebuie înfășat în cămașa tatălui. Acest lucru însemna, la vremea respectivă, că acea cămașă, care de regulă era de in sau de cânepă, avea fibra moale, fusese spălată de multe ori și nu rănea carnația pruncului. Dar, pe de altă parte, mai știa ceva: totuși, într-o familie tatăl este capul ei și ea trebuie să fie condusă cu aceeași destoinicie și de către viitorul vlăstar al neamului. Odată înfășat, moașa mai făcea un lucru: trebuia să-i facă la față un fel de legătură tainică care-l apăra pe timpul până la botez de toate relele. Acolo știa să pună tămâie, acolo punea piper, acolo punea întotdeauna câteva pietricele, de regulă trei, să fie puternic și nimic să nu se apropie. Și iată, după aceea copilul era pus în leagăn, neuitând să pună sub leagăn, uneori chiar în leagăn, ceva din metal, o frigare, un alt instrument metalic, ca acest metal să asigure și peste noapte alungarea spiritelor rele. Moașa, odată ce îngrijea copilul la trei zile, trebuia să-i afle soarta și ea era aceea care deținea următorul pas din viața copilului, până la botez, care știa să decidă cum va fi viața lui. Și atunci se pregătea pe o masă în fața ferestrei, la trei zile, acest ospăț al ursitoarelor, pentru a le putea îmbuna. În acest ospăț niciodată nu lipsea strachina cu apă și lingurile care puteau fi trei, puteau fi șapte, puteau fi nouă, după credința câte ursitoare erau pentru fiecare zonă. În jurul vasului cu apă se puneau pâinea, se puneau pâinea și colacul Domnului, ca în felul acesta să se unească puterile germinative ale apei cu rodnicia, iar copilul să aibă mult belșug în viața sa. Tot moașa era aceea care așeza pe masă, în funcție de ocupațiile oamenilor, un pic de brânză, puneau de asemenea dulciuri, puneau o serie întreagă de lucruri care legau și, bineînțeles, un pic de vin ca pruncul să fie vesel. De asemenea, lega toată această masă a ursitoarelor cu o brăcire care era a mamei și care proteja în felul acesta poate de menirea de rău a ursitoarelor. Că știm bine, ele erau cele care torceau firul vieții, dar era și ursitoarea cea bătrână care îl tăia, în felul acesta îmbunându-se. Copilul intra sub prestigiul moașei de neam cu dreptul în viață, iar moașa era aceea care știa tot rostul vieții și știa să protejeze și până la un an, când copilul creștea. Ea era aceea care îl putea și ocroti din punct de vedere al sănătății, dar în același timp din punct de vedere spiritual rămânea mentorul la care copilul, alături de părinți, se adresa ori de câte ori avea o nevoie. Moașa și nașa sunt, în comunitatea tradițională, acele persoane acoperite de un prestigiu special pentru că ele, alături de familie, extind lanțul rudeniei, conferind ființei încă de la naștere un loc binemeritat în comunitate, sfătuindu-l să-și asume toate responsabilitățile. Iar, pe de altă parte, să nu uităm că moașa și nașa sunt cei doi piloni ai existenței. În felul acesta, practic, omul are o călăuză în viață alături de părinți, are, de ce nu, un răspuns la întrebările pe care tineretul nu le adresează mamei sau tatălui, ci nașului, sau nașei, sau moașei. Și astăzi în satul românesc sunt respectate aceste ființe, moașa sau nașa, pentru că ele au adus pe lume, practic în societate, omul. Iacătă-ne deci, încercând să descifrăm împreună cine sunt aceste persoane și mai ales moașa de neam pe care o respectăm. Și până data viitoare, vă urăm sănătate și spor în toate”.

39:08-39:12 – Generic.

39:13-42:02 – Moment artistic: Bogdan Cioranu, *Trec anii și mi-o fi dor*.

Imagine: Costin Dragiu, Horia Ghimpa, diac. Nicolae Sevastre, Irina Simitopol, George Tulea. Montaj: Cătălin Tiriplic. Producător: Iulian Bobîrnea. Realizatori: Andreea Haisan și Paul Ananie. Grafică: Cătălin Tiriplic. Reporter: Alina Cîndea. Conducători auto: Ovidiu Mija, Virgil Panțuș. Coordonator producție: Sebastian Pană. Director artistic: diac. Nicolae Sevastre. Director emisie: Sebastian Toader. Director tehnic coordonator: ing. Daniel Morăraș. Machiaj: Alice Costin.

Anexa 8 – Gala Magazin Folcloric – un an de existență, 2016³⁷⁵

Partea întâi

00:00-3:02 – Moment artistic: *Sârba din Muscel* interpretată de Ansamblul folcloric *Doina Costeștilor*, sat Costești, județul Botoșani, coordonatori: Pr. Ionuț Cașcaval și Anișoara Cașcaval. Ansamblul este la primul spectacol în București. Melodia *Sârba din Muscel* pe care o interpretează se găsește în genericul emisiunii *Magazin Folcloric* de la *Trinitas TV*.

3:03-7:05 – Paul Ananie: „Acum un an de zile, timizi, am început un *Magazin Folcloric*, ceva nemaifăcut. Am tot filmat cu tineri emisiuni frumoase și am reușit s-aducem mai mult folclor în case. Bun găsit, dragi prieteni, vă spun cu bucurie gazdele dumneavoastră, Paul Ananie și Andreea Haisan, în această seară de gală. Un eveniment mult așteptat Gala *Magazin Folcloric – un an de existență*. I-am urmărit în deschidere pe membrii Ansamblului folcloric «Doina Costeștilor», sat Costești, județul Botoșani, prieteni dragi ai emisiunii noastre, care iată ne-au făcut o surpriză cu acest dans, «Sârba din Muscel», melodie pe care o auziți de fiecare dată în genericul emisiunii. Merită aplauzele noastre pentru că este primul lor spectacol la București”.

Andreea Haisan: „În urmă cu un an de zile pășeam cu emoții pragul Muzeului Național al Satului «Dimitrie Gusti», un loc unde am descoperit împreună prieteni dragi, tainele televiziunii și putem spune cu adevărat că a devenit a doua noastră casă”.

Paul Ananie: „Andreea, îmi aduc aminte cu emoție primul nostru interviu pe care l-am luat pentru emisiune. Se întâmpla vara trecută, în una dintre cele mai călduroase zile din an, și eram nerăbdători să le transmitem telespectatorilor noștri ce am întâlnit noi în călătoriile noastre”.

Andreea Haisan și Paul Ananie: „Într-adevăr, am pornit acest proiect din dorința de a le arăta oamenilor care sunt adevăratele tradiții ale noastre, ale neamului românesc, cum se îmbrăcau odinioară strămoșii noștri și mai ales care este adevărata noastră identitate națională”.

Paul Ananie: „Ne-am dorit ca prin intermediul acestei emisiuni să aducem pe piața audiovizualului românesc o producție de televiziune nemaîntâlnită, o emisiune ce urma să realizeze o punte de legătură între Biserică și satul românesc, între tradițiile populare și tradiția creștină. Un gând de recunoștință care se îndreaptă către televiziunea Patriarhiei Române, *Trinitas TV*, deoarece, prin intermediul lor, ajungem în casele dumneavoastră. Ei ne-au primit cu brațele deschise și ne-au dat ocazia să fim aproape de cei care se află în fața micilor ecrane. Mulțumirile se îndreaptă și spre «Satul din inima capitalei», Muzeul Național al Satului «Dimitrie Gusti», partenerul de nădejde și co-producătorul emisiunii *Magazin Folcloric*. Pe parcursul acestui prim an de existență ne-am bucurat de prezența în emisiuni a specialiștilor în domeniul folclorului, oameni care și-au pus amprenta în domeniu și de la care noi am avut foarte mult de învățat. Le mulțumim și de această dată și ne dorim ca în această zi specială să ne arătăm recunoștința”.

³⁷⁵ „Gala Magazin Folcloric – un an de existență (partea I)”, 26 septembrie 2016, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=PE-JxPSTsAg>>, [ultima consultare: 10.04.2020].

„Gala Magazin Folcloric – un an de existență (partea a II-a)”, 3 octombrie 2016, URL: <<https://www.youtube.com/watch?v=IX6TpiWwgo8>>, [ultima consultare: 10.04.2020].

7:06-13:11 – Sunt invitați pe scenă cei care au crezut în acest proiect încă de la început, l-au susținut și l-au promovat, au avut grijă de cei implicați și i-au sprijinit ori de câte ori au avut nevoie.

Paula Popoiu: „Astăzi este un moment foarte important, în care vorbim de o emisiune tânără, făcută de tineri, *Magazin Folcloric*. Este foarte important să ne aducem aminte că ieri a fost Ziua Crucii și că nimic din ce se întâmplă nu este întâmplător. Că astăzi suntem aici cu televiziunea *Trinitas*, căreia trebuie să-i mulțumesc că nu numai anul acesta, ci de când s-a înființat, din 2007, este alături de noi și ne-a ajutat să spunem celor din București și nu numai lor, dar în primul rând ne-am adresat celor din mediul urban, ce înseamnă încă satul românesc, ce înseamnă încă valorile satului românesc. Este o emisiune tânără, are un an, dar în acest an, aici, la Muzeul Satului, am putut să asist la valori care au venit la acest microfon. Dar și la tineri care au debutat la Muzeul Satului, așa cum astăzi Ansamblul din Botoșani a fost pentru prima dată la București și pentru, probabil, prima dată, dar nu și pentru ultima, la Muzeul Satului. Muzeul Satului este o instituție importantă nu numai în peisajul Bucureștiului. Este cel mai vizitat muzeu din țară și, îndrăznesc să spun, că și cel mai cunoscut în afara țării. De curând am fost în Germania și am constatat că Muzeul Satului este cunoscut, așa că nu-mi rămâne decât să mă bucur că în această emisiune ne-ați ajutat să arătăm că Biserica a rămas centrul spiritual al satului. Noi am avut un program desfășurat de-a lungul mai multor ani, unde am vorbit despre acest centru al satului spre care se îndreaptă și speranțele și nădejdirile noastre și cu care nu pierdem niciodată legătura, pentru că nu se poate să existe sat fără țărani și țărani fără Biserică. Cred că Horia Bernea, care ieri ar fi trebuit să împlinească 77 de ani, ar fi de acord cu mine. Vreau să amintesc aici și de Muzeul Țăranului Român. Horia Bernea este cel care a scos în evidență spiritualitatea profundă și creștină a satului românesc. Noi, ca niște epigoni ce suntem, încercăm să facem acest lucru și cred că și reușim. Dovadă cei 500.000 de vizitatori pe care-i avem, iar eu, de câte ori conduc câte o delegație de străini prin muzeu, îmi dau seama de cât de interesați sunt străinii de ce înseamnă Ortodoxia și Biserica Ortodoxă, pentru că noi suntem și muzeul cu patru biserici, cum nu mai sunt în alte muzee. Avem patru biserici și iarăși zic că nu este întâmplător faptul că televiziunea *Trinitas* s-a născut în 27 octombrie, ziua de celebrare a Sfântului Dimitrie cel Nou. Muzeul Satului «Dimitrie Gusti», cel care a dat ființă acestui muzeu, îl are ca sfânt ocrotitor pe Sfântul Dimitrie Izvorătorul de Mir. Nădăjduiesc în acest an să ducem mai departe gândurile noastre cu biserica din Satul Nou, pe care am avut bucuria să-l deschid în 18 mai împreună cu Preasfințitul Timotei Prahoveanul, căruia îi mulțumesc și astăzi pentru că m-a însoțit la deschiderea acestei noi părți a muzeului. Nădăjduiesc că această biserică din mijlocul acestei părți noi a muzeului să fie resfințită și să devină centrul spiritual al Muzeului Satului, al *satului de la șosea*. Avem multe planuri de dus la capăt pe care le vom duce cu ajutorul Domniilor Voastre. Nu putem nimic face fără Dumnezeu. Vreau să mulțumesc de asemenea prietenilor și colegilor mei care au contribuit din plin la realizarea acestei emisiuni, au făcut poate mai mult decât le-ar fi cerut fișa postului, pentru că nimic nu se face doar cu fișa postului, ci cu multă pasiune. Vreau să mulțumesc tuturor colaboratorilor noștri dragi și încep cu doamna academician Sabina Ispas, doamna Elise Stan, doamna Iuliana Tudor, superba noastră colaboratoare, Narcisa Știucă, colega noastră Doina Ișfănoni. Toți au contribuit într-un fel sau altul la această emisiune și, bineînțeles, că nu o uităm pe Aurelia Cosma, care a fost împreună cu noi mulți ani și a rămas în continuare. Încă o dată, vă mulțumesc pentru toată această desfășurare de forțe și mai ales de culoare și de tradiție aici, la Muzeul Satului, și vă urez *La mulți ani!* Am împlinit 80 de ani anul

acesta, noi, Muzeul Satului. Eu vă urez ca la 80 de ani, la *Magazin Folcloric*, să ne întâlnim tot aici, la Muzeul Satului”.

13:12-13:25 – Andreea Haisan: „Vă mulțumim din suflet pentru că de fiecare dată ne-ați deschis porțile cu tot dragul și ne-ați sprijinit în toate inițiativele pe care noi le-am avut aici, la Muzeul Național al Satului «Dimitrie Gusti». Vă mulțumim!”.

13:26-14:34 – Paula Popoiu: „Eu vreau să înmânez o diplomă pentru emisiunea *Magazin Folcloric* la împlinirea acestui frumos an și nu știu dacă domnul Iulian Bobîrnea ar putea să vină puțin să-și preia această diplomă. Domnul Bobîrnea este, de fapt, sufletul emisiunii. Și încă o diplomă pentru dumneavoastră, pentru echipa emisiunii *Magazin Folcloric*, «Muzeul Satului – 80 de ani», și o diplomă pentru dumneavoastră personal. Domnului Iulian Bobîrnea, cu toată recunoștința și dragostea noastră”.

14:35-19:53 – Directorul General al Televiziunii Patriarhiei Române, Ciprian Olinici: „80 de ani, Muzeul Național al Satului «Dimitrie Gusti», 1 an, *Magazin Folcloric*. Vă rog, doamna director, să considerați că această producție a Televiziunii Patriarhiei Române este rodul întâlnirii dintre două instituții venerabile care își asumă rolul în societatea românească de a păstra, de a promova și de a transmite mai departe valorile autentice: Patriarhia Română și Muzeul Național al Satului. De asemenea, mă gândeam acum, văzând această cifră, acest an, 1936. De ce a fost nevoie ca, undeva, în secolul XX, timpul să ofere satului șansa de a avea o instituție care să-l păstreze și să-l promoveze? De ce atunci și de ce nu până atunci? Pot să spun că Muzeul Național al Satului are principala calitate și misiune de a aduce discernământ în această zonă a satului românesc, un discernământ atât de necesar mai ales după perioada comunistă, când satul a încercat să fie urbanizat, cât și după anii '90, când, iată, diverși factori, pe care cercetătorii îi scot la lumină, afectează acest natural al satului românesc. Valoarea discernământului o aduceți în peisajul acesta al tradițiilor autentice românești și această valoare poate a fost foarte bine nuanțată un an mai târziu, în 1937, când, în Aula Academiei Române, Lucian Blaga a rostit acest motto al satului românesc: «Veșnicia s-a născut la sat». De asemenea, aș vrea să mulțumesc echipei tinere a Televiziunii Patriarhiei Române, care dă tinerete, oferă tinerete unor valori care reprezintă, să spunem, veșnicia din identitatea noastră. O echipă tânără care acum un an a pornit la un drum, sper, lung, drum alături de o instituție care are vocația de a ocroti și de a oferi șansa ca această emisiune să devină un reper în peisajul audiovizual românesc. Este o onoare pentru Patriarhia Română și pentru *Trinitas TV* să găzduiască în fiecare săptămână, în fiecare duminică, atât muzică autentică, cât mai ales discuții, interviuri despre ceea ce a reprezentat și reprezintă valorile, uneori anonime, dar atât de necesare în vremea de acum, ale satului și ale tradițiilor românești. Aș vrea să exprim recunoștința Televiziunii *Trinitas TV* față de întreaga echipă a *Magazinului Folcloric*, reprezentată aici de Andreea și Paul, de inițiatorul și sufletul acestui proiect, Iulian Bobîrnea, dar și de întreaga echipă editorială și tehnică, care săptămână de săptămână vine aici pentru a exprima pentru telespectatorii *Trinitas TV* lucruri frumoase și uneori prea uitate. Aș vrea, doamna director, să vă mulțumesc în mod special pentru că ne-ați acordat în fiecare săptămână nu numai sprijinul, cât și atenția deosebită. Ne-am bucurat de sprijinul întregii echipe de la Muzeul Satului și de faptul că ne-ați primit în familia dumneavoastră și am format împreună, iată, o familie care ani, mulți ani, sperăm să reprezinte o valoare în spațiul audiovizual românesc. Mulțumesc tuturor colaboratorilor, tuturor celor care au fost alături de acest proiect editorial, un proiect care, să știți că are în spate, în acea oră de difuzare, multe ore de înregistrare, de producție, ore pe care nimeni nu le contabilizează, pentru că, iată, veșnicia devine și o valoare a acestei emisiuni”.

19:54-25:57 – Sabina Ispas: „Inițiativa extraordinară a televiziunii *Trinitas*, care este o televiziune cu o deschidere foarte largă în România, de a găzdui un *Magazin Folcloric*, nu este altceva decât o expresie a acestei unități indestructibile între spiritualitatea românească, specificul național și creștinismul de factură ortodoxă, care stă la bază, modelează și partea spirituală și partea materială. În fond, este o demonstrație că această cultură este o cultură creștină cu rădăcini ortodoxe, hai să-i spunem cu rădăcini în creștinismul răsăritean, și acest lucru i-a dat puterea, tăria, rezistența de a exista de-a lungul, hai să spunem, unui mileniu și jumătate de când putem vorbi de existența limbii, culturii și poporului român. Nu este puțin lucru. Această inter-determinare, baza profundă a creației, existenței, spiritualității, gândirii, manifestării, existenței în timp și spațiu a românilor, o datorăm gândirii creștine cu generozitate, îngăduință, căldură, înțelepciune și multă afecțiune, coordonată și adusă tuturor credincioșilor de către Biserica Ortodoxă. Așadar, mi se pare nemaipomenit de frumos! Cât de frumos s-a putut armoniza elementul acesta al spiritualității cu cel mai îndreptățit dintre cei care sunt puși s-o gestioneze și s-o transmită mai departe! Iar cadrul excepțional care este Muzeul Satului, după părerea mea, este cu adevărat cel mai potrivit. În primul rând, cred că este un cadru de intelectualitate, așa cum a fost întotdeauna, românească. Eu nu am făcut niciodată deosebirea dintre zona urbană și zona rurală. Nu este timp să vorbim acum despre așa ceva, dar tocmai această credință ortodoxă creștină ne-a ajutat pe noi să avem aceeași viziune asupra lumii, vieții, morții și îndatoririlor noastre, pentru că, indiferent de statutul și starea socială, toți avem această viziune. Și acest lucru nu este puțin. Este cazul să spun, dat fiind că eu fac totuși parte dintr-un colectiv de cercetare, care e coordonat de Academia Română, că în acest an Academia Română a împlinit un secol și jumătate în sprijinul și în, să zicem, subordonarea activității pentru națiunea română. S-au împlinit 150 de ani. În 1866 s-a fondat Societatea Academică Română și primul membru al Academiei Române, care a acordat o atenție deosebită componentei acesteia, culturii spirituale, a fost Alexandru Odobescu. După aceea a fost Bogdan Petriceicu Hasdeu, apoi a fost marea serie de oameni puși în slujba națiunii române. Să nu-i uităm pe Densușianu, pe Caracostea și mulți, mulți alții și, bineînțeles, să ajungem, în cele din urmă, la extraordinara structură care a fost Școala Sociologică de la București. Academiei Române îi datorăm primele culegeri, 1910-1912, care se află la noi, în arhiva Institutului care ține de Academia Română, și tot Academiei Române îi datorăm constituirea Arhivei Naționale, care este Arhiva Multimedia a Patrimoniului Intangibil. Sigur, se cade să spunem *La mulți ani!* Sunt convinsă că vor fi mulți ani. E normal să fie mulți ani, pentru că în felul acesta avem o garanție a conștientizării spiritualității noastre și a existenței românității în spațiul european și, dacă vreți, în spațiul Planetei Pământ, cu binecuvântările și protecția celor care trebuie să aibă grijă de noi”.

25:58-33:08 – Călătorii realizate în diferite zone ale țării pentru a descoperi cum se îmbrăcau strămoșii noștri în trecut. Toate acestea au fost posibile prin intermediul rubricii *Elemente de port popular*, realizată de doamna cercetător-etnolog Doina Ișfănoni: „Bun găsit tuturor care astăzi ne aflăm într-un moment special aniversar! Aș putea spune, în spiritul rubricii pe care am avut mandatul s-o duc mai departe, ne-am înveșmântat în haine de sărbătoare și astăzi ne bucurăm împreună, afișând ceea ce de fapt sufletul păstrează întotdeauna: o frumusețe tainică, misterioasă, specială, originală și unică. Acestea sunt de fapt trăsăturile adevărate care au făcut ca, în fiecare colț de țară să se nască acele valori extraordinare pe care noi, aici, în Muzeul Satului, avem șansa de a vi le arăta, de a le păstra și de a face din ele un tezaur. Costumul popular și portul sunt de fapt acele repere materiale prin care această bogată spiritualitate românească, în care măiestria, în care hărnicia, credința, cuviința și, dacă vreți, părțile de minte și suflet s-au adunat, s-au concretizat în

puncte de broderie, în țesături de cânepă și de in, în acele frumoase ii sau cămăși pe care le avem și acum în minte, purtându-le la ceas de sărbătoare și mai ales când merg la biserică în fiecare duminică, părinții, bunicii și nepoții noștri. Desigur, timpurile curg înainte. Desigur, vremea și lumea se schimbă. Totuși, poate că în sufletele noastre avem nevoie de un reper, de un element statornic prin care să arătăm că venim de undeva, că avem niște strămoși demni de laudă, că avem întotdeauna la cine ne raporta, acele rădăcini, acele origini pe care Mircea Eliade le evocă totdeauna ca fiind în sufletul și în mintea noastră ancorele existenței. Din acest punct de vedere, costumul este păstrat și respectat și el este emblema noastră, este, dacă vreți, acel tip de limbaj care se impune înainte să deschidem gura. El arată, precum și Cantemir spunea: «Purtându-ți portul și vorbindu-ți vorba». Deseori ești catalogat după aceste două elemente. Noi spunem că a ști să te porți cum ți-e portul este astăzi un element de identificare, este un element, dacă vreți, mai mult decât atât, de evidențiere și de focalizare a atenției tuturor către tot ceea ce păstrăm ca zestre. Din aceste considerente, rubrica pe care dîmpreună, și prin acest inestimabil patrimoniu pe care îl are Muzeul Național al Satului, l-am putut arăta, face ca în fiecare zonă să ne putem raporta la autenticitate. Este o vorbă, pe care astăzi unii o spun: «Nu mai e la modă, ce este atîta autenticitate, ce tot timpul ne faceți atîta morală». Dar lumea nu stă-n loc, lumea vine mai repede, vremea pe care o trăim. Sigur că da, toate aceste lucruri sunt foarte adevărate, dar știm cu toții că, atunci când trebuie să spunem cine suntem, nu ne îmbrăcăm nici în blugi, nici în ce știu eu ce sariuri sau chimonouri, ci, ca și acele națiuni, ne îmbrăcăm în portul pe care noi l-am moștenit. De aceea, contextele în care această ținută se afirmă este corect să fie compatibile. Muzeul Satului, poate, este unul dintre cele mai compatibile contexte în care costumul dialoghează cu tot ceea ce vedem aici. Ornamentele sale, motivele sale se găsesc pe porți, se găsesc pe țesături. E ca într-o șoaptă și-o poveste. Din acest punct de vedere, costumul trebuie să fie autentic, că altfel ajungem la non-sens, altfel amestecăm lucrurile și ne raportăm la sincretisme, la Turnul Babel, în care nu știi ce să înțelegi. Această rubrică este un fel de sfat al bunicii. Așa am dorit să fie: o pildă și o poveste prin care nu vă moralizăm, nu vă atragem atenția, dar vă arătăm, vă arătăm ce înseamnă armonie, vă arătăm ce înseamnă rapel stilistic, ce înseamnă compatibilitate în vestimentație, între cămașă, aceea pe care, la fiecare sărbătoare de Paște, o înnoiam, și celelalte piese pe care le asociam, fie că e fota, catrința, vâlnicul, fie că este bundița, fie că este acea mare varietate de podoabe pe care o purtăm în funcție de vârstă, de statut civil și, mai departe, decriptând evenimentele din viața noastră. Vă felicit din toată inima pentru această emisiune și pentru cei doi tineri care s-au dedicat ei alături de mentorul Iulian Bobîrnea, foarte exigent și pedant. Faceți un mare serviciu. Când tineretul vorbește de aceste lucruri, sună puțin diferit decât, să spunem, dădăceala noastră. De asemenea, este un alt lucru pozitiv pentru că și dumneavoastră, alături de noi, specialiștii, pledați aceeași cauză a adevărului, a autenticității și a valorii. Poate în felul acesta vom servi împreună în statornicie. Așa cum credința e în sufletul nostru, și pe din afară trebuie să fim frumoși și armonioși. Vă mulțumesc!”

33:09 –33:53 – Paul Ananie: „Vă mulțumim și noi, doamna Doina Ișfănoni, pentru tot efortul pe care l-ați depus și pentru toată dragostea cu care sunteți ediție de ediție alături de noi. Le mulțumim tuturor celor care au fost pe scenă pentru cuvintele frumoase pe care le-au adresat. Este o onoare pentru noi să vă avem alături și să învățăm de la dumneavoastră și promitem că n-o să vă dezamăgim”.

Andreea Haisan: „Stimați oaspeți, dragi telespectatori, Gala *Magazin Folcloric* merge mai departe aici, la Muzeul Național al Satului «Dimitrie Gusti» București, pe *Trinitas TV*, cu un prim moment artistic”.

Paul Ananie: „Dragi prieteni, vă oferim acum un cadou muzical. I-ați văzut în emisiunea noastră, i-ați admirat și le-ați ascultat cântecele. Astăzi vin în fața dumneavoastră împreună într-un duet de excepție Maria Beatrice Băndoiu și Nicu Mătă”.

33:54-38:13 – Moment artistic: Maria Beatrice Băndoiu și Nicu Mătă, *De dragostea Aniței*, acompaniați de Ansamblul folcloric *Plaiuri Negrene*, sat Negreni, județul Botoșani.

38:14-42:11 – Andreea Haisan: „Mulțumim din suflet pentru acest moment, Maria Beatrice Băndoiu și Nicu Mătă. Doamnelor și domnilor, în continuarea programului din această seară ne vom îndrepta atenția către cei care au împărtășit din experiența și din cunoștințele lor în cadrul emisiunii. Sunt oameni care ne-au sprijinit și au fost alături de noi pentru a le arăta întreaga recunoștință prin oferirea Trofeului «Magazin Folcloric» următorilor prieteni ai emisiunii: doamna Aurelia Cosma, doctor cercetător-etnolog la Muzeul Național al Satului din București; Părintele Arhimandrit Paisie Teodorescu, vicar patriarhal; Părintele Arhimandrit Antim David, starețul Mănăstirii «Schitul Măgureanu» din București; Luminița Tucă, tânără etnolog pasionată de tot ceea ce înseamnă cercetarea și cultura românească; doamna Ileana Vieru, realizator de emisiuni la *Radio România Antena Satelor*; Cătălin Macrea, coregraf al Ansamblului «Rapsodia Carpaților»; Mihaela Bădescu, meșter popular iconar, care a făcut cunoscută arta iconografică atât în țară, cât și în străinătate, având lucrări expuse la mari muzee de specialitate din toată lumea; Ionela Lungu, care dă viață personajelor lui Creangă și dăruiește zâmbete prin creațiile sale artistice populare; Vladimir Baci, iscusit meșter în realizarea icoanelor pe sticlă și nu numai, profesor care transmite mai departe acest talant în cadrul Școlii Populare de Artă din București; Valeria Fercal din Bucovina, ouăle frumoase pe care le încondeiază alături de copii, nepoți și strănepoți au bucurat ochii multor oameni din țară și străinătate; Victoria Bizon, pasionată de arta țesutului de straie populare, inițiatora Grupului «Șezătoarea» unde doamnele se întâlnesc săptămânal și învață cum să facă cele mai frumoase cusături românești. În continuare, Ansamblul folcloric «Plaiuri Negrene»”.

42:12-48:52 – Moment coregrafic desfășurat de o suită de fete care fac parte din Ansamblul Folcloric *Plaiuri Negrene*, sat Negreni, județul Botoșani.

48:53-55:08 – Andreea Haisan: „Mulțumim din suflet Ansamblului Folcloric «Plaiuri Negrene», sat Negreni, județul Botoșani, coordonat de părintele Dan Muraru”.

Paul Ananie: „Dacă am discuta în cifre *Magazin Folcloric*, ar însemna 40 de ediții difuzate, peste 30 de costume populare de patrimoniu prezentate în amănunt, sute de kilometri parcurși prin țară, sute de ore de filmare și tot atâtea de montaj. Pe lângă specialiștii și măștrii iscușiți, emisiunile noastre s-au bucurat de invitați din rândul muzicii populare, artiști apreciați de marele public, care au adus un strop de bucurie în casele dumneavoastră, duminică de duminică. Trofee în semn de recunoștință: Nicu Mătă, din frumoasa Basarabie; Ancuța Corlățan, cea care aduce cu ea cântecul din Țara Fagilor, din frumoasa Bucovină; Grigore Gherman, un tânăr din Cernăuți, reprezentant al Bucovinei de Nord, al fraților noștri de dincolo de sârma ghimpată, care, prin costumele populare, prin trăirea artistică, aduce în casele noastre un suflu românesc al acestei zone; Loredana Streche, tânăr dascăl și făuritor de noi voci în muzica populară în cadrul Liceului de Muzică «Dinu Lipatti» din București și interpret a cântecului din Romanați; Gabriel Dumitru, prieten drag al emisiunii noastre, interpret de seamă al cântecului muntenesc, care ne încântă cu horele și sârbele din această parte a țării; Ovidiu Homorodean, ardelean din Orăștie, vine cu cântecul frumos și costumele Hunedoarei, zonă încărcată de istoria neamului nostru românesc; Ana Maria Pătrășcioiu, prahoveancă dragă nouă, interpreta ce

reprezintă Valea Prahovei prin cântec și port; Muntenia, reprezintă Teleormanul, Alin Trocan; Maria Beatrice Băndoiu, reprezentantă de seamă a Gorjului, o olteancă frumoasă și talentată; reprezentant de seamă al zonei Munteniei, care duce mai departe cântecul Teleormanului, Daniel Turică; Narcisa Băleanu, olteancă frumoasă și talentată, care reprezintă prin port și cântec zona Mehedințului; Ansamblul Folcloric «Doina Costeștilor», sat Costești, județul Botoșani, coordonatori: Pr. Ionuț Cașcaval și Anișoara Cașcaval; Ansamblul Folcloric «Plaiuri Negrene», sat Negreni, județul Botoșani, coordonatori: Pr. Dan Muraru și Florentina Muraru”.

Partea a doua

00:00-00:29 – Generic.

00:30-00:50 – Andreea Haisan: „Doamnelor și domnilor, invitatul următor spune prin cântec: «Oare cine-i cu pricina?». Vă spun eu, «Grigoraș din Bucovina». Pentru dumneavoastră Grigore Gherman”.

00:51-3:09 – Moment artistic: Grigore Gherman, *Grigoraș din Bucovina*.

3:10-5:53 – Moment artistic: Ovidiu Homorodean, *Lasă, Doamne, vreme bună*.

5:54-8:54 – Moment artistic: Gabriel Dumitru, *Hai cu toți la hora mare*.

8:55-10:36 – Paul Ananie: „Dragi prieteni, în ultimul an Muzeul Național al Satului «Dimitrie Gusti» din București a devenit pentru noi, după cum vă spuneam puțin mai devreme, a doua noastră casă. În continuare invităm alături de noi pe cei care stau în spatele tuturor activităților de aici de la muzeu. Sunt oameni de nădejde pe care doamna director Paula Popoiu i-a delegat să aibă grijă de noi, ca niște părinți, ca niște frați. Așadar, Trofeul *Magazin Folcloric* merge de această dată către: Georgiana Onoiu, șeful Secției Patrimoniu din cadrul Muzeul Național al Satului; Andreea Nanciu, muzeograf la direcția comunicare și educație muzeală; Ana Lazăr, Cati Botea și Mihaela Șoltuz; Iulia Gărmăzescu, director de programe; Andreea Majuru, muzeograf; Petre Tereșenco, muzeograf. Reprezentanți de nădejde ai Muzeului Național al Satului «Dimitrie Gusti”.

10:37-23:00 – Moment artistic: Loredana Streche alături de elevii ei, *Mamă, rău m-ai blestemat, Gheorghe, cărările mele, Hai, dii, dii, murgule, dii și Cine bate la fereastră*.

23:01-25:35 – Iulian Bobîrnea, producătorul emisiunii *Magazin Folcloric*: „Mulțumesc doamnei director Paula Popoiu, care a crezut în acest proiect și ne-a ajutat și Muzeul Național al Satului a devenit a doua casă a noastră. Îi mulțumesc domnului director general al Televiziunii Patriarhiei Române, Ciprian Olinici, pentru că de fiecare dată ne-a susținut. Mulțumim tuturor invitaților, doamnei Elise Stan, doamnei Iuliana Tudor, doamnei academician Sabina Ispas, Gheoghița Nicolae, Narcisa Știucă, toți cei care, de fiecare dată când au fost invitați în emisiunile noastre, au vrut să fie cu noi”.

25:36-34:17 – Recital: Andreea Haisan, *Iaca-i zi de sărbătoare și Bade, bade și iar bade*; Paul Ananie, *Tropotiți feciori cu foc și La Văsâi pe lângă vale*.

34:18-56:00 – Cuvântul delegatului Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, Preasfințitul Părinte Timotei Prahoveanul, episcop vicar al Arhiepiscopiei Bucureștilui: „Ce frumos că se mai aud cântece și cuvinte frumoase! Avem nevoie de cuvinte și cântări măiestrite ca cele de astă-seară. Sunt foarte bucuros de faptul că ne aflăm aici, printre construcții care aduc aminte de frumusețea pământului românesc și a sufletului românesc. Spunea doamna director că în acest spațiu se află 4 biserici. Ne aflăm deci, conform Cărții Apocalipsa, ocrotiți de îngerii celor 4 biserici, înlăuntrul cărora s-au adunat multe lacrimi, dar și mult dor și bucurie, pe care oamenii din diferite locuri ale pământului românesc le-au păstrat și ni le lasă ca un testament care trebuie dus mai departe. Și, aflându-mă aici, îmi

aduc aminte de cuvintele marelui Apostol al Neamurilor, Sfântul Pavel, care spunea: «Bucurați-vă cu cei ce se bucură!». Sunt aici, pe lângă acești tineri care vin îmbrăcați în frumosul port popular românesc, preoții care îi îndrumă, și mă gândeam, atunci când doamna academician Sabina Ispas ne vorbea de bucuria tatălui ei, unul dintre minunații preoți ai bisericii noastre care i-au sfătuit întotdeauna pe tineri să-și păstreze tradițiile, portul, să-și iubească casele, pământul, țara și, mai ales, Biserica. De aceea aș vrea să vă mai mărturisesc că unul dintre cei care au promovat permanent această nouă emisiune, aflată în grila Televiziunii *Trinitas*, pe lângă cei care au fost amintiți și care merită prețuirea noastră, este un monah, un monah de rang mai înalt, dar care permanent a promovat pe acești tineri, invitându-i atât la Patriarhia Română, cât și la Paraclisul Catedralei Mântuirii Neamului, cu diferite prilejuri: la sărbătoarea Anului Nou, sărbătoarea Icoanei Prodromița, sau cu alte prilejuri. Și mă bucur că Părintele Paisie, care este aici, are astfel de ucenici pe care îi promovează într-un mod aparte și pe care-i apreciază din toată inima. Într-un astfel de prilej este bucuria întâlnirii cu preoții păstrători ai tradițiilor, preoții care au venit aici și pe care televiziunea *Trinitas* i-a evidențiat, preoții de acum și de altă dată, care păstrează un valoros tezaur. Fiecare preot, atunci când este hirotonit de episcopul său, primește cel mai mare odor care se află în lumea aceasta, iar episcopul îi spune, la prima Liturghie, să păstreze acest odor pe care Mântuitorul îl va cere în ziua aceea de la el. Dar va trebui să păstreze preoții care își țin bine dregătoria, cum spune Apostolul Pavel, și tezaurul acesta neprețuit pe care-l are pământul nostru românesc. În satul de unde provin eu, existau în urmă cu 30-40 de ani persoane care cultivau tradiția, frumusețea portului românesc, care era țesut la război de multe persoane atunci. Am aflat că acum mai este o singură persoană, într-un sat cu vreo 900 de familii, care mai lucrează la lăicere, covoare și anumite veșminte de sorginte populară. Dacă nu vom păstra acest tezaur, noi ne vom pierde, dacă nu îl vom duce mai departe și dacă nu-l vom promova, așa cum fac mulți din cei de față, dar și din cei care urmăresc permanent programele Televiziunii *Trinitas*, ne vom pierde. Este de prisos să mai spun ce înseamnă Televiziunea *Trinitas* pentru foarte mulți români. Mi-au mărturisit unii acum și în anii din urmă că nu pot trăi fără Televiziunea *Trinitas*, nici fără *Radio Trinitas*, la care ascultă în primul rând Liturghia. De altfel, din Liturghie, așa cum o urmăresc cu atâta atenție oamenii, s-au inspirat și cei care au creat aceste frumoase costume populare. Culoarea lor, foarte multe dintre motivele pe care le întâlnim pe ele, provin din veșmintele liturgice. Cele mai multe sunt albe și vorbesc despre lumina și pacea Învierii. Și aceste frumuseți, care se pierd, trebuie păstrate ca pe un tezaur de mare preț. Aș vrea să exprim din partea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel aprecierea Preafericirii Sale pentru cei care se ostensec mult. Și se află aici o listă pe care domnul director o va prezenta pentru a înmâna, unor persoane din cadrul televiziunii, dar și în afara ei, acte de apreciere din partea Întâistătorului Bisericii noastre cu prilejul împlinirii unui an de frumoase și inspirate emisiuni care păstrează tradiția sufletului românesc. Ne spunea aici unul dintre realizatori că au fost cel puțin 40 de ediții, dar dincolo de aceste 40 de ediții, sute de ore de lucru, de trudă, dar mai ales de bucurie autentică.

Ciprian Olinici: „Cu recunoștință și mulțumire, Preafericitul Părinte Daniel conferă Ordinul Crucea «Maria Brâncoveanu» doamnei academician Sabina Ispas”.

Sabina Ispas: „Sunt cu adevărat copleșită, nu este întâmplător că astăzi se împlinește o jumătate de secol de când eu m-am angajat la Institutul de Etnografie și Folclor al Academiei Române ca cercetător”.

Ciprian Olinici: „Ordinul Crucea «Maria Brâncoveanu» este oferit doamnei Paula Popoiu”.

Ciprian Olinici: „Ordinul Crucea «Maria Brâncoveanu» este oferit doamnei Doina Ișfănoni”.

Ciprian Olinici: „Ordinul Crucea «Maria Brâncoveanu» este oferit doamnei Elise Stan. Doamna Elise Stan este foarte apreciată de toți cântăreții de la Televiziunea *Trinitas*, dar și de la alte televiziuni. Majoritatea îi mulțumesc cu prilejul emisiunilor pe care ei le realizează și am înțeles, din aceste cuvinte frumoase pe care i le adresează, că doamna s-a implicat mult în ultima vreme în realizarea acestor emisiuni. Și-i mulțumim și noi, smeriții slujitori ai Bisericii. Felicitări!”.

Elise Stan: „Mulțumesc, Preasfinția Voastră. Plecăciune! Este o onoare fără seamăn pentru mine să primesc acest ordin. Cuvintele sunt de prisos pentru că știți și dumneavoastră că în aceste momente suntem copleșiți de emoții. Sigur, de-a lungul anilor am primit mai multe premii, diplome, medalii, diferite distincții, dar niciuna ca aceasta. Desigur, fiecare are însemnătatea ei și o prețuiesc din toată inima, dar acest ordin mă onorează cu atât mai mult cu cât eu sunt cu adevărat un om credincios și gândesc că acest ordin primit astăzi înseamnă foarte mult pentru mine. Faptul că Preasfinția Voastră ați avut amabilitatea să punctați câteva lucruri despre activitatea mea artistică, eu vă mulțumesc și vreau să vă spun că, într-adevăr, îmi face o plăcere enormă, e o bucurie fără seamăn să lucrez cu acești tineri minunați. Spuneam mai devreme doamnei academician Sabina Ispas că, iată, lucrez cu aproape o sută de tineri pe care i-am lansat și cumva le-am ocrotit evoluția artistică pe scenele de la noi din țară și în străinătate, dar în momentul în care tânărul Iulian Bobîrnea mi-a solicitat sprijinul, am fost extrem de bucuroasă că, iată, un tânăr se apropie cu pasiune, cu drag, de un domeniu care nu le este întotdeauna tinerilor aproape. Și m-a uimit prin dorința lor expresă de a face lucrul extrem de ordonat și de bine și faptul că doi tineri interpreți de valoare, pe care eu de asemenea i-am invitat în emisiunile noastre, ale mele și ale Iulianei Tudor. Este o bucurie pentru noi să constatăm plurivalența Andreei Haisan și a lui Paul Daniel Ananie pentru că, iată, au dovedit seriozitate, dragoste de domeniu și, nu în ultimul rând, pasiune, știință. Și au reușit să ducă acest prim an al emisiunii *Magazin Folcloric* cu brio până la capăt. Eu nu pot decât să doresc viață lungă acestei emisiuni, succes în continuare și sunt sigură că, așa cum ați pornit acum la drum cu dreptul, așa veți merge în continuare. Doamna Sabina Ispas spunea de 50 de ani, o jumătate de secol. Vă felicit doamna academician, este o mare performanță. Eu anul acesta împlinesc 40 de ani de când lucrez cu tinerii din muzica populară românească. Vă felicit! *La mulți ani!*”.

Ciprian Olinici: „Ordinul «Sfântul Antim Ivireanul» este oferit doamnei Iuliana Tudor”.

Iuliana Tudor: „Bună ziua! Este, așa cum s-a spus aici, nu poate fi altfel decât onorant faptul că m-ați alăturat acestor doamne. Mă face să cred cu adevărat că menirea mea are legătură cu continuitatea pentru generațiile viitoare. Ceea ce facem la postul public își are rostul său și credem cu tărie că aceste emisiuni fac mult, mult bine oamenilor, și mai ales copiilor noștri care așa au contact cu cântecele, obiceiurile, tradițiile noastre. Ceea ce este, cred, important pentru această zi este că, văzând astăzi aici Biserica Ortodoxă Română, Academia Română, Muzeul Național al Satului «Dimitrie Gusti» din București, Televiziunea publică din această țară, este atât de încurajant pentru mine în a continua proiecte mari, proiecte care să readucă, de ce nu chiar, în școală, folclorul românesc. Sper din toată inima să ne revedem în astfel de ocazii și, de ce nu, instituțiile care sunt până la urmă pilonul spiritualității românești să nu uite că împreună pot face mult bine pentru educația acestei nații. Vă mulțumesc încă o dată!”.

Ciprian Olinici: „Ordinul «Sfântul Antim Ivireanul» este oferit doamnei Gheorghîța Nicolae”.

Gheorghîța Nicolae: „M-am născut într-un mediu de religiozitate maximă, într-un cămin tradițional românesc, am crescut cu ochii la icoana din perete, cu sticlucă cu agheazmă și cu busuioc, și la lada de zestre. Aceste simboluri mi-au marcat întreaga viață, iar cariera artistică și profesională mi-am construit-o având ca temelie aceste imagini unite de cuvântul care zidește și faptele care ne înalță. Îi felicit pe colegii mei de la Televiziunea *Trinitas*, le doresc forță și credință și vă mulțumesc dumneavoastră, sfinților părinți, doamnelor și domnilor. Mulțumesc tuturor care cred în cinste, adevăr, în frumos, demnitate, pentru că acestea sunt coordonatele care zidesc și care ne înalță. Felicitări!”

Ciprian Olinici: „Ordinul «Sfântul Antim Ivireanul» este oferit doamnei Narcisa Știucă”.

Narcisa Știucă: „Bună seara tuturor. Sunt foarte emoționată. În primul rând, pentru că am primit această distincție într-un context al existenței mele care a fost dramatic și s-a sfârșit fericit. A vorbit doamna Sabina Ispas despre jubilee și au trecut 20 de ani de când mi-am susținut doctoratul aici, la Muzeul Satului, sub coordonarea marelui profesor Mihai Pop. Și, încheind cu Gheorghîța Nicolae, aici pe scenă premiați au urcat șase dintre foștii mei studenți. Ei sunt cei mai performanți deocamdată din ceea ce promit împreună cu colegii mei de la Catedra de Etnologie a Universității din București, dorim să livrăm instituțiilor de cultură, de învățământ și mai ales instituțiilor patrimoniale. Vă mulțumim!”

Ciprian Olinici: „Ordinul «Sfântul Antim Ivireanul» este oferit doamnei Andreea Haisan, realizator al emisiunii *Magazin Folcloric*”.

Ciprian Olinici: „Ordinul «Sfântul Antim Ivireanul» este oferit domnului Paul Ananie, realizator al emisiunii *Magazin Folcloric*”.

Ciprian Olinici: „Ordinul «Sfântul Antim Ivireanul» este oferit domnului Iulian Bobîrnea, producător *Trinitas TV*”.

Preasfințitul Părinte Timotei Prahoveanu: „Îi mulțumim doamnei director pentru primirea de acum și dintotdeauna, pentru faptul că între Biserica Ortodoxă Română, între Administrația Patriarhală, respectiv Arhiepiscopia Bucureștilor, și Muzeul Satului, există o strânsă legătură. Acest lucru se observă lesne, doamnă director, din emisiunile Televiziunii *Trinitas*, ale *Radioului*, paginile cotidianului *Ziarul Lumina*. Vă mulțumim foarte mult și am de asemenea un cuvânt de apreciere pentru cei doi realizatori ai acestei emisiuni premiați de către Părintele Patriarh Daniel, pentru Andreea și Paul, cărora le mulțumim pentru cuvintele frumoase și mai ales pentru dulcea lor cântare. *La mulți ani!*”

56:01-58:38 – Paula Popoiu: „În primul rând, mă simt onorată de faptul că a doua oară în acest an primesc din partea Preafericitului Părinte Daniel încă un Ordin. Am primit Ordinul «Sfinților Împărați Constantin și Elena» și sunt onorată ca astăzi să primesc Ordinul «Maria Brâncoveanu». Pentru mine aceste două distincții au depășit toate celelalte distincții pe care le-am primit de-a lungul vieții. Și pentru că se numesc Ordine, pentru mine chiar sunt ordine: ordinul de a duce mai departe tradițiile, de a duce mai departe această instituție împreună cu colegii mei. Și am spus că avem 4 biserici. Trebuie să vă spun, Preasfințite Părinte, că suntem pe cale s-o aducem pe cea de-a cincea biserică. Sperăm ca anul acesta s-o aducem și atunci chiar vom fi cel mai protejat muzeu din această țară, din această Europă în care toți trăim. Încă o dată, vă mulțumesc. Sunt foarte emoționată pentru că mă aflu aici într-o companie deosebită. Am deosebită bucurie de a oferi eu domnului director general Ciprian Olinici acest trofeu și, stimate domnule director, știu prin ce treceți. Felicitări! Ați făcut un lucru minunat și trebuie să vă spun că atâta timp cât eu voi fi directorul general al acestui muzeu, mie nu-mi place denumirea de manager, acest muzeu

vă va sta la dispoziție pentru emisiunile dumneavoastră, pentru plimbările dumneavoastră, așa cum va sta la dispoziție pentru toți cei care doresc să știe încotro merg, pornind de la rădăcinile pe care le găesc în acest muzeu”.

58:39-1:00:09 – Andreea Haisan: „Stimați prieteni, iată că ne apropiem de finalul Galei aniversare de un an de existență a emisiunii *Magazin Folcloric*, aici, la *Trinitas TV*”.

Paul Ananie: „Nu ne despărțim însă înainte de a le mulțumi tuturor celor care au fost alături de noi în acest prim an”.

Mulțumiri: partenerului și co-producătorului, Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti* din București; Agenției *Basilica Travel* a Patriarhiei Române; domului consilier patriarhal Leonard Ciofu; Părintelui Arhimandrit Paisie Teodorescu, vicar patriarhal; Schitului *Măgureanu* din București; părintelui stareț Antim David; Parohiei *Dobroteasa* din București; părintelui Sima Gheorghe; *Centrului de Presă Basilica* al Patriarhiei Române, în special *Radio Trinitas* și *Trinitas TV*.

Paul Ananie: „Mulțumirile noastre se îndreaptă către toți cei care ne-au fost alături și ne sprijină pentru continuarea noului an, care ne așteptăm să fie la fel de frumos ca cel care a trecut. Vă mulțumim dumneavoastră, tuturor celor care vă aflați aici și acasă, în fața micilor ecrane. Vă mulțumim!”.

1:00:10-1:06:21 – Moment artistic: *Suită de fete*, Ansamblul folcloric *Plaiuri Negrene*, sat Negreni, județul Botoșani, coordonatori Pr. Dan Muraru și Florentina Muraru.

1:06:22-1:08:54 – Moment artistic: *Sârba din Muscel*, Ansamblul folcloric *Doina Costeștilor*, sat Costești, județul Botoșani, coordonatori Pr. Ionuț Cașcaval și Anișoara Cașcaval.

1:08:55-1:10:18 – Generic.

Filmările au fost realizate la Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti* din București.

Muzica generic: *Sârba din Muscel*. Grafică: Lucian Antohi. Autor proiect: Iulian Bobîrnea. Director tehnic: ing. Daniel Morăraș. Sunet: ing. Daniel Morăraș. Asistență tehnică: Mihai Șerban. Șoferi: Ovidiu Mija, Mihai Savin. Operatori imagine: Cristian Marin, Irina Simitopol, Lazăr Enescu, Mihai Pasăre, Adrian Drăghescu. Director artistic: Dan Constantinescu. Director de imagine: diac. Nicolae Sevastre. Editor de montaj: Cătălin Tiriplic. Voice over: Iulian Bobîrnea. Coordonator producție: Alina Valentina Ene. Redactor arhivă: Ionela Uță, Carmen Florea. Realizatori: Paul Ananie, Andreea Haisan. Producător executiv: Alina Cîdea. Poducător: Iulian Bobîrnea.

La realizarea acestei emisiuni *Trinitas TV* a colaborat cu Muzeul Național al Satului *Dimitrie Gusti*.

Anexa 9 – Gala Magazin Folcloric – doi ani de existență, 2017³⁷⁶

Partea întâi

00:00-00:28 – Generic

00:00-2:57 – Ansamblul Folcloric *Doina Bascovului* a Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din comuna Bascov, județul Argeș, dirijor Cătălin Iancu, manager Lorena Toma: *Sârba din Muscel*.

2:58-11:34 – Paul Ananie: „Bună seara, doamnelor și domnilor, stimați invitați și telespectatori și bine v-am găsit la cea de-a doua ediție a Galei *Magazin Folcloric!*”.

Andreea Haisan: „Suntem Andreea Haisan și Paul Ananie și ne bucurăm să fim gazdele dumneavoastră într-o ediție care se anunță cu totul și cu totul specială”.

Paul Ananie: „Pentru această deschidere frumoasă le mulțumim prietenilor noștri, Ansamblul Folcloric «Doina Bascovului», împreună cu Orchestra «Doina Bascovului» a Casei de Cultură «Adriana Trandafir» din comuna Bascov, județul Argeș, dirijor Cătălin Iancu, pe care îi vom mai întâlni astă-seară, deoarece ei vor acompania live artiștii de pe scenă. Să-i aplaudăm fiindcă merită și sunt alături de noi. Orchestra «Doina Bascovului!»”.

Andreea Haisan: „Este momentul când ne reîntâlnim cu prietenii noștri și avem ocazia să-i cunoaștem față în față pe cei care fac posibilă întâlnirea noastră cu toți cei ce ne urmăresc de acasă. Așadar, vă invităm să-i întâlniți pe cei care ne ajută să ajungem în casele dumneavoastră și mai exact să intrăm în culisele emisiunii *Magazin Folcloric*”.

Paul Ananie: „O echipă tânără, frumoasă, plină de voie bună pe care o întâlnim aici, la *Trinitas TV*, și mai ales atunci când trecem pragul Muzeului Național al Satului «Dimitrie Gusti» din București, partenerul și co-producătorul emisiunii noastre”.

Andreea Haisan: „Duminică de duminică ei ne ajută să intrăm în casele românilor din toate colțurile lumii, așa spune eu, un moment inedit să fim cu toții acasă”.

Paul Ananie: „Ai spus acasă și îndrăznesc să spun că și eu mă simt acasă, aici, în Centrul Vechi al Capitalei, unde ne aflăm acum”.

Andreea Haisan: „Păi, cum acasă, că eu știu că tu nu ești din București?”.

Paul Ananie: „Acasă, pentru că ne aflăm în tinda bisericii, de această dată în curtea Bisericii «Sfântul Antonie cel Mare» din București, un loc minunat în centrul Capitalei care ne este gazdă prin amabilitatea părintelui paroh, Gheorghe Zaharia, căruia îi mulțumim prin aplauze”.

Părintele Gheorghe Zaharia, paroh la Biserica *Sfântul Antonie cel Mare* – Curtea Veche din București: „Și eu vă mulțumesc pentru cuvintele frumoase. Aș vrea să vă spun că biserica noastră deja are o tradiție în acest sens. Că pe această scenă, zicem noi, frumoasă, au mai fost niște concerte de muzică populară și am mai avut colaborare cu Televiziunea *Trinitas* la unul dintre concerte și considerăm că este un loc pozitiv pentru un asemenea eveniment. Considerăm că este cel mai bun loc deoarece biserica aceasta este cea mai veche biserică din București. Biserica întotdeauna a mers pas la pas cu tradițiile românești, a fost alături de poporul român, iar biserica aceasta, mai mult decât celelalte biserici, căci ea a ocrotit Palatul Voievodal care este aici, alături, care a ocrotit domnitorii Țării Românești. Și

³⁷⁶ „Gala „Magazin Folcloric” – partea I”, 19.09.2017, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-partea/>>, [ultima consultare: 27.03.2020]. „Gala „Magazin Folcloric” – partea a II-a”, 24.09.2017, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-partea-ii/>>, [ultima consultare: 27.03.2020].

putem spune că a ocrotit întreaga națiune. Este o mare cinste și o mare bucurie pentru noi că Televiziunea *Trinitas* a hotărât să facă acest eveniment aici și cu siguranță că noi vom pune de fiecare dată la dispoziție și vom primi de fiecare dată cu multă bucurie orice eveniment de acest gen. Mulțumim pentru acest lucru și apreciem acest lucru. Mulțumim și Televiziunii, mulțumim Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, că a dat înalta binecuvântare pentru acest eveniment, și dorim ca cei care participă să se simtă bine și împreună să ne bucurăm de frumosul program”.

Paul Ananie: „Și noi vă mulțumim părinte pentru găzduire, pentru această frumoasă locație, pentru că ne-ați dat voie să desfășurăm cea de-a doua ediție a *Galei Magazin Folcloric*. Și sperăm într-o colaborare cât mai lungă și mai frumoasă. Doamne-ajută! Încă de la început dorim să salutăm prezența în mijlocul nostru la ceas aniversar, în cadrul *Galei Magazin Folcloric*, a Președintelui Institutului Cultural Român, doamna Liliana Țuroiu. Bună seara stimată doamnă, suntem onorați să vă avem alături!”.

Andreea Haisan: „Iată, toamna a sosit și școala a început, iar *Magazin Folcloric* se apropie de un nou sezon. Și așa cum v-am obișnuit începem cu o Gală care adună mulți dintre prietenii emisiunii aici. Ne bucurăm cu această ocazie”.

Paul Ananie: „Trebuie să mărturisim că întâlnirea noastră nu este întâmplătoare. Ne bucurăm de înalta binecuvântare a Preafericitului Părinte Daniel, căruia îi mulțumim pentru tot sprijinul și pentru toată aprecierea pe care ne-o arată nouă, tinerilor, de fiecare dată”.

Andreea Haisan: „În seara aceasta avem artiști din diferite zone ale țării, reprezentanți ai mai multor instituții de cultură și, nu în ultimul rând, telespectatori fideli ai postului *Trinitas TV*, cărora le mulțumim pentru fidelitate și pentru prezența la acest eveniment. Vă mulțumim din suflet!”.

Paul Ananie: „Am spus că este o seară specială, deoarece astăzi vom prezenta în exclusivitate munca noastră din ultimii doi ani de zile pe care am adunat-o și am arhivat-o într-un DVD de colecție pe care-l vom lansa”.

Andreea Haisan: „Este vorba de rubrica «Elemente de port popular» prezentată de doamna Doina Ișfănoni, care se adresează publicului nostru telespectator. Și va veni ca un bun dar pentru voi toți. Așa că am adunat toate materialele într-un DVD”.

Paul Ananie: „Este primul DVD, este primul material media de pe piață care prezintă particularitățile costumelor populare românești explicate în mod profesionist și într-un mod cât mai clar, pentru a ajunge la inimile tuturor, de un adevărat specialist, doamna Doina Ișfănoni. Vă mulțumim din suflet!”.

Andreea Haisan: „DVD-ul conține prezentarea de costume populare aflate în Patrimoniul Muzeului Național al Satului «Dimitrie Gusti» din Capitală, iar realizarea lui nu ar fi fost posibilă fără amabilitatea doamnei director general Paula Popoiu, căreia îi mulțumim din tot sufletul pentru toată susținerea și pentru tot ajutorul acordat”.

Paul Ananie: „Sunt piese pe care nu le întâlniți nicăieri, așa că este o ocazie potrivită pentru a descoperi mai multe despre portul românilor de odinioară”.

Andreea Haisan: „Doi ani de muncă, ore în șir de filmări și montaj, 56 de costume bărbătești și femeiești prezentate și presărate cu parfum de istorie și tradiție românească”.

Paul Ananie: „Nu vă spunem mai multe, ci vă lăsăm să descoperiți pe parcursul acestei Gale ce surprize v-am pregătit”.

Andreea Haisan: „Vă mulțumim, părinte, încă o dată pentru găzduirea acestui minunat eveniment și v-aș ruga din suflet să-i acordăm un ropot de aplauze. Fără bunăvoința dumnealui nu ar fi fost posibil acest lucru și suntem convingși că în seara aceasta vom câștiga alți mulți prieteni, aici, în Centrul Vechi al Capitalei”.

Paul Ananie: „Andreea, următorul moment pe care îl avem pe desfășurător, chiar dacă pare unul simplu, cumva pentru mine, este greu de prezentat”.

Andreea Haisan: „Păi, de ce?”.

Paul Ananie: „Pentru că e greu să-ți găsești cuvintele potrivite pentru oameni care sunt deschiși, cu inima plină și doritori să ne ajute. Nu-i așa?”.

Andreea Haisan: „Așa este, dar eu zic că cel mai bine ar fi să fim sinceri?”.

Paul Ananie: „Bine, atunci mergem mai departe și-l invităm pe scenă pe cel care, de câte ori avem nevoie să ne susțină cu o idee, o face, și nu doar ca manager, ci ca un bun prieten. Așadar, este vorba de directorul general al *Trinitas TV*, domnul consilier patriarhal Ciprian Olinici”.

Paul Ananie: „Bună seara și bine v-am găsit!

11:35-17:54 – Ciprian Olinici: „Bună seara! Mulțumesc mult! Cu așa prezentare nu știu dacă mai pot spune eu ceva. Apreciez și mulțumesc mult pentru că împreună faceți și facem o echipă care, duminică de duminică, integrează în familia mare a televiziunii pe toți cei care sunt iubitori de tot ceea ce este autentic și frumos. Pentru că, până la urmă, elementele acestea de folclor fac parte din ADN-ul identității noastre. Și ceea ce învățăm prin această emisiune nu este doar o trecere în revistă a folclorului din perioada noastră, ci și o lecție de discernământ asupra istoriei, asupra valorilor pe care tradițiile populare le poartă până astăzi. Și consider că în această istorie care trece repede, anii care trec atât de repede mai ales în ultima perioadă, folclorul rămâne un reper care stă undeva acolo pentru a fi un reper, accesat pentru a fi oricând un dascăl asupra a ceea ce am fost, ceea ce suntem și asupra a ceea ce purtăm în istorie. Aș vrea să nu lungesc cuvântul meu, ci doar să exprim în primul rând mulțumiri tuturor celor care au construit, au susținut și au dus vreme de doi ani această emisiune. Sunt puțini 2 ani undeva la scara istoriei, dar sunt foarte mulți pentru că ascund în spate, cum spuneți și voi, ore de producție, de montaj, de pregătire și acele ore de difuzare care concentrează totuși o foarte multă muncă. Proiectul a început acum 2 ani, în vara anului 2015. Și aș vrea să mulțumesc în primul rând Părintelui Patriarh că a dorit ca o televiziune religioasă, cu un profil religios, să aducă în atenția publicului telespectator o emisiune de folclor autentic. Nu s-a dorit a fi doar o simplă emisiune de folclor, ci o emisiune educativă. Acesta a fost proiectul din vara anului 2015 și așa a pornit. Această valoare educativă este confirmată în această seară, grație doamnei Doina Ișfănoni, de o producție unicat în mass-media românească, și anume acest DVD, «Elemente de port popular». Aș vrea să-i mulțumesc directorului din perioada respectivă care a susținut cu foarte multă putere acest proiect, domnului consilier Leonard Ciufu. Este persoana care a generat și a susținut cel mai greu lucru: începutul. Aș vrea să mulțumesc tuturor celor care au fost alături de noi, Muzeului Național al Satului «Dimitrie Gusti», în special doamnei director Paula Popoiu. Aleile Muzeului Național al Satului, care ne-a primit acolo, te ajută să discerți între ceea ce este autentic și ceea ce este efemer. Acele lemne care compun casele și bisericile de acolo, deși sunt efemere în timp, sunt purtătoare de veșnicie, de multă creativitate și de foarte multă valoare. Aș vrea să le mulțumesc tuturor celor care au adus în atenție componenta educativă: doamnei academician Sabina Ispas, doamnei Doina Ișfănoni, doamnei Elise Stan, care a susținut cu multă experiență acest proiect mic. Îl comparăm, sigur, cu smerenia de rigoare, cu tot ceea ce ați făcut la televiziunea publică vreme de foarte mulți ani. De asemenea, aș vrea să le mulțumesc colegilor mei, echipei din spatele emisiunii, și în special colegului meu, care stă acum după un paravan, Iulian Bobîrnea, cel care a venit cu ideea, a generat și toate evenimentele din spate și care susține în fiecare săptămână această emisiune, producătorul acestei emisiuni. De asemenea, colegilor mei, Andreea și Paul, care au adus nu numai tinerețea, entuziasmul și în primul rând

profesionalismul. Și n-aș vrea să închei fără a numi, deși acum suntem la Biserica «Sfântul Antonie» – Curtea Veche, o gazdă foarte primitoare de fiecare dată: este și Paraclisul Catedralei Mântuirii Neamului, părintele vicar patriarhal Arhimandrit Paisie Teodorescu, care de fiecare dată ne-a primit acolo. Și avem de pe acum în gând ca în toamnă să organizăm un festival de pricesne la Paraclisul Catedralei Mântuirii Neamului. Mulțumim gazdelor emisiunii din această seară, părintelui paroh Gheorghe Zaharia, părintelui Ciprian Apetrei, care au fost foarte deschiși în a ne primi și ne-au oferit acest cadru în care aducem o parte din veșnicia născută la sat, în acest Centru al Bucureștiului, care de asemenea exprimă frumosul, autenticul, prin arhitectură, prin cadrul natural și mai ales prin sfințenia care atât de frumos este mărturisită aici. Vă mulțumesc tuturor și succes mai departe!”

17:55-29:35 – Paul Ananie: „Vă mulțumim și noi, domnule consilier patriarhal, directorul general al *Trinitas TV*, Ciprian Olinici. Iar pe măsură ce domnul Ciprian vorbea, îmi aduceam aminte, Andreea... Doamna Elise, ne-ați fost alături chiar în prima ediție a emisiunii, când eram chiar la început și nu prea știam noi ce se întâmplă cu noi, și vă mulțumim din suflet. Mi-am adus aminte de edițiile făcute la Paraclis, de primele ediții făcute cu doamna Doina. E un lucru minunat și trebuie să-i mulțumim lui Iulian Bobîrnea, pentru că el este cel care ne-a adunat, el a avut ideea. Merită toate aplauzele dumneavoastră!”

Andreea Haisan: „Pentru că sunt convinsă că și dumneavoastră sunteți de acord cu noi, un produs media de bună calitate rămâne doar atunci când în jurul tău ai oameni de calitate și care consideră că munca ta poate deveni brand”.

Paul Ananie: „Au devenit cei mai buni în domeniu pentru că niciodată nu au făcut rabat de la păstrarea tradițiilor și obiceiurilor românești așa cum au fost ele lăsate”.

Andreea Haisan: „Așa este. De aceea ne bucurăm ca în cadrul emisiunii noastre s-o avem mereu prezentă și să ne împărtășească din bogata experiență dobândită de-a lungul a numeroși ani de studii, pe directorul Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu» al Academiei Române, doamna academician Sabina Ispas, care este și în această seară alături de noi. Și doamnă, să știți că vă mulțumim din tot sufletul pentru tot ceea ce ați făcut pentru noi în cadrul emisiunii *Magazin Folcloric*”.

Sabina Ispas: „Bună seara! *La mulți ani!* Totuși sunt 2 ani. Doi ani e mult pentru o emisiune de televiziune care nu numai că își păstrează statutul, dar are o curbă ascendentă. Asta este greu de obținut. Acest lucru arată profesionalism, interes, interes pentru viziunea modernă, pentru a se adresa unor telespectatori și spectatori din diverse categorii și straturi sociale. Nu este ușor de făcut. Așadar, realizatorilor, producătorului, prezentatorilor, celor care ajută, sprijină, binecuvântează o asemenea manifestare, cred că trebuie să le mulțumim toți. Mă simt onorată să mă aflu în fața dumneavoastră, să vorbesc pentru telespectatori. Eu sunt una dintre, firească, iubitoarele acestei culturi tradiționale, poate că sunt una dintre persoanele care privesc și cu ochi critic acest fenomen. De aceea pot să spun că apreciez cu deosebire majoritatea manifestărilor din cadrul acestei rubrici *Magazin Folcloric*. Personal aș fi vrut să mă adresez celor care au gândit, au pus în practică, au realizat acest DVD despre costumul popular. Dacă în cultura noastră tradițională există o valoare de esență, aceea este costumul popular. Costumul, în întregul lui. Ne-am deprins să ne jucăm cu bucățele: o ie, o podoabă pe cap, poate chiar și ceva de încălțăminte sau o podoabă oarecare. Ne-am deprins să le desprindem de acolo și să le purtăm cu mândrie și să spunem: asta reprezintă portul popular. Portul popular e o sinteză culturală care are rădăcini atât de vechi. Gândiți-vă, cămașa tradițională, *camisia* lat., iar *ia* vine din *linea*. Amândouă s-au format odată cu formarea limbii și poporului român. Este o dovadă a identității, continuității, mai ales o capacitate extraordinară de adaptare estetică, funcțională, socială.

Costumul nu e numai ceva care ne îmbracă pe noi, nu este numai ceva ce ne ține cald în timpul frigului iernii și e plăcut la purtat atunci când sunt călduri mari. Costumul este o identitate personală din toate punctele de vedere: categorie de vârstă, de gen, categorie socio-profesională și mai ales statut social. Atunci când vedeai de la distanță pe cineva îmbrăcat în portul respectiv, știai cum să i te adresezi, ce factură are, cine este, ce autoritate are, ce poziție are în comunitatea lui. Pe de altă parte, acum vreo două-trei zile mă gândeam și i-am spus unei colege că rar mi-a fost dat să văd, în structurile de costum ale Europei, alte continente au alte caracteristici, își au personalitate proprie, dar rar mi-a fost dat să văd în costumele populare ale Europei ceva atât de perfect creat, cu o estetică a culorii, formei, eleganței, stilului. Și, mai ales, unele dintre piesele de excepție sunt cu adevărat niște piese de expoziție. Îmi aduc aminte de marile lucrări tapiserii ale Occidentului. Câtă îndemânare, este puțin spus, este o creativitate pe care o găseam la toate nivelele sociale, la toate vârstele. Așa ceva nu e foarte simplu să înțelegi. Pe de altă parte, capacitatea de înnoire și acceptare a acestui costum, ca emblemă etnică. Aduceți-vă aminte, în perioada interbelică toate doamnele din înalta societate purtau un costum, ca semn de acceptare și atașament al românității. Nu este puțin lucru. Am citit acum trei zile un program, o manifestare științifică, în care se vorbea despre reinventarea ie. Nu există așa ceva și mă gândeam cât de puțin subtilă este persoana care-și poate imagina că o piesă atât de importantă a costumului tradițional, ia, poate fi reinventată, ca și cum ea, odată, a dispărut. Să știți că n-a dispărut niciodată și întotdeauna au existat spații culturale la noi în care ia s-a purtat. Pe de altă parte, performanța pe care a făcut-o, a realizat-o colega noastră, doamna Ișfănoni, este remarcabilă, pentru că a avut la dispoziție piesele din depozitele Muzeului Satului. Sunt multe muzee în România care au în depozite costume excepționale. Gestul în sine de a le prezenta, ideea de a oferi acest DVD mi se pare cu totul și cu totul excepțională, pentru că în felul acesta și copiii și adulții și tinerii și cei foarte în vârstă pot, în primul rând, să vadă asemănările și diferențele, să se îndrăgostească, de ce nu, de una dintre piese, de unul dintre stilurile locale. Există costume care dovedesc clar influența curții voievodale, există costume care arată evoluția noastră istorică, economică, politică și socială. Să se bucure. Pe fiecare costum se poate citi câte ceva. Așadar, cred că este o mare realizare, o splendidă realizare, și le doresc tuturor să se bucure și, mai ales, după ce văd DVD-ul, să se documenteze, să încerce să-și îmbogățească informația. Avem aici niște doamne care lucrează, într-o reuniune numită «Șezătoarea», ii. Fiecare învață să coasă o ie. N-o să putem toți coase ii, eu nu știu să cos o ie, dar le putem înțelege, le putem analiza, le putem iubi și putem alege, dacă vrem să purtăm vreodată o ie, pe aceea care reprezintă valoarea tradițională, nu pe cea care reprezintă numai valoare comercială. Acest lucru este cel mai periculos. Despre aceasta aștept să vorbim odată. Încă o dată, mulțumiri întregii echipe, felicitări realizatorilor. Vă doresc încă o dată să vă bucurați de imaginile pe care le oferă această piesă excepțională a culturii noastre, care este costumul tradițional”.

Paul Ananie: „Vă mulțumim din suflet, doamna academician Sabina Ispas. Mulțumim pentru cuvintele frumoase. Într-adevăr Andreea, au trecut 2 ani în care avem un rezultat, avem acest DVD, avem cu ce să ne mândrim. Și este unic prin faptul că este unicul material media, de pe piață care prezintă costumul popular în integralitatea sa. Dar vom vorbi puțin mai târziu despre aceasta. Momentan vreau să te întreb dacă mai ții minte ce-am spus noi prima dată în urmă cu 2 ani, când am început emisiunea *Magazin Folcloric*?”.

Andreea Haisan: „Nu am cum să uit, pentru că am pornit cu gândul următor: acest proiect este mai exact o emisiune realizată pentru tineri, de tineri și pentru dumneavoastră, cei care iubiți și îndrăgiți valoarea noastră românească”.

Paul Ananie: „Într-adevăr, dacă vorbim despre tineri, momentul următor este realizat tot de tineri sub coordonarea șefului Secției de Tezaurizare Patrimoniu a Muzeului Satului, doamna Georgiana Onoiu”.

Andreea Haisan: „Așadar, în aplauzele dumneavoastră, vom urmări o paradă de modă. Este vorba de o paradă a costumelor populare. Dar, știți dumneavoastră, vorba lungă sărăcia omului. Mai bine să vedem ce ne-au pregătit manechinii noștri”.

29:36-35:29 – Momente de prezentare a costumelor populare românești din patrimoniul național al Muzeului Național al Satului *Dimitrie Gusti* din București.

Doina Ișfănoni: „Din frumoasa țară a Vrancei, acolo unde, la Curbura Carpaților, s-au plămădit sate bătrânești, sate valoroase, o pereche de costume minunate din patrimoniul național al Muzeului Național al Satului «Dimitrie Gusti». Sunt piese de la sfârșitul secolului al XIX-lea, care aduc în atenție măiestria, creativitatea și toată acea fantastică bogăție pe care omul a știut s-o așeze cu rafinate ponderi în cămașă, în catrință, și să facă din ele, în simplitatea și noblețea lor, acel tip de reper inconfundabil al zonelor din care vin. Sunt zone ale oamenilor de munte, zone în care Dimitrie Gusti a cercetat, a cules, în care profesorul Walter Stahli a vorbit cu măiestrie de ceea ce înseamnă acele sate devălmașe la români și ce înseamnă noblețea țărânului român. Vorbea doamna academician Sabina Ispas de ceea ce înseamnă performanță umană. Aveți în față tot de sub munți, din Muscel, acel loc răsfățat de Dumnezeu, o pereche de țărani care reprezintă partea înstărită, care reprezintă acele familii în care firul de aur și argint putea fi folosit, deși era tare scump. Și mai aveți o marcă a acestui costum, prin adoptarea sa de către Casa regală, de Regina Elisabeta, apoi de Regina Maria. Au devenit embleme naționale. Acest costum fastuos, rafinat, în care atât bărbatul, cât și femeia sunt deodată purtători ai identității noastre culturale. Dar, se pare că de la munte coborâm la șes. De această dată vă invităm într-o zonă de mare frumusețe, Romanațiul, acolo lângă Dunăre, unde oltenii au plămădit o cultură și o civilizație străveche, unde civilizația de la Vădastra a reușit să pună pe vase acele inegalabile spirale pe care le regăsiți și pe pieptarul bărbătesc, acolo unde civilizația bizantină ne-a adus acest roșu ca cireașa, acest roșu din cămașa femeiască pus la fir și numărat fără niciun șablon. Tot ceea ce vedeți este măiestria feminină, este dragostea, este performanța. Vorbeam de civilizație și costumul care este o carte, piesa de postav pe care o aveți ne vorbește de contactul cu lumea orientală. Dar iată că ne îndreptăm spre vestul țării. O să vedeți că bănățenii, care ne spun nouă răgățenilor de pe-aici că ei sunt fruntea, au creat acest fastuos costum, în care firul de aur și argint a fost finisat prea mărunț în ținuta femeii, cu acea catrință minunată, cu acea ceapsă de pe cap și, întoarce-te draga mea, ca să se vadă una din piesele străvechi, opregul, care apare și pe figurinele de la Cârna, care apare în costumul nostru ca o dovadă de continuitate a românilor. Iar bărbatul, uitați-vă cât de mult l-a iubit nevasta, ce chei și broderii a putut să-i dăruiască în costum! Din centrul țării, ne-am oprit doar într-un loc, anume în Mărginimea Sibiului. Desigur că pe acești oameni harnici, civilizație pastorală, îi cunoaște toată lumea, pentru că ei au trecut munții adeseori și au făcut legături, peste Carpați, între sufletele românilor. Acest costum minunat, în simplitatea și sobrietatea lui, raporturile între alb-negru, între pământ și cer, se leagă aici și aduc în atenție, dacă vreți, o altă emblemă națională. Este vorba de Transilvania, unde Asociațiunea «Astra» a adoptat în secolul al XIX-lea, ca emblemă a românismului, acest costum. De aceea îl veți găsi în Transilvania, de aceea veți vedea brăcirea tricoloră pe talia fetelor, ca să spună prin costum: *Noi suntem români!*”.

Paul Ananie: „Am avut și prezentare de modă. Îmi mulțumim din suflet pentru acest moment, voice over-ului nostru, doamnei Doina Ișfănoni și, bineînțeles, Muzeului Național al Satului «Dimitrie Gusti». Sunt costume aflate în colecțiile de patrimoniu ale muzeului, pe

care le veți întâlni foarte des în expoziții și mai ales în rubricile emisiunii *Magazin Folcloric*. Acum o vom invita pe scenă, alături de noi, pe președintele Institutului Cultural Român, doamna Liliana Țuroiu. Vă așteptăm cu drag alături de noi, pentru că suntem bucuroși să vă avem alături de noi. Ceea ce ne oferă încredere să mergem mai departe și ne oferă girul dumneavoastră”.

35:30-38:14 – Paul Ananie: „O vom invita alături de noi pe scenă pe președintele Institutului Cultural Român, doamna Liliana Țuroiu”.

Președintele Institutului Cultural Român, doamna Liliana Țuroiu: „Mulțumesc foarte mult. Bună seara. Sunt atât de fericită să fiu în fața unor oameni frumoși, a unor specialiști români reputați, care duc mai departe această tradiție și care iată, în această seară, nu au făcut altceva decât să aducă în fața noastră un adevărat ghid prin care înțelegem, prin care cunoaștem și prin care educăm generațiile viitoare cu privire la această moștenire extraordinară care este costumul național românesc, parte a patrimoniului identitar. Mulțumesc încă o dată pentru invitație! Institutul Cultural Român este deosebit de onorat să fie partener al Televiziunii *Trinitas* și ori de câte ori vom avea șansa, spun eu, să fim alături de dumneavoastră, o vom face, pentru că știm câtă muncă, câtă dăruire și cercetare este în spatele fiecărei lucrări pe care cu multă dăruire o aducem în fața publicului. Aș vrea să salut pe doamna academician Ispas și să-i mulțumesc pentru efortul de a aduce la lumină această lucrare. Aș vrea să o felicit pe doamna profesor Ișfănoni și vă mărturisesc că este un profesor care a șlefuit și educația mea artistică mai mult de 9 ani. Sunt emoționată doamna profesor. Până la doctorat să ai șansa să ai în preajma ta un asemenea dascăl, este un adevărat noroc și o binecuvântare. Vă mulțumesc pentru invitație și sper ca acest DVD și cu ajutorul Institutului Cultural Român să ajungă la cât mai mulți dintre dumneavoastră. O seară frumoasă!”.

Paul Ananie: „Noi vă mulțumim din suflet și mulțumim Institutului Cultural Român, prin doamna Liliana Țuroiu, că îl avem ca partener și ne sprijină. Acum cred că a venit momentul mult așteptat și am ajuns la momentul în care suntem onorați să lansăm în mod oficial DVD-ul «Elemente de port popular». Pentru aceasta o vom invita pe cea care timp de 2 ani a fost cu noi trup și suflet în acest proiect de suflet și ne-a lămurit multe dintre curiozitățile noastre privitoare la cum se îmbrăcau românii odinioară. Așadar, s-o aplaudăm pe doamna cercetător-etnolog Doina Ișfănoni. Bună seara și bine v-am regăsit!”.

38:15-43:11 – Doina Ișfănoni: „Bună seara vouă, cei care ați fost sufletul acestei rubrici! Bună seara tuturor iubitorilor de cultură tradițională! Bună seara gazdelor! Bună seara tuturor care iubesc acest domeniu de referință al identității și frumuseții noastre sufletești! Ne-am străduit, am avut la dispoziție un patrimoniu regal, un tezaur, pe care puțini îl cunosc, dar ne-am străduit să-l restituim prin acest mijloc excepțional care este DVD-ul, spre dumneavoastră, fiindcă timpul vă ajunge sau nu vă ajunge să veniți la muzeu. Poate că sunteți departe de țară și sufletul vă cheamă iară, dar nu puteți reveni. Prin acest minunat DVD, rod nu numai al muncii de studiu, de filmare, de montaj, ci rod al unei munci spirituale conjugate într-o echipă minunată pe care poate bunul Dumnezeu, fiindcă aparține Televiziunii *Trinitas*, a făcut să se concretizeze în acest minunat DVD. Poate meritele noastre sunt cele ale furnicilor harnice, care ne-am străduit să facem tot ce am putut mai bine ca să vă aducem dumneavoastră bucuria autenticității, a adevărului, la care trebuie să vă raportați. Și l-am adus de asemenea în sprijinul tinerilor. Și cei doi prezentatori ai acestei emisiuni o fac cu mare devoțiune, deoarece acest veșmânt identitar trebuie, înainte de orice, să fie iubit. A-l purta nu-i lucru mare, a-l iubi este excepțional, pentru că în momentul în care îmbrăcați ceea ce ați văzut dumneavoastră acum, vă simțiți altfel, vă simțiți mesagerii unor zeci de generații care au contribuit la geneza acestui

costum. Vă spunea doamna academician Sabina Ispas că el este limba noastră românească, este istoria noastră, este viața noastră, în ultimă instanță este propria noastră ființă, aceea pe care poate nu o dată nu reușim s-o arătăm oamenilor. Purtându-l și văzându-l, mândriți-vă cu el că veți fi dumneavoastră în tot ce aveți mai reprezentativ, adevărat, sincer și, de ce nu, de valoare universală. Costumul este, înainte de orice, primul mesager identitar, este acel tip de veșmânt care înainte să cunoașteți o limbă, vorbește. Este cel ce a tălmăcit și a păstrat în ornamentală, în fiecare semn brodat cu trudă de ochii și mâinile femeii, istoria. A scris acolo, pentru veșnicie cine suntem noi. Purtați-l cu drag, dar raportați-vă la adevărata valoare, raportați-vă ca și în credința creștină, la adevăr, la iubire și dăruiți din iubirea dumneavoastră tuturor celor care vă sunt aproape, generație după generație, așa cum și noi l-am moștenit. Sunt mândră, dragii mei, că am făcut parte din această echipă! Mă bucur că muzeul a avut marea deschidere de a fi partenerul vostru și a vă pune la dispoziție, ceea ce, zic eu, puțini au. De asemenea, sunt mândră că am reușit alături de voi să formulăm, să arătăm și să explicăm de ce nu trebuie să uităm cultura tradițională și în primul rând această haină. Vă mulțumesc!”.

43:12-44:00 – Andreea Haisan: „Mulțumim din suflet, doamna cercetător-etnolog Doina Ișfănoni, pentru acest frumos dar! Stimăți invitați, vrem să vă spunem că DVD-ul poate fi găsit la intrarea în sfânta biserică și îl puteți achiziționa. Iar în perioada următoare se va putea găsi și on-line, dar și în punctele de vânzare din țară. Urmăriți așadar *Trinitas TV* și veți afla mai multe detalii”.

Paul Ananie: „Ai văzut, Andreea, ce costume frumoase făceau românele?”.

Andreea Haisan: „Am văzut Paul, aș vrea și eu unul, parcă mi-ar veni să m-apuc, dar nu știu dacă o să mă descurc sau dacă mai coase ceva în țară”.

Paul Ananie: „Dacă mai coase ceva? Eu m-am gândit să-ți fac o surpriză ție și celor de acasă”.

Andreea Haisan: „Cum așa?”.

Paul Ananie: „Păi așa. Astăzi avem alături de noi câteva invitate frumoase. Este vorba de un grup de doamne care săptămână de săptămână se întâlnesc la un ceai în București și se învață una pe alta să coasă ii românești. Au venit în seara aceasta aici și au spus că ele fac o șezătoare, mai exact Grupul «Șezătorea» din București. Alina Buzea este alături de ele și ne oferă mai multe informații. Alina!”.

44:01-47:12 – Alina Buzea: „Andreea și Paul, eu am aici alături de mine niște doamne foarte drăguțe, dar mai cu seamă muncitoare, adevărate gospodine. Trebuie să vă împărtășesc că muncesc cu dragoste și migală de câteva ore bune aici. Inițiativa acestei șezători este doamna Victoria Bizon. Doamna Victoria poartă o ie ca și colegile dânei, lucrată personal, de care este tare mândră. Așa că am s-o întreb în seara aceasta, ce a motivat-o să se implice în acest proiect unic și inedit pentru Capitală?”.

Victoria Bizon: „Este inedit pentru Capitală, dar până la urmă o să se obișnuiască lumea cu noi, pentru că numărul nostru crește în timp, mai ales și datorită publicității pe care ați făcut-o dumneavoastră. Ne întâlnim, încercăm să învățăm. Deocamdată suntem în al doilea an, deci mai este loc de învățat. Dar încercăm să aducem ce a fost odată, adică vorbim de o ie în canoane, o ie exact cum s-a văzut puțin mai înainte la parada respectivă, nu la întâmplare o bluză nestudiată. Suntem ajutate și de specialiști, încercăm și noi singure să mai căutăm noțiuni și sperăm că va fi bine. Încercăm să ajutăm și copiii. Vă mai spune două cuvinte colega noastră”.

Alina Buzea: „La «Șezătorea» București am cunoscut-o și pe Cristina. Cristina este asistent medical de profesie. Vă mărturisesc cu sinceritate, iile îi ies la fel de bine ca și

injecțiile. Dar sunt convinsă că nu dragostea de ace a adus-o în acest proiect, ci mai degrabă dragostea pentru țesătura românească. Așa este, Cristina?”.

Cristina: „Așa este. Totul a început simplu și banal. Am vrut și eu o cămașă și nu am fost mulțumită de ceea ce găseam pe piață, mai ales că am fost și am vizitat colecțiile muzeelor și am văzut minunățiile de acolo. Și atunci am încercat să caut informații și uite așa am dat una de cealaltă și am crescut în timpul acesta. Acum ne mândrim și noi de cămășile cusute de noi. Se pare că și ceilalți le apreciază”.

Alina Buzea: „Andreea și Paul, noi rămânem aici să muncim, iar pe voi vă invităm să ne binedispuneți în continuare”.

Paul Ananie: „Îți mulțumim, Alina! Mulțumim doamnelor din «Șezătoarea» București, iar noi promitem că le vom vizita cât de curând. Și iată, dacă ele au spus că au împlinit 2 ani, înseamnă că «Șezătoarea» s-a format odată cu începerea *Magazinului Folcloric*”.

47:13-48:22 – Andreea Haisan: „Așa este, Paul, și poate că până la urmă învățăm să facem și noi cămăși”.

Paul Ananie: „Ar fi cazul. DVD-ul îl avem, avem de unde să ne inspirăm, știm acum care sunt elementele populare din cam 28 de zone ale țării, așa că trebuie musai să trecem la treabă”.

Andreea Haisan: „Vreau din nou să amintesc că aici, în dreapta scenei, se găsesc DVD-urile și le puteți achiziționa, pentru a vedea mai pe-ndelete toată munca adunată la un loc, în decurs de 2 ani de zile. Eu zic însă să trecem la treabă, că mi-a cam venit un chef de joc, nu știu cum să spun”.

Paul Ananie: „Eu nu prea, tu ai juca singură?”.

Andreea Haisan: „Apăi, cum să joc singură, Paul, când avem atâția prieteni prin toate colțurile țării? Așadar, astăzi, tocmai de la Bascov, din județul Argeș, avem invitat un Ansamblu care a pregătit două suite de jocuri românești”.

Paul Ananie: „Doamnelor și domnilor, în aplauzele dumneavoastră, Ansamblul «Doina Bascovului»”.

48:23-1:01:23 – Ansamblul *Doina Bascovului* al Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din Comuna Bascov, județul Argeș, coregraf Dorin Oancea, manager Lorena Toma: două suite de jocuri românești.

Partea a doua

00:00-00:34 – Generic.

00:35-1:02 – Paul Ananie: „Mergem mai departe cu momente realizate de tineri”.

Andreea Haisan și Paul Ananie: „Pentru tineri, pentru voi”.

Andreea Haisan: „În continuarea spectacolului, vom asculta o piesă dedicată celor care poartă numele de Maria și Marin, într-un duet realizat de Gabriel Dumitru și Maria Beatrice Băndoiu. Să-i primim cu aplauze”.

1:03-1:32 – Maria Beatrice Băndoiu: „Bună seara. *La mulți ani* Mariilor și Marinelor, cu o mică întârziere! Să vă țină Dumnezeu sănătoși! Mulțumim că sunteți cu noi astă-seară în număr atât de mare”.

Gabriel Dumitru: „Bună seara vă spun și eu. Mă înclin în fața dumneavoastră. Mă bucur din tot sufletul că acest Ansamblu minunat, din care fac și eu parte de un an de zile, este părtaș la acest eveniment extraordinar. Felicitări tuturor organizatorilor!”.

1:33-4:51 – Moment artistic: Maria Beatrice Băndoiu și Gabriel Dumitru, *Maria și Marin*.

Andreea Haisan: „Maria Beatrice Băndoiu și Gabriel Dumitru, prietenii noștri de nădejde de doi ani, aici, la *Magazin Folcloric*, la Gala de doi ani. Vă mulțumim!”

Maria Beatrice Băndoiu: „Și noi mulțumim. Sperăm să fim împreună și la Gala de 10, de 20 de ani, de ce nu? Vă dorim succes mult!”

4:52-6:43 – Paul Ananie: „Să nu uităm, doamnelor și domnilor, că în această seară, avem o seară cu totul și cu totul live, prin prezența Orchestrei Ansamblului Folcloric «Doina Bascovului» a Casei de Cultură «Adriana Trandafir» din comuna Bascov, județul Argeș, dirijor Cătălin Iancu. Vă invit aici lângă mine să vă întreb: Cum vă simțiți în această seară alături de noi?”

Dirijor Cătălin Iancu: „Minunat!”

Paul Ananie: „Vă mulțumim din suflet pentru colaborare și am înțeles că acum Orchestra Ansamblului Folcloric «Doina Bascovului» ne-a pregătit un moment muzical. Despre ce este vorba?”

Dirijor Cătălin Iancu: „Da. Îl invit lângă noi pe naistul orchestrei, Cristian Țarnă, olimpic pe țară. În 2016 a luat locul I la Olimpiada Națională de Muzică vocal-instrumentală, fiind elev al Liceului de Arte «Dinu Lipatti» din Pitești. Acum este anul II la Facultatea de Muzică din Brașov. Va prezenta un moment instrumental la nai. În continuare, Cătălin Iancu Jr.”

Paul Ananie: „Cătălin Iancu Jr., cel care este la țambal, fiul dirijorului, un interpret foarte talentat. Merită aplauze, veți vedea și dumneavoastră”.

Andreea Haisan: „Deși este foarte tânăr, veți vedea calitățile lui artistice și virtuozitatea în ceea ce a pregătit. În seara aceasta o să vă copleșească de-a dreptul”.

Paul Ananie: „Apoi, după Orchestră, mai avem un moment”.

Andreea Haisan: „Da, este vorba de un alt moment muzical. Și pentru că a sosit toamna deja, iar strugurii s-au copt, se cade ca toate fetele să meargă la cules de vie. Și tot așa va porni la cules de vie și invitata noastră specială, Ana Maria Pătrășcioiu”.

Paul Ananie: „Pentru că ne va cânta un cântec, «Urcă fete-n deal la vie». Eu zic să rămâneți alături de noi, să-i ascultăm și să-i aplaudăm”.

6:44-12:32 – Moment artistic: Cristian Țarnă la nai, acompaniat de Orchestra Ansamblului Folcloric *Doina Bascovului* a Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din comuna Bascov, județul Argeș, dirijor Cătălin Iancu, manager Lorena Toma.

12:33-16:33 – Moment artistic: Cătălin Iancu Jr., acompaniat de Orchestra Ansamblului Folcloric *Doina Bascovului* a Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din comuna Bascov, județul Argeș.

16:34-20:04 – Moment artistic: Ana Maria Pătrășcioiu, *Urcă fete-n deal la vie*, acompaniată de Orchestra Ansamblului Folcloric *Doina Bascovului* a Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din comuna Bascov, județul Argeș.

Ana Maria Pătrășcioiu: „Doamne-ajută! Bună seara și bine v-am găsit! Mă bucur că m-ați primit cu atâta drag în acest loc frumos binecuvântat de Dumnezeu și dați-mi voie să le spun și eu *La mulți ani* colegilor mei de la *Magazin Folcloric*! Și rămâneți în continuare la această Gală de excelență”.

20:05-36:04 – Moment artistic: Andreea Haisan, *Cântă măi scripcare*; Paul Ananie, *La Văsâi pe lângă vale*; Andreea Haisan, *Azi e horă-n sat la noi*; Paul Ananie, *După joc moroșenesc*; Andreea Haisan, *Bade, bade și iar bade*; Paul Ananie, *Tropotiți feciori cu foc*.

Andreea Haisan: „Dacă până acum v-am cântat piese din repertoriile personale, ne-am gândit să vă cântăm câteva melodii, fiecare din zona de proveniență, melodii pe care

cu siguranță dumneavoastră le cunoașteți și le îndrăgiți foarte tare. Așadar, vă așteptăm să cântați și să dansați alături de noi”.

36:05-42:21 – Moment artistic: Andreea Haisan, *Trandafir de la Moldova*; Paul Ananie, *Maramureș plai cu flori*.

Andreea Haisan și Paul Ananie: „Mulțumim frumos!”

42:22-46:15 – Moment artistic: Ansamblul *Doina Bascovului* al Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din comuna Bascov, județul Argeș, coregraf Marian Stănoiu.

Grafică: Lucian Antohi. Muzică generic: *Sârba din Muscel*. Echipă Car Tv, director tehnic coordonator: ing. Daniel Morăraș. Sunet: inginer Traian Roșca. Director tehnic emisie: Sebastian Toader. Electrician: Eftimie Severin. Tehnician audio-video: Marian Gheorghe, Ovidiu Mija, Adrian Străinu. Conducător auto: Mihai Savin. Coordonator producție: Alina-Valentina Ene. Machiaj: Alice Costin. Hairstyling: Simona Pintrijel – povestiiimpletite.ro. Imagine: Marius Danilevici, Lazăr Enescu, Horia Ghimpa, Cristian Marin, Ionel Noroccea, Irina Simitopol, George Tulea. Director de imagine: diac. Nicolae Sevastre. Director artistic: Dan Constantinescu. Regizor de montaj: Filip Scarlat. Editori de imagine: Mihai Cîndea, Bogdan Aursăchioaiei. Reporter: Alina Buzea. Producător: Alina Cîndea. Emisiune realizată de: Iulian Bobîrnea. Emisiune prezentată de: Andreea Haisan și Paul Ananie.

Anexa 10 – Gala Magazin Folcloric, 2018³⁷⁷

00:00-6:14 – Moment artistic: *Doină*, interpretată de Maria Beatrice Băndoiu, acompaniată la nai de Narcisa Băleanu.

6:15-11:35 – Moment artistic: *Dansul Călușarilor*, Ansamblul *Doina Bascovului* al Casei de Cultură *Adriana Trandafir* din comuna Bascov, județul Argeș, coregraf Dorin Oancea, manager Lorena Toma.

11:36-12:07 – Generic *Poartă România*.

12:08-18:17 – Cuvânt de deschidere. Prezenterii Galei: Andreea Haisan și Paul Ananie.

Andreea Haisan: „România Mare s-a născut acum 100 de ani. Dacă stăm să cugetăm, nu e mult de atunci. Unii dintre noi ne-am cunoscut bunicii, alții nu, poate pentru că au murit pe front pentru ca visul de a trăi în România de astăzi să se împlinească”.

Paul Ananie: „Se cuvine, așadar, să amintim și de cei care s-au ridicat din durere, au dat un nume României și au crescut-o până acum”.

Andreea Haisan: „Pentru cei plecați în ceruri ne rugăm ca Domnul să-i țină în paza Sa și îi asigurăm că nu-i vom uita niciodată”.

Paul Ananie: „Bună seara, doamnelor și domnilor, stimați invitați și telespectatori! Bine v-am găsit la cea de-a treia ediție a Galei *Magazin Folcloric!*”.

Andreea Haisan: „Suntem Andreea Haisan și Paul Ananie și ne bucurăm foarte mult că suntem gazdele dumneavoastră într-o ediție aniversară dedicată Anului *Centenar*”.

Paul Ananie: „De 3 ani purtăm România prin tradiție și folclor în fiecare duminică la *Trinitas TV*”.

Andreea Haisan: „De 3 ani dumneavoastră din fața micului ecran sunteți parte din acest proiect de suflet, iar mulți dintre voi chiar fizic”.

Paul Ananie: „Vă mulțumim pentru aceasta și credem că meritați un rând de aplauze”.

Andreea Haisan: „Le mulțumim pentru momentul deschiderii acestei Gale prietenilor noștri de la Orchestra «Doina Bascovului» a Casei de Cultură «Adriana Trandafir» din comuna Bascov, județul Argeș, dirijor Cătălin Iancu. Îi vom mai întâlni în această seară, deoarece ei îi vor acompania live pe toți invitații”.

Paul Ananie: „Este momentul când ne reîntâlnim cu prietenii noștri și avem ocazia să stăm față în față, să ne cunoaștem cu cei de acasă și, mai ales, să-i vedeți și dumneavoastră pe toți cei care stau în culisele emisiunii *Magazin Folcloric*”.

Andreea Haisan: „În această seară, pe scena Palatului Național al Copiilor din București, vom încerca să transmitem emoție, bucurie și totodată nostalgie, dar, mai presus de toate, voce bună”.

Paul Ananie: „În debutul acestei seri ați putut urmări un moment artistic ce ar trebui să ne aducă aminte întotdeauna că România este unică și că trebuie să fim mândri că suntem români”.

Andreea Haisan: „Da, așa este. Am ascultat o «Doină» interpretată de Maria Beatrice Băndoiu, acompaniată la nai de Narcisa Băleanu. De ce am ales o doină? Pentru că doina românească se află în Patrimoniul imaterial UNESCO”.

³⁷⁷ „Gala Magazin Folcloric 2018”, 01.01.2019, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-2018/>>, [ultima consultare: 22.06.2019].

Paul Ananie: „Le mulțumim pentru «Dansul Călușarilor» membrilor Ansamblului «Doina Bascovului», coregraf Dorin Oancea, cei cu care ne vom mai întâlni pe parcursul acestei seri”.

Andreea Haisan: „Așadar, purtăm România în întreaga lume”.

Paul Ananie: „Și în acest an ne bucurăm de înalta binecuvântare a Preafericitului Părinte Daniel, căruia îi mulțumim pentru tot sprijinul și pentru aprecierea pe care ne-o arată nouă, tinerilor, de fiecare dată”.

Andreea Haisan: „În seara aceasta avem artiști din diferite zone ale țării, reprezentanți din mai multe instituții de cultură și, nu în ultimul rând, telespectatorii fideli ai postului *Trinitas TV*, cărora le mulțumim pentru susținere și pentru prezența în această seară. Mulțumim din suflet!”.

Paul Ananie: „Vă mulțumim și trebuie să precizăm că în acest moment puteți să urmăriți în direct pe pagina de Facebook *Trinitas TV* și *Magazin Folcloric* și sperăm noi că vom aduce bucurie în casele tuturor celor care nu au apucat să ajungă în această seară la Palatul Național al Copiilor din București, dar sunt alături de noi de acasă”.

Andreea Haisan: „Invitații au sosit, așa cum spuneam și mai devreme, din toate zonele țării și eu zic să nu-i mai lăsăm să aștepte”.

Paul Ananie: „În prima parte a spectacolului nostru fiecare interpret va purta cu mândrie straietele și cântul din zona din care vine. Mai târziu vor purta România într-un mod diferit și ne vor demonstra că tot românul este descurecăt, indiferent în ce colț al lumii s-ar afla”.

Andreea Haisan: „Ei, dacă tu te lauzi cu tinerii interpreți și mai ales că se pricepe la atâtea, eu mă laud cu prietenii noștri din județul Argeș. Pentru că propuneam o călătorie în România, puțin mai târziu vom poposi pe meleaguri muscelene, alături de Maestrul Gavril Prunoiu și de Ansamblul «Doruri Muscelene»”.

Paul Ananie: „Anul acesta s-au adăugat Galei noastre oameni care își doresc să poarte România în suflete, dar și în fapte, așa că nu putem realiza acest eveniment fără sprijinul partenerilor și sponsorilor noștri care ne-au fost alături și prin aplauzele dumneavoastră vrem să le mulțumim”.

Andreea Haisan: „Așadar, mulțumim «Basilica Travel», «Iiana» pentru ținutele noastre din această seară, «Grădina de lavandă», «Techir Oana Stan», Laboratoarele «Merlin Topoloveni», «Tezaur românesc» și, nu în ultimul rând, «Novapluș ceaiuri belin»”.

Paul Ananie: „Mulțumim de asemenea Asociației «Credință și demnitate», doamnei președinte Valentina Spănu, Clubului Seniorilor Municipiului București, doamnei director Alexandra Dobre, domnului Cristian Munteanu, meșter popular olar, pe care l-ați văzut aici la debutul acestui eveniment, și Casei de cultură «Adriana Trandafir» a comunei Bascov din județul Argeș, director Lorena Toma. Le mulțumim!”.

Andreea Haisan: „În seara aceasta purtăm România prin ținutele noastre, chiar dacă dumneavoastră v-ați obișnuit să ne vedeți în costum de Bucovina, Andreea, sau de Maramureș, Paul”.

Paul Ananie: „Aceasta pentru a vă arăta că România înseamnă mai mult decât port și cânt. România înseamnă credință, cuvânt, mesaj, concept”.

18:18-23:33 – Andreea Haisan: „Un concept frumos ales pentru anul în care suntem, cei pe care ne bazăm, pentru iubirea și tradiția noastră, pentru țară. Și așa vrea ca în momentele ce urmează să rostim cu toții: «Poartă România» române, oriunde te-ai afla! Iar autorul acestui proiect este colega noastră Camelia Căpitanu, pe care o invităm alături de noi în aplauzele dumneavoastră”.

Paul Ananie: „Bună seara, Camelia și bine-ai venit la Gala *Magazin Folcloric!*”.

Camelia Căpitanu: „Bună seara și bine v-am găsit! Ce sală frumoasă și plină de oameni inimoși! În primul rând, vreau să vă spun și eu *La mulți ani*, dragilor, Andreea și Paul! Să purtați România cum am văzut deja. Sunt 3 ani de când vă urmărim la *Magazin Folcloric* și trebuie să apreciem faptul că la *Trinitas TV*, Televiziunea Patriarhiei Române, avem parte de o emisiune de folclor, ceea ce înseamnă că tradiția și credința își dau mâna pentru a duce mai departe valorile noastre autentice. Și pentru că deja am anunțat «se poartă România», am și pentru voi o provocare. Sunteți deja niște ambasadori ai tradițiilor și ce-ar fi să ne spuneți cum purtați voi România?».

Andreea Haisan: „Eu zic că am învățat deja publicul și l-am obișnuit că noi, de cele mai multe ori, purtăm România prin cântecul nostru pe care îl ducem atât în țară, cât și în străinătate”.

Paul Ananie: „Iar eu, dacă-mi permiți, aș putea adăuga că noi purtăm România prin costumele pe care alegem să le purtăm pentru dumneavoastră și prin tradiția care ne curge prin vene, pentru că noi suntem români neaoși. Camelia, te rog, în câteva cuvinte să ne spui cum a prins viața acest proiect «Poartă România»? De unde ți-a venit ideea?».

Camelia Căpitanu: „Poate ne întrebăm cu toții, de ce «Poartă România»? Suntem români, trăim în România. Ei bine, vă propun un mic exercițiu de imaginație. Să ne imaginăm în felul următor: acasă la noi, în pod, avem o comoară, o comoară de mare preț extrem de valoroasă, care stă acolo uitată. Se așterne praful pe ea, nici nu mai știm că avem o comoară de mare preț în pod. Cred că așa se întâmplă cu a ne purta România. Nu-i de ajuns să avem o comoară, este nevoie să urcăm acolo-n pod, să privim în sus către ea și să o valorificăm prin tot ceea ce facem în fiecare zi a vieții noastre. Și ca să vă spun de unde mi-a venit această idee. În primul rând, de la Dumnezeu, că așa se întâmplă cu toate lucrurile bune și, apoi, în viața mea a existat un om care mi-a marcat, sper eu, definitiv traiectoria în tot acest parcurs. Este un suflet foarte drag mie și spun suflet pentru că acum este dincolo, pe lumea cealaltă. Dar mi-a lăsat aici un dar de mare preț. E vorba de bunicul meu, tataia, așa cum îi spun eu, care timp de 92 de ani, aici, pe lumea aceasta, a purtat neîncetat România într-un mod atât de sincer și autentic. De la el am învățat ce înseamnă să nu treci nepăsător pe lângă omul de lângă tine. El m-a învățat cum să mă port cu oamenii. Atunci când se întâmpla să meargă, în toată țara a mers cu treburi, când mergea cu treburile lui de zi cu zi, niciodată nu trecea nepăsător pe lângă oameni. El se oprea, își făcea timp să asculte, să afle povestea omului și, apoi, credința, hărnicia, dăruirea. Lecțiile bunicului meu sunt lecții de viață. Din dorința de a păstra aceste lucruri pe care acum vi le împărtășesc, de a le păstra vii în viața mea, din acest motiv am dorit să creez proiectul «Poartă România», pentru a avea de ce mă ține în lumea aceasta agitată, să mă țin de un reper cu adevărat sănătos. De multe ori mergeam la bunicul meu în vizită, undeva în Satul Grumăzești, aproape de Humulești din județul Neamț, și întotdeauna când mă pregăteam de plecare, tataia îmi spunea așa: atunci când ieși pe ușă, întotdeauna să privești în sus la Dumnezeu. Și păstrez amintirea aceasta și imaginea aceasta cu el. Așa cum eu am avut de la bunicul un motiv, un exemplu de a purta România, cred că fiecare dintre noi, cei care suntem în sală și cei de acasă, putem să găsim un reper și un exemplu cu care să ne identificăm și care să ne arate cum putem purta în felul nostru România. Poate fi prin port, faptă, cântec, important este să se întâmple acest lucru. Și în încheiere vă spun că «Poartă România» este un îndemn de a ne purta tradițiile primite ca moștenire de mare preț de la străbunii noștri. Sunt valori prin care România dăinuiește. Noi, datorită acestei cauze, trăim într-o țară pe care o iubim cu toții și doar de noi depinde ca România să meargă mai departe cu ce are mai frumos. Vă mulțumesc mult!».

Andreea Haisan: „Mulțumim Camelia Căpitanu! Și da, în seara aceasta cu toții purtăm România”.

23:34-24:44 – Paul Ananie: „Purtăm România în suflete, în port, iar dumneavoastră sigur o veți purta de acum înainte în minte, pentru că vă promitem o seară frumoasă”.

Andreea Haisan: „Doamnelor și domnilor, vă invităm să începem călătoria noastră prin țară. Așadar, din Argeș până în Ardeal, purtăm România, din Bucovina până-n Prahova, și ne oprim și-n Gorj, pentru a descoperi glasuri minunate ale oamenilor care poartă România”.

Paul Ananie: „Dar mai întâi, Orchestra «Doina Bascovului», sub bagheta dirijorală a maestrului Cătălin Iancu, ne-a pregătit un moment muzical pe care vă invităm să-l ascultați și să-l apreciați”.

Andreea Haisan: „Apoi, interpreții Gabriel Dumitru, Anuța Corlățan, Oana Bozga Pinte, Ana Maria Pătrășcioiu, Maria Beatrice Băndoiu și Nicu Măță”.

24:44-28:27 – Moment artistic: Orchestra *Doina Bascovului*, dirijor Cătălin Iancu.

28:28-29:41 – Generic *Poartă România*.

29:42-44:04 – Moment artistic: Gabriel Dumitru, *Hai cu toți la hora mare*; Anuța Corlățan, *Cine-n gând așa și-o pus*; Oana Bozga Pinte, *Tinerete (Pe-a mea viață îs stăpână)*; Ana Maria Pătrășcioiu, *Când văd pe Ion că vine*; Maria Beatrice Băndoiu și Nicu Măță, *Cine-i botezat Ion*.

44:05-44:55 – Paul Ananie: „Așadar, în aplauzele dumneavoastră, Nicu Măță, Ana Maria Pătrășcioiu, Anuța Corlățan, Gabriel Dumitru și Oana Bozga Pinte au purtat România prin port și prin cântec în fața dumneavoastră, la Gala *Magazin Folcloric*”.

Andreea Haisan: „Dragi prieteni, noi mergem mai departe și vă spunem că este momentul să ne întâlnim cu toți prietenii emisiunii *Magazin Folcloric*. Ne bucurăm de fiecare dată că ne sunteți alături, că ne susțineți și ne trimiteți mesajele dumneavoastră, atât pe adresa redacției, cât și pe pagina noastră de Facebook *Magazin Folcloric*. Acest lucru ne face să existăm pentru dumneavoastră și pentru publicul larg”.

Paul Ananie: „Mergem mai departe cu cântecul și invităm în fața dumneavoastră pe reprezentanții altor zone din România. Și le spunem bun-venit prietenilor noștri: Maria Beatrice Băndoiu din Oltenia, Narcisa Băleanu din Mehedinți, Loredana Streche tot din Oltenia, Ciprian Pop din Banat și Oana Tomoiogă din Maramureș”.

Andreea Haisan: „În aplauzele dumneavoastră, să-i ascultăm”.

44:56- 46:09 – Generic *Poartă România*.

46:10-1:02:34 – Moment artistic: Maria Beatrice Băndoiu din Oltenia, *Ia să-mi spui tu, puișor*; Narcisa Băleanu din Mehedinți, *Joacă, nană, danțu bine*; Loredana Streche din Oltenia, *Cine bate la fereastră*; Ciprian Pop din Banat, *M-o prins dorul, bată-l vina*; Oana Tomoiogă din Maramureș, *Câte doruri mă-nconjoară*.

1:02:35-1:03:46 – Generic *Poartă România*.

1:03:47-1:13:51 – Dans oltenesc: Ansamblul folcloric *Doina Bascovului*, coregraf Dorin Oancea, manager Lorena Toma.

1:13:52-1:16:08 – Paul Ananie: „Mulțumim Ansamblului folcloric «Doina Bascovului», coregraf Dorin Oancea, manager Lorena Toma, directorul Casei de Cultură «Adriana Trandafir», comuna Bascov, căreia îi mulțumim că se află alături de noi”.

Andreea Haisan: „Ați putut urmări un dans oltenesc adus în scenă de tinerii talentați de la Ansamblul folcloric «Doina Bascovului», care în urmă cu câteva zile s-au întors dintr-un turneu din China. Așadar, au purtat România în cele mai îndepărtate colțuri ale lumii. Felicitări!”.

Paul Ananie: „Andreea, ții tu minte că anul trecut, la cea de-a doua ediție a Galei, ne-am strâns noi câțiva prieteni și i-am convins de și-au mutat «Șezătoarea» pentru câteva ore în platoul emisiunii *Magazin Folcloric*?”.

Andreea Haisan: „Ei, cum să nu țin eu minte. Sunt prietenele noastre de la Grupul «Șezătoarea» București, pe care le-ați putut vedea și dumneavoastră la intrarea în sală și pe care le salutăm și le mulțumim pentru că și de această dată au adus șezătoarea aici, la Gala *Magazin Folcloric*. Așadar, îi mulțumim din suflet doamnei Viorica Bizon”.

Paul Ananie: „Și pentru că este o seară a prieteniei, pentru că doar așa putem purta România cu bucurie și cu dragoste față de cei din jurul nostru, nu pot să nu mă gândesc la faptul că, în cei 3 ani în care emisiunea *Magazin Folcloric* a fost difuzată la *Trinitas TV*, ne-am făcut o mulțime de prieteni printre care și dumneavoastră”.

Andreea Haisan: „Așa este. Ceea ce mă bucură pe mine cel mai mult este faptul că au început din ce în ce mai mulți tineri să îndrăgească folclorul românesc, urmărind rubricile noastre de la *Magazin Folcloric*”.

Paul Ananie: „Eu cred că și următorul invitat ne-a devenit repede prieten și aceasta pentru că este un om de treabă și încă din prima clipă a înțeles ce vrem noi să facem la *Magazin Folcloric*”.

Andreea Haisan: „Nu doar că ne-a înțeles, ci ne-a și susținut de fiecare dată. Așa este și la ceas aniversar, cine se aseamănă se adună. Vrem să-l invităm alături de noi pe directorul general *Trinitas TV* domnul consilier patriarhal Ciprian Olinici. Bună seara!”.

1:16:09-1:22:20 – Directorul general *Trinitas TV*, consilierul patriarhal Ciprian Olinici: „Bună seara! Bună seara Andreea! Bună seara Paul! Bună seara Iulian, care e în spate și care acum 3 ani de zile a pus pe picioare acest proiect atât de frumos! Și pentru că ați pomenit de tineri, mi-am adus aminte că acum mulți ani, foarte mulți ani, în 1866, un tânăr pleca de la Ipotești, pe un drum împărătesc cum se numea, pe jos, și ajungea la Blaj. Pleca din nordul țării și ajungea către centrul țării, în Ardeal. Avea 16 ani și își dorea să cunoască și alte locuri din țară, ce este peste graniță. Atunci Ardealul nu făcea parte din România Mare. Acel tânăr a stat 4 luni în zona Blajului, la Cluj, Bistrița, Târgu-Mureș, și a adunat foarte mult folclor de acolo. Tânărul se numește Mihai Eminescu și, în cele 3 călătorii pe care le-a făcut peste graniță, a cules aceste obiceiuri, aceste tradiții foarte frumoase și unele dintre ele le-a transpus și în opera sa. L-am pomenit pentru că de acolo a pornit un gând pe care el l-a dus departe, foarte departe și, din păcate, nu l-a văzut realizat. Și anume: gândul unității naționale. Mi-am adus aminte de el, pentru că atât colega noastră, Camelia Căpitanu, cât și Gala din această seară, au acest frumos generic «Poartă România». Și de foarte multe ori noi uităm sau nu conștientizăm faptul că lucrurile simple și atât de banale din viața noastră fac parte de fapt din identitatea națională, identitatea de români pe care o purtăm. Poate satul părintesc, poate o livadă cu meri înfloriți, poate un vârf de munte înzăpezit sau o vale frumos înverzită, poate un luciul de apă, pe care sufletul nostru le-a cules de pe traseul vieții noastre și le-a înveșnicit. Ei bine, acele frânturi, acele fotografii, acele imagini sunt de fapt ceea ce păstrăm în sufletul nostru și sunt de fapt România, pe care de multe ori poate o uităm, o ignorăm, o criticăm. Dar ea, undeva adânc, își are rădăcinile în inima noastră. Pentru că suntem într-o seară de folclor, unul dintre cei mai mari etnografi români, un mare folclorist, a fost un preot, Simion Florea Marin. De fapt, a fost cel mai mare. A murit în 1907. Cu foarte mult timp în urmă el spunea un cuvânt dureros, dar foarte real: străinii sunt mai fascinați de folclorul nostru decât suntem noi. De aceea, în acești 3 ani de zile, emisiunea *Magazin Folcloric* și-a propus să aducă la lumină tradiții autentice, să aducă la lumină folclorul pe care îl moștenim, îl valorificăm acum, îl arătăm lumii și pe care dorim să-l lăsăm testament și generațiilor viitoare. Și orice

sărbătoare națională, orice sărbătoare a unității, pentru că suntem în Anul *Centenar*, are în spate acest fundal muzical al folclorului românesc. Ați început cu doina, acest cântec de jale, dar în același timp și de chemare, un cântec care vorbește mult despre un dor nesfârșit al poporului român. Ați continuat cu această muzică foarte frumoasă care inspiră deodată bucuria românului, dar în același timp și speranța lui și iată că folclorul face parte din mărturiile cele mai profunde ale istoriei noastre. Aș spune că este martorul cel mai fidel al epocilor în care trăim, dar și al vremurilor pe care le-am așezat ușor la temelie acestei țări și la temelie noastră. Aș vrea, la finalul cuvântului meu, să-i mulțumesc în primul rând Părintelui Patriarh Daniel, care a susținut acest proiect și l-a încurajat. Este vorba de un mod firesc de a vedea această legătură între Biserică și tradiție. În același timp de a mulțumi directorului din vremea aceea, domnului consilier Leonard Ciofu, care a construit și a dat startul acestui proiect. Producătorului și omului care face munca aceasta care înseamnă ore, sute de ore cred că s-au adunat de producție, de montaj, pentru a putea auzi și vedea aceste sunete frumoase și imagini frumoase, Iulian Bobîrnea. De asemenea, Andreea și Paul, care de la început ați fost sufletul frumos al proiectului nostru, și tuturor prietenilor de pe scenă și din fața scenei, de pe micul ecran și din fața micului ecran, care iată formează acum familia mare, familia *Magazin Folcloric*. *La mulți ani* și sper să ne vedem anul viitor într-o formulă tot atât de frumoasă și tot atât de vie!”

Andreea Haisan: „Mulțumim directorului general al *Trinitas TV*, domnul consilier patriarhal Ciprian Olinici. Stimăți invitați, dragi prieteni, Gala *Magazin Folcloric* merge mai departe”.

Paul Ananie: „Mergem mai departe cu momente realizate de tineri, pentru tineri, pentru voi”.

Andreea Haisan: „Paul, nu știu ce se întâmplă acolo în culise, dar este zarvă mare, eu cred că este o încurcătură”.

Paul Ananie: „Nu s-a întâmplat nici o încurcătură. Tot ei sunt prietenii noștri, pe care i-ați întâlnit puțin mai devreme, însă au auzit că-n această seară se poartă România și au pregătit un moment muzical mai aparte, cu piese și costume din alte zone ale țării”.

Andreea Haisan: „Eu zic să nu-i mai ținem cu sufletul la gură și să-i primim cu aplauze!”.

1:22:21-1:55:11 – Moment artistic: Gabriel Dumitru, *Frumoasă-i vecina noastră*; Ancuța Corlățan, *Stai cu mine omule, să-ți cânt*; Oana Bozga Pinteș, *Bade, de dragostea noastră*; Ana Maria Pătrășcioiu, *Trandafir de la Moldova*; Maria Beatrice Băndoiu, *Pleacă oile la munte*; Nicu Măță, *Au plecat olteni la coasă*; Narcisa Băleanu, *M-am suit în dealul Clujului*; Loredana Streche, *Sus pe culmea dealului*; Ciprian Pop, *Maramureș, plai cu flori*; Oana Tomoiogă, *Cântă cucul, bată-l vina*.

1:55:12-1:56:45 – Generic *Poartă România*.

1:56:46-2:00:25 – Moment artistic: Andreea Haisan, *La nuntă la Badea Niculai*.

Andreea Haisan: „Mulțumesc din suflet! Nu se putea ca în această seară de gală să nu venim și noi în fața dumneavoastră cu cântecul, așa cum spuneam mai devreme, purtând România prin cântec. Mulțumim din suflet! Ei, și dacă eu v-am cântat, a rămas cumva, cineva, dator, așa-i? Aș vrea să încep prin următoarele versuri: «De-ar ști Prutul că desparte om de om, frate de frate». Este vorba de 3 frați de cântec de data aceasta, care de fel s-au unit printr-un cântec care este mai mult decât reprezentativ pentru ceea ce înseamnă Anul *Centenar*. Așadar, v-aș ruga să-i primim cu aplauze pe Gabriel Dumitru (Muntenia), Paul Ananie (Maramureș), colegul meu drag, și Nicu Măță (Basarabia)”.

2:00:26-2:06:16 – Moment artistic: Gabriel Dumitru (Muntenia), Paul Ananie (Maramureș) și Nicu Măță (Basarabia), *De-ar ști Prutul că desparte*.

2:06:17-2:08:24 – Andreea Haisan: „Paul, unde ești? Tu credeai că scapi? Azi avem o misiune importantă”.

Paul Ananie: „Într-adevăr, avem o misiune frumoasă. V-o plăcut de noi? Și nouă ne place tare mult de dumneavoastră că ați venit astăzi la a noastră sărbătoare. Și vă spunem așa, doamnelor și domnilor, am ajuns la un alt moment special al acestei gale. Este vorba de un recital de muzică românească, culeasă de pe meleaguri muscelene”.

Andreea Haisan: „Pe următorul nostru invitat, ziarele îl titrau ca fiind interpretul cu nume de arhanghel”.

Paul Ananie: „Este născut în comuna Boteni-Muscel din județul Argeș, având tatăl cântăreț de biserică, iar fratele preot”.

Andreea Haisan: „Cunoscut interpret de muzică tradițională și profesor de muzică”.

Paul Ananie: „Multe doine și cântece populare le moștenește de la părinți, dar a cules melodii și de la țărani rapsozi lăutari din Argeș”.

Andreea Haisan: „S-a impus pe scena românească cu un repertoriu valoros, reprezentativ pentru Muscel, cu doine și cântece de codru, balade păstorești, cântece de cătanie, cântece de dor, de dragoste, la care se adaugă și câteva romane”.

Paul Ananie: „Anul trecut a împlinit nici mai mult, nici mai puțin de 50 de ani de activitate artistică”.

Andreea Haisan: „În urmă cu 2 ani a devenit slujitor la altarul Domnului, ca diacon, în aceeași zi în care fiul său a devenit preot”.

Paul Ananie: „În prezent este profesor la Colegiul Național de Arte «Dinu Lipatti» din București și cântă și încântă sufletele alături de Grupul vocal «Doruri muscelene», coordonat de Liviu Iana”.

Andreea Haisan: „În aceeași formulă ne vor încânta și în această seară, aici, pe scena Galei *Magazin Folcloric* de la Palatul Național al Copiilor din București”.

Paul Ananie: „Doamnelor și domnilor, stimați invitați, dragi prieteni, în această seară îi întâmpinăm cu aplauze pe Gavril Prunoiu și Grupul «Doruri muscelene!»”.

2:08:25-2:09:41 – Generic *Poartă România*.

2.09.42-3.03.14 – Liviu Iana: „Bună seară și bine v-am găsit!”.

Gavril Prunoiu: „Vreau să închin o doină din Muscel pentru sărbătorii de mâine și pentru toți cei ce iubesc doina românească, pentru poporul român”.

Moment artistic: Gavril Prunoiu alături de Ansamblul Folcloric *Doruri muscelene*, coordonat de prof. Liviu Iana: doină din Muscel; horă ca la Muscel, *Mândro dorurile mele*; sărbă frumoasă ca la Muscel, *Foi în prun și foi sub prun*; *La luncă, mândro, la luncă*; *Sus pe dealul înverzit*, cântec în dialog cu domnul profesor Gavril Prunoiu; *Marioară de la munte*; *De cine mi-e dor și sete*; sărbă de la Muscel; *Iute curge Dâmbovița*; *Teiule bătut de vânt*; *De-aș muri de dor, de dor*; cântece patriotice, *Balada soldatului*, *Treceți Batalioane Române Carpații!*, *Rugă pentru Dumnezeu, Măi române, românaș*”.

Liviu Iana: „Mulțumim Orchestrei «Doina Bascovului» condusă de profesor Cătălin Iancu! Vă mulțumim mult tuturor!”.

3:03:15-3:03:31 – Paul Ananie: „Doamnelor și domnilor, ne apropiem încet de finalul acestei seri, nu înainte de a-l invita alături de noi pe directorul Trinitas TV, Ciprian Olinici. Avem un moment special și vrem să fiți părtași”.

3:03:32-3:07:59 – Ciprian Olinici: „Îmi revine deosebita bucurie de a transmite un mesaj foarte scurt către două persoane care ne-au bucurat în această seară și anume: Părintele Patriarh Daniel oferă «Diploma omagială a Anului Unității de Credință și Neam» Preacucernicului diacon, maestrul Gavril Prunoiu, în semn de prețuire și recunoștință pentru

meritele deosebite în păstrarea credinței ortodoxe și promovarea identității și unității poporului român. Aceeași «Diplomă» oferim doamnei Lorena Toma, directorul Casei de Cultură «Adriana Trandafir» a Comunei Bascov, județul Argeș”.

Lorena Toma: „Bună seara tuturor! Vreau să mulțumesc Patriarhiei Române pentru acest frumos spectacol *Trinitas TV, Magazin Folcloric*, domnului director Ciprian Olinici pentru că ne-a invitat aici în această seară, celor doi frumoși prezentatori, Paul Ananie și Andreea Haisan. Vreau să vă mulțumesc și dumneavoastră, publicului, și urez și eu tuturor pentru mâine un călduros *La mulți ani! La mulți ani, România!* Și încă o dată felicit Patriarhia Română pentru faptul că iată sprijină folclorul autentic românesc. Mulțumim foarte mult și mulțumesc colegilor mei de la «Doina Bascovului!»”.

Gavril Prunoiu: „Dac-ați ști dumneavoastră ce frumoasă minune mi-a dat Preafericitul Părinte Patriarh! Mulțumesc din toată inima Patriarhiei Române și *Trinitas TV*, că-l ascult mereu. Mulțumesc și dumneavoastră!”.

Andreea Haisan: „Doamnelor și domnilor, aceasta a fost cea de-a treia ediție a Galei *Magazin Folcloric* și vă mulțumim din suflet că ați fost alături de noi”.

Paul Ananie: „Urmează un nou sezon al emisiunii și vă invităm pe toți să ne fiți în continuare alături”.

Andreea Haisan: „Nu ne despărțim de dumneavoastră înainte de a le mulțumi tuturor celor care au făcut posibilă întâlnirea din această seară cu dumneavoastră”.

Paul Ananie: „Mulțumim partenerilor noștri: «Poartă România» by Camelia Căpitănescu, «Basilica Travel», «Iiana» pentru ținutele noastre din această seară, «Grădina de lavandă», «Techir» Oana Stan, Laboratoarele «Merlin Topoloveni», «Tezaur românesc» și, nu în ultimul rând, «Novaplust ceaiuri belin»”.

Paul Ananie: „Mulțumim Asociației «Credință și demnitate», doamnei președinte Valentina Spânu, Clubului Seniorilor Municipiului București, doamnei director Alexandra Dobre, domnului Cristian Munteanu, meșter popular olar pe care l-ați văzut aici la debutul acestui eveniment, «Șezătoarei» București, condusă de doamna Viorica Bizon, doamnei Gheorghîța Nicolae, producătorul emisiunii *Tezaur folcloric* de la TVR 1, prezentă în această seară pentru susținere, și Casei de Cultură «Adriana Trandafir», Orchestrei și Ansamblului «Doina Bascovului» a comunei Bascov din județul Argeș, dirijor Cătălin Iancu, director Lorena Toma. Le mulțumim!”.

Paul Ananie: „Mulțumiri speciale îndreptăm către Paraclisul Catedralei Mântuirii Neamului, părintelui arhimandrit Paisie Teodorescu, iubitor de folclor, cel care ne sprijină de fiecare dată în realizarea multor proiecte din cadrul emisiunii. Mulțumim!”.

Andreea Haisan: „*Centrul de presă Basilica* al Patriarhiei Române, *Radio Trinitas*, *Ziarul Lumina* și *basilica.ro*”.

Paul Ananie: „Nu în ultimul rând, mulțumim echipei *Trinitas TV*, tuturor colegilor noștri care stau în spatele camerelor și fac posibilă existența *Magazin Folcloric* în fiecare duminică de la ora 14”.

Andreea Haisan: „Suntem Andreea Haisan și Paul Ananie și vă mulțumim că ați fost în această seară alături de noi!”.

Paul Ananie: „Vă promitem un sezon nou, plin de surprize și nu uitați că suntem alături de voi într-o emisiune realizată de tineri, pentru tineri, pentru voi! Finalul aparține Orchestrei «Doina Bascovului»”.

3:08:00-3:09:24 – Moment artistic: Orchestra *Doina Bascovului*, dirijor Cătălin Iancu.

Grafică: Lucian Antohi, Cătălin Tiriplic. Sunet: Florin Calea. Electrician: Eftimie Severin. Asistența tehnică: Adrian Străinu, Gheorghe Marian. Șoferi: Ovidiu Mița, Ionel

Dincă, Mihai Savin. Operatori imagini: Cristian Marin, Lazăr Enescu, Costin Daragiu, Daniel Petolea, Ionel Noroceea, Horia Ghimpa. Coordonator producție: Sebastian Pană. Director artistic: diac. Nicolae Sevastre. Director de imagine: Dan Constantinescu. Director emisie: Sebastian Toader. Director tehnic coordonator: ing. Daniel Morăraș. Regia de montaj: Filip Scarlat. Editor de montaj: Cătălin Tiriplitic. Machiaj: Alice Costin. Producător de segment: Alina Căndea. Producător general: Iulian Bobîrnea. Realizatori: Andreea Haisan și Paul Ananie.

Anexa 11 – Gala Magazin Folcloric, 2019³⁷⁸

00:00-3:14 – Generic.

3:15-7:14 – Moment artistic: Trupa AS de la Palatul Național al Copiilor, coordonator Profesor Mona Teodorescu, moment inspirat din Țara Oașului.

7:15-11:57 – Andreea Haisan: „Bună seara, doamnelor și domnilor, stimați invitați și telespectatori!”

Paul Ananie: „Bine ați venit la Palatul Național al Copiilor din București. Suntem onorați să deschidem ce-a de a patra ediție a Galei *Magazin Folcloric* și vă mulțumim că ați venit în număr atât de mare!”

Andreea Haisan: „Ne bucurăm că, iată, a devenit deja tradiție Gala *Magazin Folcloric*. De 4 ani sărbătorim alături de dumneavoastră, cei care ne dați girul și încrederea de a continua să arătăm ce avem noi mai bun din cultura noastră românească”.

Paul Ananie: „De 4 ani, în fiecare duminică, specialiști, muzicieni, dansatori și oameni care pun tradiția la loc de cinste, încercăm să realizăm acea idee pe care ne-o propuneam încă din prima parte a emisiunii *Magazin Folcloric* și anume de a realiza o punte de legătură între tradiția și spiritualitatea românească. Astăzi, putem spune că *Magazin Folcloric* este singura emisiune din România care promovează aceste două valori atât de importante pentru poporul român”.

Andreea Haisan: „Suntem părtași la un eveniment cu totul deosebit într-un an pe măsură. Anul 2019 a fost proclamat de Patriarhia Română ca fiind *Anul omagial al satului românesc*. Paul, la ce eveniment din lumea tradițională se adunau oamenii laolaltă, frumoși și îmbrăcați în straie pregătite de gospodine toată iarna?”

Paul Ananie: „Hora, nu?”

Andreea Haisan: „Exact, văd că ești pregătit! Așa că azi e horă-n sat la noi și ne bucurăm că ați venit în număr atât de mare, să ne fiți părtași la această mare și frumoasă sărbătoare”.

Paul Ananie: „Chiar că în număr mare pentru că în culise sunt peste 150 de copii și tineri care așteaptă să vină în fața dumneavoastră cu momente artistice puse în scenă de profesori iscusiți, dar și interpreți din diferite colțuri ale țării care vor cânta de dor, de dragoste, de voie bună. Ce să mai, până la urmă sentimentele pe care românul le trăiește în viața de zi cu zi”.

Andreea Haisan: „Suntem în direct pe pagina de Facebook *Trinitas TV* și îi salutăm pe toți românii de pretutindeni, cei care ne urmăresc și de această dată. Îi salutăm pe toți și cel mai bine ar fi să-i salutăm prin aplauzele dumneavoastră”.

Paul Ananie: „În deschiderea acestei seri i-ați văzut deja pe copiii de la Trupa «AS» de la Palatul Național al Copiilor, coordonator profesor Mona Teodorescu, cu un moment inspirat din Oaș”.

Andreea Haisan: „Mult talent, muncă și regie, cam așa am putea descrie în câteva cuvinte ceea ce copiii de la Trupa «AS» fac ori de câte ori se află pe scenă. Și de această dată merită cu putere aplauzele noastre”.

Paul Ananie: „Am început cum nu se putea mai bine, cu multă voie bună, pentru că așa o s-o ținem toată seara, că doar e horă-n sat”.

³⁷⁸ „Gala Magazin Folcloric”, 07.01.2019, URL: <<https://www.trinitas.tv/gala-magazin-folcloric-5/>>, [ultima consultare: 29.03.2020].

Andreea Haisan: „Horă, horă, dar ce-ar fi hora dacă n-am fi avut un loc unde s-o facem? Așa cum v-am obișnuit de fiecare dată, ne întorcem cu recunoștință către cel care a fost co-producătorul *Magazin Folcloric* încă de la început, și anume Muzeul Național al Satului «Dimitrie Gusti» din București, sau «Satul din inima Capitalei», cum ne place nouă să-l numim, condus cu multă pricepere de doamna director general Paula Popoiu, căreia îi mulțumim din suflet pentru tot”.

Paul Ananie: „Trebuie să mulțumim și co-producătorului din această seară, Palatul Național al Copiilor din București, director artistic doamna profesor Elena Nicolai. Presimt eu că vom avea o colaborare frumoasă. Ați văzut ce multe talente am descoperit până acum în seara aceasta”.

Andreea Haisan: „Într-adevăr, și încă o dată merită aplauzele noastre. În Anul satului românesc, ne-am propus să dăm sfoară-n țară și să adunăm tinere talente, așa că, la *Magazin Folcloric* ne dorim să promovăm tânăra generație pentru că repertoriul vrem să-l ducem mai departe și publicul să-i cunoască pe tinerii care se înclină spre această dăruire”.

Paul Ananie: „Știți cum se zice, vorba lungă, sărăcia omului. Eu propun să vedem cine a mai venit la hora satului. Următorii noștri invitați sunt copiii de la Grupul «Meloritm» al Palatului Național al Copiilor, coordonați de doamna profesor Elena Nicolai, pe care îi invităm deja în scenă”.

Andreea Haisan: „Sunt tineri, sunt frumoși și au pregătit pentru dumneavoastră un colaj de piese culese de pe tot teritoriul românesc, din folclorul românesc”.

Paul Ananie: „Prezența lor la *Magazin Folcloric* sperăm să fie de bun augur, pentru că vor reprezenta România la un renumit festival de muzică corală din Italia. Le dorim succes și sperăm să se întoarcă acasă cu un premiu, preferabil cel mare”.

Andreea Haisan: „Așadar, în aplauzele dumneavoastră, Grupul «Meloritm»”.

11:58-15:50 – Moment artistic: Grupul *Meloritm* al Palatului Național al Copiilor, coordonator prof. Elena Nicolai, colaj de piese culese de pe tot teritoriul românesc: muzică tradițională, lirică tradițională, joc tradițional.

15:51-17:55 – Andreea Haisan: „Mulțumim, dragilor, vă felicităm și vă urăm mult succes în toate demersurile voastre. Doamnelor și domnilor, am avut plăcerea să urmărim Corul «Meloritm» al Palatului Național al Copiilor, coordonator profesor Elena Nicolai”.

Paul Ananie: „Vă mulțumim! Andreea, ți-aduci aminte când eram și noi ca ei? Dacă stau să mă gândesc bine, *Magazin Folcloric* împlinește astăzi 4 anișori, suntem cumva ca ei. Ți mai aduci aminte prima noastră filmare?”.

Andreea Haisan: „Îmi aduc aminte că era cu sunet de cicoare și-mi aduc aminte că era foarte cald. Da, îmi aduc aminte și totodată mă bucur că am putut împărtăși acele momente și cu dumneavoastră, pentru că ați putut urmări câteva imagini de la începuturile noastre. Și cu această ocazie vreau să le mulțumesc din suflet colegilor noștri pentru că au făcut posibil acest lucru”.

Paul Ananie: „Chiar în filmulețul de la început ne-ați văzut în toate ipostazele. Am trecut prin nenumărate emoții, peripeții, am învățat multe și toate alături de echipa *Trinitas TV*, căreia îi mulțumim că de 4 ani este alături de noi și reușim împreună să promovăm folclorul românesc”.

Andreea Haisan: „Ai spus folclor românesc. Ce cuprinde folclorul românesc, pe lângă muzica și lirica tradițională, Paul?”.

Paul Ananie: „Andreea vrea să mă testeze în seara aceasta. Să vedem dacă mi-aduc aminte bine: deci, muzică tradițională, lirică tradițională, joc tradițional, bineînțeles”.

Andreea Haisan: „Ai răspuns corect!”.

Paul Ananie: „Nu se putea în această seară să nu avem parte și de dans tradițional românesc, așa că invităm în scenă membrii Ansamblului Folcloric «Cununa Carpaților», coregraf Viorel Cioacă. Ansamblul activează în cadrul Centrului Național de Artă «Tinerimea Română», la conducerea căruia se află cunoscutul violoncelist Marin Cazacu”.

Andreea Haisan: „Vor fi alături de noi până la finalul acestei seri cu mai multe jocuri tradiționale. Însă acum vreau să-i primim cu aplauze pentru că urmează un dans din Ardeal”.

17:56-26:50 – Moment artistic: Ansamblul Folcloric *Cununa Carpaților* din cadrul Centrului Național de Artă *Tinerimea Română*, coregraf Viorel Cioacă.

26:51-28:07 – Andreea Haisan: „Mulțumim Ansamblului Folcloric «Cununa Carpaților!»”.

Paul Ananie: „Așa cum am mai spus, suntem în *Anul omagial al satului românesc, la Magazin Folcloric*. Credem cu tărie că esența cea adevărată a românilor se află la sat, că spiritualitatea e pusă la loc de cinste în lumea satului și că valorile se perpetuează. De aceea încercăm să arătăm virtuțile satului telespectatorilor și mare ne e bucuria când aflăm că putem ajunge și la sufletul celor care abia descoperă satul românesc, satul tradițional”.

Andreea Haisan: „Frumos. «E toamna-n satul meu/ Când roadele-ți aduni,/ Când vezi cum bunul Dumnezeu a dat din nou belșug/ Mereu, cum dat-a din străbuni»”.

Paul Ananie: „Cam frumos”.

Andreea Haisan: „Nu-i așa? «Roadele Satului în imagini», adunate de prietena noastră jurnalista Cristina Liberis, cea care ne prezintă în minutele ce urmează un fragment din filmul document *Zidiri de timp*, realizat de *Trinitas TV* cu prilejul *Anului omagial al satului românesc*”.

Paul Ananie: „Este un film despre speranță, tristețe, culoare, genialitate, demnitate, istorii, patriotism și rădăcini. Să urmărim!”.

28:08-31:31 – *Zidiri de timp* – este prezentat un fragment din acest film cu personalități cunoscute: prof. univ. dr. Nicolae Panea (prorectorul Universității din Craiova), Florica Zaharia (directorul Muzeului Textilelor), Ion Rodoș (meșter artizan), Marius Matei (colecționar), Emilia Cismaș (istoric Universitatea Babeș-Bolyai), Mihai Dăncuș (etnograf), Academician Georgeta Stoica (etnograf).

31:32-32:48 – Paul Ananie: „*Zidiri de timp*, un film semnat de Cristina Liberis, un film care a stârnit emoții puternice în sufletele privitorilor. Echipa de filmare a mers prin multe sate din întreaga țară, în dorința de a reconstitui drumurile făcute de doi fotografi străini, în urmă cu 100 de ani. Ei au vrut să vadă cât s-a schimbat lumea găsită atunci și fotografiată și cum este cea de azi, în satele respective. Un film ce trebuie urmărit în integralitate. În seara aceasta noi v-am prezentat un fragment. Felicitări, Cristina Liberis!”.

Andreea Haisan: „Le mulțumim tuturor celor care se află în spatele acestui proiect minunat pentru tot sprijinul acordat”.

Paul Ananie: „Dorim să le mulțumim celor care ne-au asigurat ținuta din prima parte a acestei seri. Eu vreau să mulțumesc designerului Florin Dobre”.

Andreea Haisan: „Iar eu mulțumesc «Atmosphere Fashion» pentru această rochie foarte drăguță”.

Paul Ananie: „Și dacă este horă-n sat, eu zic să mergem mai departe cu ceva cântat în Anul satului românesc. Prieteni din întreaga țară au sosit la București ca să ne spună *La mulți ani!* Și n-au venit cu mâna goală, ci au adus cu ei cântecul, jocul și voia bună”.

Andreea Haisan: „Așadar, în aplauzele dumneavoastră, vor urca pe scenă Maria Beatrice Băndoiu, Ana Maria Pătrășcioiu, Nicu Mătă și Oana Bozga Pinte”.

32:49-45:55 – Moment artistic: Maria Beatrice Băndoiu, *Ia să-mi spui Marie lele*; Ana Maria Pătrășcioiu, *Hai, hai, lumea mea!*; Nicu Măță, *Cine-i botezat Ion*; Oana Bozga Pinte, *Tinerete (Pe-a mea viață îs stăpână)*.

45:56-47:56 – Paul Ananie: „Vă mulțumim!”

Maria Beatrice Băndoiu: „Să știți că n-am venit cu mâna goală, am adus daruri din Gorj: vin și două păpuși confecționate de Mădălina Scrob, o prietenă a *Magazinului Folcloric*. Păpușile poartă costumele voastre, Andreea Haisan și Paul Ananie. Păpușile vor fi scoase la licitație. Se va realiza o colecție pe pagina de Facebook a emisiunii *Magazin Folcloric* pentru a-i ajuta pe copiii de la sate, de Crăciun”.

47:57-49:05 – Paul Ananie: „Dacă tot ați amintit de pagina de Facebook, avem un mesaj pentru cei prezenți aici, acum în sală. Sper că înainte de a fi intrat, ați trecut pe la cortul de fotografie pus la dispoziție de prietenii noștri «Dream machine»”.

Andreea Haisan: „Jonuț și Irina Piele au realizat un colț din satul românesc, «Colțul de Fotografie», și vă invităm pe toți să treceți în Foaierul Palatului Național al Copiilor, pe care le puteți primi și totodată descărca on-line. Le puteți păstra ca o amintire de la Gala *Magazin Folcloric*. Să știți că serviciul este gratuit”.

49:06-52:55 – Paul Ananie: „Pe parcursul celor 4 ani de la începutul emisiunii *Magazin Folcloric* la *Trinitas TV* am avut ocazia de a avea invitați din toate domeniile: de la meșteri populari la pictori de icoane, de la cântăreți la lansatori, de la înțelepți ai satului la profesori universitari, cu toții având în comun pasiunea pentru folclor”.

Andreea Haisan: „Încă de la începutul ediției am avut onoarea de a primi, pentru munca pe care o facem, aprecierea Institutului de Etnografie și Folclor «Constantin Brăiloiu» al Academiei Române, prin persoana doamnei academician Sabina Ispas, pe care o invităm acum pe scenă în aplauzele dumneavoastră”.

Sabina Ispas: „Este o mare bucurie, o Gală este în general o bucurie. O Gală care are în vedere aniversarea unei emisiuni de folclor transmisă de postul *Trinitas*, care are niște specificități anume, este în primul rând o continuare a preocupărilor clerului, a segmentului acestuia cu totul deosebit care a fost preocupat încă de la început, dacă există oameni care au adunat folclor, au interpretat, au publicat, au sprijinit, au încurajat, de la început și până astăzi, expresia și cunoașterea folclorului, atunci putem vorbi în primul rând de preoți și de învățători. Așadar, aceste categorii deosebite de intelectuali, care au avut un rol uriaș, fundamental, în constituirea și conștientizarea reperelor noastre identitare, sunt cei cărora trebuie să le mulțumim și care astăzi au urmași în toți cei care exprimă interesul pentru frumos și mai ales pentru ideea de continuitate în identitate. Trebuie să-i felicităm pe toți și trebuie să fac o remarcă: este cu totul și cu totul special interesul pe care-l manifestă tinerii, adolescenții și copiii, pentru manifestările de la *Magazin Folcloric* al *Trinitas*-ului, pentru pasiunea, dragostea, dăruirea și entuziasmul cu care ei participă atât la emisiuni, cât și la numeroasele exprimări care au loc în localitățile din care ei sunt, unde participă la concursuri, festivaluri, la fel de fel de întâlniri și mai ales învață, învață cine suntem, cum ne exprimăm, cum trebuie să continuăm, cum trebuie să ne respectăm și cum trebuie să asociem totdeauna această tradiție de mesajul ortodox, de mesajul creștin, de care niciodată folclorul nu a fost străin. Așadar, spunem *La mulți ani* și celor care au organizat și celor care încurajează și celor care gestionează și celor care încuviințează mai ales și celor care participă și celor care se bucură! Toți trebuie să primească acest *La mulți ani* care se cuvine la o Gală! Mulțumesc!”.

Andreea Haisan: „Și noi vă mulțumim pentru că de la început ne-ați fost alături și este foarte importantă prezența dumneavoastră la ceas aniversar alături de noi. Vă mulțumim!”

Paul Ananie: „Dragi prieteni, Gala *Magazin Folcloric* continuă în Anul satului românesc, aici, pe *Trinitas TV*”.

Andreea Haisan: „Mergem mai departe și vom invita pe scenă membrii Trupei «Dinamic» a Palatului Național al Copiilor, profesor coregraf Paula Mitru”.

Paul Ananie: „Cu un dans inspirat din folclorul românesc, Trupa «Dinamic» vine în această seară în fața dumneavoastră pentru a vă arăta rodul muncii intense”.

52:56-57:33 – Moment artistic: dans popular, membrii Trupei *Dinamic* a Palatului Național al Copiilor, coregraf prof. Paula Mitru.

57:34-58:25 – Paul Ananie: „Mulțumim Trupei «Dinamic»”.

Andreea Haisan: „Spuneam de tinere talente. Am umblat, am găsit, iar astăzi vi le prezentăm pe toate în dar. Despre următorii invitați știm cam așa”.

Paul Ananie: „Ioan Năstase, 15 ani, pianist premiat la concursuri de specialitate, îndrăgostit de folclorul instrumental. Și a învățat să cânte la fluier, ukulele, ocarină, caval și acordeon”.

Andreea Haisan: „Cosmina Simion are 13 ani, studiază naiul și iubește folclorul teleormănean, pe care îl interpretează din tot sufletul”.

Paul Ananie: „În această seară ne-au pregătit un moment prin care vor să ne convingă de talentul lor, coordonați de profesorul Stelian Coman”.

Andreea Haisan: „După ei, va urma pe scenă Ansamblul Folcloric «Cununa Carpaților» din cadrul Centrului Național de Artă «Tinerimea Română», coregraf Viorel Cioacă, cu un dans din Oltenia”.

Paul Ananie: „Dar până atunci, în aplauzele dumneavoastră, Ioan Năstase și Cosmina Simion”.

58:26-1:02:30 – Moment artistic: Ioan Năstase și Cosmina Simion, soliști în cadrul Ansamblului Folcloric *Românașul* de la Palatul Național al Copiilor, coordonator prof. Stelian Coman.

1:02:31-1:09:09 – Moment artistic: dans din Oltenia, Ansamblul Folcloric *Cununa Carpaților* din cadrul Centrului Național de Artă *Tinerimea Română*, coregraf Viorel Cioacă.

1:09:10-1:11:05 – Paul Ananie: „Ansamblul Folcloric «Cununa Carpaților». Mulțumesc designerului Florin Dobre pentru ținutele mele din această seară. Acum, cum pot să spun, și tu arăți extraordinar, nu-i așa?”.

Andreea Haisan: „Mulțumesc Paul, vă mulțumesc și dumneavoastră! În seara aceasta am îmbinat elegantul cu popularul grație ajutorului designerului Maria Constantinescu și «Unik Chic»”.

Paul Ananie: „Urmează Ansamblul Folcloric «Românașul» de la Palatul Național al Copiilor, coordonat de doamna profesor Valentina Zarioiu. A fost înființat în anul 1949 și are în componență tineri cu vârste cuprinse între 6 și 18 ani. În această seară ne vor bucura cu un joc din Moldova”.

Andreea Haisan: „Dar până atunci muzica și veselia vor fi întreținute de alți prieteni care au venit de la zeci de kilometri să ne fie alături la ceas aniversar”.

Paul Ananie: „Le spunem *Bun venit* lui Gabriel Dumitru, Oana Tomoiagă, Ciprian Pop și Raluca Radu, care a adus un cadou din Moldova: poale-n brâu”.

Andreea Haisan: „Mulțumim frumos! Pe voi vă lăsăm cu cântatul, hai cu poalele-n brâu!”

1:11:06-1:22:32 – Moment artistic: Gabriel Dumitru, *Hai cu toți la hora mare*; Oana Tomoiagă, *Câte doruri mă-nconjoară*; Raluca Radu, *Eu sunt fată din Vaslui*; Ciprian Pop, *M-o făcut mama, făcut*.

1:22:33-1:28:18 – Moment artistic: joc din Moldova, Ansamblul Folcloric *Românașul* de la Palatul Național al Copiilor, coordonat de doamna prof. Valentina Zarioiu.

1:28:19-1:31:53 – Moment artistic: Andreea Haisan, *La nuntă la badea Niculai*.

1:31:54-1:38:18 – Moment artistic: Mateea Maria Bunduc, *Cântec pentru bunica*; Mateea Maria Bunduc și Andreea Haisan, *Măi bădiță, bădișor*.

1:38:19-1:40:41 – Moment artistic: Paul Ananie, *La Văsâi pe lângă vale*.

1:40:42-1:43:03 – Moment artistic: Andrei Rad din Maramureș.

1:43:04-1:46:55 – Moment artistic: Paul Ananie și Andrei Rad, *Am o mândră cât un brad*.

1:46:56-1:49:20 – Andreea Haisan: „Am ajuns la unul dintre momentele mult așteptate ale serii!”.

Paul Ananie: „Este un moment special pe care l-am pregătit pentru dumneavoastră la ceas aniversar”.

Andreea Haisan: „În minutele ce urmează vom avea ocazia să ascultăm piese din folclorul românesc, dar și alte compoziții care ne povestesc dorul, dragostea și speranța românilor din toate colțurile lumii”.

Paul Ananie: „Următoarea noastră invitată spune așa: «Este o bucurie să pot transmite oamenilor mesajul muzicii mele și sper din toată inima să le fie cu folos. Știu că Dumnezeu este iubire și știu că El este în tot și-n toate. Pentru mine, lumea satului este una aparte în care totul pare desprins din povești». Toți simțim acest lucru chiar dacă nu ne-am născut la sat”.

Andreea Haisan: „Doamnelor și domnilor, în această seară la Gala *Magazin Folcloric* vă invităm să luați parte la recitalul extraordinar Paula Seling”.

Paula Seling: „Bună seara, prieteni dragi! Am privit cu mare emoție momentele speciale pe care prieteni dragi le-au pregătit pentru dumneavoastră și pentru cei de acasă. Sunt onorată să fiu în această seară specială în fața dumneavoastră și în rândul artiștilor ce v-au cântat și încântat. Dacă-mi permiteți, aș vrea să vă port într-un univers între lumi, pentru că în momentul în care ai plecat de acasă, nu ești nici acasă, nu ești nici plecat. În momentul în care ai părăsit satul și locul copilăriei și ai plecat în lume, de fapt îți cauți locul tău acasă. Uneori simți că l-ai găsit, dar uneori ți-e inima cu o parte acolo de unde ai plecat. Vreau să vă cânt cum știu eu mai bine câteva note inspirate din această relativă înstrăinare”.

1:49:21-2:48:00 – Recital: Paula Seling, *Când m-o făcut mama mea, Maramureș plai cu flori, Mociriță cu trifoi, Până când nu te iubeam, Cât îi cerul plin de stele, După noapte vine zi*.

Paula Seling: „Doamnelor și domnilor, aș vrea să invit acum în scenă Corul «Meloritm» de la Palatul Național al Copiilor, condus de doamna profesor Elena Maria Nicolai. Ei mă vor ajuta la următorul cântec, «Ce bine că ești, ce mirare că sunt»”.

Moment artistic: Paula Seling și Corul *Meloritm* de la Palatul Național al Copiilor, coordonat prof. Elena Maria Nicolai, *Ce bine că ești, ce mirare că sunt*.

Moment artistic: *Nu privi în jos, priceasna Ridica-voi ochii mei la ceruri, Promit că nu te voi uita, Ploua infernal, Lasă, Doamne, dor*.

Paula Seling: „Vă mulțumesc! Să vă dea Dumnezeu tot ce vă doriți! Vă mulțumesc din suflet!”.

Paul Ananie: „Mulțumim Paula Seling din toată inima! Și nouă ne-a plăcut și iată că ne bucurăm că la cea de-a patra aniversare a putut să fie alături de noi un om care ne-a cântat din suflet pentru suflete. Doamnelor și domnilor, pentru ca orice lucru să iasă bine făcut, avem nevoie de binecuvântare. Așa că îl invităm pe scenă alături de noi pe Părintele

Arhimandrit Paisie Teodorescu, vicar patriarhal, delegatul Părintelui Patriarh Daniel, pentru a ne adresa câteva cuvinte”.

2:48:01-2:59:25 – Andreea Haisan: „Și pentru că ne aflăm în anul satului românesc, an dedicat oamenilor care promovează cultura și folclorul nostru, îl invităm alături de noi și pe directorul general al *Trinitas TV*, domnul Ciprian Olinici”.

Părintele Arhimandrit Paisie Teodorescu: „După ce am fost împreună martorii acestui spectacol de frumusețe, de tinerețe și bucurie, care ne-a purtat prin cântecul și jocul popular prin toate zonele folclorice ale țării românești, putem spune și noi că între valorile acestui popor la loc de cinste se află folclorul românesc și cultura tradițională cu care noi, românii, putem sta oricând înaintea popoarelor lumii. Noi, românii, trebuie să învățăm să prețuim mai mult aceste valori care sunt identitatea noastră românească, trebuie să fim mândri de tradițiile noastre și de cultura noastră pentru că sunt printre cele mai frumoase din întreaga lume. Felicităm pe tinerii realizatori ai emisiunii *Magazin Folcloric*, precum și pe tinerii interpreți din această seară înzestrați cu calități vocale deosebite, așa cum am putut vedea cu toții, dar și cu multă dragoste și respect pentru spiritualitatea românească, pentru costumul popular și graiul autentic românesc. Acești tineri, împreună cu mulți alții din generația lor, care împărtășesc și promovează aceste valori ale satului românesc, sunt semne de mare speranță pentru poporul român. În această seară am deosebita onoare de a transmite binecuvântarea și prețuirea Preafericitului Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, realizatorilor emisiunii *Magazin Folcloric*, realizată de Televiziunea *Trinitas* a Patriarhiei Române împreună cu Muzeul Național al Satului «Dimitrie Gusti» din București, cu prilejul aniversării celei de-a patra Gale *Magazin Folcloric*. De asemenea, pentru că ne aflăm, așa cum am auzit adeseori în această seară, în Anul omagierii satului românesc, Preafericitul Părinte Patriarh Daniel dorește să confere «Diploma Omagială a satului românesc» împreună cu medalie celor care au sprijinit acest efort al Televiziunii *Trinitas*”.

Ciprian Olinici: „«Diploma Omagială» se acordă doamnei Paula Seling, în semn de prețuire și recunoștință pentru merite deosebite în apărarea credinței ortodoxe, a demnității și a valorilor satului românesc. Dată în Reședința Patriarhală din București, în anul mântuirii 2019. Semnează Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române”.

Paula Seling: „Așa surpriză! Vă mulțumesc mult părinte, sunt mai mult decât onorată. Nu m-așteptam, nici nu m-am gândit vreodată clipă că se va întâmpla aceasta. Mă gândesc așa, în astfel de momente, când se întâmplă minunății ca această minunăție «Diplomă», fiind dovada faptului că oameni văd, oameni când simt și înțeleg faptul că mă alătur ori de câte ori pot celor care au puterea sau dorința de a face lucruri pozitive și frumoase pentru lumea în care trăim, pentru că dacă n-am fi în această parte a balanței, poate că lumea aceasta ar avea o altă întorsătură. Cred că Dumnezeu este în fiecare dintre noi, cred că dacă Îl primim, El vine. Cred că drumul nostru este mai frumos și mai bun împreună cu Iisus și de-a lungul vieții mele am simțit o mare mână care m-a adunat de fiecare dată de pe drumuri sau alte cărări pe care aș fi putut s-o iau și m-a pus pe calea care m-a adus în fața dumneavoastră astăzi. Și orice cale aș fi ales, El a știut mai bine decât mine. Și chiar dacă în anumite momente simțeam că viața mea ar fi putut să fie altfel, că puteam să fac mai multe lucruri, acum, în fața dumneavoastră, mă simt împlinită că am făcut ce trebuia pentru lumea aceasta. Vă mulțumesc că m-ați ascultat. Vă mulțumesc din toată inima!”.

Ciprian Olinici: „Aceași «Diplomă Omagială a satului românesc» este oferită Ansamblului Folcloric Profesionist «Cununa Carpaților»”.

Viorel Cioacă: „Mulțumim mult organizatorilor că ne-au invitat și dumneavoastră că ne-ați ascultat și ne-ați aplaudat”.

Ciprian Olinici: „Aceași «Diplomă Omagială a satului românesc» se acordă Palatului Național al Copiilor din București”.

Director adjunct al Palatului Copiilor București, Elena Nicolai: „Vă mulțumim pentru această distincție. Ne bucurăm că am fost gazda dumneavoastră și vom continua tradiția de a păstra folclorul ca un lucru important în evoluția noastră. Vă mulțumim!”.

Ciprian Olinici: „Andreea, Paul, Iulian, vă mulțumesc și eu în numele colegilor, în numele tuturor celor care sunt alături de *Magazin Folcloric* pentru că duminică de duminică ne aduceți în case o parte din sufletul satului autentic românesc, o parte din valorile culturale păstrate la sat. Și, în același timp, ne împărtășiți din acea veșnicie care s-a născut, care trăiește și este dusă mai departe de locuitorii satului românesc, de tradițiile satului românesc, de clădirile din satul românesc și de bisericile de acolo. Mulțumim mult pentru toată munca pe care o depuneți! Vă mulțumim și dumneavoastră!”.

Paul Ananie: „Mulțumim și noi domnului director general al *Trinitas TV*, Ciprian Olinici. Vă mulțumim că ați fost alături de noi și ne-ați sprijinit în toate demersurile pe care noi le-am putut gândi vreodată. Orice idee am avut, atunci când ne-am dus la domnul Ciprian, nu am avut niciodată un răspuns negativ. Așa că vreau să-l aplaudăm și să-i mulțumim din toată inima. Mulțumim și părintelui Arhimandrit Paisie Teodorescu, consilier patriarhal, delegatul Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, că a fost alături de noi și, la fel, tot timpul ne primește la Paraclisul Catedralei Mântuirii Neamului cu brațele deschise. Doamnelor și domnilor, aceasta a fost cea de-a patra ediție a Galei *Magazin Folcloric*. Suntem onorați ca la aniversarea celor 4 ani de emisiune pe *Trinitas TV* să fiți alături de noi într-un număr atât de mare”.

Andreea Haisan: „Ne apropiem de finalul acestei serii de poveste unde toți am fost prezenți la hora din satul românesc”.

Paul Ananie: „Le mulțumim co-producătorilor emisiunii, Muzeului Național al Satului «Dimitrie Gusti» și Palatului Național al Copiilor din București”.

Andreea Haisan: „Un eveniment susținut de Primăria Capitalei prin Centrul pentru Seniori al Municipiului București”.

Paul Ananie: „Mulțumirile noastre se îndreaptă către «Techir», Laboratoarele «Merlin» și «Topoloveni»”.

Andreea Haisan: „Mulțumim partenerilor media, *Radio Trinitas*, *Agenția de știri Basilica* și *Ziarul Lumina*”.

Paul Ananie: „Susținătorii evenimentului sunt: «Senia Music», «Mădă Scrub», Paraclisul Catedralei Mântuirii Neamului, «Dream machine», Crucea Roșie Română, Fundația «Renașterea», Asociația Studenților Ortodocși, Organizația Tinerilor din București și «Șezătoarea» București”.

Andreea Haisan: „Mulțumesc designerilor Florin Dobre și Maria Constantinescu, «Unik Chic» și «Atmosphere Fashion»”.

Paul Ananie: „Mulțumim echipei *Trinitas TV* și tuturor colegilor care se află în spatele camerelor pentru ca dumneavoastră, cei de acasă, să ne primiți în fiecare duminică de la ora 14 în inimile dumneavoastră, prin intermediul emisiunii *Magazin Folcloric*”.

Andreea Haisan: „Suntem Andreea Haisan și Paul Ananie și vă mulțumim din toată inima că ați fost alături de noi la cea de-a patra aniversare a emisiunii *Magazin Folcloric*”.

Andreea Haisan și Paul Ananie: „Vă invităm pe toți la dans, că azi e horă-n sat la noi!”.

2:59:26-3:01:33 – Moment artistic: Andreea Haisan și Paul Ananie, *Azi e horă-n sat la noi*.

3:01:34-3:02:27 – Generic.

Imagine: Lazăr Enescu, Horia Ghimpa, Costin Daragiu, Daniel Petolea, Ionel Norocea. Montaj: Tiberiu Coman, Bogdan Aursăchioaei, Mihai Căndea, Cătălin Tiriplitic. Producător: Alina Căndea. Realizator: Iulian Bobîrnea. Evenimentul a fost prezentat de: Andreea Haisan și Paul Ananie. Grafică: Cătălin Tiriplitic. Sunet: ing. Daniel Morăraș. Conducători auto: Ovidiu Mija, Ionel Dincă, Virgil Panțuș. Coordonator producție: Sebastian Pană; Director artistic: diac. Nicolae Sevastre. Director emisie: Sebastian Toader. Director tehnic coordonator: ing. Daniel Morăraș. Machiaj: Alice Costin. Electrician: Eftimie Severin. Tehnician: Marian Gheorghe. Regia de montaj: Filip Scarlat. Producător de segment: Cristina Liberis.

Anexa 12 – Grila săptămânală Trinitas TV³⁷⁹

LUNI

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:59 – Cuvinte înțelepte; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 10:50 – Sinaxar; 11:00 – Valoarea faptei; 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – Cuvântul lui Dumnezeu pentru noi; 12:30 – Artă sacră; 12:40 – Secvențe TRINITAS; 13:00 – Film documentar; 13:55 – 100 de adevăruri istorice; 14:00 – Mărturii și evocări; 14:25 – Sinaxar; 14:30 – Cuvânt pentru suflet; 15:00 – Biserica azi; 15:59 – Cuvinte înțelepte; 16:00 – Vecernia și Slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet; 18:30 – Secvențe TRINITAS; 18:50 – Sinaxar; 18:55 – Artă sacră; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Viața parohiilor; 20:30 – 100 de semnături; 20:40 – Sfaturi duhovnicești; 20:45 – Bucuria poveștilor; 21:00 – Biserica azi; 22:00 – Jurnal; 22:40 – Secvențe TRINITAS; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Secvențe TRINITAS; 1:30 – Cuvânt pentru suflet; 2:00 – Valoarea faptei; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Biserica azi; 4:00 – Jurnal; 4:40 – Secvențe TRINITAS; 5:00 – Viața parohiilor; 5:30 – 100 de semnături; 5:35 – Sfaturi duhovnicești; 5:45 – Bucuria poveștilor.

MARȚI

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Sfaturi duhovnicești; 8:59 – Cuvinte înțelepte; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 10:50 – Sinaxar; 11:00 – Prețuiește sănătatea; 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – Sunet și lumină; 12:30 – Artă sacră; 12:40 – Secvențe TRINITAS; 13:00 – Unirea din 1918: Istoria unui ideal; 13:30 – Lumina din iconă; 14:00 – Mărturii și evocări; 14:20 – Sfaturi duhovnicești; 14:25 – Sinaxar; 14:30 – Cuvânt pentru suflet; 15:00 – Credință și cultură; 15:59 – Cuvinte înțelepte; 16:00 – Vecernia și Slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet; 18:30 – Secvențe TRINITAS; 18:50 – Sinaxar; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Școala din familie; 20:55 – 100 de adevăruri istorice; 21:00 – Biserica azi; 22:00 – Jurnal; 22:40 – Secvențe TRINITAS; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfântului Ierarh Nectarie de la Eghina; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Secvențe TRINITAS; 1:30 – Cuvânt pentru suflet; 2:00 – Prețuiește sănătatea; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Biserica azi; 4:00 – Jurnal; 4:40 – Secvențe Trinitas; 5:00 – Film documentar; 5:55 – 100 de adevăruri istorice.

³⁷⁹ „Program TV”, URL: <<https://www.trinitas.tv/program-tv/>>, [ultima consultare: 07.05.2020].

MIERCURI

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:59 – Cuvinte înțelepte; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 10:50 – Sinaxar; 11:00 – Valoarea faptei; 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – Cuvântul lui Dumnezeu pentru noi; 12:30 – Artă sacră; 12:40 – Secvențe TRINITAS; 13:00 – Film documentar; 13:55 – 100 de adevăruri istorice; 14:00 – Mărturii și evocări; 14:25 – Sinaxar; 14:30 – Cuvânt pentru suflet; 15:00 – Biserica azi; 15:59 – Cuvinte înțelepte; 16:00 – Vecernia și Slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet; 18:30 – Secvențe TRINITAS; 18:50 – Sinaxar; 18:55 – Artă sacră; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Viața parohiilor; 20:30 – 100 de semnături; 20:40 – Sfaturi duhovnicești; 20:45 – Bucuria poveștilor; 21:00 – Biserica azi; 22:00 – Jurnal; 22:40 – Secvențe TRINITAS; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Secvențe TRINITAS; 1:30 – Cuvânt pentru suflet; 2:00 – Valoarea faptei; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Biserica azi; 4:00 – Jurnal; 4:40 – Secvențe TRINITAS; 5:00 – Viața parohiilor; 5:30 – 100 de semnături; 5:35 – Sfaturi duhovnicești; 5:45 – Bucuria poveștilor.

JOI

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Sfaturi duhovnicești; 8:59 – Cuvinte înțelepte; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 10:50 – Sinaxar; 11:00 – Europa Christiana; 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – Timp de poveste; 12:20 – Zece minute de muzică; 12:30 – Artă sacră; 12:40 – Secvențe TRINITAS; 13:00 – Viața parohiilor; 13:30 – 100 de semnături; 13:35 – Sfaturi duhovnicești; 13:45 – Bucuria poveștilor; 14:00 – Mărturii și evocări; 14:20 – Artă sacră; 14:25 – Sinaxar; 14:30 – Cuvânt pentru suflet; 15:00 – Biserica azi; 15:59 – Cuvinte înțelepte; 16:00 – Vecernia și Slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet; 18:30 – Talent și efort; 18:50 – Sinaxar; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Bucuriile vieții; 20:45 – Bucuria poveștilor; 21:00 – Lumina Celui Nevăzut; 22:00 – Jurnal; 22:40 – Talent și efort; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfinților Împărați Constantin și Elena; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Talent și efort; 1:30 – Cuvânt pentru suflet; 2:00 – Europa Christiana; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Lumina Celui Nevăzut; 4:00 – Jurnal; 4:40 – Talent și efort; 5:00 – Bucuriile vieții; 5:45 – Bucuria poveștilor.

VINERI

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Talent și efort – ediție specială; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:59 – Cuvinte înțelepte; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 10:50 – Sinaxar; 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – Film documentar; 12:40 – Talent și efort; 13:00 – Bucuriile vieții; 13:45 – Bucuria poveștilor; 14:00 –

Mărturii și evocări; 14:25 – Sinaxar; 14:30 – Cuvânt pentru suflet; 15:00 – Lumina Celui Nevăzut; 15:59 – Cuvinte înțelepte; 16:00 – Vecernia și Slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet; 18:30 – Talent și efort; 18:50 – Sinaxar; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Prețuiește sănătatea; 20:45 – Bucuria poveștilor; 21:00 – Europa Christiana; 22:00 – Jurnal; 22:40 – Talent și efort; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Talent și efort; 1:25 – Sfaturi duhovnicești; 1:30 – Cuvânt pentru suflet; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Europa Christiana; 4:00 – Jurnal; 4:40 – Talent și efort; 5:00 – Prețuiește sănătatea; 5:45 – Bucuria poveștilor.

SÂMBĂȚĂ

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Talent și efort; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Sfaturi duhovnicești; 8:59 – Cuvinte înțelepte; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 10:50 – Sinaxar; 11:00 – Biserica azi; 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – Timp de poveste; 12:20 – Zece minute de muzică; 12:30 – Artă sacră; 12:40 – Talent și efort; 13:00 – Prețuiește sănătatea; 13:45 – Bucuria poveștilor; 14:00 – Mărturii și evocări; 14:20 – Sfaturi duhovnicești; 14:25 – Sinaxar; 14:30 – Cuvânt pentru suflet; 15:00 – Europa Christiana; 16:00 – Vecernia și Slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Sfaturi duhovnicești; 18:10 – Artă sacră; 18:20 – Zece minute de muzică; 18:30 – Talent și efort; 18:45 – Pașii pelerinului; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Film documentar; 20:55 – 100 de adevăruri istorice; 21:00 – Valoarea faptei; 22:00 – Jurnal; 22:40 – Talent și efort; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Primul Paraclis al Maicii Domnului; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Artă sacră; 1:30 – Viața parohiilor; 2:00 – Biserica azi; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Valoarea faptei; 4:00 – Jurnal; 4:40 – Sfaturi duhovnicești; 4:45 – 100 de semnături; 4:50 – Artă sacră; 5:00 – Film documentar; 5:55 – 100 de adevăruri istorice.

DUMINICĂ

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Talent și efort; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:59 – Cuvinte înțelepte; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 12:00 – Sfaturi duhovnicești; 12:05 – 100 de semnături; 12:10 – Artă sacră; 12:20 – Timp de poveste; 12:40 – Talent și efort; 13:00 – Film documentar; 13:55 – 100 de adevăruri istorice; 14:00 – Magazin Folcloric; 15:00 – Valoarea faptei; 15:59 – Cuvinte înțelepte; 16:00 – Vecernia și Paraclisul (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvântul lui Dumnezeu pentru noi; 18:30 – Artă sacră; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Comori ale Ortodoxiei; 20:55 – 100 de semnături; 21:00 – Credință și cultură; 22:00 – Jurnal; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Al doilea Paraclis al Maicii Domnului; 00:40 – Pașii pelerinului; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Magazin Folcloric; 2:00 – Cuvântul lui Dumnezeu pentru noi; 2:30 – Artă sacră; 2:45 – Pașii pelerinului; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Credință și cultură; 4:00 – Jurnal; 5:00 – Comori ale Ortodoxiei; 5:55 – 100 de semnături.

Anexa 13 – Grila de programe Trinitas TV
23 Decembrie 2019 – 1 Ianuarie 2020³⁸⁰

LUNI, 23 Decembrie 2019

INTERVALUL DE DIMINEAȚĂ (6:00 – 16:00)

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Povestea vorbeii; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 10:50 – Sinaxar; 11:00 – Film documentar – Mănăstirea Putna. Epoca ștefaniană; 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – La Pas prin Capitală (cu Georgeta Filitti); 12:15 – Bucuria poveștilor; 12:30 – Sunet și lumină; 12:55 – Sinaxar; 13:00 – Comori ale Ortodoxiei (r); 13:55 – Pelerini în București; 14:00 – Credință și cultură (r); Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României.

INTERVALUL DE SEARĂ ȘI NOAPTE (16:00 – 6:00)

16:00 – Vecernia și slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet; 18:30 – Secvențe TRINITAS; 18:50 – Sinaxar; 18:55 – Artă sacră; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Locuri. Istorii. Gusturi; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 20:30 – Credință și cultură – ediție specială (invitat Monica Pillat și Liliana Ursu); 22:00 – Jurnal; 22:40 – Secvențe TRINITAS; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfinților Martiri Brâncoveni; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Secvențe TRINITAS; 1:25 – Povestea vorbeii; 1:30 – Cuvânt pentru suflet (r); 2:00 – Film documentar – Mănăstirea Robaia; 2:30 – Credință și cultură – ediție specială (r); Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 4:00 – Jurnal; 4:40 – Secvențe TRINITAS; 5:00 – Locuri. Istorii. Gusturi; 5:30 – Cuvânt pentru suflet (r).

MARȚI, 24 Decembrie 2019

INTERVALUL DE DIMINEAȚĂ (6:00 – 16:00)

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Sfaturi duhovnicești; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 10:50 – Sinaxar; 11:00 – Prețuiește sănătatea (r); 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – Viața parohiilor – ediție specială Mărturii din Decembrie '89; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 13:00 – Locuri. Istorii. Gusturi; 13:30 – Școala în familie – ediție specială (Doina Ișfănoni); 14:30 – Credință și cultură – ediție specială (r); Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României.

³⁸⁰ Informațiile prezente în această Anexă le avem prin bunăvoința domnului Iulian Bobîrnea, realizator Trinitas TV, căruia îi mulțumim pe această cale.

INTERVALUL DE SEARĂ ȘI NOAPTE (16:00 – 6:00)

16:00 – Vecernia și slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet – ediție pentru suflet (ÎPS Laurențiu); 18:30 – Secvențe TRINITAS – ediție specială; 18:50 – Sinaxar; 18:55 – Povestea vorbeii; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Ediție specială de Crăciun (Iulian Bobîrnea, Baia Mare); 21:40 – Bucuria poveștilor – ediție specială; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 22:00 – Jurnal; 22:40 – Secvențe TRINITAS – ediție specială (r); 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfântului Ierarh Nectarie de la Eghina; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Secvențe TRINITAS – ediție specială; 1:25 – Povestea vorbeii; 1:30 – Cuvânt pentru suflet (r); 2:00 – Prețuiește sănătatea (r); 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Ediție specială de Crăciun; 3:40 – Bucuria poveștilor ediție specială; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 4:00 – Jurnal; 4:40 – Secvențe TRINITAS; 5:00 – Cuvânt pentru suflet – ediție specială; 5:30 – Film documentar - Mănăstirea Robaia.

MIERCURI, 25 Decembrie 2019

INTERVALUL DE DIMINEAȚĂ (6:00 – 16:00)

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS – ediție specială; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Povestea vorbeii; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 12:30 – Artă sacră; 12:40 – Bucuria poveștilor – ediție specială (r); 13:00 – Concert de colinde (Baia Mare); 15:00 – Film documentar – Eu, satul românesc; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României.

INTERVALUL DE SEARĂ ȘI NOAPTE (16:00 – 6:00)

16:00 – Vecernia și slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet – ediție specială (Pr. Ștefan Buchiu/Pr. Marius Gheorghe); 18:30 – Secvențe TRINITAS – ediție specială (Sarah Nicole Smith); 18:50 – Sinaxar; 18:55 – Artă sacră; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Concert tradițional de colinde „Răsăritul cel de Sus” 2019; 21:40 – Bucuria poveștilor – ediție specială (r); Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 22:00 – Jurnal; 22:40 – Secvențe TRINITAS – ediție specială; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Secvențe TRINITAS – EDIȚIE SPECIALĂ; 1:25 – Povestea vorbeii; 1:30 – Cuvânt pentru suflet – ediție specială (r); 2:00 – Concertul tradițional de colinde „Răsăritul cel de Sus” (r); 3:50 – București. Amprente Europene (r); Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 4:00 – Jurnal; 5:00 – Cuvânt pentru suflet – ediție specială (r); 5:30 – Program de colinde; 5:40 – Bucuria poveștilor – ediție specială.

JOI, 26 Decembrie 2019

INTERVALUL DE DIMINEAȚĂ (6:00 – 16:00)

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS – ediție

specială; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Sfaturi duhovnicești; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 12:10 – La pas prin Capitală (cu Georgeta Filitti); 12:20 – Bucuria poveștilor (r); 12:40 – Concertul tradițional de colinde „Răsăritul cel de Sus” (r); 14:30 – Ediție specială de Crăciun (Iulian Bobîrnea și Paula Seling); Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României.

INTERVALUL DE SEARĂ ȘI NOAPTE (16:00 – 6:00)

16:00 – Vecernia și slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet – ediție specială (Pr. Doru Gheaja/Pr. Ovidiu Dincă); 18:30 – Secvențe TRINITAS – ediție specială (Madrigal și Cantus Mundi); 18:50 – Sinaxar; 18:55 – Povestea vorbei; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Bucuriile vieții; 20:45 – Bucuriile poveștilor – ediție specială; 21:00 – Film documentar – Sihăstria Putnei; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 22:00 – Jurnal; 22:40 – Talent și efort; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfinților Împărați Constantin și Elena; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Talent și efort – ediție specială; 1:25 – Povestea vorbei; 1:30 – Cuvânt pentru suflet – ediție specială (r); 2:00 – Concert de colinde – Paula Seling; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Film documentar – Sihăstria Putnei; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 4:00 – Jurnal; 4:40 – Talent și efort – ediție specială; 5:00 – Bucuriile vieții – ediție specială (r); 5:45 – Bucuria poveștilor – ediție specială.

VINERI, 27 Decembrie 2019

INTERVALUL DE DIMINEAȚĂ (6:00 – 16:00)

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 6:10 – Rugăciunile de dimineată; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Talent și efort – ediție specială; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Povestea vorbei; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 12:00 – Film documentar – Sihăstria Putnei; 13:00 – Bucuriile vieții – ediție specială (r); 13:45 – Bucuria poveștilor – ediție specială; 14:00 – Mărturii și evocări; 14:15 – Pelerini în București; 14:20 – Povestea vorbei; 14:25 – Sinaxar; 14:30 – Cuvânt pentru suflet (r); 15:00 – Concert de colinde copii; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României.

INTERVALUL DE SEARĂ ȘI NOAPTE (16:00 – 6:00)

16:00 – Vecernia și slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet – ediție specială (Pr. Valentin Ștefan/Pr. Marius Gheorghe); 18:30 – Talent și efort – ediție specială (Dumitru Bâșcu); Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Prețuiești sănătatea – ediție specială (r); 20:45 – Bucuria poveștilor – ediție specială; 21:00 – Film documentar – Rugăciune în culori; Mesajul de Crăciun și Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 22:00 – Jurnal; 22:40 – București. Amprente Europene; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – București. Amprente Europene; 1:25 – Sfaturi duhovnicești; 1:30 – Cuvânt pentru suflet (r); 2:00 – Film documentar – Sihăstria Putnei; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Film documentar – Rugăciune în culori (r); 4:00 – Jurnal; 4:40 – București. Amprente Europene; 5:00 – Prețuiește sănătatea (r); 5:45 – Bucuria poveștilor – ediție specială.

SÂMBĂȚĂ, 28 Decembrie 2019

INTERVALUL DE DIMINEAȚĂ (6:00 – 16:00)

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – București. Amprente Europene; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Sfaturi duhovnicești; 8:59 – Cuvinte înțelepte; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 11:00 – Locuri. Istorii. Gusturi (r); 11:30 – Talent și efort – ediție specială (r); 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – Timp de poveste; 12:20 – Zece minute de muzică; 12:30 – Artă sacră; 12:40 – București. Amprente Europene; 13:00 – Prețuiește sănătatea (r); 13:45 – Bucuria poveștilor – ediție specială; 14:00 – Mărturii și evocări; 14:20 – Sfaturi duhovnicești; 14:25 – Sinaxar; 14:30 – Cuvânt pentru suflet – ediție specială; 15:00 – Film documentar – Rugăciune în culori (r); 15:59 – Cuvinte înțelepte.

INTERVALUL DE SEARĂ ȘI NOAPTE (16:00 – 6:00)

16:00 – Vecernia și slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Sfaturi duhovnicești; 18:05 – 100 de semnături; 18:10 – Artă sacră; 18:20 – Zece minute de muzică; 18:30 – Talent și efort – ediție specială (Marion Cotillard); 18:50 – Artă sacră; 18:55 – Pelerini prin București; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Film documentar – Călătorie către evul de mijloc; 20:55 – 100 de adevăruri istorice; 21:00 – Valoarea faptei (r); 22:00 – Jurnal; 22:40 – Talent și efort; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Primul Paraclis al Maicii Domnului; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Artă sacră; 1:25 – Povestea vorbei; 1:30 – Cuvânt pentru suflet – ediție specială (r); 2:00 – Film documentar – Sihăstria Putnei; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Valoarea faptei (r); 4:00 – Jurnal; 4:40 – Sfaturi duhovnicești; 4:45 – 100 de semnături; 4:50 – Artă sacră; 5:00 – Film documentar – Călătorie către evul de mijloc; 5:55 – 100 de adevăruri istorice.

DUMINICĂ, 29 Decembrie 2019

INTERVALUL DE DIMINEAȚĂ (6:00 – 16:00)

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Talent și efort; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Povestea vorbei; 8:59 – Cuvinte înțelepte; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 12:00 – Sfaturi duhovnicești; 12:05 – 100 de semnături; 12:10 – Artă sacră; 12:20 – Timp de poveste; 12:40 – Talent și efort; 13:00 – Pelerini în București; 13:05 – Sinaxar; 13:10 – Pașii pelerinului; 13:30 – Concertele Enescu – Capela de Stat din Dresda, Yuja Wang; 15:00 – Film documentar – Călătorie către evul de mijloc.

INTERVALUL DE SEARĂ ȘI NOAPTE (16:00 – 6:00)

16:00 – Vecernia și slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvântul lui Dumnezeu pentru noi; 18:30 – La pas prin Capitală (cu Georgeta Filitti); 18:45 – Pașii pelerinului; 18:55 – Pelerini în București; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Comori ale Ortodoxiei; 21:00 – Credință și cultură azi – ediție specială; 22:00 – Jurnal; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Al doilea Paraclis al Maicii Domnului; 00:40 – Pașii pelerinului; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Timp de poveste; 1:20 – Artă sacră; 1:30 – Concertele Enescu – Capela de Stat din Dresda, Yuja Wang (r); 3:00 – Film documentar – Sihăstria Putnei; 4:00 – Jurnal; 5:00 – Comori ale Ortodoxiei (r); 5:55 – Pagini despre satul românesc.

LUNI, 30 Decembrie 2019

INTERVALUL DE DIMINEAȚĂ (6:00 – 16:00)

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Povestea vorbeii; 8:59 – Cuvinte înțelepte; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 10:50 – Sinaxar; 11:00 – Film documentar – Călătorie către evul de mijloc; 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – La pas prin Capitală (cu Georgeta Filitti); 12:15 – Bucuria poveștilor; 12:30 – Sunet și lumină; 12:55 – Sinaxar; 13:00 – Comori ale Ortodoxia; 13:55 – Pelerini în București; 14:00 – Pașii pelerinului; 14:15 – Pagini despre satul românesc; 14:20 – Povestea vorbeii; 14:25 – Sinaxar; 14:30 – Cuvânt pentru suflet (r); 15:00 – Credință și cultură (r); 15:59 – Cuvinte înțelepte.

INTERVALUL DE SEARĂ ȘI NOAPTE (16:00 – 6:00)

16:00 – Vecernia și slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet; 18:30 – Secvențe TRINITAS; 18:50 – Sinaxar; 18:55 – Artă sacră; 19:00 – Jurnal; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Mărturii și evocări; 20:00 – Locuri. Istorii. Gusturi; 20:30 – Concertele Enescu – Capela de Stat din Dresda, Yuja Wang (r); 22:00 – Jurnal; 22:40 – Secvențe TRINITAS; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfinților Martiri Brâncoveni; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și provocări; 1:10 – Secvențe TRINITAS; 1:25 – Povestea vorbeii; 1:30 – Cuvânt pentru suflet; 2:00 – Film documentar – Patriarhul Nicodim Munteanu; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Film documentar – Mănăstirea Putna. Epoca ștefaniană; 4:00 – Jurnal; 4:40 – Secvențe TRINITAS; 5:00 – Locuri. Istorii. Gusturi; 5:30 – Cuvânt pentru suflet (r).

MARȚI, 31 Decembrie 2019

INTERVALUL DE DIMINEAȚĂ (6:00 – 16:00)

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului Andrei; Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Jurnal; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Sfaturi duhovnicești; Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 10:45 – Artă sacră; 10:50 – Sinaxar; 11:00 – Prețuiaște sănătatea (r); 11:59 – Cuvinte înțelepte; 12:00 – Film documentar – Masivul Ceahlău. Viața ca o palmă de cer; 12:40 – Secvențe TRINITAS; 13:00 – Locuri. Istorii. Gusturi; 13:30 – Școala în familie – ediție specială (Pacea în familie de Sărbători); 14:30 – Cuvânt pentru suflet (r); 15:00 – Film documentar – Mănăstirea Lainici; Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României.

INTERVALUL DE SEARĂ ȘI NOAPTE (16:00 – 6:00)

16:00 – Vecernia și slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet – (Pr. Colțea/Pr. Ovidiu Dincă); 18:30 – Secvențe TRINITAS; 18:45 – Sinaxar; 18:55 – Povestea vorbeii; Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 19:00 – Film documentar – Mănăstirea Putna. Tradiție, cultură și spiritualitate; 20:00 – Valoarea faptei – ediție specială (Ștefan Popa-Popas); Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 21:00 – Concertele Enescu – Orchestra de cameră „Ion Voicu”; 22:10 – Locuri. Istorii. Gusturi (r) – ediție Locanta Jariștea (din 18.11.2019); 22:40 – Secvențe TRINITAS; 23:00 – Cuvânt pentru suflet – ediție specială (Pr. Constantin Necula/Pr. Ovidiu Dincă); 23:30 – Slujba de Te Deum

(transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 1:00 – Magazin Folcloric – ediție specială; 4:00 – Film documentar – Mănăstirea Surpatele; 4:40 – Secvențe TRINITAS; 5:00 – Valoarea faptei – ediție specială (r); 5:55 – 100 de adevăruri istorice.

MIERCURI, 1 Ianuarie 2020

INTERVALUL DE DIMINEAȚĂ (6:00 – 16:00)

6:00 – Imnul național; 6:05 – Troparul Sfântului Andrei; 6:06 – Troparul aducerii moaștelor Sfântului; Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 6:10 – Rugăciunile de dimineață; 6:30 – Slujba Acatistului; 7:45 – Secvențe TRINITAS; 7:59 – Cuvinte înțelepte; 8:00 – Film documentar – Mănăstirea Surpatele; 8:45 – Sinaxar; 8:50 – Povestea vorbeii; Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 9:00 – Sfânta Liturghie (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 12:00 – Valoarea faptei – ediție specială (r); 13:00 – Magazin Folcloric – ediție specială (r); Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României.

INTERVALUL DE SEARĂ ȘI NOAPTE (16:00 – 6:00)

16:00 – Vecernia și slujba Paraclisului (transmisiune directă din Catedrala Patriarhală); 17:59 – Cuvinte înțelepte; 18:00 – Cuvânt pentru suflet; 18:30 – Secvențe TRINITAS; 18:50 – Sinaxar; 18:55 – Artă sacră; Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 19:00 – Film documentar – Transhumanța; 19:45 – Sinaxar; 19:50 – Concertele Enescu – Orchestra de cameră „Ion Voicu”; 21:00 – Biserica azi – ediție specială (ÎPS Casian); Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 22:00 – Film documentar – Ceahlău, la o palmă de cer; 22:40 – Secvențe TRINITAS; 23:00 – Rugăciunile de seară; 23:30 – Paraclisul Sfântului Cuvios Dimitrie cel Nou; 00:40 – Artă sacră; 00:55 – Sinaxar; 1:00 – Mărturii și evocări; 1:10 – Secvențe TRINITAS; 1:25 – Povestea vorbeii; 1:30 – Cuvânt pentru suflet (r); 2:00 – Film documentar – Transhumanța; 2:59 – Cuvinte înțelepte; 3:00 – Biserica azi (r); Mesajul de Anul Nou 2020 al Patriarhului României; 4:00 – Școala din familie; 5:00 – Viața parohiilor; 5:30 – Pagini despre satul românesc; 5:35 – Sfaturi duhovnicești; 5:45 – Bucuria poveștilor.